LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն | 209bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

2 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 404

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ԹԷՐ, ՈՉ ԴԷՄ, ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ ՀԵՏ

Քանի մը օր առաջ կ'ըսէինք թէ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական պաշտպանութեան միակ եւ վստահելի գրաւականը ինքը՝ հայ ժողովուրդն է։

Պատահական բան մը չէր մեր ըսածը, անիկա հիմնուած է երկաթէ տրամաբանութեան եւ ապրուած փորձառութեան վրայ։

Փորձառութիւնը մեզի ցոյց տուած է, թէ խոստացուած բոլոր տեսակի օգնութիւնները պարապ խօսքեր են, եթէ մեր ժողովուրդը չի կրնար գոյացնել այնքան ուժ, որ գրաւականը ըլլայ իր ինքնապաշտպանութեան։

Փորձառութիւնը մեզի սորվեցուցած է չվստահիլ այն պաշտպանութեան, որ մեր ժողովուրդին տիրապետող պետութիւնը կը խոստանայ, եթէ նոյն իսկ անկեղծ ըլլան անոր յանձնառութիւնները։

Տխմարութիւն պիտի ըլլայ յայտարարել, թէ ամբողջ աշխարհ խաբեբաներէ կազմուած է. տխմարութիւն է նոյնպէս, չհասկնալ այնքան պարզ ճշմարտութիւն մը, թէ՝ երբ ժողովուրդ մը պաշտպանութեան յոյսը կը կապէ ուրիշ պետութեան մը հետ, պարտաւոր է հաշուի առնել այնպիսի քաղաքական պարագաներ, որ կրնան արգելք հանդիսանալ խոստացուած աջակցութեան։

Այսօր, ըստ մեր հակառակորդներու, մեր երկրի միակ եւ վստահելի պաշտպանը կը հանդիսանայ Խորհրդային Միութիւնը։ Ուրիշ առթիւ մենք ըսած ենք փաստերով թէ՝ գիտակցօրէն, քաղաքական ենթադրական շահերու համար, դիտումնաւոր կերպով մեր երկիրը աւերող իշխանութիւնը չի կրնար անոր պաշտպանը ըլլալ։ Ենթադրենք սակայն թէ իրապէս Խորհրդային Միութեան միակ անկեղծ ցանկութիւնն է մեր ժողովուրդի պաշտպանութիւնը։ Բայց եթէ այդ պետութիւնը քաղաքականօրէն գտնուի այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ հնարաւորութիւն չունենայ օգնելու, ո՞վ պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդի պաշտպանութիւնը ստանձնողը։

Այդպիսի պարագայ մը կրնա՞յ ներկայանալ թէ ոչ. անտարակոյս, այո՛, քանի որ պատմութիւնը մեզի շատ անգամ ցոյց տուած է նման պարագաներ։ Երաշխաւորութիւն մը չկայ, թէ վաղն ալ նոյնը պիտի չկրկնուի։

Խորհրդային Միութիւնը այսօր քաղաքական անհաւոր փորձութեան մը կ'անցնի։ Ուկրայինա ապստամբութեան հրաբուխ մը դարձած է եւ կը սպառնայ մէկ օրէն միւսը անհաւոր ուժգնութեամբ պայթիլ։ Անոր կրնան հետեւիլ Տոնի, Քուպանի եւ Թերեքի Քազաք շրջանները, որոնք նոյնքան դժգոհ են խորհրդային կարգերէն. տարակոյս չկայ որ անոնց պիտի միանան նաեւ Կովկաս եւ Անդրկովկաս։

Միւս կողմէն, ամէն օր լուրեր կը հասնին կուսակցական ներքին հակամարտութիւններու եւ անգործ, ու նոյնիսկ աշխատող բանուորներու դժգոհութիւններու մասին։ Դժգոհութեան պատճառ հանդիսացող տխուր պատկերներէն մեծ մասը կը տեսնենք խորհրդային պաշտօնական մամուլին մէջ։

Արհամարհելի պարագայ մը չէ, նաեւ այն, որ ըստ խորհրդային թերթերու, պետութեան ճարտարարուեստի հաստատութիւնները կը կազմալուծուին, վարկի եւ դրամագլուխի չգոյութեան պատճառով։

Ասոնք երեւոյթներ են, որ ամենալաւատեսներուն անգամ մտածել պիտի տան, թէ այսօրուան ամուր կարծուած խորհրդային միութիւնը, կրնայ իր գլուխը կորսնցնել այս հարուածներուն տակ եւ ինքնապաշտպանութեան գերագոյն փորձի մը համար, բանակը կեդրոնացնելու դիտաւորութեամբ՝ պարպել ծայրագաւառները եւ կամ չդիմանալով հարուածներուն, կազմալուծուիլ, ինչպէս պատահեցաւ 1917ին։ Այդ պարագային ո՞վ պիտի ըլլայ մեր պաշտպանութեան վստահելի յենարանը։

Եզրակացութիւնը այն է, որ դէպքերը կրնան ընթանալ մեր կամքէն անկախ պատճառներով, եւ հայ ժողովուրդը ինքզինքը կը գտնէ կատարուած իրողութիւններու առջեւ. այն ատեն ի՞նչ կ'ըլլայ մեր ժողովուրդի պաշտպանութեան պատկերը, եթէ ապաւինած չէ իր կազմակերպուած ուժերուն։

Իր ուժերը բաւակա՞ն են թէ ոչ, ասիկա չէ էականը, որովհետեւ իր ձեռքէն եկածը միայն պիտի ընէ, ուրիշ ոչինչ։

Հոս է որ մեր շուրջը յածող մունետիկները՝ եւ նոյնիսկ շատ սրտցաւ բարեկամներ կը յայտարարեն թէ՝ այդ պարագային ինչո՞ւ չենք միանար մեր հարեւաններուն։ Ի՞նչ կը նշանակէ միանալ։ Երբ հակառակութիւն մը չունիս անոնց դէմ, կը նշանակէ թէ անոնց դէմ չես։ Իսկ եթէ խօսքը միացած ապստամբութեան մասին է, մենք պէտք չենք տեսներ եւ օգտակար չենք համարիր ապստամբութիւնը. կ'ուզենք համոզել նաեւ որ մեր հարեւաններն ալ չդիմեն ապստամբութեան, որովհետեւ Խորհրդային Միութեան ճակատագիրը պիտի վճռուի ուրիշ պարագաներու տակ եւ տարբեր ձեւով, ոչ թէ մեր զինուած ապստամբութեամբ։ Ասիկա չի կրնար թշնամութիւն համարուիլ, ինչպէս թշնամութիւն չէինք համարեր երբ Հայաստան ամբողջ տարի մը կռուեցաւ, իսկ հարեւանները հանդարտ նստած էին։

Հայ ժողովուրդը ամէն բանէ առաջ իր վրայ պիտի գնէ յոյսը, իբրեւ միակ ու վստահելի ուժը, նախ քան ուրիշները։ Ասիկա չի նշանակեր թէ հայ ժողովուրդը փոխադարձ շահերու եւ պաշտպանութեան հիման վրայ հիմնուած յենարաններ պիտի չփնտռէ. սակայն առանց սեփական ուժերու կազմակերպութեան, միւսը խաբուսիկ է։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԸՆՏԱՆԻ՞Ք ԹԷ ՀԱՆՐԱՏՈՒՆ

Նոր Երկիր, փարիզի ծնչակեան օրկանը, քննելով խորհրդային Միութեան մէջ գոյութիւն ունեցող ամուսնական վիճակը, կ'ըսէ (31 Յուլիս).

— «Խորհրդային Միութեան մէջ ալ՝ օրէն մտածողներ եղան թէ ի՞նչպէս կանոնաւորեն երկու սեռերու յարաբերութիւնները եւ ինչպիսի պարտականութիւններ դնեն ծնողներու վրայ, որովհետեւ պետութիւնը անկարող էր հոգալ բազմամիլիոն երեխաներու ծնունդը։ Եւ վիճաբանութեան ու քննութեան առարկայ դարձաւ ա՛յն հարցը թէ՝ պէ՞տք է չափաւորել պատահական յարաբերութեանց կապը եւ արձանագրել ամուսնութիւնները, թէ՞ ոչ թողուլ իրենց նախկին զրուցթեան մէջ։ Այդ ժամանակ, սպայ մը գրաւորապէս յայտարարեց, որ քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին, ինքը 138 կիներ փոխած էր, ի՞նչ պիտի ըլլար իր վիճակը, եթէ ստիպուած ըլլար այդ բոլոր կիներու եւ անոնցմէ ծնած երեխաներու մասին հոգալ։

«138 կիներ ունենալու դէպքը բացառիկ երեւոյթ մը չէր։ Շատ շատերը ունեցած են նոյնքան կիներ եւ շատ կիներ ունեցած են նոյնքան ամուսիններ, եւ հետեւանքը եղած է բազմաթիւ մահեր, որբեր, անտէրներ։ Այսօր Ռուսաստանի մէջ կան (ինչպէս կը տեսնուի վերջին վիճակագրութեան մէջ) անթիւ «ընտանիքներ» առանց տղամարդու, առանց հօր, ընտանիքը կազմուած է մօրմէ եւ երեխաներէ, որոնց ամէն մէկը հայր մը ունեցած է, բայց յայտնի չէ թէ ի՞նչ եղած են այդ հայրերը, ո՞վ կը հոգայ մայրերն ու երեխաները, ի՞նչ միջոցներով կը պահէ իր ձագուկները՝ պատահական քանի մը ամուսիններ ունեցող խեղճ մայրը — բնականաբար անբարոյականութեամբ։ Ասկէ զատ, պոլշեւիկեան թերթերը աւելի զզուելի փաստեր կը յիշեն, որոնք կը փշաքաղեն մարդս։ Այսպէս, տասնեակ կիներ եւ մանկամարդ աղջիկներ կը բռնաբարուին մէկ կողմէն, կը կատարուին մէկ ժամով, կէս ժամով ամուսնութիւններ՝ ի փառս՝ պոլշեւիկութեան։

«Պոլշեւիկեան երկիրներուն մէջ «Պոռնկագրութիւնը», մեր կարծիքով, արդիւնք է մտաւորականութեան, ուսանողութեան եւ աշակերտութեան հաճոյամոլութեան, հասարակական իտէալներէն զուրկ ըլլալնուն եւ եսասիրութեան։ Պրոլետար գրողները ոչ մէկ լուրջ խնդիր չեն կրնար լուծել, որովհետեւ անոնց ստեղծագործութեան ուժը շատ սահմանափակ է՝ շնորհիւ իրենց տգիտութեան, անոնց երեւակայութեան հորիզոնը շատ նեղ է՝ շնորհիւ գրականութեան վրայ գործադրուած բռնութեան։ «Պոռնկագրութիւնը» արդիւնք է Չեկայի կամայականութեան։»

ԱՅՐԱԾ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆԸ. — Անցած օր գրած էինք թէ Յուլիս 28ին հրդեհ մը ամբողջովին փճացուցած է գաղթակայան մը Աթէնքի մէջ։ Քայմփի Աթէնքի թղթակիցը կը հաստատէ թէ խնդրոյ առարկան Քէֆիսիէի կայանն է, ուր այրած են 300 փայտէ տուներ եւ բազմաթիւ պզտիկ խանութներ եւ արհեստանոցներ։ 15.000 հոգի առանց ապաստանի մնացած են։

ԽՄԲ.— Քէֆիսիէի գաղթակայանին մէջ շատ քիչ թիւով Հայեր կան. մեծամասնութիւնը Յոյներ են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տիկին Փաշէկա (ծնեալ Հօլասօ) առաջարկած էր Բարեգործական ընդհ. միութեան նուիրել իր հօր՝ Հօլասի հանրածանօթ մատենադարանը, որ շատ ճոխ է։ Միութիւնը կը վարանէր այս նուէրը ընդունելու, գիրքերը տեղաւորելու յարմար շէնք մը չունենալուն համար։

Կը տեղեկանանք թէ Բարեգործականի Նախագահ Պ. Պօղոս Նուպար 300,000 ֆրանք վճարելով վեց սենեակնոց մեծ յարկաբաժին մը գնած եւ Բարեգործականին նուիրած է Թրոքատէրոյի կողմը այն շէնքին մէջ, ուր Պ. Սեդրակ Սվաճեան յարկաբաժին մըն ալ յատկացուցած էր Բարեգործականին։ Անտեղ պիտի հաստատուի ազգային մեծ Մատենադարան մը, որ առնուազն շաբաթը երեք օր բաց պիտի ըլլայ ժողովուրդին առջեւ։

Պ. Պօղոս Նուպար ստանձնած է նաեւ Մատենադարանին ներքին կահաւորումը ամբողջութեամբ։ Փաշան նուիրած է նոյնպէս Գահիրէի իր հարուստ գրադարանը, որ Salle Nubar անունով առանձին սրահի մը մէջ պիտի ամփոփուի։

Կ'իմանանք թէ շատեր օգտուելով այս առիթէն, կ'ուզեն ճոխացնել Փարիզի Հայ Մատենադարանը, ուր պիտի փոխադրուին նաեւ Միքայէլ փաշա Փորթուգալի Պոլսոյ, Մատթէոս Իզմիրեանի Փատուայի ճոխ մատենադարանները։ Նոյնպէս Փարիզէն հայրենակից մը իր հարուստ գրադարանը կը նուիրէ։

Փարիզի Նորաբաց Հայ Մատենադարանը պիտի ըլլայ կեդրոն մը հայկական մշակոյթի, ուր պիտի հաւաքուին ազգային բոլոր վաւերաթուղթերը, մանաւանդ վերջին տարիներու պատմութեան վերաբերեալ դիւանաթուղթերը։

Թուրքիա, Իտալիա եւ Ֆրանսա

«Կօլուա» կը գրէ թէ Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութիւնը որոշած է բոլորովին նոր քաղաքականութիւն մը հետապնդել Թուրքիոյ հանդէպ։ Ապահովութեան դաշինք մը պիտի կնքուի Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։ Այս դաշինքով Ֆրանսա պիտի ճանչնայ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը, որու փոխարէն Թուրքիա Փոքր Ասիոյ մէջ տնտեսական մեծ առանձնաշնորհներ պիտի տայ Ֆրանսայի։ Նախ քան այդ, երկու պետութիւններու միջեւ պիտի կնքուի առեւտրական դաշնագիր մը՝ հիմնուած ամենանպաստաւորեալ ազգի սկզբունքներուն վրայ։

«Կօլուա» կ'աւելցնէ թէ Թուրքիա Իտալիոյ հետ ալ դաշինք մը պիտի կնքէ։ Իտալիա փոխատուութիւն մը պիտի ընէ Թուրքիոյ, որու փոխարէն այս վերջինը թոյլ պիտի տայ որ իտալացի գաղթականներ հաստատուին Անատոլուի մէջ։ Այսպէսով Իտալիոյ յաւելուն բնակչութեան համար նոր տեղ մը գտնուած պիտի ըլլայ, եւ միանգամ ընդ միշտ անհետացած պիտի ըլլայ Եւրոպայի խաղաղութիւնը վտանգելու սպառնալիքը։ Ինչպէս յայտնի է, կ'ըսէ «Կօլուա», վերջերս Եւրոպայի խաղաղութիւնը կրկին Իտալիոյ սպառնալիքին ենթարկուեցաւ, երբ լուր հրապարակ ելաւ թէ Սերպիա եւ Թուրքիա դաշինք մը ստորագրած են։

Վանի եւ Պիթլիսի նաւթահորերը Ֆրանսայի

«Մարտին» թերթը կը գրէ.—

Գիտական մարմին մը եկած է մեր երկրին մէջ նաւթահորեր փնտռելու համար։ Ֆրանսացի երեսփոխաններէն Պ. Փիէր Ֆուրժօ, ասկէ առաջ մեր կառավարութեան դիմելով արտօնութիւն խնդրած էր հետազօտութիւն կատարելու Արեւելեան նահանգներուն մէջ։ Արտօնութիւնը տրուած ըլլալով, պատուիրակութիւն մը կազմուեցաւ հետեւեալներէն.— Փիէր Ֆուրժօ, Սորպոնի երկրաբանութեան տնօրէն փրօֆ. Լէօն Պէրթրան եւ Պոլսոյ համալսարանի երկրաբանութեան դասախօսներէն Մալիք եւ Համիտ Հաֆիզ պէյեր։ Գիտական մարմինը շոգեկառքով Պոլսէն Ատանա եւ Հալէպ եկաւ, եւ ասկէ մեկնեցաւ դէպի Տիարպէքիր, Պիթլիս եւ Վան։

Քիւրտերու տեղահանութեան շուրջ

Ինչպէս յայտնի է, Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ քուէարկուած օրէնքին վրայ, արեւելեան նահանգներէն արեւմտեան նահանգները փոխադրուած էին կարգ մը ընտանիքներ։ «Ազգաժ» կը տեղեկանայ թէ, ներքին գործավարը արտօնած է որ իրենց տեղերը վերադառնան 25 ընտանիքներ, որոնք ծառայութիւններ մատուցած են անկախութեան պայքարի ատեն։ Ասոնց մէջ կը գտնուին Տիարպէքիրի երեսփոխան Ֆէյզի պէյի տղան եւ Ուրֆայի հարուստներէն Հաճի Խասա էֆէնտի։

Քանի մը քիւրտ ցեղապետներ, որոնք արեւելեան նահանգներէն փոխադրուելով տարուած էին Գոնիայի շրջականները, յաջողած են փախչիլ իրենց աքսորավայրէն։

Թուրք նկարագրութեան խնդիրը

«Ազգաժ» կը գրէ թէ ցեղեւեալ օրէնքին պատճէնը ցաղորդուած է կուսակալութիւններուն.—

— Գործավարներու Խորհուրդը արտօնուած է թրքական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՅՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿՐՆԱՆ ՊՈԼԻՍ ՄՆԱԼ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ փոխանակութեան խառն յանձնաժողովը, Յուլիս 25ին, Հօլշթանթի նախագահութեամբ նիստ գումարելով, երկար վիճաբանութենէ մը յետոյ որոշեց փոխանակութենէ զերծ թողուլ Պոլսոյ Յոյները եւ Թրակիոյ Թուրքերը, եթէ կարենան երկու վկայով հաստատել թէ էթապլի հանգամանք ունին։ Թուրք ներկայացուցիչները փոքրամասնութեան մէջ մնալով, չկրցան արգիլել որ Յոյները փոխանակութենէ ազատին վկայութեամբ։ Սակայն բոլոր կարելի զեղծումներու դէմ, մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի քննէ եւ ճշդէ արժանահաւատ վկայութիւնները այն անձերուն, որոնք վաւերագիր չունենալով, միայն երկու վկաներ ցոյց պիտի տան։

Նոյնպէս որոշուեցաւ փաստաթուղթ ընդունիլ այն վաւերագրերը, զորս, ամուսնութեան պարագաներուն, ցոյց պիտի տան Թրակիոյ Թուրքերը առնելով իրենց մուխթարէն կամ իմամէն եւ Պոլսոյ Յոյները՝ իրենց եկեղեցիներէն։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՎՆԱՍԸ

Գրած էինք թէ Երուսաղէմի Հայոց վանքն ալ վնասուած է վերջին երկրաշարժէն։ Եկած նոր տեղեկութեանց համաձայն, Ս. Յակոբի տաճարը բոլորովին անվնաս է։ Միայն վերնատան ու էջմիածնի առաստաղներուն վրայ ճաթռտուքներ կ'երեւին։ Պաղչէ Թաղի արեւելեան քօրիտօրին յատակը հինգ սանթիմներ ճեղքուեցաւ վերէն վար, կամարներէն քարեր ինկան ու սենեակներէն ոմանք վնասուեցան։ Պատրիարքարանի ու վարժարանի շէնքերը անվնաս են, վանքի խոհանոցին ու ճիւանդանոցին կողմը փտանգաւոր կերպով վնասուած են։

Ուխտաւորներու թաղերը աւելի կամ նուազ չափով վնասներ կրեցին, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Հայոց թաղերն ու վանքին դուրսի կալուածները։ Գաղթականները մինչեւ այսօր դէմի պարտէզները կը գիշերեն։

Ռամլէի Հայոց վանքը, նմանապէս վանքին կալուածները մեծապէս վնասուեցան։ Ցեսուչն ու վանքին բնակիչները բացօթեայ տեղեր փոխադրուած են։ Եթէ բոլոր վնասները դարմանել հարկ ըլլայ, 2-3000 ոսկիի ծախք մը կ'ենթադրուի։ Առայժմ՝ կարեւորներու նորոգութիւնը կը կատարուի։

ԲՈՂՈՔ
ԿՐՕՆ. ՀԱԼԱԾԱՆՔԻՆ ԴԷՄ

Աղեքսանդրիոյ թեմական ժողովը հետեւեալ բանաձեւը քուէարկած է Խորհրդային կառավարութեան հակակրօնական քաղաքականութեան դէմ.—

Թեմական ժողովս հաստատելով խորհրդային կառավարութեան 6 Փետր. 1926ի հրամանագրի գործադրութեամբ հայ եկեղեցւոյ դէմ սկսուած հալածանքը, բուռն կերպով կը բողոքէ այդ հալածանքին դէմ, ուրուն նպատակն է քանդել դարերէ ի վեր հայ ազգին գոյութեան պահպանման գլխաւոր ազդակներէն մէկը եղող հայ եկեղեցին։ Բաղձանք կը յայտնէ որ այն պարագային, երբ այդ հալածանքը չդադրի եւ էջմիածնայ վանքը, Աթոռ Հայոց Հայրապետութեան, գրաւման ենթարկուի, միջոցներ ձեռք առնուին արտասահմանի հայութեան կողմէ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը փոխադրելու առժամաբար, արտասահմանի հայաբնակ ազատ երկիր մը։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴՐԱՄԱԳԼԽԻ ԱՐՏԱԾՄԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Գիտենք թէ մինչեւ հիմա արգիլուած էր ֆրանսայէն դուրս դրամ հանել, ինչ ձեւի տակ ալ ըլլայ. դրամատոմս, ոսկի կամ արծաթ։ Միայն ճամբորդ մը՝ իր անցագիրը ցոյց տալով, իրաւունք կը ստանար մինչեւ 5000 ֆրանքի փոխարէն օտար դրամ գնել եւ ֆրանսայի սահմանագլխի խուզարկութեան ժամանակ կը գրաւուէր ճամբորդի քով գտնուած 5000 ֆրանքէն աւելի գումարը։ Այն վաճառականը, որ արտասահմանէն ապրանք կը ստանար եւ պարտական էր օտար դրամով հատուցանել փոխարէնը, ստիպուած էր հաշուեցոյցը ներկայացնել առեւտրական սենեակի վարչութեան եւ մասնաւոր արտօնութիւն ստանալ. առանց այդ արտօնագրին՝ ոեւէ դրամատուն իրաւունք չունէր օտար երկրի վրայ քաշուած չէք կամ օտար դրամ տալու վաճառականին։

Այն օրէն ի վեր, որ ֆրանքի բարձրացումով միլիառներու համեմ գումարներ վերադարձան ֆրանսա եւ նոյնչափ ալ օտար դրամագլուխ ողողեց ֆրանսական հրապարակը, օրուան նիւթ դարձաւ դրամագլխի արտածման դէմ եղած այդ արգելքը ջնջելու հարցը։

Շատեր գիտել կուտային թէ արդէն անօգուտ է այդ արգելքը քանի որ անկարելի է տառացի խստութեամբ գործադրել զայն։

Ամէն ժամանակ ալ փախաքայնները ոեւէ միջոց կը գտնէին իրենց դրամագլուխը երկրէն դուրս հանելու։ Այսպէս, օրինակ ադամանդի վաճառական մը դիւրաւ կրնար ադամանդ ղրկել արտասահման եւ փոխարժէքը պահել այնտեղ։ Միեւնոյն ձեւով բոլոր գործարանները կրնային իրենց արտասահման ծախած ապրանքներու փոխարժէքը ֆրանսա չբերել, եւ իրօք ալ այդպէս էր կացութիւնը, երբ ֆրանսացի դրամատէրը ինք իսկ վստահութիւն չունէր երկրի վարիչներու նիւթական քաղաքականութեան վրայ։

Եւ սակայն, երբ Փուանքարէի դաշինքին կազմութիւնով հաստատուեցաւ վստահութիւնը ֆրանքին արժէքին վրայ, դրամատէրը ինքնաբերաբար արտասահմանէն քաշեց իր դրամագլուխը, աւելի շահաւոր պայմաններով զայն ֆրանսայի մէջ տեղաւորելու համար։

Դրամագլխի արտածման դէմ եղած արգելքը ժամանակավրէպ մըն էր այլեւս եւ աւելորդ։ Այսօր այնչափ առատ դրամագլուխ կայ հրապարակին վրայ, որ դրամատուները ի վիճակի չեն շահաւէտ կերպով օգտագործելու եւ կը ստիպուին պետական գանձին ի պահ տալ թեթեւ տոկոսով։

Իր վերջին շրջաբերականով, ելմտական նախարարը բոլորովին չի ջնջեր արտածման արգելքը, բայց կ'արտօնէ դրամատուններուն մինչեւ 10.000 ֆրանք տալ իւրաքանչիւր ճամբորդի Եւրոպայի համար եւ 30.000 ֆրանք՝ Եւրոպայէն դուրս ճամբորդութեանց համար. արտասահման բնակող ֆրանսացիներուն կարելի է տարեկան մինչեւ 50.000 ֆր. տրամադրել։

Արտածման արգելքի գլխաւոր պաշտպանը պետական գանձն է, որ կը վախնայ թէ՝ եթէ արգելքը ջնջուի, օտար արժեթուղթեր ունեցողները կրնան անոնց կտրօնները փոխարէնը արտասահմանէն գանձել եւ այդպիսով խուսափիլ ֆրանսական տուրքը վճարելէ։ Բայց խնդիր է թէ ո՞վ յօժար կամքով օտար արժեթուղթ կը գնէ, երբ գիտէ թէ աչնացին տուրքերով ծանրաբեռնուած են անոնց կտրօնները ֆրանսայի մէջ։ Մէկ տարի առաջ շատ ֆրանսացի դրամատէրներ կը պահէին օտար արժեթուղթեր արտասահմանի մէջ, բայց ներկայիս գրեթէ ամէնքն ալ ծախած են եւ փոխարէնը ֆրանսա բերած։

Օրէնք մը որ ծնունդն է արտասովոր կացութեան մը, պէտք է անհետանայ այդ բացառիկ կացութեան վերացումով։ Արտածման արգելքը արդար էր, երբ ֆրանքի գինը կը դեգերէր եւ երկրի տնտեսական վիճակը անապահով էր։ Այսօր սակայն երբ Պանք տը Ֆրանսը կ'աշխատի ամէն միջոցներով զօրացնել իր ոսկիի եւ օտար դրամներու պահեստները, որպէսզի ամէն գնով կարողանայ դիմագրաւել համաշխարհային ամէն յարձակումներուն, այլեւս կարելի է թեթեւցնել, եթէ ոչ ամբողջովին ջնջել, վաճառականութիւնն ու դրամագլուխը կաշկանդող բոլոր արտակարգ օրէնքները եւ ազատ թողուլ տալ ամէն տեսակ նախաձեռնութեանց։

Մօտ է անշուշտ ժամանակը, երբ Պանք տը Ֆրանսը ինք պիտի առաջարկէ դրամագլխի արտածման կատարեալ ազատութիւնը, երբ իր հետապնդած քաղաքականութիւնը հասնի իր իրական նպատակին։ Չի բաւեր միայն որ սկզբունք մը արդար ըլլայ. զայն կիրարկելու համար պէտք է որոշ ճկունութիւն եւ մանաւանդ յարմար ժամին միայն գործադրութեան դնելու կարողութիւն։

Ելմտական նախարարի վերջին շրջաբերականը առաջին քայլն է այդ ճամբուն մէջ եւ թերեւս ֆրանքի պաշտօնական կայունացման հետ պիտի հրատարակուի նաեւ դրամագլխի արտածման ազատութեան հրովարտակը։ Փուանքարէ պիտի սպասէ՞ նոր ընտրութիւններուն, որպէսզի որոշէ այդ հիմնական փոփոխութիւնները թէ ոչ. մօտաւոր ապագան պիտի պարզէ կացութիւնը։

Մ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՄԱՔՍ ԼԻ՛ՊԷՐՄԱՆ

Գերմանիոյ Արուեստից Կաճառին նախագահը եւ ամենայայտնի նկարիչն է ան, որուն ծննդեան ութսունամեակին առթիւ եղած համակրանքի արտայայտութիւնները, արուեստի մարդոցմէն մինչեւ պետական դէմքերն ու նախագահ Հինտէնպուրկը՝ բաւական են գաղափար մը կազմելու իր համբաւին համար։

Մաքս Լիպէրման ներկայի միակ ուղղափառ շարունակողն է Կուրպէի եւ Ատոլֆ Մէնցէլ նշանաւոր նկարիչներու արուեստին, առանց սակայն լոկ հին նկարչութեան ներկայացուցիչ մը ըլլալու։ Ընդհակառակը անիկա գիտցած է քալել ժամանակին հետ եւ իր ոճն ու գոյները այսօր եւս կը պարտադրեն զինք, իբր գերման նկարչութեան գլխաւորը։ Լիպէրման ոչ միայն լրջութեամբ հետեւած է իր շրջանակի նկարչութեան արուեստի ընթացքին, այլեւ ուսումնասիրած է հոլանտական եւ ֆրանսական մեծ արուեստագէտներու գործերը։ Եւ այն ջանքը զոր թափած է դէպի վերելք իր ճամբուն համար, ենթարկելով ինքզինք անսովոր զրկանքներու, յետոյ իր պսակումը իբր արուեստագէտ, կ'ապացուցանեն իր անձնաւորութեան բարձր արժանիքը։

Ըլլալով հարուստ զաւակ, շատ դիւրութիւններ ունէր կեանքի մէջ, բայց կարծես ատոր համար իսկ աւելի խստապահանջ էր ինք իր անձին հանդէպ, ինչ իր դէմ՝ իր սկզբունքներուն եւ կոչումին համար։

Փ. ՅԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐ ՆՈՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐ

ԿՈՄՍ ՀԷՐՄԱՆ ՔԱՅԶԷՐԼԻՆԿ

«ինչ որ ապագան պիտի դասաւորէ ներկայ եղելութիւններուն մէջ, մենք պարտ ենք զանոնք գուշակել կանխամտածութեամբ»:

Այս բառերով է որ կը սկսի Կոմս Քայզէրլինկի յառաջաբանը իր յատկանշական մեծ գործին, որ կը կոչուի Die Neuentstehende (Աշխարհը որ կը ծնի):

Այս անուանումը մենք կրնանք ենթադրել պատասխանը ուղղուած Շփէնկլէրի փիլիսոփայութեան։

Երկուքն ալ, նոյն ուժգնութեամբ եւ միեւնոյն մեկնակէտը գործածելով, կը չափեն ներկայ անկումի շրջանը, բայց՝ Շփէնկլէր բժիշկի դերը կատարել չուզեր։

Քայզէրլինկ ուղղակի հաստատ գետնի վրայ աշխատող ուղեղ մըն է, եւ իր ֆրանսերէնի թարգմանիչը շատ հմտօրէն կը շեշտէ սքիւմաէկ խօսքով Քայզէրլինկ, ռահվիրան է վերածնունդի գաղափարին։

Ներկայիս, ցեղերն ու անհատները հասած են իրերայաջորդ տրամաբանութեան այնպիսի կատարեալ մէկ ձեւին, որ՝ մարդիկ աւելի քան երբեք տեղ պէտք է տան իմաստութեան, եւ անհատական մշակոյթներու ամբողջացումով իրականացնեն վերածնունդի գաղափարը։ Ամէն մէկ կենդանի մարմին իր մէջ կը պարունակէ իր նմանը արտադրելու պէտանի սերմեր, ուրեմն եւ ամէն մէկ մահ պէտք է միեւնոյն ատեն համարել ստեղծագործումի շրջան։

Կազմուածքները (organisme), *իբր յարատեւ գործունէութեան շունչարաններ՝ բնութեան ընդհանրական օրէնքին դէմ չեն կարող ըմբոստանալ. այդ շատ բնական է։*

Բայց հոն ուր Քայզէրլինկ կը բաժնուի Շփէնկլէրէն, այն է թէ՝ մեր մշակոյթին վերածնունդը կարելի է, եւ նոյն իսկ ստիպողական, որովհետեւ մեր դարուն մտային ուժը հասած է իր կատարեալ ձեւին, եւ իր փոխանցելի տարրերը առաւելութիւն կը կազմեն իր ամբողջութեան մէջ։ Խնդիրը արդէն ինքնին կը լուծուի, քանի որ մտքերու հասկացողութեան զարթնումը դիւրաւ ձեռք բերուելիք կարելիութիւն մըն է, եւ ճիշդ այս տեսակէտով է որ մենք պարտաւոր ենք ճակատագրին յաղթել։

Հէրման Քայզէրլինկ եզական դէմք մըն է։ Իր անհամար կարելիութիւններէն օգտուող քաղելով, բրաւ աշխարհի շրջանը, կարդաց հնդիկ փիլիսոփաները իրենց բնագրին մէջ, ուսումնասիրեց թիւով աշխարհիս մէկ երրորդը կազմող ժողովուրդներու բարքն ու սարքը, պեղեց զանոնք զարիբ հոգեկէս սնուցանող գրութիւնները եւ վերադարձաւ Եւրոպա՝ Մեսիայի մը եռանդով տոգորուած ու պատրաստ լծուելու առաքելութեան՝ զոր կը փորձէ իր իսկ հիմնած ճշմարտութեան եւ իմաստութեան դպրոցով ընդհանրացնել։ Արդէն Տարմշթատի իր բանախօսութիւնները մեծ աղմուկ կը հանեն։

Քայզէրլինկ, Հնդկաստանէն բերաւ հոգին աննիւթականի վերածելու սէրը, եւ ատոր համար ընդգրկեց արարական իմաստութեան էական կէտերը, բայց միեւնոյն ատեն հրաժարեցաւ հին փիլիսոփաներու գծած ուղիէն, որ՝ չէզոքացնել վիճակ մը բռնած՝ գործնական միջոցներ ցոյց չէր տար անոր հետեւողներուն։ Գերման երիտասարդութիւնը մեծ եռանդով փարեցաւ Շփէնկլէրի եւ Քայզէրլինկի վարդապետութիւններուն, որոնցմով իրեն կարելիութիւն կը տրուէր խուսափելու պարտեալի նուաստացուցիչ հանգամանքէն, 1914—1918ը նկատելով արար մը մեր մշակոյթին բնականոն ընթացքին։

Մեր երկու փիլիսոփաները միեւնոյն ատեն վարագոյրը կը բանան նոր աշխարհի մը վրայ՝ ուր դիզուած են դարերու իմաստութիւնները։

Անծանօթը նոր սերունդին համար՝ արգիլեալ պտուղի մը շլացումը ունեցաւ, եւ լատին Եւրոպայէն զզուած՝ կը փորձէ Ասիոյ մէջ կարդալ իր մռայլ ապագային բուժանք մը ստեղծելու բնազդը։ Յիրաւի, Ասիոյ, մարդկային հոգւոյ հնեմարանին փառաբանութիւնը ոչ մէկ տեղ ունեցաւ այնքան լայն ընդունելութիւն որքան Գերմանիոյ մէջ։ Եւ Քայզէրլինկի հետ՝ խումբ մը մտաւորականներ զարկ տուին ասիական արժէք ունեցող գրականութիւններուն։ Քայզէրլինկի մեծ գաղափարը կը մասնաւորուի Եւրոպայի եւ Ասիոյ միացման փափաքով, ուզելով այսպէսով իրականացնել նոր եւ պատկառելի մշակոյթի մը երազը, որմէ օգուտ պիտի քաղէին իր ամէն մէկ բջիջները։

Անշուշտ լատին խմբակը չուզեր ինքզինքը պարտուած նկատել այս քարոզներուն առջեւ, մանաւանդ որ անոնք կը ձգտին Ասիոյ գերակշիռ հանգամանք մը վերագրել եւ սպունգ անցընել Եւրոպայի անցեալին վրայ։ Մեզ կը բաւէ ենթադրել թէ՝ կամքը՝ ըլլայ անհատական թէ հանրային, կրնայ մեծ հրաշքներ գործել եւ մեր մտքին էութեան բոլորովին հակառակ կը շարժինք երբ ամէն ինչ կը վերագրենք ճակատագրին։ Ճակատագիրը այն լուծումն է, զոր կորովէ զուրկ ազգութիւններ և անձնաւորութիւններ ստեղծեցին բացատրելու համար իրենց անկումը։

Ամէն անկեալ գործունեայ ուղեղներու կաշկանդումէն յառաջ կուգայ եւ հոս դարձեալ ակամայ, հայ մտածողը Շփէնկլէրի եւ Քայզէրլինկի փիլիսոփայութիւնները մտաբերելով ինքզինքը հպարտ կը զգայ, դարերու ընթացքին իր հաւաքականութիւնը անաղարտ՝ եւ իր մշակոյթը քիչ թէ շատ փայլուն պահած ըլլալուն համար։

Այլուր Քայզէրլինկ կը փաստէ թէ՝ իշխող գաղափարները միշտ իրականութեան խորհրդանիշը եղած են։ Այսպէսով միտքը՝ երբ արտադրութեան աղբիւր, չի կրնար իրեն հրամայականը պարտադրել, երբ այդ հրամայականին մէջ չկայ մասնիկ մը ապրող գաղափարներու համապատասխանող։

Վերածնունդի անխուսափելի կարելիութիւնը բացատրելու համար, Քայզէրլինկ ալ Շփէնկլէրի նման բաղդատութեան կը դիմէ, եւ Եւրոպան կը նմանցնէ Գաղատիոյ՝ հռոմէական շրջանակի մէջ պարփակուած, օրով՝ ըստ հեղինակին, ներկայ դարը Եւրոպան կրնայ ընդունիլ իբր աշխատանոց մը, ուր կը պատրաստուին լայնածաւալ դիրքի ենթակայ մշակութային ծրագիրներ։ Եւ այդ ծրագիրները պիտի իրականանան այն օրը ուր գոյութիւն ունեցող վիճակը մեզ համար ոեւէ նշանակութենէ զուրկ պիտի թուի։ Յառաջդիմութիւնը պէտք չէ նկատել իբր բնական արտայայտութիւնը ժամանակներու բոլորման։

Արդէն իսկ արտայայտութիւնը վերացական իմաստով գոյութիւն չունի, եւ եղելութիւններու վերլիշումը մեզ կը փաստէ թէ անոնք կը ստեղծուին քննադատ միտքերու մէջ, եւ իրապէս միայն իրականութեան շալ ժամն եւ մշտափոփոխ ձեւերն են որ մարդկային էութեան բնական ընթացքին պատկերը կը ներկայացնեն։

Ինչպէս կը տեսնենք, Քայզէրլինկի փիլիսոփայական ծրագիրները, ճշմարտապէս նոր երիտասարդութիւն մը կը բերեն Գէյթէի, Սիմմէլի եւ Գոթիէի վարդապետութիւններուն, որոնցմէ կը սերի, եւ որոնցմով միտքը բարձր պաշտօնը կը ստանայ ընախօսական տարրը գործածելու մշակութային վերելքին համար։

Քայզէրլինկի գործերը մեզ կ'ուսուցանեն ինքնազարգացման սէրը։ Բարի բայց լայն կարելիութիւն։ Լայն կարելիութիւնները, լայն փորձերը իրենց հետ մեզ կը պարտադրեն նաեւ վտանգաւոր պատասխանատուութիւններ։ Բայց հոս դարձեալ կը հանդիպինք կամքին՝ որ կրնայ ուղիղ շարժիլ իմաստութեան ղեկավարութեամբ։ Վիճակն է որ պիտի փոխուի, ուրեմն նոր դաւանանքներ, նոր կրօնքներ, նոր աւելորդապաշտութիւններ պէտք չէ փնտռենք, այլ անհատականութիւնը զարգացնենք, եւ այդ զարգացումով պիտի կարողանանք սորվիլ նոր կեանք մտածել։

Վերջացնելով կը կրկնենք հեղինակին հետ.

«Պէտք չէ հարցը հետեւեալ ձեւին տակ մեզ ներկայանայ.

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ... կամ ի՞նչ պէտք է ընել...

Այլ միայն, եւ ամէն մէկ պարագայի մէջ, սապէս.

— Ի՞նչ պէտք է ընեմ»

ԵԴ. ՋԱՀՐԷՃԵԱՆ

ՔԱՐՏԱՇ ՉԿԱՅ

«Լենինականում զգացւում է բանւորների մեծ պակասութիւն: Քարտաշի օրավարձը հասել է 12 ռուբլի», *այսինքն՝* 6 տոլար *կամ 150 ֆրանք։*

Հաղորդողը Հայաստանի հեռագրական գործակալութիւնն է — ան՝ «Մարտակոչ», 30 Յունիս

Նոյն գանգատը կ'ընէ եւ պետական «Շինարար» ընկերութիւնը, որու զբաղումն է շէնքերու կառուցումը Հայաստանի մէջ։

— Մասնագէտ արհեստաւորներ կը պակսին. քարտաշ, որմնադիր, հիւսն, առաղձագործ, երկաթագործ չկայ։

— Լենինականի վերաշինութիւնը կը դանդաղի, որովհետեւ մասնագէտ բանւորներու թիւը բաւարար չէ։

Իսկ նոյն ատեն, արտասահմանի թերթերու մէջ կը կարդանք, թէ՝

Սուրիոյ, մանաւանդ Հալէպի մէջ, հազարաւոր հայ որմնադիրներ, քարտաշներ, երկաթագործներ, առաղձագործներ կը տառապին գործազրկութենէ եւ կ'ապրին օրուան հացի կարօտ։

Յունաստանի մէջ կան քանի մը հազար ընտիր հայ մասնագէտ բանւորներ՝ որմնադիր ու երկաթագործ, հիւսն ու քարտաշ, որոնք կ'ուզեն Հայաստան երթալ, տարիներով կը մաշեն խորհրդային ներկայացուցչութեան դուռները, բայց արտօնութիւն չեն կրնար ստանալ։

Պոլիս, Պուլկարիա, Ֆրանսա, Միջագետք եւ այլուր հազարներով կը հաշուուին հայ մասնագէտ բանւորներն ու արհեստաւորները, որոնք կ'ուզեն երթալ Հայաստան եւ իրենց ուժն ու կարողութիւնը գործադրել հայ ժողովուրդի օգտին, ու չեն կրնար— խորհրդային իշխանութիւնը կը մերժէ արտօնութիւն տալ։

Ու հազար հազարաւոր գաղութահայ երկրաչափներ, ճարտարագէտներ, քիմիկոսներ, երկրագործներ, բժիշկներ, գեղագործներ, արհեստաւորներ մասնագէտ բանւորներ... կը ձգտին տեղափոխուիլ Հայաստան, նուիրուիլ երկրի վերաշինութեան, ապրիլ եւ ապրեցնել, բայց դատապարտուած են իրենց գիտութիւնն ու ուժը վատնել օտարութեան մէջ՝ աշխարհի դրամատէրերն ու շահագործողները հարստացնելու համար, որովհետեւ —

Հայաստանի դուռները եօթը կղպանքներով փակ են իրենց առջեւ։

Ու նոյն արտասահմանի թերթերու մէջ կը կարդանք.—

Լենինականի մէջ 1926ին 1500 տուն շինուած է, 1927ին շատ պիտի շինուի: Համ արհեստաւորներ, բանւ ճարտարապետներ բերու Հունիս Գուրգ Լենինականին:

Թուրքերը հեռաւոր ներէն, աչնացին դրամ օտար արհեստաւոր ու բան բերեն, իսկ Հայաստանի ները կ'արգիլեն մուտքը արհեստաւորներու եւ բան րու։ Ու քաղաքներ եւ գիւղ ծեան աւերակ, որովհետեւ տաշ չկայ», «զգացւում է ւորների մեծ պակասութ

Ինչպէ՞ս որակել այս գիծը։

Երկրի վարիչնե՞ր, թէ թշնամիներ։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵ

ՀԱՅ ԲԱՆՒՈՐԻՆ ՑԱՒ

ԿՐԱՍ — Անցեալ մեր գործատեղին մէջ մը հայ բանւորներ՝ նաւ Ընկեր մը «Յառաջ»ը բարձր ձայնով կը կարդա լեքսանդրապոլի վերաշինու — դրամ կայ, գործ կայ, բանւոր չկայ։

Երբ այդ տողերը կարդա չափազանց յուզուեցանք հետեւ, երբ անցին, մեր մէջ բանւորի պակաս կայ, աչա հոս կը տառապինք տանջուինք։ Չեղ օրինակ բանւոր ընկերներէն մէկը, «Յառաջ»ը կարդալէն քիչ երբ արտում տխուր գործի էր, 10 մեթր բարձրութենէ վար ինկաւ եւ ծանր վիճակի փոխադրուեցաւ հիւանդանոց

Քանի մը օր առաջ մեր ւոր ընկերներէն՝ Ա. Թ. ժամանակ կը նստի խոսակ կուշտին խօսակցին կը նեղ «Աղտոտ Հայ, հեռացիր Հայը մտիկ չըներ խոսակցի յարձակի Հայուն վրայ ծեծէ։ Թէեւ Հայը չափ ուժով մէկն էր, բայց չի դարձեր։ Երբ ընկեր մը կը գնէ թէ ինչու ինքզինք պանեց, կը պատասխանէ.

— Երկու տարի է, տան երթալու համար կատարած եմ, կը յուսամ տեղս հրաման կուգայ չբարձրացուցի խոսակցին վախնալով որ ծնողքս գացած ատեն, ես հոս ստիպուիմ։

Ահա հայ բանւորին հալածուած ու տանջուած գեր անցին Հայաստանի բանւորի պակաս կայ, մեր տառապինք դուրսը։

Հայ բանւոր, քուկդ է տունը, ձայնդ բարձրացու պահանջէ. ինչո՞ւ չեն որ երթաս երկիրդ աշխատ Ալեքսանդրապոլ կը վերա գործ ու դրամ կայ, բայց ւո՞ր կ'ուզեն։

ԲՈՐՈՏՆԵՐԸ ԿԸ ՑԱՐԳԷ

— Պրազիլիոյ Սան-Փաօլո ղաքին ուրկանոցին մէջ ները ապստամբելով կը փախչիլ արգելարանէն եւ կը ձակին գիւղերուն վրայ գիւղացիութիւնը սարսափ Բորոտները ուտելիք կը կեն տուներէն, եւ, այ թիւ կը տարածեն իրենց մանելի հիւանդութիւնը։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ

կարգ մը բաժանորդներ փակած իրենց հաշիւները կը խնդրուի փութացնել

...ՆԱԿԱՆ ՆՈՒՈՒԱԳ

ԿԵՑՑԷ՛ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

...կան մարդիկ, որ հակապա-...պալման քարոզութիւններ ...են: Նոյնիսկ վ. Էրսայլի դաշ-...իրը պատերազմը խափանե-...եւ խաղաղութիւնը պահպա-...ու համար յօդուածներ մշա-...է: Պոլշեւիկներն անգամ կը ...ւաբանին համաշխարհային ...ղութիւնը եւ «ի մարդիկ ...ութիւն»:

...ծի՛ր է, սակայն, պատե-...մները խափանել: Եւ ես պա-...բազմասէր մըն իմ: Կեցցէ՛ ...ատերազմը: Ինչո՞ւ, Նախ որ ...է դաշնագիր չպիտի կրնայ ...ատերազմները խափանել, եւ ...կրուող, կան պատերազմներ ...որոնք... անհրաժեշտ են:

...Օրինակ, պատերա՛զմ... Ցամ-...բուն դէմ:

...ցէ՛ք գիտեր որ ցամաքը մեր ...ղէն սարսափելի թշնամի-...ն են: Անոնք աւելի մարդ կը ...ոննեն, քան ծովամոթով ...տերազմները: Ի՛նչ հիւանդու-...ններ չեն ցաներ մարդոց ...այ: Քծաւոր ժանտատենդ, ...տախտ, Խանգք, Թոքախտ, ...րոսութիւն, կոկծմաշկ, ջերմ, ...հեծանո՛նդ, ու ի՛նչ վէրքեր, ...ռուած իմ, ի՛նչ վէրքեր: Ա-...նց ոտքերուն վրայ կախուած ...աւեքան սարսափելի Թունա-...մանրէներ, որքան ուռմ չեն ...ար Թափել ոդանաւերը եր-...քէն: Լիվրփուլի մէջ, բժիշկ-...րը ցամքի մը ոտքը քննելով, ...ած են, որ 500 միլիառ ման-...ներ կախուած են:

...Քաղաքակրթութիւնը յաջողե-...ն այս պատերազմին դէմ, որ ...մինեց ոջիլները, մլուկները, ...րը եւ նման անհաճոյ մեր ...ինի ընկերակիցները: Բայց ...ձեները, ոչ մէկ պատերազմ ...ոչ մէկ դաշնագիր պիտի պա-...մէ մեր խաղաղութիւնը, որ ...նք կը յափշտակեն: Ուրեմն, ...ո՛ւ կռուիլ պատերազմի դէմ: ...ցէ՛ պատերազմը... ցամքե-...ուն դէմ:

...Ուրեմն, կորցէ՛ն ցամքերը: ...ի գէ՛ն, ի գէ՛ն պատերազմիկ-...ր, ամառը եկաւ, պատերա՛զմ ...յատարարենք ցամքերուն դէմ:

Լ. Յ.

...կաթ. պատուիրակութեան դի-...մէն.— Կրթական կեդր. Խոր-...րդը յետ մանրակրկիտ քն-...ութեան, ուսուցչուհի Օրիորդ Ն... Ղեւոնդեանի հաշիւներուն ...չ ու եւ է գեղծումի կամ չարա-...ումութեան հետք գտած չըլլա-...լ, կ'ազդարարէ կը հերքէ այս ...ւորին Թերթերու մէջ երեւցած ...ւր ամբաստանութիւնները:

"ՅԱՌԱՋ,, Ի
ԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
...ՆԵԼՈՎ ԳԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹՈՐԹՈՒՆ ՉԱՐԴԱՅՄԱՆ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏ» ՋՈՒՆԻՆ

Անոնք, որ չեն կասկածիր հայ պոլշեւիկներու սրտկեղծու-թեան եւ անկեղծութեան վրայ, եւ անոնք, որ երեւանի «հեռա-տես» իշխանաւորներուն քաղա-քականութեան մէջ կը սիրեն տեսնել ազգային խղճմտանք մը, կապուած հայ ժողովուրդին ու անկախութեան, Թող կարդան հետեւեալ տողերը ամբոխավար սլաքոնի մը, Առաջնէս կարին-եանի, որկը խնդայ հաւատացող-ներուն ու միամիտներուն վրայ: (Խորհրդ. Հայաստան, 16 Յուլ.).—

Հայ բուրժուական մտաւորա-կանութեան մէջ կը տեսնուի նոր հայեցողութիւն մը, որ, ինչպէս ժամանակին արտայայտեց Քա-ջազնունին, այժմ շատ չնչին տարբերութեամբ մը կը պաշտ-պանեն շարք մը ռամկավար հրապարակագիրները:

Խորհրդային Հայաստանը այդ հատուածին կողմէ կը նկատուի իբրեւ «հայկական անկախու-թեան կորիզ», «ժամանակաւոր բջիւան մը», «ազգին հաւաք-ման» նպաստող կարեւոր ազդակ մը, որ կրնայ այս կամ այն չա-փով օժանդակել «հին դատին» վերջնական լուծումին:

Այդ «ամենավեխականներուն» մէջ կան հոսանքներ, որոնք, ա-ւելի առաջ երթալով, բացար-ձակ կը պահանջեն որ «ժամա-նակաւոր բջիւանը» աւելի որոշ կերպով օժանդակէ «Հայութեան հաւաքման» եւ «հայկական պե-տութեան հողային ամբողջու-թեան» իրականացման գործին: Իրենց կողմնակիցներուն խոր-հուրդ կուտան, որ ո եւ է ձեւով հայ մեծամասնականներուն հետ «ծոցա գնան» մինչեւ այն ժա-մանակ, երբ, «քաղաքական հանգամանքներու» փոխուելուն պէս, հայ ազգայնական մտաւո-րականութիւնը կարենայ դարձ-նել քարոզել հին երգը «վեց վիլայէթներու» մասին:

Այդ հոսանքին ներկայացու-ցիչները ամէն կերպ կ'աշխա-տին, նախ՝ իրենց տեսակէտով մեկնաբանել Խորհրդային Հա-յաստանի շինարարութիւնը, եւ յետոյ, միւս կողմէ ալ, համա-կերպիլ ճարպիկութեամբ մը ի-րերու ընթացքին եւ նոր յենա-կէտներ ստեղծել ազգութեան պահպանման եւ վերածնունդին համար: Բաւական է ուշադրու-թեամբ թերթատել Ա. Չօպանեա-նի, Դաւիթ Անանունի, Արտակ Դարբինեանի, Բաշալնունիի եւ ուրիշ նման հրապարակագիրնե-րու յօդուածները եւ ազգային «Նոր դարընթացքին» պատկե-րը աւելի քան պարզ կը նկա-րագծուի:

Արտասահմանեան մտաւորա-կանները, որոնք իրենք զիրենք կը համարին խորհրդային Հա-յաստանի «բարեկամներ», նախ պէտք է հրաժարին ազգայնա-կանութեան քայքայման դպրոց-ները կարկառող մարդոց քաղա-քականութենէն:

Մենք չենք ուզեր կենալ այս կէտերուն վրայ, եթէ այդ «բարեկամները» չփորձէին իրենց ակնոցներով լուսաբանել խորհր-դային Հայաստանի շինարարու-թիւնը:

Դիւանագիտութիւնը ներկայ պարագաներուն մէջ ե՛ւ աւելորդ է ե՛ւ վնասակար:

«Ազգային» դատէն միանգամ ընդ միշտ հրաժարած են խոր-հրդային Հայաստանի բոլոր աշ-խատաւորները: Եւ իրենց յեղա-փոխական ապստամբութեամբ կը կռուին «հին դատի» ռեկա-վարներուն դէմ, յանուն սոցիա-լիստական կառուցումի, միջազ-գայնական համագործակցու-թեան:

ԱՐՏ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԵԿԱՆ

Յուլիս 12ին, Փրավիտէնսի Ըմփայր Թատրոնին մէջ հայ ա-րիծը յաղթեց ռուս հռչակաւոր ըմբիշ Կարդավինզոլի: Կարդա-վինզօ խոստացած էր մէկ ժամ-ուան մէջ Մ. Նազարեանը երկու անգամ գգետնել, սակայն ոչ միայն չկրցաւ գգետնել զայն, այլ եւ պարտուեցաւ մեր հայրե-նակիցէն: Մ. Նազարեան հայ ազգին պարծանք բերող մար-զիկ մըն է:

Հակառակ եղանակը վերջա-ցած ըլլալուն, Նազարեան վեր-ջին մրցում մը եւս պիտի կա-տարէ իտալացի Թոնի Ձլիզի դէմ:

Նազարեան երբ Փրավիտէնսի մէջ կը յաղթէ Թոնի Ռոքքօի, Իտալացիները կը զայրանան ու կ'ուզեն որ Թոնի Ձլիզ լաւ դաս մը տայ Հայուն: Նազարեան թէեւ եղանակը լրացուցած էր, բայց անպատուուած չըլլալու հա-մար, փառահ շեշտով մը կ'ըն-դունի այս հրաւէրը: Թոնի Ձլիզ շատ նշանաւոր է, եւ կ'ըսեն թէ՝ շատերուն ոսկորները կոտ-րած է: Արդէն ծանօթ է «ոսկոր կոտրող» անունով: Մրցումին թուականը դեռ չէ որոշուած:

ԿԻՓԱՄԱՐՏ.— Ճէք Շարքի՝ Տէմփսիի դէմ իր կրած պարտու-թենէն վերջ ներկայիս հիւանդ է, ու կը տառապի ներքին ա-րիւնահոսութենէ, մրցումի ըն-թացքին ստացած հարուածնե-րուն հետեւանքով:

1928Ի ՄԻՋԱԶԳ. ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Ֆրանսացիները վերջապէս ո-րոշեցին մասնակցիլ Ամսթէրտա-մի գալ տարուան 9րդ. Ողիմ-պիականին: Ինչպէս կը յիշուի, յանձնախումբը Յուլիս 20ի ժողո-վին մէջ որոշած էր չմասնակ-ցիլ՝ տրամադրելի դրամ չգտ-նուելուն համար:

Երկրորդ ժողովի մը մէջ միա-ձայնութեամբ որոշուեցաւ մաս-նակցիլ, որովհետեւ մամուլի բո-ղոքին վրայ գտնուեցան մարդիկ, որ պատրաստակամութիւն յայտ-նեցին տրամադրել մէկուկէս միլիոն ֆրանք, որուն մէկ մի-լիոնը պիտի տայ «Թիկարօ»ի տնօրէն Քոթի:

«Ժուռնալ» Թերթն ալ բացած է ժողովրդական հանգանակու-թիւն մը, որ մինչեւ հիմա 300.000 ֆրանքի կը հասնի: «Ժուռնալ»ի տնօրէնութիւնը որոշած է՝ այս գումարը կէս միլիոնի բարձրա-ցնել:

ՀԵԾԵԼԱՆԻԻ.— Գրիւսէլ-Փա-րիզ մրցումը՝ կատարուեցաւ Չինգշաբթի: Առաջին հանդի-սացաւ Մօրիս Վիլ, որ 364 քի-լոմեթր ճամբան կտրեց 14 ժամ 20'25էն: Միջին հաշուով ժամը 25 քիլ 383 ըրած է:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՐԱՆ ԷՐ.— Կռնոն խմեցի-նելքը սկսաւ փչել իր զանկին տուփին մէջէն: Դարձաւ տուն, բարեւելով բոլոր աղջիկներն ու անցորդները: Բարձրացաւ իր սենեակը եւ հանեց իր լաթերը: Երբ պիտի պառկէր, աչքերուն առնպէս երեւցաւ որ չորս պա-տերէն ջուր կը թափին վրան: Մտածեց որ սենեակին ջուրի ծորակները բացուած են, ուստի փորձեց գոցել: Երբ մէկ ծորակը կը գոցէր, միւսը կը բացուէր: Կարծեց թէ սենեակը ջուրով լե-ցած էր: Բացաւ դուռը, վազեց վար, եւ փողոցը, հրդեհի ծա-նուցման յատուկ տուփը կոտրե-լով, հրշէջներուն լուր տուաւ թէ իր տանը ծորակները յորդած են, թէ վտանգ մը կը սպառնայ տնեցիներուն: Անմիջապէս, ա-պահովուած, ելաւ սենեակը, պառկեցաւ ու քնացաւ:

Եկան հրշէջները, արթնցու-ցին զայն ու պահանջեցին հր-շէջ գունդին ծախքերը, իբր տուգանք իր տեսած գէշ երա-զին:

ՀԱՄԲՈՅՐԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒ-ԹԻՒՆԸ.— Երկու սիրահարներ ինքնաշարժ նստան եւ առւրային դաշտերը, համբոյր ժողվելու: Երբ երկաթուղիի գիծէ մը կ'անցնէին, շոգեկառք մը հա-սաւ, զարնուեցաւ ինքնաշարժին եւ նետեց զայն հեռուն: Շոգե-կառքին մեքենավարը անմիջա-պէս կեցուց վայրաշարժը: Ի՛նչ տեսնէ, ինքնաշարժը կործանած էր, մինչդեռ, քովիկը, երկու սի-րահարները զիրար կը համբու-րէին, առանց պզտոած ըլլալով:

ՀԻՒՐԵՍԱԹԻ ՊԻՍ.— Մօրէլ ու-նէր չունէր Թութակ մը ունէր տուներ, եւ սպասուհի մը հա-ւատարիմ: Մօրէլ իր հարստու-թիւնը կը պահէր Թութակին վանդակին տակը, տուփի մը մէջ: Հոն էր դրած 73 հազար հա-զարնոցներ: Այս դրամարկղին տեղը սպասուհին ալ գիտէր, մէյմըն ալ՝ Աստուած: Արդ՝ անց-եալ օր, 73 հազարին կէսը կը պակսէր:

Ո՞վ առաւ, կը մտածէր ծե-րունի Մօրէլ:

Թութակը չառաւ անշուշտ. Սպասուհի՞ն, երբե՛ք: Աստուած ալ չառաւ հարկաւ: Ո՞վ առաւ ուրեմն:

Սպասուհին երեսուննոց ա-նուշիկ ու կլորիկ աղջիկ մըն էր:

Դրացիին տղան, 18 տարե-կան, գիտէր աղջիկ բռնելու ճամբան:

Կլորիկ աղջիկն ու դրացիին տղեկը երգեցին սէ՛րը: Տղեկը սորվեցաւ դրամին տեղերը: Ան-տու մըն ալ դրամները փոխե-ցին իրենց տեղը:

Այսօր, այս տղեկին վրայ գոցուած են բանտին պատերը:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— Գերմա-նական մարդատար օդանաւ մը Քասէլի եւ Կիսէնի միջեւ բռն-կելով վար իջաւ: Արկածին պատճառը յայտնի չէ, սակայն կը կարծուի որ կայծակ իջած եւ պէնզինը բռնկած է: Օդանաւորդը անմիջապէս կը փորձէ գետին իջնել: Դեռ երկիր չիջած, երկու ճամբորդներ, հրդեհէն սարսա-փած, կը ցատկեն վար եւ ջարդ ու փշուր կ'ըլլան: Օդանաւը գե-տին իջնելէ յետոյ ժամ մը ամ-բողջ վառեցաւ ու մոխիր դար-ձաւ: Օդանաւորդը մեռաւ, երբ հիւանդանոց կը փոխադրէին: Կան հինգ մեռեալներ եւ երկու վիրաւորներ:

ՄԵԽՈ՛Ց.— Նիւ Եօրքի մէջ, ներկայացման մը պահուն, դե-րասանուհի մը, որ կարեւոր ու յուզիչ դեր մը կը կատարէր, յանկարծ սարսափելի ճիչ մը ար-ձակեց.

— Մեռա՛յ:

Եւ ինկաւ բեմին վրայ: Խու-ճապ մը սկսաւ ժողովուրդին մէջ: Ղեկավարները հաւաքուեցան շուրջը: Բժիշկը եկաւ, քննեց: Մեռած էր:

ՇԱՆ ՄԸ ՓՈՐՁԱՆՔԸ.— Սէն Ժէրմէն-ան-Լէյի մէջ շուն մը կը խածնէ փոքրիկ Ռիշարը: Ժա-մանակ մը վերջ Ռիշար կատա-ղութեամբ կը վարակուի եւ սարսափելի տանջանքներու մէջ կ'օթը օրուան ընթացքին կը մեռնի: Շունոգքը դատ բացաւ շան տիրոջ դէմ, որ դատապարտուեցաւ 10.000 Ֆր. վնասուց հատուցման:

ՀՐԴԵՀ ՀԱՆՔԱՀՈՐԵՐՈՒ ՄԷՋ.— Զիրմինիի մօտ, Լաշօյի լքեալ հանքահորերուն մէջ հրդեհ ծագելով, բոցը կը ծաւալի երկրին տակ: Հողին մակերեւոյթը ներ-քին տաքութենէն շոգի կ'արձակէ ու կը ծխայ: Ցեղ տեղ երկիրը կքած է: Ցեղացիները շտապով կը գոցեն պատռուածքները, խեղ-դելու համար բոցերը:

ԱՆՁՐԵՒԷՆ ՓԱԽԱՆ ԿԱՐԿՈՒ-ՏԻ ԲՌՆՈՒԵՑԱՆ.— Հարիւրեակ մը Ամերիկացիներ, Շիքակոյի անտանելի տաքերէն ազատելու համար, նստան Ցէյվըրլայթ նաւը եւ ճամբայ ելան դէպի Եւրոպա: Ցամաքէն հազիւ մղոն մը հե-ռացած էր, երբ սաստիկ փոթո-րիկ մը պատահեցաւ նաւը որ ջուր առաւ:

Սկսաւ խուճապ մը: Կեանքը պահելու համար, նաւին նաւա-գախումբը սկսաւ ածել, սակայն բազմութիւնը խուճապահար մտիկ իսկ չըրաւ եւ շատեր նետ-ուեցան ծով: Նաւը ընկղմեցաւ:

Անմիջապէս ցամաքէն հա-սան օգնութեան նաւեր, որոնց-մէ մէկն ալ ընկղմեցաւ: Հազիւ կարելի եղաւ փրկել քանի մը հոգի:

Մեծ մասով խեղդուեցան, մինչեւ այժմ գտնուած են 27 դիակներ: Նաւապետը, որ ձեր-բակալուեցաւ, յայտարարեց թէ գրօսաշրջիկները պատգամին չմտալով՝ չկարողացաւ փրկել նաւը:

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բա-ժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վար-չութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէսզի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մարսիլիա.— Ձեր 386 թի-ւին մէջ կարդացինք Ս. Միլ-տոնեանի մէկ Թղթակցութիւնը ընկ. Կիւրինցի Պ. Գեղամ Ար-պօեանի մասին: Կարդացինք նոյնպէս այս վերջինին բարե-կամներէն Յ. Զարացեանի պաշտ-պանողականը, որուն շատ լաւ պատասխաններ էին արդէն: Զա-րացեանի փափաքին գոհացում տալու համար, կ'ուզենք յայտ-նել թէ Պ. Գ. Արպօեանի խա-րեբայութեանց զոհ գացած ենք ստորագրեալ բանուորներս՝ Եղի-շէ Զաքարեան՝ իր առաջին ըն-կերը, որմէ 10.000 Ֆր. առած է, ու երկրորդ ընկերը Գարեգին Միքայէլեան, որուն 5000 Ֆր.ը խլացուցած է: Անկէ զատ՝ եր-րորդ զոհն է իր հօրեղբօրորդին Վահան Արպօեանը (2000 Ֆր.) իսկ չորրորդը նոյն ինքն Պ. Յ. Զարացեան, որուն 1500 Ֆրան-քը առած է: Նոյն բախտին ար-ժանացած են Տէր Թաթուլի ար-ժէքաւոր գիրքերն ու հագուստ-ները պարունակող երկու պա-յուսակները, որոնք 70 Ֆրանք պարտքի մը փոխարէն մեր քով կը մնային եւ սակայն Թողուած են յիշեալին կողմէ:

Այսչափը մեր գիտցածն է միայն:

Եղիշէ Զաքարեան
Գարեգին Միքայէլեան

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — (25)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՋՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Իմա Շթաուպէ՞ն ալ ա-...լի:

— Կարմիր կոյսին հետ բաղ-...տուած, իմա Շթաուպ չկայ ...մա Շթաուպը կատարեալ է, ...Թէ իրեն յանձնուին գինուորական ...յթ կրող պաշտօններ. բայց ո-...չ է ուրիշ որեւէ տեսակէտով: ...րմիր կոյսը ընդհակառակն, ...դունակ է կատարելու որեւէ ...շտօն: Ամէն միջավայրի մէջ ...այ գործել, նոյնիսկ ամէնէն ...ց միջավայրերուն մէջ, առանց ...քինքը օտար զգալու: Եւ անոր ...խատիլը տեսայ գարշելի շա-...գործներու զզուելի որջերու ...էջ, ինչպէս նաեւ սրահներու մէջ. ...ը միայն ամէնէն վաւերական ...նուականներ կ'ընդունուին: Ա-...էն տեղ ալ կարծես թէ՝ միջա-վայրէն էր, անոր մաս կը կազմէր եւ խռովեցնող գիւրութեամբ մը կը շարժէր: Անոր ամէնէն մեծ ու-ժը յարմարիլ գիտնալն է: Անոր աւելցուցէք անոր գեղեցկութիւ-նը, վայելչութիւնը, մտքին յատ-կութիւնները, իր անյողդողդ պա-ղարիւնութիւնը:

Պահ մը մտածումներու մէջ մխրճուեցաւ, յետոյ սկսաւ.

— Այս՝ ձեզի ցոյց կուտայ թէ պէտք է որ ուշադրութեամբ խաղաք՝ Բարեբախտաբար, եթէ կարմիր կոյսը շատ մը յատկու-թիւններ ունի, ունի նաեւ նոյն-քան թերութիւններ:

— Վերջապէս ի՞նչ խորհուրդ կուտաք ինծի:

— Հիմակուհիմա ձեզի կը մնայ հպատակիլ Պուտիէննիի հրա-մաններուն: Աւելի յետոյ, պա-րագային համեմատ պիտի շար-ժինք ձեզի յանձնուած շահերուն պաշտպանութեան տեսակէտէն:

— Ուրեմն, մինչեւ Էքաթէ-րինպուրկ ինծի հետ գալու միտք ունի՞ք:

— Ոչ թէ ձեզի հետ գալ: Արիկա անկարելի կը թուի ինծի:

— Ձեզի հետ գա՛լ, այդ ան-կարելի է. պիտի գոհանամ միայն ձեր ետեւէն գալով, կամ ձենէ ա-ռաջ երթալով, պարագային հա-մեմատ, որպէսզի ձեր աշխատանք-քը դիւրացնեմ:

— Պիտի ընէ՞ք ատիկա:

—Ինչո՞ւ չէ: Դուք ալ մեր պէ-տին՝ Իվան Իվանովիչի կողմէ պաշ-տօն ստացած էք. մեզի համար նուիրական էք. մեր պարտակա-նութիւնն է հսկել ձեր վրայ, որ որեւէ ձախորդութիւն մը չգայ խանգարել ձեր աշխատանքը: Եւ կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ որքան որ կրնանք՝ պիտի պաշտպանենք ձեզ:

Եւ մինչդեռ ձեռքս անոր կ'եր-կարէի շնորհակալութիւն յայտ-նելու համար.— Մեր խառնուած-քը ունեցող մարդոց միջեւ, շնոր-հակալութիւն շռայլելու պէտք չկայ. գիտենք թէ ի՛նչ կ'արժենք. ապարով ենք թէ կրնանք իրարու վստահիլ: Ամէն ինչ հոդ է, եւ յաջողութիւնը անոր հայրը. այդ միայն արժէք ունի...

— Անշուշտ, բայց ինչ որ ալ ըլլայ...

— Մի պնդէք, կը նեղացնէք զիս աւելի զբաղինք այն տեսակցու-թիւնով որ վաղը առտու պիտի ու-նենաք կարմիր կոյսին հետ...

— Այնպէս թող ըլլայ: Բայց նախ թոյլ տուէք որ հարցում մը ուղղեմ ձեզի. եթէ որեւէ անպա-տեհութիւն տեսնէք, մի պատաս-խանէք:

— Ինչի՞ մասին է:

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ, Մեծ դուքսը իր ձեռքին տակ ձեզի պէս արժէքաւոր մէկը ունենալով մէկտեղ, չէ մտածած անոր կարո-ղութիւնները շահագործել, փոխե-լու համար պաշտօնը որ ինծի յանձնեց: Եւ ինչպէ՞ս չէ համկցած թէ այս գործը գլուխ հանելու համար դուք ամէնէն յարմար մարդն էք:

Ցեսայ որ խօսակիցիս դէմքը կը խոժոռէր, իր նայուածքը որուն խորը կարծեցի կարդալ անհուն տխրութիւն մը. երկարօրէն իմ վրաս կանգ առաւ, յետոյ Քոզլօ-ֆի վրայ որ իր համր վկայ՝ մեր խօսակցութիւնը մտիկ կ'ընէր եւ պատասխանեց.

—- Մեծ դուքսին վստահու-թիւնը չեմ վայելեր. ինծի յանձ-նուած պաշտօնի մը մասին հա-մարձակեցայ ճշմարտութիւնը ը-սել իրեն. եւ այս բանը իր խորհր-դականները չեն ներեր ինծի...

— Ի՞նչ կ'ըսէք...

— Ճշմարտութիւնը:

— Եւ կրնա՞մ գիտնալ թէ ի՛նչ էր այդ պաշտօնը:

— Ոչ միայն կրնաք գիտնա, այլ ժամանակ պարտաւոր էք ամբողջովին գիտնալ զայն, քանի որ ձեր արդի պաշտօնին հետ շատ մօտ կապակցութիւն ունի: Եւ ա-տենը եկած է որ ամէն ինչ ըսեմ ձեզի:

Եւ Քոզլօֆի դառնալով.

— Կ'ուզե՞ս ինծի յանձնել թիւ 133 Թղթածրարը, այն զոր վերջերս քեզի յանձնեցի...

— Կանանչ կողքո՞վ:

— Ճիշդ այդ:

Եւ մինչդեռ Քոզլօֆ դուրս կ'ելլէր բերելու Թղթածրարը, իշ-խանը՝ իր աչքերը իմիններուս յառելով, սկսաւ.

— Անհերքելի կերպով կրցայ փաստել (եւ ձեզի ալ պիտի փաս-տեմ) թէ կայսերական ընտանի-քի մէկ անդամը փրկուած է Ե-քաթէրինպուրկի մէջ:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԱՐԻՑԵԱՆՑ

հպատակութենէ դադրեցնել այն բոլոր օսմ. հպատակները, որոնք անկախութեան պայքարի ընթացքին ազգային պայքարին չմասնակցելով արտասահման մնացած են եւ Թուրքիա չեն վերադարձած 24 Յուլիս 1927 (.*) թուականէն սկսեալ մինչեւ ներկայ օրէնքին հրատարակութեան թուականը։ Բացառութիւն կը կազմեն անոնք, որ գոյութիւն ունեցող դաշնագիրներու համաձայն թրք. հպատակութիւնը նախընտրած են։

Պալքանեան Լոքառնօյի մը մասին

Միխալաքոփուլօս, Յունաստանի արտաքին նախարար եւ պետ պահպանողական հանրապետականներուն, կուսակցութեան կողմէ տրուած պատուոյ խնջոյքի մը պահուն, ներկայացուց երկրին ներքին, ելմտական եւ արտաքին քաղաքականութիւնը։

« Յունաստան, փափաքելով պահպանել խաղաղութիւնը համաձայն դաշնագիրներու, ցոյց տուաւ թէ կը յարգէ նոյնիսկ այն դաշնագրերը, որոնք աննպաստ են իրեն, սակայն կը պահանջէ որ ամբողջովին յարգուի յաղթութեան դաշնագիրներով իր ստացածը։ Յարատեւ փափաքով մը եւ առանց յետին միտքի, կ'ուզենք ստեղծել բարեկամական յարաբերութիւններ բոլոր այն երկիրներուն հետ, որոնց հետ եղած ենք, կամ որոնց դէմ կռուած ենք։ Կը փափաքինք որ մեր միջազգային յարաբերութիւնները ըլլան աւելի սիրալիր, քան 1912 թուականին։ Մենք բացատրեցինք մեր դիրքը բոլոր մեծ քաղաքագէտներուն, որոնք իրենք զիրենք պատասխանատու կը զգան համաշխարհային խաղաղութեան եւ այդ՝ գնահատուեցաւ բոլորին կողմէ։»

Խօսելով պալքանեան դաշինքի մը մասին, նախարարը ըսաւ թէ անկարելի պիտի ըլլար այդ, եթէ չմիացնէր բոլոր այն երկիրները, որոնք պալքանեան շահեր ունին, այսինքն Յունաստան, Ալպանիա, Եուկօ-Սլավիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Թուրքիա։ Սակայն այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը ունի ուրիշ շահեր ալ, եւ դժուար է մէկ դաշնագիրի մէջ ապահովել կարգադրութիւնը բոլոր այդ շահերուն, որոնց միջեւ չկայ ո եւ է հասարակաց կապ։

« Սակայն միջազգային մէկ կամ բազմաթիւ դաշնագիրներու կնքումը կախուած չէ միայն Յունաստանէն, որովհետեւ այնքան ատեն, երբ կը բանաձեւուին պահանջներ, որոնք կը հարուածեն երկրի մը կենսական իրաւունքները, ան ստիպուած պիտի ըլլայ, յանուն ինքնապաշտպանութեան տարրական սկզբունքներուն եւ ազգային արժանապատուութեան, չհամաձայնիլ ընդունելու այդ պահանջները։ Անհրաժեշտ է կատարեալ հաւասարութիւն, մշակելու համար խաղաղ կեանք եւ տնտեսական յարաբերութիւններ։»

.*. Անգլ. թերթերը կը խօսին հելլէն նախարարական տագնապի մը մասին։ Ներքին նախարար Ցալտարիս եւ ուրիշ քանի մը նախարարներ մերժած ըլլալով դահլիճի նիստին ներկայ ըլլալ, միացեալ կառավարութեան դիրքը խախտած է։

Ժընեւի խորհրդաժողովը

Նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովը իր անյաջողութիւնը չհռչակելու համար կ'աշխատի համաձայնութեան գետին մը գտնել։ Անգլիական եւ ամերիկեան հակոտնեայ տեսակէտները հաշտեցնելու համար իբրեւ միջնորդ կը ներկայանայ Ճափոնի Ա. պատուիրակը։ Այդ պատճառով ալ լիակատար ժողովը որ տեղի պիտի ունենար երէկ, յետաձգուեցաւ Չորեքշաբթիի կամ Հինգշաբթիի։

Կացութիւնը Սուրիոյ մէջ

Պէյրութէն առնուած հեռագիրի մը համաձայն, Տիւրզի ըմբոստներուն մնացորդները, որոնք պատսպարուած են, իջան Ճէպէլ, ուր անդորրութիւն կը տիրէ։ Միայն Սուլթան Աթրաշն է, որ 300 ապստամբներու հետ հպատակութիւն չէ յայտնած տակաւին եւ այժմ կը գտնուի Նէճտի մէջ։

Պուքրէշի մէջ պաշարման վիճակ

Պուքրէշի մէջ պաշարման վիճակը կը շարունակուի։ Երեսփոխանական ժողովին մէջ, ազգային հողագործական կուսակցութեան պետը խստիւ բողոքեց պաշարման վիճակին եւ գրաքննութեան դէմ։

Ներքին նախարարը պատասխանեց թէ պաշարման վիճակը յայտարարուած է, կանուխ, Շթիրպէյի դահլիճին կողմէ։ Գալով գրաքննութեան, տակաւին անհրաժեշտ է շարունակել, հաստատելու համար կարգ ու կանոնը եւ երկրին անդորրութիւնը։

Քոլերան Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ

Մինսքէն կը տեղեկացնեն թէ քոլերայի համաճարակ ծագած է Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ։ Վերջին երեք օրուան ընթացքին, վարակուած են 240 հոգի, 12 հոգի արդէն մեռած են։ Մոսկուայի կառավարութիւնը ազդու միջոցներ ձեռք առած է, արգիլելու համար որ համաճարակը չտարածուի Ռուսիոյ միւս մասերուն մէջ։ Միւս կողմէ, լեհ կառավարութիւնը հրամայած է խիստ քառասնեակի (քարանթինա) մը ենթարկել ռուս եւ լեհ սահմանը։

Վեսուվ կը հանգչի

Վեսուվի դիտարանին տնօրէնը կը հաղորդէ 31 Յուլ. թուով.—

Երէկ արդէն սկսած էր նուազիլ Վեսուվի բորբոքումը։ Լաւան, որ կիսովին լեցուց խառնարանին յատակը, կը շարունակէ դեռ հոսիլ փոքրիկ առուակներով, սակայն առաջուան պէս առատ չէ։ Գիշերը, լաւայով կազմուած լիճին վրայ կը նշուէին հարիւրներով լուսաւոր կէտեր ու գօտիներ։

Հրաբուխին բորբոքումը իր ծայրագոյն աստիճանին հասաւ ցորեկին։ Այդ պահուն, վիթխարի աղբիւրներ, անընդհատ եւ արագօրէն, լաւա կը ցայտէին դէպի երկինք, մինչեւ 100 մեթր բարձր։

Հրաբուխին պզտիկ կոնը պատռուած է բոցաշուրթն ճեղքերով, եւ այնպէս ենթադրել կուտայ թէ նոր փլուզումներ տեղի պիտի ունենան աղբիւրին մէջ։ Լաւան հասաւ Դժոխքի հովիտին կողմէն ամենացած մասերը։

Հաւանական է որ, քանի մը օրէն, հրաբուխը սկսի բանիլ իր բնական չափաւոր կշռոյթով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 բիւ. Ժաք Փօն թէաթրի մէջ: կը խօսի ընկ. Աբօեան: Երգ եւ նուագ: Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Ե. Սարեանէ եւն.:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ֆաքիր Թահրա Պէյ Սպանիոյ Թագաւորէն եւ Թագուհիէն հրաւէր ստացաւ այցելել պալատ եւ մէկ քանի փորձեր ընել: Այս առթիւ մասնաւոր զինուորական շքախումբ մը երբ կ'առաջնորդէր զինքը, յանկարծ անհետանալով, մէկէն փորձերու միջոցին երեւան եկաւ, ապշութեան մատնելով ամբողջ արքունիքը:

Փորձերու ընթացքին՝ մայր Թագուհիին դէմքին վրայ վախի նշաններ կ'երեւային:

Արդէն Ֆաքիր Թահրա պէյի զգայացունց ներկայացումներուն շարքը սկսած է Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg). Գիները շատ ժողովրդական:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը, 262 Rue Duguesclin.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ.-ՍԻՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Դաշտային ճաշաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա Փոմ Շալէ տը լա Փոմի գետատեսիլ պարտէզին մէջ: Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ ճանբակառքը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պոլիսէն տիկին Կիւլլինիա Աճէմեան, երկար ատենէ ի վեր իր եղբօր կեսարացի Գ. Գէորգ Սթանպօլլեանի մասին ո եւ է տեղեկութիւն առած չըլլալով, կը խնդրուի ճանչցողներէն գրել կամ դ. Պատուիրակութեան դիւանին, 80. Avenue Pereire, Asnières-sur-Seine.

Պոլսեցի կօշկակար Արշակ Գաֆաֆեան որ 4-5 տարիէ իվեր Փարիզ կը գտնուի, կը հրաւիրուի անպատճառ ներկայանալ Հայ. Պատուիրակութեան դիւանը, 80, Avenue Pereire, Asnières-sur-Seine, խիստ կարեւոր զեկոյցի մը համար:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Ցարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սեռունդ մը 10, Խաղամոլ 8ք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Միրաֆարի մը դասերը 12, Գէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Յօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բաբերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 3, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Նապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տր. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք:

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Չարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս գաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Գատուի համար 10, Աննուշ 5, Գէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50: Երգարան (Զաւնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք:

ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	50
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	12	87
Թրք. ոսկի	" or	107	20
Մէճիտիէ	Médjidie	9	2
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի "	Drachme	33	25
Լիր " "	Lire	139	—
Պելճ. ֆրանք "	Frc. Belge	71	50
Զուից. "	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	65
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	130	—
ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ			
Եգ. Ֆր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3390	—
" II	"	1995	—
" III	"	1665	—
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs	187	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

3 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 405

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ԽՕՍՔ

ԻՆՉ Է ՄԵՐ ՈՒԶԱԾԸ

Զգալի անհասկացողութիւն մը բաւական տաք եւ պաղ առեր ըսել կուտայ Մարսիլիոյ մէջ։

Շփոթութեան մէջ են նոյն իսկ Դաշնակցականներ։

Այսպէս, կը կարծուի թէ վերջին ընտրութեանց եւ վար-ութեան մասնակցելով, Դաշնակցութիւնը ոտքով-ձեռքով պիտի մերժուի ազգային գործերու մէջ։

Մինչդեռ իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է, կամ պէտք է ըլլայ։

Դաշնակցութիւնը չի կրնար մեկուսի կենալ հանրային կեանքի ո՛ր եւ է արտայայտութեան հանդէպ։ Մանաւանդ ներկայ շրջանին, երբ աշխարհներով բաժնուած ենք մեր հայրենիքէն, եւ ամէն բան ծայրէն պիտի սկսինք։

Դաշնակցութիւնը աշխատելու կամք ունի, եւ յօժարութեամբ կը մասնակցի այն բոլոր գործերուն որոնք օգտակար են հայ ժողովուրդին, անոր հաւաքական կեանքին զարգացման եւ ազգային դիմագծի պահպանման։

Ինչո՞ւ ջանքեր կ'ըլլան կազմակերպելու Եւրոպայի ազգային կեանքը, — որպէս զի սահմանափակուի այլասերման շառիքը, որ արարշաւ կ'ընթանայ, մասնաւորապէս վտանգելով նոր սերունդը։

Արդ, Մարսիլիոյ մէջ կայ, ելի եղաւ ստեղծել ազգային իշխանութիւն մը, ժողովրդական ընտրութեամբ։ Այդ իշխանութեան մաս կը կազմեն դաշնակցականներ, չէզոքներ և հնչակեաններ։ Տակաւին նոր կը դրուին վարչական կեանքի հիմերը, այնպէս որ, մասնակցողները ստիպուած են յաճախ զբաղիլ և մանրամասնութիւններով։

Մեզի համար, ազգային կազմակերպութեան անմիջական իմաստը կը կայանայ նոր սերունդին փրկութեան եւ հայկական մշակոյթի զարգացման մէջ։ Մենք մարդ չունինք բանկայի համար, ոչ Մարսիլիոյ, ոչ Փարիզի, ոչ ալ Սօֆիայի կամ Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Եւ սխալ կ'ընեն մեր մարմիններէն կամ ընկերներէն բոլոր անոնք որոնք հիմնականը մոռնալով, պայքար կը մղեն տիրա ուական խնդիրներու համար։ Ազան աղա է միշտ, ո՛ր խմբակցութեան ալ հակի։ Կարեւորը՝ գործին ընթացք տալն է։ Եւ ատոր համար պէտք է առաջ քաշել ո՛վ որ ընդունակ է գործելու, եւ մանաւանդ պարկեշտ։

Կ'ընդունինք, մեր անճարակ հակառակորդները յաճախ այնպիսի անորակելի միջոցներու կը դիմեն, որ կը հարկադրուիս ինքնապաշտպանութեան դիմել եւ տեղի չտալ։ Անոնց նպատակն է — եղածն ալ կազմալուծել։ Կենդանի օրինակ՝ Մարսիլիոյ պարագան։ Կանոնաւոր եւ օրինական ընտրութենէ մը յետոյ, ուրիշ բսելիք եւ ընելիք չունենալով, անոնք ջուրը պատէն վեր կը հանեն, փոխվրէժի, նոր եկեղեցի բանալու խօսքեր կ'ընեն, որպէսզի վախցնեն կամ վհատեցնեն աշխատողները։

Թող շարունակեն որքան կրնան։

Այսպիսի փոքրոգութեանց պատասխանը՝ արհամարհանքն ու սրտցաւ գործունէութիւնն է։

Եւ կ'ուզէ՛նք որ մեր ընկերները չսայթաքէին այդ ճամբուն վրայ։ Խունկը մոմը անոնց աշխատանքը մեզի։ Կարելի եղածին չափ լայն տեղ՝ չէզոքներուն։ Անգամ մը մեքենան լարելէ յետոյ, ո՛ւր որ Դաշնակցականը անհրաժեշտ չէ, թող չէզոքը, նոյնիսկ պարկեշտ հակառակորդը նստի։

Խօսակցութեան մը ընթացքին, մենք հաճութեամբ հաստատեցինք որ Մարսէյլի ազգային վարչութեան դաշնակցական անդամները տարբեր տեսակէտ չունին այս մասին։

Անոնց գլխաւոր ճիգն է՝ շուտ լրացնել նախնական աշխատանքները եւ չորս նախակրթարան բանալ յառաջիկայ շրջանին։ Ծանօթ 70-75.000 ֆրանքի գումարն ալ պիտի յատկացնեն այդ նպատակին, գլխաւորաբար շէնքեր վարձելով։

Անհաւասրիկ առաջադրութիւն մը որուն դէմ ոչ մէկը առարկութիւն պիտի կրնար ընել, եթէ իսկապէս այս ժողովուրդին բարիքը կ'ուզէ։

Գիտենք որ տասնըչորս նախակրթարանն անգամ դարման չէ ճամատարած չարիքին։ Որքան ատեն որ չունինք ազատ և ամբողջական հայրենիք, պիտի կրենք այնպիսի դառնութիւններ որոնք անդարմանելի են։

Բայց, վտանգը տեսնել, աչքի առջեւ ունենալ ամբողջ սերունդի մը այլասերման, օտարացման պատկերը եւ ծալապատիկ նստիլ ու հառաչել, — աններելի ոճիր մըն է մեզի համար։

Դաշնակցութիւնը չուզեր իյնալ այդ մեղքին տակ, եւ ամէն տեղ, կը փորձէ կատարել ինչ որ կարելի է։ Եւ կ'ուզէ որ, այդ ճամբուն վրայ իրեն հետեւին, կամ զինքը գործակցութեան հրաւիրեն, կամ իր ջանքերուն օժանդակեն բոլոր անոնք որ սիրտ եւ միտք ունին։

Ինչպէս կը տեսնէք, ամէնէն տարրական բառերով կը բացատրենք թէ ի՛նչ է մեր ուզածը։

Այս լուսաբանութիւնները ուղղուած են նախ մեր ընկերներէն անոնց որ, յաճախ չափազանց եռանդէ մղուած, կը թաթթափին զանազան հոգերու մէջ, երբեմն իջնելով մինչեւ ժամուն բակը։

Մենք ունինք շատ յստակ ծրագիր եւ գործնական առաջադրութիւններ։ Այստեղ ոչ փառասիրութեան խնդիր կայ, ոչ ալ դիրքի կամ մենատիրութեան։ Պարզ աշխատանքի հարց։ Եւ ամէնէն առաջ կրթութեան, մշակոյթի հարց։ Հասարակ ազգասիրութիւնը թողունք անոնց որ կը սիրեն զայն։ Թերխաշ մարզանքներն ու շքեղ մեկուսացումն ալ անոնց, որոնք սոփեստութիւնը եւ ապիկարութիւնը արժանիք հռչակած են։ Լայն ասպարէզ կայ ամէնուն համար։ Կատարենք մեր բաժինը, առանց մոռնալու յատկանշող գիծը։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՇԻՐԱԿԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքի Նոր Օրը, խօսելով Շիրակի վերաշինութեան մասին, կը գրէ (22 Յուլիս).

— «Պոլշեւիկ պետերէն Պ. Կալինին Հայաստան եկած եւ այցելած է աւերակ Լէնինականը։ Գիւղացիութիւնը կեդրոնի օժանդակութիւնը խնդրած է քաղաքը վերաշինելու համար։ Ի պատասխան, Պ. Կալինին ըսած է թէ գիւղացիութիւնը պէտք է իր յոյսը դնէ սեփական միջոցներու վրայ։ Տարբեր խօսքով՝ Մոսկուան տրամադիր չէ Լէնինականի վերաշինութեան համար դրամ յատկացնել։

«Գիտենք որ Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը արժէք մը չէ Քրէմլինի կոմիսարներուն համար, որոնք միլիոններ կը յատկացնեն անպէտք պրոպականտի եւ բուրժուական երկիրներու մէջ խռովութիւններ յարուցանելու համար։

«Մեր գիտցածները կուգայ հաստատելու Պ. Կալինին, երբ կ'ըսէ թէ Լէնինականի վերաշինութիւնը պէտք է կատարուի հայ ժողովուրդի միջոցներով եւ կարելիութիւններով։

«Անոնք որ շարունակ կը խօսին Խորհրդ. Միութեան բարիքներու մասին, թող ականջնին լաւ բանան Պ. Կալինինի խօսքերը լսելու համար։

Իսկ Դրօշակի Թղթակիցը Լէնինականէն կը գրէ (Օգոստոս, Թիւ 8).

— «Թերթերու եւ ժողովներու մէջ ուժեղ պրոպականդ կը կատարեն Շիրակի վերաշինութեան մասին։ Եթէ հաւատաս գրուածներուն եւ խօսածներուն, հրաշքներ պատահած պիտի ըլլան։ Ամէն կողմէ միլիոններ կը թափուին, եւ Լէնինականը նոր քաղաք մը պիտի ըլլայ իր բոլոր կատարելագործութիւններով։

«Իսկ առ այժմ տխուր է Լէնինականի ընդհանուր պատկերը։ Ամէն կողմ աւերակներու կոյտեր, բոլորովին կամ կիսով քանդուած տուներու շարքերով փողոցներ, մայլ՝ քարակոյտեր և անոնց քով՝ փոքրիկ փայտաշէն տնակներ ու քէնոֆոնական գետնափորներ։

«Փայտաշէն տուներու մէջ տեղաւորուած են ընդհանրապէս «պատասխանատու ընկերները», «խորհրդային պաշտօնեաները», իսկ ժողովուրդը, բանուորն ու գիւղացին, թողուած են իրենց բախտին։ Այդպէս է խորհրդային աշխարհի մէջ. առաջ պէտք է ապահովել Կոմկուսի անդամներուն, ապա պետական հիմնարկութիւններու ծառայողներուն, պէտք է շինուին «սոցիալիսմի վառարաններ», յետոյ միայն բանւորական բնակարաններ։ Իսկ գիւղացի ու քաղաքացի կուլակը — կ'արժէ՞ մտածել խորհրդային իշխանութեան այդ թշնամիներու մասին»։

45 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐՆԵՐ

Երկուշաբթի Փարիզ հասան 45 ամերիկացի հրապարակագիրներ, որոնք ուսումնասիրական պտոյտ մը պիտի կատարեն ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Լոնտոնէն Փարիզ հասնելէ յետոյ, անոնք պիտի այցելեն Լա Հէյ, Պերլին, Փրակա, Պուտափեշթ, Վիեննա, Միւնիխ, Ժընեւ։ Սեպտեմբերին պիտի վերադառնան Փարիզ, մեկնելու համար Նիւ Եորք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Օսմ. Հանր. Պարտքի խնդիրը կարգադրուած

«Ժամանակի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ Օգոստ. 1 թուով. —

Պաշտօնապէս կը տեղեկանամ թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է օսմանեան պարտքին մասին եւ թէ կտրօններու ապառարկութիւնը պիտի վերահաստատուի։ Համաձայնութեան ճշգրիտ պայմանները դեռ յայտնի չեն, սակայն կը կարծուի թէ Թուրքիա տարեկան մօտ 20 միլիոն թրքական ոսկի պիտի վճարէ առաջին տարիներուն, ու յաջորդ տարիներուն այս գումարը պիտի բարձրանայ։

Կ'ըսուի թէ եւրոպական գործավար Ապտիւլ Խալիք պէյի փարիզ այցելութիւնը մեծապէս նպաստեց տարիներէ ի վեր առկախ մնացած բանակցութիւնները վախճանի մը յանգեցնելու համար։ Թուրքերը ուրախ են այս համաձայնութեան առթիւ, նախ՝ որովհետեւ ատոր շնորհիւ Թուրքիա հնարաւորութիւն պիտի ունենայ աւելի դիւրաւ փոխառութիւններ կնքել արտասահմանէն, երկրորդ՝ պարտքի խնդիրը ամէնէն կարեւոր հարցն էր որ դեռ չէր կարգադրուած։

Լոթիւսի խնդիրը Լա Հէյի մէջ

Ինչպէս կը յիշուի, 1926 Օգոստոս 2ին ժամը 23.40ին Միտիլլէի բացերը ընկղմեցաւ թրքական «Պօզ Քուրթ» ածխաբարձ նաւը՝ զարնուելով Մէսաժըրի Մարիթիմի «Լոթիւս» շոգենաւին։

Այս վերջինը ծով իջեցուց իր նաւակները եւ ազատեց «Պօզ Քուրթ»ի նաւապետն ու ինը նաւաստիները։ «Լոթիւս» ճամբան շարունակեց դէպի Պոլիս եւ հոն ցամաք հանեց թուրք նաւաստիները։ Քիչ վերջ թուրք հարցաքննիչ դատաւոր մը «Լոթիւս» շոգենաւը գալով հարցաքննեց նաւապետի օգնական Տէմօնը եւ երեք նաւաստիներ, ու խնդրեց որ ցամաք իջնեն։ Իր գրասենեակին մէջ նոր հարցաքննութենէ մը վերջ ազատ ձգեց նաւաստիները, իսկ տեղակալ Տէմօնը վար դրաւ։ Թուրք մամուլը ֆրանսատեաց պայքար մը սկսաւ եւ հակառակ ֆրանս. կառավարութեան պաշտօնական բողոքներուն, Տէմօն երկար ատեն բանտ մնաց, մինչեւ որ 6000 ոսկի երաշխաւորութիւն տալով ազատ ձգուեցաւ։

Խնդիրը հիմա Լա Հէյի Միջազգային Իրաւարար ատեանին առջեւ է։ Ֆրանս. շահերը կը պաշտպանէ Փարիզի իրաւաբանականի փրոֆէսէօր Պասդվան, իսկ թրքականը՝ դատական գործավար Մահմուտ Էսատ պէյ։

Եւրոպա հրաբուխի վրայ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ճորճթաունի համալսարանին տնօրէնը, Ուօլշ, Եւրոպայէն դարձին, ուր եկած էր քննելու համար սովետական խնդիրներ, բանախօսութեան մը ընթացքին յայտարարած է.—

«Ներկայիս Եւրոպա կը գտնուի հրաբուխի մը վրայ, որ կրնայ ամէն օր բորբոքիլ ու ժայթքիլ, եւ պատճառ դառնալ պատերազմի մը, որ պիտի որոշէ սովետական վարչաձեւին գերակայութիւնը կամ փճացումը։»

Պալքանեան Լոքառնոյին շուրջ

Սերպիոյ հողագործական կուսակցութեան պետը, Եովանովիչ, միթինկի մը պահուն խօսելով ըսաւ թէ անհրաժեշտ է, Եուկօ-Սլավիոյ համար տրամաբանական միակ քաղաքականութիւն մը, որ հիմնուած ըլլայ պալքանեան պետութիւններու համադաշնակցութեան վրայ։ Միայն նման քաղաքականութիւն մը պիտի կրնայ հաստատել Եուկոսլավիոյ եւ միւս պալքանեան երկիրներու ապահովութիւնը։ Անհրաժեշտ է կազմել դաշնակցութիւն մը բոլոր պալքանեան պետութիւններու միջեւ, համաձայն հաւասարութեան սկզբունքներուն։ Ու պէտք է որ Եուկոսլավիա այս ուղղութեամբ առնէ առաջին քայլը, սկսելով Պուլկարիայէն որուն միացած է հասարակաց, մանաւանդ քաղաքական շահերով, վասնզի Իտալիան թշնամի է իրենց երկուքին միացման։

∴ Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ քաղաքական ծանօթ միջադէպը բոլորովին հարթուեցաւ եւ երկու երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչները մօտ օրէն պիտի վերադառնան իրենց տեղերը։ Ալպանիոյ հանրապետութեան նախագահ Ահմէտ Զօկու որոշած է քաղաքական նոր ու բարեկամական դիրք մը բռնել հանդէպ Եուկոսլաւիոյ։

Սերպ թերթերը երկարօրէն կը գրաղին պալքանեան Լոքառնոյի մը կազմութեան խնդրով։ Ամբողջ մամուլը համակրանքով կ'արտայայտուի այս նիւթի մասին։

Կացութիւնը՝ Մուսոլինիի ակնոցով

Նախարարական խորհուրդին մէջ, Մուսոլինի աչք մը պտտցուց միջազգային քաղաքական կացութեան վրայ, յայտնելով նախ թէ Իտալիոյ համար շահագրգռական ոչինչ պատահած է վերջին օրերս։

Ակնարկելով եուկոսլաւ եւ ալպանական միջադէպին կարգադրութեան, յայտարարեց թէ, երբ արեւմտեան չորս մեծ պետութիւններ հարցի մը մասին նման հասարակաց տեսակէտներ ունենան, երբեք չի խանգարուիր Եւրոպայի խաղաղութիւնը։

Վիեննայի դէպքերը, թէեւ շահագրգռական չէին Իտալիոյ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն Հայաստանէն)

1926ի աշունէն ի վեր գաւառներէն ստոյգ տեղեկութիւններ կը հասնին թէ գիւղացիներէն ամենակոպիտ ու բռնի կերպով կը խլուին եկեղեցիները եւ կը տրուին կառավարութեան կողմէ նշանակուած «որպէս ազատ եկեղեցիի կողմնակից» քանի մը անհատներու։ Սկիզբները իշխանութիւնը կ'ուզէր երկրին մէջ գոյութիւն ունեցած «քուէարկութեանց» միջոցով լուծել այդ խնդիրը բայց երբ նկատեց, որ այդ միջոցով կարելի չըլլար շատցնել Ազատ եկեղեցիի կողմնակիցներուն թիւը, եւ շատ գիւղերու մէջ ալ բնաւ կողմնակից չգտան, սկսաւ ուրիշ միջոցով այդ խնդիրը լուծել։ Գիւղխորհուրդներն ու կոմջիջները սկսան ամենուրեք յայտարարել թէ՝ ո՛վ որ կ'անցնի հաւատացեալներուն կողմը, կը զրկուի հողէ ու շարք մը իրաւունքներէ. սակայն այս միջոցներն ալ օգուտ չըրին եւ ժողովուրդին հարիւրին 99ը ցուցակագրուեցաւ հաւատացեալներու շարքերուն մէջ, եւ այն գիւղացին, որ առաջ ամիսը մէկ անգամ եկեղեցի չէր մտներ, այսօր դարձած է ամենայաւ հաւատացեալը։

Երեւանի մէջ բռնի կերպով «ազատ եկեղեցական»ներուն յանձնեցին կոնտի, Գրիգոր Լուսաւորիչի եւ Աստուածածնի եկեղեցիները, — չնայած որ քանի մը անգամ ծերերն ու կիները եկեղեցիներուն մէջ ծեծեցին ու դուրս վռնտեցին բռնիկ վարդապետն ու շարք մը ազատ եկեղեցիի քարոզիչները։

Գիւտ վարդապետը Մարտ 10էն ի վեր բանտարկուած է ու կը պահուի Չեկայի խոնաւ պատերուն մէջ։

Թիֆլիսի մէջ ալ սկսած է ազատ եկեղեցականներու եւ հաւատացեալներու քուէարկութիւնը։ Էջմիածնի կողմէն հոն ղրկուեցաւ Բագրատ եպիսկոպոսը։ Սակայն Չեկան կէս ժամէն ետ կանչեց ու պարտադրեց, որ անիկա այլեւս վանքէն դուրս չելլէ ու նման յանձնարարութիւններով որ եւ է տեղ չերթայ։

Այդ օրերուն Արամայիս Երզնկեան կ'անցնի Էջմիածին ու կը պահանջէ, որ կարգալոյծ ընեն Մելիք-Թանգեան արքեպսկ.ը։

Կը շարունակեն գործադրել յատուկ «դեկրէտ»ը, որու հիման վրայ բոլոր եկեղեցիները կը հռչակուին պետական սեփականութիւն եւ եթէ որ եւ է համայնք կը փափաքի վերցնել եւ այնտեղ աղօթել, ատոր համար պէտք է եկեղեցին կամ վանքը պետութենէն կապալով վերցնէ։

ԿՌԻՒ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի մէջ արհեստակցական եւ բանւորական կազմակերպութիւններ հրապարակային ժողով մը գումարեցին բողոքելու համար ամերիկեան Սաքքօի եւ Վանցէթթիի դատապարտութեան եւ մօտ օրէն մահապատիժի ենթարկուելուն դէմ։ Ժողովէն վերջ ներկաները ուզեցին թափօր կազմել եւ Բաւր Մօռանի մէջ հանրականքերն ու իրքնաշարժերը կեցնել։ Այդ պահուն կռիւ ծագեցաւ ցուցարարներուն եւ երկու հարիւր ոստիկաններուն միջեւ, որոնք կարգապահութեան կը հսկէին։ Իրարանցումի պահուն քանի մը ձեռք աարճանակ պարպուեցաւ։ Ութ ոստիկաններ եւ չորս ցուցարարներ վիրաւորուեցան, այս վերջինները բաւական ծանր կերպով։ Երեք հոգի ձերբակալուեցան։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անվերջ ձերբակալութիւններ եւ աքսոր.— Ամերիկեան Նպաստամատոյցի գրասենեակը խուզարկուած.— Թուրքերը կը զինուին, Հայերը զինաթափ կ'ըլլան.— Սահմանամերձ վայրերու լարուած վիճակը.— Բանտարկեալներու ճարցաքննութիւնը։

(Թղթակցութիւն Հայաստանէն)

... ԹԱՂԱՔ. Յուլիս

Հայաստանի մէջ կատարուած անվերջ ձերբակալութիւններու, աքսորի, Չեկայի հալածանքներուն եւ ժողովուրդի կեղեքումին մասին ստորեւ կուտամ չոր փաստեր միայն, առանց խորհրդածութեան, ընթերցողին թողլով հանել անհրաժեշտ եզրակացութիւնները։

1.— Հայաստանէն աքսորուած բանտարկեալներուն Թիֆլիսի մէջ միացուցած են Երեւանէն այնտեղ տեղափոխուած ընկերները ու բոլորն ալ քշած են՝ Սիպերիա, Ուրալ ու ուրիշ կողմեր։ Բոլորէն ստացուած են նամակներ, որոնցմով կը յայտնեն, թէ իրենք ամենավատթար վիճակի մէջ են եւ խիստ կարիք ունին դրամի եւ հագուստի։

2.— Ս. Սահփանոսեանը իր ընկերներուն հետ Թիֆլիսի մէջ պահած են 20 օր եւ ապա տարած զկայի հիւսիս՝ անյայտ ուղղութեամբ. ցարդ անոնց մասին տեղեկութիւն չկայ։

3.— Կորիւն և իր ընկերները բերուած են Թիֆլիս եւ կը պահուին այնտեղի Չեկային մօտ։

4.— Ռուսաստանի ընկերները նոյնպէս աքսորուած են անյայտ ուղղութեամբ։

5.— Չեկան, վախնալով Մարտ 3ի եւ Մայիս 24ի աքսորուածներու հրապարակաւ կախուան տանելու ժամանակ եղած ժողովրդական ցոյցերու կրկնուելէն, գաղտագողի, Յունիս 20ին, առանց բանտարկեալներու ընտանիքներուն յայտնելու եւ առանց հագուստի ու անկողինի՝ ճամբայ դրաւ եօթը աքսորականները։ Ասոնցմէ մէկը պաշտօնեայ էր, մէկը ուսանող, երեքը բանւոր եւ երկուքը գիւղացի։

Բանտարկեալներու ընտանիքները այդ մասին տեղեկութիւն չունենալով, երեք օր յետոյ ճաշ կը տանին Չեկա՝ իրենց մարդոց համար (ճաշը երկու անգամ կ'ընդունուի Կիրակի եւ Հինգշաբթի)։ Չեկան ճաշերը չընդունիր եւ բերելով անոնց հարազատներու անկողիններն ու հագուստները՝ կը յանձնէ աքսորուածներու տէրերուն, յայտնելով որ իրենց մարդիկը այստեղ չեն։ Անոնք կը սկսին լալ ու աղմկել Չեկայի դրան առջեւ. անհագին հասարակութիւն կը հաւաքուի. հրամանատարը ի վիճակի չըլլար աղմկողները դուրս հրաւիրել, ստիպուած կը կանչուին ռուս պահակներ, որոնք սուիններու ուժով դուրս կը շպրտեն մայրերը, քոյրերն ու հայրերը։ Այս տեսարանը շատ կ'ազդէ հասարակութեան վրայ եւ բոլորն ալ խիստ կը յուզուին ու կը գրգռուին։ Կը յուզուին նաեւ քանի մը ականատես երիտասարդ կոմունիստներ։

6.— Յուլիս 8ին աքսորեցին Սարմայուսյի գիւղացի մը։

7.— Բանտարկեալներ կան, որոնք նստած են Չեկայի մէջ աշունէն ի վեր. անոնց թոյլ չէ տրուիր ոչ տեսակցութիւն եւ ոչ ալ նամակագրութիւն, նոյնպէս հաց ու հագուստ չեն ընդունիր։

8.— Յունիս 24-25 գիշերները Ալեքսանդրապոլի մէջ, ձերբակալուած են. Ամերիկայի սրճեան եւ առաջուան աշխատողներէն 27 հոգի, որոնց մէջ՝ զօրավար Սիլիկեան եւ իր որդին, մի շարք պատուիլներ ու Մկրտիչ Աճէմեան, զոր հիւանդ վիճակի մէջ անկողնէն հանեցին, ինչպէս նաեւ աքսորէ մը վերադարձած՝ Վ. Չերազը։

9.— Բաւական նոր մարդիկ բանտարկուած են նաեւ Երեւանի մէջ։ Բանտարկուած են Երեւանի Ամերիկայի (Ամերիկեան Նպաստամատոյց մարմին) երկու պահակները եւ հին աշխատակից 55 տարեկան Օր. Յասմիկը։ Յունիս 26ին, խուզարկեցին Ամերիկայի Օֆիսը եւ տարին բոլոր փաստաթուղթերն ու դրամարկղի բանալիները։

10.— Անգլիական Կոմիտէի պահակ՝ Վաղարշակը կը գտնուի Չեկայի մէջ եւ կը մեղադրուի «անգլիական լրտեսութեան» ամբաստանութեամբ. այնպիսի խիստ տանջանքներու կ'ենթարկուի, որ վախէն կը համրանայ եւ կուրացած ու համր վիճակի մէջ կը փոխադրուի հիւանդանոց։

11.— Գաւառներու մէջ զէնք փնտռելու պատրուակի տակ կը կատարուին շատ մը խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ։ Ժողովուրդը մեծ սարսափի տակ է։ Ոչ ոք վստահ չէ, թէ վաղը իր ինչքի ու կեանքի տէրը ինք կ'ըլլայ։ Արտաքին աշխարհի մէջ պարտուած պոլշեւիկները իրենց ամբողջ թափը կը թափեն գիւղացիներու գլխուն։ Զանազան հարկերու ու տուգաններու անուան տակ կը խլեն ու կը տանին նոյնիսկ տան կահկարասիները։ Ժողովուրդի տնտեսութիւնը օրըստօրէ կը վատանայ։ Գործազրկութիւնը մեծ ծաւալ կը ստանայ։

12.— Այս բոլորին գումարելով, Չեկան իր պրովոկատորներուն միջոցաւ Դաշնակցութեան անունով գրգռութիւններ կ'ընէ եւ կոչ կ'ուղղէ ըմբոստացման։

13.— Հայաստանէն, շատ քաղաքավարի ձեւով, քշած են Դաւիթ Անանունը։

Միւս կողմէ, Դրօշակի (Օգոստոս, Թիւ 8) Թղթակիցը Երեւանէն կը ճաղորդէ ճետեւեալ տեղեկութիւնները Հայաստանի վիճակին մասին.—

... Շարուրի, Նախիջեւանի, ինչպէս նաեւ ամբողջ Զանգիբասարի Թուրքերը տենդագին կը զինուին։ Սահմանէն փոխադրելու առեն, քանի մը տեղ Թուրքերու քով բռնուեցաւ մեծ քանակութեամբ զէնք — քիւչիւկչափ եւ մավզէր ատրճանակ։ Զէնքը կը բերուի Տաճկաստանէն եւ կը տարածուի Թրքաբնակ վայրերու մէջ։

Մայիսի կէսերէն սկսեալ Հայաստանի հայկական գիւղերուն մէջ կը կատարուին լայն խուզարկութիւններ. զէնք կը փնտռեն։ Հայ գիւղացին ուղղակի շշմեր է. ի՞նչ է աս. Թուրքը կը զինուի, իսկ իրենցմէ զէնք կը պահանջեն։

Ի դէպ՝ պոլշեւիկներուն շատ հաճելի է միշտ Թրքական վտանգի տակ պահել հայ ժողովուրդը։ Թրքական սպառնալիքը, կը մտածեն անոնք, միշտ հաւատարիմ ու հնազանդ կը պահէ Հայերը։ Ընդհառակը, խորհրդային վարիչները մեծ երկիւղ կը կրեն Վրաստանէն եւ Ազրբէջանէն. կը կասկածին, որ անոնք, առաջին առթիւ իսկ, կ'անջատուին Ռուսաստանէն։ Հայերուն դրութիւնը ծանր է, այն պատճառով, որ երկիրը բոլորովին անզէն է։ Յաճախակի խուզարկութիւններով եւ զինաթափումներով՝ հայ պոլշեւիկները բոլորովին անպաշտպան են դարձուցած ժողովուրդը։ Մինչ, օրինակ, Վրաստանի կամ Ազրբէջանի մէջ կոմունիստները մասի արանքով կը նային եւ նոյն իսկ ձեռքի տակէ կը նպաստեն, որ ժողովուրդը զէնք ունենայ, մեր մօտ վերջին դանակն իսկ կը խլեն։ Երբեք Հայաստանը այնքան զէնքէ զուրկ չէ եղած, որքան այսօր պոլշեւիկներու իշխանութեան օրով։

Վերջերս հետաքրքրական երեւոյթ մը նկատուիլ սկսած է. շարքային կոմունիստներն ալ սկսեր են լեզու առնել եւ կատաղութեամբ կը բողոքեն իրենց ղեկավարներու ախմար քաղաքականութեան դէմ, բայց ի՞նչ կարող են ընել, երբ այդ ղեկավարները կոյր գործիքներ են Մոսկուայի ձեռքը եւ չեն ուզեր վատ մարդ երեւալ Թիֆլիսի եւ Բագուի իրենց ընկերներուն քով։

Շատ լարուած է դրութիւնը սահմանամերձ վայրերու մէջ. Մարգարայի մօտերը մէկ գիշերուան մէջ 16 հեռագրասիւն կտրուած են. Էջմիածնի շրջանի մէջ տեղի ունեցեր են քանի մը սպանութիւններ՝ Հայերէն եւ Թուրքերէն. պատճառը յայտնի չէ։ Հայկական տիվիզիան հրաման ստացած էր սահմանագլուխ երթալու, բայց վերջը հետ եկաւ։ Կ'ըսեն թէ, Ռուսաստանի մէջ տեղի ունեցող դէպքերն են պատճառը։

Արտասահմանի պոլշեւիկեան թերթերուն մէջ կարդացինք, որ, իբր թէ, դաշնակցական մամուլին մէջ գրուած է եղեր, որ կառավարութիւնը թնդանօթներով գրաւեր է Էջմիածինը եւ կաթողիկոսն ալ Սեւան աքսորեր է։ Եթէ այդպէս բան գրուեր է, պարզ է, որ պոլշեւիկեան պրովոկացիա է. այդպիսի լուրեր դիտմամբ կը տարածեն, որ ժողովուրդը գրգռեն Դաշնակցութեան դէմ։ Բայց առկէց չի հետեւիր, որ հալածանք չկայ եկեղեցիին եւ իր ներկայացուցիչներուն դէմ։

Այսպէս, վերջերս, Պաթումէն Երեւան կանչեցին լուսաւորչական առաջնորդը եւ ստորագրութիւն առին, որ առանց Կէփէուի գիտութեան ոչ մէկ տեղ երթայ։ Կը շարունակեն պահել Գիւտ եպսկ.ը բանտի խոնաւ նկուղներուն մէջ, առանձնացած։ Ընդհակառակը, Բենիկ վարդապետին դրամ եւ դիւրութիւն կուտան գործելու. ան այժմ կը շրջագայի Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Ռուսաստանի հայ գաղութներուն մէջ եւ կ'աշխատի զանոնք հեռացնել Էջմիածնէն եւ Ազատ Եկեղեցիին կապել։ Ինորոշ է, որ Բենիկին լայն աջակցութիւն ցոյց կուտան նաեւ վրացի կոմունիստները։ Անոնք յոյս ունին այդպէսով Հայաստանէն կտրել Վրացահայերը եւ դիւրացնել անոնց վրացի դառնալը։

Բանտարկեալները սկսած են հարցաքննել։ Բոլորին ալ կ'ըսեն թէ՝ «կոմիտէի անդամ ես», «զէնք կը փոխադրես», «գրականութիւն կը տարածես», «թղթակցութիւն կը գրես արտասահմանի թերթերուն», «Ռուսաստան գացեր եկեր ես», եւլն.։ Առանձնապէս խիստ կը փնտռեն Դրօշակի թղթակիցները՝ ամէնուն կը հարցնեն, թէ ո՞վ է այս կամ այն թղթակցութեան հեղինակը, ի՞նչպէս կ'ուղարկեն թղթակցութիւնները եւլն.։ Դրօշակի թղթակցութիւնները, իրենց ճշգրիտ փաստերով, շատ կը ջղայնացնեն մեր վարիչները։

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ՄԷՋ

Ատենէ մը ի վեր Պելճիքայի հայ գաղութին մէջ տիրող անհամաձայնութեան հետեւանքով, կարելի չէր եղած մինչեւ այսօր Պրիւսէլի մէջ ստեղծել այնպիսի մարմին մը, որ զերծ կուսակցական կամ խմբակցական որեւէ ազդեցութենէ, ունենար օգտակար գործունէութիւն մը չէզոք հողի վրայ։

Քանի մը երիտասարդներ նախաձեռնարկ եղան կազմելու Լուսաւորչական Միութիւն մը, որուն կրնան անդամակցիլ Պրիւսէլաբնակ հայ երկսեռ հայրենակիցներ, առանց դաւանանքի կամ կուսակցական խտրութեան։

Միութեան նպատակն է հայ հետաքրքիր հասարակութեան միտքը շփման մէջ դնելով ամէն տեսակ կրթիչ ու շահեկան հարցերու հետ, ստեղծել Պրիւսէլի մէջ իրական ու հաճելի միջավայր մը, որ ձեւակերպուելով եւ խրախուսուելով հետզհետէ, պիտի դառնայ գաղութին մէջ այն միակ չէզոք գետինը, ուր անշահախնդրօրէն նոյն գային մշակոյթը իր բոլոր կողմերով պիտի կարենայ աճիլ ու զարգանալ։

Որպէս նախաքայլ, Լսարանը կը կազմակերպէ ամէն Հինգշաբթի գիշեր վիճաբանական ժողովներ, զանազան օգտակար նիւթերու մասին։ Ամէն զատ, կը կազմակերպէ 15 օրը կամ ամիսը անգամ մը հրապարակային բանախօսութիւններ ու դասախօսութիւններ գրական, գիտական, առողջապահական եւլն. նիւթերու շուրջ, կուտայ գեղարուեստական երեկոյթներ, ներկայացումներ եւայլն։

Մինչեւ այսօր կազմակերպուած հաւաքոյթներուն մէջ վիճաբանութեան առարկայ եղան հետեւեալ նիւթերը՝ «Ինքնապաշտպանութեան բնազդը», «Կոպանձեւութիւնը յառաջդիմութեա՞ն արդիւնք է թէ քմահաճոյքի», «Դիպուա՞ծ թէ բախտ» եւն.։ Անցեալ Հինգշաբթի գիշեր բանախօսեց Գ. Սարուխան, նիւթ ունենալով՝ «Պելճիքահայ հին գաղութը»։

Այս գովելի ձեռնարկ մը՝ զոր կ'արժէ քաջալերել եւ տարածել միւս հայ գաղութներուն մէջ, առաջքն առնելու համար անխուսափելի այլասերումին ու ապազգայնացման։

Պրիւսէլ Հ. ՑԼՐՈՍԿԻ

ԿԵԱՆՔԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

(Յեփական Թղթակցութիւն)

Այս տարուան Պատգամաւորականէն յետոյ Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը իր հերթական կանոնաւոր նիստերը սկսած է արդէն գումարել։

Ու հակառակ աջէն ու ձախէն հասնող եւ Վարչութեան ուժերը ջլատելու յետին միջոցներ հետապնդող գրգռութեանց, Վարչութիւնը իրարու ետեւէ կազմեց արդէն՝ կրթական, տնտեսական եւ դատաստանական խորհուրդները՝ չէզոք անձնաւորութիւններէ։

Ամբողջ գաղութը խաղաղութեան պէտք ունի եւ իր բոլոր յոյսերը կապած է Նորընտիր Վարչութեան։

Ու պէտք է խոստովանիլ որ Նորընտիր Վարչութիւնը կատարելիք շատ գործեր ունի. մանաւանդ կրթական գործը երկու երկար տարիներ, Աշոտեան - Խոսյեան Վարչութեան ապիկարութիւններուն եւ կամայականութիւններուն երեսէն՝ երեսի վրայ մնաց եւ նոյնիսկ կիցեր զարնուեցան անոր։

Ինչպէս որ այսօր ո՛չ միայն կրթական հունձքը գոհացուցիչ չէ, այլ կրթական կեանք գոյութիւն չունի։

* *

Անցնող շրջանին եթէ միութիւն ներշնչող եւ գաղթականներու կարիքներուն հասնող միութիւններ ալ չգտնուէին, այդ պարագային այս գաղութը կորսուած կարելի էր նկատել։

Հայ Կարմիր Խաչը, օրինակի համար, նախախնամական դեր մը կատարած է այս գաղութին մէջ։ Իրենց կարգին Պետական Կարմիր Խաչերն ու Հօկերն ալ, ծառայեցին եղբայրասպան կռիւներու եւ պոլշեւիկեան պրոպագանդայի վարգացումին։ Միւս կողմէ նաեւ զանազան թատերական եւ կրթական միութիւններու շնորհիւ կարելի եղաւ զարկ տալ ազգային մշակոյթին։

Վերջերս կազմուեցաւ յունահայ Ցրամաթիք մը Եգիպտոսէն նոր ժամանած եւ խոստմնալից դերասանի մը Գ. Կարօ Խաչիկեանի ղեկավարութեամբ։

Խումբը իր առաջին ներկայացումը տուաւ արդէն. «Օթէլլօ»ն, Աթէնքի «Ապոլլօն» սրահին մէջ եւ արձանագրեց որոշ յաջողութիւն։

* *

Դառնալով Ազգ. կեդր. Նորընտիր Վարչութեան, պէտք է արձանագրել որ անիկա հետզհետէ կը ճշդէ իր դիրքը եւ գործելու իր եղանակները։

Այս գաղութի փորձանքը՝ չարաշուք Մալլըմեան մեկուսացուած է ազգ. եւ քաղաքական գործերէ ու պիտի մեկուսացուի բոլոր ազգ. ներքին կազմական կանոնագրի տրամադրութեանց։

Վարկաբեկ անցեալով կարգ մը անվստահելիներ, որոնք որջացած են առաջնորդարանին մէջ, պիտի մաքրագործուին հետզհետէ՝

Կարմիր հայատառն ալ իր կարգին, առաջին օրերու իր բացասական դիրքէն վերջ, հիմա կը փորձէ զանազան յենարաններ ստեղծել իրեն համար։ Բան մ՛ը որ դատապարտուած է ձախողանքի ապառաժին զարնուելու, քանի որ այլեւս այս գաղութին մէջ, ամէնատգէտն իսկ ըմբռնած եւ խորապէս ճանչցած է հայատառին եւ իր քլիքին գոյնն ու ուզածութիւնը։

Ցրուած պայմաններուն մէջ ուրեմն, սպասելու է լաւագոյն օրերու եւ խաղաղութեան շրջանի մը որ պիտի բոլորէ այս գաղութը։

Ցորչափ երեք քաղ. կուսակցութեանց համակրանքն ու վստահութիւնը կը վայելէ այս վարչութիւնը եւ ցորչափ անիկա՝ չի դրադիր քուլիսային եւ մարձր քաղաքականութեամբ, ինչպէս ըրաւ նախորդ եռապետութիւնը, մենք համոզուած ենք որ ժողովուրդը՝ ինչպէս եւ արտասահմանի հարուստ բարեգործները պիտի յեռն իր արձագանգներն ու դիմումները, եւ այն ատեն գաղութը կը բոլորէ խաղաղութեան անխարդախ շրջան մը։

* *

Հելլէն քաղաքական կեանքն ալ փոթորկումներ ցոյց տալ սկսած է վերջերս։ Ամէն օր նոր ներքին յեղափոխութեան եւ նախկին դիկտատորի վերադարձի մասին զրոյցներ կան։

Կը թուի սակայն որ համագործակցական դաշինքը պիտի քաշուի վերջապէս՝ տեղը տալու համար՝ պահպանողական եւ ազատական հանրապետականներէ կազմուելիք կառավարութեան մը, որուն ուժ պիտի տայ ազատ խորհրդարանի Վենիզէլոսի պետ՝ Մէթաքսաս։

Աթէնք ՄԱՐԳՈՒՍ

ՄՈՆ ՊԼԱՆ ԼԵՐԱՆ ՆՈՐ ԱՆՈՒՆԸ

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Մուսոլինի, Յուլիս 31ին տօնեց իր 44րդ. տարեդարձը։ Ուէէ արարողութիւն չկատարուեցաւ։ Միայն այս առթիւ Մոն Պլան լեռը մկրտուեցաւ նոր անունով մը. այսուհետեւ պիտի կոչուի Պէնիթօ-Մուսոլինի լեռը։ Այս մկրտութեան պաշտօնական արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ 12 Օգոստոսին, լերան իտալական լանջքին վրայ։ Արարողութեան պիտի նախագահէ Թուրաթթի, Փաշիստներու ընդհ. քարտուղարը, մասնակցութեամբ 500 Փաշիստներու։

Այս առթիւ Ֆրանսական թերթերը կը վրդովուին եւ կ'աւելցնեն թէ Մուսոլինի կ'ուզէ իտալացնել Մոն Պլանը, մինչեւ որ օր մըն ալ յայտարարէ Սավուայի, Նիսի եւ Թունուզի իտալականութիւնը։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍ[ԻՈՅ ՄԷՋ]

Խորհրդային գրախ[illegible] նուած նոր լուրեր կը հաս[illegible] թէ անտեսական տագնապ[illegible] գնհատէ կը ծանրանայ։

Պաշտօնական վիճակ[illegible] թեան մը համաձայն, Հոկտ. 1էն մինչեւ 1927 1, գործազուրկներուն թիւ[illegible] է հարիւրին 31 համեմ[illegible] թեամբ։ Միւս կողմէ, գոյցին բացը շարունակ [illegible] նայ. Իզվեսթիա (16 Յուլիս) կը գրէ թէ, ռատ երկաթուղիի գիծեր[illegible] րիւրին 30 համեմատ[illegible] բարձրացման, համեմ[illegible] թեանց եւ ճամբաներու վարութիւնը պիտի ստանայ միլիոն րուբլի նուազ եկամ[illegible]

Սակայն ամէնէն ա[illegible] եւ ծանր խոստովանութի[illegible] կատարէ հիմնական գործ[illegible] թեան պաշտօնաթերթը՝ կան կեանքը եւ ազգային տնտեսութիւնը (10 Յուլիս), գրէ.

«Ցարուան չորրորդ եւ[illegible] եակը, (սովետական տարի[illegible] մտական եւ տնտեսական[illegible] սկսի 1 Հոկտեմբերին) մեր[illegible] մական շրջաբերութեան [illegible] գարձաւ ամէնէն տագն[illegible] շրջանը։ Վերջին տարիներու ձառութիւնը ցոյց տուաւ [illegible] եռամեակի ընթացքին [illegible] ուած շրջաբերութիւնը [illegible] րակին կը պատճառէ [illegible] անպաշտելի հետեւանքներ [illegible] րան արեւին ազդեցութեան [illegible] ազգային տնտեսութեան [illegible] գան ճիւղերը, դրամական [illegible] րութեան եւ վարկի կալ[illegible] մէջ, չափազանց մեծ պահ[illegible] կը ներկայացնեն։

«Ալ բաւէ յիշել տեղ[illegible] տակը, զոր ունեցանք 1925 տարուան առաջին կիսամ[illegible] ընթացքին, երբ տնտեսական[illegible] նապ մը առաջ եկաւ 1924 տարուան չորրորդ եռամսեա[illegible] մէջ հանուած դրամական [illegible] բերութեան պատճառով»։

Ինչ որ պարզ չեն ըսեր [illegible] չափի տողերը, եւ զօրութեա[illegible] միայն կը հասկցնեն, այն է [illegible] երկու ամիսէ ի վեր, սովետ[illegible] կառավարութիւնը պահեստ[illegible] քանակէն աւելի դրամ կը [illegible] Մայիս 1էն մինչեւ Յուլիս 1[illegible] շրջաբերութեան հանուած դրա[illegible] տոմսերը կ'անցնին 1,3[illegible] 1,475 միլիոն րուբլին։ [illegible] 121 միլիոն րուբլի ութ ամ[illegible] համար, կամ 2 միլիոն [illegible] մէկ օրը։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ Մ[ԷՋ]

Լոնտոնէն կը հեռա[illegible] տեղական թերթերուն թէ [illegible] քարօծ բանուորներուն մէջ [illegible] ծագրկութիւնը դարձեալ սկս[illegible] մտահոգութիւն պատճառել [illegible] տրուարին, աշխատող բանուոր[illegible] հազիւ մէկ միլիոն մը կ[illegible] Մայիսին քիչ մը գործ բացու[illegible] եւ 1,031,500 բանուոր [illegible] մտան։

Յուլիսի վերջին շաբթու[illegible] ծերը դարձեալ նուազեցան եւ[illegible] խոստողներու թիւը իջաւ [illegible] հազարի։ Մայիսէն սկսեալ [illegible] ծագրկութեան այս աճումը [illegible] թագրէ տագնապ մը եւ [illegible] հոգութիւն կը պատճառէ։

...ԻՒՌԱԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Աքլահիսի Ցոքեան անուն սա... ...ալած հայրենակից մըն է ...ողը.—

Մուշէն ա՛ վան.— Մեր գիւղը ...ք գաւառի քարտէսին մէջ եղած ...եղը: Մօտաւորապէս 47 հոգի ...ք: 46ը այր, մէկ հատ մըն ալ ...ին: Կ'աշխատինք աճխահան... ...երու մէջ: Վիճակնիս սեփ սեւ... ...: Շանքին մէջէն կ'ելլենք գե... ...ին մէջ կը մտնենք: Մարմիննիս ...ւրալէ վերջ հոգինիս ալ գի... ...ով կը մաքրենք: կեանքերնիս ...ստ միօրինակ է: Երբեմն սրտի ...ցութեան, իրարու գլուխ կը ...ստենք: Գաղութս առայժմ ... մէկ կազմակերպութիւն ...նի: Մտադրութիւն կայ Ազատ ...միադիրներու օժանդ մը. հիմ... ...լու: Անկէ ամիսներ առաջ ...ամունեցաւ հակալքօլականնե... ...ու միութիւն մը որ մէկ օրուան ...եանք ունեցաւ: Ուրրած իրի... ...ուն մըն էր հիմնուեցաւ ու շա... ...ած իրիկուն լուծուեցաւ... գի... ...տան գինիներուն մէջ:

...գաղութիս առողջական վի... ...ակը նախանձելի ըլլալէ շատ ...ու է: Գեանախինձոր ուտելով ...մոնին տակը անցնելնիս մօ... ...ցած է: Կը վախնանք որ գետ... ...խինձորին ալ կարօտ կը մնանք ... մը, մեր ընկերներէն չորս ...գի անցեալ օր Ճամբեցին: Շատ ...եր դիմեցին խնդձնքը, գործի ...մար, բայց անօգուտ: Կիրակի ... շոգեկառք նստելով շիտակ ...րիզ պիտի գամ... քաղմամայ ...նադրուելու համար: Իրաւ է ... անցեալին քիչ մը կասկա... ...ի է՝ սակայն պէտք եղածէն ...ելի ապաշխարած ենք այստեղ ...ւքերուն մէջ: Եթէ անգոր... ...թիւն պատասխի, ամբողջ գա... ...թս մտադրած է յիշեալներ... ...ն օրինակին հետեւիլ: Մենք ...էն օր կը չարչարուինք, կը ...չուինք ու հանքերուն մէջ ... հալուինք: Մենք աղէկներ ըր ...իտի գանենք: Ի՞նչ ընենք, Ճա... ...ատագիրը այսպէս է եղեր:

Երբ պիտի բացուի խորհր... ...յին Հայաստանի աչքը...: ...գամ մը որ աչքը մտնենք ա՛լ ...ռփ մէջ մնալէ կ'ազատինք: ...կառակ պարագայ քեմիսնի ...էջ կը մտնենք:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱՋՐԻԿ

ՀԱՄԱՐՁԱԿ ԳՈՂԵՐ.— Անջի... ...իկուն, Թոքիօ պողոտային ...ւ, Տոքք. Թէքսիէի բնակա... ...նը մտան երեք ճարպիկ գո... ...ր, որոնք լաթերու մէջ փաթ... ...ելով դրամարկղը, պատուհա... ...ն վար նետեցին: Դրամարկղը ...00 քիլօ ծանրութիւն ունէր: ...կումին աղմուկէն, արթնցան ...նեցիները, եւ լուր տուին ոս... ...իկանութեան: Գողերը, որոնք ...ր իջած, կը փորձէին փոխա... ...ել հսկայ դրամարկղը, տես... ...լով ոստիկանները, կծիկը ...ին:

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Հակասեմական շարժում մը ծագած է Պուլկարիոյ Փլովտիվ քաղաքին մէջ: Քանի մը օր առաջ, «Բոտնա Զաշթիթա» խմբակը, ոստիկանութեան աչքին տակ, փողոցը պատերուն փակցուցած էր հակահրէական յայտարարութիւններ: Յետոյ այդ կազմակերպութեան անդամները մտան հրէական թաղը եւ սկսան խռովութիւն յարուցանել խաղաղ Հրեայ գիւղացիներուն մէջ:

Յուլիս 19ի իրիկունը, երեք հոգի յարձակեցան Հրեայ աղջիկի մը վրայ եւ լլկեցին զայն:

Յուլիս 20ի իրիկունը, սեւ շապիկաւորներու խմբակ մը յարձակեցաւ Հրեաներու վրայ, որոնք կը պտտէին Թամսար թաղին մէջ: Յետոյ մտան քաղաքին ամէնէն մեծ նպարեղէնի վաճառատունը եւ թալլեցին: Կռիւի մը ընթացքին ծեծեցին ու վիրաւորեցին բազմաթիւ Հրեաներ:

Ամբողջ քաղաքը սարսափի մատնուեցաւ: Նարօտ թերթը կը պատմէ թէ հրոխաներն ու կիները կը ճչային, մինչդեռ ոստիկանութիւնը չէր ուզեր միջամտել: Նոյնիսկ կարգ մը ոստիկաններ կը մասնակցէին կռիւին:

ԱՅԳԵԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

Երկուշաբթի Վէվէյի մէջ (Լէման լիճին վրայ, Զուիցերիա) սկսան այգեգործներու աւանդական մեծ տօները: Անիկա աղգային ամենամեծ տօնն է, զոր կը տօնեն Զուիցերիացիները 25 տարին մէկ անգամ: Քաղաքին մէջ շինուած է բացօթեայ թատրոն մը, ուր 2000 դերասաններ պիտի տան զանազան ներկայացումներ: Ամփիթատրոնին մէջ տեղ պիտի գրաւեն 14.000 հանդիսատեսներ: Այս այգիի եւ բնութեան փառաբանութեան նուիրուած տօները պիտի տեւեն 9 օր: Ու ժողովուրդը կուռ ու կուշտ 9 օր պիտի պարէ, պիտի երգէ եւ թափօր պիտի դառնայ փողոցներուն մէջ, ընկերակցութեամբ հինգ նուագախումբի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

ԼԻՈՆ— Ահաւոր արկած մը պատահեցաւ 29 Յուլ. Ուր. օր երեկոյեան ժամը ճիշդ 5ը 45 անցած, Լիոն-Պրօթօկօ յարանէն 200 մեթր անդին, Հետեւեալ պարագաներուն մէջ: Վէնիսիէօ պեռլիէ ինքնաշարժի գործարանին բանուորներուն համար կառախումբով երթեւեկի մասնաւոր սպասարկութիւն կայ: Ուրբաթ օր սովորականին պէս, կառախումբը ճամբայ ելաւ եւ կը մօտենար Պրօթօ կայարանին, երբ յանկարծ լսուեցաւ ահաւոր պայթիւն մը, զօրաւոր ցնցում, եւ կանգ առաւ: Փորձուեցաւ խելոյն քաշել վտանգի օղակը, որ չէր բաներ: Ամէն մարդ վար իջաւ: Վ.․․յրը շարժը գիծէն ելած եւ ձախ կողմի անիւները մինչեւ կէսը խրած էին հողին մէջ: Ածխաբարձ եւ առաջին վակոնները նոյնպէս հակած էին ձախ կողմին վրայ: Աջեւարշ ճիչեր կ'արձակէին Ա. վակոնին մէջ գտնուող ճամբորդները: Վակոնին առաստաղը եւ այլ մասեր խորտակուած էին: Ներկաները անմիջապէս սկսան երկաթ լծակներով խորտակել տախտակները փրկելու համար ներսը արգելափակուած դժբախտները: Կան 25 վիրաւորներ, որոնց 4ը ծանր վիճակի մէջ: Վիրաւորներէն երկուքը Հայեր են՝ Խաչատուրեան վիրաւորուած գլուխէն, Ռափայէլեան՝ ձախ ոտքէն:

Ս. Փողաճարեան

ԽՆԱՄՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՏԷՔԱԶՎԻԼ— Հ. Յ. Դ. տեղւոյս ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ դաշտագնացութիւն մը տեղի ունեցաւ մօտակայ պուրակի մը մէջ, որ հիանալի տեսարան մը ունէր:

Հանդէսին եկած էին տեղւոյս Հայրենակիցները գրեթէ բոլորն ալ, բացի քանի մը հոգիէ:

Հանդէսը բացուեցաւ ժամը 2.45ին Հ.Կարկուռ ցնցացնով, զոր մեր խմբի ընկերները երգեցին: Ցեսոյ ընկ. Գ. Միրոյեան հակիրճ կերպով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը՝ Առատավնեց ընկ. Կ. Ցօնէլեան երգեց եւ շատ մը խմբերգ եւ մեներգներ: Ընկեր Գ. Միրոյեան աճուրդի հանեց Հրայրի նկարը, որ բարձրացաւ 40 ֆր. 65 սանթիմի:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6.30ին խանդավառ տրամադրութեան մէջ:

Դ. Միրոյեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

Լոյս տեսաւ Յրդ. Թիւ (Օգոստոս) հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Կազմալուծումը շարունակւում է.— Վրաց մենշեւիկ. տաղնապը.— Ընկերվարական քրոնիկոն.— Մեր զոհերը.— Թղթակցութիւններ՝ Հայաստանէն ու Կովկասէն.— Ինչպէ՛ս կը համեն մեզ: Համաթրքական վտանգը, Նոր Արեւելքի ընկերվարական միութիւնը:

Տարեկան բաժնեգինն է 25 ֆրանք: Անգլիոյ, գաղութներու, Պարսկաստանի եւ Ամերիկայի համար 2 տոլար: Զեռքէ հատը 2.50 ֆրանք:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ ԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Ինչպէս նախատեսած էինք, շաբաթ օր Լոնտոնի մէջ անգլօ-ֆրանսական աթլէթիզմը յաղթեց ֆրանսականին 45ի դէմ 66 կէտով: Այս մարզական տօնը կը բաղկանար 13 խաղերէ, որոնց 9ը՝ շահեցան Անգլիացիները, 4ը՝ Ֆրանսացիները: Այս վերջիններուն շահածներն են, գունդ նետել, 5000 մեթր վազք, բարձրութիւն եւ հեռաւորութիւն ցատկել: Այս մրցումներուն ընթացքին արտակարգ արդիւնքներ ձեռք չեն բերուած, ինչ որ կը սպասուէր:

կափամարտ.— Ճէք Տէլանի՝ իր տիտղոսը ձգելէն վերջ, ամերիկեան Միջակշռայինը աշխարհի կէս ծանրութեան ախոյեան հռչակեց նախկին ախոյեան իրլանտացի Միք Մաքթիկը:

Քալել.— Փարիզէն-Սթրազպուրկ քալելու մրցումը շահեցաւ զուիցերիացի Լինտէր, որ Սթրազպուրկ հասաւ շաբաթ կէսօրէ եաք ժամը 13.1'22"ին, 504 քիլոմեթր ճամբան կտրելով 72.1'22"էն:

Անցեալ տարի դարձեալ ինքն էր որ շահած էր այս մրցումը, 78 ժամ 47 վայրկեանէն: Լինտէր անցեալ տարի աւելի շատ քնացած էր, այս տարի հազիւ երկու-քուկէս ժամ քնացաւ: Երկրորդ հանդիսացաւ Ռոժէ Մարսօ՝ ֆրանսացի, 81 ժամ 15 վայրկեանէն: Թէեւ երկրորդը պիտի ըլլար Կոստը, ֆրանսացի՝ բայց Սթրազպուրկի 800 մեթր մնացած վար իյնալով չկրցաւ ճամբան շարունակել:

Նանսիի մէջ 28րդ էր հայ մարզիկը՝ Տիգրան Վարդանեան, ինչպէս գրած էր մեզ:

Փարիզ-Սթրազպուրկ մրցումը այս երկրորդ անգամն է որ կատարուեցաւ:

Գ. Կարապետեան

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թաւրիզ, (Սեփ Թղթ.).—Թաւրիզի հայ գաղութին մէջ մարզական շարժման եւ խաղերու հիմնադիրն է Պոլսեցի Պ. Եզնիկ Քաջունի, որ 1921ի աշունէն ի վեր եռանդուն կերպով կ'աշխատէր ազգային դպրոցներու մէջ, զարկ տալով մարզական շարժումին, որ այսօր բաւական յառաջդիմութիւն գտած է հոս, մասնաւորաբար աշակերտութեան մէջ: Պ. Քաջունի քանիցս կազմակերպեց մարզահանդէսներ, խաղեր եւայլն, որոնք բոլորն ալ շատ գնահատուեցան հասարակութեան կողմէ: Բայց անձնական գործերու եւ կարգ մը յարգելի պատճառներու բերումով, Պ. Քաջունի վերջին մէկ երկու տարիներ այլեւս չի խառնուիր մարզական գործերուն, որոնք այժմ կը շարունակուին ուրիշներու կողմէ:

Իբրեւ մարզական կազմակերպութիւն, Թաւրիզի մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայոց Կուլտուրական Միութեան «Հայ Արիներու կազմակերպութիւնը» որ այս երկու տարիներուն մէջ տուած է մէկ քանի մարզահանդէսներ եւ հետզհետէ կը յառաջդիմէ:

Երկրորդ տեղը կը գրաւէ ամերիկեան Մէմօրիըլ դպրոցի աշակերտութիւնը, որու մարզական խաղերու ղեկավարը այս տարի Պ. Գարուր Տէրոնեանն էր: Մէմօրիըլ դպրոցի 1927ի մարզահանդէսը եղաւ շատ փայլուն:

Խաղերուն կը մասնակցէին դպրոցի հայ, ասորի եւ պարսիկ աշակերտները ընդամէնը՝ 96 հոգի, բաժնուած երկու խումբի, այսպէս.

Ա. խումբ Հայ 22, ասորի 7, պարսիկ 9. Բ. խումբ, հայ 39, ասորի 8, պարսիկ 10: Ընդամէնը՝ 62 հայ, 15 ասորի, 19 պարսիկ:

Մարզախաղերն էին՝ վազք, ցատկել, Թռիչք, հեծելանիւի արշաւ, ինարշաւ եւայլն:

Մրցանակ-մետալներ ստացան՝ հայ աշակերտներ՝ 39, ասորի՝ 11, պարսիկ 10:

Մարզիկներէն ոմանք քանի մը խաղերու մէջ միաժամանակ յաջողեցան մետալներ ստանալ: Մետալները խաղացողներու կուրծքերէն կը կախէր Թաւրիզի ամերիկեան հիւպատոսը:

Մարզիկները ստացան նաեւ դրամական եւայլ նուէրներ:

ՄԱՍԻՍ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ո՛Վ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ.— Անտերլէխթիի մէջ (Պէլճիքա) բանուոր Միքիէլ ժամանակէ մը ի վեր անգործ էր: Տունը կինն ու երկու երախաները անօթի իր ձեռքը կը նայէին: Միքիէլ չդիմացաւ թշուառութեան այս տեսարանին: Ու կնոջ հետ համախորհուրդ որոշեց անձնասպան ըլլալ: Փակեցին խրճիթին դուռները, պատուհանները եւ ծակ ու ծուկ: Բացին օդային կազին ծորակները պիշեր ատեն: Առաւօտուն դրացիները շատ զարմացան, երբ ոեւէ ձայն չէր ելլեր խրճիթէն: Մանուկ մը ներս մտաւ պատուհանէն եւ տեսաւ որ սենեակը ծուխով մթնած է: Անմիջապէս խորտակեցին դուռը, ափսո՛ս որ մեռած էին բանուորը, կինը եւ երախան, միայն մէկ տղեկը, որ դուռին մօտ կը քնանար, դեռ ակա՛ր կը շնչէր:

ՎԱՅՐԱԳ ՄԱՐԴ ՄԸ.— 40նոց մարդ մը, Փլիւյիրէլ բանուէն արձակուեցաւ, դատապարտուելով անմիջապէս հեռանալ Ֆրանսայէն: Սակայն այս վտանգաւոր մարդը, փոխանակ սահմանագլուխ ուղղուելու, գնաց Քալէ, կնոջ մօտ: Առանց խօսք մը իսկ արտասանելու, գաւազանով անխնայ ծեծեց զայն, կարծես հին վրէժ մը կը լուծէր: Յետոյ պատուհանէն վար կը նետէ դժբախտ կինը, որ ծանրապէս վիրաւոր, կը սկսի ճիչեր արձակել: Մարդը կը վազէ վար եւ պարտէզին մէջ կը շարունակէ ծեծը, ոտքով կը հարուածէ գլուխը: Այդ պահուն կը հասնին դրացիները: Փլիւյիրէլ կը փախչի, կը փորձէ հրդեհել տունը, յետոյ կը մագլցի տանիքին վրայ եւ տանիքէ տանիք ցատկելով, կ'իջնէ ուրիշ պարտէզ մը: Երբ կը տեսնէ որ ոստիկանները հասած են ետեւէն, ածելիով կը կտրէ վիզը եւ անձնասպան կ'ըլլայ:

Կինը, որ 9 զաւակ ունի, յուսահատական վիճակի մէջ, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

ԿՐԿՆԱԿ ՈՃԻՐ.— Փավեյեռն-սու-Պուայի մէջ մեքենագործ մը, Մօրիս, զզզուցած էր իր հեծելանիւը եւ կը կասկածէր Լուի եւ Քամիյլ երկու եղբայրներու վրայ: Ամէն անգամ որ Մօրիս հանդիպէր յիշեալ եղբայրներուն, կը պահանջէր հեծելանիւը:

Անցի իրիկուն ալ, Մօրիս սրճարանի մը մէջ տեսաւ Լուին քաշեց թեւէն եւ պահանջեց.

— Գող, պիտի տա՞ս հեծելանիւս:

Լուի, իբրեւ պատասխան եւ հեծելանիւ, Մօրիսի տուաւ փառաւոր ապտակ մը: Մօրիս, կատղած, կարմրած ու փրփրած, հանեց ատրճանակը եւ կրակեց Լուի, փորէն երեք անգամ վիրաւոր, փախաւ սեղանի մը ետեւ: Անմիջապէս վազեց եղբայրը, Քամիյլ, որ անկիւն մը թուղթ կը խաղար: Խառնէն յարձակելով, գրկեց զայն եւ գետին պիտի պառկեցնէր, երբ Մօրիս ատրճանակը իր ձախ թեւին տակէն ետեւը դարձուց եւ կրակեց Քամիյլ, սիրտէն վիրաւոր, ինկաւ ու մեռաւ: Լուիի վիճակն ալ ծանր է: Ոճրագործը, որ անմիջապէս փախաւ, քիչ յետոյ յանձնուեցաւ ոստիկանութեան:

ՊԱՐԷՆ ՎԵՐՋ.— Ցալկէէր փողոցը, պարասրահի մը մէջ, Ֆրանսացի եւ լեհ երիտասարդներ, քիչ մը օյօր, քիչ մը ճոռ, ճոռ խաղալէ յետոյ, բացին իրենց բերանը, շարժեցին ձեռքերը: Շիշերը պայթեցան, ատրճանակները ճաթեցան եւ կիները մարեցան:

Տիկին Պլէօկա, որ տէրն է պարասրահին, փորէն վիրաւորուեցաւ: Լեհ մը, որուն գլխուն քանի մը շիշ կոտրած էին, փռուեցաւ գետին, ուրիշ լեհ մը, գնդակով վիրաւորուած, նետուեց Աղմուկին ու խուճապին մէջ ոճրագործը անհետացաւ: Ոստիկանութիւնը հասաւ, քիչ մը ուշ, եւ վիրաւորները փոխադրեց հիւանդանոց:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԼՊՈՄ (Հէքեաթներու), Շաւարշ Նարդունի, Մատենաշար «Լուսաքաղ», տպ. Աթէնք: Գին՝ 3 ֆրանք:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

...Վստա՞հ էք բոլ, ոտքի ...ելով:

— Ապացո...ցը ունիմ, կ'ըսեմ ...ի հա՛, այս թղթածրարին մէջ ...ե՛ ասոր համար է որ չեն նե... ...ինծի:

— Կը խոստովանիմ թէ բան... ...հ... ...նէր ընդհանրականն, այդ ...ը ուրախացնելու էր զիրենք, ...վնեան. եթէ հասատուտուի, կր... ...յ եւ պարտաւոր է ամբողջովին ...ակերպել Ռուսիոյ մէջ քաղա... ...կան կացութիւնը:

— Ճիշդ ես ալ այդպէս կը ...ածեմ. դժբախտաբար, ոչ իշ... ...ն Սթրովսկին, ոչ ալ կամս Օլ... ...ցֆը, որոնք Մեծ-Դուքսին ...րիմ խորհրդականներն են, չեն ...ներ այդ տեսակէտը:

...Ուրեմն.

— Ուրեմն, խորհուրդ տուէին անոր որ ձեզի դիմէ...

— Ո՛չ. բայց...

— Թո՛յլ տուէք որ շարունակեմ. կ'աղաչեմ. կ'արժէ այդքան յոգնութիւն:

— Անշուշտ:

— Ուրեմն, կ'ըսէի, խորհուրդ տուին անոր որ ձեզի դիմէ, որպէսզի փաստէք թէ ես Մեծ-Դուքսին կողմէ այդ պաշտօնը ստանձնելով, գործը գլուխ չհանեցի եւ թէ տեղեկագիրները որ կը ղրկէի կեղծ էին:

— Չար սատանայ. եւ ի՞նչ էր այդ պաշտօնը:

— Նոյնը որ ձեզի յանձնուած է:

— Ո՛չ, ո՛չ, այդպէ՞ս ուրեմն:

— Այո՛, հիմա լաւ մտիկ ըրէք ինչ որ պիտի ըսեմ: Ոչ միայն յաջողեցայ արգիլուած քաղաքէն ներս մտնել, այլ նաեւ ամիս մը ամբողջ, տեղական սովետին քթին տակ ապրեցայ, քննեցի ամէնէն աննշան հետքերը եւ հասայ այն եզրակացութեան թէ՝ Մեծ-Դքսուհի Ընասթասիան ազատած էր իր ընտանիքին սպանիչներուն ձեռքէն:

— Ըրի՞ք ստիկա:

— Պատուոյս վրայ կ'երդնում:

— Գրեթէ կը հիանամ ձեր վրայ:

— Պա՛հ, պերլինի մէջ, իմ պրպտումներս աւելի նուրբ էին:

— Ի՞նչ պրպտում:

— Պիտի ընդունիք անշուշտ թէ համոզում գոյացնելէ յետոյ Մեծ-Դքսուհիին կենդանութեանը վրայ, չէի կրնար հանգիստ ըլլալ առանց զայն գտնելու:

— Գտա՞ք ուրեմն Մեծ-Դքսուհին:

— Խօսք է...

— Եւ ո՞ւր. ի՞նչ պայմաններու մէջ:

— Հիմա կ'ըսեմ. բայց նախ հարցում մը. երբեք լսեցի՞ք սա՛ անունը,— Շիլթաշիլ:

— Շիլթաշի՞լ, այն որ Ֆրանսայի մէջ պի ուագակախումբին կը պատկանէր, չարաշուք աւազակ մը:

— Այո՛ եւ որ անկից ի վեր, արդի Ռուսիոյ ամենամեծ գէմ... ...քերէն մէկը դարձած է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Բաներ որոնք պէտք է որ գիտնաք: Բայց դեռ անակնկալներուն վերջը չէ եկած. մտիկ ըրէք:

Ցրդնած կերպով մը, թղթածրարին մէջէն քանի մը վաւերագրեր պրպտելէ յետոյ, Քարասօֆ շարունակեց.

— Ըսի թէ'— եւ պէտք է իբր ստոյգ ընդունիլ— կայսերական ընտանիքը պիտի կրնար ճողոպրիլ իր դժբախտ ճակատագրէն, եթէ կայսրը մտիկ ընէր Վ.իլհէլմ Բի առաջարկները եւ հաւանէր ստորագրելու անջատ հաշտութիւն մը Գերմանիոյ հետ. բայց ինչ որ գեռ որեւէ մէկը չըսաւ, այն է թէ կայսերական ընտանիքը՝ գիտնալով մէկտեղ թէ՝ այդ մերժումը ի՛նչ բանի կ'ենթարկէր զինքը, ամբողջովին համերաշխ էր իր օգոստափառ պետին հետ:

Ո՛չ քէրէնսքի ոչ ալ անոր յաջորդները կրնան զրկել այս կէտը, որովհետեւ գիտեն թէ ինչպէ՛ս եւ որո՞ւ միջոցով Նիքոլա Բի հաղորդուեցաւ Գերմանիոյ կայսեր գաղտնի առաջարկը:

— Ուրեմն, իրօք այդ գիմումը տեղի ունեցա՞ծ է, ընդմիջեցի:

— Այո՛ սիրելիս, եւ ահա՛, այս մարդուն կողմէ:

Այս ըսելով մէկտեղ, Քարասօֆ ինծի երկարեց լուսանկար մը:

— Ո՞վ է այս մարդը, հարցուցի:

— Այս մարդը որ, Լէնինի անձնական պահակախումբին պետը ըլլալէ յետոյ, անյայտացաւ որքան յանկարծական, նոյնքան խորհրդաւոր կերպով. ֆոն Շնէօռ անունով գերման մըն է:

«Ան է որ Ցարսքոյէ-Սէլօի մէջ 1917 Մարտ 23ին, առտուան ժամը 11ին, գնաց Ցարը գտաւ գերման կայսեր հրամանով, անոր ընելու համար հետեւեալ առաջարկը— «Եթէ հաւանիք ստորագրելու անջատ հաշտութիւն մը, կրնամ քերէնսքին իշխանութենէն վտարել ծայրայեղ տարրերէն ընդունիլ որ, ձեզի եւ ձեր գերդաստանին արտօնեն երթալու Ֆինլանտայի նաւահանգիստներէն մէկը, ուրկէ կրնաք Անգլիա մեկնիլ: Հակառակ պարագային պիտի ստիպուիմ ձեզ ձգելու ձեր բախտին, որ անխուսափելի կերպով ձեզի կը սպասէ, երբ ծայրայեղները բոլորովին անցնին իշխանութեան գլուխը»:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

համար, սակայն դարձեալ. այդ առթիւ, նոր պայքար մը բացուեցաւ Ֆաշիստ վարչաձեւին դէմ։ Զանազան զրոյցներ շրջեցան Իտալիոյ դիրքին մասին։ Ֆաշիստ կառավարութիւնը երբեք չի խորհիր միջամտել Աւստրիոյ ներքին գործերուն։ Ոչ Վիէննայի մեր դեսպանը բողոքած է, ոչ ալ սահմանագլուխին վրայ զինուորական կեդրոնացում տեղի ունեցած է։ Վիէննայի ըմբոստութիւնը դարձեալ վճռաբանութեան բերաւ Աւստրիոյ գոյութեան հարցը, իբրեւ անկախ պետութիւն։

Պէտք է ծագել դանուբեան դաշնակցութեան մը եւ գերմանեւաւստրիական միութեան մը գաղափարները։ Այդ ծրագիրներէն ոչ մէկը կը համապատասխանէ դաշնագիրներուն։ Պարզ է որ գերմանեւաւստրիական միացումը խորապէս պիտի փոխէր Եւրոպայի քաղաքական քարտէսը, որ շինուած է շնորհիւ Վէրսայլի եւ Սէն-Ժէրմէնի դաշնագիրներուն։

Ահա քաղաքական դէպք մըն ալ, ժընեւի համաժողովը, որուն ուղղուած են քաղաքական աշխարհի աչքերը։ Իտալիա նաւային զինաթափութեանց դրկած է երկու փորձագէտ։

Մուսոլինի յետոյ խօսեցաւ Եգիպտոսի թագաւորին ու Եէմէնի պատուիրակութեան այցելութեանց քաղաքական ու բարոյական նշանակութեան մասին։ Եգիպտոսի թագաւորին այցելութեամբ, յոյս յայտնեց թէ պիտի ամրապնդուին բազմաթիւ հոգեկան ու առեւտրական կապեր, որոնք գոյութիւն ունին Իտալիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ։

Անցնելով ներքին կացութեան, աւելցուց.

— Վերջին շաբաթներուն ընթացքին աշխատանք թափուեցաւ ներդաշնակելու համար տնտեսութիւնը՝ սթէրլինին 90ի վրայ ամրապնդման հետ։ Շատ դժուար էր այս գործը։ Բնակարաններուն վարձքին վրայ զեղչեր կատարուեցան։ Օգոստոսի ընթացքին պիտի տեսնենք արդիւնքը այս գործունէութեան։ Տարապայման միջոցներ ձեռք չառինք, նկատի ունենալով տնտեսական անձկութիւնը, որ միայն իտալական չէ այլ համաշխարհային։ Այդ անձկութիւնը պատճառ դարձաւ, որ կատարուին հակաֆաշիստ միջազգային շահագիտութիւններ բոլոր տեսակի սուտերով ու յերիւրանքներով։ Սակայն անհերքելի ճշմարտութիւն է, որ Իտալիա այսօր, աշխարհի վրայ ամէնէն խաղաղ եւ ամէնէն լաւ կազմակերպուած երկիրն է։ Ու հետզհետէ Իտալիա ամէն ժողովուրդէ աւելի պիտի յաջողի հարթել այն դժուարութիւնները, որ կը վերաբերին դրամական հարցին կարգադրութեան։

Հակայեղափոխական շարժումը Ռուսիոյ մէջ

«Քուրիէր Վարշաւսքի» թերթը ստոյգ աղբիւրներէ կը քաղէ հետեւեալ տեղեկութիւնը թէ սովետ գործավարներէ Մոսկուա հասած տեղեկագիրներու համաձայն, հակայեղափոխականները վերջին տասը օրուան մէջ խորհրդային Միութեան զանազան կողմերը, մասնաւորաբար Ուկրայինայի, Սպիտակ Ռութենիոյ, Տոնի եւ Խրիմի մէջ գնդակահարած են՝ 22 գլխաւոր գործավարներ, 47 բարձր պաշտօնատարներ եւ 160 զինուորներ կարմիր բանակէն։

Ուկրայինացի ապստամբներու խումբ մը յանկարծակիի բերաւ կարմիր թնդանօթաձիգներու ջոկատ մը եւ յաջողեցաւ գրաւել չորս թնդանօթ։ Շուտով Ուկրայինա պիտի ղրկուի նէփուի նոր նախագահ Լաքիս՝ ապստամբութիւնը զսպելու միջոցները ուսումնասիրելու համար։ Լաքիս նոր յաջորդեց Մէնժինսքիի, որ քաղցկեղէ եւ ընդհանուր անդամալուծութենէ կը տառապի։

Եգիպտոսի թագաւորին պտոյտները

Եգիպտոսի թագաւոր Ֆուատ Ա. Փարիզէն մեկնելով Երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 10ին Հռոմ հասաւ։ Կայարանը ընդունելութեան գացած էին թագաւորը, քաղաքական եւ զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչները, ֆաշիստ յառաջապահները։

Թագաւորը ընդունելութիւն մը խնդրեց պապէն։ Հռոմի քաղաքական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կուտան այս այցելութեան։ Մեծ հանդիսութիւններ պիտի կատարուին իրեն ի պատիւ։

Ֆուատ Ա. Հոկտեմբերին Փարիզ պիտի դառնայ եւ ֆրանս. կառավարութեան հիւր պիտի ըլլայ։

Ֆէյսալ թագաւորին ճամբորդութիւնը

Միջագետքի թագաւորը Ֆէյսալ այս օրերս Պաղտատէն Կիպրոս պիտի անցնի՝ այցելելու համար իր հօր՝ գահընկէց Հիւսէյին թագաւորին։ Յետոյ Փարիզի մէջ պիտի մնայ վարչապետ Ճաֆէր փաշայի, որուն հետ միասին Լոնտոն պիտի մեկնին։

Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ որոշ կարեւորութիւն կը տրուի այս այցելութեան։ Միջագետք կը փափաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնել։ Ինչպէս յայտնի է, անգլեւիրաքեան բոլոր դաշնագիրները ինքնաբերաբար վերջ պիտի գտնեն, երբ Միջագետք անդամ ընդունուի ժընեւի արիսպագոսին։ Պայման էր սակայն որ Միջագետք ամէնէն ուշ 1926ին պիտի գտնէր իր զինուորական անկախութիւնը։ Այսինքն ի վիճակի պիտի ըլլար միանգամայն երկրին ներքին ապահովութիւնը երաշխաւորել եւ գայն պաշտպանել օտար յարձակումի մը դէմ։ Որպէսզի ասիկա կարելի ըլլայ, անհրաժեշտ է Միջագետքի մէջ հաստատել զինուորական պարտաւորիչ ծառայութիւնը։ Այս խնդիրը արդէն վերջերս նախարարական յուրջ տագնապ մը յառաջ բերած էր Պաղտատի մէջ։ Միակ լուծումը կը նկատուի անգլիական ներկայ բանակը պահել Միջագետքի մէջ իբրեւ վարձկան, այսինքն Իրաք Անգլիոյ պիտի վճարէ ծախքերը։ Անգլիոյ հանրային կարծիքը կը պահանջէ որ կառավարութիւնը այլեւս աւելորդ ծախքեր չընէ Միջագետքի մէջ։ 1918էն ի վեր Անգլիա 150 միլիոն սթերլին ծախսած է անգլիական զինուորները պահելու համար այդ երկրին մէջ։

Միջազգ. Արհեստակցականին համագումարը

Երկուշբ. Պրան Փալէի ընդարձակ սրահին մէջ բացուեցաւ Միջազգային Արհեստակցական Դաշնակցութեան Դ. համագումարը, որուն կը մասնակցին 28 ազգեր, մօտ 300 պատգամաւորներով։ Գերմանները ունին 15 պատգամաւոր, Անգլիացիները 14, Աւստրիացիները 7, Պելճիքացիները 5։ Օրակարգի հարցերուն մէջ կան 8 ժամուան աշխատանքի, օրավարձերու, պաշտօնեաներու, աշխարհի տնտեսական կացութեան, զինաթափութեան, պատերազմի եւ զինուորապաշտութեան դէմ պայքարի, սէնտիքաներու ազատութեան հարցերը։ Համագումարը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները 6 Օգոստ. երեկոյեան ժամը 9ին քաֆէ Օ Բլէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը, Մէթրօ Իթալի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Երջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 բիւ Ճափ գօն թէաթրի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Աբօեան։ Երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Ե. Սարեանէ եւն.։

Մ ՈՒ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

Ֆաքիր Ֆահրա պէյ Սպանիոյ թագաւորէն եւ թագուհիէն հրաւէր ստացաւ այցելել պալատ եւ մէկ քանի փորձեր ընել։ Այս առթիւ մասնաւոր զինուորական շքախումբ մը երբ կ'առաջնորդէր զինքը, յանկարծ անհետանալով, մէկէն փորձերու միջոցին երեւան եկաւ, ապշութեան մատնելով ամբողջ արքունիքը։

Փորձերու ընթացքին՝ մայր թագուհիին դէմքին վրայ վախի նշաններ կ'երեւային։

Արդէն Ֆաքիր Ֆահրա պէյի զգայացունց ներկայացումներուն շարքը սկսած է Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg). Գիները շատ ժողովրդական։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եռագոյն» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը 5 Օգոստ. Ուրբաթ ժամը 9ին, 80 Charles-Chefson, Bois Colombes։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Քնար» խումբի ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 282 Rue Duguesclin, Դրնադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան դասախօսական ժողովը, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի վերնայարկը։ Պիտի խօսի Տոքթ. Աշոտ Գասպարեան։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ. ՄԻԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒՆ դաշտային հաւաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա Փօմ Ճալէ տը լա Փօմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Երջանային կոմիտէն կը շնորհաւորէ Օր. Հայկուհի Գաւութլարեանի եւ ընկ. Կարապետ Ճանիկեանի նշանախօսութիւնը։

«ՅԱՌԴԴՈՂ»Ի ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Կիրակի 7 Օգոստոս, «Յառդդող»ի անդամներն ու համակիրները շոգենաւով պտոյտ մը պիտի կատարեն դէպի Սէն-Քլու անտառը։ Ժամադրավայր Շաթըլէի նաւամատոյցը ժամը 9ին։ Կարելի է միասին բերել ցորեկուան ճաշը։ Տեղի պիտի ունենան խաղեր, զբօսանքներ, խմբանկար, եւ «Յառդդող» ճեռագիր յանպատրաստից օրաթերթ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաքաղ» մատենաշարէն

ՇԱՀԱՆ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԱԼՊՕՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ)

40 էջ, Գին՝ 3 ֆրանք

եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ, Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ, Գին՝ 3 ֆրանք

ՓՕՍՏԻ ԾԱԽՍ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաքաղ»ի գործակալներուն

«ԼՈՒՍԱՔԱՂ»

Իր պարբերական պրակները գրական շաբաթաթերթի կը վերածէ։ Ա. Թիւը 7 Օգոստ.ին։ Կ'աշխատակցին յարգուած եւ սիրուած գրիչներ։ Բաժանորդագրութեան նոր պայմաններ (Նամակայ 13, վեցամ. 25, տարեկան 45)։ Հատը պիտի ծախուի 1 ֆրանքի։ Մեծ մրցում մը՝ Ա. թիւէն իսկ։ 500 ֆր.ի մրցանակ։ Դիմեցէք գործակալներուն կամ Vahram Sévounið.5 Avenue Quihou, St. Mandé (Seine).

ՀԵԾԵԼԱՆԻԻ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը, որ տեղի պիտի ունենայ 7 Օգոստոս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Ընթացք.— Առնուվիլ-լէ-կոնէս, Վիլիյէ-լը-Պէլ, Էքուան, Մէնիլ-օ-Պուի, Ֆօնթնէյ, 35 քիլոմ. երթուդարձ։

Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն անձամբ կամ գրաւոր մինչեւ կիրակի առաւօտ Գ. Նիկողոսեանի 121 Av. de l'Union, Arnouville-les-Gonesse. (S. et O.)

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ մեծ եւ պզտիկ սենեակներ։ Դիմել՝ Գ. Ասլանեանի, 36 Rue Damesmes, Paris 13me Մեթրօ Իթալի։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՔ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փօն-Թ'ա Մուսօն, Ս. Գ.	35։
Փօն տը Շէռիւի, Գարծ.	112։
Լա Վիլ օ Քլէռ, Հով. Գ.	35։
Մարսէյլ, Վ. Գ.	140։
Քուռպըվուա, Բէպ.	25։
Փարիզ, Ն. Յ.	70։
Լիոն, Ա. Շ.	70։
Փարիզ, Կ. Գ.	50։
Սէնտ, Հ. Փ.	35։
Լիոն, Ա. Վրդ. Հ.	35։
Սթարա Զակօրա, Գ. Փ.	50։
Փարիզ, Մ. Ն.	20 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլի եւ շրջակայի հայութիւնը իր մէջ ունի բազմաթիւ կարօտեալներ։ Վերջին գործազրկութեան շրջանը ցնցող դէպքերու առջեւ դրաւ մեզ։ Կազմակերպուած օգնութիւնը դարձած է աւելի քան հրամայական։

Ազգային վարչութիւնը կազմած է հայ աղքատախնամ միութեան դիւանը հետեւեալ անձերէ՝ Տոքթ. Մ. Քէչեան, Պր. Ա. Ցնտոնեան, Պր. Ս. Դրաւձեան։

Կը հրաւիրենք բոլոր սրտցաւ եւ ազնիւ հայրենակիցները աջակցիլ այս մարմնին, որ կոչուած է մեղմելու նման նորահաստատ գաղութի մը անխուսափելի եւ բազմատեսակ հոգերը եւ թշուառութիւնները միջոցներ։

(Կնիք)

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

4 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 406

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍՊԷՍ ՏՆԱՎԱՐԻ

Տարին քանի մը անգամ առիթ կ'ունենանք տրտունջներ ստանալու Դպրոցասէրի մասին, որ լայն հասարակութեան հետ կապը կտրած է, կարծես. Մարսէյլ փոխադրուելէն ի վեր՝ վարժուած՝ ռէքլամի եւ խորհրդաւորութեան, այդ հաստատութիւնը կը խուսափի լոյսէն։ Գոնէ ա՛յս է մեր տպաւորութիւնը, մինչեւ որ հակառակը ապացուցանեն։

Եւ թող մեր երեսին չնետեն աժան փափուքներ։ «Ցաւօ՛ք ամէն բարեացակամութիւն ունի Դպրոցասէրին, ինչպէս որ եւ է հանրօգուտ շարժման հանդէպ, մանաւանդ այս հաստատութեան ափերուն վրայ, ուր ամէնէն խոնարհ ճիգն ալ համակրութեամբ կ'արձանագրուի։

Մէկ բառով բնորոշելու համար մեր մեղադրանքը, — բանեք է չափազանց անավարի կ'ընթանան Դպրոցասէրին գործերը։ Ամէնէն առաջ, մարդ չի գիտեր թէ, վերջապէս, որո՛ւ պատասխանատու են Դպրոցասէրին վարիչները։ —«Պոլսոյ Տեղապահին», ըսեր է Տիկին Գօյաճեան, պատասխանելով թղթակցի մը հարցումներուն։

Խոստովանեցէք որ քիչ մը շատ տարաձգական է այս պատասխանը։ Պոլսոյ Տեղապահը (այժմ պատրիարք ունին) ե՞րբ միջոց եւ ժամանակ ունեցաւ քննելու իր անմիջական իշխանութեան ենթակայ հաստատութեանց հաշիւները, որպէսզի զբաղէր նաեւ Մարսէյլի Դպրոցասէրով։ Եւ մենք չենք յիշեր որ եւ է պաշտօնական քննութիւն 1922էն ի վեր, երբ Դպրոցասէրն ալ քաշուեցաւ Պոլսէն։

Ցետոյ, ի՞նչպիսի ըմբռնում է գործել եւ մանաւանդ ամէն տարի մեծ գումարներ հաւաքել արտասահմանի մէջ, իսկ հաշիւը ներկայացնել Պոլսոյ Պատրիարքարանին, որ այնքան մանիք բոլոր ունի...։

Եւ միայն դրամական հաշիւներու մասին չէ խօսքը։

Զարմանազան պատմութիւններ շրջան կ'ընեն Դպրոցասէրի ներքին գործավարութեան մասին։ — Աղջիկները վարձու ալ իբրեւ բանւորուհի, գանոնք զասերու բաժնել իբրեւ սպասուհի, անոնց ներշնչել արհամարհանք՝ խոնարհներու, մօտաւորներու հանդէպ, եւ ժպիտները վերապահել հեռուներէն, Ամերիկայէն եկածներուն...։ Զարմանալի չէ որ Դպրոցասէրէն ելած որբուհին ծուռ կը նայի բախտակից որբին վրայ, իբրեւ ...երի արտի ցորեն։

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, քանի մը տարուան մէջ, անջրպետ կը բացուի տառապանքի նոյն շրջանէն անցած քրոջ եւ եղբօր միջեւ։

Այսօրուան Դպրոցասէրը չունի շունչ. կամ եթէ ունի, շատ տարբեր է։ Եւ ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ, միեւնոյն ոգեբանութեամբ կ'ինէր եւ այրեր տուն-տեղ են եղած այդ հաստատութեան մէջ, եւ անոր կուտան իրենց ուզած կաղապարը, ամուլ եւ միակողմանի։

Մենք ըսելիք չունինք, եթէ բոլորն ալ ըլլան միեւնոյն հանգէն, բայց ներկայացնեն իրական արժէք։ Մինչդեռ զանազան թափթփուքներու հաւրնտիր հաւաքածոյ մըն է Դպրոցասէրին ուսուցչական կորիզը, հինգ տարիէ ի վեր։

Մեզի մութ կը մնայ նաեւ Դպրոցասէրին արդիւնքը՝ հանրային տեսակէտէն։

Ատեն մը վարժուհիներ կ'արտադրէին։ Հիմա՞։ Եւ ո՞ր տեղի համար։ Երնա՜ն գոնէ երկու մանկապարտիզպանուհի տրամադրել, 20-30 մանուկներ կրթելու համար։ Թէ՞ այս գործն ալ չի համապատասխաներ իրենց պատրաստած աղջիկներուն ճաշակին...։

Աւելորդ է երկարել հարցումներու շարքը։

Ըսել կ'ուզէինք թէ՝ այլ եւս ժամանակը եկած է որ, Դպրոցասէրի վարիչները քիչ մը թօթուեն իրենց միակողմանի կեցուածքը, եւ ճակատաբաց հրապարակ իջնեն։ Լռութիւնը լաւ բան է, բայց ոչ ամէն անգամ։ Այս ժողովուրդն էր որ հիմը դրաւ Դպրոցասէրին, առանց ո՛ր եւ է առանձնաշնորհեալ դիրք տալու անոր խնամակալներուն եւ վարիչներուն։ Անհատական նախաձեռնութիւն էր Գալֆաեան Որբանոցը, բայց ոչ մէկ ատեն խուսափեցաւ հանրութեան հակակշռէն։ Թերեւս արդար են բոլոր գովեստները եւ Դպրոցասէրը հրաշքներ կը գործէ լուռ ու մունջ։ Բայց քանի որ ամէն ինչ կը կատարուի չորս պատի մէջ, տրտունջները միշտ անպակաս պիտի ըլլան։ Դպրոցասէրին այսօրուան վարիչները կը շարժին ճիշդ այնպէս ինչպէս ...Գաբրիէլ Նորատունկեանը, որ եղած-չեղած կտակ եւ հաւաք կզպելով իր ձեռքին տակ, խորհրդաւոր գոյն կուտայ ամէնէն պարզ գործերուն, եւ յայտնապէս կը ջլատէ շատ մը հանրօգուտ ձեռնարկներ։ Չափազանց շատ ունեցանք այդ կարգի դիւանագէտներ, եւ հարկ չկայ որ կիներն ալ մրցումի ելլեն։

Պայծառութիւն եւ արտաքաց գործունէութիւն։ — Ահա ինչ որ կը սպասենք Դպրոցասէրէն, ինչպէս ամէն հանրային հաստատութենէ։ Թող ոչ մէկ օրկան ինքզինքը վեր համարէ հանրային կարծիքէն, կրթնած զանազան շուքերու կամ տիտղոսներու։ Վերջապէս՝ արտադրուած գործն է որ պիտի զատէ արդարն ու մեղաւորը, եւ ոչ թէ անամէջ տարփողանքը։

Մենք պիտի ուզէինք Դպրոցասէրը տեսնել աւելի մօտ ժողովուրդին, եւ աւելի ուշադիր անոր բաղձանքներուն։ Այդ չորս հարիւր սանուհիները ոչ զարդեր են, ոչ ալ մակաբոյծներ։ Անոնք անպայման մասնիկները պիտի դառնան մեր նոր կեանքին, եւ պարտ է որ հանրութիւնը գիտնայ թէ ի՛նչպէս կը դաստիարակուին, ի՛նչ առաւելութիւններ կը ներկայացնեն միւսներուն վրայ։

Վերջ՝ անավարի սովորութեանց որոնք արդար կասկածներ կը ներշնչեն։

Դպրոցասէրը ոչ ագարակ է, ոչ ալ խանութ։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ՈՐԲԵՐԸ

Հայրենիք, խօսելով Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի Պօսթընի կեդրոնի կոչին վրայ (տեսնել Բ. էջ) կը գրէ (19 Յուլիս).

— «Միսիսիփիի մեծ հեղեղը ծանր անդրադարձում մը ունեցած է հայ որբերու վիճակին վրայ, որովհետեւ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը այդ հեղեղին պատճառով այս տարի չէ կրցած ամերիկեան բարեսէր հասարակութենէն սովորական կերպով դրամ ստանալ՝ իր խնամքին յանձնուած որբերը պահելու համար։

«Ահա թէ ինչու ան որոշած է դիմել հայ բարեսէր հասարակութեան գթասրտութեան ու հայրենասիրութեան եւ անոր դրամական օժանդակութիւնը հայցել՝ հայ որբերը կարենալ պահելու համար։

«Այդ մասին Նիր Իսթի վարչութիւնը անհատական նամակներ ալ գրած է բազմաթիւ Ամերիկահայերու։

«Նկատի ունենալով հայ որբերուն սպառնացող կորստեան անհարկու վտանգը, մենք ստիպողաբար անհրաժեշտ կը գտնենք, որ ամերիկահայ մեր հայրենակիցները գէթ այս տարի առատ զոհողութիւններ ընեն ի նպաստ Նիր Իսթ Րըլիֆի պահած հայ որբերուն։

«Ամերիկացիները կրնան չօգնել մեր որբերուն, բայց մենք Հայերս չենք կրնար լքել մեր որբերը։

«Ամէն ամերիկահայ պարտաւոր է կատարել Նիր Իսթ Րըլիֆի խնդիրքը եւ եւ իր կարողութեան չափով օգնութեան ձեռք կարկառել Հայաստանի մեր որբերուն։

«Խորհրդային կառավարութեան վրայ կարելի չէ յոյս դնել, որովհետեւ ան աւելի շատ զբաղած է Չինաստանի յեղափոխութիւնը հրահրելու հոգեբով, քան հայ որբերու վիճակով։ Իսկ միակ հայկական կազմակերպութիւնը, որ կարող էր խոշոր օգնութիւն մը ընել մեր որբերուն, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը, կը գերադասէ իր դրամները օտար պանքաներու մէջ անձեռնմխելի պահել, քան հազարաւոր հայ որբեր ստոյգ կորուստէ փրկել»։

ՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պուլկարահայ Միութիւնը այս ամսուան ընթացքին պիտի հրատարակէ գիրք մը, որուն խորագիրն է «Հայաստան եւ հայկական հարցը», պուլկարերէն լեզուով, ճանչցնելու համար հայ ժողովուրդին դատը, որ այնքան քիչ ծանօթ է պուլկար շրջանակներուն։

ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՄԱՐ. — Երեւանի կղզիին մէջ պիտի հիմնուի գիտնականներու հանգստեան տուն մը։ Մասնաւոր յանձնաժողով մը պատրաստած է ծախքերու նախահաշիւ մը, զոր կը քննէ հիմնական գործավարը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Սաֆվէթ պէյ Պոլիս եկաւ Էնկիւրիէն միայն բերելով երեսփոխանական թեկնածութեան համար դիմում կատարողներու ցանկը։ Մինչեւ այսօր դիմում կատարողներու թիւը 600ի կը հասնի։ Անոնց մէջ կը գտնուին վաճառականներ, զանազան մասնագէտներ եւ խմբագիրներ։ Պոլիս այս անգամ ուրիշ երեսփոխան պիտի տայ, նախորդ անգամէն 3 աւելի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կտրօններու խնդրին կարգադրութեան վերջ

Երէկ գրեցինք թէ Փարիզի մէջ օսմանեան պարտքի եւ կտրօններու խնդրին մասին կարելի եղած է վերջնական համաձայնութիւն մը գոյացնել։ Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը երկար յօդուածներ կը գրեն։ «Աքշամ» կ'ըսէ.

«Կտրօններու խնդրին երկարաձգման պատճառով արտասահմանի մէջ շարունակ քարոզութիւններ կը կատարուէին Թուրքիոյ դէմ։ Այս քարոզութիւնները որոշ չափով կ'ազդէին տնտեսական խմբակներուն վրայ, որոնք չէին համարձակեր դրամագլուխ մտցնել Թուրքիա։ Կասկած չկայ որ, կտրօններու խնդրին լուծումը պատճառ պիտի ըլլայ որ շատ մը օտար դրամատէրներ Թուրքիոյ մէջ տնտեսական ձեռնարկներ կատարեն։ Մեծ պետութիւնները, որոնք Լօզանի մէջ պարտուեցան, իրենց միջեւ լռելեայն համաձայնած էին խաղաղութեան շրջանին Թուրքիան տնտեսական նեղ դիրքի մը մատնելու համար։ Հակառակ այս ջանքերուն սակայն, Թուրք կառավարութիւնը չորս տարիէ իր սեփական միջոցներով եւ առանց արտաքին օժանդակութեան յաջողեցաւ հաւասարակշռել իր պիւտճէն»։

Մօտ օրէն Պոլիս կը հասնին Հանրային Պարտքի Վարչութեան անգլիացի պահանջատէրերու ներկայացուցիչ Սըր Ատամ Պլօք, իտալ. ներկայացուցիչ Պ. Նօկարա եւ ֆրանսական ներկայացուցիչը, որոնք պիտի զբաղին հաշուեյարդարի գործողութիւններով։ Ինչպէս յայտնի է, Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը ամէն առաջ կարգ մը տուրքեր կը գանձէր, եւ անոնց մէկ մասը կը վճարէր պարտատէրերուն։ «Աքշամ» կ'ըսէ թէ նկատելով որ այսուհետեւ կառավարութիւնը ամէն տարի որոշ գումար մը պիտի վճարէ, Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը այլեւս գոյութեան իրաւունք չունենար. այս պատճառով վերջնական հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուի։ Պոլսոյ մէջ պիտի մնայ փոքր պատուիրակութիւն մը, որ պիտի գործէ պարտատէրերու հաշւոյն եւ առանց բեռ ըլլալու ժողովուրդին վրայ։ Հաշուեյարդարէն յետոյ պիտի ծախուի Հանրային Պարտքի Վարչութեան պաշտօնատունը, որ նախ պիտի փոխանցուի կալուածական դրամատան, այս վերջինն ալ իր կարգին շէնքը պիտի ծախէ քաղաքապետութեան։ Եւմտական գործավարութիւնը տակաւին չէ որոշած շէնքին արժէքը, սակայն կ'ենթադրուի թէ 700 հազար ոսկիէն պակաս չպիտի արուի։

Սուրիոյ թրքական կալուածները

Թուրք եւ ֆրանսական կառավարութեանց միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին, Սուրիոյ մէջ գտնուող թրքապատկան կալուածներու մասին։ Ֆրանսացիները կ'ըսեն թէ Մէրսինի եւ Ատանայի կողմերը Սուրիացիներու կալուածները չեն վերադարձուած, հետեւաբար իբրեւ փոխադարձութիւն իրենք ալ գրաւած են Թուրք կալուածները։ Թրքական շրջանակները կը հերքեն այս իրողութիւնը, յայտնելով թէ դաշնագիրը կէտ առ կէտ գործադրուած է։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ջղայնութիւն մը կը տիրէ ռումէն քաղաքական շրջանակներուն մէջ, ուր այնպէս կը կարծուի թէ Ռումանիա ներքին ծանր փոթորկումներու նախօրեակին կը գտնուի։

Կ'ըսուի մասնաւորապէս թէ վէճ մը ծագած է վարչապետ Պրըթիանուի եւ խնամակալ ժողովին միջեւ, որ համաձայն հանգուցեալ Ֆէրտինանտ թագաւորի փափաքին, հրաւիրած է զայն ազգային միացեալ դահլիճ մը կազմելու։

Պրըթիանու մերժած է այս պահանջը, առարկելով որ երկրին ներկայ վիճակին մէջ անկարելի է փոփոխութիւն մտցնել դահլիճին մէջ։

Վրացի Մենշեւիկներու դատը վերջացած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 2 Օգոստոս թուականով.—

Խարքովի գերագոյն ատեանը տասներկու օր զբաղելէ վերջ վերջացուց դատավարութիւնը 12 վրացի մենշեւիկներու, որոնք ամբաստանուած էին թէ հակայեղափոխական գործունէութիւն ունէին Ուքրայնայի մէջ։ Գլխաւոր ամբաստանեալը Անճափարիձէ, դատապարտուեցաւ ութը ամիս բանտարկութեան, ուրիշ եօթ մեղսակիցներ՝ նուազ երկար ժամանակով բանտարկութիւններու։ Երեք հոգի ազատ արձակուեցան։ Մահուան դատապարտուեցաւ Լեհ մը, Փէնքով Փոլոնեի, որ կը գործակցէր Վրացիներուն, եւ ամբաստանուած էր իբրեւ լրտես։

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ դատարանը հաստատած է վրաց մենշեւիկ կուսակցութեան վարիչներուն ոճրապարտ գործունէութիւնը, անոնց յարաբերութիւնները լեհ սպայակոյտին եւ սպիտակ պահակեան գաղթականներուն հետ, նպատակ ունենալով խռովութիւններ յարուցանել Խորհրդային Միութեան մէջ եւ լրտեսութիւն կազմակերպել՝ ի հաշիւ լեհ եւ ֆրանսական լրտեսական դիւաններուն։ Երեւան հանուեցաւ նոյնպէս գաղտնի ապօրէն կազմակերպութիւն մը Քիէվի մէջ։

Բոլոր ամբաստանեալներն ալ խոստովանած են իրենց յանցանքները։

(Լուրերու յարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕԴԱՆԱՒԻ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Օդանաւորդները անընդհատ կը պատրաստուին զանազան մրցանիշեր կոտրել։

Տրուհէն եւ Լէվին, 15 Օգոստոսին պիտի թռչին դէպի Նիւ Եորք։

Գերման նշանաւոր օդանաւորդ Քէօնէքէ յաջող փորձեր կատարեց առջի օր, եւ պատրաստ է դէպի Ամերիկա թռչելու։

Ամերիկացի օդանաւորդ Պէրթօտ, որ մտադիր է կատարել Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչքը, նախապէս փորձ մը կատարեց Երեքշաբթի օր։ Իր փորձին ընթացքին, ժամական միջին արագութիւնն էր 160 քիլոմեթր։

Երկու ֆրանսացի օդանաւորդներ, Լէսնէլ ու Մարժիէ և Ֆավրօ, պիտի փորձեն կոտրել հեռաւորութեան աշխարհիմրցանիշը, զոր շահած էին Չէմպըլին եւ Լէվին։ Անոնք կը յուսան կտրել 7250 քիլոմեթր, մինչեւ Չիթա։

∴ Առջի իրիկուն, Պուասսի հողերուն վրայ ինկաւ օդանաւ մը, որ հազիւ թէ հողէն ղղած էր երբ կրակ առաւ։ Շրջականերէն օգնութեան վազեցին, սակայն արդէն մոխիր դարձած էր ամէն բան։ Օդանաւորդ Պիւրի եւ իր չորս ընկերակիցներըածխացած էին։

Օդանաւորդ Չէմպըլին քանի մը օր առաջ նոր փորձ մը կատարեց։ Իր օդանաւով նստաւ «Լէվիաթան» շոգենաւին մէջ, եւ երբ այս վերջինը Նիւ Եորքի նաւահանգիստէն 90 մղոն հեռացած էր եւ կը գտնուէր Ֆայր-Այլէնտի բացերը, անձրեւոտ եւ մշուշոտ օդով մը օդանաւ մտաւ, եւ դէպի ամերիկեան եզերք գնաց։ Կ'ուզէր իջնել Նիւ-Ճըրսի, սակայն մառախուղին պատճառով ստիպուեցաւ իջնել Թէթըր-Պիլտ։ Այս առթիւ, նաւային շրջանակներու մէջ կը յայտարարեն թէ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել սուրհանդակը աւելի կարճ ժամանակի մէջ, շնորհիւ այս օդանաւերուն, որոնք պիտի կրնան թռչիլ ծովերուն բացը գտնուող նաւերուն մէջէն։

∴ Գերմանիոյ Քօթպիւս քաղաքին իշխանութիւնները կը ծրագրեն Եռանքէրս օդանաւով մը կտրել Ատլանտեանը։ Այս ձեւով Քօթպիւս քաղաքը կ'ուզէ փոխադարձ այցելութիւն մը կատարել Չէմպըլինի և Լէվինի օդանաւին, որ մէկուկէս ամիս առաջ Նիւ Եորքէն մէկ թռիչքով եկաւ թառեցաւ Քօթպիւսի մօտ, պէնզինը հատած ըլլալով։ Յոյս կայ որ մէկ երկու ամիսէն կարելի ըլլայ իրագործել ծրագիրը։

∴ Միացեալ Նահանգներու Քլիվլէնտ քաղաքին առեւտրական սենեակը, Փարիզի դեսպան Հէրրիքի տրամադրութեան տակ կը դնէ 30.000 տոլար, յատկացուելու համար այն օդանաւորդին, որ պիտի կտրէ մէկ թռիչքով Փարիզ—Քլիվլէնտ հեռաւորութիւնը 1928 Օգոստոսէն առաջ։

∴ Միւս կողմէ Անգլիա գաղտնօրէն օդանաւեր կը պատրաստէ։ Չինեալ պահակախումբ մը գիշեր ցերեկ կը հսկէ այդ օդանաւերը շինող գործարանին շուրջը։ Յիշեալ օդանաւերը յառաջիկայ ամիս Վէնետիկի մէջ պիտի մասնակցին Շնայտէր բաժակին մրցումներուն։

∴ Անգլիացի երկու երիտասարդ նաւաստիներ շինած են նաւակ մը, 3.60 մեթր երկարութեամբ եւ 90 սանդիմեթր լայնութեամբ (կեդրոնը), եւ պիտի կտրեն ովկիանոսը։ Նաւակը կը կշռէ մէկ թոնօ, եւ կը շարժի պտուտակի մը միջոցով, որ պիտի դառնայ ոտքի ուժով։

ԿԸ ՀԱՒԱՔԵ՞ՆՔ ԹԷ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆՔ

Կատարուած իրողութիւններն ու պարզուող գծնդակ երեւոյթները կը պարտադրեն մեզի այս հարցականը դնելու

Ի՞նչ կ'ընենք, մեր ժողովուրդը կը հաւաքե՞նք, թէ կը ցրուենք աշխարհի չորս հովերուն։

Անցեալ օր իրբեւ լուր հաղորդեցինք —քաղելով «Մուրճ Մանգաղ» թերթէն,— թէ Հիւսիսային Կովկաս տպաստանած հայ գաղթականութիւնը (100ին 98ը Թրքահայեր) փոքրիկ խմբակներով կը ցրուուին Թուրքիա, Քուպանի, Ցոնի, Սեւաստոպոլի, եւ հեռաւոր Թիւրքմէնիստանի գիւղերուն մէջ։

Նոյն, ներգաղթի անկարելիութեան պատճառով, հազարներու համար չափահաս որբեր որբանոցներէն կը հանուին եւ կը ղրկուին զանազան երկիրներ' գաշտային եւ այլ տաժանագին աշխատանքներու լծուելու համար, իբրեւ վարձու ձեռքեր։

Նոյին, բուն երկրին մէջ, տարբեր չէ երեւոյթը. հողի պակասութեան պատճառով մեր ժողովուրդի մէկ մասը կը դիմէ օտար երկիրներ հաց ճարելու համար։

Արտասահմանէն հայրենիք վերադարձած գաղթականներու մեծագոյն տոկոսը ցրուած է անդրկովկասեան եւ ռուսական զանազան շրջաններու մէջ եւ փոքր ու անճարակ մաս մը միայն մնացած է Հայաստանի մէջ։

Ամէնէն ողբերգականը հոն է, որ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցէն դուրս եկող չափահաս որբերը մեր հայրենիքին մէջ տեղաւորելու հնարաւորութենէն զրկուելով, կը ստիպուին օտար երկիրներ ղրկել զանոնք, իբրեւ վարձու բանուոր։ Հայաստանէն թղթակից մը կը գրէ՝

... «Որբերը մեծանում են եւ կոմիտէն հնարաւորութիւն չունի նրանց պահելու։ Կառավարութեան գիտութեամբ, 18—20 տարեկան որբ աղջիկներին եւ տղաներին բանի կերպով դուրս են հանում մանկատներից եւ 100—150 հոգինոց խմբեր կազմելով՝ ուղարկում են գնացք եւ քշում դէպի Սեւ ծովի ափերը՝ Աբխազիա' Սուխումի ծխախոտի ագարակներում աշխատելու համար։

«Սուխումում կատարւում են միջնադարի յիշեցնող մարդավաճառութեան դէպքեր, որբերին թալանում են մի շէնքի մէջ ու ծխախոտագործները (ամէն ազգի) բաց են թողնում նրանց մէջ, որ ընտրութիւն կատարեն»...

Ակամայ անհայրութիւնը խեղագարութեան ատրճանին հասած օտար բռնակալի հոգեբանութեամբ կոմինտէրնի երեւանեան կամակատարները բանտարկութեամբ ու աքսորով, կը գլխատեն երկրի մտաւորականութիւնն ու երիտասարդութիւնը, կը քայքայեն տնտեսութիւնը եւ կը կազմալուծեն ժողովրդային ձեռներէցութեան ոգին։

Վերջին օրերս բուռն թափ ստացած է ժողովուրդը իր վերջին ինքնապաշտպանութենէն զրկելու գործունէութիւնը, տկարացնելու համար... անգլիական աշխարհակալութիւնը...

Միւս կողմէն կը գինուին Թուրքերը տնեղային արագութեամբ, Հայաստանի սահմաններէն ալ կը գացեն՝ աղէկ մարզուելու համար Ագրբէջանի ընկերներուն եւ պատրաստուելու համար եւրոպական ծառայապաշտութեան դէմ...

Այս ողբերգական վիճակին միացուցէք նաեւ այն ահաւոր վտանգը, որ վաղը կրնայ ցցուիլ մեր առջեւ, իրբեւ հետեւանք խորհրդային այժմու փոթորիկին։ Այն ատեն կատարեալ կ'ըլլայ պատկերը։

Ֆիզիքապէս ցրուած, անտեսապէս քայքայուած, ռազմապէս զինաթափուած, այս ժողովուրդին գլուխը կեցած է գահիճ իշխանութիւն մը, որ իր յոյսը դրած է միմիայն ռուսական տմմարդած կարմիր բանակին վրայ՝ իր իշխանութիւնը պահելու եւ գունդը օգին ցցած «անգլիական աշխարհակալութեան» դէմ ռռնալու խոկ եթէ քայքայուի՝ այդ կասկածելի ուժը... որո՞ւն հոգը, անոր ընկերներուն հետ կը չունեն հեռու...

Արտասահմանի բարի մարդիկ եւ արհեստով սողուններ կ'ուզին հաւատացնել թէ հայկական կարմիր գունդեր կան հզօր ու անխեցելի, որոնք պատրաստ են խիզախելու անգլիական ծառայապաշտութեան դէմ, որպէսզի խորհրդային Միութիւնը չվտանգուի եւ մեր ֆիզիքական գոյութիւնը յաւիտենապէս ապահովուի։

Բաց աչքերով երազատեսնե՜ր, ո՞ւր են այդ հայկական գունդերը — թող ըլլան կարմիր, հոգ չէ — որ մեր երկրի սեւաւոր ժողովուրդը չի տեսներ։ Որո՞ւն է որ մենք «դասալքութիւն» կը քարոզենք, չէ՞ք տեսներ թէ կոմինտէրնի ծառայականներուն համար, Թուրքը աւելի վստահելի է ծառայապաշտութեան դէմ, քան հայ համայնավարն անգամ։

Չը՞պիտի գայ օրը, որպէսզի այս ժողովուրդը պատայ այս մարդոց երեսին թէ ո՞ւր կ'երթանք մենք, ի՞նչ կ'ընենք, կը շինե՞նք թէ կը քանդենք, կը հաւաքե՞նք թէ կը ցրուենք։

Պոռալու այս մարդոց երեսին թէ' այս ժողովուրդը ապրելու, յարատեւելու, ինքզինքը պաշտպանելու, ուրիշէն օգնութիւն աղերսելէ փրկուելու, ուրիշներու ողորմութենէն ձեռք քաշելու համար պէտք ունի հաւաքուելու, թիւով բազմանալու, տնտեսապէս ուժեղնալու եւ ոչ թէ ցրուելու ու քայքայուելու։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՀԱՅ ՄԻՏՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Տեղեկագիր Գիտութեան եւ Արուեստի Ինստիտուտի, Տպագրուած ԵՐԵՒԱՆ, 1926

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փրոֆ. Խաչատրեանի Միտանի-խառրի ուսումնասիրութեան աղբիւրները եղած են սկզբնական կամ ուղղակի եւ երկրորդ' անուղղակի կամ երկրորդական։ Առաջին խումբին կը պատկանին՝

ա) Թէլ-էլ-Ամառնայի դիւանին սեպագիր տախտակները.

բ) Պօղազ-քէօյի կամ Խաթուշաշ քաղաքի դարձեալ սեպագիր յիշատակարանները.

գ) Բաբել-Ասորական սեպագիր արձանագրութիւնները։

Երկրորդին անուղղակի աղբիւրներն են՝ Եգիպտացի պատմաբաններու աշխատութիւնները, կատարուած յիշուած սկզբնական հում նիւթերու հիման վրայ։

Խաչատրեան պրպտելով այս բոլոր հարուստ միջոցները՝ եկած է հետաքրքիր եզրակացութիւններու։

Գահիրէէն մօտաւորապէս 300 քիլոմեթր դէպի հարաւ' Ամառնա կոչուած արաբական գիւղի մը մօտ 1887ին պատահական կերպով գտնուեցաւ Եգիպտոսի ԺԸ. հարստութեան (Ն. Ք. Ք. 1535—1350) դիւանը՝ բաղկացած 300ի չափ կաւէ տախտակներէ։

Նոյնպէս Պօղազ-քէօյի մէջ 1907ի պեղումներէն երեւան եկան խաթտի կամ Հաթ պետութեան դիւանները, որոնք կը պարունակեն 10.000է աւելի կաւէ յիշատակարաններ։

Այս երկու իրարմէ տարբեր հնութիւններու կոյտին մէջ կը յիշուի Նախասիայի Դաշտի, Խանի-Գալբաթ, Միտանի, Խառրի, Իշուվա Ալշէ եւ Կիզվադնա երկիրները, որոնց տեղագրական ճշտման նուիրուած է ծերունի գիտնականին աշխատութեան առաջին մասը։

Բանասիրական բազմաթիւ կարծիքներու եւ համեմատական քննադատութեան վրայ յենլով, փրոֆ.ը կը ճշդէ թէ այդ բազմաթիւ ժողովուրդ—երկիրներու գրաւած վայրը եղած է մեր հայկական բարձրաւանդակը եւ միեւնոյն ատեն ասոնց պատմութեամբ է որ կը բացուի նաեւ բուն հայկական պատմութեան արշալոյսը։

Յաջորդաբար քննելով Խառրի կամ Միտանի ժողովուրդներու հնութիւնը' զօրաւոր փաստերով կը հերքէ ընդունուած այն ընդհանուր կարծիքը թէ Հաթ կամ Հիթիթ տարբեր ժողովուրդ մը եղած ըլլան։ Ընդհակառակը անիկա կ'ըսէ թէ «Միտանիներու հնութիւնը հասնում է առ նուազն մինչեւ 3000 թուականը եւ այս շրջանում «Հիթիթ» ասելով պիտի հասկանանք Միտանին»։

Այս ընդարձակ աշխատութեան միայն երկու գլուխները հրատարակուած ըլլալով, առայժմ սաչափը որոշ է թէ ճեղքով մը մասամբ կարելի է լուսաւորուած համարել մեր պատմութեան մասլ հնօրեայ գիծերը։ Բայց ատիկա մենք կ'ընդունինք միշտ վերապահութեամբ, քանի որ հնախուզական աշխատանքներ անընդհատ իրենց պեղումներով պատմագիտութեան ճշտած մէկ դարագլուխը անակնկալով մը կը հրեն մեզի բոլորովին անծանօթ վայրեր։

Երուանդ Լալայեանի «Նիժի եւ Վարդաշէնի Ուտիները ազգագրական տեսակէտից» յօդուածէն վերջ, կը հասնինք մեր նախասիրած հայկական ճարտարապետութեան հրաշալիքներէն «Զուարթնոց»ի մասին ուսումնասիրութեան մը Գարեգին Լեւոնեանի կողմէ։ Վերնագիրն է «Նոր կարծիքներ Զուարթնոցի մասին»։

Ճարտարապետական որպէս եղակի բոլորակ ոճ, այս գոհար եկեղեցին կառուցուած է Ներսէս Տայեցիի կողմէ։ Շինութեան սկզբնաւորութիւնն է 645 թուականը, իսկ աւարտման' 660ը։ Հայ պատմութեան մէջ Տայեցի «շինող» մակդիրը ստացած է։ Զուարթնոցի ճակատն ալ արձանագրել տուած է յունարէն' «Ներսէսի է շինեալ, յիշեցէք»։

Հակառակ բազմաթիւ պրպտումներու, մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած գտնել Զուարթնոցի փլելուն ճշգրիտ թուականը։ Կը կարծուի որ մինչեւ Թ. դարը անիկա կանգուն է մնացած։ Նոյնիսկ Ասողիկ պատմիչը կ'ըսէ թէ Գագիկ Բագրատունի Թագաւորի 1000 թուականին կառուցած Անիի Ս. Գրիգորը ընդօրինակութիւնն է Զուարթնոցին։ Բայց ուրիշ տեղ մըն ալ նոյն պատմիչը կը յիշէ թէ Տայեցիի շէնքը «փլեալ» եւ «կործանեալ» էր։ Հետեւաբար եթէ փլեալ եւ կործանեալ էր, այն ատեն կարելի չէր Զուարթնոցը ընդօրինակել։ Մենք անձնապէս կասկածով կը վերաբերուինք Ասողիկի յիշատակութեան։

Ի. դարու վերջերը Հայաստանի մէջ պատահած մեծ երկրաշարժ մը փլցուց Դուինի մայր եկեղեցին. Ալիշան կը կարծէ թէ Զուարթնոցը այդ աղէտէն կործանուած ըլլայ։

Հողի հաստ շերտերու տակ երկար ատեն ծածկուած մնալէ վերջ, 1900 թուականին Խաչիկ վարդ. Դադեան պեղելով գտաւ երբեմն հանճեց, որուն վրայ լուրջ ուսումնասիրութիւններ կատարեցին Ստրժիգովսկի եւ Թորամանեան։

Գարեգին Լեւոնեան որպէս նորագոյն կարծիք կ'ըսէ թէ' Զուարթնոցը սկզբնաւորութեան եկեղեցի չէ եղած, այլ մկրտարան, այս առթիւ բաղդատութիւններ ընելով Հռոմի եւ Ֆրանսայի Capella Baptistaներու հետ։ Երկրորդ' Զուարթնոցի գլխաւոր ճարտարապետը եղած է եկեղեցական մը։

Այս հետեւութիւնը կը հանէ շէնքին ճակտի կողմէն թափուած բեկորի մը վրայ գտնուած ցցուն մէկ քանդակէն, որուն մէկ պատկերն է վեղարաւոր մը, մուրճ եւ բահը ձեռքին. յատակն ալ արձանագրուած' Յհան։

Անմիջապէս ըսենք, որ հայկական ճարտարապետութեան մնացորդ շէնքերէն իւրաքանչիւրի մասին առանձին որ եւ է ուսումնասիրութիւն կատարուած չէ մօտ տասը տարիէ ի վեր։ Հետեւաբար Լեւոնեանի Նորագոյն համարած կարծիքները մեզի համար արժէքէ զուրկ են, քանի որ իրենց եւեւ հեղինակութիւններ չունին։ Այո', կան Նորագոյն կարծիքներ, բայց այդ ոչ թէ մէկ եկեղեցիի, այլ ընդհանուր հայ ճարտարապետութեան մասին է եւ որուն գլխաւորներն են՝

1.— Հայկական արուեստը ոչ մէկ ազդեցութիւն կրած է հռոմէական եւ յունական ճարտարապետութենէն. անոր սկզբնաւորութիւնը պէտք է փնտռել առաւելապէս հիւսային Իրանի մէջ, ուսկից ներմուծած հիմնական ձեւերը այնպէս ձուլեց իր մէջ, որպէս ձեւով վերստեղծուած ոճը գերիշխող հանդիսացաւ մինչեւ Բիւզանդիոն եւ Միջերկրական։

2.— Հայկական ճարտարապետութիւնը, որ Դ.րդ դարուն ուժեղ կերպով արմատաւորուած էր, Զ. եւ Է. դարուն ինքնուրոյնութեան գագաթնակէտին հասաւ, առանց ազդուելու չորրորդ եւ հինգերորդ դարուն տեղի ունեցած եկեղեցական եւ գրական ազգային շարժումէն, որ առաւելապէս յունական ոգիի պատուաստուած էր։

3.— Կը հաստատուի թէ քրիստոնէութիւնը Բիւզանդիոն մտնելէ 30 տարի առաջ Հայաստան հասաւ արդէն, հետեւաբար հօդ է որ առաջին անգամ ծնունդ առաւ կաթողիկէ (պատգիւխը) ոճը։

4.— Վերջապէս փախանակ հայկական արուեստը եւրոպականէն օգտուելու, ընդհակառակը հայկականը գայն ճոխացուց եւ իրեն առաջացման ճամբան գծեց դէպի հարաւ եւ արեւմուտք, անցնելով նախ Սեքինեան Պոնտոս, Փոքր Ասիա, Վոսփոր, ճիւղ մը Դանուբի ճամբով Պալքան-Եւրոպա, եւ ուրիշ ճիւղ մըն ալ Միջերկրականէն դէպի ծովեզերեայ կեդրոնները։

Ես համամիտ չեմ Գ. Լեւոնեանի կարծիքին թէ' Զուարթնոցը սկզբնաւորութեան այդքան մեծ տարածութեամբ աւազանով մկրտարան եղած ըլլայ։ Մեր մէջ բացարձակապէս սովորութիւն չկայ Եւրոպացիներու նման անձի մը տարիքը մինչեւ հասուն շրջան հասնելէ վերջ զայն առաջնորդել եկեղեցի եւ մեծ աւազանի մէջ մկրտել։ Աւելի կարեւոր պարագայ մը, այն է որ հետաքրքիր, եզակի հասկացողութեամբ մը չի թոյլատրուիր որ չմկրտուած անձ մը եկեղեցիէն ներս մտնելով մինչեւ կեդրոն առաջանայ։ Նախագաւիթէն եւ կամ կեդրոնական եկեղեցիէն որոշ հեռաւորութեան վրայ գտնուող պզտիկ մատուռի մը մէջ մկրտուելէ վերջ միայն կրնայ լոյն ծաւալ ունեցող կրօնական շէնքէ մը ներս մտնել։

Իսկ Ցհան ճարտարապետի խնդիրը բոլորովին երեւակայական կը գտնեմ, քանի որ մեր ժողովուրդին կրօնքի համար ունեցած ջերմեռանդ եւ գոհաբերուող նկարագիրը թոյլ չի տար, որ եկեղեցիի մը ճակատը շինողը չեչտակի անձնաւորուելով քանդակ, պատկեր կամ անուն արձանագրուի։ Ըլլայ գրչագիր աւետարան, ըլլայ ճարտարապետութիւն, ըլլայ նկար, ստեղծագործող արուեստագէտը ծայրայեղութեան հասնող համեստութեամբ մը ինքզինքը կը ծածկէ, կ'անշքացնէ ու շատ շատ պզտիկ գիրերով, բոլորովին անկարեւոր տեղ մը կ'ըսէ. «Շինողի հոգուն ողորմեայի ասացէք»։

Ճարտարապետ Ն. Բունիաթեանի կրակապաշտներու տաճարը Սուրախանում ուղեւորական նօթերէն վերջ, որպէս տեղեկագրին վերջաբան կը գտնենք գեղարուեստական արժէք ներկայացնող Սպ. Մելիքեանի հաւաքած Վանի ժողովրդական երգերէն ձայնագիր յիսուն հատ եղանակներ։

ՀՐԱՆՏ ՔԱԼՈՒԵԱՆ

ՈՒԹ ԺԱՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՕՐԱԿԱՆ 70 ՍԱՆԹԻՄՈՎ

Անցեալ օր պարզեցինք Դրպրոցասէրին Նիւրին վիճակը, Համանին խնամակալութեան յանտարարութեանց։

Մարսէյլէն ծայրնակից մը իր կարգին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Դպրոցասէրը ունի ձեռագործի արհեստանոց մը, ուր որբուհիները կ'աշխատին առանց վարձքի։ Իրենց աշխատանքի արդիւնքը կը վաճառուի շատ շնչին արժէքներով. մասնաւորապէս Նիս հաստատուած հայ վաճառականի մը։ Այս ճիւղին մէջ աշխատանքը թեեւ չրի, բայց տանելի է որբուհիներուն համար։ Հարցը կը տարբերի գործաշինութեան աշխատանոցին մէջ։

Դպրոցասէրը իր որբուհիներէն 130 հոգի իբրեւ գործաւորուհի յանձնած է գորգի Ֆրանսական ընկերութեան մը, քանի մը տարուան պայմանագրով. Նորաշէն՝ բայցցուրտին եւ. հեղձուցիչ տաքին դէմ անպատսպար շէնքի մը մէջ մեր որբուհիները ստիպուած են օրական ութ ժամ աշխատիլ իբրեւ հասարակ բանուորուհիներ։ Իրենց աշխատավարձին մեծ մասը կը ստանայ դպրոցը, մնացածը կը տրուի որբուհիներուն որոնք այդ գումարով պէտք է հայթայթեն ծերմակեղէն, կօշիկ գուլպայ, սանտր, հագուստ եւն։ Արդ' որբ-գործաւորուհիին շինած իւրաքանչիւր հազար կապին համար ընկերութիւնը կը վճարէր 70 սանթիմ, որուն 50ը դպրոցը եւ 20ը որբուհին կըստանար։ Վերջերս այդ 70 սանթիմը գեղչուած է 60ի։ Բոլոր գործաւորուհի աղջիկներէն հազիւ 10 հոգի կրնան օրական միջին հաշուով 5000 կապ կապել, ինչ որ կ'ընէ օրական 3 ֆրանք, այնպէս որ ամէնէն ճարպիկ աղջիկը օրական 70 սանթիմ հազիւ կրնայ շահիլ, եթէ նոյնիսկ հին սակով ըլլար վճարումը։ Մնացածներուն ստացածը, որբուհիներուն վկայութեամբ, ամսական 15 ֆրանքէն մինչեւ 5 ֆրանք է։ Վերջին ամիսներուն ընկերութիւնը անհիմն առարկութիւններով մերժած է նոյնիսկ այդ վճարումները կանոնաւոր կերպով ընել եւ որբ-գործաւորուհիները խումբերով մերժած են աշխատանոց մտնել, բայց գործատան հոկողներու բանութեան ենթարկուած են։ Բացի միօրինակ ու տաժանելի աշխատանքէն, որբուհիները գանգատին կը գանգատին որ իրենց մատները կը փճանան, հագուստ եւ գուլպայ չի դիմանար ներկերուն եւ իրենք ստիպուած են առնելու հոգալ իրենց ստացած ծիծաղելի սանթիմներով։

Այսքանը, ինչպէս ըսի, ուղղակի որբուհիներէն ստուգելէ յետոյ կը դիմեմ ընկերութեան նախորդ տնօրէնին, որ բառ առ բառ կ'ըսէ.

—« Կը ցաւիմ ըսելու որ ձեր առած տեղեկութիւն[...] արձակապէս ճիշտ են[...] տասխանատուն, կը հաս[...] է որ Դպրոցասէրի վա[...] շատ քիչ խորհելով այդ[...] նոցիկը կնքած է եւ հ[...] հիները իրբեւ գործ[...] յանձնած է օտար ընկե[...] մը։ Կարճ ժամանակի մ[...] այդ ընկերութեան գործ[...] րեցի եւ առաջին օրէ[...] դարմանել կնքուած պ[...] գրին հակամարդկայ[...] թիւնը։ Պայմանագիրը[...] շատ առաջ կնքուած էր[...] մագրեր 1000 կապին[...] թիմ։ Ընկերութեան մ[...] երկար մաքառումէ յե[...] գիւ կրցայ 50 սանթիմ[...] թիմի բարձրացնել։ Ի[...] կրկին իջեցուած են[...] բար ընկերութիւնը կը[...] հին պայմանագրութե[...] գրութեան համաձայն[...] ընկերութիւնը Դպրոցա[...] ջիկները իբրեւ գործա[...] ճանչնայ եւ ասոր հա[...] վարուի հայ որբուհին[...] որոնց ամէն մէկին հա[...] ծաւորական «Գաբրիէլ[...] տուած էր։

Մէկ խօսքով անիկ[...] է ինկած Դպրոցասէր[...] թիւնը ինքն իր ձեռքով[...] տուժողը հայ որբուհին[...] բոլորական խոշոր պատ[...] տուութիւնը կը ծանրա[...] շուշտ օտար ընկերութ[...] րիչներուն վրայ, որոնք[...] Դպրոցասէրի տիկիններուն[...] ձուլթենէն, յաջողեր են[...] կորզել այդ տեսակ պ[...] գիր մը։ Բայց հակառա[...] մեղմացուցիչ պարագա[...] ցաւոր են նաեւ այդ տ[...] որոնք իրենց յանձնուած[...] հիներու ճակատագրին հ[...] չէր խաղային այդ քան[...] բէն իրենց կը մնայ հ[...] անելէն դուրս քաշել դ[...] րու վիճակին մասնա[...] աղջիկները։ Ազատ ֆրան[...] կայ հարկաւ օրէնք մը[...] համարուած պայմանագ[...] որ անչափահաս երեխա[...] կան ութ ժամուան աշ[...] գործի կը դատապարտէ[...] նական եւ ծիծաղելի վա[...] թեան մը փոխարէն։

Արձանագրելով այ[...] ցուցիչ գայթակղութիւն[...] խորհրդներէն քով, կը կրկ[...] բուհիներուն սրտաճմլիկ[...]

— Պարոն, մենք պ[...] մը, հոգացող մը չունի՞նք[...]

«ԴՈՒՆ ՔԵԶԻ Օ[...]

Մերձաւոր Արեւելքի[...] եան Նպաստամատոյցի[...] կեդրոնը հետեւեալը կը[...] դէ հայերէն թերթերու[...]

«Սիրելի բարեկամ[...]

«Այս երկրին մեծ[...] այնչափ աղետաբեր եղ[...] ամերիկեան ժողովուրդ[...] կազմուած է իր սեփա[...] ղէկավարները հոգալու[...] թէ զաղրած է գալ[...] Բիւիֆին, ուստի անոր[...] րութեան յանձնուած[...] որբերը իրական վտանգ[...] քեւ կը գտնուին։

«Մենք տակաւին[...] հայ տղաքներ կը պահ[...] րեւանի եւ Ալեքսանդ[...] մեր որբանոցներուն մէ[...] կը հոգանք 2.000է աւելի[...] որոնք զոհն են երկրա[...] եթէ նոր դրամներ չ[...] այս անօգնական պա[...] հարիւրաւորներ դուրս[...] ձգուին իրենց բախտին[...] անոնք իրենց աչքերը կ[...] ձնեն իրենց հայրենակից[...] օգնութիւն ակնկալելով[...] դի քիչ մը աւելի երկար[...] նան մեալ որբանոցներու[...]

«Խնդրենք հաճեցէք[...] ներ ղրկել Նիըր Իսթ[...] Ձերդ անկեղծօրէն[...] Բարեկամ Հայերու Ա[...]

Ընդհ. Նպաստամատ[...] ՏՆՕՐԷ. Վ. Ա.[...]

ԾԻԾԱՂ

ՄԱՂԼՎԱՐՑԻՆԵՐ

Ծաղլվարի Հայրենակցական Միութեան Փիլատելֆիայ մասնաճիւղին Վարչութիւնը՝ խնճոյք-պաշտպանութիւն մը կը սարքէ... գաղափարի համար։

Կ'անցնին օրեր, շաբաթներ ու ամիսներ եւ ոչ մէկ թերթ՝ երկու տողով յիշատակութիւն մը անգամ չըներ յիշեալ կազմակերպութեան մասին։

Ծաղլվարցիները, ծարպիկ ու հնարամիտ, կը գտնեն միջոցը։

Կը խմբագրեն շնորհակալութեան գիր մը ու կը յանձնեն Ազատ Խօսքին, որ անմիջապէս կը տպէ...

Ահաւասիկ՝

«Ծաղլվարի եւ շրջակայից Հայրենակցական Միութեան Փիլատելֆիոյ նորակազմ մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնս՝ ատենապետ՝ Թովմ Կոլոնեան, ատենադպիր՝ Յովհաննէս [illegible], գանձապահ՝ Մանուկ Աստուր, խորհրդականներ՝ Յ. Խորասանեան եւ Զ. Կոլոստեան) սրտի անկեղծ գոհունակութեամբ կը սիրէ իր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել այն փոքրաթիւ այլ ընտրեալ ծաղլվարցիներուն որ արժանապատիւ տեղացի տղաւ սարաւի ամբիոնը՝ լաւ մը կերան ու խմեցին։

«Շնորհակալութիւն Սր. Լեւոն ու Եղիսաբէթ Թամթիկեանց զոյգերուն որոնք իրենց տաք երգով ու դաշնակով շողշողուն փայլ մը տուին այդ ամպոտ օրուան։ Շնորհակալութիւն դաշնակը ծեծողին որ պէս փոխադրող երկու ձուծկու Ծաղլվարցիներուն՝ Ցերոբ Եկաւեանի եւ կաւեանի։

«Շնորհակալութիւն Գ. Քաջոսեանին որ կաւու ու ծուր պերճախօսութեամբ բացատրեց մեր միութեան նպատակը ու լաւ մը յուսաբանեց մեզ։ Ներկայիս գիտնալ մեր նպատակը որ բարձր է։

«Շնորհակալութիւն արեւելեան պատուաւորներ՝ ուսուցիչ Արտաշէս ու ընկեր էջի Անաստասին, որոնք Եղջաւոր պատկերներուն առիթը տուին ինչ մեր ալ նմանէն Եղջաւոր զարգանալու։

«Շնորհակալութիւն նաեւ Սր. Գրիգոր Ղուկասեանի որ անձրեւ ցեխերին մէջ կանգնած պատուէրներ ներկայացուց։

«Շնորհակալութիւն նոյնպէս այն սկիզբէն Ցիկլոնից ու Օրիորդաց որոնք կերակուր եփելով ու պնակ լուալով զիւղին պատիւ հաւաքեցին՝ փոխանակ խոհարարանոցին ու ուրիշ տեղերու ապացոյցներով։ Թէեւ այդ ապացոյցներուն ժամուն ուրիշ ապացոյցներ կը շոշէին Միութեան ժողովներուն մէջ՝ սակայն վարչութիւնս վերջինները կը ծեծէ ուժգնօրէն...»։

ԸՆԿԵՐ ՎԱՋՐԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱԼՖԵՅԼԻ ԵՒ ԲԱԶՄԱՑԵԼՔ

ՓՕՆ ՏՕՊՆԱ. — Այս օրերս դարձեալ նախանձելի շարժում մը կը տեսնուի մեր երիտասարդներուն մէջ։ Շաբաթ չանցնիր առանց նշանի կամ պսակի։ Ունինք հարիւրի մօտ որբուհիներ, որոնք երկու տարբեր գործարաններու մէջ կ'աշխատին։ Թեկնածուները առ հասարակ կուգան շրջականներէն, եւ կը սովորին մէկ երկու ժամուան կամ օրուան մէջ նշանուիլ, նոյն իսկ ամուսնանալ։

Շատեր, վախնալով որ կ'ուշանան եւ անգործ կը մնան, զանազան միջոցներու կը դիմեն եւ երբեմն իրենց սիրելիներուն մնանելուն շինծու գումը կը հաղորդեն գործատիրոջ։ Այդպէսով ժամանակ կը շահին, որպէս զի յաջողին։ Յարանուանական հարցերն ալ քիչ դժուարութիւն չեն պատճառեր։ Հայ կաթոլիկները բաւական դժուարահաճ են։ Ոմանք կ'ուզեն որ իրենց զաւականքին պատկանի թեկնածուն։ Այսպէս, երբ Մեծ-Պահքի կէսին, քահանան պսակ կը կատարէր, քովերէն մէկը «սատա՜ն»ս կը պոռար հացէին։ Իսկ աղջին ծեր կին մը՝ «Տէր Աստուած, ինչ օրերու հասանք, Մեծ-Պահքի մէջ պսա՛կ...»։ Եւ երբ քահանան «պէտպէս փորձանքներէ Աստուած զձեզ հեռու պահեսցէ» կ'ըսէր, անդին մէկ ուրիշը «Կիրակի օրով պսա՛կ. մի՞թէ փորձանքէ զերծ պիտի ըլլանք»։ Պատարուած հակիճեալ ամուսնութիւններէն հազիւ մէկ կամ երկու նշաններ եւ եղած են, այդ ալ բոլորովին տարբեր պատճառներով։

Երկու անյարմար ամուսնութիւններ եղան, որոնք հազիւ քանի մը ամիս ապրեցան, որովհետեւ թոքախտաւոր էին։ Ընկերականներ երիտասարդ ըլլալով, գրեթէ ամուսնանալէն անմիջապէս ետք երեւան եկաւ հիւանդութիւնը, որ բժշկական քննութեամբ կարելի էր կանխել։ Իսկ որպէս զի այսուհետեւ չկրկնուին նման դէպքեր, պէտք է կանխարգիլողական միջոցներ ձեռք առնել ամուսնացող զոյգերու եւ կամ պարագաներուն կողմէ։ Պաշտօնական մարմիններն ալ ամուսնութեան վկայագիրներու կամ գործողութիւններու առեն, պէտք է պահանջեն նոյնպէս բժշկական քննութեան վկայականը։

Այսպէս հայ բժիշկներու անհրաժեշտութիւնն ալ կը զգացուի գաւառներուն մէջ։ Ինծի ունենալինք ամիսը մէկ երկու անգամ ներսերը այցելող բժիշկներ, չափազանց օգտակար պիտի ըլլային լեզու չգիտցող հայ հիւանդներուն։

Կրօնական եւ մասամբ ներքին կրթական հարցերը անլոյծ կը մնան դարձ։ Տեղւոյս ազգային խորհուրդը որոշած է քահանայ ուզել պատկանեալ տեղէն, իսկ կրթարանը՝ կը յուսանք այս հարցի շուրջ ալ նպատակայարմար որոշում մը կուտան։

Մանուկեան

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈՒՆՁՔԸ

ՓՕՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻԻ — Տեղւոյս Մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 31ին, կիրակի օր, գիւղին սրահին մէջ։ Կ'արժէր տեսնել փոքրիկներու երգչախումբը, կազմուած 8—10 տարեկան երկսեռ մանուկներու կողմէ, որոնք հպարտութեամբ երգեցին «Մեր Հայրենիքը»։ Բացումը կատարեց ուսուցիչ Պ. Ա. Ըմէմեան, եւ բացատրեց նոր սերունդին դաստիարակման նուիրական պահանջը։ Գնահատելով իր 30է աւելի աշակերտ-աշակերտուհիներու եռանդն ու սէրը մայրենի լեզուին հանդէպ, եւ թելադրելով ծնողքին որ շարունակեն տալ իրենց մանուկներուն ազգային կրթութիւնը խօսքը աւարտեց ըսելով «փրկելու համար մեր ապագան, պէտք է որ նախ փրկենք մեր մատաղ սերունդը այլասերումէ, տալով ազգային դաստիարակութիւն մը»։

Հանդէսին յայտագիրը կազմուած էր խմբերգներէ, ընթերցումէ եւ արտասանութիւններէ, որոնք անգամ յաջող։

Գաղութը շատ գոհ մնացած է իր ուսուցիչին Պ. Ը. Ըմէմեանի անձնուէր աշխատութենէն։

Ջէթօ

25 ՄԵՆԱՄԱՐՏ ԾՈՎԻ ՎԱՐՏԻՔԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Հունգարիա, գետի լողարանի մը մէջ լողալու գացած էր պետական բարձր պաշտօնատարի մը կինը, որ կարճ, շատ կարճ վարտիկ մը հագած էր։ Լողարանի ընկերութեան 25 անդամներուն 35 տիրուն եւ նախանձոտ կիները բողոքեցին իրենց ամուսիններուն, հրաւիրելով զանոնք, որ կնոջ արգիլեն լողալ կարճ վարտիքով։ Սակայն կարճ վարտիքով կնոջ ամուսինը մտիկ չըրաւ։ Նոյնիսկ հայհոյալից նամակ մը գրեց 25 պարոններուն, զանոնք հրաւիրելով... մենամարտի։

Ինչքա՜ն ծիծաղելի էր կացութիւնը 25 պարոններուն, որոնք ստիպուած էին մենամարտիլ կարճ վարտիքի մը համար, որ սակայն... հաճելի էր իրենց։

ՄՋԿԻԹԸ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ. Դուքա գաւառին (Թուրքիստան Հազրա գիւղին բնակիչները, Մուհարրէմի վերջին օրը, ժողով գումարելով, կ'որոշեն մզկիթին 7 գորգերը ծախել եւ հասոյթով գնել ելեկտրական շարժանիւ մը, մզկիթն ալ վերածել ելեկտրական կայանի։

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Տիգրան Վարդանեան հայ բաւողը, որ անցեալ Ջորեքշաբթի մեկնած էր Փարիզէն՝ կատարելու Փարիզ-Սթրազպուրկ մրցումը, 504 քիլոմեթր ճամբան կտրեց 116 ժամ 42 վայրկեանէն եւ 29 երորդ է։ Վարդանեան Սթրազպուրկ հասաւ երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին անցնելով։ Պէտք է ըսել որ ասիկա մեծ յաջողութիւն մըն է մեր հայրենակցին համար, որ անցեալ տարի չէր կրցած աւարտել այս մրցումը, իսկ անցեալ տարուան չորրորդ հանդիսացողը, Վարդանեանի ժամովը հասած էր Սթրազպուրկ։

Հայերս չունինք առաջնակարգ մարզիկներ, բայց վերջապէս մարզականի բոլոր ճիւղերուն մէջ ակար կամ ուժեղ ունինք մէկ մէկ ներկայացուցիչ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Կռփամարտի նշանաւոր կազմակերպիչ Թէքս Ռիքարտ յաջողած է գլուխ հանել Տէմփի-Թըննի մրցումը, որ պիտի կատարուի Սեպտ. 15ին, Շիքակոյի Սոլճըրս Ֆիլտ մրցավայրին մէջ։ Այս վերջինը կրնայ առնել 140.000 հանդիսական, եւ պզտիկ փոփոխութեամբ մը պիտի կարենայ պարունակել մինչեւ 150.000 հոգի։ Մրցումը պիտի կատարուի աշխարհի բոլոր ծանրութեանց ախոյեանութեան համար։ Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ տարի Թըննի, կէտերու առաւելութեամբ յաղթած էր Տէմփսիի, անոր ձեռքէն խլելով տիտղոսը։ Մրցումը պիտի տեւէ 10 շրջան (ռաունտ) իւրաքանչիւրը երեք վայրկեան։ Երկու երեք միլիոն տոլար հասոյթ կը յուսացուի։ Մուտքի գիները են 5էն 40 տոլար։

Գ. Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹ ԿԵՂԾՈՂՆԵՐԸ. — Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու Իտալացիներ, որոնք «ինքնութեան թուղթ» կը պատրաստէին չունեցողներուն։ Գործը կարգին էր, Պինեվանճա մը, Մասան, ամէն օր բազմաթիւ յաճախորդներ կը ղրկէր Իտալացիներուն, որոնք 100էն մինչեւ 500 ֆր. պահանջելով կը պատրաստէին նախկին վաւերաթուղթեր։ Օրսէյի Թաղապետարանին մէջ, ծերուկ Պէրթօ, կեղծ վաւերաթուղթեր կուտար, հաստատելու համար թէ «յաճախորդները» կը բնակին Օրսէ թաղամասին մէջ երկար ատենէ ի վեր։

Բոլորն ալ ձերբակալուեցան եւ խոստովանեցան իրենց մեղքը։

ՓՈՔՐԻԿ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆԸ. — Վիէննայի մօտ Շէրհէրբէվիի մէջ, փոքրիկ տղայ մը, դեռ 13 տարեկան, զզուած հօրը յանդիմանութիւններէն, մանաւանդ շգիմանալով ծեծին, գնաց եկեղեցի, բարձրացաւ զանգակատուն եւ ինքզինք կախեց չուանէն։

ԿԱՅԾԱԿԻՆ ԽԱՂԸ. — Ցանկ մը աշակերտներ պտոյտի ելած էին Ֆոնթէնպլոյի դաշտերուն վրայ։ Յանկարծ երկինք պայթեցաւ, կայծակը կը ծեծէր անտառը, եւ անձրեւը կը թափէր յորդառատ։ Աշակերտները վազեցին ծառի մը տակ ապաստանելու։ Յանկարծ կայծակ մը ինկաւ ժայռին գլուխին, որ գլորեցաւ եւ թաղեց աշակերտները։ Լեհ ուսանող մը, հակառակ ստացած վէրքերուն, կը յաջողի ժայռը գլորել։ Տղաքը կ'ազատին, մէկ հոգի մեռած էր, ուրիշ մը՝ վիրաւորուած։ Քիչ վերջ ուսանողը կը նուաղի եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց։

ՓՈՔՐԻԿ ԱԶԱՏԱՐԱՐԸ. — Թիպօ, 11 տարեկան պատանի մը Սէն գետին մէջ կը լողար, երբ տեսաւ որ տարեկից Լարմէն եւ զէգնուտին մէջ կորսուեցաւ։ Ընկերները յուսահատական աղաղակներ կ'արձակէին եւ օգնութիւն կը պոռային մինչդեռ Թիպօ ձուկի պէս սուզեցաւ գետին մէջ։ Նախ չյաջողեցաւ, փորձեց երկրորդ սուզում մըն ալ, եւ Լարմէնի մէջքէն բռնած դուրս հանեց։ Քառորդ ժամ վերջ Լարմէն արթնցաւ։

ՓՈՐՁԱՆՔ. — Մօտիւի քանի մօտ ունէր ագարակ մը եւ ծառայ մը՝ Քուանթօ։ Սակայն տարիէ մը ի վեր հեռացուցած էր այս ծառան։ Անցի օր Քուանթօ թեւերը փարտելէն ագարակ եկաւ։

— Ո՞վ կանչեց քեզ։

— Քեզի ի՞նչ, գործիքս մոռցեր եմ, առնելու եկայ։

— Սպասէ որ նոր ծառաս գայ եւ վերադարձնէ՝ եթէ բան մը ունիս ձգած։

Քուանթօ հայհոյեց... գաղափարի համար։

Եւ սկսաւ բուռն վիճաբանութիւն մը։ Քուանթօ վերցուց բահը, որ անկիւն մը դրուած էր եւ զարկաւ ագարակապանին կռնակին։ Այնքան ուժգին զարկաւ, որ կոթը կոտրեցաւ։ Եւ երբ ագարակապանը գետին ինկաւ, ծառան այս անգամ սկսաւ կրունկովը զարնել գլխուն։ Ագարակապանը յաջողեցաւ ոտքի ելլել եւ փախչիլ։ Վարագ ծառան հետապնդեց զայն։ Մօտիւի մօտաւ խոհանոց, առաւ հրացանը եւ պարպեց։ Երբ ներս մտաւ ծառան, կրակեց եւ գետին ձգեց զայն։ Քիչ յետոյ մեռաւ Քուանթօ։

Ոստիկանութիւնը ազատ արձակեց Մօտիւն, որ ինքնապաշտպանութեան նպատակով գործած էր զէնքը։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՍԷՐ. — Ալճերիացի մը, Ալի Համուտա Փարիզի մէջ բնակութեան ընթացքին, Ժօրժէթ մը գտաւ։ Եւ սիրեցին զիրար։ Համուտա Յունիս ամսուն, ժամանակուան մը համար մեկնեցաւ Ալճերիա։ Ժօրժէթ մինակ մնաց, եւ դաւաճանեց։ Արդէն իսկ վարժուած ըլլալով արաբական ճաշակին, շուտով գտաւ Ալի մը, Ալիլիշ Անմէտ Եւ ապրեցան, ծաղկեցան։

Յանկարծ Համուտա վերադարձաւ։

Ժօրժէթ ժողվեց բեռները եւ վազեց նախկին սիրականին գիրկը։ Ալիլիշ աղուեցաւ։ Եւ սխ կալեց։ Քանի մը անգամ հանդիպեցաւ Ժօրժէթին, յայտնեց թէ իր օրերը համրուած են։ Անցի իրիկուն, Քրիմէի փողոցին վրայ դէմը ելաւ երկու սիրահարներուն, կրակեց եւ գետին փռեց Ժօրժէթը։

Ցեսոյ գնաց բանտ։

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՆԻՔ. — Երիտասարդ ճարտարապետ մը, Պուլէ, հարսնիքն ըրաւ, հարսնցուն առաւ եւ մեղրալուսինը անցընելու գնաց Ալպեան լեռներուն վրայ։ Ինքնաշարժերով գիւղէ գիւղ պտոյտներու ընթացքին, հասան Կիյեօս։ Անցեալ իրիկուն, ուզեցին լուսնի լոյսով դիտել տեսարանը, որ կը պարզուէր լեռներուն տակ։ Բարձրացած էին երկինքին մէջ ու կը դիտէին քաղցր գիւղանկարները։ Իրենց առջեւ կը բացուէր հսկայ անդունդ մը, որուն մէջէն կը փախչէր Վարգետը, պաղ շունչը փչելով վեր։ Հարսը աւելի մօտէն դիտելու համար անդունդը, մօտեցաւ եզերքին, քիթը կախեց վար, սակայն յանկարծ քարը սահեցաւ ոտքին տակէն եւ հարսը ինկաւ անդունդն ի վար, գետին մէջ որ կը մռնչէր վարէն։

Յաջորդ առտու գտնուեցաւ դիակը, որ քարի մըն էր կառչուեր եւ գետը այլեւս չէր կրնար փչել։

«ՅԱՌԱՋ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԷՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէսզի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ. Ա. Չեխով, Թարգմ. Վ. Սեւունի, մատենաշար «Լուսաբաց», տպ. «Ցարօն», 33 Rue Pixérécourt. Paris: Գին 3 ֆրանք։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 27

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

— Ցարը ի՞նչ պատասխանեց։

— Նիքոլա Բ.ի պատասխանը շատ յստակ եղաւ։ Լաւ կ'ընէր բարակ պատասխանելու, ֆոն Շնէօրի պատասխանեց «Կա՜ հէն գրկուած ըլլալով, այլեւս հասարակ քաղաքացի մըն եմ. բայց եթէ այսօր դեռ ըլլայի այն, ինչ որ էի երէկ, երբեք նման առաջարկ մը չպիտի ընդունէի. իմ դաշնակիցներուս խօսք տուի երբեք չստորագրելու անջատ հաշտութիւն եւ յետագային ինչ որ ալ պատահի, երբեք չպիտի ընեմ այդ բանը»։

— Հիանալի պատասխան, ըսի։

— Այո՛, մանաւանդ որ Ցարը գիտէր թէ՝ իր "դժբախտութիւնները կը պարտէր գերման կայսեր, որուն գործակալները փութացուցեր էին իր անկումը Ան լաւ գիտէր Լենինի, Թրոցքիի եւ անոնց մերձակից ներուն խաղացած դերերը։ Ան գիտէր նաեւ պատմութիւնը կնքուած կառախումբին, որ զանոնք Զուիցերիայէն Ռուսիա բերած էր, վերջապէս, ապահով էր թէ ինք եւ իրեններն ալ ողջ դուրս չպիտի ելլէին արկածէն։

— Այս գիրքին վրայ շատ լաւ փաստեր կրցեր էք հաւաքել։

— Իրօք, հաւաքած փաստերս կատարեալ են։ Ըսեր համար որ, մինչդեռ կայսերական ընտանիքը արգելափակուած էր Ցարսքոյէ-Սելոյի մէջ, յաջողեր էի իրր կցորդ մտնել Քօրնիլովի տօնի ... ական... Սէնթուքին ... ձգը ...։ Հարկ էր այս ... Մեծ-Դքսուհի Անաստասիային մեծ մօր՝ Ռուսիոյ Մայր-թագուհիին լուսանկարն է. երկուքին նմանութիւնը աչքի կը զարնէ։

Ըսեր մինչեւ ...

— Իրօք այդպէս է։

...

հեռող ոստիկանապետը՝ Փանքրաթօֆ, որուն հետ բարեկամացեր էի, յաջողեց.. ընդունելու որ պաշտօնս պահեմ։ Մինչեւ 1917 Օգոստոս 14, երբ կայսերական ընտանիքը եւ անոր հետեւորդները հեռացան Ցարսքոյէ-Սելոյէն Թոպոլսք երթալու համար, վեհապետներու շրջանակին մէջ ապրեցայ եւ կրցածիս չափ ծառայեցի անոնց։ Բայց չկրցայ անոնց հետ երթալ, որովհետեւ, Քերէնսքի իմ մեկնումս արգիլեց յանկարծակի։

— Ըսէ՛ք, ի՞նչ եղաք։

— Պատասխանելով գնդապետ Փելթրովիչի կոչին, որ այդ շրջանէն սկսեալ կը ջանար խմբել հակայեղափոխական տարրերը, կը մտնէի Նորոսսիսքի դաւադրութեան մէջ. մինչեւ այսօր ալ դեռ հոն կը մնամ..

— Եւ միշտ պատէքշին վրայ

— Մեր բոլորին ալ պարտականութիւնը չէ՞ թէեւ առոր համար չեմ հպարտանար..

խօսելով մէկտեղ, քարտոսէ թղթապանակէն հաներ էր երկու լուսանկարներ, զորս ինծի կ'երկարէ։

— Դուք, ըսաւ, մեծ խուզարկութեան վարժուած էք եւ շատ լաւ կը ճանչնաք արդի ոստիկաններու կողմէ կիրարկուած միջոցները ինքնութիւնները երեւան հանելու համար, այնպէս որ պէտք չունիմ ձեզի փաստարկելու թէ՝ այս երկու լուսանկարները, թէեւ տարբեր ժամանակներու մէջ քաշուած են, բայց կը ներկայացնեն նոյն անձը։

Առէ լուսանկարները եւ զանոնք երկարօրէն քննեցէ յետոյ, դէմքի բնորոշ նշանները բաղդատելով ըսի.

— Արեւէկառկած չկրնար ըլլալ. նոյն անձն է (*)։

— Ա՞յդ է ձեր կարծիքը։

(*) Ինչպէս պիտի տեսնէս աւելի անդին, անձին մասին կը սխալէինք։

— Բոլորովին։

— Լաւ ուրեմն։ Ահա ինչ որ չօ գեցին բնաւ ընդունիլ Նիսի մէջ Արզվենտեւ համարձակեցայ պնդել թէ՝ Մեծ-Դքսուհի Անաստասիա կենդանի է — որովհետեւ լուսանկարը անորն է,— շնորհաւոր եղայ, այնպէս որ, Ներկայիս չունիմ մասին եւ իսկ նետուելու արժանի չեն նկատեր զիս...

— Հանդարտեցէք, ըսի, անոր ձեռքերը սեղմելով. այդ ալ կարգի կը դնենք։ Եթէ պարտականութիւնը եւ կարգապահական զգացումը ձեզ թելադրած են համակերպելու եւ լռելու, սակայն զիս չպիտի կրնան լռեցնել, եւ ոչ ոք պիտի կրնա՛յ զիս արգիլել ըսելէ ինչ որ իմ ճշմարտութիւն կ'ըն դունիմ։

— Աւրիշ-կերպ չէի սպասեր ձեզմէ։ Աւելի ըլլալով եւ աւելի հաստատելու համար ձեր համոզումը, ահա ձեզի երրորդ լուսանկար մը եւս. ինչպէս որ դէն կը տեսնէք, Մեծ-Դքսուհի Անաստասիայի մեծ մօր՝ Ռուսիոյ Մայր-Թագուհիին լուսանկարն է. երկուքին նմանութիւնը աչքի կը զարնէ։

— Իրօք այդպէս է։

— Հիմա ըսեմ թէ՝ ինչ հետքի վրայ կոխելով, ուղղակի առաջնորդուեցայ Մեծ-Դքսուհիին մօտ։ Էքաթէրինպուրկի մէջ իմ քննութիւններուս ընթացքին՝ Ցարը ... Եղբայր Եղբօրյի մէկ ազգականին հետ յարաբերութեան մտայ. Ցաւօք ... խօսեցնել, եւ որ մըն ալ իմացայ թէ՝ Ցարին աղջիկներէն մէկը մինչդեռ մեռած կարծուելով մէկ կողմ թողուած էր, այն միջոցին որ մեռելներուն պէս պիտի թաղուէր, խորհրդաւոր կերպով անյայտացաւ, բայց չկրցաւ ըսել թէ ո՞րն էր։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

Նոր գնդակահարութիւններ

Մոսկուայի մէջ Կէփէուի հրամանով գնդակահարուած են 12 նախկին սպաներ։ Քիէվի դատարանը մահուան դատապարտեց քանտարկեալ մը, որ ծանօթ էր «ղեն լոտեսը» անունով։ Նախկին ցարական սպայ մը գնդակահարուեցաւ Շէլիապինսքի մէջ, ուրիշ բազմաթիւ անձեր մահուան դատապարտուեցան Ռուսիոյ զանազան կողմերը։

Դաշինք մը Մոսկուայի եւ Վարշաւայի միջեւ?

«Տէյլի Նիուզ» կը տեղեկանայ թէ Մոսկուայի լեհ դեսպան Փաթէք Վարշաւա մեկնեցաւ՝ իր կառավարութեան ներկայացնելու համար այն խօսակցութիւնները, զորս կատարած է Չէչէրինի հետ Վոյքոֆի սպանութեան առթիւ։

Կը հաւաստեն նաեւ թէ երկու քաղաքագէտները խորհրդակցած են կնքելու համար դաշինք մը, ոչ-յարձակողական հիման վրայ։ Քննուած են նաեւ երկու երկիրներու առեւտրական յարաբերութիւնները։ Բոլոր կէտերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է Չէչէրինի եւ Փաթէքի միջեւ։

Քուլիճ թեկնածութիւնը չի դներ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու նախագահ Քուլիճ անակնկալի բերաւ իր երկրին ամբողջ հանրային կարծիքը, երբ առջի օր յանկարծ յայտնեց թէ 1928ի Նոյեմբերին թեկնածու չպիտի ներկայանայ նախագահական ընտրութեան համար։ Յայտարարութիւնը եղաւ շատ տրամաթիք ձեւով։ Բոլոր լրագրողները? Րէփիտ Սիթիի փոքրիկ դպրոցի իր գրասենեակը կանչեց, յետոյ հարցուց. «Բոլորդ ալ հո՞ս էք»։ Քարտուղարը դուռը կղպեց։ Քուլիճ քանի մը խօսք ըսաւ ծովնեւի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին մասին, ու յայտնեց թէ հրահանգ տուած է ամերիկեան պատուիրակներուն ամէն ջանք ընել համաձայնութեան մը յանգելու համար, հակառակ պարագային ջանալ՝ յետաձգում մը ձեռք բերել։ Այդ պահուն դէմքը լուրջ երեւոյթ մը առաւ եւ լրագրողներուն յանձնեց ծալլուած թուղթեր, որմէ անմիջապէս վերջ նշան ըրաւ անոնց որ մեկնին։ Երբ դուրս ելան, լրագրողները բացին իրենց յանձնուած թուղթը, որուն վրայ մէկ տող միայն գրուած էր մեքենայով. «1928ին Նախագահութեան թեկնածու չպիտի ներկայանամ»։ Նախագահը մերժեց ոեւէ բացատրութիւն տալ իր այս որոշումին մասին։

Դեռ յայտնի չէ թէ ո՞վ թեկնածու պիտի ներկայացուի հանրապետականներու կողմէ։ Կը յիշուի անունը Փրոֆ. Նիքոլա Մըրրէյ Պըթլըրի, նախագահ Նիւ Եորքի Քոլոմպիա համալսարանին, որ Քուլիճի որոշումը լսելով, յայտարարեց թէ Նախագահը շատ խելացի եւ շատ հայրենասիրական բան մը ըրեր է։

Ուրիշ հաւանական թեկնածուներն են՝ պարենաւորման նախարար Հուվըր, զօրավար Տօըս, նախկին արտաքին նախարար Չարլս Հիւզ, ռամկավար Սմիթ (կաթոլիկ), Նիքոլա Լոնկուըրթի, Ֆրէնք Լօուտըն։

Երբ 1923ին նախագահ Հարտինկ մեռաւ, Քուլիճ, որ փոխ-նախագահ էր, անոր յաջորդեց ըստ սահմանադրութեան, առանց ժողովրդական ընտրութեան։

Յետոյ վերընտրուեցաւ 4 տարուան համար (4 Մարտ 1925—4 Մարտ 1929)։ Միացեալ Նահանգներու մէջ, շատեր նկատել կուտան որ, եթէ Քուլիճ դարձեալ թեկնածու ներկայանար, աւանդութիւնը խախտած կ՚ըլլար։ Արդէն, ըստ Ուաշինկթընի, հանրապետութեան առաջին նախագահը, բացարձակապէս մերժած էր երրորդ անգամ վերընտրուիլ։

Վիէննայի ընկերվարական պահակախումբը

Վիէննայի մէջ, Դաշնակից Զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովին անդամները, առանց դեսպաններու ժողով հրաւիրելու, համաձայնելով նախկին դաշնակից պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ, վարչապետ Զայփէլէն պահանջեցին անմիջապէս լուծել ընկերվարական պահակախումբը, որ կազմուած էր վերջին դէպքերու վաղորդայնին։

Այս զինուորական մարմինը կազմուած էր Երեսփ. Ժողովին փոխորկալից վիճաբանութիւններէն յետոյ, հակառակ Վիէննայի քաղաքապետական խորհուրդին ընկերվարական մեծամասնութեան ընդդիմութեան եւ դաշնակցային կառավարութեան ու ընկերվարական քրիստոնեաներու բողոքին։

Զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովին անդամները իրենց պահանջին մէջ կը կրթնին Սէն Ժէրմէնի դաշնագրին, որ չի նախատեսեր նման ընկերվարական պահակախումբի կազմութիւնը։

Եգիպտոս եւ Իտալիա

Ֆուատ Ա. թագաւորը առջի օր կէսօրէն վերջ Քուիրինալի արքայական պալատին մէջ ընդունեց Մուսոլինին։ Յետոյ Փանթէոն երթալով պսակ դրաւ Վիքթոր Էմմանուէլ Բ. եւ Ումպէրթօ թագաւորներուն ու Մարգրիտ թագուհիին գերեզմանին վրայ։

Իտալիոյ թագաւորը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Եգիպտոսի վեհապետին, որուն ներկայ էին բոլոր նախարարները եւ Ֆուատ Աի շքախումբը։ Վիքթոր Էմմանուէլ Բ. բաժակաճառով մը բարի գալուստ մաղթեց Եգիպտոսի թագաւորին եւ մաղթանքներ ըրաւ։ Ֆուատ թագաւոր իտալերէն լեզուով պատասխանեց։ Ըսաւ թէ Եգիպտոս բնակող Իտալացիները սերունդներէ ի վեր իրենց թանկագին աջակցութիւնը կը բերեն երկրին բարգաւաճման։ Աւելցուց թէ ինք եւ իր կառավարութիւնը հիացումով կը հետեւին Նոր Իտալիոյ սքանչելի ճիգերուն։ Յոյս յայտնեց թէ իտալօ-եգիպտական բարեկամութիւնը աւելի պիտի զարգանայ եւ երկու երկիրներուն համար օգտակար արդիւնքներ առաջ պիտի բերէ։

Պուլկարիոյ թագաւորը կը ճամբորդէ

Պուլկարիոյ Պորիս թագաւորը կը գտնուի Սիլէզիոյ մէջ Քարլսրուհէի դղեակը, ուր կը բնակի իր քոյրը, Վիւրթէմպէրկի դքսուհին։ Թագաւորը ժամանակ մը հոն մնալէ յետոյ պիտի երթայ Քոպուրկ՝ իր հայրը՝ Ֆէրտինանտը տեսնելու։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները 6 Օգոստ. երեկոյեան ժամը 9ին քաֆէ Օ Թլէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը. մէթրօ Իթալի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի շրջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Ճափ գոն թէատրի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Արտեան։ Երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Շ. Սարեանէ եւն.։

Փ Օ Ն Տ Ը Շ Է Ր Ի Ւ Ի

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի կողմէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Grammontի յեին եանը։ Երգ, արտասանութիւն, կովկասեան եւ հայկ. պարեր եւ անակնկալներ։ Կը մասնակցին Լիոնի «Արաքս» ֆանֆառը եւ հայ արիները։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Լիոնէն շոգեկառքով՝ առաւօտեան ժամը 6:30, 9.30 եւ 13.30ին, 16 թիւ ճանբակառքով Pont-Lafayetteէն առաւօտեան ժամը 8ին եւ 11 45ին։

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

Գ Է Լ Ֆ Օ Ռ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վ. Հովակիմեան խումբին կողմէ, 7 Օգոստ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne Offemontի գպրոցի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ներկայացում։ Մուտք՝ 3 ֆր.։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

Ղեկավարութեամբ՝ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Շ. Սարեանի եւ տեղական ուժերու։ Կը բեմադրուի՝ Լ. Շանթի

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Ֆարքիր Թահրա պէյի ներկայացումները աննախընթաց հիացում կը պատճառեն առանձնակ հաղարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ՚երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Մաքէնզիի հրսկողութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տանն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

ՑՈՒՑԱՍՏԷՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եռագոյն» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը վաղը ուրբաթ ժամը 9ին, 80 Charles-Chefson, Bois Colombes։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օգնայի Կարին խումբի վիճաբանական ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին, ընկ. Աստուր Ըէքէլէնեանի բնակարանը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն ստիպողական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը 7 Օգ. կիրակի երեկոյ ժամը 7.30ին (63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք) սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Զեկուցում ռայոնական ժողովին պատգամաւորներէն.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին, նախկին գաղթակայանի քան Օտոյի քովի սրճարանին մէջ կը խնդրուի ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ. ՍԻՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ դաշտային հաւաքոյթը՝ 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա Փոմ Շալէ տը լա Փոմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ ճանբակառքը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Կիրակի 7 Օգոստոս, «Յառաջ»ի անդամներն ու համակիրները շոգենաւով պտոյտ մը պիտի կատարեն դէպի Սէն-Քլու անտառը։ Ժամադրավայր Շաթըլէի նաւամատոյցը ժամը 9ին։ Կարելի է միասին ընել ցորեկուան ճաշը։ Տեղի պիտի ունենան խաղեր, զբօսանքներ, խմբանկար, եւ «Յառաջ»ի ձեռագիր յանպատրաստից օրաթերթը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Դերձակ Վարդանեան, գրել A. Aghabekianի 28 Route de Pegomas Cannes la Bocca (A.-M.)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԱԼՊՈՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ)

40 էջ — Գին՝ 3 ֆրանք

եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ — Գին՝ 3 ֆրանք

ՓՕՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé (Seine), եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։

«ԼՈՒՍԱԲԱՑ»

Իր պարբերական պրակները գրական շաբաթաթերթի կը վերածէ։ Ա. թիւը 7 Օգոստ.ին։ Կ՚աշխատակցին յարգուած եւ սիրուած գրիչներ։ Բաժանորդագրութեան նոր պայմաններ (տարեկան 13, վեցամ. 25, տարեկան 45)։ Հատը պիտի ծախուի 1 ֆրանքի։ Մեծ մրցում մը՝ Ա. թիւէն իսկ։ 500 ֆր.ի մրցանակ։ Դիմեցէք գործակալներուն կամ Vahram Sévounii, 5 Avenue Quihou, St. Mandé (Seine).

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի ՀԱՍՑԷՆ

Mlle. S. Agopian
5, Rue des Gobelins (Paris 13e)

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԻ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը, որ տեղի պիտի ունենայ 7 Օգոստոս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Մեկնում.— Առնուվիլ-լէ-Կոնէս, Վիլիէ-լը-Պէլ, Էքուան, Մէնիլ-օ-Պուա, Ֆոնթնէյ, 35 քիլոմ. երթուդարձ։

Մասնակցիլ փափաքողներ դիմեն՝ անձամբ կամ գրաւոր մինչեւ կիրակի առաւօտ Պ. Նիկողոսեանի 121 Av. de l'Union, Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյն,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուիցր. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Օսմանեան երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 200bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

5 AOUT 1927

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 407

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՐԿԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

...իրաւունք ունինք, չէ՞, քիչ մը պարկեշտութիւն փնտռելու ...ր հակառակորդներուն մօտ։

Յառաջ, եւ մեր ամբողջ մամուլը զբաղեցաւ գաղութահայ կազմակերպութեան հարցով։ Ըսինք եւ կը կրկնենք թէ գաղութահայ կազմակերպութեանց քաղաքական դեր չենք վերագրեր, ...ք ոչ թէ ոչ ալ դէմ կրնան ըլլալ Հայաստանի խորհրդային իշխանաւորներուն, բայց կազմակերպուած ձեւով լաւագոյն ծառայութիւնը կրնան մատուցանել Հայաստանի ժողովուրդի վերածնութեան, վերաշինութեան եւ ազգահաւաքման գործերուն։

Ըսինք ու կը կրկնենք թէ մենատիրութեան ցանկութիւն չունինք եւ չենք կրնար ունենալ. ահա ձեզի օրինակ մը՝ Յուսաստանը։

Բայց մեր հակառակորդները պարկեշտ չեն, երբ կ՚ուզեն ...ու խնդիր ձեւանալ եւ այսքան յստակ բաները չհասկնալու ձեւեր առնել։ Պարզ բաները անպայման քալաճօշի վերածելու անկութիւն մը կայ կարծես։

Ռամկավարներու Ամերիկայի օրկանը կ՚ըսէ թէ իրենք ...միակից չեն «համագաղութային կազմակերպութեան», կամ ...ելի պարզ ու հասկնալի բառերով անհայրենիք պետութեան ...ազմութեան գաղափարին»։

Այս երկրագունդին երե՞սը կ՚ապրինք թէ լուսնին մէջ։ Ի՞նչ պետութեան կազմութեան մասին է, որ կը խօսուի. մի՞թէ գաղութներու պարզ կազմակերպութիւնը այդ նշանակութի՞ւնը ունի. իրե՞նք են տգէտները թէ ուրիշները յիմարի տեղ կը դնեն։

...«Մենք ծակատած ենք ու պիտի մնանք ոխերիմ ու անհաշտ թշնամին Դաշնակցութեան՝ կազմակերպչական ամեն մէկ փորձի — կ՚ըսէ Պայքար (թիւ 20) — որուն նպատակն է պայքար ու թշնամութիւն Հայաստանի կառավարութեան դէմ»։

...«Երկրորդ, մեզ համար անգործնական ու անիմաստ է նաեւ ... ազգային գործի ու նպատակի շուրջ գործակցիլ Դաշնակցութեան հետ, որուն ամբողջ գործունէութիւնը պատեհ իր անմիջական ու թշնամական գիծը Հայաստանի հանդէպ...»։

Ու կ՚եզրակացնէ նոյն Դաշնակներու օրկանը թէ ... «Մենք ամէն Հայու առաջին ու գերագոյն պարտականութիւն կը սեպենք ...ամօթալի չափ բոլոր խնդիրներու լուծումն ալ թողուլ ժամանակին ու փորձառութեան եւ իր ջանքերը նուիրել անվերապահ ... ամբողջական Հայաստանի ամրացման ու զօրացումին, իբրեւ խարիսխը մեր արտար իրաւունքներու պաշտպանութեան...»։

Հայաստանի կառավարութեան հակառակ ենք, այո, առոր ...արակոյս չկայ, բայց ի՞նչ կապ ունի ասիկա գաղութային կազմակերպութեան հետ։ Ինչո՞ւ հրապարակաւ չեն խոստովանիր թէ Հայաստանի կառավարութիւնը հակառակ է գաղութային ազգային կազմակերպութիւններուն եւ թէ իրենք պարտաւոր են այդ ցանկութեան ընթացք տալ. ասիկա աւելի պարկեշտ ձեւ մըն է, չէ՞։

Սակայն շատ հետաքրքիր է գիտնալ թէ «շատ մը բաներ անտեսելով, մեր իրաւունքներու խարիսխը պաշտպանելու» գործը կը յաջողի՞ ռամկավարական գործելակերպով։ Դիմենք Հայաստանի կենտգործկոմի Նախագահ Ա. Կարինեանին՝ ստանալու համար պատասխանը.

...«Այդ հոսանքին ներկայացուցիչները ամէն կերպ կ՚աշխատին նայն՝ իրենց տեսակէտով մեկնաբանել խորհրդային Հայաստանի շինարարութիւնը եւ ճարպիկութեամբ նոր յենակէտներ ստեղծել ազգութեան պահպանման եւ վերածնունդին համար»։

Իսկ մեր իրաւունքներու խարիսխը պաշտպանելու գործին ընթացքը կը գծէ նոյն Կարինեան, հետեւեալ ձեւով.

...«Պէտք է վերջ տալ հայութեան հաւաքման գաղափարին Հայաստանում, որպէսզի վառ ու կենդանի չմնայ Միացեալ ու Անկախ Հայաստանի գաղափարը ժողովրդական մեծ զանգուածներու գիտակցութեան մէջ... որպէսզի միանգամընդմիշտ փակւի մամուլ ... ռումանտիկների հիւսած բոլոր հաշիւները եւ 300.000 ... գաղթականները՝ հողային վիճակից զուրկ Հայաստանից հանելու ցուրտ քուսաստանում»։

Այս առաջադրութեան մէջ դահիճ իշխանաւորները կը յաջողի՞ն թէ ոչ, էական չէ մեզի համար. մենք կը կռուինք այս դաւաճանութեան դէմ։ «Մեր իրաւունքներու խարիսխը պաշտպանելու յաւակնութիւն ունեցող «ռոմանտիկները» ի՞նչ կ՚ըսեն, համաձա՞յն են Կարինեանի թէ հակառակ։ Եթէ հակառակ են, մեզմէ տարբեր չեն, եթէ համաձայն են, ուրեմն սուտ կը խօսին ըսելով թէ Հայաստանը կը սիրեն եւ անոր կը ծառայեն։

Պարկեշտութիւնը կը պահանջէ որ հարցերը պարզ դրուին ու պարզ պատասխանուին։ Մենք կ՚ըսենք թէ՝ գաղութներու կազմակերպութեան աջակցութեան պէտք չունինք իշխողներու դէմ պայքարելու համար, ինչպէս նաեւ պէտք չունինք անոնց ... ռամկավարներու։ Մենք կ՚ըսենք թէ «Հայաստանի բարեկամ, ըլլալնուս համար, եւ անոր ծառայելու դիտաւորութեամբ կը փորձենք կտրել այն ձեռքերը, որ խորհրդային իշխանաւորինն է եւ կ՚ուզէ քայքայել զայն, անոր զաւակները օտար աշխարհ ցրուելով կամ այլ դաւաճան միջոցներով։

Մենք կ՚ըսենք թէ ամբողջ Հայաստանը թշնամի է գինք քայքայող անբարոյական սատրապին եւ կը թքնէ երեսին անոնց որ կը ծոյին համբուրելու անոնց գարշապարը՝ իբրեւ փրկիչներ։ Նարգը ձերն է, պարոննե՛ր, պարկեշտ եղէք ու ըսէք շիտակ, թէ, ի՞նչ է ձեր դիրքը։

Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը Արեւ, «Ազատութեան ուսումի» դասընթացք մը բացած է եւ վախն ի վախը կը թոթովէ կարգ մը յեղափոխական խօսքեր (27 Յուլիս).

«Ազատութեան ցանկացինք եւ, աւա՜ղ, կը ցանկանք տակաւին։ Գիտցանք թէ չի բաւեր ցանկալ՝ պէտք է պահանջելով ստանալ զայն. պահանջեցինք եւ չստացանք։ Ըսին թէ կռուելով պէտք է պահանջել, կռուեցանք, որքան որ կրցանք, բայց դարձեալ բան մը չստացանք եւ ընդհակառակը՝ տուինք։

«Ազատութիւնը բնազդ մը, զգացում մըն է, այո՛, բայց եւ գիտութիւն մը եւ արուեստ մը։ Տեսէք ահազին Ռուսաստանը։ Իբրեւ զգացում՝ քանի մը տասնեակ տարիներ զայն կրեց իր մէջ, անոր համար գալարուեցաւ, բայց այն օրը որ զայն ստացաւ վերջապէս՝ տեսնուեցաւ որ անոր դաստիարակութիւնը բացարձակապէս կը պակսէր իրեն, եւ արդէն՝ ան խեղդեց շրջեց զայն, երեսի վրայ դարձուց, վրան նստաւ եւ խեղդեց զայն։ Ինչ որ տարիներով մեղադրեց Չարիզմին— խօսքի եւ գաղափարի ազատութեան, նոյն իսկ զաւարթելու ազատութեան դէմ անոր գործածած խիստ միջոցները— ինքը՝ նոր Ռուսիան, յանուն Ազատութեան Չարիզմի դէմ մղուած կռիւէն, անոր ստացածէն աւելի խորհրդային, Ընկերվարական Ռուսիան, անոնք կերպով կը կիրարկէ ո՛չ թէ ընդդէմ այդ հին «բարբարոս, բռնապետական» ըէժիմի պաշտպաններուն միայն, այլ ընդդէմ բոլոր անոնց որ իրենց պէս խորհրդային կերպով չեն խորհիր, բոլոր անոնց որ իրենին սօտ՝ բայց իրմէ տարբեր ըմբռնում մը ունին սեփականութեան, աւետարի, դաստիարակութեան եւ ուրիշ կարգ մը այսպիսի խնդիրներու մասին։

Ու տասը տարի է ահա՛ որ ազատութեան ուսումը այդ երկրին մէջ արգիլուած ըլլալուն պատճառաւ, Սարսափը կը տիրէ եւ մահապատիժները կը շարունակուին, տա՛սը տարի, յեղափոխութիւններու մէջ նմանը չտեսնուած երկար շրջան մը Սարսափի՝ որ ըէժիմէն անբաժան մնալ կը թուի...»։

ՍԱՔՔՕ ԵՒ ՎԱՆՑԷԹԹԻԻ ԽՆԴԻՐԸ

Համաշխարհային մամուլը եօթ տարիէ ի վեր կը զբաղի երկու ամերիկաբնակ իտալացի անիշխանական բանուորներու Սաքքօի եւ Վանցէթթիի խնդրով, որոնք կը կարծուի թէ անիրաւաբար բանտարկուած եւ մահուան դատապարտուած են։

Ահա՛ թէ ինչ է դէպքը։ 1920 Ապրիլ 15ին ժամը 15ին Կլէթթըր եւ Մօրիլ տան երկու պաշտօնեաները Մասաչուսէց նահանգի Սաութ Պրէյնթրի քաղաքին գլխաւոր փողոցէն կ՚անցնէին իրենց հետ գործարանին գրասենեակը տանելով բանուորներու շաբաթավճարը։ Յանկարծ երկու հոգի կը յարձակին անոնց վրայ ատրճանակներով, կը սպաննեն զանոնք, կը կողոպտեն եւ իրենց սպասող ինքնաշարժի մը մէջ նստելով [illegible]արագօրէն կ՚անհետանան անտառի մը մէջ, առանց բռնուելու։ Այս ոճիրը մեծ յուզում կը պատճառէ։ Ոստիկանութիւնը շարժման մէջ կը դրուի եւ մեծ նուէրներ կը խոստացուին մարդասպանները գտնողին։ Ոստիկանապետ Պրինուօթըր կը հաստատէ թէ ոճրագործները թուխ էին, հետեւաբար կ՚եզրակացնէ որ Իտալիացի պէտք է ըլլան ու կը սկսի փնտռել ինքնաշարժ ունեցող Իտալացիները։ Կը գտնէ Պօտա անուն մէկը, որ իր ինքնաշարժը կը պահէր ծօնսընի կառատան մէջ։ Մայիս 5ին յիշեալը կառատուն կուգայ՝ երեք համերկիրներով. Պօտչի, Սաքքօ եւ Վանցէթթի։ Վերջին երեքը կը ձերբակալուին, Պօտչի յետոյ ազատ կ՚արձակուի, բայց Սաքքօ եւ Վանցէթթի բանտ կը պահուին։ Հարցաքննութեան առեն կը խոստովանին, որ ինքնաշարժը առնելու եկած էին՝ ապահով տեղ փոխադրելու համար անիշխանական կոմիտէին թռուցիկները, գրքոյկները ու գիտանոցային թերթը։ Շատ մը վկաներ, որոնք նախապէս յայտնած էին թէ բան չեն գիտեր ծանօթ ոճիրին մասին, եկան վկայել թէ Սաքքօ եւ Վանցէթթին էին սպանիչները։ Ու դատարանը մահուան դատապարտեց զանոնք 1921 Յուլիս 14ին։ 1925 Նոյ. 18ին Մատէյրոս անուն ոճրագործ մը դատական իշխանութեանց գրեց թէ Սաութ Պրէյնթրիի ոճիրին մէջ ինք մեղսակից է։ Սաքքօ եւ Վանցէթթի ոեւէ յանցանք չունին։ Հակառակ ասոր, դատը չվերաքննուեցաւ։

Ու աշխարհի բոլոր կողմերէն տարիներէ ի վեր բողոքի հեռագիրներ կը հասնին ամերիկեան իշխանութեանց։ Արտասահմանի մէջ անիշխանականները 16 անգամ եղեռնափորձ կատարեցին զանազան ամերիկեան հիւպատոսարաններու եւ դեսպանատանց դէմ։ Բողոքի բազմաթիւ միթինկներ սարքուեցան եւ ցոյցեր կատարուեցան. բայց անօգուտ։ Վճիռին գործադրութիւնը յետաձգուեցաւ մինչեւ Օգոստոս 10 եւ Մասաչուսէցի կառավարիչ Ֆուլլըրի ձգուեցաւ որոշել թէ երկու անիշխանականները պէ՞տք է մեռնին թէ ազատ ձգուին։ Վճիռը պիտի տրուէր առջի իրիկուն։ Այս առթիւ կառավարիչին տունը խիստ հսկողութեան տակ առնուեցաւ։ Սաքքօ եւ Վանցէթթի Չարլսթընի բանտի մահապարտներու խուցը փոխադրուեցան։ Տասը լեգէոն 28000 թռուցիկներ փակցուեցան Պոսթընի շրջանին մէջ, որով կ՚ազդարարուի զէնք չկրել։

Տեսակ մը Տրէյֆիւսի դատ դարձած է այս խնդիրը։ Վերջին օրերս բացի Ամերիկայէն, Փարիզի եւ ուրիշ եւրոպական քաղաքներու մէջ բողոքի նոր միթինկներ եւ ցոյցեր եղան։ Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունը եւ հիւպատոսարանը ոստիկանական խիստ հսկողութեան տակ են երեք օրէ ի վեր։

Տիկին Ժան Մ՚իւիք, որ ինքզինքը երբ գրագիտուհի կը ներկայացնէ, առջի օր Եէնայի հրապարակը Ուաշինկթընի արձանին առջեւ դրաւ ազդարարութիւն մը, հետեւեալ վերտառութեամբ. «Յանուն Քրիստոսի չսպանենք։ Ներհն կը խնդրենք Սաքքօ եւ Վանցէթթիի համար։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զինք եւ գրաւեց արձանագրութիւնը յետոյ ինքնութիւնը ճշդելէ վերջ ազատ ձգուեցաւ։

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ կառավարիչ Ֆուլլըր մերժեց ներում շնորհել երկու բանտարկեալներուն, որոնք ելեկտրական աթոռի վրայ պիտի նստին Օգոստոս 11ին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Յունաստանի վէճը Լա Հէյի մէջ

Լա Հէյի իրաւարար ատեանին առջեւ Ֆրանսա. եւ Թուրք պատուիրակները կը պաշտպանեն իրենց տեսակէտները։ Նախագահը կարդաց յայտարարութիւն մը, որով Թուրքիա յանձն կ՚առնէ համակերպիլ տրուած վճիռին, հակառակ որ անդամ չէ Ազգերու Դաշնակցութեան։ Թուրք դատաւոր Տայիմ պէյի երդումէն յետոյ, Փրոֆ. Պասդըվան սկսաւ պարզել ֆրանսական տեսակէտը։ Ըսաւ թէ Լօզանի դաշնագրին 15րդ յօդուածին համաձայն, Թուրքիա իր ուզածին պէս չի կրնար իր դատարաններու իրաւասութիւնը ճշդել օտարականներու հանդէպ։ Յիշեց բազմաթիւ նախընթացներ, որոնք նուիրագործած են այն սկզբունքը թէ՝ բաց ծովու մէջ առեւտրական նաւու մը կողմէ գործուած ոեւէ ոճիր ենթակայ է դատարաններուն այն պետութեան, որուն դրօշակը կը կրէ նաւը։ Թուրք դատարանը իրաւասու չէ, որովհետեւ դէպքը կատարուած է օտարականի մը կողմէ Թրքական հողէն դուրս, օտար նաւի մը, որով օտար հողի վրայ. եղածը ծովային արկած մըն է եւ ենթակայ միջազգային ծովային իրաւունքին։ Ջրեց թրքական բոլոր տեսակէտները, թելադրուած իտալացի իրաւագէտներու կողմէ։ Յայտնեց թէ ինչ որ Թուրքիոյ մերժուեցաւ Լօզանի դաշնագրով, կարելի չէ շնորհել դաշնագրին մեկնաբանութիւններով։

Փրոֆէսէօրը իր երկու օր տեւող եւ խորապէս ուսումնասիրուած պաշտպանողականը վերջացուց՝ պահանջելով ատեանէն յայտարարել թէ Թուրքիա՝ տեղակալ Տէմօնը հետապնդելով, միջազգային իրաւունքի սկզբունքներուն հակառակ շարժած է, որով եւ իբրեւ հատուցում յիշեալին 39 օր բանտարկութեան, պէտք է 6000 ոսկի տուգանք վճարէ։

Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչը երեք օր պայմանաժամ խնդրեց՝ պատասխանելու համար։ Ատեանը խորհրդակցութենէ մը վերջ, շնորհեց այդ երկար պայմանաժամը, ինչ որ սովոր չէ նման դատերու առթիւ։ Յաջորդ նիստը պիտի գումարուի վաղը առաւօտ ժամը 10ին, լսելու համար Թրքական տեսակէտը զոր պիտի ներկայացնէ դատական գործավար Մահմուտ Էսատ պէյ։

Շփոթ կացութիւն Ռումանիոյ մէջ

Ֆէրտինանտ Թագաւորի մահուան առթիւ կուսակցութիւններու միջեւ կնքուած լռելայն զինադուլը հետզհետէ կը սկսի խզուիլ եւ ազգային գիւղացի կուսակցութիւնը, որ Ազատականներէն վերջ ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւնն է Ռումանիոյ մէջ, խլրտումի նշաններ ցոյց կուտայ։

Երեկ. ժողովին մէջ ազգային գիւղացի կուսակցութեան պետը, Մանիու, որ անցած շաբաթ պահանջած էր խորհրդարանը լուծելով նոր ընտրութիւններ կատարել, այս անգամ ալ նոր յայտարարութիւնով մը կը պահանջէ ժողովրդավար բարենորոգումներ, դրամական կայունացում, եւ կատարեալ հաւասարութիւն։ Խօսելով արտաքին քաղաքականութեան մասին, ըսաւ թէ ռումէն ազգը միաձայնութեամբ կը յարի այն արտաքին քաղաքականութեան, որ հիմնուած է գոյութիւն ունեցող դաշնագիրներու վրայ։

Մանիու հաստատեց թէ ռումէն ժողովուրդը անսասան որոշում տուած է պաշտպանելու պետութեան ամբողջականութիւնը այն սահմաններով, որոնք գծուած են համաձայն խաղաղութեան դաշնագիրներուն։ Ազգին այս դիրքը, աւելցուց, միակամ է, եւ ներքին քաղաքականութեան մէջ զանազան տարակարծութիւններ ազդեցութիւն չեն կրնար գործել։

∴ Փարիզի ռումէն դեսպանատունը կը հրատարակէ Պուքրէշէն ստացուած 2 Օգոստոս թուակիր հետեւեալ հեռագիրը.—

Իշխան Կարոլի յայտարարութիւնները ոեւէ ազդեցութիւն չըրին ռումէն հանրային կարծիքին վրայ։

Ամէն մարդ կ՚ընդունի որ Թագաւորին յաջորդութեան խնդիրը վերջնապէս լուծուած է եւ ոչ ոք կը խորհի հրաւէր ղրկել իշխանին։ Արդէն, խորհրդարանին մէջ անխտիր բոլոր կուսակցութիւններուն կողմէ արտասանուած յայտարարութիւնները այս մասին ոեւէ կասկած չեն թողուր։

Առ այժմ, ռումէն ժողովուրդը հետաքրքրուած է միայն այն հարցերով, որոնք պիտի ապահովեն երկրին համերաշխութիւնը ամէն կալուածի մէջ։

Կոմունիստ կուսակցութեան տագնապը

Յուլիս 30ին Մոսկուայի մէջ բացուեցաւ Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի եւ կեդր. վերստուգիչ կոմիտէի լիակատար համագումարը, օրակարգի գլխաւոր խնդիր ունենալով այն բանաձեւերը, որոնք կը պահանջէին ընդդիմադիր պետերէն Թրոցքիի եւ Զինովիէվի վտարումը կեդր. կոմիտէէն։

Հեռագիրները տեղեկութիւն մը չբերին դեռ այդ շատ կարեւոր ժողովին արդիւնքներուն մասին։ Սակայն որոշ է որ պայքարը տաք է եւ բուռն. ընդդիմադիրները կը փորձեն դիմադրել Ստալինի։ Մոսկուայէն 3 օգոստ. թուով հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Հին Պոլշեւիկներու Միութիւնը կոչով մը կը պահանջէ ընդդիմադիր պետերու անպայման վտարումը։

Վերջնագիր մը պիտի տրուի բոլոր ընդդիմադիրներուն,

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐ

Գրեթէ բոլոր նախնական նիւթերը, երկրագործական արտադրութիւններէն սկսեալ մինչեւ հանքածուխը, որ աշխատանոցներու եւ կամ հսկայ գործարաններու մէջ որոշ փոփոխութիւններ կրելէ յետոյ՝ կը հասնին մեզի, պատրաստ ու գործածուելու յարմար վիճակի մէջ, հազուադէպօրէն անմիջապէս սպառողին կու գան, կամ շատ տեղեր, փոփոխութիւններ եւ այլ ձեւի տակ. արտադրողէն մինչեւ սպառողը, կ'անցնին բազմաթիւ ձեռքերէ, ո՛չ միայն ձեւափոխուելու համար՝ նաեւ չափագործութեան առարկայ դառնալու համար։ Ճարտարարուեստական նիւթերը, այսպէս, մինչեւ մանր-սպառողին հասնիլը, որ յաճախ նոյն ինքն նախնական նիւթը արտադրողն է, բանուորներու եւ մանր-վաճառորդներու, աշխատանքի առարկայ դառնալէ զատ՝ կ'ապահովեն միջնորդներու բարդ խաւի մը, պերճանքն ու բարեկեցութիւնը։ Եւ եթէ, բանուորն ու մանր-վաճառորդը, այդ նախնական նիւթերու վրայ, կը գտնուին (սուպուած) ո՛չ թէ արդար, այլ իրենց աշխատանքին արժէքէն շատ վար վարձատրութեամբ մը՝ ընդհակառակը, դրամատէրը, նախնական նիւթի վաճառականը, գործատէրը, վաճառականը ու ասոնց ծառայութեան մէջ գտնուող բոլոր զանազան միջնորդները՝ կ'ապահովեն այդ նիւթերուն վրայ անարդար ու իրենց աշխատանքին անհամեմատ [illegible] ։

Օրինակ, Եգիպտոսի բամպակը, Ֆելլահը իր արտադրած բամպակը կը ծախէ իր արենակից քաղքենիին, որ անշուշտ, համաձայն իր արհեստի պահանջին՝ այդ նախնական նիւթին լաւագոյնը պիտի փնտռէ նուազագոյն փոխարժէքի մը դէմ։ Բամպակը, պիտի ընէ իր ճամբան, կարէ՝ ծովերը ու ... [illegible] խոշոր սամ հաշուին, հասնի՝ Մեծն-Բրիտանիա։ Մինչեւ՝ որպէս կտաւ կամ կերպաս դուրս գալը, անշուշտ կ'ընդունինք, որ պիտի ... [illegible] գէնի բանուորներուն ցամաք հաց մը ու գործատիրոջ կամ գործարանի բաժնետէրերուն կլորիկ ճոխութիւն մը։ Այս մէկ կըտաւի հակերը, յետոյ պիտի անցնին մեծաքանակ վաճառողին՝ որ իր կարգին, անշուշտ, պիտի վերցնէ իր խոշոր սպառողը։ Այս երկու. Այս վերջինը՝ պիտի արտածէ զանոնք հայրենի կամ խոշոր Դուհիրէյի վաճառականին, որոնք իրենց կարգին, պիտի հասուին իրենց անգլիացի վարպետին օրինակին, աշխատելով ֆլել բոլոր Ֆելլահին ամէնէն գէշ ապրանքը՝ ամէնէն բարձր գնով։

Այսպէս ուրեմն, փիլիսոփայ Ֆելլահը, որ գուցէ, այս բոլորէն յետոյ, իր արտադրած բամպակէն պատրաստուած կտաւը, շատ լաւ ու շատ աժան գտնէ, այսուհանդերձ իր ամբողջ կեանքին մէջ, մեծաքանակ վաճառողին պէս ո՛չ տանտէականներով միասաքան շապիկ պիտի ունենայ, ո՛չ ալ ինքնաշարժ՝ մինչ այս բոլո՛ր կրթուած, քաղաքավար ու մարդասէր մարդիկը, որ իրենց ... [illegible] ձգած, կ'երթան Եգիպտոս, Մալթա, Չինաստան եւ այլուր քաղաքակրթութիւնը տարածելու, Ֆելլահին կռնակին վրայ ու առանց աշխատելու պիտի շահին իրենց զեղխութեան եւ շռայլութեան իրաւունքը՝ նո՛յն պատմութիւնը կ'ընէր անգլեալ տարի, հայկական բամպակի մասին, Կիլիկիոյ մէջ, ... [illegible] ընկեր-թղթակից մը։ Կը թուի թէ Մեծն-Բրիտանիոյ հիւսուածեղէնի գործարանները վարիչները նոյն փափուկ վերաբերումը ցոյց կու տան հայ շինականին հանդէպ, ինչ որ Անգ-

նը կ'ընէ բուական պատկառելի գումար մը։ Ընկերութիւնը՝ մեծաքանակ եւ ուղղակիօրէն կը գնէ, իր անդամներուն անհրաժեշտ բոլոր անհրաժեշտները ու կը ծախէ առանց շահու։ Եթէ յաջողի ցորենը ուղղակի գնել՝ ուղղակի արտադրողական Գործակցականներէն, որոնք բազմաթիւ են Ֆրանսայի մէջ, յաջողած կ'ըլլայ՝ ամբողջապէս վերցնել բոլոր տեսակի միջնորդները։ Արդիւնքը՝ պարզ է։ Կաթին լիտրը բանուորը կը գնէ 2)3 գնով։ Ահիկա կ'ըլլայ սպառողական Գործակցական մը։

Անցնինք՝ քաղաքէն գիւղ։ Գիւղին մէջ կայ կարեւոր պանրագործարան մը։ Գիւղացիները՝ իրենց կաթը կը ծախեն՝ գործատիրոջ։ Բանուորները կը պատրաստեն պանիրը որ կը ղրկուի քաղաքի միջնորդին. Միջնորդը՝ կը ծախէ խանութպանին։ Խանութպանը՝ փոքր սպառողին։ Արդ, օրին մէկը, գիւղացիները կ'ըմբոստանան գործատիրոջ դէմ։ Կը հիմնեն Գործակցական մը։ Ամէն մարդ կը բերէ իր կաթը, նոյն բանուորները կը պատրաստեն պանիրը, գիւղացիներէն ընտրուած տնօրէնը կը վարէ պանրագործարանը, ... [illegible], իւրաքանչիւր գիւղացի կը ստանայ իր իրաւունքը, համաձայն իր բերած կաթին։ Այդ իրաւունքը գումարն է՝ կաթին նախկին գինին եւ գործատիրոջ, միջնորդին եւ խանութպանին ըրած շահին։ Ու ահիկա կ'ըլլայ արտադրողական գործակցական մը։

Դիտմամբ վերցուցի շատ պարզ ու հասարակ օրինակներ։ Եթէ սպառողական Գործակցականներու գործունէութիւնը սահմանափակ է ու գերը միջակ՝ ընդհակառակը արտադրողական Գործակցականները կը հետապնդեն մեծ նպատակներ։ Ապագայ ընկերվարական հասարակակարգը, նախատրամադրելու կանոնն. պիտի հիմնուի Գործակցական խարիսխի վրայ։ Շարժումին նպատակն է՝ սպառողին եւ արտադրողին մէջտեղէն վերցնել միջնորդը, որը շահի առանց աշխատելու։ Միջոցն է՝ անհատական նախաձեռնութիւնը փոխանակել հաւաքական ձեռներէցութեամբ եւ գործակցութեամբ։ Օրինակ, ճանքերու պետականացումը, զոր կը պահանջէին անցեալ տարի, մեծ գործադուլի ընթացքին, Անգլիոյ հանքագործները, գործադրութիւնը պիտի ըլլար գործակցական գաղափարին։ Պետութիւնը ըլլալով անուանական տէր, սեփականացուած անհատ ճանքային գործատէրը պիտի փոխանակուէր բանուորութեամբ, որ պիտի ըլլար իր աշխատանքին եւ վաստակին տէրը։

Գործակցականի գաղափարը ակիզբները՝ ... [illegible] ծիծաղը շարժած է։ Ինչպէս միշտ։ Բայց այսօր հազարներով կը համարուին Գործակցականները։ Ու նոյնիսկ, ... [illegible] քիր երեւոյթ, քաղքենիութիւնը սկսած է օգտուիլ ընկերվարութեան այդ յղացումէն՝ իր հաշուոյն։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

լիացի ճէնթլմէնը՝ եգիպտացի Ֆելլահին։ Մարդիկ կան անտարակոյս, շատ խելացի ու շատ ճարպիկ մարդիկ, որ բոլորը կը գտնեն բնական։ Ի հարկէ, Ֆելլահը ի՞նչ ընէ աւելին՝ մինչդեռ անգլիացի լէյտիները թանկագին քարերու, մուշտակներու եւայլն պէտք ունին։ Ընկերվարութիւնը իրերու այս դրութիւնը, պա՛րզապէս, կը գտնէ անբնական ու կը կարծէ որ կարելի է նո՛յն կտաւը արտադրել ու ծախել Ֆելլահին՝ կէս գինով ու բամպակը գնել կրկին գնով։ Առանց չափազանցութեան։

Բա՛յց այս չէ բոլորը։ Այս անպատկառ շահագործութիւնը նախնական նիւթերու վրայ՝ որ մէկ կողմէ, անաստնի գերի ու ստրուկ վիճակի մէջ կը պահէ մարդկութեան խոշոր մէկ տոկոսը, Չինաստանի հարթավայրերէն մինչեւ Նեղոսի հովիտը, Մարոքի լեռներէն մինչեւ ... [illegible] վառ պահելով գաղութային պատերազմները; ժողովուրդներէ ժողովուրդ ատելութիւնը, դասակարգերէ դասակարգ կռիւը ու նոյնիսկ՝ տերոջէ տերոջ գիշատիչ ու անյագ ախորժակները՝ միւս կողմէն, կուտակելով Արեւմտեան մեծ քաղաքներու և մայրաքաղաքներու մէջ, աղխարհի հարստութիւնը, կ'ապականէ արեւմտեան ժողովուրդները, չափազանցուած վայելքի, զեղխութեան ու անբարոյութեան անհուն յորձանքի մը մէջ քշելով՝ ո՛չ միայն ընկերութեան բարձր խաւերը, հապա նաեւ միջակարգեր եւ մտաւորական դասերը։

Բազմամիլիոն չեն ժողովուրդի՝ Արեւմտեան պետութիւններու դէմ վարած կռիւը, ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ չին աշխատաւորութեան բուռն փափաքը անտեսական գերութենէ ազատելու։ Որովհետեւ Չինաստանը, իր չորս հարիւր միլիոն բնակչութեամբ միծագոյն զոհը եղած է անգլիական դրամատիրութեան, երկար տարիներէ ի վեր։

Նախնական նիւթերու վրայ այս շահագործումը գուցէ այնքան սարսափելի չըլլար, եթէ չտարածուէր նաեւ ուրիշ կալուածի մը վրայ։ Եթէ՝ զանց մարդկային անդամութեան անհրաժեշտ ու տարրական նիւթերը ու առհասարակ երկրագործական բերքերը՝ կարելի ըլլար արտադրողէն՝ սպառողին փոխանցել առանց չարաշահութեան նիւթ դարձնելու։ Եթէ բանուորն ու հասարակ պաշտօնեան, ուսուցիչն ու գրագիրը՝ կարենային առատօրէն ու աժան ապահովել, հաց, կարագ, կաթ, պանիր, պտուղ, իւղ եւլն.։ Բայց տիրող հասարակակարգը, իր շահագործումի ուղղակի ու անուղղակի դրութիւններով, իր ագահ թաթը երկարած է հոս ալ։ Գրեթէ՝ այս բոլո՛ր պարզ անունները, գիւղացիէն՝ բանուորին կը հասնին դրամատիրութեան իրենց հարկը վճարելէ յետոյ։ Երկար պիտի ըլլար օրինակներ յիշել։ Այս կարգէն են կաթը, կարագը, պանիրը, հացահատիկը եւ այլ անհրաժեշտներու վրայ կատարուած չարաշահութիւնները։ Ու զարմանալ, կան մարդիկ, որ այս բոլո՛րը բնական կը գտնեն։ Ընկերվարութիւնը վաղուց է որ չի հաշտուիր իրերու այս դրութեան հետ։ Այսպէս է որ, Արեւմտեան բոլոր երկիրներու մէջ կը հանդիպինք սպառողական եւ արտադրողական Գործակցականներու։

* * *

Ինչ է Գործակցականը։ Սկզբունքը հետեւեալն է։ Օրինակ, ենթադրեցէք, որ Փարիզի մէջ, մետաղագործական մեծ գործարանի մը երկու ... [illegible] բանւորները՝ կը կազմեն ընկերութիւն մը ... [illegible] լով, օրինակ, հարիւր ֆրանքի դրամագլուխ մը։ Ամբողջութիւ-

ՑԱՐԽԵՆ — Սպանիոյ քաղաքերմէկի քաղաքին մէջ, Օր. Ֆլօրէնթինա Հուէնքար մեռաւ։ Բժիշկը արտօնեց թաղումը, եւ աէրտէրը լեց կաղը։

Մեռնելու հին, Օր. Ֆլօրէնթինա Հուէնքար, երբ փոս կը դրուէր յանկարծ նետեց դագաղին կափարիչը, ... [illegible] դուրս ցատկեց եւ ըսաւ.

— Ընօթի եմ։

Ժողովուրդը, սարսափահար, փախաւ ... [illegible] Օր. Մեռնելու հին, միա-մինակ, գուրս ելաւ դագաղէն, զոր փոսին մէջ նետեց, յետոյ ինք ալ զարմացած անցած զարձաւ, զոր չէր հասկնար, վերադարձաւ տուն... ծանրացաւ։

ՌՈՄԱՆԹԻՍՄՆ ՈՒ 20-ՐԴ ԴԱՐԸ

Անտարակոյս չէր Ռոմանթիսմի հարիւրամեակի ... [illegible] րութեան ստեղծած ... [illegible] րութիւնը։ Այս առթիւ կարգ մը հեղինակներ հրապարակեցին լուրջ ու առատ ուսումնասիրութիւններ, յաւելուածարար։

Վիպական շարժումը արտայայտութիւնն էր երկար ատենէ ի վեր տիրող հոգեկան վիճակի մը պահանջին։ Այնպէս որ դժուար պիտի ըլլար որոշ թուական մը տալ իր ծագման։

Ստեղծագործ միտքերը, անկէ առաջ, իրենց օրէնքներով չարունակաբար բախեցան անհասկնալի, կամ աւելի ճիշդը, անբացատրելի կանոններու, բազկացած անտրամաբանական ու ընդվզեցուցիչ տարրերէ։ Ամէն բան կը ներկայացնէր կաղապարեալ ձեւ մը որ սխալ էր շփոթել բանաստեղծին ձիրքերուն հետ, զանոնք ենթադրելով ասաջինին ենթակայ իրականութիւն մը։

Ինչպէ՞ս ընդունիլ ստեղծագործ ոգիի մը գոյութիւնը հոն, ուր՝ ի յառաջագունէ գծուած ճամբայ մը մեզի կը ներկայանայ։

Ռոմանթիսմը իր ծնունդը կը պարտի գասականութեան։

Այս տարրական ճշմարտութենէն յետոյ, անշուշտ դիւրին է հետեւիլ անոր արագ եւ խոր ծագումին, որուն տիրացաւ վիպականութիւնը, գեղավարութեամբ՝ Հիւկոյի, Վինիի, Տէժաուէնի, Ֆէշանի եւ Նօտիէի։

Հոս փորձենք խտացնել Ռոմանթիսմի ընթացքը։

Սխալ պիտի ըլլար այս գրական անմախընթաց շարժումը սահմանափակել Ֆրանսայի մէջ. ան տիրեց եւ միշտ տիրած է ամէն կլիմաներու տակ, եւ բոլոր յառաջադէմ երկիրներու մէջ, ան ունեցաւ իր յորդումը՝ աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ Ֆրանսայի մէջ։

Ռոմանթիսմով մարդ նոր կեանք ստացաւ, տեսաւ իր մէջ իսկական հրաշակերտը, գիտցաւ արտասանել զանոնք, կամ հայակապ բառերով երգել իր երջանկութեան պահերը, այսպէսով իր կազմուածքին զգայուն թելերը թանկագին գոյութիւններ համարեց։ Ահա թէ ինչո՛ւ Ռոմանթիսմը ընդհանրական բնոյթ ունի։ Վիպական է Հաֆըզ, երբ կ'ափսոսայ.—

«Այս խաբէական աշխարհին ըրած ո և է մէկ խոստումէն բան մը մի յուսար։ Ան ցոփուհի մըն է, որ քու ծնունդէդ առաջ իսկ եղած է հազարաւորներու սիրուհին։»

Վիպական է աշուղը, որ կ'երգէ իր գեղեցկուհին, վիպական է նոյնիսկ թատերագիրը, երբ նեղ բեմի մը վրայ կը ստեղծէ լայն տուներ։

Մինչեւ ցարդ քննադատները Ռոմանթիսմը կը նկատէին ծայրայեղութեան դիմող շարժում մը եւ դասականութիւնը կը համարէին զուգակշռող ու կազմակերպիչ։

Ռոմանթիսմն է որ ունի ամէնէն նոր կազմուածքը, եւ ձեւափոխուելու ենթակայ տարրերը, ուրեմն ան միայն կրնայ ընկերանալ յառաջդիմութեան քայլերուն փիլիսոփայական կայուածներու մէջ։ Իրմէ բխող ամէն մէկ մասնայատուկ շարժում՝ ըլլայ սէնպօլիզմ, էնփրէսիօնիզմ նկարչութեան մէջ, վակնէրեան սկզբունքներ՝ երաժշտութեան մէջ, կը ներկայացնէ նոր ու տեւական հարստութիւններ։

Ռոմանթիսմը ստեղծեց իրար մերժող տարրեր։ Յիշենք նաեւ ձեւաձեւայ (concret) ճիւղը, որ կը մաքառի ազգակրութեան եւ արտաքինին հետ շփումին դէմ, վերացեալ (abstrait) ճիւղը՝ որ կ'երթայ կորսուիլ ցնորքներու, իտէալներու աշխարհը։

Կայ նաեւ անասնացուածական Ռոմանթիսմը՝ ամբողջապէս կազմուած բիրտ մխտումներ-

րով, եւ կրօնական Ռոմանթիսմը որ կ'ապրի Արարչին հետ անընդհատ հաղորդութեան մէջ։

Կան ներշնչումի եւ արուեստի Ռոմանթիսմները Մալարմէով։

Այդ հաշիւով ինչո՞ւ չնկատել այս շարժումը իբր պտուղը դասական դպրոցին, քանի որ ան՝ վերոյիշեալ բոլոր մասնիկները կը միացնէ եւ անոնց վրայ կը վարէ կազմակերպիչի դեր։

Ռոմանթիսմի արմատական ճշմարտութիւնը կը կայանայ անիշխանական վիճակի մը տիրանալու իղձին մէջ։ Ազատ միտքերէն միայն՝ հանճարեղ գաղափարները, որոշ ձեւ մը առած՝ կրնան դուրս գալ։ Եւ երեւակայութիւնն ու զգայնութիւնը՝ գիտականութեան կենսական ստիպողութիւններ են, որոնք կրնան ծաղկիլ անկաշկանդ ուղեղներու մէջ։

Դասականութեան գերակշռութիւնը արմատախիլ ընելով, Ռոմանթիսմը միեւնոյն ատեն մաշեցուց անոր ապրելու իրաւունքը, եւ ի փոխարէն մեզ խոստացաւ նոր տաղանդ, իր կարգին կաղապարը այլազան ձեւերու վերածող։ կամ աւելի ճիշդը կաղապարիչ, փոխանակ ըլլալու կաղապարեալ։ Կը բաւէր գիտել Շափլէն մը ու Քռէպիյոն մը՝ Վինիի եւ նոյնիսկ Կոթիէի հետ բաղդատութեան մէջ։

Ռոմանթիսմը կը սիրէ միտքի եւ հոգիի ամբողջական նուիրումը, ահա թէ ինչպէս կը բացատրուի Լըմանիի ներկայացուցումին յարուցած մեծ ոգեւորութիւնը, որուն ընթացքին ամէն մէկ համակիր ուզեց անձնուրել բեմին վրայ ծնած նոր գըլխագիրը՝ այգ օրը յաղթական, աւելի վերջ հաստատ հիմերու տիրացած՝ քրօմուէլի յառաջաբանով։

Երջանիկ օրեր, ուր գրականութիւնը այգ ատիճան անձնանուէր հետեւորդներ ունէր, եւ համայնքները ներկայ ամբարիշտ անտարբերութիւնը ունենալ չէին փորձեր։

* * *

Ամէն հոսանք բացառիկ պատճառներէ մղուած, իր առաջին ուժգնութիւնը չի պահեր, եւ իր գոյութիւնը կը պահէ, երբ իր նախնական ուժին եռեւ մեզ կը ներկայացնէ յարատեւելու կոչուած մասնիկներ։

Ռոմանթիսմը, ուրեմն, դար մը ապրելու կարելիութիւնը ձեռք բերելէ վերջ՝ իր ծրագիրը իրականացուց եւ այժմս երիտասարդանալու սեմին տակ կը գտնուի։

Ճիշդ է թէ՝ դասական դպրոցին պէս ան չպիտի անհետանայ, ճիշդ է թէ՝ իր գծած ճամբաները անկարելի է ուրանալ, բայց եւ այնպէս ան պէտք է քանի մը երկրորդական տարրեր իւրացնէ եւ ունեցնէ ուրիշ մէկ քանիներ, որպէսզի նոր գաղտնը ներկայացնէ երիտասարդ ու ապագայապաշտ ուղեղներու։

Ճիշդ չէ՞ թէ Ռոմանթիսմը պէտք է նկատել նաեւ միտքին եռանդասէր կոչումներուն իրականացումը։ Ուրեմն, եթէ ան չուզեր ստեղծել պինքը մերժող ու եւ է հակաշարժ ընթացք, մնական է որ փորձէ անմիջական հոգերու տիրանալ։

Այդ փորձերը ո և է ուժեղ հանգամանք մը չեն ներկայացներ, ինչ որ կը բացատրէ վերջին տասնեակ տարիներու երիտասարդ գրողներու յուսահատեցուցիչ տատանումը։

Ներկայիս կը տեսնենք որ՝ քանիներ երկիրէ երկիր կ'ոստոստեն իրենց երեւակայութիւնը

կազդուրուելու համար՝ ... աշխարհի մէջ գրուած պատկերներու ... ճակր անշուշտ տեսակ ... մշուշապատ շրջաններ ... համարուին նախորեակ ... քրիստոնեական երեւոյթներ, կը զգանք բայց չենք ... միտքին մէջ կատակերգ ... իրապաշտ (surréaliste ... ժումը գեռ որոշ արտայ ... թիւն մը չէ առած, ... կրնայ ըլլալ այդպայ ... ձեւափոխումը, որ գրակա ... լայն ասպարէզներ պիտի ... միշտ յենլով Ռոմանթիս ... սական տուեալներուն վրա ...

Ե. ԶԱՀՐԷԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅ ՆԱՄԱԿԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ...

ԽՄԲ.— Այս պատ... ղրկուած է փարիզի ... օրկանին, որ հրատարակ... լալով պատճէնը ... է մեզի։ Կը հրատարակ... փոփոխելով.—

Փարիզի ռամկավար թերթերին Գ. Յուլիս ... երեւցած է Մարսէյլէն ... ցութիւն մը նախորդ ... հովիւ Մամբրէ Վրդ.ի ... շուրջ։ Այդ հարցը ... մաս եւ մասցուէր վար... տեսարաններուն մէջ, ... գապետը կը նախընտ... «Թղթակիցներուն ... քրքրել իր մօտիկ ... Պրքրենք ուրեմն, մեզ ... իր վիզը։

Պաշտական թերթ մը ... թէ Մամբրէ վրդ. իր ... տարած է եկեղեցական ... եւ վարչութեան անգ... գացած տունէն զրաւած ... նոնք։ Այս տեղեկութիւն... է։ Վրդ.ին տունէն գուշ... գրաւուած, բայց եկեղ... ղույքերը վրդ.էն տուա... մար հարկ եղաւ որ այս ... վրոզը վարչութեան գա... տին եւ քարտուղար... վրդ.ին բաշխքէն հեռա... տաձգել տալ, վրդ.ը ... տանի, վերադարձնել ... մը իրեն որոնց համար ... ունէր թէ իրեն կը պատ... եւ գոյքերու յանձնում... գութիւնը կատարել ձ... նալով ճակատնակ պա... ընդդ. դատախազութեան...

Դարձեալ գոյքերու ... Պալաքեան ... եւ թեմական խորհուրդ... գամի մը ներկայութեան... տասուեկյաւ որ վրդ.ը ... Մարսէյլի մէջ մնած ... պօսի մը յանձնախումբ ... խաղը խաղացնել։ Մարսէյ... վարդապետ վարչութեան ... տին յայտարարեց որ ... իրեն նուիրուած են Պալա... եպիսկոպոսի կողմէ։ ... մէջ Պալաքեան եպիսկոպ... կառակը ըսաւ եւ յայտ... հրամայած է վրդ.ին, Մար... եկեղեցին յանձնել ձեռք... ը, իսկ յանձնախումբը իր... միածին զրկուելու համար... այդ հրամանին հնազանդ... խոշր յանձնած է։ Պալա... եպիսկոպոս երեւ.ք այդ գ... նուիրած չէր վարդապետին... պէս այս վերջինը վար... առջեւ յայտարարեց։

Մատնութեան խնդիր... թիւ վարչութեան ժողով... որոշապէս ճշտուեցաւ մէ... Գ. Հայկ Սէրէնկիւլեան ... Դաշնակցականներ։ Ապա... թեան ընդհ. տնօրէնին ... կանչուած էին իբրեւ ... սանելու եւ Մամբրէ ... պետը անոնց հետ կանչ... իբրեւ ամբաստանեալ։

Մամբրէ վարդապետ... տարի մը յանձնած էր ... դարանի բաց վկայական... ուածով երեւան ելաւ ... պետին արարքը եւ վար... նը թերթերու միջոցաւ ... ունեցաւ գգուշացնել հասա... թիւնը։

Վարդապետը ...

նիստին մէջ ընդունեց որ հակառակ օրէնքին քաջորոշ եւ խիստ տրամադրութեան, քաղաքապետարանի տեսչութիւնը չկատարած հսկողական պաշտօնը կատարած է։ Իբրեւ հետեւանք այդ զեղծումներուն, Մարսէյլի մէջ անտանելի կացութեան մատնուած են քանի մը լքուած երիտասարդ կիներ։ Վարչութեան սեղանին վրայ կան ճիշդ ասոր նման ամուսնական եւ ... ըրմաւարական գործեր, արդիւնք վարչական զեղծումներու։

Գալով իր Թղթակցին զրպարտութիւններուն, Յրանս.— Օրիան ընկերութիւնը գոյութիւն ունէր եւ անոր վճարումները եւ պայմանները գոյութիւն ունէին իմ այդ ընկերութիւնը ճանչնալէս տարիներ առաջ։ Ես չէի որ հաստատեցի կամ որոշեցի անոնց քանակը կամ եղանակը։ Իւզէնի մէջ ոչ ոք կեղեքուեցաւ, բայց տեղի ունեցան ուրիշ բաներ։

Իւզէնի հայ գաղութին մէջ կրկնուեցան այն փորձերը որոնք, ղեկավարուած Փարիզի յայտնի անկիւնէն, աւերածեցին ուրիշ շրջաններ ալ։ Գործադուլ, բողոք, խռովութիւն այն ատեն երբ հայ գործաւորութիւնը կը վճարուէին հիմակուան երեք անգամը Միջամտեց քաղաքապետարանը, դատարանը եւ աշխատանքի նախարարութեան ներկայացուցիչը Մ. Մազէ Նիմի յայտնի եւ պատուական հայասէր մը, առիթ ունեցաւ պարագլուխներուն — քանի մը ծայրայեղօրէն ազէտ ու խեղճ տղաք — զգուշացնել որ եթէ շարունակեն [illegible] պիտի հեռացնել զիրենք Սաւիէի։ Հաստատուեցաւ որ մեր հայ աղջիկները աւելի շատ կը շահէին քան Իւզէնի շրջանի ֆրանսացի գործաւորուհիները։ Հարցին էութիւնը չափազանց որոշ էր. ոչ գրկանք կար, ոչ գործադուլի պատճառ, այլ արտաքին դրդում Ընկերութիւնը սեւի շատուած եւ մէկուկէս օրուան գործադուլէն ետք, ամէն մարդ դարձաւ իր գործին։

Ամբողջ առաջ սամկավար Թղթակցին գրածները նոյնութեամբ երեւցան Պարտաւոր Թերթի մը մէջ։ Երբ բաղդատութիւն պահանջեցի իրմէ կեղեքողներու, գետինը պատրողներու եւ միւս բոլոր «աւերուն» գրպարտութիւններուն վրայ, ըսաւ թէ իրեն տուն տուողն է... Մամբրէ վարդապետը։

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

* *

Միւս կողմէ Մարսիլիոյ Վարչական Խորհուրդը հետեւեալ շրջաբերականը կ՚ուղղէ «Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայութեան»։

Ստուգուած եւ հաստատուած է որ Մարսիլիոյ նախկին հոգեւոր հովիւ Տ. Մամբրէ վրդ. Փափազեան, օգտուելով իր այդ հանգամանքէն, առանց վարչ. խորհուրդի գիտակցութեան մասէյլի մէջ կատարած է պսակներ եւ մկրտութիւններ։ Նոյն անկարգ եւ անպատասխանատու գործունէութիւնը ունեցած է նաեւ առանց վարչ. խորհուրդի հաւանութեան շրջանները կատարած իր այցելութեանց առթիւ, ինչպէս Յիւմէյի նոյնպէս եւ ուրիշ վայրերու մէջ, իր հրաժարելէն առաջ եւ ետք վերջը։

Ուստի ապագայ դժուարութեանց առաջքը առնելու համար, ներկայ շրջաբերականով կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ առանց Առաջնորդարանի օրինական գործողութեանց, վարդապետի կարգադրութեամբ միայն պսակ եւ մկրտութիւն կատարած են, դիմեն անձամբ կամ նամակով, վարչ. խորհուրդի դիւանատունը, մինչեւ 15 Օգոստոս, իրենց օրինական արձանագրութիւնը կատարել տալու եւ ստանալու պաշտօնական համապատասխան վկայական։

Կը յայտարարենք նաեւ որ յետ այսու առանց դիւանատան պաշտօնական արձանագրութեան, կատարուած ո՛ եւ է եկեղեցական արարողութիւն, ո՛ր կողմէ ալ եղած ըլլայ պիտի նկատուի անվաւեր, եւ կատարողը պիտի հրաւիրուի բարոյական պատասխանատուութեան։

Իմացած ըլլալով որ Մամբրէ վրդ. կրկին եկած է Յոս մօտ ի անծանօթ պատճառով, կը զգուշացնենք ժողովուրդը մասնաւորապէս իրմէ, յայտնելով որ ան ո՛չ մէկ իրաւասութիւն ունի մեր Թեմին մէջ գործելու։

Կ. Խորհ.

Մարսէյլ, 30 Յուլիս

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՈՒՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Կոմունիստ կուսակցութեան ընդդիմադիր խմբակցութիւնը արդէն սկսած է բանիլ նաեւ Երեւանի մէջ, այնպէս որ, մասնագիտութիւն պատճառուած է վարիչներուն եւ ժողովներ կը գումարեն սովորական ու պատրաստ բանաձեւեր ստորագրելու համար ընդդիմադիրներուն դէմ։ «Խորհ. Հայաստան» 19 Յուլիս) կը մանէ այդ մասն գումարներ.—

Երեւանի կոմունիստական մարմինը, ըսելով կատարուած դէպքերը, կը միանայ համագումարին որոշումներուն։

Ինչպէս, տեսնելով ընդդիմադիրներուն կազմալուծիչ եւ յաթոները, անհրաժեշտ կը նկատենք այսուհետեւ վճռական պայքար մղել ընդդիմադիրներու խմբակցութեան եւ անոնց տեղական ներկայացուցիչներուն դէմ, իսկ անհրաժեշտ պարագային կամ ակերպական միջոցներ գործադրել անոնց մասին։

Ընդդիմադիր կոմունիստական թեան մէկ մասին, Լէնինիստներու միջեւ գոյութիւն ունեցող անբնական կացութիւնը, անհրաժեշտ կը նկատենք ամէն միջոց ձեռք առնել ուժեղցնելու համար կոմունիստական վճռական պայքար մղել Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդրոնական ղեկավարութեան վարկաբեկումին եւ անոր «փոխարինման» համար կատարուած փորձերուն նորոգման դէմ։

Պէտք է ուժեղցնել գաղափարական ճակատին վրայ ամէն աշխատանք Արդար պայքար մղել դաշնակցականութեան ամէն արտայայտութեան եւ բանուորները ազգայնականութեամբ վարակելու փորձերուն դէմ։

ԳԱՐԱԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Հայաստանի գիւղական գաւառներուն մէջ շինուած եւ աւարտած են 10 պանրագործարաններ, որոնք կը գտնուին Թալիշաւուն, Դըզըլ-Դաչ, Քարվանսարայ, Բաշ-Ապարան, Համզաչիման, Կարակալա, Սիմէոնովկա, Կարմիր-գիւղ, Եանըխ, Երիցէն գիւղերուն մէջ։

Այս գործարանները արդէն սկսած են աշխատիլ։ Պիտի պատրաստուին նաեւ զուիցերական պանիր։

4000 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆ. ՆԵՐ Սեւանի էջմ գիւղին մէջ (Ալեքսանդրի կոմունէ) գտնուեցաւ քարէ չիրմաքար մը, որ կը պատկերացնէր ձուկ մը եւ իր գլխին աւելորդներ։ Հնագէտներուն կարծիքով, չիրմաքարը կը պատկանի քարէ դարուն, Քրիստոսէ 2000 տարի առաջ։

[illegible]

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՄԱՐՍԻԼԻԱՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պէյրութ-ի թեամբ Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ գերասան Շ. Սարեանի եւ տեղական ուժերուն, վերջին շաբաթներուն Մարսիլիոյ մէջ ներկայացուեցան երկու խաղեր, «Քորրատօ» եւ «Շէյլօք» Հայսո՞ւ Ս. Լ. Շարաթ երեկոյ պիտի ներկայացուի «Հին Աստուածներ»։

«Շէյլօք Հայ»ը ներկայացուեցաւ Շաբաթ գիշեր, հակառակ հաշեկան ապրումի պահերու Պատանի ստեղծին ճարտարութիւնն ու զիմաբուութիւններն են, որ հետաքրքրութիւն կ՚արթնցնեն։ Մարութեան յաջողութեամբ կատարեց գաղտնի ստեղծին դերը, ի յայտ բերելով գիմափոխութեան արագ ու հարուստ ձեւեր։ Պիտի ամէն փայլեան բնքինքը պահել զանազան եղանակով ծպտումներու մէջ։

Շ. Սարեան խաղաց Շէյլօքի հակառակորդին՝ փրօֆ Մօռլիանի դերը։ Սակայն Սարեան աւելի ընդունակ է ողբերգական դերերու։

Ցաջող էր Ս. Ազարեան իր բնական շարժումներով ու խօսակցութեամբ։ Խաղին ամբողջութիւնը գիտցաւ պահել նոյնպէս օր. Ա. Աւագեան։

Հ. Ս.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՇԱՎԻԼ-ՎԻՐՕՖԼԷՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Շավիլ-Վիրօֆլէէն խումբ մը երիտասարդներ գեղեցիկ գաղափարը յղացած էին կազմելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, նպատակ ունենալով միացնելու Քլամարի, Սէվրի, Շավիլի, Վիրօֆլէի, Վէրսայլի եւ մօտակայ արուարձաններու հայ երիտասարդ ուժերը, զարկ տալ անոնց ֆիզիքական ու բարոյականին, եւ յարաբերութեան մէջ դնել զանոնք տեղական օտար մարզիկներու հետ։

Ուրախ ենք յայտնելու թէ այդ փափաքը իրականացած է ներկայիս եւ մասնակցող անդամներու թիւը արդէն 35ի հասած է։

Վստահ ենք թէ՝ նորակազմ խումբը, որ լաւ մարզիչ առաջնորդներ ունի յանձին պ. պ. Խուպէսէրեանի, Չագըճեանի, Ցօլապճեանի եւլն. որոնք սերտիւ փարած են այս ազնիւ ձեռնարկին յաջողութեան, պիտի իրականացնէ իր վրայ դրուած յոյսը։

Յուլիս 30ի Շաբաթ երեկոյին ընդհ. ժողովին մէջ միաձայնութեամբ ընդհանուր խմբապետ ընտրուեցաւ Պ. Խուպէսէրեան, իսկ Պ. Պերճ Չագըճեան ալ մարզական խմբապետ։ Հասցէ ... պաշտօնատուն ... է 187 Grande rue de Chaville, Viroflay, ուր ամէն Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30-10 խորհրդակցութիւններ կը կատարուին։

Փափաքելի է որ տեղւոյն եւ շրջակայ արուարձաններու բոլոր գործ ն թէ հաւաքէր երիտասարդները իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը բերեն այս գեղեցիկ ձեռնարկին, ուր իրենց շուրջ պիտի գտնեն ոչ միայն հայ մարզիկներ, այլ եւ ազնիւ եւ վեհանձն եղբայրներ։

Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք նորակազմ մասնաճիւղին, եւ վստահ ենք թէ շրջակայ մօտ 250ի հասնող հայ ընտանիքներ՝ սիրայօժար մասնակցութեամբ, մինչ վաղ պիտի պահեն եռանդը խումբ մը երիտասարդ մարզիկներու, որոնք կոչուած են ապագայի առողջ ու կայտառ սերունդը կազմելու։

Կար. Թագըրմեճեան

Ընթերցո՛ղ

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ՚ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։

Կ՚աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չե՞ս պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒԻ ՄԸ ՊԱՀՈՒՆ.— Սէն-Դընիի մէջ, Լօմ փողոցը, կէյեր ու ցնիեր կը կռուէին իրարու հետ, կանգնած՝ տանը խոհանոցին մէջ։ Սկսան ամբախոծել զիրար պարապ շիշերով։ Կէյերի կինը, երախան գիրկը, վազեց օգնութեան։ Քանի մը շիշեր հանդիպեցան դէմքին ու երախային գանկին, որ ջախջախուեցաւ։ Երախան մեռաւ։ Կռուազանները ձերբակալուեցան։

ՆՈՐ ԼԱՆՏՐԻԻ ՄԸ.— Այս ձմեռ, գեղատի աղջիկ մը Օթէլիա Շթօհր, շոգեկառքով կը ճամբորդէր Աւստրիոյ մէջ։ Գերմանացի մը մօտեցաւ աղջկան եւ բարեկամացան։ Շուտով նշանուեցան, յետոյ ամուսնացան։ Գերմանացին ինքզինքը կը ներկայացնէր բժիշկ Նէկէլ Մայիս ամսուն մէջ մեր բժիշկը յաջողեցաւ կլլել աղջկան ամբողջ օժիտը Ատոր մէն ալ աղջիկը մեռաւ։ Աղջկան ծնողքը կասկածելով, դիտողութիւն պահանջեց։ Երեւան ելաւ մահուան պատճառը, աղջիկը թունաւորուած էր։ Խիստ հարցաքննութենէ մը յետոյ, յայտնի եղաւ որ Նէկէլ բժիշկ չէ, այլ Լանտրիւ մը, որ հարուստ կիներու հետ կ՚ամուսնանար, օժիտը կ՚առնէր եւ կը մեռցնէր զանոնք։ Խուզարկութիւնը երեւան հանեց բազմաթիւ նամակներ, որոնցմով Նէկէլ ամուսնութեան սենեակներէն կը խնդրէր գտնել հարուստ կիներ, գեղատի կամ տգեղ։ Ան կ՚ամուսնանար ինչ տարիք ալ ունենային թեկնածուները, ուտելու համար անոնց դրամը, յետոյ սպաննելու համար զանոնք։

ԳԻՒՂԱՑԻՆ ՎԱՐՍԱՎԻՐԱՆ

Պէրլինի մէջ նշանաւոր վարսավիրայ մը կար, որ աղուոր մազեր կը շինէր կինը, խանութին մէջ, յաճախորդներու ներկայութեան առատ մը պախարակեց ամուսինին անպարկեշտ ընթացքը որուն հետեւ վարսավիրան չէր ծածկեր իր գգացումները այն աղջիկներուն հանդէպ, որոնց մազերը կը կտրէր ու կը յարդարէր եւ կը համբուրէր կլոր ծոծրակները։

Կնոջ յանդիմանութիւնը ծանր էր։

Իրիկունը ամբլով կտրեց կնոջ գլուխը, եւ սենեակին մէկ անկիւնը նետեց յետոյ պահեստի դրամները առնելով անհետացաւ։

ՔՕՍԱԿԱՀԱՑԸ.— Ժամանակէ մը ի վեր Վէնսէն-15րդ Մէտրի գիծին վրայ քսակահատութեան դէպքերը անպակաս էին, եւ ճամբորդները բարկացած։ Կարելի չէր ըլլար բռնել գողը։

Անցեալ օր, ճամբորդ մը զգաց որ մուկի պէս բան մը կը պտտէր գրպանին մէջ Մինչեւ որ ետին դարձաւ, գողը ցատկած էր հանրակառքէն։ Բարեբախտաբար ճամբուն վրայ այնքան բազմութիւն կար, որ գողը չյաջողեցաւ փախչիլ, ու բռնուեցաւ Ամբողջ բազմութիւնը յարձակեցաւ վրան՝ 20 բռունցքը մէկ անգամէն մուրճի պէս կ՚իջնէր գլխուն։ Եթէ ոստիկանները չհասնէին, քսակահատը, խալացի մը, պիտի հատնէր ու տապկուէր։

ՈՒՐԻՇ ՄԸ.— Ընկերվարական Երեսփոխան Քօնիէր Մօրէլ հանրակառքի մը գրան առջեւ կեցած էր, երբ երիտասարդ մը զարնուեցաւ իրեն, յետոյ ներողութիւն խնդրեց, ցատկեց գուրս Երեսփոխանը կասկածեցաւ, ձեռքը գրպանին տարաւ, դրամապանակը հալեր էր։ Եւ ընկերվարական կոչ մը արձակեց.

— Հասէ՛ք, հասէք, բռնեցէք գողը։

Երկու հոգի յաջողեցան բռնել գողը, որ, դարձեալ, Խալացի էր։

ՀՕՐ ՄԸ ՍԷՐԸ ԻՐ ԶԱՒԿԻՆ

Մօնփէլիէի մէջ գինիի վաճառական մը, որ բաժնուած էր կնոջմէն, համաձայն դատավճռին՝ պարտաւորուած էր կնոջ յանձնել իր 6 տարեկան մանչը։ Սակայն վաճառականը այնքան կը սիրէր իր զաւակը, որ չէր ուզեր բաժնուիլ։ Ու պահեց զինք դատարանի գիտած ըլլալով, ոստիկանութիւնը բանտարկեց հայրը, որ կը յայտարարէ թէ երբեք չպիտի յանձնէ իր զաւակը եւ չպիտի յայտնէ թէ ո՛ւր պահած է զայն։

ԼԵՌԱՆ ԳԱԳԱԹԷՆ.— Անգլիացի զբօսաշրջիկ մը, զաւկին հետ Կրընօպլի շրջակայ լեռներուն վրայ կը բարձրանար առանց առաջնորդի։ Ուզեցին մագլցիլ լեռան գագաթին ցից կանգնած ժայռէ ասեղին վրայ։ Ասեղը շատ վտանգաւոր է։ Եւ անգլիացին սահեցաւ 200 մեդր բարձրութենէ մը վար ու գլորեցաւ ժայռերուն մէջ։ Մահը վայրկենական եղաւ։ Զաւակը չյաջողեցաւ իջնել հօրը քով։ Դարձաւ գիւղ օգնութիւն խնդրելու։ Խումբ մը գիւղացիներ, չուաններով եւ անհրաժեշտ գործիքներով, գացին վերցնելու դիակը։ Սակայն չյաջողեցան։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Թէեւ այս խորգութիւնը չէր տարածուած, բայց կրցեր էի զայն ստուգել շնորհիւ անոնց որ, մօտէն կամ հեռուէն, կապ ունեցեր էին կայսերական գերդաստանի սպանութեան հետ։ Նոյն իսկ. կային որ Մեծ-Դքսուհին փրկուելն անուններ ալ կու տային։ Բայց հակառակ բուռն ճիգերուս, չկրցայ բացարձակ կերպով վստահ ըլլալու համար փաստեր ձեռք ձգել եւ Մոսկուա վերադարձայ խորապէս վրդոված, եւ պատրաստ ամէն բան ընելու, ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար, ինչ որ չուշացաւ. եւ ահա թէ ինչպէս։

Այն շրջանին որ այս յիշուած դէպքերը տեղի կ՚ունենային, մեր կազմակերպութիւնը որ այժմ ծաւալած է, դեռ սաղմնային վիճակ մը ունէր։

Ցրուած, առանց գործակալներու եւ կապակցութեան, առանց որոշ ուղղութեան, հակայեղափոխականները անկարգ կերպով պայքարի կը մտնէին եւ կանոնաւոր կերպով կը պարտուէին Ընկից ի վեր, այս բոլորը փոխուած է, եւ միայն այն խորգութիւնը որ կրցաք Մոսկուա հասնիլ եւ հոն հաստատուիլ վերջապէս կանոնաւորապէս հոն ապրիլ կը բաւէ հաստատելու թէ՝ ասկից յետոյ սովետները ուժեղ կազմի մը հետ է որ գործ ունին։

Ինչպէս

— Արդ, իրիկուն մը երբ քանի մը ընկերներու հետ, Մոսկուայի Սովիւսին մէկ հաւաքավայրին ներկայ կ՚ըլլայի, մեր համախոհներէն մէկը որ հին շրջանէն մնացած ճաշարանի մը մէջ վարիչ էր, եկաւ գիս գտաւ, եւ շատ շահեկան միջադէպի մը մասին լուր տուաւ։ Շիլթաչիկ, այդ իրիկուան համար, մասնաւոր խուց մը բռնած էր եւ միեւնոյն ատեն տասներկու հոգինոց ճաշ ապսպրած էր։ Ասիկա այնքան հազուադէպ բան մըն էր, որ կ՚արժէր, որ զայն լուսաբանելու համար յոգնէի։

— Լաւ ուրեմն, հարցուցի ճաշարանի պաշտօնեային. հոդ ի՞նչ կայ զարմանալու։ Չէ՞ք գիտեր որ մեր արդի տէրերը իրենք զիրենք բանէ զրկող մարդեր չեն։

— Այո կայ որ, ըսաւ մեր ընկերը. ինծի այնպէս կը թուի թէ՝ այս ճաշը միւս ճաշերուն չի նմանիր։

— Պատմէ՛, նշանակելի ի՞նչ կը տեսնես։

— Նախ որ ժամ մըն է փողոցը պահպանուած է երկու կարմիր պահակախումբերու կողմէ, որոնց մեծ մասը Չինացիներ են։ Յետոյ, բանի չափ չեկիստներ խուժած են ճաշարան, մուտքը պահպանելու համար։

— Արդեօք ինչպէ՞ս կրցար զայդ իմանալ

Փսփսեց. յետոյ ըսաւ.

— Այդ պարոնները ամէն բանի վրայ չեն մտածեր։ Մառանին դուռը կայ, որ չեն մտածած պահպանել։

— Լա՛ւ, այդ հաւաքոյթին մասին ուրիշ մանրամասնութիւն չունի՞ս

— Այո՛, նախ, Շիլթաչիկ յանձնարարեց որ «Թօքէն» կոչուած գինիէն հայթայթենք իրենց, որովհետեւ, թ... ժողովրդական գործավարը որ ներկայ պիտի գտնուի, շատ կը սիրէ եղեր այդ ըմպելին։

— Ուրիշ, ուրի՞շ։

— Յետոյ... խնդրեցի որ զգուշանան քովէ քով նստեցնելէ Թ... եւ Ճէրժինսքին, որ չեն կրնար զիրար տանիլ...

— Բայց ինծի նայէ, ինչ որ կ՚իմացնես, շատ շահեկան է. ժամը քանի՞ն է այդ ճաշկերոյթը։

— Կէս գիշերէն քառորդ մը առաջ։

— Լա՛ւ. եւ ո՞վ է որ պիտի սպասարկէ այդ պարոններուն։

— Ո՛չ ոք. կ՚երեւի։

— Ինչպէ՞ս իրենք իրենց պիտի սպասարկեն...

— Երբեք. ազանդերէն յետոյ, կերակուրները պիտի դրուին ջեռուցիչներու վրայ, եւ առանց կանչուելու ոչ ոք պիտի կրնայ մասնախուցէն ներս մտնել։

— Դէշ չեն կարգադրած։ Բայց ըսէ տեսնեմ, առանց կասկած արթնցնելու կարելի չէ՞ որեւէ կերպով ներկայ ըլլալ այդ հացկերոյթին։

Խոհարարը նորէն ժպտեցաւ։

— Կ՚ընդունի՞ք անշուշտ որ, եթէ այդ տեսակ միջոց մը չգտնուէր, պիտի զգուշանայի գալ ձեզ խանգարելէ։

— Լաւ, ուրեմն երթանք։

— Այո՛, բայց պէտք է կարգ մը զգուշական միջոցներ ձեռք առնել չզգացնէ ներս մտնելու ձեւով կարելի չէ մեր ճաշարանը մտնել։ Յետոյ, չեկիստներն ալ կան...։

— Իրաւ է. ինչպէ՞ս ընել ուրեմն։

— Ահա թէ ի՞նչ մտածեցի. Հին ուժէմէն մնացած շատ մը ճաշարաններուն մէջ, ինչպէս է մերը, ծակեր .. կան։

— Ի՞նչ ծակ։

— Օթոցներուն ետեւը, պատերուն վրայ բացուած փոքր ծակեր, որոնք ցարական ոստիկանութեան թոյլ կու տային, առանց նշմարուելու, դիտելու անցուդարձը եւ լսելու խօսակցութիւնները։ Բայց մեր ճաշարանին մէջ մարդ չի գիտեր այդ կէտը, որովհետեւ մեր նոր սեփականատէրը վերէն վար մաքրեց եւ միայն գիս ու մառանապետը պահեց։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԽՐԻՄԵԱՆ

հրաժարելով առանց վերապահութեան հպատակիլ կուսակցութեան որոշումներուն։

Կոչը կը հրաւիրէ ուժգնօրէն կռուիլ ընդդիմադիրներուն դէմ, առանց նկատի ունենալու անոնց դիրքը, ոչ ալ այն ծառայութիւնները, զորս կատարած են անոնք յեղափոխութեան ընթացքին։

«Փրավտա» կը ծանուցանէ թէ Սոգոլնիքով (աջ ընդդիմադիրներու պետը) եւ ուրիշ վարիչներ հրաժարած են ընդդիմադիր հոսանքէն։ Հաւաքաբար ստորագրած են յայտարարութիւն մը, որով ետ կ'առնեն իրբեւ ընդդիմադիր նախապէս իրենց տուած ստորագրութիւնները։ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը կը գուշակէ թէ պայքարը սաստկացնելու մասին իրենց տուած որոշման հետեւանքով, շատեր պիտի հեռանան ընդդիմադիր շարքերէն։

Լէնինի այրին, տիկին Քրուփսքայա, որ 1925էն ի վեր յարած էր ընդդիմադիր հոսանքին նոյն ժողովին մէջ, ճառ մը արտասանած է, կոչ ընելով աշխատիլ կուսակցութեան միութեան համար։ Տիկին Քրուփսքայա կ'ընդունի այլեւս թէ ընդդիմադիրներուն տեսակէտները սխալ են, թէ ընդդիմադիրներու ամբաստանութիւնները, որոնք ոեւէ հիմ չունին, կը խափանեն կուսակցութեան ջանքերը՝ բանւորներու կազմակերպման եւ միացման համար։

Դաւ մը Վէհապետ թագաւորին դէմ

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, որ նպատակ ունէր սպաննել Նէճտի եւ Հիճազի վեհապետ թագաւոր Իպն Սաուտը եւ իր երէց որդին էմիր Սաուտը։ Դաւադրութիւնը կազմակերպուած էր Սուլթանին հարազատ եղբօրը, էմիր Մոհամմէտ իպն Ապտիւրրահմանի կողմէ։

Սուլթանին ծառաները կաշառուած ըլլալով, դաւադրութիւնը դիւրութեամբ գլուխ պիտի հանուէր։ Սակայն Հաջայի Պարսից ծոց, կուսակալ Ապտուլլահ Իպն Ճէլվի յաջողեցաւ երեւան հանել դաւը։

Լէոն Տոտէ օդափոխութեան ելած է

«Աքսիոն Ֆրանսէզ» կը հրատարակէ հետեւեալ ծանուցը.—

Տոտէ որոշեց այլեւս չուշացնել օդափոխութիւնը, զոր սովոր է կատարել ամէն տարի իր ընտանիքին հետ։ Եւ այս տարի օդափոխութիւնը պիտի անցընէ Պելճիքայի մէջ, առանց հոգ ընելու Սարոյի ոստիկանները։

Երկուշաբթի առաւօտ, ամէն միջոց ձեռք առնուած էր։

Լէոն Տոտէ ճամբայ ելաւ, առաջնորդութեամբը արքայական երիտասարդներու։ Ոչ հսկողութիւնը, որ կը կատարուի Ֆրանսայի բոլոր ճամբաներուն վրայ, ոչ ալ աւելի խիստ քննութիւնը, որ տեղի կ'ունենայ ֆրանս. մաքսատուներուն մէջ՝ Ընդհ. Ապահովութեան հրահանգով, չարգիլեցին որ Լէոն Տոտէ անդարտ շարունակէ իր ճամբորդութիւնը։ Ան անցաւ հիւրընկալ երկրին սահմանագլուխը, ուր պիտի մնայ քանի մը շաբաթ։ Առանց ոեւէ դժուարութեան, Լէոն Տոտէ պիտի վերադառնայ Ֆրանսա, երբ որ ուզէ։

.˙. «Ժուռնալ»ի աշխատակից մէկը Լոնտոնէն կը պատմէ թէ քանի մը օր առաջ այցելած է Լէոն Տոտէի, որ կը գտնուէր Ֆրանսայի մէջ կրօնաւորի մը գեղջուկ տան մէջ։ Փարիզէն մեկնած է կէս գիշերէն վերջ ինքնաշարժով մը։ Քաղաքէն դուրս հանդիպած է ուրիշ ինքնաշարժի մը. աչքերուն սեւ ակնոցներ անցուցած են եւ քանի մը ժամուան խիստ արագ ճամբորդութենէ մը վերջ, ինքնաշարժը կանգ առած է «Ֆրանսայի հրաշալի անկիւններէն մէկը»։ Ինքնաշարժի վարիչը պատուիրեց իրեն ձախ արահետէն քալել «Վալանսիա»ն սուլելով։ Կրօնաւորը դուռը բացաւ, ու քիչ վերջ վար իջաւ Լէոն Տոտէ, ընդունելու համար ճարպիկ լրագրողը։ Կրօնաւորը անոնց պատկերները առաւ։ Տոտէ տեղեկութիւններ ուզեց Փարիզի կեանքին մասին։

Այցելութենէն վերջ մէկ Լոնտոն, դարձեալ սեւ ակնոցներ դրած, Փարիզ վերադարձաւ։ Բացի ֆրանսացի լրագրողէն, Լ. Տոտէ ընդունած է նաեւ օտար թերթերու թղթակիցներ, որոնք արտասահմանի թերթերուն գրկած են Տոտէի յայտարարութիւնները։

Նոր մրցանիշ կոտրելու փորձեր

Երկու գերման օդանաւորդներ, Ռիսթից եւ Էտցարտ, աջի առաւօտ Տէսսաուէն մեկնեցան օդանաւով մը, որ 3700 քիլօ պէնզին կը պարունակէ եւ կը յուսան օդին մէջ մնալ 60 ժամ։ Անոնց նպատակն է կոտրել ժամական մրցանիշը։

Ուրիշ երկու օդանաւորդներ, Լօօզ եւ Քէօլ, որոնք նման օդանաւ մը ունէին, նոյն պարունակութեամբ, չյաջողեցան թռչիլ, խանգարման մը հետեւանքով։

Երկու անգլիացի օդանաւորդներ, Քար եւ Տըրթ, որոնք զաղտնի թռած էին Քրէնուըլի օդային կայանէն, կոտրելու համար հեռաւորութեան մրցանիշը, ինկան Դանուբի մէջ, Աչաշի մօտ։ Օդանաւորդները վիրաւորուեցան, իսկ օդանաւը կը ծփայ գետին ջուրերուն վրայ։

Քար անգամ մըն ալ ինկած էր Պարսից ծոցին մէջ, նման մրցումի մը ընթացքին, երբ Լոնտոնէն Հնդկաստան կ'երթար։

Միւս կողմէ գերմանական ընկերութիւններ նոր փորձեր կը կատարեն։ Եթէ յաջողին անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն կտրել Ատլանտեան ովկիանոսը երկու օդանաւով, որոնք պիտի կոչուին «Եւրոպա» եւ «Պրէմէն»։ Օդանաւին մէջ միակ տեղը, որ յատուկ է ճամբորդի, պիտի գրաւէ Հըրսթի պատկանող թերթերուն ներկայացուցիչը։

ՌՈՊԵՐ ՏԸ ՖԼԵՐԻ ՄԱՀԸ

Երէկ առաւօտ Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը ակադեմական Ռոպէր տը Ֆլէրի, որ քանի մը օր առաջ մեռած էր Վիշիի մէջ։ Յուղարկաւորութեան ներկայ էին Ակադեմիային կողմէ Պարթու, Լուի, «Ֆիկարօ»ի ներկայացուցիչները եւ զանազան պատուիրակութիւններ արուեստի եւ թատերական։

Եկեղեցիին բակին մէջ ճառեր խօսեցան Պարթու, Լամօն Պէ..., Պէրնշթայն եւ ուրիշ։

Ռոպէր տը Ֆլէր ծնած էր 1865ին. մեռաւ երկային բոլորտիք... Հեղինակած է բազմաթիւ ծանօթ թատերախաղեր։ Ունի նաեւ ...տագաստական ուսումնասիրութիւններ։ Ցնորէնն էր «Ֆիկարօ»ի ...ական բաժնին եւ նախագահ թատերագիրներու արհեստակցական միութեան։

ՀԱՅ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները 6 Օգոստ. երեկոյեան ժամը 9ին քաֆէ Օ Պլէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Իթալի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Շափ Գոն թէաթրի մէջ։ կը խօսի ընկ. Արսէն։ Երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Շ. Սարեանէ եւն.։

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի կողմէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Grammontի յենի եսւեր։ Երգ, արտասանութիւն, կովկասեան եւ հայկ. պարեր եւ անակնկալներ։ կը մասնակցին Լիոնի «Արաքս» խմբակը եւ հայ արիները։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Լիոնէն շոգեկառքով՝ առաւօտեան ժամը 6.30, 9.30 եւ 13.30ին, 16 թիւ ճանապարհով Pont Lavalletէն առաւօտեան ժամը 8ին եւ 11.45ին։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԷԼՖՕՐ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վազգէն խումբին կողմէ, 7 Օգոստ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne Offemontի դպրոցի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ներկայացում։ Մուտք՝ 3 ֆր.։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Վաղը Շբ. գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape ղեկավարութեամբ՝ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Շ. Սարեանի եւ տեղական ուժերու։ կը բեմադրուի՝ Լ. ՇԱՆԹԻ

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Ֆաքիր Թահրա պէյի նոր ներկայացումները անհամեմատ հետաքրքրութիւն կը պատճառեն սասանեալ հազարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը սրգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Մարկնզիի հրակերութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տեւին ներկաներուն օգնութեան փութալու։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ ժամը 8ին, 80 Charles-Chefson, Bois Colombes։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը 8 Օգոստոս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 40 Rue de Bellville։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ'Օպնայի Կոմիտէին խումբի վիճաբանական ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին. ընկ. Ասատուր Ճէքէրճեանի բնակարանը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն ստիպողական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը 7 Օգ. կիրակի երեկոյ ժամը 7.30ին (63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք) սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Զեկուցում Ռայոնական ժողովին պատգամաւորներէն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին. նախկին գաղթակայանի Փոն Աստոյի բովի սրճարանին մէջ։ Կը խնդրուի ներկայանալ անդամատետրերով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ ԻՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Դաշտային հաւաքոյթ 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա Փոմ Շալէ տը լա Փոմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութեան կազմակերպած վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ռոսսոնի սրահը 40 Rue de Belleville։ Վիճակահանութենէն յետոյ ընդհ. ժողով։ Օրակարգ՝ հանգանակիչ յանձնաժողովի եւ վարչութեան հաշուետուութիւնն ու նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տարօն-Տուրուբերանի հայրենակց. միութեան կողմէ, 14 Օգոստոսին, Շավիլի անտառին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Կը խնդրուի քոյր միութիւններէ եւ հաստատութիւններէ նկատի ունենալ, այն թուականը։

Գ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի կեդր. վարչութեան 3րդ պատմագիտական արշաւ՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ Musée de Trocadéro (Ազգագրական թանգարան) առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Յ. Բասմաջեանի։ կը հրաւիրուին անդամները ու մասնակցիլ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Métro Trocadéro ժամը 2.30ին։ Օգոստոս 14ին մեծ դաշտահանդէս։ Մանրամասնութիւնք յետ օրէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի 7 Օգոստոս. «Յառաջ»ի անդամներն ու համակիրները շոգենաւով պտոյտ մը պիտի կատարեն դէպի Սէն. Քլու անտառը։ Ժամադրավայր Շաթըլէի նաւամատոյցը ժամը 9ին։ Կարելի է միասին բերել ցորեկուան ճաշը։ Տեղի պիտի ունենան խաղեր, դրօսանքներ, խմբանկար, եւ «Յառաջ»ի ձեռագիր յանպատրաստից օրաթերթը։

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի ՀԱՍՑԷՆ

Mlle. S. Agopian

5, Rue des Gobelins (Paris 13e)

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ մեծ եւ պզտիկ սենեակներ։ Դիմել՝ Գ. Արզումանեանի, 36 Rue Damesmes, Paris 13me մեթրօ Իթալի։

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St.
Տոլար	Dollar
Մարք 100	100 Mark
Թրքական ոսկի	L. Trq
Թրք. ...	...
Մէճիտիէ	Médjidie
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի	Drachme
Լիր	Lire
Պելճ. ֆրանք	Frc Belge
Զուից.	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg
"	II
"	III
Թուրքիոյ Լոթ	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

6 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 408

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՐԿԵ՛ՆՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Կը թուի թէ բախտորոշ, ճակատագրական եւ պատասխանատու անկիւնադարձի մը առջեւ կը գտնուինք։

Խօսքը նոր սերունդին սպառնացող աւելի մեծ վտանգներու մասին է։

Բազմակողմանի են վտանգները, որոնք կը սպառնան մեր ցեղի հիմերը փորել։

Թէեւ Մեծ Եղեռնէն ի վեր անցած են 12 երկար տարիներ, սակայն մեր երկսեռ որբերը զանազան որբանոցներու մէջ խոշոր թիւ մը կը կազմեն տակաւին։ Անոնցմէ փոքրիկ մաս մը միայն հայկական հաստատութիւններու մէջ տեղաւորուած են. մնացածները կը պատսպարուին Ամերիկեան Նպաստամատոյցի կողմէ։

Այս հաստատութեան տեղեկագիրները ժամանակէ մը ի վեր արդէն ցոյց կու տային թէ՝ քանի՛ ժամանակը կ'անցնի, այնքան օգնութեան տրամադրութիւնը կը թուլնայ օտար բարեսէրներու մօտ։ Իսկ այս տարի Միսիսիփիի աննախընթաց և ահռելի ողողումներու հետեւանքով ստեղծուած աղէտը իր վրայ հրաւիրած է ամերիկեան բարեսէրներու ամբողջական ուշադրութիւնը, որու հետեւանքով, եթէ ոչ ամբողջապէս՝ գոնէ մեծ չափով ցամքելու դատապարտուած պիտի ըլլան Նպաստի աղբիւրները։

Ասիկա շատ բնական երեւոյթ մըն է եւ երբեք մեղադրելի են օտար բարեսէրները, երբ իրենց սրտին ու հոգիին աւելի մօտիկ խօսող աղէտի մը վրայ կը կեդրոնացնեն իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը։

Այս պարագան սակայն շատ վտանգաւոր կերպով կը սպառնայ քանի մը տասնեակ հազար հաշուող մեր որբերու վիճակին։

Այդ է պատճառը, որ թէ՛ Նպաստամատոյցի կեդրոնը և թէ Դր. Ալիս Սթօն Պլաքուէլ ահազանգի բնոյթ կրող կոչերով կը դիմեն հայ ժողովուրդին՝ ցոյց տալու սպառնացող վտանգը և փնտռելու դարմանը Հայերու գոհողութեան մէջ։

Գիտենք թէ այսպիսի կոչեր շատ եղած են ուրիշ առիթներով, սակայն հայ ժողովուրդը, մանաւանդ անոր ապահովուած դասը քիչ զոհողութեան յանձառու եղած է։ Բայց այս անգամ անտարբեր մնալ պիտի դառնայ համանիշ ոճրագործութեան և ազգային գոյութեան դէմ դաւաճանութեան։

Տարիներու ընթացքին մեր ապիկարութեան եւ անտարբերութեան հետեւանքով, հազարներով, նոյնիսկ տասնեակ հազարներով մենք ցրուեցինք մեր չափահաս որբերը օտար աշխարհներ, դատապարտելով զանոնք օտարոտի եւ ծանր աշխատանքներու, մօտաւորապէս գերեվարութեան աստիճանի մը, եւ որոնց մեծ մասը դատապարտուած պիտի ըլլան կորստեան։

Իսկ այս անգամուան նիւթական տագնապը որբանոցներէն դուրս պիտի նետէ նաև, մեր անչափահաս եւ գուրգուրանքի կարօտ փոքրիկ բեկորները։ Ո՞ւր պիտի երթան, ի՞նչ պիտի ընեն այս անօգնական երախաները։

Հրատարակեցինք «Հայրենիք»ի կոչը ամերիկահայ գաղութին՝ արձագանգ տալու Նպաստամատոյցի ահազանգին և մասնակցելու հանգանակութեան։

Մենք այն համոզումէն ենք, թէ ասիկա բաւարար չէ վերջնականապէս լուծելու տագնապը։

Մենք ոչ միայն պիտի մտածենք որբանոցներու մէջ եղածներու պատսպարումի մասին, այլ նաեւ անկէ դուրս եկածները թէ չափահաս դարձածներուն կեանքին ուղղութիւն տալու, զանոնք օտարացումէ ու այլասերումէ փրկելու, եւ մեր հաւաքականութեան օգտակար դարձնելու մասին։

Որո՞ւ սրտին մէջ վէրք չէ բացած այն երեւոյթը, որ հազարներով մեր կեանքէն կտրուած եւ Ֆրանսայի ագարակներուն եւ Մակեդոնիոյ ծխախոտի դաշտերուն մէջ ցրուած են անդեկ ու անօգնական։

Դեռ աւելին, քանի մը օր առաջ թերթերու թղթակիցները լուր տուին, թէ մեր հայրենիքին մէջ գոյութիւն ունեցող որբանոցներու չափահաս դարձած որբերն ալ նոյն վիճակին կ'արժանանան. կը ղրկուին օտար երկիրներու աշխատանքի շուկաները՝ իբրեւ վարձու ձեռքեր։

Մեր նոր սերունդի ապագան վերջնական կորուստէ փրկելու համար կիսամիջոցները չեն բաւեր. անոնք կրնան պատահական եւ ժամանակաւոր դարման ըլլալ միայն։

Համազգային մեծ կազմակերպութեան մը հրամայական պէտքին առջեւ կը գտնուինք, միայն այս նպատակին յատուկ։ Ահա՛ փրկութեան միակ միջոցը։ Այդ կազմակերպութիւնը Ամերիկեան Նպաստամատոյցին հետ ձեռք-ձեռքի տուած, աստիճանաբար իր ձեռքը պէտք է առնէ մեր չափահաս կամ անչափահաս որբերու գործը, փրկելու համար զանոնք սաոյց կորուստէ։ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը շատ դիւրութեամբ կրնայ նախաձեռնութիւնը վերցնել եթէ կամք ունենայ, եւ մենք համոզուած ենք թէ մեր ժողովուրդը լիարուն մասնակցութիւն ցոյց պիտի տայ։

Մեր ուժերէն վեր չէ այս գործը, որուն շատ դիւրութեամբ կրնանք ընդառաջ երթալ։ Կրնանք խստօրէն պահանջել մեր բազմաթիւ ունեւորներէն, որ աննախընթաց զոհողութեան մը յանձնառու ըլլան, քանի որ մեր նոր սերունդը կամ մեր ապագան փրկելու խնդիրն է դրուած հրապարակ։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԷ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

Հայրենիք քննելով Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան կոմիտէի բացած հանգանակութեան ձեռնարկը, կ'ըսէ (17 Յուլիս).

— «Երեք հիմնական նպատակներ կը հետապնդէ այդ Կոմիտէն այժմ.—

«Առաջին նպատակն այն է, որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը նախագահ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը Հայաստանի մասին նախապայման դարձնէ Թուրքիոյ հետ դաշնագիր կնքելու առթիւ։

«Երկրորդ նպատակն այն է, որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումը նախապայման նկատէ Ռուսիոյ հետ պաշտօնական յարաբերութիւնները վերսկսելու առթիւ։

«Եւ երրորդ նպատակն այն է, որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը շարունակէ նկատել Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը միակ օրինական ներկայացուցիչը Հայաստանի եւ հայ ազգի։

«Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէի մինչ այժմեան արդիւնաւոր ջանքերը երաշխիք մըն են, թէ այսուհետեւ եւս անոր աշխատանքը այս երեք նպատակները իրագործելու համար չպիտի անցնի ապարդիւն։ Անհրաժեշտ է միայն, որ անոր չպակսին նիւթական պահանջուած միջոցները։

«Այդ միջոցները հայթայթելու նուիրական պարտականութիւնը բնականաբար ամէնէն աւելի կ'իյնայ ամերիկեան հայ քաղաքացիներուն վրայ։

«Անհրաժեշտ է, որ, ի տես միջազգային վերահաս բարդութեանց, որոնք ապահովաբար պիտի անդրադառնան նաեւ մեր ժողովուրդի բախտին վրայ, գէթ այս անգամ մեր ազգային դիւանագիտական մեքենան գործէ նախօրօք պատրաստուած եւ հետապնդուած ծրագրով մը։ Բաղձալի է, որ գէթ այս անգամ ամէն ինչ չձգուի դէպքերու յետագայ ընթացքին եւ կոյր պատահականութեան։

«Ոչ ոք այս մեծ հանրապետութեան մէջ աւելի լաւ պիտի կարողանար կատարել հայ ազգի դիւանագիտական աշխատանքը, քան Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն»։

ՕԴԱՆԱՒԻ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Երկու Ֆրանսացի զինուորական օդանաւորդներ՝ Ռընէ եւ Ալֆրէտ տը Վիթրօլ եղբայրները երէկ առաւօտ ժամը 4 15ին Պուրժէի օդանաւային կայանէն մեկնեցան Պրէկէ օդանաւով մը, մէկ թռիչքով Փարիզէն Քաունաս (Լիթուանիոյ մայրաքաղաքը) երթալու համար։

∴ Տրուհէն առջի օր մէկ ժամ թռիչք կատարեց «Միս Քոլումպիա»ով։ Լէվինի հետ վերջնական պայմանագրութիւնը կնքուեցաւ։ Տրուհէն 100,000 ֆր. պիտի ստանայ մէկ տարուան համար։ Մեկնելու պարագային տիկին Տրուհէնի պիտի տրուի 300,000 ֆրանք։

∴ Գերման օդանաւորդներ Ռիսթիկ եւ Էտցտրա Լայփցիկի եւ Տէսաուի միջեւ կը շարունակեն երթեւեկը՝ տեւողութեան մրցանիշը կոտրելու համար։ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 1ին, 43 ժամէ ի վեր օդին մէջ էին և կտրած էին 5300 քիլոմեդր, ինչ որ կը ներկայացնէ Համպուրկէն Նիւ Եորք հեռաւորութիւնը։ Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ օդանաւորդները ստիպուած դէմ անծանօթ տեղ մը իջեր են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ժընեւի խորհրդաժողովը ձախողած

Վերջին օրերու դէպքերը արդէն նախատեսել կու տային թէ նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովը դատապարտուած էր անյաջողութեան։ Այս պարագան պաշտօնապէս հաստատուեցաւ հինգշաբթի օր, երբ ծովային երեք մեծ պետութեանց գլխաւոր պատուիրակները վերջին անգամ ըլլալով հաւաքուեցան։

Ժողովէն վերջ հրատարակուած զեկոյցի մը մէջ կ'ըսուի թէ կարելի չեղաւ յանգիլ ծրագրի մը, որ ընդունելի ըլլար բոլոր կողմերուն համար. սակայն յոյս կը յայտնէ թէ փորձը բոլորովին ձախողած չէ եւ յառաջիկային կարելի պիտի ըլլայ հակառակ տեսակէտները հաշտեցնել եւ օժանդակ նաւերու սահմանափակումը ձեռք բերել։

Անգլիա եւ Ճափոն համաձայն էին, միայն Միացեալ Նահանգներու պատուիրակները անդրդուելի մնացին։ Անհամաձայնութեան հիմնական կէտն էր յածանաւերու տարողութիւնը եւ թնդանօթներու չափը։ Անգլիացիները աշխարհի զանազան կողմերը իրարու մօտիկ նաւային խարիսխներ ունենալով, պէտք ունին փոքր տարողութեամբ յածանաւերու, մինչ Ամերիկացիներու նաւային խարիսխը շատ հեռու է, որով ալ մեծ յածանաւեր պէտք են իրենց։

Չիչէրին կը պատասխանէ Չէմպըրլէյնի

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ Չիչերինի հետեւեալ յայտարարութիւնները զորս ըրած է մամուլին.—

Դուք կ'ուզէք ստուգել արտասահմանի մամուլին այն գրոյցները որոնց համաձայն, իբրեւ թէ Անգլիա առաջարկած է մեզի վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութիւնները։ Իրականին մէջ սովետական կառավարութիւնը ոեւէ առաջարկ չէ ստացած։

Վերջերս Չէմպըրլէյն Երեսփ. Ժողովին մէջ ըրաւ կարգ մը յայտարարութիւններ, որոնց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէին սովորական յարձակումներ սովետական կառավարութեան դէմ, հանրային կարծիքէն ծածկելու համար այն անընդունելի միջոցները, զորս ձեռք առած է Անգլիոյ պահպանողական կառավարութիւնը հանդէպ խորհրդային իշխանութեան, ինչպէս Փէքինի եւ Արգոսի խուզարկութիւնները, դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզումը եւայլն։ Չէմպըրլէյն կը կարծէ թէ, հակառակ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումին եւ սովետական ստացուածքներու ամբողջականութեան եւ ապահովութեան մասին տիրող կատարեալ անորոշութեան, Անգլիա առեւտուրի մէջ կրնայ գործել միեւնոյն եղանակով, ինչպէս երբեմն։

Պէտք է ըսել որ սխալ է այդ կարծիքը։ Պէտք չէ մոռնալ որ դիւանագիտական յարաբերութեանց եւ առեւտրական դաշինքին խզումը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ նախաձեռնութեամբ։

Պէտք է հաստատեմ որ, մինչեւ այսօր յարաբերութեանց վերսկսման մասին մենք ոեւէ առաջարկ ստացած չենք ոչ ոքէ, ո՛չ պաշտօնական եւ ո՛չ ալ կիսապաշտօն եղանակով։ Այսուհանդերձ, եթէ անգլիական կառավարութիւնը իրապէս առաջարկէ վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութիւնները, կառավարութիւնը պատրաստ է ամէն վայրկեան անհրաժեշտ բանակցութեանց բացման, պայմանով որ տրուին երաշխիքներ թէ այլեւս չպիտի կրկնուին Արգոսի խուզարկութեան նման դէպքեր։ Խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է առնելու ամէն քայլ, որ պիտի նպաստէ խաղաղութեան դատին, որովհետեւ խաղաղութեան գործը կը համապատասխանէ թէ՛ Ռուսիոյ եւ թէ Անգլիոյ մեծ զանգուածներու շահերուն։

∴ Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ՛ Մենաշնորհներու կեդր. կոմիտէն բանակցութեան մտած է բազմաթիւ ամերիկեան եւ գերմանական տուներու հետ, կարեւոր առեւտրական մենաշնորհներու մասին։

Ստալին կը կռուի իր աթոռին համար

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կէփէուն խիստ հետապնդումներ կը կատարէ այն ընդդիմադիրներուն դէմ, որոնք հրատարակեցին յայտարարութիւն մը եւ ցրուեցին ամբողջ Ռուսիոյ մէջ՝ դէմ արտայայտուելով սպառազինութեան համար կատարուած կամաւոր հանգանակութիւններուն։

Այդ յայտարարութեան մէջ կ'ըսուի թէ «ոչ ոք կը խորհի յարձակիլ Ռուսիոյ վրայ, այլ Ստալինն է, որ կ'աշխատի պատերազմ յարուցանել, որպէսզի ամուր մնայ իր աթոռին վրայ եւ այս պատճառով պէտք է տապալել զայն»։

Պալթիկի կարմիր նաւատորմը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 6 Օգոստոս Թուականով.—

Էսթոնիոյ ջուրերուն մէջ ռազմափորձ կը կատարեն «Օրօրա» եւ «Մառա» տրէտնօթները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ զրահաւորներ, չորս ընդծովեայ, 6 ականակիր յածանաւ։ Այս նաւերը նախ տեմնուեցան Սթէնսքէօրի արեւելքը, յետոյ էխօլմ կղզիին բացերը։

Առաջին անգամն է որ կարմիր նաւատորմը այսքան մեծ ռազմափորձեր կ'ընէ։

(Լուրերու շարունակութիւնը. կարդալ Դ. Էջ)

ՔԱՆԻ՞ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԱՅ

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան Դիւանէն կը հաղորդուի թէ Փարիզի եւ շրջակայից մէջ այժմ ապրող աւելի քան 20,000 հայութեան համար երեք քահանայ կայ, որոնց մէկը նոր ձեռնադրուած է։ Իսկ մնացեալ 4 քահանաները անպաշտօն են՝ իրենց յառաջացեալ տարիքին եւ կամ ծանր հիւանդութեանց պատճառաւ — Մարսէյլի եւ 400 քիլոմեդր շրջակայ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ապրող 24,000 հայ գաղթականներուն համար միայն չորս քահանաներ կը պաշտօնավարեն, որոնց մէկը նոր ձեռնադրուած է։ — Լիոնի եւ 300 քիլոմեդր շրջակայ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ աշխատաւոր 16,000 հայ գաղութներուն համար միայն երեք քահանաներ կը պաշտօնավարեն, որոնցմէ մէկը՝ ծերունազարդ՝ պիտի տեղափոխուի իր զաւկին հետ Փարիզ։ Լիոնի հոգեւոր հովիւ Անանիա Ծ. վրդ. կաթուածահար եւ հիւանդ է, որով 16,000 հայութեան համար իրապէս միայն 2 քահանայ կայ, ամէն կողմ հասնելու համար, եւ նոր ձեռնադրուած Տ. Վարդան քահանայ կոչուած է Լիոնի ժողովրդեան մօտ պաշտօնավարելու։

«Ֆրանսայէն նոր եւ թարմ հոգեւորական ուժերու անհրաժեշտութիւնն յոյժ զգալի է թեմիս վերակազմութեան այս օրերուն, հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր մխիթարութենէն եւ մատակարարութենէն չզրկելու համար՝ ի գին ամէն զոհողութեան ինքնաբերաբար իրեն հաւատարիմ եւ անտէրունջ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, որուն ինքնապահպանման կենսական հարցին ամենագլխաւոր ազդակը Հայ եկեղեցին է, ականատես զրկուած ըլլալով իր ցեղին անհրաժեշտ միւս մեծ ազդակներէն»։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՃԵՊԸՆԹԱՑԸ

Պոլիսէն Ցայտի թղթակիցը կը հեռագրէ Օգոստոս 3ին.—

Անատօլուի Ճեպընթացը երէկ իրիկուն ժամը 7.20ին Լոնտրէն մեկնելով, այս առաւօտ ժամը 10ին հասաւ Հայտար փաշա։ Այս կերպով բացումը կատարուեցաւ նոր եւ աւելի արագ սպասարկութեան մը՝ Լոնտրէի եւ Պոլսոյ միջեւ։ Յոյս կայ որ շուտով այս սպասարկութիւնը երկարաձգուի Լոնտոնէն Գահիրէ։

Ճեպընթացը, որ ամբողջովին բաղկացած է մահճաբարձ վակոններէ, Ճաշասրահով մը, շաբաթը երեք անգամ պիտի բանի։ Սէնփլօնի Արեւելեան Ճեպընթացին հետ յարմարելով՝ Եւրոպայէն եկող ճամբորդները վաճառը պիտի կտրեն շոգենաւով մը, որուն մէջ պիտի կատարուին անցագրի եւ մաքսի ձեւակերպութիւնները։ Եւրոպայէն եկող ճամբորդները պիտի կրնան նաեւ Հալէպ երթալ, եւ տարուան վերջերն ալ, մինչեւ Գահիրէ, թէեւ Սուրիոյ մէջ ճամբորդութեան մէկ մասը պիտի կատարուի ինքնաշարժով։ Անատօլուի Ճեպընթացը այս առաւօտ Պոլիս բերաւ պաշտօնեաներ եւ լրագրողներ։ Կայարանը նեղլայ էր հանրօգուտ շինութեանց գործավար Պէհիճ պէյ։

ԹԱՒԼԱՐՈՒԹ Պոլիս Թագաւորը պիտի ամուսնանայ Տունէսի իշխանուհիներէն մէկուն հետ։

ԳՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ կռիւի համաճարակ կը տիրէ։ Բոլոր դպրոցները փակուեցան մէկ շաբաթուան համար։

ՍՍՍՌ

ԾՐՋՈՒՆ ԽՈՒՃԱՊԸ

Պատերազմի վախը կը շարունակէ տանջել խորհրդային վարիչները. Պոլշեւիկեան մամուլը կը շարունակէ լայն տեղ տալ «անգլիական դաւերուն եւ սադրանքներուն»։ Խորհրդային Միութեան դէմ Մոսկուայի, Խարքովի, Թիֆլիսի ու Երեւանի թերթերը կարդացողը այն համոզումը կը ստանայ, թէ ահա, այսօր չէ վաղը, անգլիական մարտանաւերը կը սկսին ռմբակոծել խորհրդային նաւահանգիստները եւ ռուսին Պոլոնիան եւ Փինլանդիի զօրքերը, անոնց հետ միասին եւ ուկրաինացի, վրացի, հայ տարագիրները ու ռուս հակայեղափոխականները կը շարժին դէպի «բանուորա-գիւղացիական պետութեան» սահմանները։

Այսպէս կը գրեն պոլշեւիկ թերթերը։ Այդ կը ճառեն պոլշեւիկ պարագլուխները։ Սակայն, ժողովուրդը կը հաւատա՞յ այդ խուճապահար աղաղակներին, թէ ոչ. չենք գիտեր։ Գիտենք միայն նոյն խորհրդային մամուլէն որ գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ ամէն օր սաստկացող պաշար կը հաւաքեն, հացահատ եւ ամէն տեսակ մթերքներ։ Մարդիկ կը վախնան, թէ պատերազմը կը պայթի, եւ իրենք, առաջուան պէս, կը մնան անօթի ու մերկ։ Կը ծախեն իրենց վերջին կովը ու դրամի պատրաստութիւն կը տեսնեն։ Խանութներու առջեւ կը կազմուին երկար «պոչեր»։ Ապրանքներու գիները կը բարձրանան, գիւղերու մէջ դրամը կը հոսի ու տատար կը թաքցնեն, որ պատերազմի ժամանակ կառավարութիւնը չբռնագրաւէ։

Իսկ կառավարութիւնը ո՛չ միայն միջոցներ ձեռք չառներ հանդարտեցնելու համար անհանգիստ ժողովուրդը, այլ, կարծես, դիտմամբ աւելի եւս կը հրահրէ վախի ու ջղայնութեան յարուցած մթնոլորտը։ Վերջին նոտայի այդ տեսակէտով Սթալինի երկար յօդուածը է յատկանշական, Մոսկուա 28ի թերթին մէջ «Պատերազմի սպառնալիքի եւ ինքնապաշտպանութեան մասին» ճառն է. յօդուածը գրուած է, աւելի շատ ընդդիմադիրները մեղադրելու նպատակով, բայց առիթը «պատերազմի սպառնալիքն» է։

«Հարցը թէ, կը գրէ, կարելի է կասկածիլ, որ այժմի կացութեան հիմնական հարցը նոր նուաճողական պատերազմի սպառնալիքն է։ Խօսքը նոր պատերազմի անորոշ եւ անհասկնալի վտանգի մասին չէ, այլ ընդհանրապէս նոր պատերազմի եւ յատկապէս, Խորհրդային Միութեան դէմ ուղղուած իրական, փաստական պատերազմի մասին։ Ու Անգլիա գործերով կը նպաստէ շահերու եւ ձգտումներու այն տակտիկներուն, որ Եւրոպ. կապիտալիստ պետութիւններու մէջ. Ի հարկէ, անոնք «շատոնց կռուած կ'ըլլային իրենց հետ եթէ չըլլային հանրային համակրութիւնները», որոնք վճռական պայքար մը կը մղեն կապիտալիստ պետութիւններու դէմ, եթէ գոյութիւն չունենար Խորհրդ. Միութիւնը, որու խաղաղասէր քաղաքականութիւնը ծանր քար մըն է կապուած նոր պատերազմի հրձիգներուն ոտքերուն։ Անոր այդ յաջողութեան նպատակով է, որ դրամատէր պետութիւնները կը ջանան [illegible] Միութեան դէմ։

Յարձակման նախաձեռնութիւնը կը պատկանի անգլիական քաղքենիներուն եւ անոնց «պահպանողական սադրանքներու պահպանողական կառավարութեան», որ «չի սիրեր սեփական ձեռքերով պատերազմիլ» եւ միշտ «կը գտնէ ուրիշներ՝ պատրաստ անոր համար կռուելու չարդանակներ հանելու»։ Անոնք են Լեհե-րը, Չինացիք, Կովկասեանները եւ այլն. Անգլիական կառավարութիւնը «կը կազմակերպէ Խորհրդ. Միութեան դրամական շրջափակում», գաղտնի խոստովանութիւններ կ'ընէ պետութիւններու հետ Խորհրդ. Միութեան դէմ ընդհանուր ճակատ ստեղծելու համար», «դրամ կու տայ Ուկրայինայի, Վրաստանի, Ազրբէջանի, Հայաստանի *) եւ այլ տարագիր կառավարութիւններուն, Խորհրդ. Միութեան սահմաններուն մէջ ապստամբութիւններ առաջ բերելու նպատակով», «դրամ կու տայ լրտեսներու եւ ահաբեկիչներու խումբերուն, որոնք կը պայթեցնեն կամուրջներ, կ'այրեն գործարաններ, կ'ահաբեկեն Խորհրդ. Միութեան դեսպանները» եւլն. «Եւս աւելին անհերքելիօրէն կը հաստատէ, որ անգլիական պահպանողական կառավարութիւնը կանգներ է ամուր եւ վճռականօրէն Խորհրդ. Միութեան դէմ պատերազմ պատրաստելու ճանապարհի վրայ»։

Նման դրութեան մը հանդէպ ի՞նչ են մեր խնդիրները։

Պէտք է, կ'ըսէ Սթալին, անհապաղ հնչեցնել Եւրոպայի բոլոր երկիրներու մէջ նոր պատերազմի սպառնալիքի մասին, բարձրացնել դրամատիրական երկիրներու բանուորներու եւ գիւղացիներու արթնութիւնը եւ անխոնջ պատրաստել զինուորութեան», անարգութեան սիւնին գամել բանուորական շարժման բոլոր այն պետերը, որոնք նոր պատերազմի սպառնալիքը կը համարեն «մտացածին բան», որոնք կ'օրօրեն բանուորները խաղաղասիրական սուտերով»։

Պէտք է խորհրդային կառավարութիւնը յառաջիկային եւս ամուր եւ անյողդողդ շարունակէ խաղաղութեան քաղաքականութիւնը, խաղաղ յարաբերութիւններու քաղաքականութիւնը, հակառակ մեր թշնամիներու սադրանքներուն, հակառակ մեր վարկին հասցուած անպատուութեան։

Պէտք է բարձրացնել մեր երկրի պաշտպանողական կարողութիւնը, բարձրացնել մեր ժողովրդական արդիւնաբերութիւնը՝ ռազմականը թէ ոչ-ռազմականը», պէտք է ամրացնել մեր թիկունքը եւ մաքրազերծել զայն ամէն տեսակ աղտեղութենէ, առանց ընկրկելու մեր կարծրատեններու «ահաւոր» հրէշներուն ու ահաբեկիչներուն պատժելէ»։

Եւ այս պէտք է ներել ինչո՞ւ Սթալին բուռն յարձակումներ կը գործէ անգլիական բանուորական շարժման յայտնի ղեկավարներ Էնդրրբի, Մաքսթոնի եւ Պրաունլի դէմ, որոնք իբրեւ խորհուրդներու բարեկամներ, դրութիւն մը գրկած էին Ռիքովին՝ 20 գնդակահարուածներու առթիւ։ «Անոնք կ'ըսէ Սթալին, աւելի վատ են, քան Խորհրդ. Միութեան թշնամիները, որովհետեւ իրենք իրենց Խորհրդ. Միութեան բարեկամներու անունը տալով, իրենց բողոքով կը հեշտացնեն ռուս կալուածատէրերու եւ անգլիական լորտերու գործը, պայքարին դէմ Խորհրդ. Միութեան ներկայացուցիչներու։ Անոնք թշնամիներէն վատ են, որովհետեւ իրենց բողոքով կը նպաստեն, որ Խորհրդ. Միութեան բանուորները մնան անզէն իրենց սեւերմ թշնամիներուն առջեւ. Թող գիտնան Խորհրդ. Միութեան ներքին եւ արտաքին թշնամիները, որ բանուորական դիկտատուրութիւնը Խորհրդ. Միութեան մէջ կենդանի է եւ իր ձեռքը ամուր է»։

Սթալին ուրիշները կը մեղադրէ իբրեւ վախկոտ, մինչդեռ ինքն է ամէնէն աւելի շփոթած խուճապը՝ ահաբեկած եւ իշխանութեան համար դողացող Սթալին ամէն կողմ թշնամի եւ պատերազմ կը տեսնէ, այն պահուն երբ ոչ ոք կը խորհի պատերազմի մասին։

Այս ժամանութիւնն ունին կոմկուսի վարիչները։ Զարմանալի չէ, որ անոնցմէ սարսափած մի վար կեցողները ամբողջ եռանդ ցոյց կու տան համոզելու համար իրենց նպատակները, թէ ամբողջ աշխարհ գիշեր-ցերեկ զէնք կը սրէ խորհրդային իշխանութեան դէմ պատերազմի ելլելու համար։ Կոմկուսը վերէն վար կը թուի մատնուած սարսափի, վերածուած շրջանի խուճապի մը, որ ամէն տառերէ կը վախնայ եւ բոլորի աչքերուն մէջ սպառնալիք կը տեսնէ։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

*) Իմացէք, Սթալին շատ լաւ գիտէ, որ Հայաստանի եւ ոչ մէկ կառավարութիւն Անգլիայէն կամ որեւէ ուրիշէ մէկէն դրամ առած չէ, «Խորհրդային Միութեան մէջ ապստամբութիւններ առաջ բերելու նպատակով», բայց եւ այնպէս չի խնայեր Հայաստանի անունն ալ կը խառնէ ուրիշներու հետ։ Ս. Մ.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Պէտք է վերագնահատել

Անցած տարի գաղութիս մէջ մարմին առած կենդանի շարժում Հայրենակցական Միութիւններու կազմութեան շուրջ, երկարօրէն զբաղեցուց մեր մամուլը։

Այլասերման եւ ապազգայնացման սպառնացող վտանգին դէմ իբրեւ ինքնապաշտպանութեան կարեւոր միջոցներէն մէկը կը մատնանշուէր այդ շարժումը, որ կը քաջալերուէր համբոյն զանազան խաւերէն։ Մոլորեցուցիչ(?) ստացած այս տեսակէտին դէմ եղած առարկութիւնները, հաղ չէին գտներ եւ կը մնային անլսելի։ Հայրենակցական Միութիւններու անհրաժեշտութեան փաստերն ու ջանքերը ժամանակի մը համար արդիւնաւորուեցան, բայց վերջին օրերու կացութիւնը այդ գետնի վրայ կը մղէ մեզ խորհելու թէ, այդ շարժումը չէ հասած իր նպատակին, այլ ընդհակառակը վրիպած է եւ ինկած սխալ ուղիներու մէջ։

Մէկ կամ թաղով զանազան միութիւններ, որոնք լծուած են այդ կազմակերպութիւններուն, կ'արժէ կրկին դառնալ այն գլխաւոր շարժառիթներուն, որոնք մղիչ կը հանդիսանային առեղծուած շարժման։

Քանի որ այն, որ գլխաւոր պատասխանատուութիւնը կուգայ այն մտավախութենէն թէ, «գաղութահայութիւնը կ'այլասերի եւ կ'ապազգայնանայ, ժամանակին հետ իր կապերը կը կորէ մայր հայրենիքին եւ ազգին հետ ու կը դադրի Հայ ըլլալէ»։ Այս անժխտելի վտանգին դէմ, զանազան միջոցներու մէջ ձախողած, մեր ժողովուրդի սատարական կապը առաւել պահելու Հայրենակցական գետնի վրայ ամրացնելու տեսակէտն էր անոր, որ կը դառնար օրուան նշանաբանը։ Կը յիշուէին զանազան շրջաններէ օրինակներ, երբ Հայրենակցական Միութիւններն են եղած իրական շարժիչները ազգային ներքին կեանքին, բոլոր մարզերուն մէջ։ Կը յիշուէին անոնց գրական ձեռնարկները», զանազան գաղութներու եւ նոյն իսկ Հայաստանի մէջ։

Որ այս բոլորին մասին շատ փաստեր կան մանաւանդ մեր վերջին շրջանի պատմութեան մէջ, այդ մասին ո՛չ մէկ տարակուսանք ունինք։ Կրնանք այսօր եւս թուել բազմաթիւ փաստեր Հայրենակցական Միութիւններու գրական ձեռնարկներու մասին, ինչպէս Ամերիկայի Հայրենակցականներուն անգնահատելի ջանքերը՝ 1921էն առաջ։

Այս բոլորը սակայն դեռ չեն արդարացներ Հայրենակցականներու գոյութեան իմաստը բուն համազգային տեսակէտով։

Գաղութահայ կեանքը կը տառապի սարսափելիօրէն, ներքին ազգային կեանք կը թուլնայ, այլասերումը թէեւ դանդաղ, բայց հաստատապէս կը զարգանայ մեր հիւանդ մարմնին վրայ։

Ի՞նչ բրին Հայրենակցականները, այս ներքին կապը ցրուելուն ու դառնութեան եղան կապը նոյն իսկ իրենց իրենց հայրենակիցներուն՝ աւելի ճիշդ զաւակներուն միջեւ։ Դժբախտաբար ո՛չ, եւ սակայն ոչ թէ ինծի, այլ իրենց իսկ խոստովանութեամբ։ Երբ փաստ լիշեմ մէկը՝ Փարիզի ամէնէն կենսունակ եւ ձեռներէց Տրապիզոնցիներու Հայրենակցական Միութիւնը, որ իր մէկ տարուան գեկուցման մէջ կը յայտնէ թէ «հակառակ այն իր բազմաթիւ Տրապիզոնցիներու թիւը 90է աւելի կը հաշուէ, իր անդամներու թիւը, մինչդեռ 25 հոգի»։ Փաստ ինքնին պերճախօս է։ Անով կը հաստատուի թէ, իրարմէն իսկ Հայրենակցական չի կրնար միեւնոյն նպատակին շուրջ համախմբել իր պատկանած շրջանի հայրենակիցները անգամ, ո՛ւր մնաց, որ ան շաղախը պիտի հանդիսանայ գաղութահայութեան զանազան հատուածներուն։

Ճաւալիօրէն հոս եւս երեւան կուգայ հայ աւանդական անմիաբանութեան տխուր փաստը։

Մասնակի ձեռնարկի շուրջ երեւան բերուած անպատ ջանքերը կը նուազին սակայն երբ այդ միեւնոյն ձեռնարկը կը փորձես ընդլայնել։ Մարդիկ կը զոհաբերեն, կը տրնին ու կը յոգնին այս կամ այն Հայրենակցականի մէջ, բայց երբ փորձես մղել զանոնք աւելի լայն շրջանակի մը մէջ, այլ եւս ո՛չ նոյն զոհաբերութեան ո՛չ այս յոգնութեան կարելի կ'ըլլայ սպասել։

Այս էր պատճառը, որ այն քան խանդավառութեամբ կազմուած Հայրենակցական Միութիւնները սկսան թուլնալ ու անզօրութեան դատապարտուիլ երբ ջանքեր եղան միացնելու անջատ Միութիւնները մէկ կեդրոնական վարչութեան տակ։ Նոյն պատմութիւնը կրկնուած է Ամերիկայի մէջ եւս, երբ փորձ էր եղած անջատ Հայրենակցական Միութիւնները միացնել, ստեղծելով մէկ կեդրոնական վարչութիւն։

Այս բոլորէն երեւան կուգայ փաստը թէ, Հայրենակցական Միութիւնները չեն կրնար արդարացնել իրենց վրայ դրուած յոյսերը համազգային փառնը [illegible] դէպի լուսաւոր պարագային խրախուսիչի շրջանի Հայրենակցականը կրնայ որոշ չափով կապ հանդիսանալ իր հայրենակիցներուն միջեւ, նոյն իսկ օգտակար ըլլալ այս կամ այն ձեւով, բայց համայնութեան հաւաքականութիւնը պահելու համար ան կը մնայ անզօր եւ նոյն իսկ փոսավտար իր ներկայ գործելակերպով։

Արտաքին եւ ներքին բաղձանքի պատճառներով կարելի է բացատրել այս տխուր իրողութիւնը, որ իր պատմութիւնն ունի արդէն։ Կար ժամանակ, երբ աւելի զօրաւոր ուժերու կողմէն բոլոր միջոցներու կը դիմուէր ամէնդնելու մեր մէջ այս հիւանդագին կացութիւնը, բայց առանց ոչ թէ մեր, այլ մեր թշնամիներուն ի նպաստ շարժումներ էին եւ եթէ ժամանակին կարելի էր բացատրել Մշեցիի անտարբերութիւնը Վանեցիին նկատմամբ — Վանեցիին Տարօնցիին, այսօր անհասկնալի է ու անարդարանալի։ Մինչդեռ տխուր փաստ է, որ այսօր կազմակերպուած Հայրենակցականները անգամ չափազանց անտարբեր են ու անծանօթ մէկը միւսին։

Դեռ աւելին, յաճախակի կը լսենք որ այս ինչ գաւառացիներ դէմ են ուրիշ գաւառացիներուն, հաղ չէ թէ անոնք լոկ այսօր ընակին բակի մը կամ գիւղի մը մէջ։ Այս կարգի իրողութիւնները ամէն կուսակ աւելի եւս ոգելու, որ շարժումը վրիպած է իր ընդհանուր նպատակէն, եւ կրնայ վտանգաւոր դառնալ։

Մեր ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ աւելի քան երբեք պէտք ունինք համախմբելու մեր ցիրուցան ուժերը, համազգային ընդհանուր արժէք ունեցող ձեռնարկներու շուրջ, բաւ. ի՞ն՝ չափազանց սերտակցին խնդիր կը դառնայ այլեւս վերագնահատել Հայրենակցական Միութիւններու շարժումը։ Ժամանակի պահանջ է այլեւս որ ամէն մէկ Հայ, Վանեցի ըլլայ ան թէ Կարնեցի, Խարբերդցի թէ Սեբաստացի, մտածէ ամէն բանէ առաջ որպէս Հայ եւ որպէս մէկ ընդհանուր հայրենիքի զաւակ։ Ճակատագրական դժբախտ դիպուածներով բոլորս միացած ստորութեան տակ, յանցանք է այլեւս գերագնահատել նեղ տեղացիական զգացումները, ինքնամփոփուելու աստիճան։

Սարկա թելադրանքն է, ոչ թէ անհատի նախասիրութեան, այլ ժամանակի հրամայական պահանջներուն։

Հանգիստ մը այս վրիպած ճանապարհին, նոր ուղիներով շարունակելու համար մեր գոյութեան պայքարը, անյետաձգելի պահանջ է այլեւս, տարիներու դառն փորձերու թելադրանքը, զոր պէտք է լսենք քանի ուշ չէ։

Ս. ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԹՈՒՐՔ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Անցած օր Ազգային ժողովով հրատարակած էինք թէ, Թուրք հպատակութեան մասին նոր օրէնք մը վերջերս հրատարակուեցաւ։ Այս առթիւ Պոլսոյ Ազգարարին մէջ աշխատակից մը ճշտելու [illegible] կ'ըսէ։

1927 Մայիս 23 թուակիր եւ 1041 թիւ օրէնքին մէջ կ'ըսուի

«Գործադիրներու խորհուրդը արտօնուած է Թուրք հպատակութենէ զրկել այն օսմ. հպատակները, որոնք անկախութեան պատերազմի ընթացքին ազգային պայքարին չեն մասնակցած եւ արտասահման մնալով 24 Յուլիս 1923 թուականէն մինչեւ ներկայ օրէնքին հրատարակուած թուականը Թուրքիա չեն վերադարձած. Բացառութիւն կը կազմեն անոնք որ գործադրութեան դրուած դաշնագիրներու համաձայն [illegible] Թուրքիա լքելով հպատակութիւն նախընտրած են»։

Ուրեմն ամէն անոնք որ այսօր արտասահման կը գտնուին, չկարծեն թէ Թրքահպատակութենէ զրկուած են։

Հետեւելով Ազգ. Ժող. [illegible] ընդհանուր խորհրդակցութեանց, բացորոշապէս կը տեսնուի որ կառավարութեան նպատակը եղած է խստօրէն պատժել այն Թրքահպատակները որոնք չեն մասնակցած ազգային պայքարին եւ հակառակ ամէն գիտութեան, չեն վերադարձած իրենց հայրենիքը։ Բայց այս տրամադրութիւնը ընդհանուր հանգամանք չունի. այլ գործադիրներու խորհուրդին ազատութիւն տրուած է, օրէնքին որոշ տրամադրութեանց համաձայն, իր որոշած անձերը զրկել Թուրք հպատակութենէ։

Որով, իրենց հպատակութիւնը կը կորսնցնեն ամէն անոնք որ կը լրացնեն հետեւեալ չորս պայմանները.

1 Անկախութեան պատերազմի ընթացքին ազգային պայքարին չմասնակցող.

2 Արտասահման մնացող.

3 24 Յուլիս 1923 թուականէն մինչեւ 31 Մայիս 1927 Թուրքիա չվերադարձող.

4 Գործադիրներու խորհուրդին որոշումովը Թուրք հպատակութենէ զրկուողները պայմանաւ որ, գործադ[...] րու տրամադրութեանց [...] ձայն անոնք Թրքահպա[...] թիւնը [...] վերջին 4 օր, [...] անոնց որոնք [...] ուած [...] վարութեան սակայն [...] ժամանակի մէջ օրինաւ[...] երբ լրացնելով իրենց Թրք[...] տակութիւնը պահած են։

Վերոյիշեալ պայմանն[...] մէջ չմտնողներու մաս[...] եալ օրէնքը չի կրնար [...] գրուիլ։

Կային արտասահման [...] նստող այն հայ հայրենակիցները որոնք ցարդ պահած [...] պիտի պահեն իրենց Թրք[...] տակութիւնը ներկայ [...] չեն կրնար կորսնցուցած [...] րենց հպատակութիւնը [...] օրէնքին ակնարկած պա[...] գաներուն մէջ։

Օր օրինակ երթ[...] թեանց օրէնքին ու Հրաժ[...] որոշ տրամադրութեանց [...] ձայն, հայրենիք վերադ[...] ուզող Հայը ենթակայ է [...] մը օրինական ձեւակերպութ[...] ներու, զոր չլրացուցած [...] վերադառնալ ուզեն, Հայ[...] համար չի կրնար բաւել [...] Յուլիս 1923էն մինչեւ [...] կամ ալ գէթ [...] դառնալու ցանկայ պարա[...] րու բերմամբ ներկայ [...] չէ իրենց վերադարձը, թէ [...] յին պայքարին չեն մասն[...]

Նոյն իսկ խորով Թրքա[...] տակն ալ եթէ մասնակցա[...] գային պայքարին արտ[...] ման գտնուելով, չի զրկու[...] տակութենէ։

Հետեւաբար, կարելի է [...] կացնել թէ, ներկայ օրէնք[...] ցոյց տուածներով արտօնուած [...] կառավարութիւնը գնահատ[...] զրկելու կարգ մը [...] հպատակները, որոնք ո՛չ [...] գային պայքարին մասն[...] են, ոչ ալ հակառակ ամէ[...] րութեան, իրենց հայրենի[...] դարձած են։

ՊՈԼՍՈՅ ՃԵՐՄԱԿ ՌՈՒՍ[ՆԵՐԸ]

Ամիս առաջ, Պոլսոյ [...] ռուսներուն պայմանաժամ [...] ուած էր մինչեւ Օգոստ[...] մեկնելու համար Թուրքի[...] Ամիս մը առաջ, Ազգերու [...] նակցութեան Պոլսոյ ներկ[...] ցուցիչը Էնկիւրի գնաց [...] պատկանելու իշխանութեան [...] տեսակցելէ յետոյ, զեկոյց [...] յայտարարեց թէ, Ռուսներ[...] տրուած են տարի մը [...] միայն։

Էնկիւրիէն տակաւին [...] զեկոյց եկած չէ, պայմանա[...] երկարաձգման մասին եւ [...] կուսակալ Մուհիտտին Սամի [...] կը յայտարարէ թէ, ինչ [...] տաւոր է օրէնքը գործադ[...] Անոնք որ, երբ Ռուսները [...] բնակ առան իրենց [...] գրերը, պիտի մեկնին. Ռուս[...] չկարենան վիզա, առանց [...] պետութիւններէ, կեցրունե[...] իր հրամանին համաձայն [...] շարժի։

ԳԱՂԹԱԿԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻ[ՒՆ]

Ախալքալաքի մէջ հող[...] գաղթներուն բաժնուած է [...] անձ գլուխ, այլ բնատարի [...] առանց նկատի առնելու [...] տանիքը քանի հոգիէ կը[...] կանայ. Այնպէս որ, գիւ[...] ները ամուսնացման դիմե[...] բամանկութեան։ Սկսան [...] նացնել իրենց զաւակները [...] քան ալ փոքր ըլլան [...] պտղէտի սահմանէն ընտա[...] կազմուին եւ շատ հող [...] 14 տարեկաններու [...] թիւնը յաճախադէպ [...] (Արարատ, 16 Յունիս)։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՍԱՐՍԷԼ.— Յուլիս 31 կիրակի օր, Խանասորի տարեդարձին առթիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղւոյն «Հրայր» եւ Ռանուվիլ լէ Փոսէի «Արամ» ենթակոմիտէներուն կողմէ կազմակերպուած ... գաւառային մը Haut du ... անտառին մէջ։ Հակառակ ... անպաստ օդին, խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր հանդիսավայրը, բոլորակի շրջան մը ... Հայկական եռագոյն ... Հանդէսը բացուեցաւ ... Հայրենիքներ, ջութակի ընկերակցութեամբ։ Նախագահը ... նշանակութիւնը բա... «Մենք գարուար ... Հարկադրած է մեզի ... Խանասորի արշաւանք... նոր պատրաստ ենք տօ... բերել։ Հարազատները մեր ... Յետոյ բեմ հրաւիրեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Վ. Քիմոյեան, որ կէս ժամ ... խօսք ոգեւորիչ ճառ մը ... եւ վերջացուց հետեւեալ խօսքերով. «Մենք ճակատագրական շատ մեծ գնդակներ ենք ... Խանասորի արշաւանքը եղած է ակցիա մը ... որ պարտաւոր ... տօնել ու հետեւիլ նոյն ... ուր ակտիւին որոնց է պիտի ... մեր փրկութիւնը»։

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը բերին ... Մարտիրոսեան ... Ակունեան ... գեղարուեստական ... կատարողութիւններով։

Յետոյ Նախագահը կատարեց ... Թաղմիկ խումբին, եւ ... Ո՛վ որ Հայ մը կայ, հոն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր ... գաղափարներով, անշուշտ պիտի ... հանդիսանայ եւ առաջնորդէ Հայ ժողովուրդը դէպի ազատութիւն»։

Ընկերը գրուեցաւ օրուան ... Հետ հանգանակել իշխան Յովսէփ Արղութեանի յուշարձանին, որ 125 փրանքի բարձրացաւ եւ ... Միաւոր Ալիքեան ... «Հրայր» ենթակոմիտէին։

Հանդէսը փակուեցաւ «Կարմիր Ցեղով» մինչեւ երեկոյ շարունակուեցաւ հանդէսը, բազմութիւնը չէր ուզեր բաժնուիլ։

Խ. Մկրտիչեան

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծերակուտական Ճէյ Բագու հասած է եւ նպատակ ունի մօտէն ուսումնասիրել կովկասեան խորհրդային հանրապետութիւնները։

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ (սեփ. թղթ.).— Ինչպէս գրած էր թղթակից մը, 31 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ, տեղւոյս ազգ. վարժարանի աշակերտները հանդէս մը տուին դպրոցին մէջ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Արսէն Աճէմեանի։ Ներկայ էին ծնողքները եւ գաղութին հայրենակիցները։ Պ. Ա. Աճէմեան պալքելով դպրոցին հինգամեայ ամսուան աշխատանքներու արդիւնքը, ըսաւ թէ դպրոցը իր բացման օրը ունեցած է 38 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, իսկ փակման օրը՝ 30։ Այս նուազումի պատճառը եղած է կարգ մը ընտանիքներու մեկնումը տեղէն։ Եղան նոյն աշակերտներ ալ, որոնք գործի մտած են ապրուստ ճարելու։ Դպրոցի բացման պահուն աշակերտներու մեծագոյն մասը գրել եւ կարդալ չէին գիտեր, բայց այժմ գրեթէ բոլորն ալ բաւական լաւ կը գրեն եւ կը կարդան։ Պ. Աճէմեան խօսքը ուղղելով ծնողքներուն, ըսաւ. «Այցելեցէք չոր հացով, ծարաւ մնացէք, բայց մի՛ զրկէք ձեր այս մատաղ փոքրիկները ազգային դաստիարակութենէ եւ կրթութենէ»։ Ցաւ յայտնեց որ գաղութը չափազանց անհոգ վերաբերում է ունեցած եւ չէ օժանդած կրթական գործը աւելի լաւ հիման վրայ դնելու համար։ Վերջացնելով մաղթեց որ յառաջիկային զանք չխնայեն տեղական ազգ. վարժարան ունենալու։

Այս խօսքերէ ներկաներու կողմէ ընդունուեցան համակրանքի բուռն ծափերով, որմէ յետոյ սկսաւ հանդէսի գեղարուեստական բաժինը։ Աշակերտները երեսուն խումբը երգեց ազգային հայ գեղջուկ երգեր։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին աղջիկներէն՝ Շ. Վարդապետեան, Մ. Գասպարեան, Կ. Թօգանթեան, Ա. եւ Հ. Կոնանեան իսկ տղաքներէն՝ Կ. Միմոնեան, Գ. Մուշմուլեան, Ա. Խաչատուրեան, Կ. Գասպարեան։ Զորս աշակերտներ ազգ. պատմութեան ամենացայտուն էջերէն ընթերցումներ ըրին։ Հանդէսը փակուեցաւ «Լուսին Ջեկարով»։

Փակումէն յետոյ ուսուցիչը խօսք տուաւ ծնողքներուն, որպէսզի եթէ որեւէ գանգատ ունին, յայտնեն իրենց պատասխան մասին վարչութեան անդամներէն Պ. Գաբրիելեան յուզուած ճշդում մը ըսաւ. «Գաղութը երբեք չի կրնար մոռնալ այն տքնաջան աշխատանքը, զոր թափած էք, եւ ո... բուռն մեծագոյն ապացոյցը տուիք այսօր։ Մեր սրտագին փափաքն է որ գալ տարի եւս մնաք ու շարունակէք դաստիարակչական գործը։ Ալ վստահեցնենք ձեզ որ շպիտի գլանանք մեր բարոյականին հետ նաեւ մեր նիւթական օժանդակութիւնը ձեզի դժբախտաբար գաղութիս մէջ կան իմաստակներ, որոնք աչք ունին ու չեն ուզեր տեսնել, ականջ ունին ու չեն ուզեր լսել. եւ կ'ուրանան այն ազգային վարժարանը, ուր մեր պզտիկները հայերէն գիր, գրականութիւն եւ ազգային պատմութիւն սորված են»։ Յետոյ ծնողները առանձին առանձին շնորհակալութիւն յայտնեցին Պ. Աճէմեանի եւ ցրուեցան։

* *

Ցաւալի միջադէպ մը տեղի ունեցաւ վերջերս մեր հայրենակիցներուն եւ Ալժերիացիներուն միջեւ։ Երկուստեք վիրաւորներ կան։ Կռուին մասնակցողները Վիէն տարուեցան։ Ոստիկանապետը այս առթիւ շատ խիստ արտայայտուեցաւ տեղիս օտարականներուն՝ մանաւանդ Հայերուն մասին։ Վերջին պահուն Վիէնէն վերադարձան ձերբակալուած չորս Հայերը։

Չափազանց ուրախալի է ըսել որ մեր երիտասարդները անտարբեր չեն ամուսնութեան գաղափարին, գրեթէ ամէն շաբաթ հարսանիքներ տեղի կ'ունենան Հարսանեկան հանդէսներու մէջ է որ կ'յայտ կուգան մեր հայրենի գեղջուկ սովորութիւնները եւ մեզ պահ մը կը տանին դէպի հայրենի բնագաւառը, որուն մշտնջենական կարօտն ունինք։

Ասլեան

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կարտանի կոմիտէին նախաձեռնութեամբ, այս տարի հանդիսաւոր կերպով տօնուեցաւ Խանասորի արշաւանքի 30րդ տարեդարձը Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նորաշխարհեց տան մէջ։ Սրահը լեցուցած էր երկսեռ կոկիկ բազմութիւն մը, բեմը որուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշակները, զարդարուած էր շատ խնամուած ձեւով։ Ճակատը դրուած էր Մայր Հայաստանի մեծադիր նկարը, իսկ նորքեւը զասաւորուած էին Խանասորի անձնուէր մարտիկներու նկարները, շրջապատուած ծաղկեպսակով մը։

Ընկ. Խ. Արզումանեան բացատրեց օրուան նշանակութիւնը եւ յիշեց Խանասորի արշաւանքին մասնակցող անձնուէր քաջերու հայրենասիրութեան ոգին, եռանդն ու կորովը։ Հանդէսը բացուեցաւ ընկերներէ կազմուած երգեցիկ խումբին «Մեր Հայրենիքով»։ Արտասանութիւններ ըրին, Գայաճանեան եղբայրներ, Գ. Գալֆաեան եւ Ս. Սիրականեան։ Երգուեցան «Կարկուտ Տեղաց» եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր։

Օրուան բանախօսն էր Ընկ. Արօեան, որ երկարօրէն պատմեց արշաւանքին նպատակը, Մազրիկ ցեղի վայրագութիւնները, հայ քաջարի մարտիկներու գովելի կարգապահութիւնը եւ պատմութեան մէջ իրենց թողած փայլուն էջերը։ Յիշեց 19 ֆէտայիններու, զոհուիլը եւ երեք հարիւր քաջերով հսկայական քիւրտ ուժերու դէմ իրենց մղած հերոսական կռիւը։ Հանդէսը վերջացաւ «Կռուեցէք Տղերք» երգով։ Հանդիսականները ցրուեցան խոր տպաւորութեան տակ։

Վիրալը

ընթերցո՛ղ.

Ամէն կողմէ ձրի ՅԱՌԱՋ կ'ուղեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն Յունաստանէն, հեռաւոր մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, յարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԼԱՍԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հայ կռփամարտիկը՝ որ երկար ատենէ ի վեր անձնական պատճառներով ասպարէզէն հեռու կը մնար, այժմ կը վերսկսի իր մրցումներուն։ Զորս օրէ ի վեր կարեւոր փորձեր կը կատարէ արդէն։ ցեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երեքշաբթի Սէնթ-Բր Սփորթինկ քլիպին մէջ։ Հայ կռփամարտիկին հակառակորդը պիտի ըլլայ ֆրանսացի Լըֆէվրը։ Նոյն իրիկունը ուրիշ Յայ մը՝ Աւետիս, պիտի մրցի Tastresh դէմ։

* *

Տէմփի - Թըննի մրցումը պիտի կատարուի Սեպտեմ. 22ին, Շիքակոյի մէջ, փոխանակ Սեպտեմբեր 15ի։

Արժանթինի ախոյեան Փամբալօ պաշտօնապէս հրաւէր կարդացած է Փաուլինօի։

Եւրոպայի թեթեւ ծանրութեան ախոյեան՝ ֆրանսացի Լիւսիէն Վինէզ, Զորեքշաբթի իրիկուն Պարչէլոնայի մէջ յաղթուեցաւ սպանիացի Լուիս Ռաեանէն, եւ կորսնցուց իր տիտղոսը։

Եւրոպայի ախոյեան Փաուլինօ շատ ինքնավստահ է ամերիկացի Տէլանիի դէմ կատարելիք մրցման համար ու կ'ըսէ թէ խաղի հինգերորդ շրջանին նոքաուտ պիտի ընէ։ Սպանիացին իր յաղթանակէն վերջ կը յուսայ մրցիլ աշխարհի ախոյեանութեան համար։

Դ. Կարապետեան

ՄԱՐԴ ՄԸ ՄԵՌԱՒ.— Կայլաքի մէջ, երկու գործիներ, Պուլսաւ եւ Հէրմէ, այնպէս էին իրարու հետ, ինչպէս լուցկին ու վառօդը. Երդ. անցած օր լուցկին ու վառօդը իրարու հանդիպեցան։ Կրա՛կ։ Մանգաղը փայլեցաւ։ Եւ Պուլսաւի գլխուն տակը կտրեցաւ։ Ու մեռաւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԺԲԱԽՏ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ.— Ցիւնեկի մէջ երկու ընտանիքներ, Վընտէր Փօլ եւ Ցըլէֆին, կը բնակէին երկու յարակից տնակներու մէջ։ Երկու ընտանիքները թշնամացած էին իրարու հետ եւ կռիւը պակաս չէր։ Ըստուածն օրը ընդհատ իրիկուն, Վանտէր Փօլի տղան եւ Ցըլէֆինի կինը առին ու տուին, ըսին ու գարկին։ Երիտասարդը խայթոցի պէս հայհոյանք մը գլորեց. կինը ծեծէն ծանր գտաւ այդ խօսքը եւ օգնութեան կանչեց ամուսինը։ Կռիւին համար նաեւ երիտասարդին մայրը։ Դուրսէն ուրիշներ ալ վազեցին ու մէջ մտան։ Պզտիկ պատերազմ մը։ Ցանկարծ Վանտէր Փօլի կինը, գետին փռուեցաւ, ձախ կողմէն գանակ կերած էր։

Կատաղի յարձակումի մը փոխուեցաւ ծեծկուուքը։ Յարձակողները մտան Ցըլէֆինի տունը, ջարդուփշուր ըրին ամէն բան։ Ցնցցիները փախան դաշտերը եւ գիշերը յուսցուցին պարտէզներ...

Ոստիկանութիւնը միջամտեց յաջորդ օրը։

ՎԱՅՐԱԳ ԱՄՈՒՍԻՆ ՄԸ.— Շանփինեօյի մէջ, Մոհրէն, 40 տարեկան, բարկացաւ կնոջը դէմ եւ աորճանակը քաշեց ու զարկաւ։ Յետոյ իր տանը դուռները կղպեց, ամրացուց՝ ինքզինքը պաշտպանելու համար ոստիկանական յարձակումներու դէմ։ Ոստիկանները պաշարեցին տունը 5 ժամ անընդհատ, եւ ամէն խորամանկութեան դիմեցին, մինչեւ որ յաջողեցան ողջ բռնել աւազակ ամուսինը։

ՀԱՇՑՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԸ.— Վիշիի մէջ լեհ պարտիզպան մը մը Աօպօլթքա բարի մարդ մըն էր, աւելի խաղաղասէր քան բոլոր եւրոպական պետութեանց ինքնակոչ խաղաղասէր դիւանագէտները։

Ու երբ դրացին կը ծեծէր իր կինը, մէջ մտաւ հաշտութիւն շնորհելու համար։ Սակայն կռուազան մարդը ծեծեց կինն ալ, Աօպօլթքան ալ. նոյնիսկ երեք անգամ ատրճանակ պարպեց վրան։

Եւ Աօպօլթքա գնաց հիւանդանոց։ Երեք ամիս պառկեցաւ խաղաղութեամբ եւ հաշտութեամբ։ Առջի օր արձակեցին զայն։

Աօպօլթքա դարձաւ կեանքի մէջ մտաւ։ Ամէն բան կը վճար շուրջը, եռուզեռ, շարժում, մրցում ու աղմուկ։ Չէ՞ որ կեանքը պատերազմ մըն է։

Աօպօլթքա, որ անարիւնութեան ու ջղայնութեան դատապարտուած էր, քէն ըրաւ կեանքին դէմ, ատրճանակը պարպեց գլխուն։

Ու մեռաւ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ԱՂՋԻԿԸ.— Ֆինլանտիոյ մէջ այս օրերս կը տեսնուի դատ մը, որ բուռն հետաքրքրութիւն արթնցուցած է։

Աբօ քաղաքին պարտէզին մէջ, առտու մը, գտնուեցաւ դիակը հարուստ վաճառականի մը։ Երիտասարդ վաճառականը արկածալից կեանք մը անցուցած էր եւ շատ նշանաւոր էր իր քաջութիւններով եւ անգթութիւններով։

Անցան երեք ամիսներ եւ ոստիկանութիւնը չկրցաւ ո եւ է հետք գտնել ոճրագործէն։ Ցանկարծ առտու մը ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ քաղաքին համալսարանին փրօֆէսէօրներէն Ալլան Միրնատր եւ ուսանողուհի Օր. Մարկիթ Նինի․ նինը։ Փրօֆէսէօրը չափազանց ժողովրդական էր եւ սիրուած, իսկ աղջիկը նշանաւոր էր իր գեղեցկութեամբ եւ ուշիմութեամբ։

Ամբողջ քաղաքը եւ համալսարանը բողոք բարձրացուց։

Սակայն մեծ եղաւ զարմանքը բոլորին, երբ լսեցին թէ օրիորդը կը խոստովանէր իր ոճիրը։

Օր. Մարկիթ բանւոր կնոջ մը աղջիկն է, հայրը՝ անծանօթ։ Գեղեցիկ էր ու խելացի, նախապէս կը ծառայէր վաճառականին մօտ իբրեւ գրագիր։

Վաճառականը, օր մը, իր գրասենեակին մէջ կը բռնաբարէ աղջիկը բռունցքի հարուածներու տակ գետին ձգելով։

Օր. Մարկիթ խորունկը կը թաղէ իր գաղտնիքը, սակայն երբ իր ձեռքը կը խնդրէն, կը խոստովանի իր նշանածին, անոնց անուն տալու։ Իր նշանածն էր Փրոֆ. Թօրնուալ։ Իր երբեմնի դասընկերը՝ վաճառականը կրծաղրէ զայն, որ կը նշանուի իր հոմանուհիին հետ։ Այդ ատեն է որ Մարկիթ երդում կ'ընէ սպաննել վաճառականը։

Իրիկուն մը ժամադրութիւն կուտայ պարտէզին մէջ։ Վաճառականը կուգայ։ Աղջիկը բացատրութիւն կը պահանջէ։ Վաճառականը կ'անպատուէ զայն։ Եւ աղջիկը կը սպաննէ զայն։

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Երդ՝ առանց պաշտօնապէս մեր կազմին պատկանելու, սպասարկուներուն պէտք որ չի կրնար հանդուրժել պզտիկներուն, բացայայտ մերժններէն է, մեր գաղափարները ընդունած է։

— Վստա՞հ ես։

— Ապահով եմ։ Ահա թէ ինչու, իրմէն խնդրեցի որ թոյլ տայ հետս տանելու իմ մէկ ազգականս որ Ռուսիոյ արգի պետերէն մէկը կը ճանչնայ եւ շատ գոհ պիտի ըլլայ եթէ կարենայ անոնց վրայ հիանալ «իրենց ամբողջութեան մէջ» եւ որովհետեւ ... մարդ մը չէ, հաւնեցաւ եւ ... ինդրանքս ընդունեց

— Այնպէս որ...

— Այնպէս որ, եթէ գեռ չէք ... մոռանալ, մտածելէն անցնելով եւ ... ձեր քին սպասարկութեան յատուկ ... տնօրէններէն եղլ լով կրնանք մտնել սենեակ մը, ուր բացուած ծակի մը շնորհիւ պիտի կրնանք ներկայ ըլլալ այս պարոններուն ճաշին։

Ինծի ինչպէս մեկնեցանք եւ քառորդ ժամ չանցած, շնորհիւ Մառանտպետին միջնորդութեան, ինչպէս նաեւ ընկերակցիս արթնամտութեան, կրցեր էի կարել կարմիր պահակներու շղթան եւ ճաշարանի բոլոր ... ուշադրութենէն վրիպելով։ Հանգիստ ... էի դիտարանիս առջեւ որ պատին ծակն էր, եւ կատարեալ ապահովութեամբ ներկայ կ'ըլլայի այդ ճաշին։ Եւ այս միջոցով սարսափելի կադրներ ... տիրացայ։

— Իրա՞ւ։

— Դուք գտնեցէք։ Հայրիկը շատ լաւ պահպանուած է, անկարելի է անոր մօտենալ։

— Ուրեմն ան գոյութիւն ունի։

— Կասկած չկայ այդ մասին։ Թող որ արդէն քիչ յետոյ, բոլորին ներկայութեան շերծինս քին տեղեկութիւն պիտի տամ աշխատանքին մասին որ կատարեցի պելլինի մէջ. պիտի տեսնէք թէ այդքան ալ հաճելի բան մը չէր։

Այդ միջոցին, Շիլթաչէւ ընդմիջեց, որովհետեւ դուռը բացուեցաւ եւ Հէրճինոքի, որուն կ'ընկերակցէին Թ..., Վ.., Թ.. եւ Լ.., ներս մտան, կարգով քանի մը վայրկեան յետոյ ալ ներս եկան պէլնիքով Արտաքին գործոց վարութեան մէջ Դրայբազոյն-Եբեւելքի ճիւղին պետ. Զուկարէֆ կարմիր բանակի սպայակոյտին օգնական պետ, Էնուքիձէ Ս. Հ. Գործադիր Յանձնախումբին քարտուղար, եւ երկու անծանօթ անձեր, որոնց անունը յետոյ իմացայ. Աւէնաչիկան եւ Դօրիսօֆ, ինչպէս նաեւ Արտաքին գործավարութենէն երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։

«Այս բոլոր յարգանքներէն յետոյ, սեղանին շուրջ տեղաւորուեցան, որուն վրայ՝ Շիլթաչէւի հրահանգներուն համաձայն՝ կերակուրները դրուեցան ցնցուղներու վրայ։

«Երբ սպասարկուն մեկնեցաւ, տեսայ որ Կրեմլինի արգի հրամանատարը փէթէրսօն, նորանցքին մէջ կարգի դրաւ պահակները, յետոյ դուռը կղպեց ... ինչպէս խօսակցութիւնը սկսաւ.

— Ցուցէք, ի՞նչ նորութիւն, հարցուց Հէրճինոքի, խօսքը ուղղելով Շիլթաչէւի։

Այս վերջինը՝ իր շապիկին ներքին գրպանէն թղթածրար մը հանեց ու դրաւ իր առջեւ, սեղանին վրայ, բայց պատառ մը իսկ չփախցնելով, սկսաւ.

— Նախ, անհերքելի իրողութիւն մը — Մեծ-Դքսուհի Անաստասիան ողջ է։

— Ապացո՞յցը, որոտաց Հէրճինոքի որ այս յայտնութենէն սարսափած կ'երեւէր։

— Ապացոյցը։ կամ աւելի ճիշդ, ապացոյցները, աճաւասիկ, վերսկսաւ Շիլթաչէւ։

«Այդ փաստերը երկու են. լուսանկարներ եւ վաւերաթուղթեր։ Ձեր մէջ ո՞վ կայ որ Զառեւովիա ճանչնայ Մեծ-Դքսուհին։

— Ես, ըսին միանգամայն Աւէնաչիկան եւ Դօրիսօֆ։

«Առանց բառ մը աւելցնելու, Շիլթաչէւ անոնց երկարեց երկու լուսանկարներ։

«Երկու մարդերը դիտեցին եւ իրարու եսեւէ յայտարարեցին.

— Ան է։

— Վստա՞հ էք, հարցուց Հէրճինոքի։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԽՐԻՑԵԱՆ

Սաքքօ եւ Վանցեթթին կախո՞ւ է փրկել

Երէկ մանրամասնութիւններ տուինք Սաքքօ եւ Վանցեթթիի խնդրին մասին եւ հաղորդեցինք որ Մասաչուսէցի կառավարիչը Ֆուլլըր մերժած է ներում շնորհել երկու անիշխանականներուն, որոնք յառաջիկայ Հինգշաբթի պէտք է մահապատիժի ենթարկուէին։

Այս որոշումը աննկարագրելի գայրոյթ առաջ բերաւ ամբողջ աշխարհի, մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ, ուր գրեթէ բոլոր հոսանքներն ալ կը պաշտպանեն երկու մեղադրեալները։

Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան եւ հիւպատոսարանին վրայ քանի մը օրէ ի վեր կատարուած հսկողութիւնը կրկնապատկուեցաւ։ Ընկերվարականներն ու համայնավարները բողոքի նոր ցոյցեր կը ծրագրեն, իսկ համայնավար արհեստակցական միութիւնները 24 ժամուան գործադուլ պիտի ընեն Օգոստոս 8 Երկուշաբթի օր։

Մասաչուսէցի կառավարիչը դատարանին տուած վճիռը այլ եւս հաստատած ըլլալով, օրինական ո եւ է միջոց չի մնար դատը վերաքննելու կամ ներում շնորհելու համար։ Նոյն իսկ Նախագահ Գուլիճ իրաւունք չունի միջամտելու նահանգային դատարանի մը գործերուն։ Միացեալ Նահանգներու Գերագոյն Ատեանն ալ ո եւ է հեղինակութիւն չունի խնդրին մէջ։ Նոյնը նաեւ Մասաչուսէց նահանգի Գերագոյն Ատեանը, որ նախապէս հաստատած էր դատաւոր Թէյըրի տուած վճիռը եւ հարկ չէր տեսած վերաքննութեան։ Եթէ օրինական ճամբաներէ դուրս ո եւ է միջամտութիւն տեղի չունենայ, Սաքքօ եւ Վանցեթթի պիտի ելեկտրահարուին Օգոստոս 11ին։

Եօթը տարիէ ի վեր խնդիրը կը քաշկռտուէր դատարաններու առջեւ։ Տասը անգամ երկու ամբաստանեալները իրենք զիրենք մահուան սեմին վրայ զգացին եւ տասը անգամ ալ անակնկալ կերպով փրկուեցան։ Այդ եօթը տարուան ընթացքին ա՛յնքան տառապեցան, որ ամերիկեան թերթերը կը պահանջէին ազատ արձակել զանոնք, առանց նկատի առնելու անոնց յանցաւո՞ր թէ անմեղ ըլլալը։

Նիքօլօ Սաքքօի եւ Պարթօլէմէօ Վանցեթթիի երկու փաստաբանները գործէ քաշուեցան, տեղ տալու համար անոր նոր պաշտպանին՝ Արթըր Հիլի, որ Ամերիկայի ամէնէն նշանաւոր փաստաբաններէն մէկն է։ Ցիշեալը իր կարելին պիտի ընէ դատը վերաքննել տալու համար։

Արժանթինի մայրաքաղաք Պուէնոս Այրէսի մէջ Արհեստակցական Միութիւնները ընդհանուր գործադուլ պիտի հռչակեն՝ բողոքի համար, Պրազիլիոյ մայրաքաղաք Րիօ տը Ժանէյրօի Թաղապետական Խորհուրդը բողոքի բանաձեւ մը քուէարկեց, Մոսկուայէն Միջազգային Կարմիր Օգնութիւնը կոչ կ՚ուղղէ աշխարհի բոլոր աշխատաւորներուն՝ բողոքելու համար Սաքքօի եւ Վանցեթթիի դատապարտութեան դէմ։ Լոնտոնի, Վիէննայի, Թօքիոյի եւ ուրիշ վայրերու մէջ ամերիկեան դեսպանատուները հսկողութեան տակ կը պահուին։

Թուրքիա եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը

Ժընեւէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Թուրքիա կը պատրաստուի մտնել Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Պէտի մէջ թուրք անձնաւորութիւն մը ընդունուելով զուիցերական դաշնակցութեան նախագահին կողմէ, մանրամասնօրէն պարզած է այն պայմանները, զորս Թուրքիա պիտի ընդունի՝ իր թեկնածութիւնը դնելու համար։

Քարիւղի թագաւորներուն միջեւ

Ռօյըլ Տըչի տնօրէնը, Հէնրի Տէթէրտինկ անձնական նամակ մը գրած է Սթանտարտ Օյլի խմբակի նախագահին՝ Ռօքֆէլլըրի, խնդրելով որ ջնջէ բոլոր ելմտական պայմանագրութիւնները, որոնք կնքուած են Սովետներուն հետ։ Եւ համոզելու համար, սըր Հէնրի կ՚ամբաստանէ Ռուսերը, թէ կը քանդեն եկեղեցիներն ու մարդասիրական հաստատութիւնները, կ՚ազգայնացնեն ճարտարարուեստը, բարբարոսներ են եւ քարիւղի ՚՚գողեր, թէ անոնց ծախած քարիւղը գողութեան ապրանք է եւն.։

Ցոյց պատերազմի դէմ

Պերլինի արքայական պալատին հրապարակին վրայ հարիւր հազար բանուորներ, որոնք հաւաքուած էին մայրաքաղաքին բոլոր անկիւններէն եւ արուարձաններէն, հսկայ ցոյց մը կատարեցին պատերազմի դէմ։

Ի՞նչպէս Պելճիքա անցաւ Տօտէ

Երէկ գրեցինք արքայականներու պետ Լէօն Տօտէի Պելճիքա անցնիլը։ Հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Լէօն Տօտէ Պրիւքսէլ հասած է եւ Ֆրանսայի գահին ժառանգորդ Կիզի դուքսին հիւրն է։ «Աքսիոն Ֆրանսէզ» հետեւեալ կերպով կը պատմէ Տօտէի Ֆրանսայէն Պելճիքա անցնիլը.

— Ֆրանսացի լրագրողին հետ տեսակցելէն անմիջապէս յետոյ, նստաւ ինքնաշարժ մը։ Ճամբորդութիւնը կատարուեցաւ երկու իջեւանով։ Նախ արքայական երիտասարդներ ներկայացան մաքսատունէն։ Օրը մթնելու վրայ էր։ Տօտէ թեթեւ մը ծպտուած էր եւ մաքսաւորները չճանչցան։ Այսպէս մտաւ Տօտէ հիւրընկալ երկիրը։

Սակայն Տրլէօթի ճամբորդութիւնը քիչ մը տագնապալից եղաւ։ Այն ինքնաշարժը, որ պիտի փոխադրէր Տրլէօթը, մեկնեցաւ Փարիզէն։ Ոստիկանութիւնը իմացաւ, հեռագրեց ամէն կողմ եւ ոստիկանները սկսան հետեւիլ Տրլէօթի ինքնաշարժին։ Ճամբաները բռնուած էին, զինեալ ոստիկաններ կը հսկէին։ Քաղաքի մը մօտ արքայականներուն ինքնաշարժը կեցաւ եւ Տրլէօթ ու ընկերները մտան սրճարան մը։ Իրենց ետեւէն ներս մտան զաղտնի ոստիկանները։

Ոստիկաններն ալ ունէին իրենց կառքը, որ, սակայն, հին էր եւ դանդաղ կ՚ընթանար։ Արքայականները եռեւ ձգեցին զայն, ու ճամբու մը անկիւնը փոխեցին ինքնաշարժը։ Եւ հանգիստ ճամբորդեցին մինչեւ սահմանագլուխ։ Մինչդեռ կասկածելի ինքնաշարժը մոլորեցուց ոստիկանները տարբեր ուղղութեամբ։

Տօտէի կինը եւ զաւակները գացին մօտը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները վաղը երեկոյեան ժամը 9ին քաֆէ Օ Թլէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը, մէթրօ Իթալի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հրջանային կոմիտէին, վաղը կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Ճափ Թօն թէաթրի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Աքօեան։ Երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Ե. Սարեանէ եւն.։

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԽԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի կողմէ, վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Grammontի ցեխ եւեւը։ Երգ, արտասանութիւն, կովկասեան եւ հայկ. պարեր եւ անակնկալներ։ Կը մասնակցին Լիոնի «Արաքս» նուագախումբը եւ հայ աղէները։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Լիոնէն շոգեկառքով՝ առտուան ժամը 6:30, 9.30 եւ 13.30ին, 16 Թիւ. հանրակառքով Pont-Lafayetteէն առտուան ժամը 8ին եւ 11 45ին։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԷԼՖՕՌ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լոռգէնի խումբին կողմէ, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne Offemontի դպրոցի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ներկայացում։ Մուտք՝ 3 ֆր.։

Ֆաքիր Թահրա պէյի ներկայացումները անհախընթաց հիացում կը պատճառեն տասնեակ հազարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ՚երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Theatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Մարէնգիի հսկողութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տեղն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը 8 Օգոստոս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 40 Rue de Belleville։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Rue de Pale, Café de Pale սրահը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օվնայի կոմիտէն խումբի վերջնական ժողովը վաղը կիր. ժամը 8.30ին, ընկ. Աստուրեանի ... բնակարանը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն սոխարաց ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները վաղը կիր. առաւօտ ժամը 9ին Ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 7.30ին (63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք) սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Զեկուցում Ռայոնական ժողովին պատգամաւորներէն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, 8 Օգոստ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը վաղը կիր. ժամը 8.30ին, նախկին գաղթակայանի ... մէջ կը խնդրուի ներկայանալ անդամատոմսերով.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ...ՈՒԱՅԻՆՆԵՐՈՒՆ դաշտային հաւաքոյթը վաղը կիրակի առտուան ժամը 10ին, Լա փոմ Շալէ ... մէջ ... 12 կամ 40 թիւ ...

ՔԱՐԱՀԻՍԱՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութեան կազմակերպած վիճակահանութիւնը տեղի կ՚ունենայ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ռոստոմի սրահը 40 Rue de Belleville, Վիճակահանութենէն յետոյ ընդհ. ժողով։ Օրակարգ՝ հանգանակիչ յանձնաժողովի եւ վարչութեան հաշուետուութիւնն ու նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosnyի sous-Bois մասնաճիւղին աթլէթիք փորձերը տեղի կ՚ունենան վաղը կիրակի ժամը 9ին, Rosnyի Squaxeին մէջ, հաւաքավայր Plateau d'Avron, կայարանին ճիշտ դէմը։ Կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ֆութպօլ նոյն տեղը։

ՆՈՒԷՐԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վիէնէօվ, Յ. Ս.— 20 ֆր.։

Թալէն, Բ. Ռ.— 35 ֆրանք, սկսանք զրկել։

Սէնթ Լթիէն, Ռ. Գ. 35։

Տէսին, Յ. Պ.— 15։

Էքս-լէ-Պէն, Օր. Ք. Կ.— 35։ կանոնաւորապէս կը զրկուին։

Մարսէյլ, Գործ.— 885 ֆր.։

«ՅԱՐԴԳՈՂ»Ի ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Վաղը՝ կիրակի «Յարդգող»ի անդամներն ու համակիրները շոգենաւով պտոյտ մը պիտի կատարեն դէպի Սէնթ-Քլու անտառը։ Ժամադրավայր Շաթըլէի նաւամատոյցը ժամը 9ին։ Կարելի է միասին բերել ցորեկուան ճաշը։ Տեղի պիտի ունենան խաղեր, զբօսանքներ, խմբանկար, եւ «Յարդգող» ձեռագիրը յանպատրաստից օրաթերթ։

„ՅԱՐԴԳՈՂ"Ի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յարդգող ձեռնարկած է մեծ վիճակահանութեան մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի միութեան պարբերականին հրատարակութեան։ Դրուած են արժէքաւոր առարկաներ։ Տոմսերը ցրուած են բոլոր հայ գաղութներու մէջ։ Փափաքողները դիմեն իրենց տեղւոյն հայ թերթերուն, կամ կեդրոնը, Mlle. N. Kalp Kaup. 5 Ave. Quihou, St Mandé Seine). France. գին 5 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

- Կը փնտռուի Մուշի Խաս գիւղացի Գ. Տիգրան Դասապարեան, որ 1927 Յունիս 14ին Սէնթ Լթիէնէն մեկնած է։ Իմացնել՝ Վահան Բանդալեանի, 4 Rue du Bois, St. Etienne Loire։

Գ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի կեդր. վարչութեան 3րդ. պատմագիտական արշաւը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ Musée de Trocadéro (Ազգագրական Թանգարան) առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Յ. Բասմաջեանի։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու մասնակցիլ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Métro Trocadéro ժամը 2.30ին։ Ցիանգարելու համար այլ կազմակերպութիւններ Զ. Ռ. Մ.ի մեծ դաշտահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 21 Օգոստոսին։ Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն։

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ

Merlaud, 65 Rue d'Amst... Paris, կը փնտռէ ժառանգութեան համար Յեսուեան Մանուկեան Յակոբ, Քերոբ... կոս կոչուն, կարապետ... խումբ, կը կարծուի որ ... կը գտնուին, գրել վերոյիշեալ հասցէին փարիզ։

Այսօր՝ փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ «ԼՈՒՍԱՔԱՂ» գրական շաբաթաթերթը, հատը 1 ֆրանք։

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիա,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական թղթ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	»
Մէճիտիէ	Medjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg
»	II
»	III
Իսմայիլի Երկաթ.	Lot. turc

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT... 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : ... TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 206bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

7 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 409

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՒՐ Է ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սաքքօ-Վանցէթթիի այնքան աղմկայարոյց դատի մասին տեղեկութիւններ տուինք «Յառաջ»ի մէջ, առանց խորհրդածութիւններու։

Մասաչուսէցի կառավարիչ Ֆուլլըր, յանձնաժողովի մը ուշադրութեան եւ երկար քննութիւններու արդիւնքին տեղեկանալէ ու անձնապէս քննութիւն կատարելէ յետոյ, կը թուի թէ պէտք տեսած չէ դատը վերաքննութեան դրկելու կամ մահուան վճիռը փոխելու, բան մը որ իր օրինական իրաւունքն էր։

Անվիճելի իրողութիւն մըն է թէ՝ Միացեալ Նահանգներու դատարանները ընդհանրապէս, — իսկ Մասաչուսէցի նահանգինը՝ մասնաւորապէս — աշխարհի լաւագոյնները եւ համեմատաբար արդարադատը կը համարուին. սակայն ոչ ոք կրնայ պնդել թէ այդ դատարաններն անսխալական են։ Շատ հաւանական է, որ այս դատին մէջ ալ դատարանը սխալած կրնայ ըլլալ։

Սխալ է այն կարծիքը թէ՝ նահանգապետ Ֆուլլըր դատարանի արժանապատուութիւնը փրկելու համար կը մերժէ դատը վերաքննութեան դրկել կամ մահուան պատիժը փոխել։

Այն պարագան, թէ այդ գործին համար յատուկ քննիչ յանձնաժողով մը կազմուած է եւ առանց դատարանի միջամտութեան, խնդիրը լրջօրէն քննուած է, ապացոյց մըն է թէ դատարանի ենթադրեալ սխալը սրբագրելու փորձ մը կատարուած է։

Այդ քննութեան մանրամասնութիւնը ծանօթ չէ մեզի, սակայն կը հետեւի թէ՝ քննութիւնը չէ կրցած ապացուցանել դատապարտեալներու անմեղութիւնը, որով նահանգապետ Ֆուլլըր պէտք չէ տեսած ոչ վերաքննութեան դրկելու եւ ոչ ալ մահուան պատիժը փոխելու։

Այնու ամենայնիւ եթէ իրապէս քննիչ յանձնախումբը, նահանգապետը եւ դատարանը խօսք մէկ ըրած կ՚ուզեն սպաննել զանոնք, ասիկա զարշելի մարդասպանութիւն մըն է, եւ ամէն արդարասէր մարդ պիտի պսպղանէ թէ՝ դատարանը եւ թէ կառավարիչը։

Այս հարցին մէջ մեզի համար, սակայն, կարեւոր ուրիշ պարագայ մը կայ նկատի առնելիք, որ չի կրնար լռութեան մէջ թաղուիլ։

Երկու մահապարտներու հարցը տարիներէ ի վեր կը գրաւէ ռամկավար եւ աշխատաւորական զանգուածները։ Բողոքի եւ զայրոյթի փոթորիկը աւելի բուռն կերպով շղթայազերծուեցաւ մասնաւորապէս սկսեալ այն օրէն, երբ յայտնի ոճրագործ մը նամակ գրեց դատարանին թէ՝ ամբաստանեալները անմեղ են եւ ինք է մեղաւորը այդ գործին մէջ։

Մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի յուզումը Ֆրանսայի մէջ։ Բողոքի շարժման գլուխը կանգնած են «Էպոք»ի եւ «Քօթիտիէն»ի նման լուրջ եւ ծանրագլուխ թերթեր։ Սկսեալ Միացեալ Նահանգներէն մինչեւ Եւրոպայի բոլոր անկիւնները բանւորական բազմաթիւ բողոքի միթինկներ ու ցոյցեր կատարուեցան, որոնց ընթացքին համայնավար տարրերը աւելի մեծ եռանդ կը թափէին՝ ցոյցերը մինչեւ քաղաքացիական կռիւ տանելու համար։

Ի հարկէ մարդ անարդար վճիռի մը դէմ բողոքելու ո՛չ միայն իրաւունք այլ եւ պարտականութիւն ունի։ Դրացիդ եթէ վայրենաբար իր կինը կամ զաւակը կը խոշտանգէ, չես կրնար անտարբեր դիտել, առանց միջամտելու կամ բողոքելու։ Մեզի զարմանալի կը թուի սակայն այն որ, այսքան մեծ շարժում եւ փոթորկում տեղի չունենար, երբ այս աշխարհի երեսին անբաղդատելիօրէն աւելի վայրագ մարդասպանութիւններ տեղի կ՚ունենան։

Մեծ Եղեռնի օրերուն միլիոններով Հայեր սպաննուեցան, վերապրողները իբրեւ իրաւազուրկ ամբոխ քշուեցան իրենց սեփական օջախէն ու հողէն՝ քաղաքացիական մահուան դատապարտուած, սակայն, երկու հոգիի կեանքին համար իրաւացիօրէն փոթորկող մարդկութիւնը լուռ մնաց եւ խօսք մը չունեցաւ բռնաւորներուն ըսելիք։

Քանի մը տարի առաջ, այսօրուան եռանդուն բողոքը բարձրացնող համայնավարներու սրտակից ընկերները՝ մտան Հայաստան՝ որոշ յանձնառութիւններով։ Սակայն իշխանութիւնը ձեռք անցընելէ յետոյ, բազմաթիւ մտաւորականներ, բանւորներ ու գիւղացիներ թխեցին բանտերը եւ առանց դատարանի, առանց քննութեան վայրագօրէն կացինահար ըրին բանտերու մութ խուցերուն մէջ։

Նոյն մարդիկը, ամբողջ Ռուսիոյ տարածութեան վրայ, նոյնպէս առանց դատարանի եւ առանց քննութեան, պարզ լրտեսներու տուած տեղեկութեան վրայ (ըստ Ռիքօֆի յայտարարութեան) հազարաւոր մարդիկ կը գնդակահարեն տասը երկար տարիներէ ի վեր եւ պիտի շարունակեն մարդասպանութիւնը, որքան ժամանակ որ կ՚ապրի խորհրդային զարշելի վարչաձեւը։

Բազմաթիւ ընկերվարական ղեկավարներ ու գործիչներ տարիներէ ի վեր Սօլօվեան բեւեռային կղզիներուն մէջ կենդանի թաղուած կը մնան։

Ու ճիշդ այն օրը, որ Նիւ Եորքի Մէտիսընի հրապարակը համայնավարները կրակ կը ժայթքէին կառավարութեան դէմ Սաքքօ-Վանցէթթիի համար, այդ նոյն օրը, իրենց միւս ընկերները Ուկրայինայի եւ այլ շրջաններուն մէջ կը սպաննէին հարիւրաւոր նոյնքան արժէք ունեցող մարդիկ։

Ինչո՞ւ այս աշխարհը լուռ կը մնայ շատ աւելի բիրտ վայրենութիւններու հանդէպ, եւ կը փոթորկի միայն անոնց համար։

Ո՞ւր է արդարութիւնը։

Ա.

МАМОՒԼ

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Եւհափոխան եւ յայտնի գրող Ֆալիհ Ռըֆգը պէյ «Միլլիյէթ»ի մէջ կը գրէ (1 Օգոստոս).

— «Քաղաքներու վերաշինութեան գործը պէտք է ուղղակի իրագործի պետութեան կողմէ։ Մեր թաղապետութիւնները, իրենց ունեցած դրամներ կը ծախսեն իրենց չգիտցած եւ չհասկցած ձեռնարկներու մէջ։

«Սամսոնի մէջ արդիական նաւահանգիստ մը շինել, արդիական կերպարանք տալ Էնկիւրիի, Պոլիսը օգտագործելի վիճակի մը բերել, գործեր են ասոնք որ դիւրին դիւրին չեն կարգադրուիր։

«Մինչեւ հիմա մեր ծախսած դրամով շատոնց Էնկիւրիի մէջ առաջ բերած կ՚ըլլայինք եւրոպական իմաստով կատարելագործուած քաղաք մը, եթէ այդ դրամը լաւ ծախսէինք, եթէ այսօրուան շէնքերը աւելի խնամով կառուցանէինք, գոնէ անոնց տալով այն ճաշակը, զոր կը տեսնենք Պոլսոյն մէկ-երկու օր հնաւորութիւն ունեցող ու եւ է քաղաքի մէջ։

«Ինչ հիման վրայ վերաշինութիւն պիտի կատարուի։ Պոլիսը փոքր ճարտարարուեստի կեդրո՞ն պիտի ըլլայ, թէ ազատ նաւահանգիստ, կամ զբօսավայր։

«Այս երեք պարագաներն ալ կան աշխարհի մէջ, եւ տարիներով փորձուած են։ Կ՚օգտուինք այդ փորձութիւններէն։ Տեսնելը չի բաւեր։ Եթէ միայն տեսնելը կարենար մարդուս մասնագիտութիւն տալ, այն ատեն բոլոր Լօռէնի մէջ ծնողները պէտք է գործարանատէր դառնային, կամ Փարիզի մէջ ծնած ամէն ֆրանսացի քաղաքագէտ ըլլալու էր։

«Նոր Աւստրալիոյ մայրաքաղաքը շինած են, նկատի առնելով մինչեւ հիմա շինուած բոլոր քաղաքներուն տուած դասը։ Անգամ մը նկատի առէք այդ քաղաքը, անգամ մըն ալ Էնկիւրին, եւ պիտի եզրակացնէք թէ յամառօրէն ամէն բան, ամէն ձեռնարկ հակառակէն կը սկսինք։ Պետական հաստատութիւնները, գետինները եւ ճամբաները այնքան տարօրինակ ձեւեր առած են որ, այլեւս չեն կրնար շտկուիլ։ Փարիզի մէջ, ուր Էնկիւրիի բնակչութեան թիւին չափ ինքնաշարժ կայ, պետական պաշտօնատուները այնքան հեռու չեն իրարմէ, որքան օրինակ Էնկիւրիի Առողջապահական եւ Պատերազմական գործավարութիւնները։

«Էնկիւրին եւ Պոլիսը մեր աչքին առջեւն են։ Երբ ասոնց վիճակը այսպէս է, ալ երեւակայեցէք աւելի փոքր քաղաքներուն կացութիւնը»։

Վ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ ՍՊԱՆԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Անցեալ տարի Սեպտեմբերին, Պէյրութ՝ կաթողիկոսարանի շէնքին մէջ Մինրան Աղազարեանի եւ ընկերներուն կողմէ վատաբար սպաննուած էր ազգային երեսփոխան Վահան Վարդապետեան։ Ոճրագործները ցարդ բանտարկուած կը մնային։ Նախնական քննութիւնները աւարտած ըլլալով, Յուլիս 28ին Պէյրութի մէջ սկսած է դատավարութիւնը, որ պիտի վերջանար երեք օրէն։ —

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Համակրանք Սաքքօ-Վանցէթթիի

«Շիքակօ Թրիպիւն» սաղյց աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ Մասաչուսէցի կառավարիչ Ֆուլլըր վերջին պահուն պիտի յետաձգէ Սաքքօի եւ Վանցէթթիի մահապատիժը։ Աշխարհի բոլոր անկիւններէն տեղացող բողոքի եւ զայրոյթի հեռագիրները կը կարծուի թէ պիտի ունենան իրենց ազդեցութիւնը, հակառակ անոր որ կառավարիչը բացարձակապէս վստահ է դատարանի արդարադատութեան վրայ։

Նիւ Եորքէն հեռագիրներ կ՚ըսեն թէ աշխատաւորական շրջանակները մեծապէս յուզուած են եւ կը պատրաստեն մեծ գործադուլ մը չորեքշաբթի օրուան համար։ Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն, մասնաւորաբար Նիւ Եորքի եւ Պոսթընի մէջ նոր ցոյցեր կատարուեցան։ Ծայրայեղ տարրերը կ՚առաջարկեն բռնի ուժով բանտէն ազատել երկու անմեղ դատապարտեալները։

Սաքքօ եւ Վանցէթթի բանտէն խիստ գառն նամակներ գրեցին իրենց բարեկամներուն եւ ընկերներուն։

Սաքքօ մահապարտներու խուցէն գրուած նամակի մը մէջ կ՚ըսէ.

— Հպարտ ենք որ կը մեռնինք. մենք կ՚իյնանք ինչպէս ինկան բոլոր անիշխանականները։ Այլեւս մեր միակ յոյսը դուք էք, եղբայրներ եւ ընկերներ։ Միայն դուք, էք որ կրնաք մեզ ազատել, որովհետեւ մենք երբեք վստահութիւն չունեցանք կառավարութեան վրայ։ Մենք միշտ համոզուած էինք որ կառավարիչ Ֆուլլըր եւ դատաւոր Թէյըր ոճրագործներ են։ Բարեւներ բոլորին։

Սաքքօի կինը փաստաբանի մը հետ բանտ այցելեց եւ քառորդ ժամ տեսակցեցաւ ամուսինին հետ։ Վանցէթթիի քոյրը Լուիճիա՝ եղբօրը խնդրանքին վրայ ճամբայ ելաւ Պոսթըն երթալու եւ վերջին անգամ տեսնելու համար զայն։ Ֆրանսայի մէջ հոլանտական ընկերութիւնը թոյլ չտուաւ որ Օր. Վանցէթթի շոգենաւ նստի, որովհետեւ Գ. կարգի տոմսակ ունէր։ Լուիճիա յաջողեցաւ ուրիշ շոգենաւով մը ճամբայ ելլել, սակայն ժամանակին չպիտի կրնայ հասնիլ։

Պոսթընի մէջ կին մը փորձեց կրակի տալ կառավարական շէնք մը։ Անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։

Հազարաւոր համայնավարներ առջի գիշեր Նիւ-Եորքի մէջ թափօր կազմելով պտտեցան սակարանին չորս բոլորտիքը։

Քոփէնհակէն կը հեռագրեն թէ Սաքքօ-Վանցէթթթի սկանտինաւեան կոմիտէն կոչ մը կ՚ուղղէ աշխարհի բոլոր նման կոմիտէներուն եւ «ազնիւ ու ողջամիտ մարդոց», պոյքոթի ենթարկել ամերիկեան ամէն կարգի ապրանքներ, կառավարիչ Ֆուլլըրի որոշումին դէմ բողոքելու համար։

Քոփէնհակի, Օսլոյի եւ Սթոքհոլմի ամերիկեան դեսպանատուները լուրջ հսկողութեան տակ առնուած են։

Պուէնոս Այրէսի մէջ բազմաթիւ սէնտիքաներ 48 ժամուան գործադուլի որոշում տուին։ Երկաթուղիի պաշտօնեաներն ու թաղապետական աշխատաւորները դեռ չեն որոշած իրենց դիրքը։ Ցուցարարները քարեր նետեցին այն թրամուէյներուն դէմ, որոնց վարիչները կը մերժէին միանալ գործադուլին։ Այսօր կիրակի մեծ ցոյցերու կը սպասուի աշխարհի ամէն կողմը։

Փարիզի համայնավար կազմակերպութիւնները այսօր Նասիօնի հրապարակին վրայ մեծ ցոյց մը պիտի ընեն։ Ամէն կողմ պատերուն վրայ խոշոր թռուցիկներ փակցուած են՝ ժողովուրդը հրաւիրելով բողոքի։

Ռումբի պայթում Նիւ Եորքի մէջ

Առջի գիշեր անծանօթներու կողմէ երկու ռումբեր նետուեցան։ Առաջինը մասամբ քանդեց Նիւ Եորք-Պրուքլին մեթրոյի Մանհաթթանի կայարանը. 28րդ փողոցին մօտ Երկրորդը պայթեցաւ ուրիշ գիծի մը վրայ՝ 32րդ փողոցին մէջ։

Երեք հոգի վիրաւորուեցան եւ ժողովուրդը սարսափի ենթարկուեցաւ։ Պայթումը այնքան սաստիկ եղաւ, որ բազմաթիւ անցորդներ գետին ինկան եւ ապակիներ ջարդուփշուր եղան։ Ոստիկանութիւնը կը կասկածի չորս հոգիէ, որոնք ինքնաշարժ նստած էին եւ տարօրինակ երեւոյթ ունէին։ Կը կարծուի թէ ռումբերը ժամանակէն առաջ պայթեցան, այլապէս օդը պիտի հանէին մեթրոյի երկու կառախումբեր։

Ռումանիոյ թագաւորին մահը եւ Հայերը

Պուքրէշէն կը գրեն.—

Ռումէն թագաւորին մահուան առթիւ, Հայոց առաջնորդը, յանուն Ռումանիոյ 20 հայ եկեղեցիներուն, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեց Մարիա թագուհիին։ Նոյնպէս, Հայկ. Միութեան նախագահ. Գ. Մանիսալեան, գաղութին կողմէ ցաւակցութիւն յայտնելով յիշեցուց Հայերու երախտագիտութիւնը երկրին ասպնջականութեան համար։

Այս երկու հեռագիրներուն արքունիքը պատասխանեց շնորհակալական հեռագիրով մը, որ լոյս տեսաւ ռումէն մամուլին մէջ։

Հայերը Ֆէրտինանտի դագաղին նուիրեցին ծաղկեպսակ մը, զոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի կողմէ սկաուտական խմբակ մը տարաւ Քօթրոչէնի պալատը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ճան Վորիս, Ամերիկեան Նպաստամատոյցի ընդհ. օգնական-քարտուղարը, որ վերջերս Նիւ-Եորքէն մեկնած էր, Պոլիսէն յետոյ հասած է Պէյրութ, քննելու համար Նպաստամատոյցին գործերը։ Վորիս պիտի այցելէ նաեւ Պաղեստին, Եգիպտոս եւ Յունաստան։

Պէյրութի մէջ խորհրդակցութեան կանչեց ազգային ներկայացուցիչները, որոնց տեղեկութիւններ տուաւ Հալէպի գաղթականներուն վիճակին մասին, զանոնք բաղդատելով Պէյրութի վրանաքաղաքին հետ։ Հալէպի գաղթականներուն վիճակը նախանձելի չէ։ Ճշտեց գաղթականներու տեղաւորման մասին կատարուած կարգադրութեանց կարեւորութիւնը։ Կարծիքներ փոխանակուեցան չափահաս որբերու եւ որբուհիներու մասին։

ՍՄԱՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պէյրութի նաւային հայ վարծակալները միութիւն մը կազմած եւ որոշ համաձայնութեան եկած են նաւային ընկերութիւններու հետ, որոնք առանց այդ միութեան յանձնարարականին դիմողներուն գին չեն տար։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐԸ Կ՚ԱՐԴԻԼՈՒԻՆ

Պոլսոյ շրջանակի կրթական ժողովը առանձին նիստի մը մէջ բուռն վիճաբանութիւններ կատարեց կրօնական դասերուն ջնջումին մասին։ Ուսուցիչներէ շատեր կ՚առաջարկէին ջնջել կրօնքի ուսուցումը դպրոցներու մէջ, նկատելով որ պետութիւնը աշխարհիկ է եւ մարդ ազատ է հետեւելու իր ուզած դաւանանքին։ Մեծամասնութեան տրամադրութեան համաձայն, կարելի է շաբաթական երկու պահ յատկացնել կրօնքի դասին։ Իսկ այն ծնողները, որոնք կը փափաքին իրենց տղոց կրօնական խոր ուսում մը տալ, կրնան դիմել մասնաւոր դասերու համար։

Կրթական գործավարութիւնը դեռ կը քննէ կրօնքի դասաւանդման հարցը։ Այս առթիւ օրինակել կ՚ուզեն Ֆրանսան, ուր 1905էն ի վեր, երբ եկեղեցին պետութենէն բաժնուեցաւ, կրօնական դասերը ջնջուեցան եւ Հինգշաբթիի արձակուրդը տրուեցաւ՝ որպէսզի ծնողները այդ օրը իրենց զաւկին կրօնական դաստիարակութեան յատկացնեն։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Լյլալի մէջ (Հայաստան) երկու գերեզմանախումբերու պեղումներուն ընթացքին երեւան ելաւ տակաւին սոորբեկրեայ շէնք մը, որ մոխիրով լեցուն է։ Կը կարծուի թէ դիակ այրելու տեղ է։ Կը պատկանի քարէ դարաշրջանին։

ՕՍԿԻԱԶԵԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Նոր-Բայազիտի բերդին գերեզմանատուններուն մէջէն գտնուեցաւ սեպագիր արձանագրութեան նոր օրինակ մը, որ կը բաղկանայ ութը տողէ եւ քարին վրայ կը բռնէ 34ի վրայ 65 սանթիմեդր տարածութիւն։

ՆՈՐ ԿԱՄՈՒՐՋ.— Ալեքսանդրապոլի գաւառին մէջ, Ախուրեան գետին վրայ, Թանջուան եւ Ալմասիա գիւղերուն միջեւ, իրարու միացնելու համար, պիտի ձգուի կամուրջ մը։

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԻ ամուսնալուծման դատը վերջնապէս պիտի տեսնուի Լոս Անճէլոսի դատարանին առջեւ Օգոստոս 22ին։ Կինը չէր ուզած անուշի կապել խնդիրը՝ 200.000 տոլարինով։

ՏԱԽՏԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՓՈՇԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մեր նոր պատմութեան մէջ, ներշնչման անսպառ աղբիւրներ են գաղթային կայանները, կամ քէմփերը, ինչպէս սովորութիւն եղած է կոչել։

Այնտեղ է բուն հայ ժողովուրդը, եթէ կ'ուզէք՝ պրոլետարիատը, բառին արդիական իմաստով։

Այնտեղ, տախտակներու եւ փոշիներու մէջ կծկուած, օրն ի բուն կը տքնի հայ մանկամարդուհին, մայրիկն ու կոյրին, եւ փոշիներու մէջ կը ճլուըլայ հայ մանուկը, ոտքերը բոպիկ, գլուխը եւ յաճախ կուրծքը բաց։

Այնտեղ է, մանաւանդ հայ աշխատաւորը, իր ջլապինդ բազուկներով, խոր բող մը աչքերուն մէջ, ճակատը կնճիռներով լի, բայց միշտ անխոնջ եւ համատարած։

Պատահարար միայն, զանազան այդ «հայաքաղաքներէն» մէկը, Սիքսի կայանը, որ կը համրէ առնուազն չորս հազար ժողովուրդ։

Ամբողջ նոր աշխարհ մը, դուրսէն, մանաւանդ Փարիզէն եկողի մը համար։

Անկի ճիշտ՝ վերարտադրու. թիւնը նախորդ կեանքին,— այն իրականութեան՝ որ կար երէկ, երբ այսօրուան հալածականներուն ամէն մէկը իր տունն ու արտը ունէր, իր բուխերիկն ու այգին, եւ կը խայտար իր արգար վաստակով։

Նոյն արդար վաստակի կենդանի պատկերն է որ կը պարզուի, այսօր, աչքերուդ առջեւ, փողոցներէն մինչեւ չորս տախտակով կազմուած տնակներու մէջ։ Ստեղծագործ աշխատանքի, քրտինքի եւ ճիգի փեթակներ՝ աս կիսաւարտ կրպակները, կամ հողով ծեփուած հիւղակները, ուր ընդհանրապէս հինգ-վեց գլուխ կը հանգչի, եւ երկու անգամ հինգ-վեց բազուկներ կը գործեն։

Ձեմ գիտեր, ուրիշ հալածական ժողովուրդներ ալ կրնա՞ն ներկայացնել այսքան պերճախօս վկայութիւն արդար հպարտութեան, իր քրտինքով եւ բազուկներով ոտքի կանգնելու այսքան հրաշալի ընդունակութեան։

Ցարգա՛նք այս բանուոր ալ կարողի, մշտանորոգ բազմութիւններուն։

Թող թէեւ ազգայնականութեան մեղադրանքը չնետեն մեր երեսին, երբ անկեղծ ակնածանքով կ'ողջունենք կայաններու հազարեակները, կամ «գաղթականները»։

Ողջունելով զանոնք, մենք հարազատ հայ ժողովուրդն է որ կ'ողջունենք, եւ Աշխատանքը, անոր միակ հարստութիւնը։

Եւ պէտք է նկատել, որ մեծ տոհմանները, աւելի բախտաւոր զաղութները ծանր բեռ մը ունին իրենց խղճմտանքին վրայ, այդ բազմութիւններուն, հայ ժողովուրդի մայր-կոճղին հանդէպ։

. .

Հայաստանէն դուրս, ինչ որ հայ ժողովուրդ կը կոչենք այսօր, կը հեւայ տախտակներու եւ փոշիներու մէջ, վրաններու տակ։ Կամ քարաշէն, կիսաւեր զօրանոցներու խորը։ Եւ կամ, արեւէ եւ հողէ զրկուած հիւղանոցներու նկուղներուն եւ ձեղնայարկերուն մէջ։

Ջանազան ճիւղեր կը յղփանան մայրաքաղաքներու անզգայութեան ու հեշտութեան մէջ, իսկ արմատը գերագոյն ճիգեր կը փորձէ, իր արեւը պահելու համար հողին կամ քարին վրայ։

Եւ, ի պատիւ անոր, պէտք է բարձրաձայն յայտարարել բոլորին, Փարիզէն մինչեւ Երեւան, թէ հակառակ այդ քստմնելի քաշքշուքին, աւելի քան երբեք ողջ է եւ բեղնաւոր՝ արմատը։

Ողջ մարմնով եւ հոգիով։

Թուղթին յանձնուած բառերը բաւական չեն, գաղափար տալու համար այս կազդուրիչ իրականութեան մասին.

Պէտք է աչքով տեսնել ամէն բան, ուշադրութեամբ նայիլ դուռներէն եւ պատուհաններէն ներս, խօսակցիլ ու պրպտել։ Այն ատեն է որ, ձեր հոգին պիտի խայտայ հաւատքի եւ կորովի հրաշապատում շարժանկարի մը առջեւ, խրաքանչիւր քայլին։

Դոնէ Յունաստանի կայանները ամօլ հառաչանքի եւ ապիկարութեան բոյներ չեն, այլ խական փեթակներ։ Ոչ թէ անկելանոցներ, այլ հնոցներ։

Հինգ-վեց տարուան ընթացքին, հազարաւոր բազմութիւններ կրցեր են ոտքի կանգնիլ, եւ ստեղծել կոկիկ անտեսութիւն մը, որ թոյլ կուտայ նոյն իսկ չորս-պատ հիւսել, իբրեւ սեփական բոյն։

Արդ, այսպէս ինքն իր զըլխուն տուն-տեղ եղած, ինքնաբաւ դարձած ժողովուրդ մը իրաւունք չունի՞ քիչ մը համակրանք եւ խրախոյս վայելելու։

Անանք ոչ հաց կ'ուզեն, ոչ հագուստ։

Բայց իրաւունք ունին սպասելու ա՛յն ինչ որ վեր է իրենց ուժէն։

Ամէնէն առաջ՝ դպրոց, որպէսզի «մարդ ըլլան» իրենց զաւակները։

Այդ ճամբուն վրայ անգամ, անճրկած չեն անոնք։ Եւ աւելի առաջ անցած են, քան շքեղաշուք Փարիզը, իր միլիոնատէրներով եւ մեքենաներով։

Միայն Պիրէօսի աւելի քան չորս հազար հայրենակիցներ ազգային օջախ մը կազմած են, կրցեր է դպրոց բանալ վեց դասարաններով, ուր «ուսում կը ջամբուի» 350 -400 մանուկներու։ Ձենք հաշուեր անբախտները, որոնք օրը իրիկուն կ'ընեն կօշիկ ներկելով։

Այս ամէնը՝ մէկ ձեղունի տակ, վեց հատուածներու բաժնուած, իբրեւ դասարան...

Աթէնքի մէջ, ուր տարրական դպրոց մը իսկ չկայ, աւելի քան հարիւր մանուկներ կը մրկին ուսման ծարաւէն։ Ձորս կայաններու մէջ, հազար մանուկներ կը յաճախեն ազգային դպրոցներ, 800է աւելի՝ ամերիկեան, իսկ մօտ հազար՝ կը թափառին փողոցները կամ կը՝ խանձին չորս պատի մէջ։

Կցկտուր թուանշաններ միայն կը յիշենք։

Բայց այսքանն ալ բաւական է, ըմբռնելու համար ահաւոր պատկերը։

Կան, տակաւին, չափահասները, որք կամ ժառանգորդ, որոնք մտքի անօթեղ կը պահանջեն, եւ միայն թերթերով կը սնանին։

Կան ամէն դասէ երիտասարդներ, որոնց ճակատը բարձր է, փորը՝ կուշտ, բայց միտքը՝ կարօտ լոյսի։

Ի՞նչ են ըրած ունեւոր ստանները, այս պահանջին դիմաց։

Զարմեր խօսքն իսկ ընել պատահական փշրանքներուն, որոնք ընդհանրապէս կ'ըլլան «աղքատախնամական» հանգանակութեամբ։

Այնքան դժուա՞ր բան է, Ամերիկայի կամ Փարիզի համար, ամսական չորս-հինգ հազար ֆրանք տրամադրել, եւ փրկել ամբողջ սերունդ մը, որ թանկագին հարստութիւն է հայրենիքին համար։

Ուռճացած, ճոխութեան եւ վայելքի մէջ ուռած ճիւղերուն համար անհնարին զոհողութի՞ւնէ կաթիլ մը ջուր հասցնել արմատին որպէսզի աւելորդ հոգերու չմատնուին։

Նոյն իսկ ներկայ պարագաներուն մէջ, առանց նոր Միացեալ-Ազգանուէրի մը կազմութեան, պարզ չէքի խնդիր մըն է գոհացնել այս պահանջը։

Միայն թէ ուզէին։

Մեր վաղեմի ազգասէրները հոգի կուտան օրհնութեան։

Անհատական թանկագին պատահնութիւն մը, հազար անգամ աստուածահաճոյ եւ մարդկային, քան տարին քառասուն հոգեհանգիստ-պատարագ։

«Նոր Օր» ՇԱՏԵՐԵՆ ՄԵԿԸ

ԱՂԲԻՒՐԻՆ ԿՈՅՍԸ

ՀԵՔԵԱԹ

Ահա՛ հէքեաթ մը ձեզի այն նախնական ժողովուրդներէն, որոնք կ'ապրին խաղաղական ովկիանոսի հարաւային կղզիներուն վրայ, ուր, բացի մեռեալներէն, ամէն մարդ մերկ է, եւ ուր երիտասարդներուն գեղեցկութիւնը նման է ծովաստղէ արձաններու գեղեցկութեան, եւ ուր, յաւիտենական ամառուան մը ընթացքին, լեռները չեն սիրեր ամպէ գօտիով մը փաթթուիլ։ Մտիկ ըրէք. ի՛նչ կախարդական է ան։—

— Հզօ՛ր Օմաթայանուքօւ

— Ափսո՜ս, ո՜վ մթին, ո՜վ մեծդ։

— Ո՜ւ ըն Ութօ՛ւթօւ

— Ձուք ըրէք մեր ճամբաներուն վրայ։

— Կանգնեցէք մեր առջեւ հնդկընկոյզի ծառերուն նման

— Վար հակեցէք, ինչպէս երազները կը հակին քնացողներու վրայ։

— Այնպէս ըրէք, որ խորո՛ւնկ քնանան մարդիկ։

— Քնացէ՛ք, ո՜վ ծղրիթները սեմերուն։ Քնացէ՛ք, ո՜վ մրջիւններ, որ երբեք հանգչիլ չէք գիտեր։ Քնացէ՛ք, ո՜վ գիշերուան լուսացայտ կայծոռիկները։

— Հովե՜ր, մի՛ մրմնջէք։ Խառնվահար բոյսեր, մի՛ սօսափէք։ Արմաւենիի տերեւներ, մի՛ շարժիք։ Ասուպներու եղէգներ, մի՛ օրօրուիք։ Կապոյտ գետակ, մի՛ համբուրեր այլեւս եզերքներդ։

— Քնացէ՛ք, դուք ալ տուներուն գերանները, մեծ ու պզտիկ մարդակները, հեծաններն ու եղեգնասիւները, խաղաղէ տանիքներով եւ եզերք հիւսքատերով, պատուհաննե՛ր հնդկեղէգ վանդակներով, դուռներ, որ կը ճռնչէք ուրուականներու նման, ճանդանի (santal) կրակներ, որ նուաղկոտ նշոյլներ կ'արձակէք,— քնացէ՛ք բոլորդ ալ։

— Ո՜վ Օմաթայանուքօւ։

— Մեծդ Ութօ՛ւթօւ։

— Մթի՛ն Ափսոս։

— Ձո՛ւք թափեցէք մեր ճամբաներուն վրայ

— Վար հակեցէք երազներու նման, որ կ'իջնեն քնացողներու վրայ։

— Թո՛ղ որ խորունկ քնանան մարդիկ։

— Թո՛ղ որ խորունկ քնանան հովերը։

— Թո՛ղ որ խորունկ քնանան ջուրերը։

— Ու աւելի խաւար դառնայ գիշերը։

— Քօղարկեցէ՛ք լուսինը ձեր շունչերով։

— Ու թող մարմի՜ն աստղերուն բոցերը։

— Ցանո՜ւն գերբնական եւ ուրուաձեւ կախարդներուն։

— Օմաթայանուքօ՛ւ

— Ութօ՛ւթօւբօրատ

— Քնացէ՛ք։

— Քնացէ՛ք։

* * *

Այսպէս, ամէն անգամ որ նոր լուսինը կը ցաթէր, կը լսուէր կախարդներուն մոգական տխուր երգը.— առաջին գիշերը, այդ երգը այնքան տխուր էր, որքան հովին շշունչը ընդհնդկընկոյզի ծառերուն մէջ, յետոյ, միւս գիշերներ, յաջորդաբար աւելի ուժով, աւելի որոշ, եւ աւելի քաղցր ու գթութական կը դառնային, մինչեւ որ լիալուսինին սպիտակ ու խաղաղ երեսը լոյսով ողողէր անտառները եւ արծաթած լուսալիճներ կամ'էր արմաւենիներու սեւերուն շուրջը։ Վասնզի, լիալուսինին մոգութիւնը աւելի զօրաւոր է քան այդ երգերուն կախարդանքը։

Եւ Ռաաօթանկայի լուսինը երբեք չէին քնանար։

Իսկ ուրիշ գիշերներ, անտեսանելի կախարդ ուրուականները կը գողնային հնդկընկոյզ, հաւնատ, ազամամուղ, հակառակ խակար դէ. զոր կը լարէին Ռաաօթանկայի գիւղացիները։ Եւ գիւղացիները սարսափով կը տեսնէին որ գիշերային կախարդները քաղած էին ծառին նոյնիսկ ամենաբարձր գագաթին հնդկընկոյզները, որոնց երբեք չպիտի կրնար հասնիլ մարդկային ձեռքը։

. .

Արդ, իրիկուն մը, երբ գիւղապետ Աքի, կը հսկէր Վայիֆիքիի աղբերակին շուրջը, դիտելով ջուրը, որ կը բխէր յանկարծ տեսաւ որ ջուրին մէջէն դուրս ցատկեցին գեղեցիկ պատանի մը եւ աղջիկ մը։ Լուսնին թափանցիկ մանգաղին ցոլքերուն տակ, անոնք աւելի սպիտակ էին քան լուսնկան, ձուկի պէս մերկ, եւ երազի նման գեղեցիկ։ Ու անոնք սկսան երգել կախարդական ողբերգը, զոր չլսելու համար՝ Աքի, սաղարթներու մէջ ծածկուած, խցեց ականջները։ Արտմահեան երգը կախարդող էր.—

է Թիրա Օմաթայանուքօ՛ւ,

է Թիրա Ութօ՛ւթուբօրատ։

Եւ հովերը, կախարդուելով, լռեցին, ջուրերը քնացան, արմաւենիին տերեւները այլեւս ականջ չշարժեցին եւ ծղրիթներուն ողբերը մարեցան։

Այն ատեն Աքի, կախարդ աղջիկն ու պատանին բռնելու համար, ջուրին մէջ նետեց խոշոր ուռկան մը։ Եւ սպասեց որ ջուրը մտնեն նորէն։

Գիշերուան լայնատարած լռութիւնը հեղհեղուկ խորունկցաւ, կրակէ լերան ծուխը, որ արեամբ թաթխուած էր, անշարժ կախուեցաւ երկինքէն, ինչպէս փետրաւոր գաւազանակը հսկաներուն։

Վերջապէս, ծովին հովերը սկսան երգել ուռուային մրմունջը արմաւենիի անտառակին մէջ, ծղրիթ մը ձայն տուաւ, եւ միջատներու բազմաթիւ երգեր պատասխանեցին, լուսինը իր ոսկեգոյն եղջիւրներէն մէկը թաթխեց ովկիանոսին մէջ, արեւելքը ճերմկեցաւ եւ շանձուկին փորին պէս գոյն մը առաւ։

Կախարդանքը աւարտած էր. օրը կը լուսնար։

Եւ Աքի տեսաւ երկու սպիտակ մարմինները, որոնք պտուղներով, ընկոյզներով եւ անուշահոտ խոտերով բեռնաւորուած, կուգային աղբիւրին ջուրը մտնելու։ Այն ատեն, Աքի, մէկ ոստումով, դուրս նետուեցաւ իր թաքստոցէն, եւ վազեց անոնց մօտ։ Աղջիկն ու պատանին, ձգելով իրենց բեռը, ցատկեցին ջուրին մէջ ձուկի նման։ Աքի՞ս, ուռկանին մէջ բանտարկուեցան։

Աքի, որ ուժեղ էր, յաջողեցաւ քաշել ուռկանը Ցակայն, պատանին ուժգին ցնցումով մը եւ կայծակի պէս սլացաւ դուրս եւ կորսուեցաւ, նման արծաթագոյն լոգ ձուկին, դէպի խորերը, առօրերկրեայ անյատակ ջուրերու մէջ։ Ու Աքի բռնեց միայն աղուոր յաւերժահարսը։

Իզո՛ւր կոյսը պայքարեցաւ ուռկանին մէջ։ Անոր մարմինը սպիտակ էր, ինչպէս լուսինը, եւ արեւային ցոլքեր կը պղտէին վրան, ինչպէս աղուոր ձուկը որ կը պզպզայ ձեռքիդ մէջ։

Իզո՛ւր էին իր ճիչերը. Եւ լացա՛ւ, լացա՛ւ։

Աքի աղբերակին բերանը խցեց բռնաբ հսկայ կոճղերով, որպէսզի կը փախնար որ յաւերժահարսը կը փախչի եւ կը կորսուի ջուրին մէջ։ Ցնտոյ գի-

ՀԻ՛Ն ՕՐԵՐ

Ու վերստին կ'առանձնանամ իմ մենութեան սրահին մէջ լուռ
Գիշերին պէս ես կը սիրեմ լռութիւնը հանդչնական,
Սիրտըս երբոր կը չարչարուի անհունօրէն կ'ըլլայ տխուր,
Կ'առնեմ քնարս ու երգելով կ'ուզեմ մոռնալ վշտերս համայն.

Այդպէս կ'ընէր մեծն Աքիլլէս քաշուած ոսկի վրանին տակ,
Ցասումին օէյր երբոր իր միտքը գար, բերել կուտար
Պատէն կախուած քնարն աղուոր, ու երգելով խիստ ներդաշնակ
Կը մոռցընէր արցունքին հետ յիշատակներն իր տարփաշէր.

Հիմա է որ կը հասկնամ ձեր մեծութեան գաղտնիքը խոր,
Ո՛վ հին մարդեր, ո՛վ մեծ մարդեր մեծ դարերու ու պատմութեան
Դուք գիտէիք առանձնանալ, սեղմել ձեր մէջ ցաւը հզօր
Ու ստոյիկ ժպիտով մը բարձրէն դիտել կեանքը ունայն։

Ես այս գիշեր ձեզ յիշելով կը մոռանամ վշտերս անհուն.
Ցիշատակէն ձեր վերացած՝ կը մոռանամ բախտըս Եշուառ,
Ցիր լռութեան մէջ կը տեսնեմ կեանքը համակ լոյսով օծուն,
Ու երգելով կ'ուզեմ մոռցնել դառնութիւններս հազա՛ր, հազա՛ր...

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԴԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԾԱԳՈՒՄԸ

Փարիզի Թանգարանի փրոֆէսէօր՝ Պ. Թիսօ, իբր արդիւնք իր երկարատեւ ուսումնասիրութեանց, վերջերս Ֆրանս. գիտութեանց ակադեմիային ներկայացուց տեղեկագիր մը, որ կոչուած է մեծ յեղաշրջում առաջ բերելու մինչեւ այսօր ընդունուած բժշկական սկզբունքներուն մէջ, որոնք կը վերաբերին մարդկային հիւանդութեանց ճանաչումին եւ դարմանումին։ Կը ներկայացնեմ այդ տեղեկագրին ամփոփումը։

Փրոֆ. Թիսօ քաղցկեղի (cancer) մասին իր հետազօտութիւնները կատարած ատեն, տեսած է թէ կենդանական եւ բուսական յօրինուածքներու կազմութեան մասին գոյութիւն ունեցող գիտելիքները անճիշտ են, եւ թէ այդ յօրինուածքները կազմուած են զործարանաւորեալ բորբոսով։ Կենդանային մարմիններու յօդիչ հիւսուածքները, մկանները, ուղեղը եւ ջիղերը կազմուած են այդ բորբոսին թելերով։ Օրինակի համար, երբ հիւսուածքի, լեարդի, թոքի կամ մկանի կտոր մը պահ դրուի խողովակի մը մէջ, կը բորբոսի. այս եղանակաւ առաջ եկած բորբոսը սկզբնական բորբոս (moisissure originelle) կը կոչուի, որ երկրիս վրայ ապրող շնչաւոր էակներու զարգացման սկզբնական շրջանին մէջ ստիճանաբար կը կազմաւորուի, յօրինելու համար մարդը եւ կենդանիները։

Մանրէաբանական մշակումները ուսումնասիրած ատեն, Պ. Թիսօ գտած է թէ կարելի է զանոնք դիւրաւ ձեւափոխել եւ բորբոսի ձեւի վերածել։ Ժանտատենդի, թոքերայի, կեղծմաշկի (diphtérie), ժանտախտի, թոքախտի, պրկախտի մշակումներ այս կերպ ձեւափոխելով, եւ միւս կողմէ բազմաթիւ կենդանիներու սկզբնական բորբոսները կցկիպցնելով եւ լուսանկարելով, հաստատած է թէ՝ ժանտատենդը առաջ կուգայ կարիի, վարսակի եւ եգիպտացորենի բորբոսէն, կեղծմաշկը՝ գարիի զործարանաւորեալ բորբոսէն, ծաղկախտը՝ գետնախնձորի բորբոսէն, ջրծաղիկը՝ լոլիկի, շատատենդը (գրգռ) (ռուժոլ) ստեպղինի, կարմրախտը՝ վայրի հազարի եւ քոլերան՝ թուրաւոր սունկի բորբոսներէն։

Այս եղանակաւ, երեւան՝ եկած է հիւանդութեանց ժահրերուն սկզբնական պատճառը, որ կը կազմէ կենդանական եւ բուսական յօրինուածներու բորբոսը։

Փրոֆ. Թիսոյի կարծիքով, բորբոսի այդ սկզբնական պատճառներուն մեծագոյն մասը կը կազմեն մեր առօրեայ սնունդները։ Սնունդներու միջոցաւ հիւանդութեանց փոխանցում մը հաստ... է, սակայն բորբոսած եւ... վիճակի մէջ անոնք մանր... պէս փտանգաւոր են։ Ցիշեալ... նականին հետազօտութի... նոր յայտնութիւն մը երկա... բերին քոլերայի ծագումի... ան։ Մինչեւ այսօր կը կարծ... թէ քոլերան Ասիայէն ծա... առած է։ Մինչդեռ փրոֆ... կարծիքով՝ Ցուլիս, Օգոստ... Սեպտեմբեր ամիսներուն... ներուն մէջ գոյութիւն... սունկի թունաւոր տեսակն... րոնք մասնաւոր տարիներ... խիստ կը շատնան անոնց... վրայ մնալով կը փտին, եւ... տարափ ու փոթորկալից... մը կը բաւէ այդ փտութ... քշել տանելու համար... եւ ջուրի աւազաններու մէջ... կէ ծագում կ'առնէ քոլ... համաճարակը։

Հ. ՏԷՐՈՒ...

Այս ամէն տեղ անոր անհման գեղեցկութիւնը, համբուրեց, գրկեց եւ մխիթարեց։ Այն ատեն, յաւերժահարսը գգուելով լացը։

Ի՜նչ գեղեցիկ էին իր աչքերը, մեծ եւ մթին, ինչպէս հաստաբազուկածային խոր երկինքը, իր պզպզուն աստղերով։

Թարգմ. Հ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹՈԼՍԹՈՅԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄ...

Ինչպէս գրեցինք, Թոլ... ծննդեան հարիւրամեա... լրանայ 10 սեպտեմբեր... Ռուսիոյ մէջ պատրաստ... ներ կը տեսնուին, տօնե... մար այդ օրը։ Այս առթի... Թոյի Թանգարանին փ... մասին տեղեկութիւններ... կը շարունակէ իր պատ... թիւնները։ Ցոքելեանին... Թանգարանին կից պիտի... Թոլսթոյի անունով դալ... հիւանդանոց մը։

Գուսեւի խմբագր... պիտի հրատարակուի... մանրամասն կենսագր... որ պիտի պարունակէ... լսթոյի վերջին 10 օրե... պափ մէջ» գրքոյկը։ ... հրատարակչականը պիտի... տարակէ Թոլսթոյի ամբող... գործերը, որոնք պիտի... նան 92 հատորէ։

Անգլիոյ մէջ ալ... տուեթիւններ կը տեսնուին... տալակելու համար... ամբողջական գործը անգլ... լեզուով։

Թանգարանին կողմէ... բեկեանին առթիւ, պիտի... տարակուի ժողովածու մը... ուած՝ ռուս մեծ վիպ... բաց անտիպ յիշատակ... թիւններովը, եւ անոր... եւ անծանօթ՝ պարագ... օգտուելով՝ Թանգարանին... ծգած նամակներէն... բանը ստացած է փոքրի... նամակ, որոնք ուղղուած... Ֆէթին, եւ նամակ մըն... դուած՝ Սվեստունովի... ցերդկովէն՝ Թոլսթոյի ձեռ... հարուստ դիւանը, 140...

ՊԼՐԹԼՈՅԻ ՀԱՐԻՒՐ...

ԿԸ.— Մոսկուայի Գիտութ... կաճառին կողմէ մասնա... նախումբ մը Փարիզ պիտի... մասնակցելու քիմիաբան... Մարսելէն Պէրթըլոյի հարիւ... եակին առթիւ փառատօնին... ջազգային տան բաց... ծավարներու խորհուրդը... գար բուլիի վարկ յատկ... յիշեալ տան համար... այս առթիւ պիտի հրատ... ժողովածու մը, նուիրուած... թըլոյի։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԱՐԵՐԳ ՆԻԿԻՈՅ ՇՐՋԱՆԷՆ

...ով ը մանեկ խորունկ է,
...եան ելլեմ, ակլին է,
...մացի երկու աղջիկ կայ,
...ցավ "ըը ապրողս է,

...ին ու կուգայ սէլի պէս,
...ալիս ետիս թէլի պէս,
...մ իս ճամնամծս առի,
...ուն ալ ճաչէ շանըս պէս։

...գլիկները մէջս կը ճիւսին,
...ջարմերը ճալս մը կ'ուզին,
...խակուան ադամներ
...նկլ ծունկ նստիլ կ'ուզեն։

...ա կալերուն տանձերը,
...ը ճոփ կ'ըսեն մանչերը,
...անածնին որ տեսնեն,
...ու կը գնեն փէսերը։

Հաւաքեց Գ. Կիւլեան

...ԹԻՒՌԱԳ.

...ԱՆՄԱՀՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՍԱՆ...

...ամովերջի տեսարան «Յորդորդ»էն

...Յ. Յ.— ... Եւ ընդհանրապէս ...համաշխարհային ու մասնաւորապէս հայ գրականութիւններ... ան ընծայելով այսքան շատլօ...ին քերթուածներ, վէպեր, թատերախաղեր, ուսումնասիրութիւններ, կենսագրականներ ու ...անոգան հանճարեղ էջեր, ըն...ելով նախ նորարուեստ ...ւր-գործողներ՝ Նկարչութեան ...Արձանագործութեան՝ արդար ...որ մենք, նորերս, ունենանք մեր ...անդիպումը։ Թող կասի պահ մը ...ներ հանճարաշուրջ թռիչքը, ...ոցինք ժամանակավրէպ մը ...ներ հանճարներուն առաջաստ... Գիտենք օգտագործել ...ակայն այս հանդիպումը։ Մենք ...որերս ժամանակ է որ թօթափենք մեր համեստութիւնները ...քիչ մը մոռնանք անմահութեան մասին։ Մենք նորերս ...անշուշտ գիտակցում ենք. դար...րեր միայն կրնար մաշել, ...հինցնել։ Ամենայն դէպս սակայն ...խօրհինք մեր անմահութեան ...մասին։

Վ. Ս.— Ես լաւագոյն միջոց ...մը գիտեմ Ինձի տուէք ձեր ...գրութիւնները որպէս զի զանոնք ...ֆրանսերէնի թարգմանեմ ու ...պրակ առ պրակ ամէն շաբաթ ...հրապարակ հանեմ ու դրկեմ ...աշխարհի, ծանօթ անծանօթ բոլոր, բոլոր, մարդոց հասցէին... ...Ասիկա ամբողջովին իմ մասնագիտութիւնս է։ Եւ այսպէսով միայն կրնաք լայն անմահութիւն մը ապահովել։ Փառքը ձեզի, փառք ինծի։ Բացէն քասանական օրինակ գիրք ալ ձեզի կուտամ իբր հեղինակի իրաւունք։

Հ. Զ.— Ոչ մէկ կերպով վստահութիւն չես ներշնչեր։ Դուն ...թարգմանած գրքիդ վրայ հեղինակին անունը կամ բնաւ չես ...նշանակեր կամ շատ շատ աղն...

քան մանրատառ տպել կուտաս որ գիտակցան մը հազ կ'ըլլայ զայն կարենալ գտնելու եւ կարդալու համար։ Իսկ չես մոռնար քու թարգմանիչի անունդ առաջին էջին վրայ, քան փունթօնոց գիրերով շարել տալու...

Ե. Ք.— Ինկապէս որ վարժաւ նում եմ ձեր վրայ։ Թէ ուզում էք անմահանալ եւ թէ չէք գալիս իմ աշխատանոց խուցը որպէս զի կերտեմ ձեր արձանախումբը։

Հ. Բ.— Դուն ալ ի՛նչ կազապար խօթող ես...։ Մենք մօտէլներ չենք։ Մինչեւ հիմա մօտէլները չեն որ անմահացած են։

Տիկ. Լ.— Ի զուր էք վիճում։ Չէք կարող անմահ լինել քանի չէք ապրել մի ցնցող սիրային արագեղիա։ Գրական գեղարուեստական ստեղծագործութիւնները բաւական չեն պարգեւելու անմահութիւն՝ եթէ նրանց չի միանում սէրը։ Վերցրէք պատմական փաստեր։ Աչքի առաջ ունեցէք Կէօթէն, Լամարթինը, Ալֆ. տը Միւսէն, Օսկար Ուայլտը եւ Սայաթ Նովան։

Ս. Ս.— Ես շատ տրամաբանական կը գտնեմ Տիկ. Լ.ի առաջարկը։ Եւ այսպէսով ոչ միայն մահէն վերջ կ'անմահանանք այլ եւ մահէն առաջ։

Օ. Կ.— Ես ի խորոց սրտի գնահատում եմ ձեր բոլորի կարծիքները։ Առաջարկում եմ բոլորն գործադրել։ Եթէ մէկի առածով չանմահացանք, միւսի առածով կ'անմահանանք ի հարկէ։ Անհրաժեշտ է փորձել բոլոր միջոցները։ Ահա՛ այս է իմ սեփական առաջարկը անմահանալու համար մեր գլուխները, մեր սուսերները։

Հ. Բ.— Դուն ինչո՞ւ չես խօսիր, Ն.։

Շ. Ն.— Ը՜ ը՛ ը՛...։

ԲՆԿԵՐ ՎԱԶԻԿ

ՉԱՐԼԱԹԱՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ.— Զարլաթան տափաները բաւական խօսեցնել կուտան իրենց վրայ եւ նոյն իսկ դատավարութեան նիւթ կը դառնան Պոլսոյ մէջ։ Պէշիքթաշի հաշտարար ատեանի դատաւորը մէկ շաբաթ բանտարկութեան դատապարտած էր չարլաթան տափաս կրող Թուրք երիտասարդ մը։ Դատարանին այս վճռոյ ընդհանուր դատախազին կողմէ անընդունելի նկատուելով վճռաբեկ ատեանին ներկայացուած է։ Ուրիշ երիտասարդ մը քիւլիճանպոյիի տափաս հագած ըլլալուն համար դատապարտուած է, մինչդեռ վճռագրին մէջ բռուած է «չարլաթան ձեւով տափաս հագած ըլլալով»։

Պոլսոյ մէջ չարլաթան տափաս կրելու նորութիւնը կը տարածուի, սակայն կառավարական շրջանակներու մէջ արտամադրութիւն չկայ արգելք դնելու այդ կերպ տափաստներու գործածութեան։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՁԵՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿՌԻՒԸ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— 29 Յուլիս Ուրբաթ առաւօտ Սպանիացի երախայ մը մեր հայրենակիցներէն Պ. Ա. Պօրեազեանի բնակարանին դրան վրայ գիծեր կը քաշէ։ Պօրեազեանի մայրը կը տեսնէ պզտիկին այս ընթացքը, դող կ'ըլլէ եւ սպառնական շեշտով մը կը վռնտէ զայն։ Երախան կ'երթայ տուն եւ կը սկսի լալ։ Քիչ վերջ տղուն հայրը ընկերոջ մը հետ միասին կը յարձակի մեր հայրենակցին տան վրայ եւ կը ծեծէ անոր մայրը։ Իրիկունը Պօրեազեան գործէն վերադառնալով կը տեղեկանայ եղելութեան եւ անմիջապէս կ'երթայ Սպանիացիին տունը՝ բացատրութիւն պահանջելու համար։ Իբրեւ պատասխան Սպանիացիները կը վերցնեն լահ ու բրիչ եւ կը յարձակին անոր վրայ ու կը սկսի կռիւը։ Ներկայ քանի մը Հայեր օգնութեան կը փութան իրենց հայրենակցին, որով կռիւը աւելի կ'ընդարձակի։ Սպանիացիները բահի եւ բրիչի հարուածներով կը վիրաւորեն մեր երկու հայրենակիցները եւ աղջնակ մը, հազիւ վեց տարեկան։ Կռուի ամենատաք միջոցին ուրիշ Հայ մը՝ տեսնելով իր վիրաւոր հայրենակիցները, իր կարգին օգնութեան կը փութայ։ Սպանիացիներէն մէկը բահը ձեռքը խոյս կուտայ դէպի տուն. հազիւ ներս մտած, Հայը անոր օձիքէն կը բռնէ դուրս կը քաշէ եւ լաւ դաս մը կուտայ։ Քիչ վերջ ոստիկանութիւնը վրայ կը հասնի եւ կը ձերբակալէ 4 Հայ եւ 2 Սպանիացի։ Հայերէն երեքը եւ Սպանիացիներէն մէկը վիրաւորուած էին։

Ձերբակալուածները շաբաթ առաւօտ կը տանին Վիէն։ Բանտին մէջ Սպանիացիները կը գրգռեն իրենց ազեղ վարմունքին եւ ներողութիւն կը խնդրեն Հայերէն. Սպանիացի խնդիրը կը փակուի Ձերբակալուածները վերադարձան իրենց բնակարանը։ Փոքրիկ աղջկան վէրքը բաւական ծանր է։ Փոխադրուած է հիւանդանոց։

Մեծ բազմութիւն մը շուրջանակի կեցած կը դիտէր այս ահաւոր կռիւը։

Այս դէպքը մեծ գայթակղութ առաջ բերաւ հոս եւ Լիոնի թերթերը երկարօրէն գրադեցան։

Սուրէն

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՍԵՆԹ-ԷԹԻԷՆ— Հոս ալ տօնեցինք Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. կոմիտէին շնորհիւ։ Սրոշեալ ժամուն հայ հասարակութիւնը շատ լար շարան կը փութար ժամադրավայրը՝ Ռօն-փուան, գեղեցիկ պարտէզ մը, ծառերով եւ մարգերով զարդարուած։ Երկու ծառերու մէջտեղ շոկուած բեմին ճակատը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշակները։ Ռօն փուան տեղացիներուն ամենալաւ [illegible] եւ մեծ թիւով Ֆրանսացիներ որոնք ուշի ուշով կը դիտէին հայկական պարերը եւ կը լսէին երգերը։ Մեր ընկերներէն անոնք որ լաւ ֆրանսերէն գիտէին, բացատրեցին օրուան նշանակութիւնը։

Ընկ. Մեսրոպ Կազնիեան ժամբռամանօրէն բացատրեց արշաւանքին պատճառները եւ ձգած տպաւորութիւնը։ Մագրիկ եւ այլ քիւրտ ցեղերու վրայ։ Երգուեցաւ «Պարկուա ցեղացը» եւ ուրիշ ազգային երգեր։ Ցետոյ սկսան ուրախութիւնները կոմիտէի պատրաստած ճոխ պիւֆէն քիչ էր ներկաներուն։ Յրուեցաւ փոքրիկ Ջաւեշտ մը, մինչեւ վերջ խնդացնելով ներկայ Հայերն ու Ֆրանսացիները։ Այս վերջինները կրկնութիւնը պահանջեցին, բայց ժամանակը ուշ էր։ Ժողովուրդը խոր տպաւորութեան տակ էր եւ չէր ուզեր բաժնուիլ։

Կ. Քօփոյեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերէն շատերը տուին իրենց տարեկան տօները։ Այսօր ալ Մարսիլիան է որ մեծ պատրաստութիւններէ յետոյ կուտայ իր տարեկան ոլիմպիականը և հայ մարզական պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, մարզադաշտին վրայ կը հանէ աղջիկ մարզիկներ։

Փարիզը, հակառակ իր անունին, գէթ ոչ մէկ նախնական քայլ է առած այդ ուղղութեամբ։ Ձենք գիտեր թէ այս տարի ինչու անոնք չեն ուզեր տալ ոլիմպիականը կամ ե՞Դէ պիտի տան, ե՞րբ։ Մեր առջեւ հազիւ քանի մը շաբաթ ունինք աթլէթիք եղանակին համար, անկէ վերջ ֆութպոլն է որ կը սկսի։

Փարիզի արուարձաններու բոլոր մասնաճիւղերը կը սպասեն Փարիզահայ ոլիմպիականին՝ դաշտ հանելու համար իրենց մարզիկները։

Ճիշտ է թէ աթլէթիքին հասակցող կարող երիտասարդներ քաշուած են հիմա եւ իրենց գլուխուած հրաւէրին անգամ չեն պատասխանած։ Անոնք անպատճառ պաշտօնի գլո՞ւխ պէտք է ըլլան, որ միութեան օգնեն։

Գ. Կարապետեան

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՓՕԼԷՆ.— Հեծելանիւի մրցում մը կազմակերպուած էր Ֆրանսացիներու կողմէ 31 Յուլիս Կիրակի օր, 36 քլմ. հեռաւորութեան մը վրայ։ Կը մասնակցէին 19 մրցորդներ, որոնց երկուքը Հայ՝ Գեորգ Գալեան և Ներսէս Ներսէսեան։ Գալեան երրորդ եկաւ, իսկ Ներսէսեան չորրորդին 15-20 քայլ հեռու կը մնար։ Այս արդիւնքը բաւական էր Հայերու պատիւը բարձր պահելու համար։

Յաջորդ օր կատարուած ուրիշ մրցումի մը մէջ, Գ. Գալեան առաջին հանդիսացաւ, 8 քլմ. հեռաւորութեան վրայ։

Այս արդիւնքները շնորհաւորելի են, սակայն, աւելի լաւ չպիտի՞ ըլլար, որ անջատ անջատ աշխատող բոլոր մարզիկները իրար քով գային, իրենց աշխատանքը աւելի օգտակար ու արդիւնաւոր դարձնելու համար։ Հոս կայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբ մը, որ յաջողած է իր միջոցներով պէտք եղած կօշիկներն ու շապիկները ճարել։ 14-18 տարեկան պատանիներ ամէն կիրակի կանոնաւոր փորձեր կ'ունենան։ Սակայն խրախուսող չկայ։

Ճիշտ ատոր համար է որ աւելի օգտակար պիտի ըլլար ստեղծել Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնական մարմին մը, որ քիչ մը գրադէր գաւառներով եւ ուղղութիւն տար։ Բարոյական այս ուժեղ կապը՝ կենդանութիւն կրնայ տալ հեռաւոր անկիւններու կղզիացած պատանի սերունդին ու երիտասարդութեան։

Գ. Զ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՄՆՑՈՒ ԿՈՒԶԷ ՄԱՀՈՒԱՆ ՄՕՏ.— Լոնտոնի Սէնթ Պարթէլէմի հիւանդանոցին մէջ երիտասարդ մը կը զգայ թէ պիտի մեռնի թոքատապի մը հետեւանքով։ Իբրեւ կտակ, խնդրեց որ մեռնելէ առաջ ամուսնանայ իր սիրած աղջկան հետ, «աւելի քաղցր մահով մը մեռնելու համար»։ Այդ սիրած աղջիկն էր հիւանդապահուհին, որ վիշեր ցորեկ կը հսկէր գլխուն վերեւ։

Նկատելով որ մահը մօտալուտ է, կ'որոշուի կամքը կատարել, երբ հիւանդապահուհին եւս կը խոստովանի թէ կը սիրէ զայն։

Կը սկսի արարողութիւնը, որուն ընթացքին քահանան կը հարցնէ պայմանագրական հարցումները.

— Այո՛, այո՛, մինչեւ վերջ հաւատարիմ եմ, կ'արտասանէ հոգեւարքը մարած ձայնով մը։

Յետոյ, դժուարաւ մէկ կողմին վրայ շարժելով, կը գրկէ հարսը եւ կը համբուրէ ըսելով.

— Ա՜խ, անուշիկ կինս...

Ու կը մեռնի։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔԸ.— Ֆրանսայի ընտանիք մը, ինքնաշարժ նստած Սէնթ-Թէկըլի ուխտատեղին տանելու համար իր հիւանդ աղջնակը՝ Կիլմէն։

Երբ կը վերադառնային, ինքնաշարժը ուղեց սուրալով անցնիլ երկու ուրիշ ինքնաշարժներու մէջէն, որոնք կուգային հակառակ կողմէն։ Վայրկենական շփոթութեան մը պահուն, ինքնաշարժները խառնուեցան իրարու եւ սաստիկ բախում մը պատճառով ինքնաշարժը երկու կտոր եղաւ։ Փոքրիկ հիւանդը եւ մայրը նետուեցան 6 մեդր հեռու, եւ անմիջապէս մեռան։ Իսկ միւս ինքնաշարժերուն մէջէն վիրաւորուեցան 5 հոգի, որոնց մէկը մեռաւ հիւանդանոցին մէջ, միւսները ալ հոգեվարքի մէջ են։

ՄԱՐԴ ՄԸ ԽԵՆԹԵՑԱՒ.— Կիլէ գիշերը բեռնակրութիւն կ'ընէր Հալերուն մէջ։ Առջի օր, գործը աւարտելէ յետոյ, սենեակը բարձրացաւ հանգչելու, սակայն ծխեց, յանկարծ հին ջերմը բռնեց ու խենթեցաւ։

Ատրճանակը առաւ եւ գարգճելով վար իջաւ սանդուղներէն։ Տանտիրուհին, որ հիւանդ մը ունէր, գլուխը դուռնէն դուրս հանեց եւ նեղացաւ.

— Ձայնդ ներս քաշէ, կնի՛կ, որոշած եմ սպաննել ինծի առաջին անգամ խօսք նետողը։

Կինը շրթները խածաւ ու դուռը խփեց։

Կիլէ վար իջաւ եւ սկսաւ կրակել Աստուծոյ դէմ։ Գնդակները կը խածնէին զրացիներուն պատուհանները։

Անցորդները յարգանքով մէկ կողմ կը քաշուէին։

Հասաւ վերջապէս ոստիկանը։ Կիլէ տնկեց ատրճանակը։ Գնդակը բզքտեց անոր զգեստները, սակայն մեծ վնաս մը չհասցուց։ Այն ատեն գնդակ մըն ալ պարպեց իր գլխուն դէմ։ Յետոյ վիրաւոր վիճակի մէջ ձերբակալուեցաւ։ Փոխադրեցին հիւանդանոց։

— Ներողութիւն, ես խենթութիւն ըրի, հանեցէք աչքիս վրայի լաթերը, կը պոռար։

Աչքին վրայ լաթ չկար, սակայն գնդակը վիրաւորած ըլլալով տեսողութեան ջիղը, կուրացած էր եւ երբեք չէր տեսներ։

ՅՈՎՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԳՐԵՏՈՒՄԻՆ ՊԷՍ.— Ֆիզօ փողոցին վրայ պանդոկապետ մը, որ կը բնակէր առաջին յարկը, իր պատուհաններուն մէջ կը մշակէր դդումներ։ Եւ օրհնեալ դդումները այս տարի շատ առատ էին, ծլեցան, ծաղկեցան ու գլուխ կապեցին։ Ի՜նչ գլուխ։ Գրկաչափ մը մեծ։ Դդումին մէկը 14 քիլօկրամ կը կշռէր։ Թերեւս իր հասունութեան պատճառով, եւ համաձայն Նեւտոնի բնագիտական օրէնքներուն, ծանրկէկ դդում մը առտու մը փրթաւ եւ ինկաւ վար։

Ու վարէն, չար բախտէն, այդ պահուն կ'անցնէր տիկին Պըլէնկէն։

Դդումը ինկաւ դդումին վրայ։

Կինը փլաւ։ Ու մարեցաւ։

Երբ արթնցաւ, գնաց ոստիկանատուն, բողոքելու համար Յովհանի դդումին տիրոջը դէմ։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

— Չկասկածելու չափ պատասխանեց Պուխարին, մինչեւ միւսը գլխու շարժումով հաւանութիւն կը յայտնէր։

— Լաւ, շարունակեց Չիչերին, քանի որ համաձայն ենք այս կէտին վրայ եւ այդ մասին ոեւէ կասկած չկայ, կ'անցնիմ վաւերաթուղթերուն։

"Երբ պերլին հասայ, ամէնէն առաջ փորձեցի ներս մտնել այն բանտարանէն, ուր գքսուհին կը դարմանուի։

— Ի՞նչ բուժարան է այդ, հարցուց Ճէրճինսքի։

— Թժ. Սոմսոնի բուժարանը։ Անմիջապէս աւելցնեմ թէ անկարելի եղաւ ներս մտնել, գերման ոստիկանները շատ լաւ պաշտօն մը կը կատարեն երբ կ'ըլլան գերման ոստիկաններ, պէտք չէ հասկնալ ընդհ. Ապահովութեան գործակալները, այլ մասնաւոր ծխական գործակալներ, որոնք անոնք որ ո...ի կապուած են Ս... ին։

— Գիտէ՞ք այդ ոստիկաններուն անունները, ընդմիջեց Ունշլիխտ, որուն Թ... անկից յետոյ չպատասխանեց։

— Բոլորը չեմ գիտեր, բայց կրնամ երեւան հանել անոնցմէ շատերը որոնց մէջ են Հէոման Ծոլֆ, Կրումպախ, Ըթօսն եւ Քռէմպ։

— Կո՛ղ, ամէնէն վարպետներն են։

— Այդ եղաւ իմ տպաւորութիւնս. այդ պատճառաւ ալ աւելի առաջ չգացի որովհետեւ վստահ էի թէ պիտի կրնայի ուրիշ տեղէ քաղել տեղեկութիւններ անոր՝ թէ ինչ արդիւնք ձեռք ձգեցի։

«Կլրուպէր՝ Վ. Խլեբնիկով կենտ... Մեր Ճաշյուն գործակալը՝ ինծի յանձնեց Մեծ-Դքսուհին թղթատարը, որուն մէջ գլխաւոր հինգ փաստաթուղթեր կան։

Երբ կարդացուեցան այս հինգ փաստաթուղթերը, որոնք կը հաստատէին Մեծ-Դքսուհին ողջ էր, Ճերճինսքի եւ իր բարեկամները սարսափահար իրարու նայեցան։

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ, աղաղակեց վերջապէս Ճերճինսքի, Եւդոկիմի եւ Եամաքով, որոնք իմ կողմէ պաշտօն ստանձնած էին ոչնչացնել կայսերական գերդաստանը, թոյլ տուեր են որ փախի այդ «Բոգտը»։

— Այդ մասին բան չեմ գիտեր, պատասխանեց հանդարտօրէն Չիչերին. բայց դուք եթէ կ'ուզէք գիտնալ, առէք գիւղին ոչինչ կայ. խնդրեցի անոնցմէ որ սպասեն ձեր հրամաններուն։

— Ո՞ւր։

— Թիւ 2, Լուպիանքայի մէջ։

— Կատարեալ. պիտի ցոյց տամ անոնց թէ ի՛նչ փայտով կը տաքնամ ես այդքա՛ն անճարակութիւն չի կրնար ըլլալ. տեսէք ինչ ցեխի մէջ թաթխեցին մեզ։

— Եւ դեռ ամէն բան չեմ բսած, վերսկսաւ Չիչերին։

Ի՞նչ կայ դեռ

— Մտիկ ըրէք։

ՈՒՐ ՉԻՉԵՐԻՆ ԱՆՈՂԻՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ԸՍԷ ՃԵՐՃԻՆՍՔԻԻ

Պահ մը շունչ առնելէ յետոյ, Չիչերին շարունակեց

— Անհերքելի փաստ մը ունիմ թէ՝ ծովային բարձրագոյն խորհուրդին պետերէն մէկը, ամբողջ գործին տեղեակ է եւ գրժելով իր յանձնառութիւնը, պէտք եղած կարգադրութիւնները ըրած է՝ Ռուսիոյ գահը բարձրացնելու համար Մեծ-Դքսուհի Անաստասիան։

— Ի՞նչ է այդ դաւաճանին անունը, հարցուց Ճերճինսքի։

— Քազաչօշէքօֆ։

— Ծայրագոյն - Արեւելքի Սովետական Հանրապետութեան նախկին նախագահը

— Նոյն ինքն։

— Ցեռնենք. կարելի չէ։ Ամէն կերպով յղփացուցած ենք զինքը։ Դեռ վերջերս՝ ինչ... թեան բարձրագոյն խորհուրդին անդամ կարգեցի զինքը։

— Գիտեմ, գիտեմ, ընդմիջեց Չիչերին. բայց գիտեմ նաեւ թէ — որովհետեւ երկար ատենէ ի վեր կը հսկեմ անոր վրայ— իր ընտանեկան անդամներէն շատերուն տուած է շահաբեր պաշտօններ, աւելին ըլլալով, զանոնք դրած է այն տեսակ պաշտօններու, որոնց շնորհիւ կրնան ամէն ինչ տեսնել եւ ամէն ինչ խանգարել։ Աւելի հեռուն ալ պիտի երթամ, կը պնդեմ թէ մեր երկաթեայ ցանցին արգի կազմալուծումը անոր կը պարտինք։ Կը պնդեմ թէ այս մարդը, որուն շնորհեցիք ձեր ամբողջ վստահութիւնը, Ճերճինսքի՛, երբեք չդադրեցաւ ձեզի դէմ դաւելէ։ Կը պնդեմ թէ Ս...ի հետ ուղղակի յարաբերութեան մէջ է եւ թէ ինչ որ կ'ըսուի Սովնարկոմի մէջ, անոր միջոցաւ անմիջապէս կը հաղորդուի Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան։

— Բայց պէտք է փաստել, աղաղակեց Ճերճինսքի։

— Աւելի կտորը եւ ատենին պիտի փաստեմ։ Նոյն իսկ չեմ վարանիր գլուխս դրաւ դնելու՝ Քազաչօշէքօֆի գլխուն դէմ, բայց մէկ պայմանով. այն որ, անմիջապէս, հիմա իսկ ձերբակալուի եւ եւ՝ արտօնուիմ խուզարկելու իր տունը, ինչպէս նաեւ իր ազգականներուն եւ կողմնակիցներուն բնակարանները։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Յուղարկաւորութեան մասնակցեցան հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսուն հոգինոց պատուիրակութիւնը։

Թուրք-պարսկական սահմանին վրայ

Պէյրութի թերթերը կը գրեն թէ թուրք սահմանագլուխին մօտ, երեք գիւղերու բնակիչները կռիւի կը բռնուին 6 հոգինոց հրոսախումբի մը հետ։ Հրոսախումբը կը նահանջէ գիշերը։ Մէլքի գիւղին դաշտապահն ու քաղաքապետին տղան թեթեւ վէրքեր ստացած են։ Հետապնդումը կը շարունակուի։

Թուրքերը Անդրկովկասի մէջ

Թուրք կառավարութեան կողմէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը Թիֆլիս հասած է քննութիւն կատարելու համար Անդրկովկասի երկաթուղիներուն մասին։

Նոր խորհրդաժողով 1929ին

Ժընեւի խորհրդաժողովին ձախողութենէն վերջ. Նախագահ Քուլիճ եւ արտաքին Նախարար Քէլլօկ կը մտածեն նաւային զինաթափութեան նոր խորհրդաժողով մը հրաւիրել Ուաշինկթընի մէջ՝ 1929ի սկիզբը։ Նախագահը կը կարծէ թէ այս նոր խորհրդաժողովը աւելի յաջող պիտի ըլլայ եւ վերջապէս պիտի սահմանափակուին նաւային սպառազինումները։

Գործազրկութիւնը աւելի կը նուազի

Վերջին պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, անցած շաբաթ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու ընդհանուր թիւն էր 16,994. հոգի, որոնց 10,557ը այր եւ 6437ը կին, անցած շաբթուան վրայ 589 հոգի պակաս։

Անդրատլանտեան նաւերու մրցումը

Ատլանտեան ովկիանոսին վրայ գտնուող նաւերը անթելով կը տեղեկացնեն թէ մեծ մրցում մը սկսած է անդրատլանտեան բազմաթիւ հսկայ նաւերու միջեւ, որոնք երկուշաբթի օր մեկնած են Նիւ-Եորքէն։

Երեքշաբթի «Աքուիթանիա» (անգլիական) շոգենաւը կը գտնուէր առաջին գիծին վրայ։ Երրորդ գիծին վրայ էր «Լէվիաթան»ը (ամերիկեան, եւ չորրորդ՝ «Օլիմփիք» (անգլիական)։ Չորեքշաբթի առաւօտ «Ֆրանս» շոգենաւը (ֆրանսական) անցաւ ամէնուն գլուխը։

Թէեւ պաշտօնական մրցումի մը հանգամանք չունի, սակայն Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ մեծ կարեւորութիւն կու տան այս արշաւին արդիւնքին։

Օդանաւորդներու մրցակցութիւնը

Գերման օդանաւորդները, Ռիսթից եւ Էտցարտ, յաջողեցան կոտրել աշխարհի ժամական մրցանիշը, օդին մէջ ճախրելով 52 ժամ 11' 8"։

Ռիսթից եւ Էտցարտ թռած էին չորեքշաբթի երեկոյ, եւ կ'կոցի պէս կը դառնային Տէսսաուի եւ Լայփցիկի միջեւ։ Գիշերը անցուցին առաջին քաղաքին կայանին շուրջ, որ ամբողջովին լուսազարդուած էր, վտանգի մը պահուն դիւրացնելու համար երկիր իջնելը։ Հինգշաբթի նոյն միօրինակ թռիչքը երկու կայաններուն միջեւ։ Գիշերը անցուցին դարձեալ կայանին վերեւ։ Եւ ուրբաթ առաւօտ իջան, երբ պէնզինը հատած էր։ Ժողովուրդը խանդավառ ու անօրինակ ընդունելութիւն ըրաւ։ Բոլորը հանած էին իրենց գլխարկները եւ շրջապատելով օդանաւորդները «Տէօյչլանտ Իւպէր ալլէս» կ'երգէին։ Մօտաւոր հաշիւով 6000 քիլոմեդր ճամբայ կտրած են։ Մամուլը կը յայտարարէ թէ տեսականին մէջ գերման օդանաւորդները կտրած են Ատլանտեան ովկիանոսը։ Եւ այս փորձով, որ Գերմանացիներուն տուաւ տեւողութեան մրցանիշը, Գերմանիան կը դասեն աշխարհի օդանաւորդներուն առաջինը։ Փորձը ցոյց տուած ըլլալով գերմանական մեքենաներուն տոկունութիւնը, օդանաւորդները կը յուսան վաղն իսկ փորձել Տէսսաու-Նիւ Եորք թռիչքը։ Արդէն յայտարարութիւն տրուած է թղթատարի համար. քարթերու համար պիտի վճարուի 12 մարք, նամակներու համար 20 մարք։

Միւս կողմէ Նիւ Եորքէն հասած հեռագիրի մը մէջ Չէմպըրլին կը յայտնէ թէ պիտի փորձէ դարձեալ ետ առնել մրցանիշը։ Կը յուսայ ամերիկեան օդանաւով մը միայն օդին մէջ մօտ 60-70 ժամ։

Իսկ Տրուհէնի եւ Լէվինի միջեւ անհասկնալի խաղերը դեռ չվերջացան եւ մարդ չի գիտեր թէ երբ ճամբայ պիտի ելլեն դէպի Նիւ Եորք։ Լէվին շարունակ օդին մասին լուր կը պահանջէ «Լէվիաթան» շոգենաւէն։ Իսկ Տրուհէն առջի օր կրկին փորձ կատարեց «Միս Քօլօմպիա»յով։

«Կապոյտ Թռչուն»ն ալ կը շարունակէ ճախրելու մարզանքները։ Ժիվոն եւ Քորպիւ օդանաւին շտեմարանները լեցուցին 5 հազար լիտր ջուր եւ 800 լիտր պէնզին եւ փորձ մը կատարեցին։ Երբ վար իջան, անիւներ չտոկացին ծանրութեան ու մէկը պայթեցաւ։ Նորոգութենէ յետոյ, մտադիր են գիշերային փորձ մըն ալ կատարել Անգլիոյ եզերքներուն վրայ։

Մարսիլիոյ մօտ, Պէռ լիճին վրայ ջրօդանաւով մը փորձեր կատարեց նաեւ օդանաւորդ Պուկօ, որ կը խորհի շուտով կատարել թռիչք մը դէպի հարաւային Ամերիկա։ Իր օդանաւը ունի շարժանիւ մը 550 ձիու ուժով։

Օդանաւորդ Լոյտ Պէրթօտ, որ պիտի թռչի Նիւ-Եորքէն Հռոմ, փորձի մը ընթացքին կոտրեց իր օդանաւին թեւը։

. Ռընէ եւ Ալֆրէտ տը Վիթրօլ եղբայրները, որոնք ուրբաթ օր արշալոյսին Պուռժէի օդանաւային կայանէն մեկնած էին մէկ թռիչքով Լիթուանիոյ մայրաքաղաքը երթալու համար, Քօվնօ հասան կէսօրէն վերջ ժամը 3.45ին։ Կառավարութեան եւ բազմաթիւ կազմակերպութեանց կողմէ ներկայացուցիչներ խանդավառ ընդունելութիւն ըրին ֆրանսացի օդանաւորդներուն։

Խռովութիւններ Հնդկաստանի մէջ

Սիմլայէն կը հեռագրեն թէ ծանր խռովութիւններ պատահեցան Պէթթիանի մէջ Պիթէր եւ Օրիսա գաւառը)։ Իսլամ ցուցարարները կ'ուզէին կեցնել Հնդիկներու կրօնական թափօր մը եւ առէկ կռիւ մը ծագեցաւ։ 13 հոգի մեռան եւ 80 հոգի վիրաւորուեցան։

Ֆուքիւ Քոնիրա պէյի ներկայացումները աննախընթաց հիացում կը պատճառեն մասնակ հազարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théâtre Antoineի մէջ (14. Bld. de Strasbourg).

Մուտքը ազդիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Քաքէնպիւի ներկայութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տեւն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

Այրի Տիկին Մահրամաճեան եւ զաւակները՝ Գ. Գ. Ըստամ եւ Կայծակ Մահրամաճեան, ինչպէս նաեւ Գասապեան, Հովիւեան (Պուրկաշ), Թոսապաշեան Պոլիս, Էհրամճեան (Ամերիկա), Գազանճեան, Քիւրտեան, Լեւլէճեան (Նիւ Եորք), Մարտիկեան (Պաղտատ), Սարգիսեան, Համբարձումեան եւ Պէքեարեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՀՐԱՄԱՃԵԱՆԻ

(ԴԻՎԱՊՈՐԻ)

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 5 Օգոստ. 1927ին 61 տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, 45bis Quai de la Marne. Joinville-le-Pont. (Seine)

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Շոգեկառքը Պասթիյէն կը մեկնի առտուան ժամը 9ին։ Թրամվէյ Փորթ տը Վէնսէնէն թիւ 108, 109 եւ 110, իջնել Chapsal.

Տիկին Մարիամ Ալիխանեան եւ զաւակները՝ Գէորգ, Միքայէլ եւ Արտէմ, Տէր եւ Տիկին Զաքարիա Մամուլեան ցաւով սրտի կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ՀԵՂԻՆԷ ԱԼԻԽԱՆԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 5ին ծավիլ։

Հոգեհանգիստը այսօր կիրակի ժամը 3ին իր բնակարանը՝ Chaville-Vélizy. 5 rue de Grenelles Յուղարկաւորութիւնը՝ վաղը՝ երկուշաբթի ժամը 2.30ին նոյն տեղը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Նեմեսիս-կոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 40 Rue de Bellville։ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» Նեմեսիս-կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, վաղը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։

Զ. Ե. Ո. Միութեան խրախճանքի անդամ-անդամուհիները կը խնդրուի մինչեւ ուրբաթ օր ստիպողաբար տեղեկացնել իրենց հասցէները միութեան կեդրոնին. Union des Orphelins Arméniens Majeurs, 61 Rue Monsieur le Prince Paris (6me).

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութեան կազմակերպած վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Բոստոնի սրահը, 40 Rue de Belleville. Վիճակահանութենէն յետոյ ընդհ. ժողով։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosnyի sous-Bois մասնաճիւղին առէլեթիք փորձերը տեղի կ'ունենան այսօր կիրակի ժամը 9ին, Rosnyի Squareին մէջ, հասարակաց Plateau d'Avron, կայարանին ճիշդ դէմը։ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ֆութպոլ նոյն տեղը։

ՊՈԼՍ-ՔՕԼՕՄԲԻ մէջ կազմուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ անմիջապէս երկու լաւ խումբեր կազմուած է, առժամեայ վարչութիւնը կը հրաւիրէ Անիէրի, Արժանթէօյի, Կարէնգոլոմպի եւ շրջականներու մարզիկները եւ նոր մարզուիլ ուզողները, որ գան արձանագրուին՝ մարզական նոր եղանակին պատրաստուելու համար։ Ժամադրավայր՝ Յթատ Քօլօմպի դաշտը շաբաթ կէս օրէ վերջ եւ կիրակի առտուները, կամ Թ. Տէյիրմէնճեանի՝ փլաս Պուրկինեօն, ամէն իրիկուն ժամը 8էն վերջ Մարզանքի փորձեր տեղի կ'ունենան նոյն դաշտին վրայ։ Վարչութիւնը կը պատրաստուի դաշտահանդէս մը տալ ի նպաստ նորակազմ մասնաճիւղին։

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԻ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը, որ տեղի կ'ունենայ այսօր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Մեկնում.— Առնուվիլ-լէ-կոնէս, Վիլիյէ-լը-Պէլ, Էքուան, Մէնիլ-օ-Պռի, Ֆօնթնէյ, 35 քիլոմեթր ուղարծ։

«ՅԱՐԴԳՈՂ»Ի ՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ

Այսօր կիրակի «Յարդգող»ի անդամներն ու համակիրները շոգենաւով պտոյտ մը պիտի կատարեն դէպի Սէն-Քլուի անտառը։ Ժամադրավայր Շաթլէի նաւամատոյցը ժամը 9ին։ Կարելի է միասին բերել ցորեկուան ճաշը։ Տեղի պիտի ունենան խաղեր, զբօսանքներ, խմբանկար, եւ «Յարդգող» ձեռագիր յանպատրաստից օրաթերթ։

Գ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի կեդր. վարչութեան 3րդ պատմագիտական արշաւը՝ այսօր կիր. կէսօրէ վերջ Musée de Trocadéro (Ազգաբանական Թանգարան) առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Յ. Բասմաջեանի։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու մասնակցիլ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Métro Trocadéro ժամը 2.30ին։ Զխանգարելու համար այլ կազմակերպութիւններ Զ. Ո. Մ.ի մեծ դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 21 Օգոստոսին։ Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

«Բարձր Հայք» ճաշարանը 202, Rue Boileau. Արարատ ճաշարանը 116, Tête d'Or. Թերթին գործակալն է Պ. Կարօ Կէնճեան, 202, Rue Boileau.

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիա.	L. St
Տոլար.	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq
Թէլ ոսկի	
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	
» III	
Իսամիլի երկթղ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS

208bis, Rue Lafayette

Le Gérant : H. [illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴ		
	[illegible]	[illegible]
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

9 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 410

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

[illegible] ԽՕՍՔ

Ո՞Վ Է ԻՐԱՒԱՏԷՐԸ

Քանի մը օր առաջ Պոլսոյ թերթերէն տեղեկացանք «թէ ամերիկեան եւ թուրք հանքագէտներէ կազմուած խառն յանձնաժողով մը կը մեկնի թրքահայկական նահանգները՝ քարիւղի հանքերու նոր ուսումնասիրութիւն մը կատարելու համար։

Տարակոյս չկայ թէ օտարներու այս շահագրգռութիւնն ու ծախքերը պարապ տեղը չեն, այլ կը կատարուին որոշ նպատակի մը համար։

Այդ հանքերը հեռու ըլլալով փոխադրութեան խոշոր եւ բանուկ ճամբաներէն ու ծովերէն, անոնց շահագործումը շատ շահաբեր չի թուիր։ Սակայն պէտք է նկատի ունենալ թէ շուտով Միջագետքի նաւթահանքերուն խողովակները պիտի երկարին դէպի Միջերկրական, ու այն ատեն Հայաստանի հանքերուն խողովակները դիւրաւ պիտի միացուին առաջիններուն, ու այդ հանքերու շահագործումը պիտի դառնայ խիստ շահաւէտ գործ մը։

Այս շահաւոր հեռանկարն է, որ նաւթահորերու գիշատիչ խմբակը շարժման մէջ դրած է՝ առիթը օգտագործելու եւ այս իւղոտ պատառը ձեռքէ չփախցնելու համար։

Օտարներու, մանաւորապէս Անգլիացիներու ուսումնասիրութիւնները տարակոյս չեն թողուր, որ այս երկու հարիւր միլիոն, աւելի տարածութիւն ունեցող հանքային խաւը Միջագետքի հանքերէն պակաս հարուստ չէ։

Ահա՛ կողոպուտ մը, որուն վրայ կ'իյնան նաւթային գիշատիչները, առանց կարեւորութիւն տալու թէ ո՞վ է այդ հարստութեան ճշմարիտ եւ օրինաւոր իրաւատէրը։

Միջազգային նաւթօրսական խմբակներուն համար կարեւորութենէ զուրկ է իրաւատիրական բարոյական հասկացողութիւնը, բաւական է որ պետութիւն մը իր ուժեղ զինուորական կազմակերպութեամբ, հնարաւորութիւն տայ հանքերու խաղաղ շահագործումին։

Այս միջոցիս Թուրքիան կը նկատուի նման ուժ մը, քանի որ անիկա կրցած է զինուորական բիրտ ուժով մը գրաւել այդ հողերը եւ Սէվրի դաշնագրին հակադրել՝ Լօզանը, դատապարտելով առաջինին տրամադրութիւնը ամբողջութեամբ։

Հայ ժողովուրդը հնարաւորութիւն չէ ունեցած զինուորական ուժերով վռնտելու յափշտակիչը։ Դժբախտաբար այսօրուան ինքզինքը Հայաստանի կառավարութիւն համարող խմբակն ալ Կոմինտերնի հրամանով ոչ միայն տէր չի կանգնիր թրքահայ ժողովուրդի հողային արդար իրաւունքներուն, այլ եւ ամէն միջոց կը գործածէ զանոնք յուսահատեցնելու եւ գիւրացնելու համար զինակից Թուրքիոյ յափշտակութիւնը։

Թրքահայաստանի նաւթահանքերու մենաշնորհը խոշոր հարուած մը պիտի հասցնէ հայ ժողովուրդի տնտեսական ու քաղաքական շահերուն, որոնց հանդէպ հայ ժողովուրդը չի կրնար անտարբեր հանդիսատեսի դերին մէջ մնալ։

Այս ձեռնարկի յաջողութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ, որ նաւթային խմբակնակներու ետեւ կեցող պետութիւնները փորձեն նուիրագործել Թուրքիոյ հողային յափշտակութիւնը, հանքային շահագործումը ցնցումէ զերծ պահելու համար։ Երկրորդ, այդ հողերը ցարդ կը մնան անմարդաբնակ՝ հակառակ Թուրքիոյ բուռն ճիգերուն. այս ձեռնարկը առիթ պիտի դառնայ որ օտար տարրեր լեցուին հոն, խափանելով մուտքը այդ հողերուն իրական տէրը եղող հայ ժողովուրդին։

Հակառակ Սէվրի դաշնագրին եւ Ուիլսընի պաշտօնական իրաւարարութեան գլխատումին, տակաւին Թուրքիան այդ հողերուն օրինաւոր տէրը չի կրնար համարուիլ։

Ասկէ առաջ, առթիւ մը, Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէի նախագահ Պ. Ճէրըրտ կը զգուշացնէր ամերիկեան նաւթային խմբակ մը, յայտարարելով թէ այդ հողերուն օրինաւոր տէրը Հայաստանն է եւ ուրիշ կառավարութեան մը կողմէ տրուելիք մենաշնորհները վաւերականութենէ զուրկ պիտի համարուին։

Ճիշդ է որ Լօզանի դաշնագիրը հակադրուած է Սէվրին, սակայն Լօզանի դաշնագրին մէջ Հայաստանի իրաւունքները ժխտող կէտ մը չկայ եւ առհասարակ Հայաստանի մասին ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ։ Լօզանի դաշնագրով ճշդուած չեն նաեւ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ եղած սահմանները։

Թուրքիան ինքզինք այդ հողերուն իրաւատէր կը համարէ միայն թուրք-խորհրդային Կարսի դաշնագրով, որ կը ճշդէ խնդրոյ առարկայ սահմանները, սակայն այդ դաշնագիրը միջազգային արժէք չի ներկայացներ եւ այնքան կեանք ունի, որքան խորհրդային վարչաձեւը։ Այլապէս, այդ դաշնագրի պարտաւորիչ հանգամանքը պիտի յիշատակուէր Լօզանի դաշնագրին մէջ, ինչպէս միւս բոլոր դաշնագիրները։

Այս պարագաներուն տակ ոչ Թուրքիան իբրեւ ապօրինի բռնատէր իրաւունք ունի այդ հողերուն վրայ մենաշնորհ տալու, եւ ոչ ալ օտար խմբակները վաւերական պիտի համարեն տրուած մենաշնորհը։

Հայկական իրաւասու շրջանակները այժմէն իսկ, պատճառաբանուած յիշատակագրով մը պէտք է զգուշացնեն օտար նաւթորսները հեռու կենալ ապօրինի գործէ մը, որուն պիտի ընդդիմանայ հայ ժողովուրդը իբրեւ իրաւատէր եւ երբեք պիտի չթոյլատրէ որ անոնք շահագործեն բոլոր այն միջոցներով, որ ինք օրինաւոր ու արդար համարէ։

Ամէն բանէ առաջ, պէտք է ճշդել թէ ո՞վ է՝ այդ հողերուն իսկական իրաւատէրը։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՀԱՄԵՐԱՇԽԵԼ

Սելանիկի Ալիքը երկարօրէն խօսելով համերաշխութեան եւ գաղութային կազմակերպութեան անհրաժեշտութեան մասին, կը յանձնէ արտասահմանեան գաղութներուն ներկայ վիճակը (2 Օգոստոս).

— «Սկսելով մեր գաղութէն, կը տեսնենք որ մեր աչքին առջեւ կը ներկայանան երկու խումբի համայնքներ. — Առաջինը՝ «[illegible] եւ երկրորդը՝ ժամանակաւոր «[illegible]», որոնք կը պատկանին Հայաստանի կոչուածին՝ Առաջին խումբին կը յանդի, առաւելապէս, նոր Յունաստանն է —Թրակիան եւ Մակեդոնիան— իրենց հին գաղութներով եւ նոր նպաստակներով, երկրորդին ծանրութեան կեդրոնը՝ հին Յունաստանն է, առաւելապէս, թէեւ Նոր Յունաստանի մէջ ալ ունինք բաւական թիւով ոչ նպաստակ «հիւր» կոչուած հայեր։

«Այս պատկերը կրնանք ընդհանրացնել բոլոր գաղութներու համար, հաւասարապէս. — Պուլկարիա, Ֆրանսա, Սուրիա, Եգիպտոս, Ամերիկա, Ռումանիա եւլն.։

«Այս պատկերը իմէ բնական չէ, անբնական եւ տարօրինակ ալ չէ մեզ համար. — անիկա ծնունդն է՝ ճակատագրական դէպքերու եւ ազգային ու համազգային աղէտներու։

«Բայց, ահա՛ մեր այս տարօրինակ եւ ոչ բնականոն դրութենէն իսկ կը սկսին, մեր գաղութներու մէջ տիրող շատ մը վէճեր եւ այդ վէճերուն հետեւանքը եղող համագաղութային անկազմակերպ դրութիւնը, աւելի ճիշդ [illegible]։

«Կարմիր «օրդ»ին համախոհներու միակ ցանկութիւնն է ա. [illegible]

«Ահա՛ մեր այս տխուր դրութեան վերջ մը տալու համար է որ «համագաղութային կազմակերպութեան» եւ համերաշխութեան» գեղեցիկ հարցը հրապարակ նետուած է, այսօր։

«Ոմանք կ'առաջարկեն զանազան միջոցներ.

«Ա.— Համերաշխութեան եւ իրերահասկացողութեան հանապարհով՝ Ազգային Միութեան հիման վրայ։

«Բ.— Ընտրութիւնով։

«Մենք կը կարծենք որ առաջին միջոցը պիտի ըլլայ սկիզբը՝ սա՛ գաղութներու թուեւոր մենոլորտին վերացման, որուն պէտք է անպայման հետեւի երկրորդը։

«Արտասահմանեան գաղութներու փրկութիւնն ու ապագան ատիկա կը պահանջէն։»

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ [illegible] թերթին համաձայն, հայ կին մը հինգ տարի առաջ կրօնափոխ կ'ըլլայ եւ կ'ամուսնանայ Էրզրումցի Թուրքի մը հետ։ Յետոյ կը յայտնէ թէ աղջիկն է Տրապիզոնցի Մխսաք աղա Կիւրճեանի, եւ անոր լքեալ գոյքերէն տուն մը առնելով կը ծախէ 6000 ոսկիի։ Դրամը գրպանելէ յետոյ, կը լքէ ամուսինը՝ եւ կը սկսի ապրիլ Չորումցիի մը՝ Կարպիսի հետ։

Տրապիզոնի մէջ գտնուող հայ ընտանիքները բաւ են թէ այս կինը Մխսաք աղայի աղջիկը չէ, եւ թէ իրական աղջիկները կը գտնուին Թիֆլիս, Ռումանիա եւ Ամերիկա։

ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ 20 հայ գաղթականներ եկան Պոլիս, եւ Սամաթիոյ կայանը զրկուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴՈՒՔ ՁԵՐ ԳԼԽՈՒՆ ՃԱՐԸ ՆԱՅԵՑԷՔ

Կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդուի.—

«Ցառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին այլեւս Կաթող. Պատուիրակութիւնն չի ստանձներ ոչ մէկ նիւթական յանձնառութիւն հայաշատ կեդրոններու մէջ մանկապարտէզներու բացումին։ Պէտք է իւրաքանչիւր ազգ. եկեղեցական մարմին կամ հայրենակցական կազմակերպութիւններ, ջանան ազգ. պարտաւորիչ տուրքերու հասոյթով եւ կամ մասնաւոր հանգանակութիւններով կազմակերպել իրենց եկեղեցական եւ ի մասնաւորի կրթական գործը մանկապարտէզներ բանալ, եւ միայն բարոյական օժանդակութիւն, ինչպէս կրթական պաշտօնեաներ գտնելու մասին, դիւրութիւն սպասեն Կաթող. Պատուիրակութենէն, մինչեւ որ մարմին առնէ Ալիանս Իզրայէլիթին նման համազգային կրթական միութիւն մը կազմելու համար այս միջոցիս թափուած ջանքերը, համագործակցութեամբ ցեղը պահպանելու համար օտար այս երկիրներուն մէջ ձուլման վերահաս վտանգէն։

«Կաթողիկոսական Պատուիրակը մեկնեցաւ Լօզան, մանկացելու համար եկեղեցականաց համաշխարհային ժողովին, եւ Փարիզէն պիտի բացակայի մինչեւ 3 Սեպտեմբեր։

«Սակայն Առաջնորդարանը բաց է միշտ, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 3-6ին, ամէն կարեւոր թղթակցութիւնք պիտի ղրկուին Լօզան իր հասցէին։»

Սաքքօ եւ Վանցէթթիի Փրկելու համար

Կիրակի օր Փարիզի ժողովուրդը մեծ ցոյց մը կազմակերպեց բողոքելու համար իտալացի երկու անիշխանականներու մահապատիժին դէմ։ Նախարարական խորհուրդը արգիլած էր Փարիզի մէջ ո եւ է ցոյց, որով ցուցարարները համախմբուեցան Փարիզէն դուրս Վէնսէնի անտառը։ Ներկաները կը հաշուուէին 40.000 հոգի։ Կարգապահութեան կը հսկէին 600 ոստիկաններ։ Բոլոր բանուորական կազմակերպութիւնները ներկայ էին իրենց դրօշակներով։ Բազմաթիւ ճառեր խօսուեցան եւ բանաձեւեր քուէարկուեցան։ Ո եւ է միջադէպ չպատահեցաւ։ «Ամերիկա կամ Միացեալ Նահանգները» բառը սուլոցներով կ'ընդունուէր։ Ոստիկանական օդանաւ մը անտառին վերեւ շարունակ թռիչք կը կատարէր. անգամ մը խիստ ցածէն թռաւ. ցուցարարները հեգնական բացագանչութիւններով ընդունեցին զայն։

Ներկայ էր նաեւ Վանցէթթիի քոյրը Լուիճիա, որ ամբոխին կողմէ ձեռամբարձ հանուեցաւ սակաշարժի մը գագաթը ճառ խօսելու համար։ Օր. Վանցէթթի շնորհակալութիւն յայտնեց իր անմեղ եղբօր հանդէպ ցոյց տրուած համակրանքին համար եւ հրաւիրեց բոլորը որ մասնակցին Երկուշաբթի ընդհանուր գործադուլին։

Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ ալ ցոյցեր եղան։ Մօնփէլիէի Թուլօնի, Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի և Մարսիլիոյ մէջ ընդհանուր գործադուլի հրաւէր եղաւ։

Կիրակի օր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միւս բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ հրապարակային մեծ հաւաքոյթներ և ցոյցեր կատարուեցան։ Փարիզի համայնավար կազմակերպութիւնները որոշած էին 24 ժամուան գործադուլ կազմակերպել երէկ։ Այս փորձը ձախողեցաւ։ Առտուն, կէսօրէն վերջ և գիշերը զանազան բողոքի հաւաքոյթներ տեղի ունեցան։ Բացի դեսպանատունէն, Փարիզի ամերիկեան թերթերու խմբագրատուները եւս հսկողութեան տակ են։

Ամերիկայի մէջ մեծ գրգռութիւն կը տիրէ։ Նիւ-Եորքէն վերջ, Ֆիլատէլֆիա եւս ռումբեր նետուեցան։ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ կառավարական շէնքին երրորդ յարկը ամբողջովին քանդուեցաւ ռումբէ մը։ Պօսթընի մէջ բողոքի միթինկ մը արգիլուեցաւ եւ շատեր ձերբակալուեցան։ Նիւ-Եորքի մէջ գրեթէ պաշարման վիճակ կը տիրէ։ Բոլոր կարեւոր քաղաքներու մէջ փողոցները գիշերը ցորեկ պահակ կը պտտի։ Ոստիկանութիւնը խուզարկեց Պօսթընի Սաքքօ-Վանցէթթիի պաշտպան կոմիտէին կեդրոնը՝ ռումբեր գտնելու յոյսով, բայց ապարդիւն.

Մինթէվիտէօի (Ուրուկուէյ) «Նէշընըլ Սիթի Պէնք»ին մէջ ռումբ մը գտնուեցաւ։ Միւս ամերիկեան բոլոր հաստատութիւնները հսկողութեան տակ են։ Միւնիխի մէջ ամերիկեան հիւպատոսարանին առջեւ ցոյց կատարուեցաւ 20 համայնավարներ ձերբակալուեցան։ Լոնտոնի համայնավարներէն 5000 հոգի միթինկէ մը վերջ թափօր կազմեցին, առջեւէն տանելով ելեկտրական աթոռ մը։

«Սթանտարտ Օյլ»ի կարեւոր յաղթանակը

Պերլինէն կը հեռագրեն Օգոստոս 7 թուականով.—

Նիւ-Ճըրսիի «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնը եւ Գերման Ներկի Թրըսթը ստորագրեցին համաձայնութիւն մը, որով այս երկու անհարկու ընկերութիւնները այսուհետեւ պիտի գործակցին քարիւղի շահագործման հիման վրայ։ «Սթանտարտ Օյլ»ի կողմէ բանակցութիւնները կը վարէր Հայտէլպէրկի մէջ ընկերութեան նախագահ Ուօլթըր Թիկլ. գերման ընկերութեան կողմէ՝ կէհայմրաթ Պօշ։

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտը այն է որ «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնը պիտի օգտուի գերման մենաշնորհներէն եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սէրէզի մէջ հելլէն ոստիկանութիւնը պաշարած է հայկական թաղը եւ բազմաթիւ Հայեր ձերբակալելով պահականոց տարած է։ Ձերբակալուածներուն մէջ կան նաեւ թաղականներ։

Պատճառը այն է որ, Սելանիկի բանտէն փախած է ոճրագործ Նուպար Արմաղանը։ Ոստիկանութիւնը կը կասկածի թէ Հայերը պահած են զայն, եւ սպառնացած է բոլորը տեղահանել, եթէ ոճրագործը չյանձնեն։ Նոյն պատճառով Տօփխանէի մէջ ալ 15 Հայեր ձերբակալուած են։

ՍԵՒ ՑԱՆԿԸ

«Անգլիացիներու Բարեկամ» ընկերակցութեան անդամներու ցանկը, պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ Պոլսոյ կուսակալութեան, այն հրահանգին հետ որուն համաձայն պետական պաշտօններու մէջ պիտի չառնուին յիշեալ անձերը իբր հայրենադաւ։ Այս ցանկը կը պարունակէ 25 անուններ, որոնք պետական կարեւոր պաշտօնեաներ, փաստաբաններ ու առեւտրականներ են։

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԸ ՃԱՆՉՑՈՒԻ

Առենէ մը ի վեր ուշագրաւ դատ մը կը տեսնուէր Պէրայի Հաշտարար ատեանին կողմէ, Հայ Կաթոլիկ Պատրիարքարանին եւ վարչական նոր ժողովին իրաւասութեանց մասին։ Իւրաքանչիւր կողմ կը պնդէր թէ ինքն է պաշտօնական մարմինը, եւ իրաւասու վարձքեր գանձելու։

Վերջապէս դատավարութիւնը՝ Դատարանը, հիմնուած կուսակալութեան գրաւոր վաւերացման վրայ, որոշեց թէ աշխարհական պատրիարք Յովհաննէս պէյ Ալիքսանեանն է միակ իրաւասու անձը։

ՄՐՑԱԿԻՑ ՆԱՒԵՐԸ ՀԱՍԱՆ

Գրած էինք թէ, չորս անդրատլանտեան շոգենաւեր արագութեան մրցում մը կը կատարէին ովկիանոսին վրայ։ Առաջին անգամ Շէրպուրկ հասաւ «Լէվիաթան»ը (ամերիկեան, նախկին գերմանական), կտրելով Նիւ-Եորք Շէրպուրկ հեռաւորութիւնը 5 օր 13 ժամ 46 վայրկեանէն։ Արագութիւնն էր ժամը 23 հանգոյց 76։ Լէվիաթան ութը ժամ յապաղեցաւ ճամբուն վրայ, որովհետեւ օդանաւորդ Ջէմպըլէն կէս ճամբան Լէվիաթան շոգենաւին վրայէն օդանաւով թռաւ դէպի ետ՝ Նիւ-Եորք։ Այս փորձը յաջողութիւն մըն է, որովհետեւ երկու երկիրներուն հաղորդակցութիւնը աւելի կը կարճնայ։ Լէվիաթանի նաւապետը յայտնեց թէ նման փորձեր պիտի կատարուին իր շոգենաւին վրայէն թէ դէպի Ամերիկա եւ թէ դէպի Եւրոպա։ Մասնաւոր օդանաւ մը պիտի թռչի ամէն անգամ որ շոգենաւը կէս ճամբան կտրած է արդէն։

Երկրորդ կարգին Շէրպուրկ հասաւ «Պէրէնկարիա» շոգենաւը, ութը ժամուան տարբերութեամբ մը եւ ժամական 22 հանգոյց արագութեամբ։

Երրորդ հասաւ «Օլիմփիք» շոգենաւը։

Շէրպուրկի մէջ 12 յաւելուածական շոգեկառք բանեցան փոխադրելու համար այս երեք մեծ շոգենաւերուն ճամբորդները։

«Ֆրանս»ի նաւապետը յայտարարեց թէ ինք տեղեկութիւն չունէր որ մրցում կը կատարուի նաւերուն միջեւ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՄ

Կը թուի թէ Անգլիոյ ընկերվարական կազմակերպութիւններուն եւ Մոսկուայի մտերմութիւնը աստիճանաբար կը մօտենայ իր վախճանին։ Աշխատաւորական եւ Արհեստակցական ղեկավարներու յայտարարութիւնները վերջերս, բաւական պերճախօս են այս մասին։ Լուրջ փորձեր կը կատարուին չափաւորելու համար այն սրտագին բարեկամութիւնը, որուն հիմը դրուեցաւ 1924ին՝ Խորհրդային Ռուսիոյ ճանաչումով, եւ կարելի եղածին չափ խուսափելու Մոսկուայի քաղաքական ազդեցութենէն, որ այնքան փաստակար եղաւ Անգլիոյ ընկերվարականներուն համար։ Այս վերջիններուն վիճակը քաղաքական ասպարէզին մէջ շատ ալ քաջալերական չէ եւ արդինք է, անկասկած, այն երեւոյթին որ բանուոր. շահերու պաշտպանութեան գործին մէջ չափազանց եռանդ եւ անճապարանք դրին, մասնաւորաբար Արհեստակցականները, պէտք եղածէն աւելի հաւատարիմ մնալով Մոսկուայի պատգամներուն. գանէ այնպէս կը բացատրեն պահպանողական տարրերը։ Այդ մտերմութիւնը անբնական էր արդէն, տրուած ըլլալով այն ընկերային ու քաղաքական պայմանները որոնց մէջ կ'ապրի, ու կը գործէ անգլիական ընկերվարութիւնը։ Դէպքերու քմահաճոյքն էր որ մօտեցուց զիրենք խորհրդային վարիչներուն. չկայ հիմնական պատճառ եւ չկայ մանաւանդ քաղաքական աշխարհահայեացքի նմանութիւն երկու կողմերուն միջեւ։

Նկատի ունենալով իրենց պաշտօնական կամ անպաշտօն յայտարարութիւնները, կարելի է եզրակացնել որ Անգլիոյ ընկերվարականները յուսախաբ եղած են եւ կը զգան որ Գ. Միջազգայինի բարեկամութիւնը ոչ մէկ կերպով կրցած է օգտակար ըլլալ եւ ընդհակառակը նպաստած է իրենց քաղաքական հեղինակութեան նուազումին՝ Անգլիոյ Ժողովրդական խաւերէն ներս։ Մէկուկէս տարուան ընթացքին երկու խոշոր պարտութիւն — ընդհանուր գործադուլի [illegible] եւ Արհեստակցական Միութեանց նոր օրէնքը — բաւական եղան սթափեցնելու համար ընկերվարական պետերը։ Նոր ուղեգիծ կը փնտռեն հիմա, համոզուած ըլլալով որ իրենց սեփական ուժերուն ապաւինիլ աւելի արդիւնաւոր է վաղուան համար, քան Մոսկուայի դաւադիր բարեկամութիւնը։

Այս տեսակէտէն հետաքրքիր է Երկաթուղային Պաշտօնեաներու Միութեան վերջին համաժողովին մէջ իրենց կարեւոր ղեկավարներէն՝ Թոմասի յայտարարութիւնը։ Խօսելէ վերջ Անգլեւռուս յարաբերութեանց խզումին մասին, «որուն մէջ հաւասարապէս մեղադրելի են երկու կողմերն ալ», ատենախօսը շեշտեց որ Ռուսիոյ վարիչները պէտք է հանգիստ ձգեն իրենց տեղը՝ առանց միջամտելու ուրիշներու գործին եւ մանաւանդ առանց նիւթական օժանդակութիւն բաշխելու աջ ու ձախ իրենց թաքուն նպատակներուն համար. «որովհետեւ շատ մեծ սխալ մըն է ենթադրել որ այն դէպքերը որոնք յառաջ բերին ռուսական յեղափոխութիւնը, կրնան ստեղծուիլ նաեւ Անգլիոյ մէջ»։

Ոչ անգլիական փոքրամասնական շարժումը համայնավարները) ոչ իսկ Ռուսիոյ սանձարձակ պրոպագանդը կրնան մոլորեցնել այս երկրին աշխատաւորութիւնը, որ ընկերային պայմաններու բարեշրջումին համար կ'առաջնորդուի միայն սահմանադրական սկզբունքներով։ Ռուսերը պէտք է հասկնան որ ատենը հասած է զազրեցնելու իրենց յիմարական քաղաքականութիւնը»։

Առաջին անգամ չէ որ այս տեսակ յայտարարութիւններ կ'ուղղուին Խորհրդային Ռուսիոյ գործակալներուն։ «Աշխատաւորականներու ղեկավարները», ինչպէս Մաքտոնըլտ, Հենտըրսըն կամ ուրիշներ, որոնք ծանօթ են իրենց չափաւորութեամբ, նոյն իմաստով յայտարարութիւններ ըրին վերջին քանի մը ամսուան ընթացքին, հասկցնելով Մոսկուայի — ի հարկէ, շա՛տ դիւանագիտօրէն — որ իրենք որքան ալ համակիր ըլլան ընկերվարութեան էութեան կամ դասակարգային պայքարին, չեն կրնար մոռնալ որ Անգլիացի են ամէն բանէ առաջ եւ իրենց հայրենիքին շահը աւելի նուիրական է քան շատ մը վարդապետութիւններ։

Այս երեւոյթին մասին խօսելով պահպանողական «Տէյլի Թէլեկրաֆ» ցնծութեան մէջ է, որովհետեւ «բրիտանական ընկերվարութիւնը հետզհետէ կը լրջանայ եւ կ'աշխատի թօթափել ռուսական ազդեցութիւնը»։

Երեսփոխան մը որ միաժամանակ անդամ է Արհեստակցական Միութեանց վարչական խորհուրդին, պատասխանելով իրեն եղած հարցումի մը, կը յայտնէ հետեւեալ միտքերը, որոնք չափազանց յատկանշական են. — Անկարելի է անգլիական գաղափարները հաշտեցնել սովետական մեթոտներու հետ, որովհետեւ անկարելի է իւղը լուծել ջուրին մէջ։ Օր ըստ օրէ յայտնի կ'ըլլայ այն իրողութիւնը որ ռուս համայնավարները կ'երազեն ստեղծել նոր տեսակի աշխարհակալութիւն մը եւ իրենց ափին մէջ առնել բրիտանական կայսրութեան ճակատագիրը՝ շեղեցնելով մեր աշխատաւորութիւնը այն ուղիէն որ օրինաւոր է եւ սահմանադրական։ Յաջողութեան նշոյլն անգամ չունին այդ ուղղութեամբ եւ այդ ցնորքը կարելի է բաղդատել իրենց միւս յաւակնութիւններուն հետ»։

Անմիջապէս յիշեմ որ այս յայտարարութեան առիթ տուաւ այն վէճը, որ ստեղծուեցաւ վերջերս անգլիական կոմիտէին շուրջ։ Այս վերջինը անջատ հիմնարկութիւն մըն է անգլիական Արհեստակցական Միութիւններու կողքին եւ իր գործունէութենէն շատ բան կը սպասէին Ռուսերը։ Սակայն կ'երեւայ որ այդ գործունէութիւնը եղած է բացասական մինչեւ հիմա եւ կոմիտէն հետզհետէ կ'իյնայ հակախորհրդային տարրերու ազդեցութեան տակ, հակառակ Թոմսքիի պարտաւանքներուն։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի աշխատակիցը գրել կուտայ որ ասիկա կարեւոր հարուած մըն է Ռուսերուն համար, որովհետեւ հեռու մնացած ըլլալով եւրոպական ուրիշ երկիրներու Արհեստակցական Միութիւններէն յաջողած էին միայն մտերմանալ Անգլիոյ Արհեստակցականներուն հետ։

Պէտք է յիշել նաեւ ուրիշ կարեւոր պարագայ մը որ կապ ունի մեր պարզած հարցին հետ։ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը իր 1924ի համաժողովին մէջ (Լիվրփուլ) որոշեց որ համայնավարները չեն կրնար անդամակցիլ իրեն։ Վէճի նիւթ դարձաւ այս հարցը եւ մինչեւ այսօր ալ կան տակաւին մարդիկ որ կը պնդեն թէ տրուած որոշումը հակառակ էր դասակարգային շահերուն։ Աշխատաւորականները չեն փոխած զայն եւ տրամադիր ալ չեն անդրադառնալու այդ խնդրին վրայ ներկայ տարուան համաժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Սեպտեմբերին Պլէքփուլի մէջ։ Հակառակ այս բանին, Սկովտիոյ շրջանէն առաջարկ մը ներկայացուեցաւ անցեալները հանքագործներուն, որպէսզի իրենց համաժողովին մէջ որոշում անցընեն ի նպաստ համայնավարներու եւ աշխատաւորականներու միացման։ Առաջարկը մերժուեցաւ հանքագործներուն կողմէ, բացի քանի մը շրջաններու պատգամաւորներէն, որոնք տակաւին ըմբռնած չեն, երեւի, պոլշեւիկներու մտայնութիւնը՝ ինչ ժողովուրդի ալ պատկանին։

Կը տեսնուի ուրեմն որ նահանջ կայ ամէն կողմէ. տեսակ մը ճիգ ինքնամփոփման և իրենց ցաւերը սեփական միջոցներով դարմանելու։ Պահպանողական օրաթերթ մը կը բացատրէ թէ այս փոփոխութիւնը արդիւնք է ոչ միայն ընկերվարական կամ աշխատաւորական կազմակերպութիւններու բազմաթիւ ձախողանքներուն, այլ նաեւ Ռուսիոյ բարբարոսական քաղաքականութեան, որ արիւն ու աւերակ կը ստեղծէ ամէն կողմ։

Իրերու այս կացութեան լիովին տեղեակ են Խորհրդային Ռուսաստանի վարիչները, որոնք արդէն սկսեր են դառնօրէն գանգատիլ։ Զօրաւոր հոսանք մը կայ այժմ Մոսկուայի մէջ Անգլիոյ Արհեստակցականներուն դէմ, որոնց ղեկավարները «աւազակ յեղափոխականներ» են, եւ անընդունակ յեղափոխական պայքարի, որ այնքան էական է անգլիացի աշխատաւորներուն։ Բայց հակառակ այս իրականութեան որ մխիթարական չէ պոլշեւիկներուն համար, անոնք դարձեալ կ'աշխատին կրկնել տալ ընդհանուր գործադուլը, որովհետեւ Անգլիա պատերազմի պատրաստութիւն կը տեսնէ եւ նիւթապէս կը քաջալերէ Խորհրդային Ռուսիոյ դէմ լարուած բոլոր դաւադրական ուժերը։ Պէտք կա՞յ յիշեցնելու որ այս տեսակ զրպարտ յայտարարութիւններ կը ջղայնացնեն նոյնիսկ այն տարրերը որոնք ընդդիմադիր են ներկայ պահպանողական իշխանութեան։ Մարդ պոլշեւիկ պէտք է ըլլայ՝ չհասկնալու համար որ Անգլիացին գաղափարի մը խաւէն կը վազէ մինչեւ հոն, ուր վտանգ չի սպառնար իր հայրենիքին պետական շահերուն. կը հրաժարի ամէն համամարդկային խօսքերէ՝ երբ կը ստիպեն զէնքը ոտքի տակ առնել իր ազգային սրբութիւնները։ Պոլշեւիկներու քաղաքականութիւնը բրիտանական կայսրութեան դէմ, եղած է մինչեւ հիմա կոյր, քինախնդիր եւ առանց տրամաբանութեան, կ'ըսէ լրագրող մը։ Քանի մը հազար համակիր վիթխարի պետութեան մը ծոցին մէջ, ոչ մէկ դրական արդիւնք յառաջ կրնայ բերել։

Հասկնալի է հետեւաբար Մոսկուայի իրարանցումը այս երեւոյթին մասին։ Շատոնց յուսահատած էին չափաւոր աշխատաւորականներու օժանդակութենէն, դեռ այն օրէն երբ ընկերվարական վարչապետը պալատական արդուզարդով «աջահամբոյրի» գնաց նորին վեհափառութեան եւ հիմա նոր կացութեան մը առջեւ են. տարակոյս չկայ որ Անգլիոյ զրկուած դասակարգին համակրութիւնը կորսնցնել շատ ալ հաճելի չէ Մոսկուայի համար։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊՈԼՇԵՒԻԶՄԻՆ ԶՈՀԵՐԸ

Նիւ-Եորք, Ռուս օրթոտոքսներուն Սուրբ Փրկիչ եկեղեցիին մէջ շինուած է մասնաւոր մատուռ մը, որ կը կոչուի «Ռուսիոյ Սուգը»։ Պատերուն փակցուած են տախտակներ, որոնց վրայ փորագրուած են պոլշեւիկներուն կատարած սպանութեանց թիւերը։ Ահա այդ ցուցակը.

Կայսերական ընտանիքը։
31 եպիսկոպոս։
1560 քահանայ։
34585 ուսուցիչ, բժիշկ, դատաւոր։
16,367 ուսանող և փրոֆէսէօր։
79,900 պաշտօնեայ։
65,890 ազնուականներ եւ բարձր դասու ներկայացուցիչներ։
56,340 զինուորականներ։
196,000 բանուորներ։
268,000 զինուորներ եւ նաւաստիներ։
890,000 գիւղացիներ։

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԿՐԹՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ԿԻՍԿԱՏԱՐ
ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ԱԼ ԲԱՑԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)
ԱԹԷՆՔ, 2 Յուլիս

Այս խնդրին կրնայ գաղափար մը տալ որ մխիթարական պատկեր մը չէր ներկայացներ, կրցաւ քիչ ատենէն ոտքի կենալ եւ արդէն Խրոգանիսիի արուարձանի մէջ ունի նախակրթարաններ եւ մանկապարտէզներ, որոնք բաղդատմամբ աւելի հարուստ գաղութներու կը ներկայացնեն սրտառուչ եւ գոհացուցիչ պատկեր մը։

Աթէնքի ամէնէն աւելի մօտիկ եւ կեդրոն արուարձանը, Ֆիքսը զոր փոքրիկ Հայաստան մը կարելի է անուանել իր մօտ 5000 հայ բնակչութեամբ, կը պահէ ազգային դպրոց մը, նախակրթարան իր մանկապարտէզով։ Ունի մօտաւորապէս 350 աշակերտ եւ 10-11 ուսուցիչներ, ամսական 135,000 տրախմի պիւտճէով (երեք տրախմին մէկ ֆրանք է)։

Այս ողորմելի գումարը կը բաժնուի հետեւեալ համեմատութեամբ —

Տնօրէնը կը ստանայ 2200 տրախմի, դաստիարակ ուսուցիչներէն մէկը՝ 2200 տրախմի միւսը 2000 տրախմի, օգնական ուսուցիչները կը ստանան 1300 տրախմի, 1000 տրախմի եւ 900 տրախմի։

Մանկապարտէզի վարիչը կը ստանայ 900 տրախմի, իսկ օգնականները 750 տրախմի։

Աշակերտներէ գանձուած թոշակները չեն կրնար գոցել ամսական պիւտճէն։ Բարեգործականը ամսական չորս ոսկիով կ'օժանդակէ. Թաղականութիւններն ալ 1000 տրախմիով։

Հակառակ այս բոլորին, Ֆիքսի վարժարանը ամէն ամսուան համար մօտաւորապէս 3000 տրախմի բաց մը ունի (1000 ֆրանք)։

Ուսուցիչները իրենց ամսականները կը ստանան տասը ամսուան վրայ, այնպէս որ դիւրին է ըմբռնել ուսուցիչներու նիւթական կացութիւնը։

Ազգային դպրոցէն զատ կայ նաեւ բողոքականներու դպրոցը, որ ունի 280 աշակերտ՝ մանկապարտէզով միասին եւ եօթը հազար տրախմի պիւտճէով։ Բոլոր դպրոցներն ալ երկսեռ են, իրենց պաշտօնակիցներով։

Լիփազմայի ազգային դպրոցն ունի 250 աշակերտ՝ մանկապարտէզով միասին, տասը հազար տրախմի պիւտճէով եւ 8-9 ուսուցիչներով։

Տնօրէնը կը ստանայ 2400 տրախմի իսկ ուսուցիչները համեմատաբար։ Այս դպրոցները ինչպէս եւ բոլոր ազգային դպրոցները կը մատակարարուին աշակերտներուն թոշակներով եւ ունին միշտ խոշոր բացեր։ Մասնաւորաբար այս տարի Լիփազմայի վարժարանը ունի 20000 տրախմիի բաց մը։

Կայ նաեւ Լիփազմայի բողոքականներու դպրոցը, 300 աշակերտներով եւ 7000 տրախմի պիւտճէով։ Յարանուանական դպրոցները պիւտճէի համար նեղութիւն չեն քաշեր, որովհետեւ կը վայելեն Ամերիկեան հովանաւորութիւնը (Թորոթ.)։

Քոքինիոյ Ազգ. դպրոցը ունի 200 աշակերտ՝ մանկապարտէզով միասին, 10,000 տրխ. պիւտճէ եւ 6—7 ուսուցիչ։ Տնօրէնը կը ստանայ 2000 տրախմի եւ ուսուցիչներն ալ համեմատաբար։ Կայ նաեւ Քոքինիոյ Հայ Կարմիր Խաչի մանկապարտէզը, որ ունի 180 աշակերտ՝ 6000 տրախմի պիւտճէով եւ 3 ուսուցչուհիներով։ Այս մանկապարտէզը կը վայելէ Կարմիր Խաչի հովանաւորութիւնը եւ այս տարի պիտի վերածուի նախակրթարանի [illegible] ազգ. դպրոցը։

Ազգ. եւ Կարմիր Խաչի դպրոցներէն զատ, կայ նաեւ բողոքականներու դպրոցը, որ ունի 150 աշակերտ 3000 տրախմի պիւտճէով եւ 2—3 ուսուցիչներով։

Սենկրուի ազգ. դպրոցը ունի 100 աշակերտ՝ 6000 տրախմի պիւտճէով եւ 2—3 ուսուցիչներով։ Տնօրէնը կը ստանայ 1800 տրախմի ուսուցիչներն ալ համեմատաբար։ Սենկրուի բողոքականներու դպրոցը ունի 100 աշակերտ 6000 տրախմի պիւտճէով։

Ինչպէս կը տեսնուի այս թուանշաններէն, մօտաւորապէս 1800 հայ տղաներ եւ աղջիկներ կ'ուսանին տարբեր դպրոցներու մէջ։ Դուրսը առանց ուսման եւ երեսի վրայ ձգուած կան նոյնքան մը եւս, ու թերեւս աւելի։

Ուսման կարօտը շատ սուր է, սակայն նիւթական միջոցներու չգոյութիւնն է որ կը վհատեցնէ։

Մտադրութիւն կայ այս տարի բանալու անհատական դպրոց մը, որ հետզհետէ միջնակարգ ըլլալու ծրագիր ունի։ Նախնական աշխատանքները տարուած են արդէն։

Արտասահմանի մեր հաստատութիւնները անմոռանալի գործ մը կատարած պիտի ըլլան, եթէ լըրջօրէն հետաքրքրուին այս գաղութին նոր սերունդով, մանաւանդ որ այստեղ պայմանները շատ աւելի նպաստաւոր են, նոր սերունդը ազատելու համար ուծացումէ եւ այլասերումէ։

ՄԱՐԳՈՒՍ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՇԹՐԷԶԷՄԱՆ ԿԷՕԹԷԻ ՄԱՍԻՆ

Անցեալները Տէօյչէ Պիւնէնքլուպի մէջ խօսեցաւ Քօքթ. Շթրէզէման, արտաքին նախարարը, գրական նիւթի մը վրայ «Առեղծուածներ կէօթէի շուրջ»։

Թէեւ կէօթէ ապրած է 1479-1832, ուրեմն 150 տարի առաջ, սակայն դարձեալ կը մնայ բարձր դիրքի վրայ եւ մարդ սխալած չըլլար, երբ պնդէ թէ կէօթէ՝ այսօրուան պէս, դեռ երկար ատեն պիտի մնայ ներշնչարանը գերման գրական աշխարհին։

«Աւելի համարձակիր» սկսաւ Շթրէզէման, կարճ ժամուան մը ընթացքին խօսիլ կէօթէի շուրջ եղած խորախորհուրդ եւ չլսուած բաներուն մասին, բայց պիտի փորձենք քանի մը վերարտադրութիւններ ընել։ Շատեր զբաղած են իր անձով եւ վիթխարի գրականութիւն մը կայ այդ մասին. սակայն հակառակ ասոր, դեռ կան բաներ, որոնք անծանօթ մնացած են։ Ցիկին ֆոն Շթայնի գրած նամակներուն մէջ նախադասութիւն մը կայ. «Քեզի բան մը կը ղրկեմ, զոր մարդ մէկ անգամ միայն կ'ունենայ իր կեանքին մէջ»։ Ահա առեղծուած մը. ոչ ոք կրնար ըմբռնել ասոր իմաստը։ Սակայն պարզ է, կէօթէ Ազատ որմնադիրներու Վայմարի «Ամալիա» օթեակին կ'անդամակցէր եւ այդ առթիւ ստացած էր երեք զոյգ ձեռնոց, որոնցմէ մէկը տօնական օրերուն օթեակին մէջ գործածելու համար, երկրորդը, ըստ իր որոշման մաշէն եաք ձեռքը պիտի անցնէր, եւ երրորդը նուէր պիտի տար ... կեանքի ամենամտերիմ էակին։ ... Ցիկին ֆոն ... զրկուած նամակին կը ... այդ ձեռնոցը, առանց ... խոստովանէր թէ այդ ... ամենասիրելի էակն էր ...

Ցետոյ ուրիշ երկու ... ա) ճի՞շդ է կէօթէաբաններու կարծիքը թէ Ֆաուստ է ... ջին գործը, զոր ինքն ալ իր ... գրին մէջ այդպէս ... գործ կը կոչէ. բ) Ի՞նչ կը ... կէ ուրեմն «Վանտերեան ... մասին մէկ շեշտակի ... ուած «տարեգիր»ը մը պատմ... որուն պարտականութեան ... ոչ մէկ տեղ ծանօթ ... տրուած է։ Էկզը Գրոն ... «Ֆերտինանտ ... մէջ կը պնդէ թէ կէօթէ ... ջացած ձեռագիր մը ... թերեւս այդ տարին է, ... այսօր յայտնուած չէ։ ... տերադմի ժամանակ, ... մեծ գումար արտօնեց ... կատարել կէօթէի բնակ... շուրջի պարտէզներուն մէջ ... ապարդիւն անցաւ եւ թեր... կարծիքներ միայն կան ... հիմնուելով այդ գրքին ... գրին, եւ իր ու Էքքերմանի ... տեղի ունեցած խօսակցութ... ու «Վանտերեան»ի շատ ... սերուն վրայ, այդպիսի ... գոյութիւնը կարելի է ... բայց հաւանական չէ, ... անծանօթ ձեռագիր մը ... թողած ըլլայ»։

Շթրէզէման վերջացնելով ... առաջարկեց ... տումներ կատարել։

Գ. ՓՐՕԻՆՏՍ...

ԿԵԱՆՔԸ ՇԻՐԱԿԻ ՄԷՋ

Շիրակի մեծ պակաս... մէկն ալ անտառներու պակ...

Ալեքսանդրապոլի շա... տուներուն բակերուն մէջ ... դիները կ'աճին, հակառակ ... անխնամ ու անջրդի թողու... Քաղաքային պարտէզին եւ ... նաւոր տուներու բակերուն ... մեծ-մեծ թթենիներ, ... կենի, լօրենի եւ ուրիշ ... Անհրաժեշտ է Շիրակի ... ել կարութեամբ տնկել ... տիներ։

Երկրաշարժին պատճ... վայր դարձած բոլոր ... գիւղերու եւ քաղաքներու ... շինութեան համար կարեւո... կենսական հարց է դարձած ... թեւ փայտերու պակասը ... գիւղացին երբեք կարողու... չունի, իր տունը շինելու եւ ... հաւորելու համար, մէկ վեր... մէկ ռուպլի քսան կոպէկ ... յով Ցարիցինէն կամ Սարի... չէն փայտ փոխադրել ... է օգտագործել ճամբաները ... կու կողմերը, գերեզմանատու... րը, գիւղերու հրապարակներ... ազատ վայրերը ե՛ւ ծառա... թեան համար, եւ ... համար։

Մեր գիւղացիները ... գետի ջրանցքին քովէն ... լու եղանակները։ Ծառե... չեն մարգերուն վրայ, ... ղեկներ կը կազմուին, ... նոտ մարգին երեսին եւ ... գիլ բոյսերու շնչող... (Մարտակոչ, 19 Յուլիս)

ՍԱԼԹԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ.— ... թայի մէջ կը բնակին ... հարիւր տուն Հայեր ... տարի առաջ, վերջապէ... բացուեցաւ նախակրթ... որ ունի 80 երկսեռ աշա... եւ երեք ուսուցիչ։ Դպր... շէնքը ամէն յարմար... ունի։

...ԹԻՒՆԸ

...ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍՆԻՔ

...Քրմանայի մէջ հայկական ա-...ւանդութիւններէն մէկ մասին ...հարսնիքը հետեւեալ կերպով ...ելի կ'ունենայ.—

...ճաշարանի կամ սրճարանի ...փոքրիկ սրահ մը: Աւ նուագն ...հարիւր—հարիւր յիսուն հոգի: ...ատմնկեր երախաներու լաց ու ...

...էլ կարծես տնոնք ալ ամուս-...անալ կ'ուզեն: մեծերու արմուկ ...ու սրմուկ. Թուրքերէն խօսակ-...ցութիւն: Թուրք հանրապետու-...թիւնը ցոյներուն ու Հրեաներուն ...կրցաւ սորվեցնել Թուրքերէնը. ...մինչ Հայերը գայն տարածեցին ...ափիւռ աշխարհի—: Ծխախո-...տի ծուխ: Քառասուն նիւթի ...ջուրթ խառնիճաղանճ խօսքեր: ...ժամերը կ'անցնին տափակ .. ...միօրինակ:

Յանկարծ կարմիրին լոյսը: ...ֆին Ն...: Նոր աղմուկ, խանդա-...վառութիւն ու հրճուանք: Ժա-...մերը կ'անցնին ալիքի նման, ...վայրկեաններն ալ փոփոխուի ...ման գլուխները կը սկսին տաք-...նալ՝ մինչեւ 41 աստիճանի կը ...հասնին: Նուագները ու քաշող-...ները կը շատնան: Դարձուցիչ ...վորլոց կ'ըլլան ու կը լոյիկ-...ցան՝ ուրիշներ վարդեհին կը ...հասցնին ու քաղաք քաղաքի ...պտըտյ կը ծախեն

Մէկը. առքի, կը պոռայ.

փար կ'ուզենք...

Ուրիշ մը

— Հայկական պար ..

— Ո՛չ. եւրոպական...

— Թրքակա՛ն. Թրքական...

— Ո՛չ. կովկասեան...

— Յունական կ'ուզենք:

Ես քրտական կ'ուզեմ:

Հարանիւ,ոց, զալմաղալ, Բա-...բելո՛ն.

Ցատ տեղէ հրամաններ կը ...ճառագայթեն՝ նուագողներուն.

— կացել մը...

— Քարլոնտ ..

Անդրանիկը քաշ ..

— Աշխն մալ ալան...

— Քէն փալի...

— Ալիթէ...

Յանկարծ երկու բագոսեան-...ներ իրարու դէմ կը ցցուին.

— Ես բու...

— Դու իմ...

Հասարակութիւնը երկու մա-...սի կը բաժնուի: Պատերազմը ...յայտարարուած է.

— Քու մայր...

— Իմ տնօր...

— Քն լինծ ի...

— Մինք անոր..

— Դուք մեզի...

— Մենք մեզի...

— Անոնք լինծ ի...

Երգադարեցում: Սեղանը կը տա-...պալի Գինի, շիշ, գաւաթ, պը-...նակ, աղանդեր ամբողջ գետին ...իսն արջիկ. երախայ կ'աղաղա-...կեն. Խումբ մը զարնուողներ ու ...զարնողներ խումբ մը գաղափա-...րի համար երգողներ: Խումբ մը ...ուրիշէն օգտուելով գինի լա-...փողներ:

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Նոր Արաբկիրի կառուցման գործը յամր, բայց հաստատ քայլերով առաջ կը տարուի: Վերջերս կատարուած են հետեւեալ շինարարական աշխատանքները —

Ջուլհականոց.— Մանուսայի 12տէզգեահ կ'աշխատի, ապրանքը չելած արդէն ծախուած է: Շէնք մըն ալ յատկացուած է աշխատաւորներու: Ութ տէզգեահ եւս կը շարեն:

Դպրոց.— Արաբկիրցի վարժուհի մը առայժմ դաս կուտայ տղայոց: Հոկտեմբերին պաշտօնապէս պիտի բացուի դպրոցը: Ծախքը կը նախատեսուի 8-900 րուբլի:

Գրադարան.— Հայրենակիցները գրադարան մը բանալու համար իրենց մէջ հանգանակութիւն մը բացին: Ամերիկայի Հայրենակցական Միութիւնը 100 րուբլի արձանագրուեցաւ:

Անցագիր.— Արաբկիրէն եւ այլ երկիրներէ հասած նոր խնդրանքներուն վրայ ցուցակ մը կազմուած է՝ 278 Արաբկիրցիներու, որոնք Հայաստան պիտի երթան եթէ պատկանեալ իշխանութիւններ արտօնեն:

Ջուր.— Ջուրի խողովակները մաքրել գիրծ ընելու համար գիմուած է մաքսային կեդր. վարչութեան: Երկրին մէջ կաւէ լաւ խողովակ չկայ, եղածները ջուրը զուրս կուտան: Պատրաստը մեթրը 4 րուբլիէն Մոսկուայէն կուգայ:

Շինութիւն.— Հայրենակիցներէն Կայծակ Խզարճեանը որ Լիոնէն եկաւ, անձնական 4 սենեակնոց տան շինութեան սկսած է եւ պատերը վերջացած են: 3000 րուբլի (1500 տոլ.) ծախք կ'ըլլայ: Շինութեանց վրայ որոշ գաղափար տալ անհնար է: 300 րուբլիէն մինչեւ 3000 րուբլիի սենեակ կը շինուի, համաձայն շինողին կարողութեան եւ ճաշակին: Միջին՝ 3—400 տոլար կարելի է հաշուել մէկ սենեակի:

Տրանսպորտ.— Մասնագէտ երկրագործի մը հող եւ բնակարան տրուեցաւ: 3—4 հոգիի ընկերակցութեամբ քանի մը տնտեսագէն պիտի ցանեն իրենց հաշւոյն: Քանի մը րուբլիի փոխառութիւն պիտի բնեն Նպաստիրին 8 տոկոսով, որ երբ ծխա...

Անտառ.— Հրապարակի ափերը 1500 անտառային ծառեր տընկուած են: Բացի այդ 2000 թթենի եւ քանի մը հարիւր պտղատու ծառեր, ընդամէնը 4000 ծառեր տնկուեցան, որոնց 90 տոկոսը բռնած է: Թթենիներէն մօտ 1000 ծառ Ամերիկահայ Արաբկիրցիներու միութեան հաշւոյն տնկուած են, մնացածը բաժնուած է Նոր Արաբկիրցիներուն: Ընդհ. առմամբ տրամադրութիւնը բարձր է ու քաջալերիչ, եւ անոնց տնտեսական ապագան հաստատ հիմերու վրայ ապահով է:

Նոր Արաբկիրի կառուցման գործը աւելի արագ եւ արդիւնաւոր կերպով առաջ տանելու համար որոշուած է Ամերիկայի կեդր. Վարչ. Ատենապետ Պ. Ն. Կիւմիւշկէրտանեան: Երեւան գրկել Յիշեալը յանձն առած է իր սեփական միջոցներով երթալ, առանց ոեւէ վարձատրութեան: Պ. Ն. Կիւմիւշկէրտանեան լիազօրուած է ներկայացուցիչի մը բոլոր իրաւասութիւններով և որոշ հրահանգներով: Այս օրերս կը մեկնի՝ շուտափոյթ ընթացք տալու համար ջրի խողովակներու գնման եւ զետեղման գործին: Պիտի ուսումնասիրէ նաեւ տեղական պայմանները եւ ճարտարարուեստի ընդարձակման, եւ կղմինտրի գործարանի մը հաստատման համար հետապնդումներ պիտի կատարէ:

ՆՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ— ՄԱՔՈՒՐ ՋՈՒՐ

Խումբ մը գիտնականներ գիտական Ակադեմիային ներկայացուցին գիւտ մը, որ կը խոստանայ մեծ օգուտներ, առողջապահական տեսակէտէն:

Ջուրը, որ կը խմենք, լեցուն է զանազան տեսակի մանրէներով: Բազմաթիւ են հիւանդութիւնները, որոնց կարգին՝ ժանտատենդը: Մինչեւ այժմ սովորութիւն էր ջուրին խառնել զանազան քիմիական նիւթեր, որոնք կը սպաննէին մանրէները եւ կը մաքրէին:

Փորձագէտները կ'ըսեն թէ այդ նիւթերը կը փոխեն ջուրին համը: Գիտնականները նոր գիւտ մը կ'առաջարկեն հիմա: Ջուրին մէջ գոյութիւն ունին կարգ մը քիմիական նիւթեր, որոնք իրենց կարգին հականեխական և մանրէասպան են. կը բաւէ միայն «ծնցնել» այդ նիւթերը, որ կը կոչուին օզոն, քլոր, իփոքլորիթ:

Ջանոնք ծնցնելու կամ արձակելու (libérer) համար կը գործածուի ելեկտրական հոսանքը: Մաքրելու համար շիշ մը ջուրը, կը բաւէ ելեկտրականացնել զայն: Կէս վայրկեանէն կը մաքրուի: Ծովային սպասարկութեան համար եւս պիտի շինուին գործիքներ, որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ մէկ անգամէն մաքրել 1000 լիտր ջուր, առանց երբեք ջերմութիւնը աւելցնելու:

Այծ մը կը թռչի, գաւազան մը կը բարձրանայ, գլուխ մը կը պատռի, արիւն կը հոսի, հայար կը նուաղի, փեսան կը փնտռուի:

Սիրոյ պաշտօնական հանդէսը, որ հարսնիքն է, մեր մէջ կը կատարուի... կռիւով:

Եւ ըստ «Հին Աստուածներ»ուն. կռիւը ոյժն է ու... գոյժն է, կռիւը կենսականն է ու... ոստիկանն է, կռիւը խանդն է ու... բանտն է, կռիւը կեա՛նք է ու... «ծեծը կերանք»ն է. :

Կեցցէ՛ հայկական հարսնիքը եւ իր կռիւը:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ՉԵՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

Մարսէյլի եւ շրջակայից կապող հայրենակիցներուն նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնութեան հասնելու եւ անոնց բազմապիսի ցաւերը մասամբ ամոքելու նպատակաւ՝ տեղւոյս Հայ Ազգ. Վարչութիւնը, իր հովանաւորութեան տակ կազմած է Հայ Աղքատախնամ Ընկերութիւնը:

Հայ Աղքատախնամ Ընկերութիւնս՝ անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, առժամապէս բացած է Ջրի դարմանատուն.— 90, Rue Stanislas Torrents Հայոց Ս. Ցարութիւն մատրան դպրոցին մէջ, ուր հրաւիրուած եւ յանձն առած են անձնուիրաբար ծառայելու, հայ եւ օտարազգի ճարտար ու մասնագէտ բժիշկներ, պայմանաւ որդարմանատուն դիմող իւրաքանչիւր անհատ, ի ձեռին ունենայ, իր անկարողութիւնը հաստատող վկայագիր, ո եւ է պաշտօնական հաստատութեան կամ միութեան մը կողմէ:

Արդ. Ներկայիս կոչ կ'ընենք գաղութիս հայրենասէր ազգայիններուն, կազմակերպութիւններուն եւ հայրենակցական միութիւններուն, որպէսզի փութան իրենց նիւթական-բարոյական օժանդակութիւնը չխնայել սոյն բարենպատակ եւ օգտաշատ ձեռնարկին:

Հայ Աղքատախնամ Ընկերութիւնս՝ յիշեալ նպատակի իրագործման համար այժմէն իսկ բացած է նուիրատուներու եւ անդամագրուողներու արձանագրութեան յատուկ տոմար մը:

Լիայոյս ենք, որ իւրաքանչիւր հայ անհատ, կազմակերպութիւն կամ միութիւն, գնահատելով սոյն ձեռնարկին հրամայական անհրաժեշտութիւնը, իբրեւ նախանձախնդիր ազգային արժանապատուութեան, չպիտի զլանայ իր սրտաբուխ նուիրատուութիւնն ու օժանդակութիւնը բերել, Հայ Աղքատախնամ Միութեանս գանձապահ Տիար Աստոն Աստոնեանի միջոցաւ, որ կիրակի օրերը Ս. Ցարութիւն մատրան մէջ պաշտօն ունի արձանագրել բոլոր նուիրատուներու եւ անդամակցողներու անունները, իսկ յուր օրերուն, 1, Rue du Saule իր գրասենեակին մէջ, ամէն նուիրատուութեանց եւ անդամավճարի փոխարէն տալով համապատասխան ստացագիր:

(Կնիք)

ԼԸՄԲԱՐԸ ԲՈՆՆԵՑԱՒ — փուռթօյի մէջ տիկին Պէշէն լամբարը վառեր էր եւ կը մաքրէր անկողինը Յանկարծ բռնկեցան զգեստները: Բոցերով պաշարուած, վազեց քովի սենեակը, ուր դրացիները ինկան վրան ու մարեցին: Եւ սակայն տիկին Պէշէն լրջօրէն այրած էր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այս իրիկուն Սէնթրըլ Սփորթինկ Քլըպի մէջ հայ կռփամարտիկը՝ պիտի կատարէ երդանակի մուտքը: Աթաեանի հակառակորդն է Ֆրանսացի Լըֆէվրը, հիւսիսի յաղթողներէն, որ շատ ծանօթ չէ փարիզցիներուն: Երեք մրցումներ կատարած է հոս, երկուքը յաղթական՝ երրորդը հաւասար՝ սեւամորթ Պէնտիւէլի հետ: Իսկ Աթաեան մէկ անգամ պարտուած է սեւամորթէն, անգամ մըն ալ հաւասար մնացած է: Լըֆէվրը երկարահասակ է, ճկուն, արագաշարժ եւ ունի երկար թեւեր:

Աթաեան ամէն առաջ երբ Ալզաս-Լօրէն կը գտնուէր, շատ մեծ յաջողութիւններ ունեցած է: Մեր հայրենակիցը շաբաթէ մը ի վեր փորձեր կը կատարէ Սալ Պօլթանէյի մէջ, եւ ներկայիս լաւ կազմի մէջ է, այնպէս որ կարելի է սպասել իր յաղթանակին: Հայ մարզասէրներուն կը մնայ այս իրիկուն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել հայ մարզիկը:

Ինչպէս գրեցինք, այս իրիկուն ուրիշ հայ մը՝ Աւետիս պիտի մրցի Ֆրանսացի Բաւթիի դէմ: Այս հայն ալ ապագայ կը խոստանայ:

Աթաեան կը պատկանի կէս միջին ծանրութեան սատիճանին, իսկ Աւետիս՝ թեթեւ ծանրութեան:

Սէնթրըլ Սփորթինկ Քլըպ կը գտնուի 57 Ֆօպուր Սէն Տընի: Մուտքի գները՝ 5էն 24 ֆրանք: Գ. Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԳՈՂԵՐ.— Երկու ֆրանսացիներ, գողութեան մասնագէտներ, ամէն իրիկուն տրցակներով տիկին Շըլէկէլի խանութը կը փոխադրէին ամէն տեսակ ապրանքներ, որոնց փակած էր իրենց աչքը: Ու տիկին Շըլէկէլ իր յաճախորդներուն «կը քշէր» գողօնները:

Մարզիկը հանգիստ ու դիւրին կը հարստանային: Ոստիկանները աւրեցին գործը: Ձերբակալեցին երեքն ալ եւ գրաւեցին բոլոր ապրանքները, զոր մթերած էին գողերը, մօտ քսան հազար ֆր. արժէքով:

ՍՈՒԿԱՐԷՆ ԱՑՐԵՑԱՒ.— Լիմրփուլի մէջ վեց տարեկան աղջնակ մը, Սթըլլա, կը դիտէր խումբ մը փոքրիկ տղոց խաղը: Այդ պահուն, տղեկ մը նետեց բերնին սիկարը, որ ինկաւ աղջնակին ծոցը, կրակէն այրեցաւ միսը աղջկան որ իրիկունը մեռաւ:

ԴԺՈԽՔԻՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՊԷՍ.— Պուտափէշթի մէջ, խումբ մը բանուորներ աշխատէին կալլրով ծածկել փողոցի մը սալայատակ... էր: Յանկարծ հալած կուպրին կաթսան շրջեցաւ եւ սեւ ու թանձր ջուրը տարածուեցաւ: Հնոցն ալ նոյն ատեն ինկաւ եւ կուպրը բռնկեցաւ: Փողոցին ամբողջ սալայատակը բոց առած էր, դժոխքին ճամբուն պէս: Կառքերը, անցորդները խուճապով փախան: Հրշէջները աւազ թափելով յաջողեցան մարել:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻՆ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.— Ցէրօտի շատ կը սիրէր ինքնաշարժ վարել: Ու իր տիրոջ ինքնաշարժը նստաւ, եւ զարմանք, գիշերային պտոյտ մը կատարել ուզեց Վէրսայլի պողոտային վրայ: Դիմացէն կուգային ինքնաշարժներ, շարան շարան, եւ իրենց կրակէ աչքերը վառած: Յանկարծ զարնուեցան իրարու: Ինքնաշարժին մէջ 5 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան ու փոխադրուեցան հիւանդանոց:

ՁԱՂԾԻՆ.— Քօսէնցայի մէջ, (Իտալիա), բախտագուշակին մը, երկու երիտասարդ աղջիկներ բռնած բանտարկած էր սենեակի մը մէջ, զատապարտելով անօթութեան եւ տառապանքի: Երբ ոստիկանութիւնը իմացաւ եւ ազատեց աղջիկները, անոնք այնքան հալած մաշած էին, որ մէկը մեռաւ հիւանդանոցին ճամբան:

ԱՄԲՈՂՋ ՔԱՂԱՔ ՄԸ ՊԻՏԻ ԽԵՂԴՈՒԷՐ.— Կրընօպլը քաղաքին մօտ, Փօն-տը-Քլէի մէջ կը գտնուին քլօրի հսկայ գործարաններ: Աւրի գիշեր, յանկարծ, կաթսաներէն մէկուն կափարիչը ելաւ եւ քլօրին ամպը տարածուեցաւ քաղաքին վրայ: Ամէն մարդ կը հազար, կուլար, կը փնտռտար: Եթէ հով չըլլէր յանկարծ, ամէն մարդ պիտի խեղդուէր հազալէն: Բարեբախտաբար հովը ցրուեց քլօրին ամպերը: Երկու ժամ վերջ, օդը մաքրուած էր, սակայն մահէ մը ազատելով քաղաքը:

ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ ՀԱՄԵՐԳԻ

Աղեքսանդրիայէն Փարիզ հասաւ Կոմիտասեան սան եւ ծանօթ երգահան Պ. Վաղարշակ Սրուանձտեանց, որ վերջերս հայերէն երգերու քանի մը ալբոմներ հրատարակած էր:

Պ. Սրուանձտեանց ժամանակ մը պիտի մնայ Փարիզ, թէ իր հեղինակած նոր երգերու տպագրութեան հսկելու եւ թէ մեծ համերգ մը կազմակերպելու համար: Համերգը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերի վերջերը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՕԹԸ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ (Եօթը լեզուներէ) Թարգմ. Վ. Սեւունի. Գին 5 ֆր.:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ

ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ

ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ

ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

...ՈՒՐ ՇԻԼԹԱՇԻՉ ԱՆՈՒԴՐԸ ...ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸՆԷ ...ՃԵՐՃԻՆԱԵԻ

...ճերմակի ակնարկով խոր ...կեցաւ իր յարաբերութիւններուն հետ ...անոնց հաւանութեան վրայ ...խոսահ ըլլալով. կանչեց

— Քէթէրսո՛ն:

Կրէմլինի զինուորական հրա-...անատարը անմիջապէս ներկա-...ցաւ եւ բարեւելէ յետոյ, ...պատրաստ դիրքին մէջ սա-...ած կեցաւ:

— Փեթերսը հո՞ս է. հարցուց ...ներճինեքի:

— Հոս կը խօսէի, երբ գիս ...անչեցիք:

— Խնդրեցէք իրմէն որ գայ ...ես խօսելու:

...Վայրկեան մը յետոյ, Փե-...թերս՝ այս զազրելի եւ վայրագ

արարածը որ, իրականութեան մէջ, Չեկայի գաղտնապետն է, մուտք գործեց սենեակին մէջ:

— Կը ճանչնա՞ս քաղաքացի-քոփը. հարցուց անոր ճերճինեքի:

— կատարելապէս:

— Անմիջապէս պիտի ձեր-բակալես զայն

— Ո՞ւր պէտք է տանիլ զինքը:

— Իմ տեղը. Լուսիանքա, թիւ 30ը կը տեղաւորես

— Լա՛ւ: Ցետո՞յ:

— Ցետոյ կուգաս իմ հրահանգներուս կը սպասես

Եւ իր ակնարկը Շիլթաշիչի ուղղելով ճերճինսքի աւելցուց

— Հաւանական է որ հոս իսկ ստիպուիս ձերբակալում մը կատարելու:

Բայց Շիլթաշիչ արդէն յարձակումի կը պատրաստուէր:

— Կը կարծես ուրեմն թէ կը վախցնես զիս քաղաքացի գործավար: Կը կարծե՞ս նաեւ թէ գլխուս կախուած սպառնալիքը զիս պիտի արգիլէ պարտքս կատարելէ: Նոյնիսկ, եւ եթէ այդ ալ չըլլայ, Մոսկուայի Սովետին մէջ յայտնելով որ խաբուած եմ եւ կեղծ բարեկամներով կը պաշարես ինքզինքդ:

— Լռէ՛, ռմբաց ճերճինսքի:

— Լռե՞լ. ինչո՞ւ լռել: Ուրեմն այլեւս ազատ երկրի մը ազատ քաղաքացիները չե՞նք: Հապա ի՞նչ պիտի ըսէիր, եթէ իմ կարգիս արգիլէի քեզ խօսելէ:

Ցետոյ ազնուացնելով Շիլթաշիչ շարունակեց

— Անոր համար որ ամէն մարդ — եւ Լէնին ամէնէն առաջ— կը գոչգոչայ քու առջեւդ, պէտք չէ հետեւցնել թէ տիրաբար խօսելու եւ գործելու իրաւունք ունիս: Քենէ վեր գաղափարը կայ եւ գայն, ո՛չ դուն, ոչ ալ ուրիշ մէկը չէք կրնար տապալել: Արդ, քու թերացումովդ, գաղափարը վտանգի ենթարկուած է. ո՛չ միայն չկրցար ընտրել անոնք որ կոչուած էին «մնայուն» յեղափոխական ընտանիքը, այլ քու փառահութիւնդ շահագործողներու եւ մատնիչներու: Եւ քանի որ բացատրութիւններու ժամը հասած է, ձգէ որ ամբողջ մտածումս յայտնեմ

— Թող այնպէս ըլլայ, հաւանեցաւ ճերճինսքի, բացատրէ՛...

Քու ամբողջ քաղաքականութիւնդ, շարունակեց Շիլթաշիչ, ենթարկուած է քու կոյր անձնուիրութեանդ, որ չես դադրիր յայտնելէ հանդէպ Վիլհէլմ Չթիրոսի: Քեզի համար, գերմանը Աստուած է: Արդ,— եւ պէտք է որ գիտնաս. մենք քանի մը հոգիներ կը խորհինք թէ կը սխալիս. Գերմանիան, անշուշտ, մեզի օգտակար հանդիսացաւ: Բայց մարդ խենդ ըլլալու է—եւ պարագան նոյնը չէ քեզի համար— ընդունելու համար թէ՝ եթէ ան մեզի օգնեց ցարականութիւնը տապալելու, միայն անոր համար էր որ մենք անոր տեղը անցնինք: Գերմանիան կ'ատէ Ռուսիան. Գերմանիան միայն մէկ բան կը տեսնէ, իր իսկ շահը եւ դուն ուզես կամ ոչ, այն օրը որ գագրինք իրեն հաճելի ըլլալէ, մեզ պիտի փշրէ այնքան դիւրութեամբ, որքան ես կը փշրեմ այս գաւաթը:

Ըսելով մէկտեղ, Շիլթաշիչ իր առջեւ գտնուող գաւաթը առնելով զայն գետին նետեց եւ փշրեց իր կրունկներուն տակ:

— Անպէտ շարժում մըն է որ կ'ընես, ըսաւ, Թ...,

— Թերեւս, շարունակեց Շիլթաշիչ, բայց ինչ որ անպէտ չէ, ճերճինսքիին հասկցնելն է թէ որքա՞ն կը խաբուի, եթէ կը կարծէ թէ՝ Գերմանիա թոյլ պիտի տայ որ ինք շարունակէ խաղաղօրէն քանդելու իր գործը:

— Քանդելու գործը. Այսպէ՞ս որ է կ'որակես մեր գործը: ընդմիջեց Լ...

Ամէն յանդգնութեան կարող եմ, եթէ առով «դատ»ին ծառայեմ: Այո՛, ամէն ինչ քանդեցինք, ամէն ինչ փճացուցինք: Անցեալէն բան մը չմնաց: Բայց եթէ ամէն ինչ քանդեցինք, վերաշինելու համար չէ՞ր միթէ:

Անշուշտ, ըսին շատ մը ձայներ:

— Արդ, ի՞նչ ըրինք մինչեւ հիմա, կը հարցնեմ ձեզի:

— Բայց..., սկսաւ Լ...

— Ոչի՛նչ. բան չըրինք, ըսաւ կտրուկ կերպով Շիլթաշիչ կամ աւելի ճիշդը, այո՛. պատրաստեցինք անկողինը որ վաղը Մեծ-Գերմանիոյ Անասնապետան պիտի գայ գրաւելու:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԵԱՆ

բոլորին՝ «Ընթէթիք կազօյին» պատրաստելու համար իսկ Ամերիկացիները Գերմաններուն պիտի տան գաղտնիքը կիլոյ մը, որուն համար պահանջը կը շատնայ աշխարհի քիմիական շուկային մէջ։

Գերման ներկի ընկերութեան հետ դաշնակցելով, «Սթանտարտ Օյլ»ը կ'ապահովէ նոր կապ մը եւս Ռուսիոյ հետ, քանի որ գերման ընկերութիւնը ունի Իկէյուսքօ կոչուած կարեւոր ճիւղ մը, որ Ռուսիոյ հետ գործ կ'ընէ։

Այս համաձայնութիւնը կարեւոր յաղթանակ մը կը նկատուի Սթանտարտ Օյլի համար, որովհետեւ անգլիական Իմփիրիըլ Քէմիքըլ Ինտըսթրիս, ֆրանսական Սօսիէթէ տէ Շարպօն տ'Իւրպէն եւ Ռօյըլ Տըչ Շէլ ընկերութիւնը երկար ատենէ ի վեր Գերմաններուն հետ բանակցութեան մէջ էին, մասնաւորապէս ձեռք ձգելու համար «սէնթէթիք կազօլին»ի գաղտնիքը։

Թուրքիոյ տեսակէտը Լօզանի խնդրին շուրջ

Լա Հէյի Միջազգային Իրաւարար Ատեանին առջեւ թրքական տեսակէտը պաշտպանեց դատական գործակալ Մահմուտ Էսատ պէյ, որ ըսաւ թէ տեղական Տէմոնի ձերբակալութիւնը համաձայն էր թրքական օրէնքին։ Ֆրանսական կառավարութիւնը պարզապէս յիշեալին երաշխաւորութեամբ ազատ արձակումը պահանջեց ըստ Լօզանի պայմանագրութեան 13րդ յօդուածին, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսա կը ճանչնար Թուրք դատարաններու իրաւասութիւնը։

Փրոֆէսէօր Պասրտան գիտել տուած էր թէ որքան դժուար եղան բանակցութիւնները՝ յանգելու համար Լօզանի դաշնագրին։ Էսատ պէյ բողոքեց այս ակնարկութեան դէմ եւ ըսաւ թէ միայն դաշնագիրները արժէք ունին եւ ոչ թէ անոնց կազմութեան եղանակը։ Յետոյ կարդաց Լա Հէյի ատեանին տուած դանազան որոշումները, որոնք կը հաստատեն այս սկզբունքը։ Բողոքեց նաեւ ֆրանսացի փրոֆէսէօրին այն «մեկնաբանութեան դէմ, որով շատ սեղմ իմաստ կուտայ Լօզանի դաշնագրին 15րդ յօդուածին, որուն համաձայն Թուրքիա իրաւունք չունի իր դատարանները իրաւասու հռչակել, եթէ չի կրնար յենուլ միջազգային իրաւունքի սկզբունքի մը վրայ։ Իրականութեան մէջ, յիշեալ դաշնագրի ...րդ յօդուածով քափիթիւլասիոնները ջնջուած ըլլալով, Թուրքիա ազատագրուած է եւ կրնայ իր դատական իրաւասութիւնը ի գործ դնել, առանց բախելու միջազգային իրաւունքի սկզբունքներուն։ « Չկայ որ եւ է օրէնք, ծնած միջազգային դաշնագիրներէ կամ սովորոյթներէ, որոնք կ'արգիլեն Թուրքիոյ իր վեհապետական իրաւունքը գործադրելու»։

Դատավարութիւնը շարունակուեցաւ երէկ կէսօրէն վերջ։

Ռուսիոյ մայր կայսրուհին մահամերձ

Քոփէնհակէն անգլիական թերթի մը կը հեռագրեն թէ Ռուսիոյ մայր կայսրուհին Մարիա՝ մայրը ցար Նիքոլա Բ.ի, ծանր հիւանդ է եւ շուրջիններուն մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Մայր կայսրուհին հիմա 80 տարեկան է եւ միշտ կը հաւատայ թէ իր որդին ողջ է եւ Սիպերիոյ մէջ գ.ի. ու կը յուսայ թէ իր մեռնելէն առաջ զան պիտի բարձրանայ։

Եգիպտոսի թագաւորը Պապին մօտ

Կիրակի օր Վատիկանէն չորս ինքնաշարժ կառքեր Եգիպտոսի թագաւորի բնակարանը երթալով, Ֆուատ Ա. ու իր հետեւորդները առաջնորդեցին Վատիկան, ուր փալաթինեան պահակախումբը զինուորական պատիւներ ընծայեց։ Ֆուատ թագաւորը ընդունուեցաւ արարողապետ իշխան Ռուսփոլիի եւ գերապայծառ Նարտոնէի կողմէ, որոնք ընկերացան Պապին յարկաբաժինը Պաշտօնական արարողութեամբ Պապին ներկայացաւ թագաւորը, նստելով անոր քովը թիկնաթոռի մը վրայ։ Տեսակցութիւնը տեւեց քառորդ ժամ։ Պապը Ֆուատ Ա.ի նուիրեց ոսկի խթանի պատուանշանը եւ իր պատկերը՝ ճոխ շրջանակով։

Թագաւորը յետոյ այցելեց կարտինալ Կասփարրիի։

Հինգ օդանաւ Եւրոպային Ամերիկա

Հինգ օդանաւեր կազմ ու պատրաստ կը սպասեն Ատլանտեան օդի Եւրոպային դէպի Ամերիկա թռչելու համար։ Ֆրանսացի Գոսթ, ընկերոջ մը հետ, մէկ շարժանիւնոց օդանաւով մը, Ժիվոն եւ Գորպիւ, երկշարժանիւնոց «Կապոյտ Թռչուն»ով, պիտի մեկնին Փարիզէն Նիւ-Եորք։

Գերման Լօօզէ, Քէօհլ եւ անթելի պաշտօնեայ մը, ու Ռիսթիկ, Լոնտոն եւ գերման լրագրող մը, մէկ շարժանիւնոց օդանաւերով, Տէսաուէն Նիւ-Եորք պիտի մեկնին։

Հինգերորդը պիտի ըլլայ Տրուհէն, որ Լէվինի հետ, «Միս Քոլոմպիա յով Փարիզէն Նիւ-Եորք պիտի երթայ։

Ատլանտեանի վրայ օդը աննպաստ է եւ թերեւս այսպէս տեւէ մինչեւ վաղը։ Այնպէս որ հաւանաբար թռիչքները սկսին հինգշաբթի, եթէ օդանաւորդները աճապարելով չուզեն ընտրել հիւսիսի ճամբան, անցնելով Ասորեան կղզիներէն, փոխանակ արեւելքէն արեւմուտք երթալու։

ՕԴԱՅԻՆ ՀՍԿԱՅ ԱՐՇԱՒ ՄԸ

Անգլիոյ զինուորական օդանաւային նախկին սպաներէն Կայլս կիրակի օր Տիթրոյթէն ճամբայ ելաւ դէպի Նոր-Զելանտա, մօտ 18,000 քիլոմեդր հեռաւորութիւն մը, զոր պիտի կտրէ հինգ հանգրուանով։ Նախ պիտի իջնէ Սան-Ֆրանչէսքօ (3,460 քիլոմեդր) 21 ժամէն, յետոյ պիտի մեկնի Հօնօլուլու՝ Հաւայի կղզին (3800 քմ.), եւ կը յուսայ շահիլ Ճէյմս Տոլի մրցանակը՝ 35,000 տոլար։

Երկու օր հանգչելէ յետոյ, Կայլս պիտի կտրէ ամէնէն երկար գիծը՝ Հօնօլուլուէն Պրիսպան (Աւստրալիա, 7530 քիլոմեդր), 48 ժամէն։ Պրիսպանէն պիտի անցնի Սիտնէյ (880 քիլոմեդր), յետոյ անկէ ալ Ուէլինկթըն (2,190 քիլոմեդր), Նոր-Զելանտայի մայրաքաղաքը։

Կայլսի օդանաւը երկյարկանի է, ունի երկու շարժանիւ, նման Լինտպէրկի օդանաւին։ Արագութիւնն է ժամը 160 քիլոմեդր։ Կը կշռէ 550 թօնօ։

*. Ձեխ օդանաւորդ Սքալօ մտադիր է այս օրերուս մեկնիլ Փրակայէն եւ վեց հանգրուանով հասնիլ Թօքիօ, կտրելով 23,000 քիլոմեդր հեռաւորութիւնը։

Սաստիկ երկրաշարժ Ճափոնի վրայ

Թօքիոյէն կը հեռագրեն թէ սարսափելի երկրաշարժ մը պատահած է Ճափոնի հիւսիսային կողմը, ուր 30 տարիէ ի վեր ամէնէն սաստիկ երկրաշարժն է որ տեղի կ'ունենայ։ Հեռագրական ու երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները խզուեցան։ Բազմաթիւ տուներ քանդուեցան Ֆուքուշիմայի եւ Սանտայի մէջ։ Բազմաթիւ զոհեր կան։

Ֆաքիր Թահրա պէյի ներկայացումները անհավատալի .... կը պատճառեն տեսնող հազարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Մաքէնզիի ներկայութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տուեն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Միշէլի Քրիստափոր եւ Ակնատաւրոսի Սերոնդ խումբի ընկերները վաղը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ մէթրօ Օտէօն։

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Հրազդան» եւ «Աղբիւր Սերոբ» խումբի ընկերները 11 Օգոստոս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ «Բլէօ տը Լիւնի վերնայարկը մէթրօ Իթալի։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վարդգէս խումբը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուի վաղը Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ծանօթ հաւաքատեղին, ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութեան շահող թիւերն են 17, 212, 252, 365, 364, 441. Դիմել՝ 57 Rue Bernard-du-Bois-Marseille Գ. Ժիրայր Տէր Վարդանեանի։

«ՈՍԿԻ ԿԵՕԼՃԻԿ» որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց ամէն տեղ, կը պատմէ Յովքի ծագումը, ալիքացումը, հայ գիւղացիին նահապետական կեանքը։ Սրտաճմլիկ մանրամասնութեամբ կը պատկերացնէ 1915ին Խարբերդի մէջ կատարուած Հայկ. ջարդը, տարագրութիւնները եւ կոտորածները։ Դիմեցէք՝ Փարիզ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ Գալճեան գրատունը, Լիոն, Գ. Յ. Հացագործեանի 64 Rue Rabelais, Վալանս, Գ. Ղուկաս Մարտիրոսեանի 9, Rue Baltazar Baro: Կրասս՝ Գ. Արա Յ. Վարդանեան .... Khraian Poste Restante.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Լուսիա Վարդապետեան, (հօր անունը Ղազարոս) կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Մինաս Վարդապետեան, 22 տարեկան, Բաբերդի Զօրուգ գիւղէն, հօր անունը .... Դիմել՝ Louisa Vartabedian, Chez K. Zumbullian, Grande Rue, Bollene-Vaucluse, France:

Կը խնդրուի Գոլոսյ, Յունաստանի եւ Սուրիոյ հայ թերթերէն արտատպել։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յարդգող ձեռնարկած է մեծ վիճակահանութեան մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի միութեան պարբերականին հրատարակութեան։ Դրուած են արժէքաւոր առարկաներ։ Տոմսերը ցրուած են բոլոր հայ գաղութներու մէջ։ Փափաքողները դիմեն իրենց տեղւոյն հայ թերթերուն, կամ կեդրոնը, Mlle. N. Kalpakianի, 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine), France, գին 5 ֆր.

ՊՈՒԼ-ՔՕԼՕՄՊԻ մէջ կազմուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ անմիջապէս երկու լաւ խումբեր կազմուած է, առժամեայ վարչութիւնը կը հրաւիրէ Անիէրի, Արժանթէօյի, Կարէնգոլոմպի եւ շրջականներու մարզիկները եւ նոր մարզուիլ ուզողները, որ գան արձանագրուին՝ մարզական նոր եղանակին պատրաստուելու համար։ Ժամադրավայր՝ Աթառ Քօլօմպի դաշտը շաբաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի առաւօտները, կամ Ռ. Տէյիրմէնճեանի՝ փոստ Գուրպիւուա, ամէն իրիկուն ժամը 8էն վերջ։ Մարզանքի փորձեր տեղի կ'ունենան նոյն դաշտին վրայ։ Վարչութիւնը կը պատրաստուի ....

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ատուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Ափրոդիտէ 12, Մանչուկ՝ աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Թահայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոգաամի զաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Յարիրուն թագը 12.50, Անհետացած սեթունդ մը 10, Խալամոլ Տը. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէրրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բանբեր 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Քաթօրիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Հռոմէօ 7, Արսէն Լիւբէն 20, Թասպութին 20, Շէրլօք Հոլմսի երեք պատմուածքները Չական, Թօփալ Օսման 5, Տը. Մօրի մրէժը 5, Մանուկը Սէրը 3 ֆրանք։

Միրիկ կինը 12.50, Ցեմաք կոյրը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Ջարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Ընուշ 5, Գէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ջաւախք.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պ. .... 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փոստի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e):

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

....

ԱԼՊՈՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ)

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ ԳԻՆ 3 ՖՐԱՆՔ

.ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou. Saint.Mandé. (Seine), եւ Լուսաբաց ի գործակալներուն

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիա,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	
....	M. d. or
....	Leva
Դրախմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուիցր. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Կր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
II	
III	
Թուրքիոյ Երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURNIKIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տարի.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 286bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

10 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 411 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԻՇԴ ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

Մոլորութիւններէ խուսափելու համար, պէտք է որ քաղաքական հոսանքներու հայեացքներուն ճիշդ գնահատութիւնը ընենք։

Մեր «հեռատես» եւ «ողջմիտ» ռամկավար իմաստուններ իրենց տեսակէտները պարզելէ աւելի զբաղած են Հայ Կոմկուսի հայեացքները պարզելով, եւ այնպիսի ձեւով մը, որ շփոթը աւելի խորացնելու կը ծառայէ։

Խորհրդայիններու տեսակէտը ներկայացնելու առթիւ, կ'առաջնորդուին իրենց ցանկութիւններով, առանց ուշադրութիւն դարձնելու թէ՝ անոնք գայրոյթով կը մերժեն ռամկավարներու փաստաբանութիւնը։

Համայնավարներու համար, երկրի մէջ թէ արտասահման՝ միաձոյլ ազգային զանգուած գոյութիւն չունի։ Անհատաբար հայ ազգ գոյութիւն չունի։ Կան միայն դասակարգեր եւ այդ դասակարգերուն մէջ ապրելու եւ շնչելու իրաւունք ունին միայն համայնավարները, իսկ Միացեալները կանխաւ մահուան դատապարտուած են։ Եթէ անոնք ուժ եւ հնարաւորութիւն ունենային, մէկ տարուան հարուածով կը կորէին Միացեալ դասակարգերու ներկայացուցիչները, իբրեւ արդարութեան գերագոյն գործ մը։

Հաւատոյ այս հանգանակէն կը բխի անոնց հանրային աշխատանքի ուղղութիւնը։ Երկրի թէ գաղութներու հանրային ձեռնարկները պէտք է կատարուին միայն համայնավարներու ձեռքով ու անոնց ըմբռնած եղանակով, ու այս աշխատանքը պիտի ամփոփուի ամէն տեղ ու ամէն արեւի տակ դասակարգային պայքարի մէջ, նպատակ ունենալով քաղաքացիական հեղափոխութիւնը։

Անցեալ օր մենք ցոյց տուինք Հայաստանի Կոմկուսի նախագահ Ա. Կարինեանի տեսակէտը, այս հարցին մասին։ Կարինեան այնքան պարզ եւ յստակ ձեւով կը յայտարարէ թէ ազգային հաւաքականութիւնը պէտք է քանդել, անոր տեղը դնելու համար միայն Կոմկուսի գրօշը։

Արտասահմանի մէջ հրատարակուող Կոմկուսի հայ օրկաններն ուրիշ բան չեն ըսեր, անոնք ալ կը կրկնեն նոյն բանը։ Փարիզի Երեւանեան մունետիկին «Ճշմարտական» յայտարարութիւնը թէ՝ «մենք համայնավարներ չենք, ինչպէս չեն մեծագոյն մասը մեր համակիրներուն», *պարապ խօսք է։ Եթէ ըսէին որ այդ թերթի խմբագիրները համայնավար չեն, այն ատեն ճշմարիտ կ'ըլլար, որովհետեւ անոնք պարզ վարձկաններ են եւ վարձկանները երբեք քաղաքական դաւանանք չեն ունենար։*

Մէկ ձեռքով իր քաղաքական դաւանանքը ուրացող թերթը միւս ձեռքով կ'ըսէ.

... «Դասակարգութեան մէջ տիրող տարրը կամ տարրերը միշտ ալ կը ձգտի իր կնիքը դնել ամբողջ կուլտուրայի վրայ եւ զայն ծառայեցնել իր քաղաքական խնդիրին»:

Ու քննելով հանրային բոլոր տեսակի աշխատանքները գաղութահայութեան մէջ, կը գտնէ որ իւրաքանչիւր շարժումի վրայ կայ ու պէտք է ըլլայ քաղաքական կնիք։ Ու հետեւողականօրէն, քանի որ «Հայաստանի մէջ հայ աշխատաւորական-միջազգայնական մշակոյթի կառուցումը» կը կատարուի, գաղութներու մէջ եւս պէտք է ըլլայ նոյնը։

... «Դասակարգային հասարակութեան մէջ, ինչպէս ըսինք, դասակարգական պայքարի ու հակամարտութեանց հիմնական խնդիրը քաղաքականն է։ Ինդիր է, գրուած է թէ ինչ պիտի ըլլայ «հայ ազգի» քաղաքականութիւնը։ Մենք գիտենք որ չի կրնար ըլլալ «հայ ազգի» մէկ քաղաքականութիւն, որովհետեւ հայ «ազգը» միատարր մէկ կազմութիւն չէ, այլ բաղկացած է դասակարգերէ ու ինքն իր մէջ ունի դասակարգերու պայքար»:

Ի հարկէ Հայաստանի աշխատաւորական միջազգայնի հարց չկայ, կայ միայն Կոմկուսի անքննադատելի կամքն ու իշխանութիւնը, նոյնը պիտի շարունակուի նաեւ գաղութներու մէջ։ Հայ ազգ կամ ազգային հաւաքականութիւն գոյութիւն չունի։

Այս յստակ եւ մաքուր հայերէնով կատարուած յայտարարութիւնները մեկնութեան կարօտ չեն, հետեւաբար ռամկավարներու կողմէն տրուելիք ոեւէ այլ մեկնութիւն, պիտի նշանակէ գիտակից ու գիտաւորեալ խեղաթիւրում։

Դիրքերու այսպիսի ճիշդ գնահատութենէ յետոյ, մենք շատ պարզ եւ հասկնալի լեզուով կ'ըսենք, թէ՝ դասակարգային պայքարը նպատակ չէ, միջոց մըն է միայն, հասնելու համար ապադասակարգային ազգային հաւաքականութեան մը, ուր, ոչ թէ դասակարգի մը բռնապետութիւնը պիտի հաստատուի, այլ իւրաքանչիւր քաղաքացի հաւասար ու անկապտելի քաղաքական իրաւունքներ պիտի վայելէ։ Այս տեսակէտէն առաջնորդուելով, մեզի համար գոյութիւն ունի «մէկ ազգ» եւ ազգային հաւաքական քաղաքականութիւն իր հայրենի երկրին մէջ, իսկ արտասահմանի գաղութներու համար, մէկ ազգային հաւաքականութիւն, առանց արտաերկրային քաղաքականութեան։

Անկախ դասակարգային մանուածապատ հարցերէն, ազգային հաւաքականութիւն մը ապրեցնելը մեզի համար գերագոյն նպատակ է, որուն դէմ պայքարողին հետ գործ չունինք, եւ կը նկատենք թշնամի։ Ի՞նչ կ'ընեն ռամկավարները. կը շարունակեն տարուբերուիլ այս երկու տեսակէտներուն միջեւ։ Պիտի փորձե՞ն մեկնել Կոմկուսի քաղաքականութիւնը իրենց ուզած ձեւով, պատշաճեցնելու համար իրենց ցանկութեան, թէ տեսակէտներու ճիշդ գնահատութենէ յետոյ, այլ եւս չպիտի օրօրուին պատրանքներով եւ պիտի փութան տեղ բռնել գոնէ մեր գաղութային հաւաքական աշխատանքին մէջ։

Կը սպասենք լսել յստակ պատասխան մը։ Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՏՕՆԵՐ

Սօֆիայի Արաքսը խօսելով «Իլինտէն»ի տարեդարձին վրայ, կը գրէ (2 օգոստոս).

— «Այսօր, Մակեդոնական գաղթականութիւնը Պուլկարիոյ ամէն կողմը կը տօնէ իր մեծ ապստամբութեան, «Իլինտէն-եան» ըմբոստութեան 24րդ տարեդարձը։

«Պետական պաշտօնական տօն չըլլալով հանդերձ, այսօր բոլոր մակեդոնական հաստատութիւնները, վաճառատուներն ու խանութները անխտիր փակ են, յարգելու համար յիշատակը անոնց՝ որոնք ինկան սուլթանական գնդակներուն եւ եաթաղանին տակ, որպէս զի Մակեդոնիան, բարի, արեւոտ, ազատ ու երջանիկ օր մը տեսնէ, վերջ դնելով իր դարաւոր ստրկութեան։

«Անցան թրքական տարափներու օրերը Մակեդոնիոյ վրայէն, ինկան կարմիր սուլթանները եւ Փիրինի վրայ այլ եւս չի ծածանիր թրքական արիւնոտ կիսալուսինը։ Թուրքիան չկայ, բայց՝ Մակեդոնիան ազատ չէ այսօր ալ, ու կը շարունակէ պայքարիլ իր ազատութեան ի խնդիր։

«Իր հայրենիքէն տարագրուած մակեդոնական հոծ զանգուածը որ ապաւէն գտած է Պուլկարիոյ մէջ, կը շարունակէ միալ խանդավառ իր երազներուն համար։ Պապենական օճախէն հեռու, մակեդոնացին կը շարունակէ կենդանի պահել հայրենիքի սէրը իր զաւակներուն սրտին մէջ, արծարծել Վէստեան կրակը, ազատութեան հուրը, պահելու համար զայն միշտ բոցավառ եւ ճարճատուն։

«Ամէն ժողովուրդ որ կռուած է ազատութեան համար, սահմանած է իր փառքի օրերը, լուսաւոր թուականները։ Մակեդոնիան ալ ունի անոնցմէ եւ «Իլինտէն»ը իր հոգիի հերոսական թռիչքին մեծագոյն սաւառնումն է, իր ազատութեան տենչին գերագոյն ճիչը։

«Մենք չենք ըսեր թէ պուլկարին, մակեդոնացիին ու հային պայմանները նոյն են, բայց մենք կ'ըսենք թէ, ոչ մէկ արգելք կայ որ ազգովին, առանց ո եւ է չնչին տարակարծութեան իսկ, տօնենք Մայիս 28ը՝ մեր անկախութեան տօնը, Վարդանանցը, Սահակի եւ Մեսրոպի օրը։

«Մենք այդ չենք ըներ, որովհետեւ մեր մէջ հաւաքականութեան փրկարար բնազդը տեղի տուած է բաժան բաժան եղերուն առջեւ, կազմալուծուած է մեր ներքին բարոյական եւ հետեւաբար նիւթական ալ միութիւնը։ Մասնաւորապէս Հայաստանի Անկախութեան անկումէն վերջ անկումը կը նշմարուի մեր ներքին հոգեբանութեան ու մեր առաքինութիւններու դաշտին մէջ ալ։

«Այնպիսի առեն մը, երբ ժամանակին անողոք անիւը ամէն օր բան մը կը խլէ մեր ազգային էութենէն, երբ ամէն օր կ'օտարանանք հայութենէն ու անոր աւանդութիւններէն, ցաւալի է ըսել ոչինչ կ'ընենք հաւաքականօրէն դիմագրաւելու համար ապազգայնացման վտանգը, որ կուգայ դանդաղ՝ բայց շատ ապահով քայլերով։

«Մակեդոնական գաղութը, պուլկար ժողովուրդը մանաւանդ, ամէն օր մեզի նորանոր դասեր կուտայ, ըսելով մեզի թէ ինչպէ՞ս կարելի է կենդանի պահել ազգային իտէալներն ու զգացումները ժողովրդական զանգուածներու մէջ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սաքքօ-Վանցեթթիի ժամկէտը ձգուած

Պոսթընէն կը հեռագրեն թէ Սաքքօն եւ Վանցեթթին ելեկտրական աթոռէն փրկելու ամէն յոյս կորսուած է այլեւս։ Մասաչուսէցի գերագոյն ատեանին դատաւորը Սէնտըրսըն առաջի օր մերժեց դատին վերաքննութիւնը, առարկելով որ իրաւական ամէն միջոց սպառած է այլեւս։ Սաքքօ-Վանցեթթի պաշտպանութեան կոմիտէն խնդրագիր մը ղրկեց կառավարիչ Ֆուլլըրի՝ խնդրելով որ մահապատիժը յետաձգուի. սակայն ոեւէ պատասխան չստացաւ։ Նոր փորձ մըն ալ կատարուեցաւ վճիռը տուող դատաւոր Թէյըրի մօտ, կրկին դատի ձեռնարկելու համար. սակայն անդրդուելի դատաւորը բացարձակապէս մերժեց։

Պոսթընի մէջ նոր ցոյցեր կատարուեցան. ոստիկանութիւնը ուզեց ցրուել ամբոխը, որ ընդդիմացաւ. ատոր վրայ ոստիկաններ կրակ բացին ցուցարարներուն վրայ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։ Ոստիկանները հրաման ստացան կրակ բանալ ամէն տեղ, ուր խռովութիւն կը ծագի։

Նիւ-Եորքի մէջ արհեստակցական միութեանց պատկանող կէս միլիոն աշխատաւորներ հրաւիրուեցան գործադուլ ընել. սակայն չի կարծուիր որ յաջողի։ 15,000 ոստիկաններ գիշեր ցորեկ կը պահպանեն քաղաքը։ Կազմուած է թռուցիկ ջոկատ մը, բաղկացած 14 ինքնաշարժ հեծելանաւորներէ եւ երկու հրասայլերէ, որոնք կազմ ու պատրաստ կը սպասեն՝ ոեւէ շարժում զսպելու համար անմիջապէս։ Նախազգուշական խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին։ Մէթրոյի կայաններուն մէջ համախմբումները արգիլուած են։

Նիւ-Եորքի իտալական թաղին մէջ շէնքի մը վրայ երկու ռումբեր նետուեցան, հրդեհ առաջ բերելով։ Կորուստը կը հաշուուի 60,000 տոլարի։ Երկու Իտալացիներ ձերբակալուեցան։

Առջի իրիկուն 10,000 ցուցարարներ փորձեցին գրաւել Չարլսթընի բանտը, ուր կը գտնուին մահապարտները։ Հետեւակազօրքի ջոկատ մը ցրուեց ցուցարարները։ Ձերբակալուածներուն մէջ է նաեւ յայտնի փիլիսոփայ Ուիլեըմ Ճէյմսի եղբօրորդին։

Նիւ-Եորքի մէջ բազմաթիւ մեծ ընկերութիւններու տնօրէնները սպառնական նամակներ ստացան անիշխանականներէ։ Նամակներուն մէջ կ'ըսուի.

«Ձեր շէնքը եւ ուրիշներ պիտի քանդուին այս շաբաթ, եթէ մեր ընկերները չազատուին։ Ուստի ձեր կարելին ըրէք զանոնք արձակել տալու համար։ Մէթրոյին մէջ եղած պայթիւնները օրինակ մըն են թէ ինչ կրնայ պատահիլ, եթէ մեր ընկերներուն ներում չշնորհուի։ Բաւական պայթուցիկ նիւթեր ունինք, ամբողջ Նիւ-Եորքը կործանելու համար։ Ոստիկանները, ինչպէս նաեւ հարուստները պիտի սատկին։ Դուք եւ ձերինները մեռած էք, եթէ մեր կողմը չըլլաք»։

Աշխարհի ամէն կողմերը ցոյցերը կը շարունակուին։ Գազապլանքայի մէջ ամերիկեան հիւպատոսարանին առջեւ ամերիկեան դրօշակ մը այրուեցաւ։ Ցուցարարները քարկոծեցին նաեւ հիւպատոսարանը։

Փարիզի աշխատաւորական շրջանակները կը շարունակեն իրենց տենդոտ գործունէութիւնը։ Առջի օր փորձեր եղան ամերիկեան դեսպանատան առջեւ ցոյց ընելու, սակայն ոստիկանութիւնը արգիլեց։

Փարիզի Իտալացիներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ ամերիկեան դեսպանատունը։ Քարտուղարը յայտնեց թէ Սաքքօ-Վանցեթթիի դատավարութիւնը շատ օրինական պայմաններու մէջ տեղի ունեցաւ։

Ֆրանսացիներու խնդրանքին վրայ, Լինտպէրկ դիմում կատարեց կառավարիչ Ֆուլլըրի՝ ներում շնորհելու համար երկու անիշխանականներուն։ Նունժեսէրի մայրը եւս նման դիմում մը ըրաւ կառավարիչին։ Փարիզի բանւորական արուարձաններուն եւ Ֆրանսայի ճարտարարուեստական կեդրոններուն մէջ ցոյցերը կը շարունակուին։

«Լօթիւս»ի խնդիրը

Դատական գործավար Մահմուտ Էսատ պէյ երկուշաբթի կէսօրէն յետոյ վերջացուց թրքական տեսակէտին պաշտպանութիւնը։ Իր գլխաւոր տեսակէտը այն էր, որ Թուրքիա գերիշխան պետութիւն ըլլալով, իրաւունք ունի ազատօրէն շարժելու իր ազգային պաշտպանութեան համար։ «Պօզքուրտ»ի միջադէպին հետեւանքով ութը թուրք քաղաքացիներ մեռան, ա՛յդ է պատճառը տեղակալ Տէմոնի հետապնդուելուն։ Ֆրանսա եւ Թուրքիա հոս չեն եկած Լօզանի պայմանագրութեան 15րդ յօդուածը մեկնելու համար։ Պահանջուածը իրաւարարութիւն մըն է։ Խնդիր է գիտնալ թէ Լօթիւսի փոխ-նաւապետը հետապնդելով, Թուրքիա միջազգային իրաւունքի հակառակ շարժա՞ծ է։

«Նոր Թուրքիա ուզեց մաս կազմել ազգերու մեծ ընտանիքի մը։ Այս կացութեան առաւելութիւններուն հետ միասին պարտաւորութիւններն ալ ընդունեց։ Փոխեց իր օրէնսդրութիւնը եւ դժուարութեանց բախեցաւ։ Եւ սակայն դատարանի վճիռը պիտի յարգուի Թուրքիոյ կողմէ, որ չուզեր իր բախտը զատել եւրոպական քաղաքակրթութեան բախտէն.

Փրոֆէսէօր Պասդեվան պատասխանեց երէկ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՂՏԱՏԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄՈՒՍՈՒԼ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻՆ

Նահր էլ Օմարի հայ գաղթականութիւնը Մուսուլի շրջանը տեղափոխելու համար կառավարութիւնը տուած է իր համաձայնութիւնը։ Նկատի ունին Նիգաթի ու Մուսուլի միջեւ եւ Սինջինարի շրջանի պետական հողերը։ Այս նպատակով Պ. Լեւոն Շաղոյեան մեկնած է Մուսուլ, այժմէն խորհելու համար տեղափոխութեան, բնակութեան եւ մշակութեան միջոցներու մասին։

∴ Դիլանի գաղթակայանի վատառողջ կլիմային զոհ կ'երթան բազմաթիւ մանուկներ։

∴ Մուսուլի մէջ համերաշխութեամբ կատարուած է Թաղ. Խորհուրդի ընտրութիւնը, առանց «տեղացի» կամ «գաղթական»ի խտրութեան։

∴ Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդը Պաղտատի համար Կաթողիկոսական պատուիրակ նշանակած է Սուրէն Ծ. վրդ.ը։

Չաւէն արքեպս. Եղիայեան այժմ Պաղտատ կը գտնուի։

ԹՐՈՑՔԻ ԵՒ ԶԻՆՈՎԻԷՎ ՎՏԱՐՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 5 օգոստոս թուականով.—

Ռուս համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ Փրավտա կը գրէ՝ որ Մոսկուայի համագումարը որոշեց կեդրոնական կոմիտէէն վտարել Թրոցքին եւ Զինովիէվը։ Թերթը կ'աւելցնէ թէ ընդդիմադիրներու ուժը պիտի կոտրի եւ թէ Խորհրդային Միութեան սպառնացող պատերազմի վտանգներուն վրայ, ընդդիմադիրներէն շատեր յարեցան Սթալինի։

ՌՈՒՍԵՐՈՒ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ ճերմակ Ռուսերու բնակութեան մասին վճռական հրահանգ հասաւ կուսակալութեան։ Ռուսերը մինչեւ Փետրուարի վերջը պիտի կարենան Թուրքիա մնալ։ Կառավարութիւնը իբր թրքահպատակ պիտի ընդունի դիմում կատարողները։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ սովետական մայրաքաղաքին մէջ նոր եւ բուռն պայքար մը սկսած է ուսանողներուն մէջ մարքսիստ եւ կոմունիստ վարդապետութեանց դէմ։ Լենինկրատի, Խարքովի եւ ուրիշ կեդրոններու ուսանողական շրջանակներուն մէջ, աշակերտները հետզհետէ կը յարին փիլիսոփայական եւ կաթոլիկ վարդապետութիւններու։

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ԴԵՂ ԿԸ ՏԱՆԻՆ

Պարսկաստանի արեւելեան կողմերը խոլերայի սարսափելի համաճարակ մը բազմաթիւ զոհեր կը խլէ։ Ֆրանքֆորթէն օդանաւ մը 100,000 փոքրիկ շիշով լեցուած՝ ճամբայ ելած է դէպի Թեհրան։ Կը յուսացուի որ երեք օրէն պիտի կրնայ հասցնել դեղերը։

ՀԻՆ ՆԿԱՐՆԵՐ.— Երուսաղէմի եւ Երիքովի միջեւ գտնուեցաւ քարայր մը, ուր բնակած է Ցէռոնիմոս Ճգնաւորը, 5րդ. դարուն։ Քարայրին պատերը զարդարուած են նկարներով, որոնք կը ներկայացնեն Յիսուսի կեանքին զանազան տեսարանները։ Այս նկարները կը նկատուին քրիստոնէական թուականին ամենէն հինները։

ՈՒՐԲԱԹԻ ՏԵՂ ԿԻՐԱԿԻ.— Պոլիսէն Օգոստոս 9 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ մէջ հանգիստի պաշտօնական օր պիտի նշանակուի Կիրակին, փոխանակ Ուրբաթի։ Այս կերպով Թուրքերը կ'ուզեն բոլորովին եւրոպական ու քաղաքակիրթ ազգ մը դառնալ։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Գաւառային ժողովը. — 70.000 ֆրանքի խնդիրը. — Հոգեւոր հովի՞ւ թէ՞ քահանայ. — Վարչութեան զեկոյցը. — Նոր դպրոցներ բացուած. — Մարսէյլի ծայրինակի մը նուէրը. — Պալասաւի բանաձեւ Գալֆաեան վրդ.ին։

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Մարսէյլի Գաւառային չորրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 2 երեքշաբթի կէսօրէ վերջ Հայոց եկեղեցիին մէջ։ Ներկայ էին 18 պատգամաւորներ, որոնց վրայ աւելցաւ հատ մը եւս՝ Սէնթ Անթուանէն։ Երկար նախամարտութենէ յետոյ, վերջապէս Սէնթ Անթուանի 50 ազգային տուրք վճարողներէն 35 հոգի քուէարկութեան մասնակցելով, ընտրած էին Պ. Վահան Կոստոյեան անուն հայրենակից մը։ Բանաւոր պատճառներով կը բացակայէին 4-5 հոգի, որոնց մէջ նաեւ նախագահ Պ. Յակոբ Սելեան, որուն հիւանդութեան պատճառով ժողովը վարեց Պ. Գ. Շահյամեան։ Օրակարգի առաջին մասը կը կազմէր 70 հազար ֆրանքի խնդիրը։

Մինչեւ գումարը նախորդ վարչութեան օրով պահ դրուած էր Բարեգործականի մօտ ու պէտք գանձուէր յանձնախումբի մը կողմէ, բաղկացած երեք հոգիէ, եթէ անոնց ստորագրութիւնը վաւերացուի կաթողիկոսական պատուիրակութենէն։

Այս դրամը գանձելու միակ իրաւասու մարմինը Գաւառային ժողովը ըլլալով, որոշուեցաւ ընտրել յանձնախումբ մը։

Պ. Պերճ Թաշճեանի առաջարկով այս յանձնախումբին անդամ ընտրուեցան նախագահ Պ. Սելեան, քարտուղար Հ. Սէքբէնկիւլեան եւ վարչային խորհուրդէն մէկ ներկայացուցիչ։

Օրակարգի երկրորդ խնդիրն էր տեղապահի կամ հոգեւոր հովիւի մը ընտրութիւնը։ Վարչային Խորհուրդին կողմէ Պ. Յակոբ Պալըքճեան յուսաբանութիւններ տալով, շեշտելով Մարսէյլի նման հոյակապ կեդրոնի մը համար հոգեւոր պետի մը անհրաժեշտութիւնը, մանաւանդ որ Մարսէյլ ունի տասնի չափ կազմակերպուելիք շրջաններ։ Քանի մը պատգամաւորներ դէմ արտայայտուեցան եւ առաջարկեցին քահանայի մը յանձնել այդ պաշտօնը, որովհետեւ նոր առաջնորդի մը ընտրութիւնը պիւտճէին վրայ ծանր բեռ մը պիտի աւելցնէր։

Վարչային Խորհուրդի կողմէ յայտարարուեցաւ նաեւ թէ Պալըքճեան եպիսկոպոս անպայման կ'ուզէ հոգեւոր հովիւ մը նշանակել Մարսէյլի համար։ Պ. Եղիշէ Թորոսեան ընդունելով հանդերձ առաջնորդի մը անհրաժեշտութիւնը, առարկեց թէ կաթողիկոսական պատուիրակը չի կրնար այս ժողովը ստիպել որ իրեն ուզածը նշանակուի։ Քանի որ այստեղի մարմինները պիտի վճարեն անոր ռոճիկը, Պալըքճեան եպիսկոպոս միայն թեկնածուներ կրնայ ներկայացնել։ Կարճ վիճաբանութենէ վերջ, սկզբունքով ընդունուեցաւ Մարսէյլի համար ընտրել հոգեւոր հովիւ մը, եւ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ այս խնդիրը ձգել Վարչային Խորհուրդին, որպէսզի իր պիւտճէն հաւասարակշռելէ եւ աւելի բնականոն վիճակ մը ստանալէ վերջ, յարմար թեկնածուներով ներկայանայ յառաջիկայ ժողովին։

Ամէնէն վերջ լսուեցաւ Վարչութեան երկու ամսուան գործունէութեան զեկոյցը, զոր ըրաւ ատենադպիր Պ. Լեւոն Մեսրոպ։ Կը ներկայացնեմ ամփոփ կերպով։

Վարչութիւնը իր գործունէութեան իբրեւ հիմ ընդունած է հետեւեալ ուղեգիծը.

1.— Համերաշխօրէն տանիլ բոլոր գործերը եւ կազմակերպել գաղութը։

2.— Կրթական գործը նկատել ամէնէն էականը եւ ամբողջ ուժով աշխատիլ անոր յաջողութեան։

3.— Մարսէյլի եկեղեցիին եւ շրջակայ արուարձաններու մատուռներուն յարատեւութիւնը ապահովել։

4.— Ճշտել Վարչային Խորհուրդի փոխ յարաբերութիւնները տեղական իշխանութեանց հետ։

5.— Գործի մղել Հայրենակցական Միութիւնները իբր ազդակ գաղութի կազմակերպութեան։

Ինչպէս բնոյթ, կազմակերպչական ամէնէն կարեւոր գործն էր կրթականը եւ առ այդ Յունիս 3ին կազմուած է Ուսումնական Խորհուրդ մը հետեւեալներէ՝ Պ.Պ. Հայկ Սէքբէնկիւլեան, Աբրահամեան եւ Պերճ Թաշճեան, որոնք անմիջապէս պատրաստած են իրենց ծրագիրը շրջանի ուսումնական գործը կանոնաւոր կերպով վարելու համար, եւ վարչութեան բերած են երկու գործնական առաջարկներ. — Ա. — Զափահաս հայուհիներու համար դասընթացք մը բանալ մանկապարտիզպանուհիներ պատրաստելու համար. Բ. — Մարսէյլի դպրոցին ուսումնական շրջանը մէկ դասարանով բարձրացնել։

Սէնթ Անթուանի մէջ երկու դպրոցներ բանալու հոգը յանձնուած էր Պ. Արապեանի։ Այդ դպրոցները բացուած են արդէն։

Սէն Ժերոմին իր սեփական դպրոցն ու եկեղեցին ունենալու համար 10,000 ֆրանքի պահանջք մը ներկայացուցած է։

Պուլվար Օտոյ 40 աշակերտներով մանկապարտէզ մը ունի, ինքնաբաւ է։

Կարտամ՝ Հոգաբարձութիւնը կազմուած ու նախնական բոլոր գործերը լինցած են։ Ֆրանսական վարժարաններու արձակուրդին կը բացուի Ազգ. վարժարանը։

Սէն Լուի եւ Փօն Սէնթ Էսփրիի հետ բանակցութիւններ կը կատարուին։ Նոյնը՝ Պօվէնի եւ Մարթիկի համար։ Իսկ Նիսի եւ Տրասկինեանի մէջ դեռ ոչ մէկ ձեռնարկ չէ եղած։ Կեդրոնի մանկապարտէզը, որ 70ի մօտ աշակերտներ ունի, հակառակ Ուսումնական Խորհուրդի փափաքին, կապուած կը մնայ Փարիզի կրթական յանձնախումբին, անշուշտ Պալըքճեան Եպս.ի հաւանութեամբ։

Յետոյ յայտարարուեցաւ նաեւ թէ Մարսէյլի մէջ բնակող Պ. Գրիգոր Հայրապետեան Մանկապարտէզի մը ամբողջ ծախքը հոգալու պատրաստակամութիւն յայտնած է, որուն համար Գաւառային ժողովը որոշեց շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղել։ Յայտնուեցաւ նաեւ Ազգասիրական կազմութիւնը։ Ատենապետ Տօք. Պէյլեան, ատենադպիր Ա. Գրաճեան, գանձապահ Ա. Անտոնեան, որոնք առժամապէս դարմանատուն մը բանալով կոչ ուղղած են գաղութահայութեան, որպէսզի շաբթուան մէջ երկու օր ձրի քննութեան ենթարկուին բոլոր կարօտ հիւանդները։

Գալով նիւթականին, նախորդ վարչութիւնը յանձնած էր 83.60 ֆրանք, իսկ մուտքի նայելով պարտք 550 ֆր.։ Մայիս ամիսէն մինչեւ 1 Յուն., մատակարարուած է Գալֆաեան վարդապետի կողմէ, հաշիւ չներկայացուցած, միայն 1200 ֆրանքի բաց ցոյց տուած է։ Յունիս 1-30 մուտք եղած է 6468 ֆրանք, Յուլիսին 7660 ֆրանք, ընդհ. գումար 14,128 ֆրանք։

Նախորդ տարուան նոյն երկու ամիսներու հասոյթը եղած է 8719.20 ֆրանք։

Երկու տարուան հասոյթներուն մէջ պէտք չէ հաշուել ազգային տուրքի համար հաւաքուած գումարները։

Վարչային Խորհուրդը որոշած էր նաեւ վճարել տարեկան 12,000 ֆրանք կաթողիկոսական պատուիրակութեան։

Զեկուցման վերջին մասը կը վերաբերէր Գալֆաեան վարդապետի, որ Գաւառային Ժողովի որոշումով պարտաւոր էր մնալ մինչեւ Յունիս 14, եւ կատարել բոլոր պաշտօնական ձեւակերպութիւնները։ Մինչդեռ այս որոշումը անարգելէն զատ նորէն ալ աւելցուց նախկին գործունէութիւններուն վրայ, որուն համար Վարչութիւնը Գաւառային Ժողովին ներկայացուց հետեւեալ բանաձեւը որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ —

«Մարսէյլի եւ շրջակայի հոգեւոր հովիւ Մամբրէ վարդապետ Գալֆաեանի գործունէութիւնը այս շրջանի մէջ մութ կը մնայ մեզի համար։ Հայ մամուլին մէջ իր գործին, վարք ու բարքին շուրջ զանազան յայտնութիւններ եղան, որոնք որ եւ է դատաստանի առջեւ իրենց հրապարակային արդարացումը չգտան դժբախտաբար։

«Գալֆաեան վրդ. չէզոք եւ անկողմնակալ չկրցաւ մնալ նաեւ ընտրական հարցին մէջ. շարունակ ընդդիմացած է ընտրութեանց եւ ջանացած լայնօրէն օգտուիլ գաղութի ներքին վէճերէն, եւ երբ հակառակ իր կամքին ընտրութիւնները տեղի ունեցան, հրաժարական ներկայացուց վերջնական ընդհանուր ժողովին։ Ժողովը մերժեց զայն, առիթ տալու համար իրեն նոր գործունէութեամբ իր արժէքը որոշելու, այսինքն բոլոր բռնածները հերքելու կամ հաստատելու։ Սակայն Գալֆաեան վարդապետ խուսափեցաւ իրեն ընծայուած այս նոր պատեհութենէն, եւ այսպէս հեռացաւ Մարսիլիահայ գաղութէն՝ լքելով իր հօտը։»

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Վերջերս Նիւ Եորքի մէջ գումարուեցաւ Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչի պատգամաւորական ժողովը, որ տեւեց երեք օր։ Ժողովին կը մասնակցէին 56 պատուիրակներ եւ գործօն մասնաճիւղեր Ամերիկայէն մինչեւ Խաղաղական, ինչպէս նաեւ Քանատայի եւ Յունաստանի մասնաճիւղերը։ Այս վերջին երկու երկիրներու Հայ Կարմիր Խաչի բոլոր մասնաճիւղերը մաս կը կազմեն Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչին, [illegible] ժողովին առջեւ եւ կ'ենթարկուին [illegible]։ Յունաստանի [illegible] միջոցաւ զրկած էին իրենց մէկ տարուան ընդհանուր համարատուութիւնը՝ նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համար, կցելով երկար ցանկ մը՝ երեք որբանոց-արհեստանոց վարժարաններու մասին։

Ընդհանուր տեղեկագիրներէն պարզուեցաւ, որ անտեղիտալի մակընթացութիւն մը սկսած է դէպի Հայ Կարմիր Խաչի շարքերը — Յունաստանէն մինչեւ Հեռաւոր Քալիֆորնիա։

ա) Հայ Կարմիր Խաչի բոլոր մասնաճիւղերը անխտիր՝ արժանացած են ժողովրդական ամենալայն համակրանքին [illegible] գնահատանքին գործունէութեան աւելի [illegible]։

բ) Մասնաճիւղերու բոլոր ձեռնարկները, այս վերջերս, աննման յաջողութեամբ կը պսակուին։

գ) Չնայած Շիքակի գործազրկութեան նիւթական բարեբեր ազդեցութեանը մեր շարքերուն վրայ, եւ չնայած այլ [illegible] գաղթութիւններուն եւ ժամանակ խլող [illegible], բոլոր մասնաճիւղերը այդ առթիւ իրենց բարոյական [illegible] «Դրօշ»ը, կատարած են իրենց վրայ դրուած անցեալ պատգ. ժողովի նիւթական պարտականութիւնները՝ գոհացուցիչ կերպով, «Հովանաւորք» նոյնիսկ «աւելի»։

դ) Վերջին մի քանի ամիսներու ընթացքին, շարքերը զգալի կերպով խտացած են։

ե) Կազմուած են նոր մասնաճիւղեր մի քանի վայրերու մէջ։

զ) 1921ին կազմալուծուած մի քանի մասնաճիւղերը՝ այժմ վերակազմուած են եւ անդադրնօրէն աշխատանքի են լծուած, թարմ տրամադրութիւններով։

է) Քանատայի մասնաճիւղերը աննախընթաց շարժման մէջ են այս շրջանին, եւ ուշագրաւ գործ են կատարած՝ հնայած տնտեսական դժուարին պայմաններով շրջապատուած ըլլալուն։

ը) Յունաստանի մասնաճիւղերը նմանապէս, մեծ նուաճումներ կատարած են։

Ներկայիս անոնք լծուած են բազմապէս մանուկներու եւ որբերու փրկութեան գործին։ Բացուած են մի քանի որբանոց-վարժաններ, երկսեռ աշակերտներով։ Ասոնց կարգին յիշատակութեան արժանի է Գոգինիոյ Հ. Կ. Խաչի «Հայրիկուհեանց»ը որ անցեալ տարեշրջանին 150 աշակերտներ խնամած է եւ այս գալիք շրջանէն սկսեալ 200-ի պիտի բարձրացուի անոնց թիւը։

Յունաստանի Հայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերէն յիշատակութեան արժանի են պատանձնապէս հետեւեալները —

Նիքայայի մասնաճիւղ 115 երկսեռ անդամներով։ Ֆինիքսի 67, Փէրէւսի 51, Ամարիսի 33, Լավրիոն 52, Պաթրիսա 48, Վոլո 44։ Միւս մասնաճիւղերը նոր շարժման մէջ են։

Այս մասնաճիւղերը մայրական դեր կը կատարեն [illegible] հայութեան եւ անոնց անխնամ փոքրիկներուն օգնութեան ու դաստիարակութեան մեծ գործին մէջ։

Նկատի առնուած հարցերու, տրուած որոշումներու եւ հանուած բանաձեւերու շարքին մէջ՝ ուշագրաւ տեղ կը գրաւեն հետեւեալները՝

1.— Հայաստանի կարօտ ընտանիքներու օգնութիւնը, հնարաւոր չափերով։

2.— Յունաստանի որբապաշտպան գործը եւ, գաղթական հայութեան օգնութիւնն ու դէպի Հայաստան ներգաղթը՝ հնարաւոր չափով։

3 — Արտասահմանի, Սուրիոյ եւ առ հասարակ արտասահմանի Հայ գաղթականներու ազգահաւաքման եւ մանաւորապէս «որբերու» եւ «հիւանդներու» օգնութեան կազմակերպումը եւ օժանդակութիւնը, ամէն ինչով որ հնարաւոր է։

4.— Հաստատուած Հայ [illegible] դաստիարակութեան գործը եւ խնամքը «Մանուկ» [illegible]։

5 - Հանգերձահաւաքման գործը

6.— Ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին օժանդակութիւնը։

7.— Ամերիկահայ կնոջ քաղաքացիական դաստիարակութիւնը տեղական [illegible] միջոցներով։

8.— Շարքերու խտացումն շարունակական վերելքի աշխատանքը, եւ ինքնազարգացումի միջոցներ։

Ասոնցմէ զատ, նկատի առնուեցան նաեւ շարք մը «Չնախատեսուած Հարցեր» եւ տրուեցան համապատասխան որոշումներ։

Պիւտճէի Յանձնաժողովը ներկայացուց նախահաշիւը, որ վերաքննելով ժողովին կողմէ, վաւերացուեցաւ անփոփոխ՝ իր «Մանուկ»ի սահմանին մէջ։

Ցերը ունեցաւ ելքը. Վարչութեան ընտրութիւնը։

Հայ Կարմիր Խաչի եռօրեայ պատգամաւորական ժողովի փակումը նմանապէս տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր կերպով։

Փակման հանդէսին հրաւիրուած էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Շրջանակին 3-րդ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորները

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԵՐՔԻՒԼԱՆՈՄԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ցամաքէն դարեր առաջ Վեզուվի ստորոտը կը ծաղկէին փարթամ քաղաքներ, Պոմպէյ եւ Հերքիւլանոմ, ուր կեանքը կ'արփաւէտէր, ուր խրախճանքի երգերը կ'արձագանգէին դէպի հեռուն։

Յանկարծ երկինքը կը մթնայ. Հրաշագին սիւն մը կը բարձրանայ լեռան կատարէն, երկիրը կը ցնցուի եւ սարսափի պահուն լեռան ընդերքէն կը ժայթքէ հրավառ տարրը, կը հոսի արագօրէն եւ կը ծածկէ ամէնկողմ։ Աշակերտ ամբոխը կը պրծի մազապուր, իրերն ու քաղաքը կը մնան հոն, կը թաղուին դարեր 20 մինչ թանձրութեան տակ։

Կաւճային տարրը կարծրացեր է հետզհետէ եւ արգիլեր խուզարկողներու ջանքերուն պսակումը։ Պոմպէյնեսուն մօտ բարձրացեր են Փորթիչի եւ Ռեզինա քաղաքները, Նափոլիէն քիչ հեռու։

Հերքիւլանոմ մօտ էր Պոմպէյի, բայց կը կարծուի որ տարբեր քաղաքակրթութիւն մը ունէր, տարբեր բարքեր, տարբեր յատակագիծով տուներ։ Մէկ քանի պեղումներ յայտնեցին այդ տարբերութիւնը, արծարծեցին հետաքրքրութիւնը։ Եւ Պոս կը գրէր ժամանակին թէ Հերքիւլանոմի գիւտը հետաքրքրական եւ եզական դէպք մըն է։ Ճանապարհորդը կը ցաւէր որ ճարտար ձեռքեր չեն պեղեր թաղուած քաղաքին դամբանը։ 1709էն 1716 թուականներուն Էլպէօֆ իշխանը գտաւ քանի մը արձանիկներ։

Տարիներ ետք տարիներ կը սկսին պեղել Փիամնիս, Քամփանելլի, Ֆիորէլլի խուզարկողները կը շարունակեն։ 1869էն թագաւորին ներկայութեամբ պաշտօնապէս կը բացուի պեղման հանդէսը, տարիներու աշխատութենէ ետք 1875 Նոյեմբերին նորէն կ'ընդհատուի. Նորէն կը փակուի գաղտնի շիրիմ մը անդորրութեան մէջ կը թաղուին յաւերժապէս նոյն հռոմէացիները։

Տասնեակ տարիներ ետք դարձեալ պեղումի ջանքեր, կառավարական արգելքներ կը խափանեն նորէն հետաքրքիրներու աշխատութիւնը։ Նորէն ամայութիւնը կը տիրէ անցեալի մէջ ամէնէն եռուզեռ, ամէնէն շէնշող վայրերէն մէկուն վրայ։

Օրուան կառավարութիւնը բազմաթիւ մտահոգութիւններու կարգին կը դրադի նաեւ գեղարուեստական եւ հնէաբանական յառաջդիմութիւններու քաջալերութեան. Վարչապետը ճնած է յարութիւն տալ Հերքիւլանոմին, տրամադրելով անհրաժեշտ գումարը։ Տարիներու յոգնաջան եւ յարատեւ աշխատութեան շնորհիւ՝ Իտալիան պիտի ունենայ ապահովաբար նոր թանգարան մըն ալ. հնաւոր անցեալի մը կենդանի բայց համր պատմութիւնը արտայայտող։ Յարութիւն պիտի առնէ անցեալի ընկերային վիճակ մը, որ այլեւս մերինը չէ, որ պիտի չապրի մարդկութեան կեանքին մէջ։ [illegible] Հերքիւլանոմ մը պիտի վերականգնի գտնուած իրով. իր լեզուն մերինը չէ, ինք կ'անգիտանար մեր լեզուները, բայց պիտի կարենանք զինքը հասկնալ։ Հնութեան պատկանող այդ առարկաները պիտի մնան իբրեւ խորհրդանշաններ պատմութեան երկունքին, երբ մենք ալ մեր կարգին անցած պիտի ըլլանք անէութեան գիրկը։

ՀԱԹՈՒՄ

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ

ԽՍՀՄԱՐՄԱՓԻ ԵՐԿԻՐ[illegible]

Պոլիսի «Ցոցիալ[illegible] վ.Նաթոլի» թերթը կը հր[illegible] կէ 18 Յուլիս թուականի [illegible] մակներ, որոնց կարեւոր [illegible] կուսանք քաղուածաբար.

Կեանքը Ռուսիոյ մէջ [illegible] գնեւէ անտանելի կը [illegible] Այս կարծիքն է, զոր [illegible] լսէք բանուորական [illegible] րուն ու գիւղացիներուն [illegible] Ամէն մարդ բաժնուած է [illegible] կէսը «Լէով կ'ապրի իրեն [illegible] կը խօսի ու կը մտածէ [illegible] բէն, միւսով կ'ապրի պաշտօ[illegible] [illegible] համար, կեղծ [illegible] բաղդ։ Այս պատճառով, [illegible] է անկեղծ խօսակցութիւն [illegible] նենալ մարդու հետ։ [illegible] նիրը հրաման տուած են, [illegible] տախտակ» անկու սեփական[illegible] հետ։

Եւ տակաւին իրողութիւն [illegible] կը խօսի՞ն։

Կարելի չէ ծածկել [illegible] հոյածանքը գործադուլ[illegible] միութեան վարիչներուն [illegible] Յաւերժացական ժամերու [illegible] ման պայքարին պատճառ[illegible] բակալուեցան եւ աքսոր[illegible] Պոկոմ առավը, Կէլլէրը, [illegible] եւ ուրիշներ։

Այս հալածանքէն [illegible] սկսան՝ նորէն գործադուլ[illegible] Ամէն պատրուակ կը շահ[illegible] ծեն գործերնին։ [illegible] տրուած ամսականները։

Միւս կողմէ, գործադուլ[illegible] րուն պարտադրած են [illegible] գրուիլ Աշխատանքի Սակա[illegible] մէջ, հակառակ պարագ[illegible] կ'արտաքսեն զանոնք [illegible] ներէն։ Ուրաչեզի լաւ հաս[illegible] այս սպառնալիքին իրական[illegible] նակութիւնը, ընեմ [illegible] թիւ քաղաքներու մէջ [illegible] տանքի Սակարան գոյութիւն [illegible] չունի։

Այս ամէնը միայն [illegible] համար, որ արհեստակ[illegible] նուազեցնենք գործադուլներ[illegible] եւ գործադուլներու թիւ[illegible] արդէն կ'անցնի 2 միլիոնը [illegible] եւ նշանակալից հակասութի[illegible] որ կայ «Սոցիալիզմի կառոյ[illegible] աճում ին» դէմ՝ Սոցիալիս[illegible] նարարութեան աճում եւ [illegible] ծաղուրներու բազմութիւն [illegible] հակասութիւն։

Յետոյ ձերբակալութ[illegible] ու գնդակահարութիւնները [illegible] նալ խուզարկութիւն, գա[illegible] ձերբակալութիւն եւ գա[illegible] գնդակահարութիւն։ Գիշեր[illegible] բոլ կ'ապրինք սարսափի [illegible] ճիշդ է որ այդ սարսափը [illegible] [illegible] չկրնար փլթերու [illegible] եւ Լացիաններուն պատմ[illegible] սարսափին։ Մարդ կը հ[illegible] խօսէլ, նոյնիսկ խորհելէ. [illegible] ձայն ընելու իսկ կը քաշ[illegible] Հազարաւոր անձեր բանտա[illegible] են, եւ անթիւ խուզարկութ[illegible] կը կատարուին։ Առանց պատ[illegible] կը ձերբակալեն, որովհետեւ [illegible] տասահմանի հետ յարաբեր[illegible] թիւն ունին», ոչ թէ քաղ[illegible] կան, այլ պարզ նամա[illegible] ստացած են կէսէն [illegible] իսկ չունին քննելու. [illegible] խօսքը արգիլած է այդ[illegible] ուսելիքը տանիլ բանտերը։

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ». — [illegible] հրգային դրախտին մէջ [illegible] վայութիւն է ապատ [illegible] հրատարակել։ Ամէն [illegible] համա մը կը խմբագրէ [illegible] տին կը փակցնէ ամէն [illegible] սութիւն» գրելով։ Համանք [illegible] ալ կայ, կ'ըսեն, որ հակա[illegible] այս զրօսանքին։

Ահա գիւղին մէջ. «Մարտակոչ» (19 Յուլիս[illegible] մը երիտասարդներ [illegible] գաղտօրէն պատերուն [illegible] ցնել թուղթեր, որոնց [illegible] գրած են ամէն տեսակ [illegible] ու անպարկեշտական խօսքեր [illegible] ձեւի պատի թերթ։

ՔՐՈՆԻԿ

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՌ ԵՒ ՈՂՋՈՅՆ

[illegible] մեր ջրամբար մը ունէինք, [illegible] Թուրք քառասուն ծայն [illegible].

Հայ պաշտպանները ալ այդ [illegible] Ալեքսանդրապոլի մէջ [illegible] մը կը [illegible] քառասուն [illegible] կը գոցէ. ամա քառասուն [illegible] մէջ ձայն կու տան.

— Ելէ՛, ցէ՛, ցէ՛, իմացա՞ք [illegible] Ալեքսանդրապոլի մէջ տուն մը [illegible].

[illegible] կը գայմուի ձայնին ու [illegible].

— Ալեքսանդրապոլի մէջ Թաղ [illegible] չհունեցաւ:

[illegible] կը խառնուին [illegible] ու ձառ մը կ'ըլլայ՝

— Մենք կը կտրենք ձեռքերը [illegible]:

[illegible] ձայնը կը շարունակուի [illegible].

[illegible] մէջ կ'որոշեն որ [illegible] մէկ ծորին վրայ [illegible], որ հօթը [illegible].

[illegible] շոգեկառքով Հայաստան կը բ'երուի, անմիջապէս [illegible] մը կը խմբագրուի, հօթը [illegible] բառերով եւ հօթը հա[illegible] բանուորներու ա[illegible].

Այդո՛ւն խորհրդային ջրա[illegible] կանգնած՝ շինարա[illegible] վրայ, [illegible] կը պատասխանենք [illegible].

Մոսկուայէն կը հասնի երկ[illegible] [illegible].

[illegible] Հայաստանի կամ[illegible] [illegible] հօթը տարի վերջ [illegible] ջուրին եւ գործարանին [illegible] կը գրեն.

— Ելէ՛, ցէ՛, ուէ՛, վէ՛վէ՛:

[illegible]

Թուք [illegible] ջրամբարին մէջ:

Բաշտպանի գիւղացիները [illegible] ջրելու համար առու[illegible] են բացեր, ջուր են բերեր:

Սրտնեղ կը հասնին պաշտ[illegible] մը: [illegible] մարդու չարժումներով մարդ[illegible] [illegible] [illegible] գիւղացիով. [illegible] ծալած կը նային [illegible] [illegible] կը չարժի,

— Ցոցցոյիմ. [illegible] [illegible].

[illegible] իրենց համար [illegible] գործով:

Եւ տակաւին ըսեր, ինչպէս [illegible] ժամանակին, նոյն այս հայ պաշտպանները, որ, երբ պարապ [illegible] Թիֆլիսէն [illegible] կերթային, «Մոսկուա շաքար ու [illegible] կը ղրկէ» կ'ըսէին:

Այժմ տարբեր սուտեր, ըեք-լամի համար, զոր կը կրկնեն եւ քառասուն արձագանգ կուտան, ինչպէս Թուքը՝ ջրամբարին մէջ:

* * *

Փարիզի փողոցներէն անցած ատեն, կը տեսնեմ սալայատա[կ]ի նորոգութիւններ, նոր մէթրոյի պեղումներ: Ու կը խորհիմ, ամէն օր նոր փողոց մը կը սալայատակուի, ամէն շաբաթ նոր մէթրօ մը կը բացուի: Ամէն օր շինարարութիւն, բայց ոչ մէկ ձայն ու աղմուկ: Եթէ փուտնքա[ն] [illegible] ամէն օր բացում կատարէր փողոցներուն վրայ, ճառ արտասանէր, ողջոյն ղրկէր, կը հասնէ՞ր իր գործին: Նախ վրան պիտի խնդային: Չէ՞ք խորհիր որ պարկեշտութիւն կայ լռութեան մէջ եւ անհեթեթ ձայներ... պարապ ջրամբարին մէջ:

ՐՍԿԵՐ ՈՒԼԻՓ

«ԲՈՒԺԱԿԱՅԱՆ»

Խորհրդային Միութեան մէջ բժշկական օգնութեան սարքերին մէջն ալ մանաւանդները կը մերժեն պետական հիմնարկութիւններուն հետ «Խորհրդային Հայաստան» ռուսական թերթը կը հաղորդէ, որ Միխայլովկա գիւղին մէջ, Տոնի վրայ, գիւղացիները երկար ժամանակ կ'աշխատէին բուժակայան մը ունենալ: Վերջ ի վերջոյ անոնք հասան իրենց նպատակին: Երեքինը մէկուն դրան վրայ փակցուցին տախտակ մը՝ «Բուժակայան» վերտառութեամբ: Տախտակին կտորը հրապուրիչ տեսք ունէր, սակայն բացի այդ տախտակի կտորէն եւ հասարակ ու շարունակ յօրանջող բուժակէն, կայանին մէջ ոչինչ կար:

— Դեղարանքը Աստուած տայ, ծուլօրէն կը յայտարարէր ամէն եկողներուն բուժակը: Երբոր ըլլայ՝ բոլորն ալ կը բժշկենք:

—Իսկ շուտով կ'ըլլա՞յ:

Բուժակը ուսերը կը թօթուէ:

—Կարող է ըլլայ, կարող է չըլլայ: Սպասեցէք քիչ մըն ալ:

Հիւանդները չեն սպասեր եւ կ'երթան մասնաւոր բժիշկ Կոնդուրանթիկոյին մօտ: Ան ունի թէ՛ բինտ, թէ սափրիչ, թէ՛ փիրամիտոն, թէ՛ ափիոն եւ թէ՛ լուծողական:

Իսկ խրճիթին վրայ փակցուած կը մնայ տակաւին տախտակի կտորը «բուժակայան» մակագրութիւնով...

ՉԷՑՈՆԻ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ՓՈՒԺԷ ՍԻՒՐ ԱԺԱՆ

Փուժէ Սիւր Արժան գիւղը կը գտնուի Պրէժիւս քաղաքէն 5 քիլոմեթր դէպի հիւսիս: Այս գիւղին մէջ կայ Tuilerie Dare-Bille գործարանը: Այստեղ է որ հաւաքուած են 125ի չափ Հայեր, մեծամասնութիւնը Վանեցիներ եւ Զարշամպացիներ: Բոլորն ալ կ'աշխատին: Տասը ժամուան աշխատանքի փոխարէն այրերուն կը վճարեն 21-23 ֆրանք, իսկ կիներուն՝ 10-12 ֆրանք: Բնակարանները ձրի են: Այստեղ գործազրկութիւն չկայ, ընդհակառակն միշտ գործաւոր առին:

Մեր գաղութը 4 տարուան կեանք ունի. մինչեւ հիմա ունեցած ենք 6 ծնունդ (2 տղայ 4 աղջիկ), 4 մահ (փոքրիկ) եւ 4 ամուսնութիւն: Ազգային որ եւ է կազմակերպութիւն չունինք: 6-7 հոգի անհատ Դաշնակցական-ներ կան: Կը սատանանք ցառաց օրաթերթը: Ինչպէս ամէն տեղ, այստեղ եւս կան կամաւոր Թրքախօսներ: Ընդհանուր առմամբ մեր գաղութը շատ համեստ կեանք ունի:

[illegible]

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ ՌԻՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

Այս հեռաւոր աշխարհին մէջ ալ խումբ մը երիտասարդներ իրարու մօտ գալով կազմած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնթէվիտէօի մասնաճիւղը: Անոնց անդամներուն թիւը կը հասնի մօտաւորապէս 30ի: Այսպէսով Հ. Մ. Ը. Մ. իր ճիւղերը հետզհետէ կը տարածէ աշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ: Քաջալերական է տեսնել որ ամէն կողմ հայ երիտասարդութիւնը կը գնահատէ մարզանքին կարեւորութիւնը, եւ կ'աշխատի հայ սփիւռքի յառաջդիմութեան.

● ԱԹԼԷԹԻԶՄ.— Անցած օր գրած էինք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոեւէ ձեռնարկ չէ կատարած այս տարի Փարիզի հայկական ողիմպիականին համար: Նոյն դիտողութիւնը կ'ընենք Փարիզի Հայ Մարզականին համար, որ ամէն տարի մինչեւ ներկայ Թուականը տուած կ'ըլլար իր ողիմպիականը: Լաւ չպիտի՞ ըլլար որ մէկտեղ ծգելով ամէն նկատում, երկու հայ միութիւնները միասին սարքէին ողիմպիականը: Այսպէս ընելով աւելի մեծ փայլ մը տուած պիտի ըլլան մարզական այդ տօնին, ու ժողովուրդն ալ աւելի ուրախ պիտի ըլլայ՝ համերաշխ տեսնելով իր մարզիկները մէկ դաշտի վրայ:

Դ. Կարապետեան

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ»

Մարտակոչ կը գրէ (17 Յուլիս).— Ալլահվէրտիի գործարանը տեսնելէ յետոյ, կը բարձրանանք վեր՝ դիտելու համար չորս հանքերը: Հանքին մէջ կը զգանք օդի նեղութիւն. վակոններու գիծին երկու կողմը պզտոր առուակներ կը հոսին, մեր գլուխը կը դպի առաստաղին, ու մեր ոտքերը ջուրին մէջ են: Մէկուկէս վերստ խաւարին մէջ, ճրագներով քալելէ յետոյ հասանք աշխատութեան վայրը: Բանուորները կը փորեն հողը, եւ ջուրը կը հոսի աղբիւրի նման: Բանուորները ուրախ են եւ գոհ:

Կը հարցնենք թէ կը բաւէ՞ օրավարձը.

— Երբ բոլոր հանքերը սարքի կ'ընկնեն, ա՛յ, էն ժամանակ լաւ ռոճիկ կ'ստանանք:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅ ՄԸ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՒ.— Մեզի կը գրեն.— Անցեալ օր Փիլանքուրի մէջ, Սէն գետին եզերքը նստած էին Տիվրիկի Խնձաւորցի գիւղէն Յարութիւն Շիրոյեան եւ ընտանիքը: Յանկարծ Յարութիւնի խելքին կը փչէ լող տալ նախապէս իրեններուն արգելքին: Կը ցատկէ ջուրը, բաւական մը լողալէ յետոյ, երբ գետին մէջտեղ գտնուած փոքրիկ կղզիէն կը դառնար, կը յոգնի եւ օգնութիւն կը պոռայ: Ոչ ոք օգնութեան կը ձեռնարկէ: Յարութիւնին ազգականներէն մէկը կը ցատկէ ջուրը եւ կը յաջողի բաւական տեղ բերելու եզերք:

Սակայն կը յոգնի եւ օգնութիւն կը պոռայ: Մարդ չի շարժիր: Երկուքը մէկ կ'իջնեն ջուրին տակ: Քիչ վերջ գարձեալ երեւ կ'ելլեն. Յարութիւն սեղմեր էր ազգականին ձեռքերը: Դարձեալ կ'իջնեն ջուրին տակ: Այս անգամ, ազգականը մինակ դուրս կ'ելլէ, յետոյ նորէն կը ցատկէ գտնելու համար Յարութիւնը: Բայց ան կորսուած էր այլեւս:

Յաջորդ օրը դիակը ջուրին երեսը ելած էր, տակաւին ակռաները եւ ձեռքերը ուժգին սեղմած:

Եղիա Եաճեան

ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Երեք Ալճերիացիներ Լըվալլուայի մէջ սրճարանի մը առջեւ վար իջան ինքնաշարժէն ու ներս մտան: Որոշ էր որ կը փնտռէին հայրենակից մը: Քիչ յետոյ դուրս ելան եւ սրճարանին մօտ անկիւն մը կծկուեցան: Յանկարծ սկսաւ հրացանաձգութիւն մը: Ալճերիացի մը, որ փողոցին վերէն կուգար, փռուեցաւ գետին: Երեք անծանօթ Ալճերիացիները, իրենց պարտականութիւնը կատարած, փախան: Ալճերիացին հիւանդանոցի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Տեղւոյն կին մը, տիկին Փինօ, 75 տարեկան, իր հարսին հետ նստած էր հանրակառք մը, որ Օրլէանէն ճամբայ ելած էր արուարձան երթալու համար: Երկու կիներուն մօտ նստած էր նաեւ զինուոր մը: Յանկարծ զինուորին պայուսին մէջ պայթեցաւ լուցկին տուփը: Երկու կիները ոտքի ցատկեցին եւ նետուեցան սարսափահար հանրակառքէն դուրս: Տիկին Փինոյի գանկը կոտրեցաւ ու մեռաւ: Հարսը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՐՍՆԻՔ ՄԸ.— Թրէնթոնի մէջ (Ամերիկա) մահուան դատապարտուած էր Իտալացի մը եւ վճիռը պիտի գործադրուէր քանի մը օրէն: Մահապատիժին գործադրութենէն քանի մը ժամ առաջ, բանտին քահանան բանտ տարաւ երիտասարդ աղջիկ մը եւ կատարեց... պսակը մահապարտին եւ կնոջ, օրինականութիւն տալու համար կնոջ զաւկին: Բանտարկեալը ձեռքը դուրս հանեց բանտին երկաթէ ձողերուն մէջէն, մատնին անցուց կնոջ մատներուն: Ու երբ քահանան կը կարդար աղօթքը, կինը կու լա՛ր կ'արտասուէր, եւ տղեկը կը խաղար անոնց ոտքին տակ:

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵ-ՐԸ.— 12 տարեկան գերմանացի տղեկ մը, Հանս Կանսման, տարեկից երկու ընկերներու հետ Օսնապրուքի (Գերմանիա) մօտ անտառ կ'երթայ վայրի խաղող հաւաքելու: Յանկարծ կռիւ մը կը ծագի երեքին միջեւ: Երկուքը կը կռուէին Կանսմանի դէմ եւ քար կը նետային իրարու վրայ: Յանկարծ Կանսման ճակտին կը ստանայ քարի ուժեղ հարուած մը: Արիւնլուայ կ'իյնայ գետին ու կը մեռնի: Երկու տղեկները, ոճրագործի փորձառութեամբ կը քաշեն դիակը եւ կը տանին ձգելու ջրանցքի մը մէջ:

Ոստիկանութիւնը երկար փնտռտուքէ մը յետոյ կը գտնէ դիակը:

ՀԱՒԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ.— Տիկին Ռուլեօն, 62 տարեկան, ունէր հաւ մը սիրական: Հաւը եւ տիկինը կը բնակէին Ռէմիրմոնի մօտ ագարակի մը մէջ: Ալ քիչ թէ շատ կը հասկնային իրարու լեզու: Հաւը գնդասեղի նմանող աչքերը կը բացխփէր, գլուխը կը ծռէր մէկ կողմին, աչքերովը տիկին Ռուլեօնի կը նայէր: Տիկինը կը հասկնար որ հաւը կուտ կ'ուզէր: Շատ գոհ էին իրարմէ:

Առտու մը հաւը սպաննուած էր ճամբուն վրայ. ինքնաշարժ մը անցեր էր վրայէն: Չի գիտցուիր թէ հաւը անձնասպանութի՞ւն փորձած է թէ ոչ:

Տիկին Ռուլեօն, արցունք թափելով, մեղմիկ մրմռալով, գնաց վերցնելու հաւը ճամբուն վրայէն:

Յանկարծ սրընթաց ինքնաշարժ մըն ալ անցաւ:

Տիկին Ռուլեօն փառեր, մեռեր էր իր հաւին մօտ, ինքնաշարժը անցեր էր իր վրայէն:

ԷՏԼՎԱՅՍ.— Վերը, սպիտակ ջահի մը նման երկինքին մէջ կը կախուին բարձր ու ձիւնապատ լեռները: Ու այդ սպիտակ լեռներուն վրայ կը ծաղկին էտլվայսները, որոնք, կ'ըսեն թէ, ձիւներուն ոգիներն են անբիծ ու մաքուր:

Ու այդ նուիրական ծաղիկներուն կը վազեն այնքա՛ն, այնքա՛ն դրօսաշրջիկներ:

Գերմանացի մը բարձրացաւ Օխշէնշէյթայն լերան վրայ էտլվայսներ քաղելու համար: Բայց

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ձրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն Ցունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չէ՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

☙ Փարիզի արուարձան Լա Կառէնէն Պ. Հայկ Ստեփանեան, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Միջագետքի Քեսաչկեան գիւղի [illegible].

ԹՐ. ՄԵԼԻՆԷ ՅՐԵՆՑ-ՄԱՐԴԱՐԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՊՈՊԼՈՒԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Շուապի-լը-Ռուա 7 Օգոստ. 1927

Ձրինէ սիրտով այս ծաղիկները կը փախչին անզուսպներու եզերքը: Եւ Գերմանացին, ըղձալից շրթներով ու աղօթքով, երկնցուց ձեռքը:

Աւա՛ղ, սահեցաւ ոտքը եւ խարտեաշ երիտասարդը գահավիժեցաւ վար: Ու էտլվայսները սպիտակ արցունքներ թափեցին դիակին վրայ:

ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ.— Երեք զբօսաշրջիկներ բարձրացան Ալպեան լեռներուն վրայ: Շնորհուկին ակռային ծայրը մագլցած պահուն, չուանը փրթաւ, եւ զբօսաշրջիկներէն մէկը ինկաւ գահավէժին մէջ ու մեռաւ: Իսկ երրորդը փաթթուեցաւ երկրորդին որ չուանին ծայրէն կախուած էր: Օգնութեան ազդակները լսելով, շրջականներէն հասան եւ ազատեցին երկուքը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ձեր թերթի 386 թիւին մէջ, Պ. Մ. Բարխեան «Կեանքը Վալա-Վիգգոզի մէջ» խորագրով գրութեան մը մէջ թիւրամացութիւն մը սահեցեր էր Պ. Միսակ Մարալեանի մասին: Ստորագրեալներս շատ մօտէն տեղեակ խնդրին, կ'ուզենք լուսաբանել, զայն: Պ. Մ. Մարալեան 18 տարեկան պատանի մըն է, 8 ամիս տեղւոյս գործարանը աշխատեցաւ: Օրական 25 ֆրանք կը ստանար եւ ոչ թէ 30 ֆր.: Վերջին ամիսները հայ օրիորդի մը հետ նշանուեցաւ, բայց գիտնալով իր սխալը, որ էր աղջկան անհամեմատ մեծութիւնը, խօսքը դրժեց, բաժնուեցաւ եւ Մարսիլիա գնաց: ամիս մը յետոյ վերադառնալով Վալանս մեկնեցաւ, այժմ ալ Պոլէն է: Մ. Բարխեան կ'աւելցնէ թէ 1200 ֆր. առած է օրիորդէն. ասիկա բացարձակէս սխալ է, եթէ երբեք Միսակը 1200 ֆր. տարաւ, հապա՞ աղջիկը ինչու չպահանջեց այդ դրամը, բաժնուելու ատեն:

Սորգիս Ջանսարմեան
Մովսէս Ակնունի

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋ Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԻՐ ՇԻՒԹՐԱՅԻՋ ՌԱՆԴՄԸ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ԸՍԷ
ՃԵՐՃԻՆՍԿԻԻ

— Ահա նորութիւն մըն ալ, ըսաւ Ճէրճինսքի.

— Այո՛ ահա նորութիւն մը. եւ այս նորութիւնը քեզի իմացնելու համար է որ այս իրիկուն հոս կը գտնուիմ

— Մտիկ կ'ընեմ, ըսաւ, համակերպած

— Եթէ ուրիշ որ եւ է նկատում ալ չունենանք, ձեր շահն իսկ կը պահանջէ որ մտիկ ընէք զիս: Ներկայիս ի՞նչ է մեր դերքը. բնաջինջ ըրինք ընտրանին մեր արհեստագէտները, ըլլան զինուորական, ճարտարագէտ, գիտնական եւայլն, մէջտեղ չկան. Ճէրճինսքի անոնց տեղ ո՞վ դրիր

— գերման արհեստագէտներ:

— Այդ բանը ըսել չեմ տար քեզի եւ որովհետեւ Ռուսերուն տեղ գերմաններ դրիր, կ'ենթադրես թէ՝ յեղափոխութիւնը. մեր յեղափոխութիւնը հասած է իր նպատակին եւ փրկուա՞ծ: Ճիտակը այն է որ, եւ ասոր համար է որ քեզի դէմ կը կանգնիմ, ձեռքերնիս եւ ոտքերնիս կապած, մեզ գերմանիոյ յանձնեցիր: Եւ ըսածս այնքան ճիշդ է, որ եթէ այսօր որոշէիր վաղը երկրէն վտարել գերմանները որ մեզ կ'առաջնորդեն եւ կը հրամայեն եւ կ'առնեն, բու ամբողջ գործդ օդը պիտի ցնդէր, որովհետեւ բու կարմիր բանակդ, քու պետական երկաթուղիներդ ու գործարաններդ վարելու համար, մարդ չպիտի ունենայիր

— Ներողութի՛ւն, ըսաւ Թ.. կարմիր բանակին զօրագունդերը ռուսերու [illegible] անտարութեան տակ են:

— Անշուշտ. բայց այդ ռուսերը, պարզապէս գերմաններու կրկինքերն են: Եւ երբ գունդի մը կամ գօրաբաժնի մը պետը որոշում մը տայ, որպէսզի այդ որոշումը գործադրուի, պէտք է որ վաւերացուի փոխ-հրամանատար՝ գերման սպային կողմէ. համարձակէ՛ հերքել, տեսնեմ:

Եւ մինչդեռ Թ... նեղը մնացած, գլուխը կը կախէր, Ճէրճինսքի շարունակեց

—Ճիտակը, յաղթականի ձեւեր առնելու ալ արժանի էք. եւ շատ յանդուգն կը գտնեմ ձեզ, երբ մեր արտաքին պրոպագանդի պաշտօնէի տեսակէտով Ինդիային կամ Թուրքիոյ Ռոզենգոլցի յանձնած կամ Մառափ հետ կը բաղդատէք: Անոնք, օտարականներ չէին կանչեր.— եւ ի՞նչ օտարականներ.— իրենց օգնելու. ընդհակառակն, զանոնք կ'արտաքսէին:

Ըստ երեւոյթին, Ճէրճինսքի իր կողմը շահած էր ունկնդիրները. հետ ի հետ, աչքերնին անոր յառած, գործավարները լուռ գալն կ'ունկնդրէին

Շատ չանցած, վերսկսաւ.

— Եւ այն ատեն, ի՞նչ կը պատահի այսօր, մինչդեռ վանդակուած ճնճղուկներու պէս կծկուր կը դառնաք, ձեր փրկութեան ելքը ուրիշ տեղ փնտռելով, գերմանները կը գործեն: Գիտէ՞ք թէ այս պահուս, ի՞նչ է գերման արտաքին նախարարութեան միտքը. ո՛հ, շատ պարզ է: Այնքան պարզ որ, կը զարմանամ նոյնիսկ թէ ձեր մտքէն անցած չըլլայ: Ցեսնենք Թ..., դուն որ քու պաշտօնիդ իսկ բերումով պարտաւոր ես գիտնալ օտարական պետութեանց մտադրութիւնը, չե՞ս նախագուշակեր Ս...ի հիմնական խաղերը:

— Ինծի որ ո՛չ, չեմ նախատեսեր:

— Չե՞ս տեսներ թէ ան կը մտադրէ Պրեսթ-Լիթովսքի Ըսածը թերելու հետ կարգել գերման իշխանութի ներքին մէկը. որմէ յետոյ, պիտի վերահաստատէ Ռոմանոֆներու գահը, հոն բազմեցնելու համար նորապսակ զոյգը

— Շատ շուտ կը խօսիս

— Եթէ ուշադրութիւն չդարձնէք, աւելի շուտ պիտի կատարուած ըլլայ: Որովհետեւ, ո՛չ միայն Ճէրճինսքիի քաղաքականութեան հետեւանքով գերմանները այսօր մեր երկրին մէջ տէր են, այլ նաեւ, կրցան շնորհիւ գանազան եւ ամուր կապերու, իրենց կապել սովետ պաշտօնատարներէն շատերը

— Այո՛, ահա ինչ որ ծանր է, համաձայնեցաւ Լ...

— Այնքան աւելի ծանր որքան վերահաս է վտանգը: Քալաչօէքօֆ, զոր քիչ առաջ ձեր արգարութեան յանձնեցի, մեկուսի դաւաճան մը չէ. ան ստեղծած է հակայեղափոխական կազմակերպութիւն մը, որ մեր ոճիրին հիմերն իսկ կը խախտէ...

— Անոր հաշիւը մաքուր է, ըսաւ Ճէրճինսքի..

— Կը համարձակիմ յուսալ

— Եւ Պերլինի՞ մէջ է որ ըրեր այդ բոլոր գեղեցիկ գիտերը, հարցուց Թ...

— Այո՛, Պերլինի մէջ, ուր բարեբախտաբար կրցայ հաշուել...

— Արդեօ՛ք, ըստ քեզի, ընդհանրապէս Թ..., գերման կառավարութեան մէջ մարդիկ կան որ կը մտածեն իրենց հպատակեցնել Ռուսիան:

— Այո՛. եւ ատոր փաստերը պիտի տամ:

Աւելին չեմ ուզեր գիտնալ.

Եւ Ճէրճինսքիի գառնալով, Թ... ըսաւ.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Սպանիական տորմիղ մը Սեւ Ծովու մէջ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ սպանիական տորմիղ մը, որ կը բաղկանայ 3 թորփիլահալածներէ, Պոլիսէն անցաւ Սեւ Ծով, ու պիտի այցելէ Վառնայի եւ Քոսթանցայի նաւահանգիստները, յետոյ պիտի դառնայ Միջերկրական։

Ռազմափորձեր Ալպեան լեռներու մէջ

Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր Ալպեան լեռներուն ֆրանսական շրջանակին մէջ սկսած են ֆրանսական ռազմափորձերը։ Մինչեւ ռազմափորձին առաւօտը, զինուորական իշխանութիւնը լուր չէր տուած տեղական իշխանութեան։ Միայն այդ առտուն, կանուխ, լուր տրուեցաւ, երբ թեւերը զօրաբաժնին շարժման մէջ էին արդէն։

Ռազմափորձերը տեղի կ'ունենան Վէզիւպիի գեղեցիկ շրջանակին մէջ հետեւակազօրաց 24րդ զօրաբաժնին կողմէ։ Կը մասնակցին 10.000 զինուորներ, որոնք կը կազմեն վեց որսորդական վաշտ, երկու հետեւակազօրքի զօրագունդ, երկու թնդանօթաձիգ խումբեր, ուժեղցած՝ թեթեւ բաժիններով։

Լիոնի կեդր. կայանէն խումբ մը օդանաւեր մեկնեցան ռազմափորձերուն վայրը, մասնակցելու համար։ Առ այժմ ռազմափորձերը ընդհատուած են ժամը 10էն մինչեւ 18, որովհետեւ սաստիկ տաք կ'ընէ այդ շրջանակին մէջ։

Երկու ճակատի բաժնուած են զինուորները, կապոյտները յարձակում պիտի կատարեն, իսկ կարմիրները պաշտպանողականի պիտի մնան։ Կարմիրները կը գտնուին զօրավար Փէլկրէնի հրամանին տակ, իսկ յարձակողական ուժերը յանձնուած են գնդապետ Լաֆօրկի։

∴ Ալպեան լեռներուն իտալական կողերուն վրայ եւս այս օրերս տեղի կ'ունենան իտալական ռազմափորձեր։

Աոսթայի հովիտին մէջ Լաթիւիլի մօտ գիրք բռնած են 4000 զինուորներ եւ 50 թնդանօթներ։ Օդանաւորդական զինուորները Աոսթայի մէջ են։ Փրթի-Սէն-Պէռնարի կիրճէն մէկ քիլոմեդր անդին թնդանօթաձգութեան փորձեր կը կատարուին։

Թրոցքի Սթոքհոլմ կ'երթայ

Հեռագրի մը համաձայն, Թրոցքի առաջիկայ աշնան պիտի երթայ Սթոքհոլմ բնակիլ, եթէ Մոսկուայի մէջ իր ներկայութիւնը անկարելի դառնայ։ Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ Թրոցքի Շուէտի մայրաքաղաքին մէջ գնած է բնակարան մը։

Համայնավարները կը կռուին

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Երկուշաբթի, համայնավարներու եւ «դաղթային երիտասարդութեան» միութեան անդամներուն միջեւ կռիւ մը ծագեցաւ։ Համայնավարները գրաւեցին դրօշակ մը, զոր այրեցին։ Եթէ ոստիկանութիւնը չմիջամտէր, ուրիշ կռիւներ ալ անխուսափելի էին։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձերը

Գերման օդանաւորդները վաղը ճամբայ պիտի ելլեն։ Այս լուրին վրայ Լէվինի փութայ վերջնական համաձայնագիրը ստորագրել Տրուհէնի հետ։ Ֆրանսացի օդանաւորդը մէկ տարի Լէվինի հաշուոյն պիտի աշխատի, փոխարէն ստանալով 100.000 ֆրանք, շաբաթական 2000 ֆրանք։ Մեռնելու պարագային, Տիկին ժօրժէթ Տրուհէն պիտի ստանայ 300.000 ֆրանք։ Յաջողութեան պարագային՝ յողուածներէ, շարժանկարէ, թատրոնէ եւ այլ աղբիւրներէ գոյանալիք հասոյթները կէս առ կէս պիտի բաժնուին։ Եթէ իրենցմէ առաջ Եւրոպայէն Նիւ Եորք թռիչքը յաջողցնեն ուրիշներ, այն ատեն կողմերը իրաւունք պիտի ունենան ջնջելու պայմանագրութիւնը։

Գերման օդանաւորդներու թռիչքին կը սպասուի մեծ անհամբերութեամբ։ Ամեր. իկեան ծովային դիտարանը պիտի գործակցի գերման դիտարաններուն, դիւրացնելու համար գերման օդանաւորդներուն թռիչքը ովկիանոսին վրայէն։ Պոր-Հարպըրի կայանը օրը քանի մը անգամ գերման օդանաւորդներուն պիտի հաղորդէ օդերեւութաբանական տեղեկագիրներ։

Լեռնակուտակ նամակներ կը հասնին Տէսսաու, որոնք օդանաւով պիտի փոխադրուին Ամերիկա։ Հարկ պիտի ըլլայ երրորդ օդանաւ մըն ալ՝ փոխադրելու համար բոլորը, որովհետեւ իւրաքանչիւր օդանաւ պիտի տանի միայն 10 քիլօ նամակ։

Ֆրանսայի հանրօգուտ շինութեանց նախարար Թարտիէօ շրջաբերական մը դրկեց բոլոր նաւային սպասարկութեանց, զգեւլով նաւերու ճամբան։ Նախարարը կը թելադրէ բոլոր նաւերուն նշել իրենց ճամբուն վրայ, օգնութեան հասնելու համար, երբ որ եւ է բան պատահի։ Ուէսսանի, Հավրի եւ Սէնթ-Մառի-տը-լա-Մէռի անթելի կայանները, օդանաւորդներու մեկնումէն յետոյ, ժամը վայրկեանը անգամ մը ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուով զեկոյցներ պիտի հրատարակեն։

Աշխարհի շրջանը 20 օրէն

Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ երկու օդանաւորդներ ծրագրած են կատարել աշխարհի շրջանը 20 օրէն։

Օդանաւը, որ կը կոչուի «Փրայտ աֆ Տիթրոյթ», փոխն ի փոխ պիտի վարեն Պրուք եւ Էտուըրտ Շլէ։ Մեկնումը տեղի պիտի ունենայ, մինչեւ Օգոստոս 15, Հարպըրէն։

Առաջին հանգրուանն է Լոնտոնը, յետոյ յաջորդաբար պիտի անցնին Շթութկարտ, Պէլկրատ, եւ Թոքիոյէն մինչեւ Սան-Ֆրանչիսքօ։

Խարդախութիւն վիճակահանութեան մէջ

Փրուսիոյ պետական իշխանութեանց կողմէ շրջաբերութեան հանուած էին վիճակահանութեան տոմսեր։ Երկու պաշտօնեաներ, հակառակ օրինական արգելքին, որուն համաձայն վիճակահանութեան յանձնախումբի պաշտօնեաները չէին կրնար մասնակցիլ, կը յաջողին . . . շահիլ 100.000նոց եւ 50 հազարնոց տոմսեր եւ կը զանձեն։ Խարդախութիւնը երեւան կ'ելլէ, մեծ գայթակղութիւն պատճառելով ժողովուրդին մէջ, որ այսպէսով պետութեան վրայ ունեցած վստահութիւնը կը կորսնցնէ։ Տոմսերու տէրերուն բողոքին վրայ, դատական ծանր հետապնդումներ պիտի կատարուին։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անզուգական հերոս Սօսէատեանցի Մուրատի եւ զինակիցներու յիշատակին։

Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի եւ «Գայլ» խումբին կողմէ. Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին 84 Rue C[illegible] մէջ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Վ.ԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Երգ. նուագ. արտասանութիւն, պար, եւայլն

Ծանօթ.— Ազգային բոլոր միութիւններէ կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ օրը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէի կողմէ այս կիր. ցերեկ ժամը 2.30ին

Salle des Fêtes. Rue de Paris

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

եւ խիստ ծիծաղաշարժ բամէտի մը

Մասնակցութեամբ դերասանուհի Օր. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Շավիլի հայրենակցական միութեան կողմէ, այս կիրակի։ Խոլ պիւֆէ առատ գիներով. մուտքը ազատ է ծաշը միասին բերել։ Զուարճութիւններ. երգ, ծայլական պար եւ նուագ։ Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար Գեղեցիկ անակնկալներ. ուրախ ժամանց. մուտքը ազատ է։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մոնփառնասէն շոգեկառք իջնել Շավիլի կայարանը։ Լուվրէն կամ փօրթ տը Սէն Քլուէն առնել Թիւ 1 ծանրակառքը իջնել Doisu. կայանը։ Կազմակերպիչները պիտի առաջնորդեն ժողովուրդը ժամը 9—12 եւ 2էն 4։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ "ԻՄ ԳԻՐՔԸ"

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ Կը գտնուի *Յառաջ*ի խմբագրատունը, Գալենց գրատունը տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins, Paris եւ [illegible] վաճառատունը 15 Rue Longue des Capucins, Marseille.

Ֆաքիր Թաճլոս պէյի ներկայացումները անմախընթաց հիացում կը պատճառեն ամենակ հազարաւոր հետաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրօֆէսէօր Մաքէնզիի հրաւէրով «Թաճլոս նոր պէյը» մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման տանն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

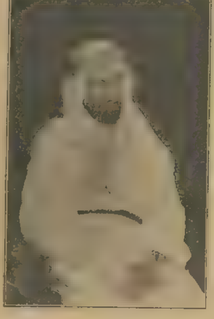

ՄԱՀԱԶԴ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սէն Միշէլի Քրիստափոր եւ Սպարապետի Միհրան խումբի ընկերները այսօր Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ մէթրօ Օտէօն։

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Հրազդան» եւ «Աղբիւր Սերոբ» խումբի ընկերները վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ օ Քէօ տը Լիոնի վերնայարկի սրահը. Իթալի։

ՅԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ (*) Թէլեան մը պիտի տայ ի պատիւ գրագէտ Լեւոն Շանթի, այս Շաբաթ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը հրաւիրուին միայն անդամները։

ՔՈՒԱ-ԹՈՒԼՈՒԶԻ մէջ կազմուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ անմիջապէս երկու լաւ խումբեր կազմուած է, առժամեայ վարչութիւնը կը հրաւիրէ Անիէրի, Արժանթէօյի, Կարէն-Քոլոմպի եւ շրջականներու մարզիկները եւ նոր մարզուիլ ուզողները, որ գան արձանագրուին՝ մարզական նոր եղանակին պատրաստուելու համար։ Ժամադրավայր՝ Սթատ Քօյօմպի դաշտը Շաբաթ կէս օրէ վերջ եւ կիրակի առտուները, կամ Ռ. Տէյիրմէնճեանի՝ փլաս Գուրպըվուա, ամէն իրիկուն ժամը 8էն վերջ. Մարզանքի-փորձը տեղի կ'ունենան նոյն դաշտին վրայ. Վարչութիւնը կը պատրաստէ դաշտային մրցահանդէս մը սոյն ի [illegible] մասնաճիւղին։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէն Ընկ. Մինաս Պապիկեանի մահուան առթիւ, ողբացեալ ընկերոջ պարագաներուն կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնը։ Վաղամեռիկ ընկերը, որ կը սատապէր թոքախտէ, վերջերս մեռաւ թուլուզի հիւանդանոցին մէջ։

«ՏՈՒԼԹ-ՊԷՕԼԺԻՔ» որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց ամէն տեղ, կը պատմէ Տօվլքի ծագումը, ալիքացումը, հայ գիւղացիին նահապետական կեանքը։ Սրտաճմլիկ մանրամասնութեամբ կը պատկերացնէ 1915ին Խարբերդի մէջ կատարուած Հայկ. զինահաւաքումը, տարագրութիւնները եւ կոտորածները։ Դիմեցէք՝ Փարիզ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ Գալենց գրատունը, Լիոն, Գ. Յ. Հացագործեանի 64 Rue Rabelais, Վալանս. Գ. Ղուկաս Մարտիրոսեանի 9, Rue Baltazar Baro։ Դրասս՝ Գ. Արա Յ. Վարդանեանի։ Մարսէյլ՝ Յեղինակին Ց. Khr[illegible] Poste Restante.

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ. — Ֆրանսերէնի հմուտ երիտասարդ մը խիստ դիւրամատչելի դրամներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով ֆրանսերէնի դասեր կու տայ։ Դիմել 37 Rue de Sèvres, Clamart, *Գ. Եսայեանի։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Կը փնտռեմ եղբայրս, Իգդիրցի Օնիկ Մինէլեան, Հօր անուն Սահփան, մօր անուն Փայծառ 1916ին տարագրութեան ժամանակ միասին էինք Իսլահիէի մէջ, առաւօտուն մեկնեցաւ եւ ալ չվերադարձաւ առաջին լուր տուողին մեծ նուէր մը։ Իմացնել՝* Haigazoune *Մինէլեան* Photo Lauzanne, Place de la Victoire, Auray Morbihan, France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— *Կը փնտռուի Եոզղատի Զազմազ գիւղէն Յակոբ Սահակեան 16 տարեկան, որ 2 ամիս առաջ Օտուտ կ'աշխատէր։ Կը կարծուի թէ ներկայիս Մարսէյլ կը գտնուի։ Իմացնել՝ իր քրոջը* Satenik Sahakian*ի*, c.oMr.Chahbazian, S. A. M. Ucel, Ardeche։

— Էմսիա Վարդապետեան, (հօր անունը Ղազարոս) կը փնտռ[illegible] [illegible], իր ծնողքը-քոյրերը՝ մինա Վարդապետեան, 22 տարեկան, Խարբերդի Ղօրուզ գիւղէն, հօր անունը Սահփան։ Իմացնել՝ Loucia Vartabedian*ի*, Chez K, Zumbullian, Grande Rue, Bollene-Vaucluse, France։

Կը խնդրուի Պոլսոյ, Յունաստանի եւ Սուրիոյ հայ թերթերէն արտատպել։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՇԻՐԱԶ

ՆՈՐԻՒՆՈՒ

ԱԼՊՈՄԸ

ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ

40 էջ

ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

եւ

ՅԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ,

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ

ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint.Mandé. (Seine), *եւ Լուսաբաց ի գործակալներուն։*

ՍՊԱՍՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Խոհանոց սան մը համար գործունեայ վճարումով, յանձնարարելի եւ խելացի սպասուհի մը կ'ուզուի։ Դիմել ուղղակի ՄԱՍԻՍ տպարանը, 208bis Լաֆայէթ փողոց։

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆ ԵՒ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՀՈՂ

Ծախու է օդաւէտ եւ Փարիզի մօտակայ (5 քիլօմ.) Drancy *գիւղը հանրակառքի կայանէն հազիւ 2 վայրկեան լաւ դիրք և ընդարձակ պարտէզով կիսաւարտ ու քարաշէն տուն մը, վճարման մեծ դիւրութիւն։ Դիմել՝ Գ. Խաչիկ Շահինեանի* 11 Av. d'Alsace-Lorraine, Noisy.le-Sec. *Շոգեկառք առնել* Gare de l'Est *կայարանէն։*

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St.
Տոլար	Dollar
Գերմ. ոսկի 100	Mark
Թրքական ոսկի	L. Tcq.
Թրք. ոսկի	» » or
Մէճիտիէ	Medjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Թր. Ցանաքէ	I Cr. Fonc. Eg.
»	II »
»	III »
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT[ION]

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURN[IER]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	2 0 [illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible] 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

11 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 412

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Գին՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՄԻՏ ԱՂՄՈՒԿ

Խորհրդային Միութեան մէջ կատարուած կարմիր սարսափին արտասահմանի մէջ առաջ բերած զայրոյթն ու բողոքը ջղայնացուցած են Կոմկուսի ղեկավարները:

Պաշտօնաթերթ «Փրավտա» անդրադառնալով այս երեւոյթին, կառավարութեան փրփուրը բերնին՝ կը յարձակի մանաւանդ արտասահմանի ռամկավար եւ ընկերվարական տարրերուն վրայ, մեղադրելով զանոնք որ կը բողոքեն ու կը զայրանան կարմիր ահաբեկումին դէմ, «որ բանուորներու եւ գիւղացիներու խաղաղ աշխատանքը կը պաշտպանէ, որ մարդկութեան ազատագրութեան արշալոյսը կը պատրաստէ», սակայն չեն բողոքեր սպիտակ սարսափին դէմ որ կը կատարուի արտասահմանի բանւորութեան դէմ:

Ի հարկէ այս մեղադրանքը անհիմն է, որովհետեւ արտասահմանի ժողովրդավար հոսանքները նոյն զայրոյթն ու բողոքը, նոյնիսկ գործնական կերպով, կը կատարեն նաեւ քաղքենի բարբարոս ահաբեկչութեան դէմ:

Ապացոյցներ շատ են: Ահա այսօրուան երեւոյթները: Քանի մը օր առաջ Վիէննայի բանւորութիւնը ահաւոր զայրոյթ մը ցուցադրեց կողմնակալ դատական վճիռի մը պատճառով: Սաքքօ-Վանցէթթիի ենթադրեալ անմեղութեան առթիւ ոչ միայն բանւորական, այլ նաեւ քաղքենի ռամկավար հոսանքները աննախընթաց զայրոյթ մը կ'արտայայտեն, որուն նմանը պատմութիւնը տակաւին չէ արձանագրած: Պէտք կա՞յ աւելին յիշատակելու....:

Կոմկուսի ղեկավարները գիտակցօրէն զրպարտութիւն մը կ'ընեն, այն հաստատ համոզումով թէ՝ յարաբերութենէ զրկուած իրենց հոսանքները անհաղորդ են արտաքին աշխարհին եւ հակառակորդ մամուլին, որով հրամցուած զրպարտութիւնը կուլ պիտի տան իբրեւ ճշմարտութիւն:

Քաղքենի պետութիւններուն մէջ գոնէ հնարաւորութիւն տրուած է ընդդիմադիրներուն, բողոքելու, զայրոյթ յայտնելու եւ քննադատելու, կատարուող բռնութիւններու առթիւ, իսկ Խորհրդային Միութեան մէջ մահուան պատիժի արժանի կը համարուի նոյնիսկ պարզ քննադատութիւնը:

Մեզի համար էական չէ գիտնալ թէ՝ քաղքենի պետութիւններուն մէջ ալ կը կատարուի՞ սպիտակ ահաբեկում կամ անոնք ո՛րքան թիւ կը կազմեն, որ «Փրավտա» յօդուածին յանձն առած է ցուցադրելու իր էջերուն մէջ, այլ այն, թէ յեղափոխական համարուած կուսակցութիւն մը իրաւունք ունի՞ քաղաքական տարբեր համոզում ունեցողները ահաբեկելու. այս է կարեւորը:

Ուրիշ խօսքով, պիտի շարունակուի՞ քաղաքական դիկտատորութիւնը, հոգ չէ թէ ինչ անուն կը կրէ անիկա. քաղքենիակա՞ն, պոլշեւիկեա՞ն թէ ֆաշիստական, որոնց էութենէն իսկ կը բխի ու կը տեւականանայ, ինքնապաշտպանութեան բնազդով քաղաքական դաւադրութիւնը եւ անոր յաջորդող զանգուածային կամ անհատական ահաբեկչութիւնը: «Փրավտա»յի տուն տուողները կը յայտարարեն թէ պիտի շարունակուի, բայց այդ իրաւունքը կը վերապահեն միայն իրենց համար, ուրիշներ իրաւունք չունին, որովհետեւ իբր թէ՛ իրենք կը ներկայացնեն աշխարհի բանւորութիւնը: Այդ պարագային ֆաշիստի բռնապետութիւնն ալ այդ իրաւունքը միայն իրեն կը վերապահէ, որովհետեւ իր ետեւ կեցած են հարիւր հազարաւոր սեւ շապիկաւոր բանւորներ, որոնք իրենց շահերը ապահով կը համարեն իրենց ստեղծած մեթոտին մէջ: Սակայն իրողութիւնը այն է որ բոլոր տեսակի բռնապետութիւններն ալ անիրաւ եւ ստախօսներ են, որովհետեւ ոչ մէկը եւ ոչ միւսը իրաւունք ունին այս կամ այն դասակարգին անունով խօսելու: Ո եւ է քաղաքացի իր իրաւունքը չի փոխանցեր ուրիշի մը: Երբոր բռնօրէն կ'ուզուի այդ իրաւունքը առնել, անոր պիտի հետեւի դաւադրական պայքար, ահաբեկչութիւն եւ կոտորած:

Բանւորական շահերու պաշտպանութեան անունով ճառող Կոմկուսի ձեռքով սպաննուած բանւորներու եւ գիւղացիներու թիւը կը հասնի կէս միլիոնէն աւելիի. 196.000 բանւոր, 286.000 զինուորներ եւ նաւազներ, որոնց մեծագոյն մասը բանւորներ եւ գիւղացիներ են: Կ'ենթադրենք թէ քաղքենի կամ ֆաշիստ պետութիւններու մէջ զոհուածներու թիւը շատ աւելի նուազ պէտք է ըլլայ:

Տարակոյս չկայ որ դիկտատուրայի ճամբուն վրայ դեռ հազարաւոր զոհեր պիտի իյնան առանց դասակարգի խտրութեան, պաշտպանելու համար բռնապետական իշխանութիւնը: Այս պարագային տակ, իր իրաւունքներու պաշտպանութեան համար զոհուող քաղաքացիներու ահաբեկումը կարմիր անուն ունենայ թէ սպիտակ, մեծ տարբերութիւն մը չունի, երկուքն ալ զարշելի են եւ զայրոյթի արժանի: Եթէ Կոմկուսը կը շարունակէ այս ճամբան ինք պարզապէս զինակիցն է ֆաշիզմին ուզէ կամ ոչ, որովհետեւ ըստ էութեան նոյնն է գործելակերպը, որմէ միայն չարիք կը սպասուի:

Արտասահմանի ռամկավար եւ ժողովրդավար հոսանքները պիտի շարունակեն հարուածել ու յարձակիլ այնքան ժամանակ, մինչեւ որ թաւալգլոր կ'իյնան բռնապետութիւնները եւ կը հաստատուի ազատ քաղաքացիներու հաւասար իրաւունքի թագաւորութիւնը:

Մինչ այդ Կոմկուսի բոլոր ցափռտուքները պիտի մնան դատարկ աղմուկ:

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԼԽԱՐԿՆԵՐԸ ՓՈԽՈՒԵՑԱՆ, ԲԱՅՑ ԳԼՈՒԽՆԵ՞ՐԸ...

Դրագէտ Ֆալիհ Ըրֆքը սէյ «Միլլիյէթ»ի մէջ ախուր շեշտելով կը գանգատի թէ հակառակ Թուրքիոյ ընկերային յեղափոխութեան եւ սուլթանութեան տապալումին, հին մտածելակերպը դեռ չէ փոխուած «նոյն իսկ ընտրանի փոքրամասնութեան մէջ» (3 օգոստոս).

— «Բարոյական, կենցաղավարութեան եւ կրօնական ու ընտանեկան խնդիրներու մէջ անգամ մը ձեզ քննեցէք, անգամ մըն ալ ձեր շրջապատը: Պիտի տեսնէք որ ալ մէկ կապ իրական միջավայրին եւ ձեր ըմբռնած տեսութիւններուն միջեւ: Մեզմէ շատեր առանց գիտնալու գլխարկին տակ կը կրեն հին փողոցային տափակ գլուխը, սոֆթայական կեղծաւոր խղճմտանքն ու ..., կիներու մասին եղած նախնական, ծիծաղելի եւ արեւելեան մտայնութիւնը: Բռնութիւն, քմահաճոյք, մենատիրութիւն, խտրականութիւն եւ նման բաներ, բոլորն ալ դէմ ժողովրդավարութեան, յաճախակի աչքի կը զարնեն: Մեր մեծ նախագահը արհամարհանքով կը մերժէ արեւելքցիութեան բոլոր ցուցամոլութիւններն ու արտաքին փայլերը: Բայց որքա՜ն քիչ են անոնք որ այսպէս պարզ կենցաղ ունին:

«Տեսանելի բոլոր շղթաները թէեւ խորտակեցինք, բայց մեր մեծ մասը դեռ կը գտնուի բարոյական գերութիւններու տակ, որոնք դարերէ ի վեր մեր ներսը սեւցուցին: Այս գերութիւնները հասկնալու համար, կը բաւէ բաղդատել ժողովրդավար անձ մը եւ դուրսի միջավայրը:»

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ԱՆՊԱՏՍՊԱՐ

Գրեցինք թէ Աթէնքի մէջ գաղթակայան մը այրած էր: «Նոր Օր» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ այս մասին (30 յուլիս).

Երէկ կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, Ամպէլօքիբիի շրջանին մէջ հաստատուած գաղթակայանին մէջ, բնակուած մեծ մասամբ Պոլսեցի գաղթականներէ, հրդեհ ծագեցաւ եւ փչող հովի նպաստաւոր հոսանքին պատճառաւ առաջ եկաւ մեծ համեմատութիւններ: Տնակները տախտակաշէն ըլլալով, կրակը շուտով տարածուեցաւ եւ գիշերուան ժամը 7ին հազիւ կարելի եղաւ մարել, երբ արդէն 5 հարիւրէ աւելի հիւղակներ մոխիրի վերածուած էին:

Կառավարութիւնը 400 հոգիէ բաղկացած ոստիկանական կազմ փութացուցած էր կարգը պահպանելու համար: Հրշէջ խումբերու ի գործ դրած հնարամտութիւնները չարիքը սահմանափակելու համար, որ եւ է արդիւնք տուած չեն, որովհետեւ հովին հոսանքը միշտ չէզոքացուցած է ճիգերը:

Անպատսպար մնացած են հազար հոգի: Մոխիրներուն մէջէն գտնուած են հինգ մանուկներու ածխացած դիակներ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Այս ամսուընէ սկսեալ, Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Իտալիոյ միջեւ ջրասաւառնակներով օդատարական փոխադրութիւն տեղի պիտի ունենայ: Օդանաւային սուրհանդակը շաբաթ եւ չորեքշաբթի առաւօտները ժամը 8ին Պէօյիւքտէրէէն պիտի մեկնի: Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի Պէօյիւքտէրէ պիտի հասնի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

200,000 լիրէթ «Նոր Արաքս»ի համար

(մեր մասնաւոր թղթակիցէն)

ՊԱՐԻ, 8 Օգոստոս 1927

Իտալական իշխանութիւններ երկու հարիւր հազար լիրէթ տրամադրեցին Պարիի «Նոր Արաքս» հայկական գիւղին համար:

Այս նոր օժանդակութիւնը ձեռք բերել յաջողեցաւ «Նոր Արաքս»ի հիմնադիր՝ բանաստեղծ Հրանտ Նազարեանց՝ իր մտերմին մեծանուն հայասէր կոմս Ումպէրթօ Ծանօթթի հետ:

Շուտով պիտի սկսուի «Նոր Արաքս»ի մէջ հիւանդանոցի մը կառուցման, իր մնայուն բժիշկովը եւ ուրիշ հանրօգուտ քարաշէն շէնքեր պիտի շինուին:

Վերջերս աւարտեցաւ «Նոր Արաքս»ի քարաշէն, երկյարկ լսարան-դպրոցը եւ բացման հանդէսը կատարուեցաւ ի ներկայութեան իտալացի յայտնի հայասէրներու եւ Պարիի ամբողջ գաղութին, որուն գոհունակութիւնը աննկարագրելի էր:Բացման ճառը խօսեցաւ Հրանտ Նազարեանց, որ Հայերուն խորին երախտագիտութիւնը յայտնեց իտալ. կառավարութեան այս գուրգուրալի հոգածութեան համար:

Հայաստանէն 70-80000 Թուրքեր կը քշուին

Թուրք Գաղթականներուզետեղման ընդհ.փոխ-տնօրէնի Մարուֆ պէյ Ներքին գործավարութեան յանձնած է Կովկասի մէջ իր կատարած ուսումնասիրութեանց վերաբերեալ տեղեկագիրը և կը հաստատէ թէ Վրաստանէն ու Հայաստանէն 70-80 հազարի չափ Թուրքեր պիտի բերուին Անատոլու: Գալիք Թուրքերուն մասին Մոսկուայի Թուրք դեսպան Ջեքեայի պէյ շփում պիտի ունենայ ռուս արտաքին գործավարին հետ եւ պայմանագրութիւն մը պիտի կնքէ:

Այս պայմանագրութեան համաձայն, Կովկաս գտնուող Թուրքերը տակաւին երկար ժամանակ պիտի կրնան Ռուսիա մնալու կամ մեկնելու մասին իրենց ընտրութեան իրաւունքը ի գործ դնել: Ռուս կառավարութիւնը դիւրութիւններ ցոյց պիտի տայ Կովկասի Թուրքերուն Անատոլու երթալուն մասին:

Կեսարիոյ որբերը կը ցրուին

Կեսարիայէն կը գրեն Ազդարարի թէ Կեսարիոյ վանքին որբերէն անոնք որ ազգական ունին, պիտի ցամբուին եւ այս պատճառով ցանկը պատրաստուած եւ ղրկուած է պատրիարքարան: Հաւանական է որ բոլորովին որբ, առանց հեռաւոր ազգականի կամ հեռանալ չուզող տղաք գտնուին վանքին մէջ: Ասոնց համար հաստատութիւնը բաց պիտի մնայ, որովհետեւ կ'ըսուի թէ նորեր ալ պիտի գան: Այս առթիւ վանքէն կը խնդրեն չմոռնալ նպաստներ ղրկել:

ՍԱՔՔՕ եւ ՎԱՆՑԷԹԹԻ ԱՅՍ ԱՌԱՒՕՏ ՊԻՏԻ ՄԵՌՆԻՆ

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, պաշտօնապէս որոշուած է Սաքքօ եւ Վանցէթթին ելեկտրական աթոռի վրայ նստեցնել, ֆրանսական ժամով, այս առտու ժամը 5ին:

Դահիճը, որուն մասին ըսուեցաւ թէ վախնալով վրէժխնդրական յարձակումներէ, փախած ու անյայտացած է, տեսնուած է իր տանը առջեւ, որ կը գտնուի ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ: Դահիճը իւրաքանչիւր մահապատիժի գործադրութեան, կը ստանայ 3125 ֆրանք:

Հրաւէրներ ղրկուած են բոլոր պաշտօնական վկաներուն, ներկայ գտնուելու համար Սաքքօ-Վանցէթթիի մահավճիռին գործադրութեան: Հրահանգ տրուեցաւ բանտին ելեկտրագէտին, պատրաստ գտնուելու համար կէս գիշերէն առաջ:

Եւ սակայն բողոքները կը շարունակուին, ու ամէն կողմէ «շնորհ» կ'աղաղակեն:

Երէ տը Լասթէյրի մարքիզը, յանուն իր նախահօր՝ Լաֆայէթի, որ հիմնադիրն է ամերիկեան անկախութեան, «իր ձայնը կը միացնէ Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի մեծ ձայներուն, շնորհ խնդրելով Սաքքօ Վանցէթթիի համար»:

Պատերազմի անդամատեալներէն Տիմիթրի Քրանկու, առումէն, ներկայանալով Պուքրէշի ամերիկեան դեսպանին, խնդրած է զոհաբերել իր կեանքը՝ փրկելու համար Սաքքօ-Վանցէթթիին կեանքը:

Շնորհի անթիւ խնդրանքներու վրայ, նախագահ Քուլիճ կը յայտարարէ թէ ինք անզօր է ո եւէ բան ընելու, քանի որ դատը կը պատկանի Մասաչուսէցի կառավարութեան:

Սաքքօ-Վանցէթթի դատին պաշտպանութեան կոմիտէին նախագահը, վերջին կոչ մը ուղղեց դաշնակցային գերագոյն ատեանին:

Ամէն յոյս կապուած է Ֆուլլըրի, որ, վերջին րոպէին միայն պիտի յայտնէ իր պատասխանը: Թէեւ յոյս մը կայ որ ներում շնորհէ:

Միւս կողմէ ցոյցերը եւ սպառնալիքները կը սաստկանան աշխարհի ամէն կողմը:

Շիքակոյի իտալական թաղին մէջ, ուր կը բնակին 150.000 Իտալացիներ, կաթոլիկ եկեղեցիի մը վրայ ռումբ նետեցին ցուցարարները: Քանդուեցան քանի մը սիւներ, եւ ջարդուեցան ապակիներ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ ՍՊԱՆԻՉԸ 15 ՏԱՐՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Գրեցինք թէ Պէյրութի եղեռնադատ ատեանը Յուլիս 27ին սկսած է Լիբանանի Ազգ. Դաւառական ժողովի անդամ ողբացեալ ընկեր Վ. Վարդապետեանի սպանիչներուն դատավարութեան:

Ամբաստանուածներն էին Միհրան Աղազարեան, Միսաք Վեհունի, Երուանդ Յարութեան, Աբրահամ Թովմասեան, կառապան Նիկողոս եւ Ասատուր Յարութեան:

Հինգ օր տեւող դատավարութեան ընթացքին սրահը լեցուած էր միշտ հայ եւ օտար մամուլի ներկայացուցիչներով եւ հետաքրքիրներու բազմութեամբ, որոնց թիւը 300 կը հաշուուի: Վարդապետեան ընտանիքին փաստաբանն էր Քամիլ Էտտէ, իսկ ամբաստանեալները ունէին չորս փաստաբան: Առաջին օրը հարցաքննուեցան ամբաստանեալները: Յետոյ լսուեցան 120է աւելի վկաներ, որոնց մէջ նաեւ Գաւառական ժողովի 15 անդամներ, որոնք բոլորն ալ հաստատեցին Աղազարեանի մեղսակցութիւնը, զայն ամբաստանելով իբր խրախուսիչ եւ հեղինակ ոճիրին: Կարգ մը վկաներ ալ հաստատեցին թէ ոճիրէն անմիջապէս առաջ եւ վերջ Աղազարեանը տեսած են ոճիրին վայրը: Բոլոր վկայութիւնները եկան հաստատել թէ Միհրան Աղազարեան ո՛չ միայն դրդիչը եւ կազմակերպիչը եղած է ոճիրին, այլ միեւնոյն ժամանակ բուն հեղինակը:

Փաստաբան Քամիլ Էտտէի այն հարցումին թէ ո՛ր կուսակցութեան կը պատկանի, Հնչակեան չէ՞, ինչպէս յայտարարած է հարցաքննիչ դատաւորին, Աղազարեան պատասխանեց. — Ես ըսած եմ որ 1909ին Պոլիս ուսանող եղած ատենս անդամակցած եմ միջազգ. Սոցիալ-Դեմոկրատ Ուսանող. Միութեան: Այդ թուականէն ասդին ոչ մէկ կուսակցութեան չեմ պատկանած:»

Ուրիշ հարցումներու Աղազարեան շատ շփոթ եւ հակասական պատասխաններ տուաւ եւ քանիցս նեղը մնաց:

Դատավարութիւնը վերջացաւ Յուլիս 31ին եւ վճիռը տրուեցաւ Օգոստոս 1ին առտուան ժամը 11ին, մեծ բազմութեան մը ներկայութեան: Դատաւորները խորհրդակցութենէ մը վերջ հաստատական պատասխան տուին վեց ամբաստանեալներէն երեքին՝ մանաւանդ Միհրան Աղազարեանի մասին, որ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Ազատ արձակուեցան միւս երեքը, որոնց մէկն է Վեհունի:

Միհրան Աղազարեան բնիկ Ալպիստանցի է եւ Սահմանադրութենէն վերջ Պոլիս կեդր. վարժարան կը յաճախէր:

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Երեքշաբթի գիշեր Սէնթրըլ Սփորթինկ Քլիւպի մէջ, մեծ բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցան կռփամարտի մրցումներ, որոնց կը մասնակցէին երկու Հայեր: Աւետիս Այլազաթեան (Պէյիս), 5րդ շրջանին յաղթեց իր հակառակորդին՝ ֆրանսացի Քասթրի, որ խաղը լքեց: Իսկ Աթաեան 5րդ շրջանին չուզեց շարունակել խաղը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ ՈՂՋՈՅՆԸ. — Լենինկրատի ռուս դեսպանատան զինուորական կցորդը ազգ. պաշտպանութեան գործավար Ըճէպ պէյի այցելելով ռուս կարմիր բանակին ողջոյնները հաղորդած է Թուրք բանակին:

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳ. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Այս օրերուն, երբ մամուլին մէջ մասնաւոր թափով քննութեան առարկայ կը դառնայ Հայկական Մշակոյթի կեդրոն մը հաստատելու խնդիրը, գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը Հ. Բ. Ը. Մ.ը Փարիզի մէջ հիմը կը դնէ Ազգային Մատենադարանի մը։ Այս ձեռնարկը, որուն զարկ են տուած Բարեգործականի միութեան ընդհ. Նախագահ՝ Պ. Պօղոս Նուպար եւ մէկ քանի կուսակարար հայրենակիցներ, իրենց նիւթական եւ բարոյական լայն աջակցութեամբ անտարակոյս գնահատելի եւ ողջունելի է ամէն տեսակէտով։

Նոր չէ, որ հայ կեանքին մէջ երեւան կուգան նման ձեռնարկներ, մեր մշակոյթի եւ հանրային գանձարան մարզերուն մէջ։ Հայ դպրոցն ու կրթական գանձարան հիմնարկութիւնները, եկեղեցիներն ու վանքերը, որոնք բոլորն ալ ծառայած են լայնօրէն մեր ժողովուրդի մտաւոր զարգացման, արդիւնք են եղած գերազանցապէս հայ բարերարներու առատաձեռնութեան։

Այսպէս էր մեր երէկի իրականութիւնը, երբ այսօրուան գաղութահայութիւնը երկրին մէջ տէր էր սեփական տանելի տնտեսութեան մը, եւ երջին տարբերու առկախ փոփոխութիւնները հիմնովին շրջեցին մեր բովանդակ անցեալը, դատապարտելով մեզի գաղթականի ծանր ճակատագրին։

Օրուան պարտաւոր հոգը մոռցնել տուաւ շատ կենսական պահանջներ, եւ եղան տեններ, երբ այս կամ այն կրթական հիմնարկն անգամ նիւթական չքաւորութեան եւ անհամապատասխան ժամանակի պահանջներուն։

Օրուան միակ կարգախօսն էր փրկել հայութեան բեկորները փիզիքապէս։

Տարիներու հետ սակայն գաղթականի կեանքը աստիճանաբար կը մտնէ իր բնական հունին մէջ։ Հացի, ջուրի պէտքին հետ ամէն կողմէ մտաւոր սնունդի պահանջն է, որ կը զգացնէ հայ մամուլն եւ մտքի մարդիկը։

Ծիլ ու ցան ձեռնարկներ ալ կ'ըլլան յաճախ, նեղ ու մասնակի շրջանակներու մէջ, սակայն անբաւարար ընդհանուր պահանջին։

Հարկաւոր է կեդրոնական օջախ մը, Հայկական Մշակոյթի կեդրոն կամ «Աշխարհական Վենետիկ» մը, հոգ չէ թէ ինչ անուանով, բաւական է որ ան ըլլայ ներշնչարանը հայ մտքին։

Կասկած չկայ, որ այս պահանջի իրագործումը հնարաւոր է, եթէ միայն նպատակը իրագործող կեդրոնական կազմակերպութիւն մը գործել ուզէ։ Վերջին նուիրատուութիւնները ցոյց կուտան, որ տակաւին կան մեր մէջ սրտցաւ հայրենասէրներ որոնք կրնան ու նեցածը չեն զլանար բաժին հանել հայ նահատակուած մտքին։

«Յառաջ» ասկէ առաջ քանի մը առաջնորդող յօդուածներով բազմակողմանի քննութեան ենթարկեց այս հարցը, եւ մէջ տեղ դրաւ իր առաջարկներն ու տեսակէտները. նոյնիմաստ առաջարկներ եղան «Հայրենիք»ի եւ մեր միւս թերթերուն կողմէ։ Գործի ընդունակ կազմակերպութիւն մը անշուշտ կրնայ այդ բոլորին նպատակայարմար ծրագիր մը իրագործել, գործի ձեռնարկելու համար։

Բարեգործականի այս նոր ձեռնարկը միացնելով եղած տրամադրութիւններուն, կը կարծենք թէ արդէն իսկ պատրաստուած է աշխատանքի գետինը։

Այս բոլորէն սակայն ենթադրել թէ ամէն ինչ կը դարգանայ լաւ ճամբով, միամտութիւն է առ այժմ։

Պահանջը ընդհանուր է, անժխտելի ու անառարկելի։ Ասիկա արդէն մեծ գրաւական մըն է, ու եւ է գործի յաջողութեան կեանքը ցոյց կուտայ, որ միջոցներ եւս չեն պակսիր մտանշուած մեծ պահանջը ատրժանաբար բաւարարելու համար, եթէ խօսքէն գործի անցնինք։

Այս ձեռնարկին մէջ եւս բաղդաւոր գիր է վիճակուած Փարիզին, շատ մը նկատումներով։ Բարեգործականի ձեռնարկը աւելի մեծ արժէք կուտայ Փարիզին։

Բարեգործականը, որ տէր է Ազգային Մատենադարանին, լայն հնարաւորութիւն ունի ձեռնարկը աւելի ընդարձակելու եւ պատշաճեցնելու տեղական պահանջներուն։ Ասիկա ի վիճակի է այս ժողովուրդին ընդունիլ տալու Հայկական Մշակոյթի կեդրոն մը հաստատելու ծրագիրը եւ բոլորը խմբելու անոր շուրջ։

Անհրաժեշտ է նոյնպէս պարզել ձեռնարկին նպատակը։ Մատենադարաններ եւ մշակութային ձեռնարկներ, այնպէս ինչպէս եղած են մինչեւ հիմա Վենետիկի, Վիեննայի եւ Հայաստանի մէջ, անհրաժեշտ եւ օգտակար ըլլալով հանդերձ, բաւական չեն ամբողջովին գոհացնելու զգացուած պէտքը։

Դժբախտաբար հայ միտքը այսօր այնքան աղքատ է, որ զայն կերակրելու համար անհրաժեշտ է աւելի գիրամարս սնունդ։ Պէտք է տաքի հանել այս սնունդը, որպէսզի չկորսուի ան եւ արժանի յաջորդ դառնայ իր նախորդներուն։

Այս բոլոր նկատումներով է ահա, որ Բարեգործականի ձեռնարկը գնահատելի գտնելով հանդերձ, կը փափաքէինք զայն տեսնել աւելի ընդարձակ սահմանի մէջ եւ աւելի մաշելի ու ժողովրդական հիմերու վրայ դրուած։

Ընդունինք եղածը, իբրեւ նախաքայլ մը որ կը տանի դէպի Հայկական Մշակոյթի իրական կեդրոնը, որմէ շունչ եւ աւիւն առնելու կը սպասէ հայ միտքը։ Բարեգործականը իր նիւթական եւ բարոյական լայն միջոցներով կրնայ գլուխը կանգնիլ նոր շարժումի մը, որ շնորհիւ կենդանի աշխատանքի, կոչուած է իրականացնելու մեր բոլորի ցանկացածը։

Ասիկա պատիւ միայն պիտի բերէր այդ կազմակերպութեան, բարոյական վարձատրութիւն մը՝ իր բազմաթիւ բարերարներու, եւ լաւագոյն ծառայութիւնը՝ այս արիւնաքամ ժողովուրդին։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՏԱԿ ՀՈՂԸ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

Ժամանակէ մը ի վեր Լոնտոնի տակ հողը կը խաղայ: Այսպէս, մայրաքաղաքին ճիշտ կեդրոնը, Սակարանին մօտ, ծանր սանրի մը տակ, հողը կլլուեցաւ եւ շէնքը իջաւ բացուած փոսին մէջ: Սակայն շէնքին յատակը տակաւին ամբողջովին կլլուած չէր, այնպէս որ շէնքին կէսը միայն փլաւ, ճեղքելով ճիշտ մէջտեղէն, կարծես դանակով կտրուած ըլլար: Գիշերը պատահելով, սարսափելի աղմուկ մը դղրդացուց թաղը: Հողին ճեղքը կ'երկարի դէպի Սակարան եւ 20 մեթր խորութիւն ունի: Սակարանին զատ վտանգուած են նաեւ բազմաթիւ շէնքեր: Ոստիկանութիւնը արգիլած է երթեւեկը այդ ճամբայ եւ ջուրի խողովակներ. Կ'անցնին այդ գետին վրայ:

ԴԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՎԻԹԱՄԻՆՆԵՐԸ
ԵՒ
ԱՐԵՒԻՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐԸ

Այսօր, գիտական յաջողութիւններու շնորհիւ, գիտենք սնունդներուն տարրաբանական բաղադրութիւնը եւ կը գնահատենք անոնց արժէքը իբր ուժի աղբիւր։ Մեր հիւսուածեղինութիւններուն մէջ սնունդներուն այրումովը առաջ եկած տաքութիւնը կրնանք չափել, այնպէս ինչպէս որ եւ է վառելանիւթի մը ջերմութեան զօրութիւնը։ Գիտենք նաեւ որ մարդկային մեքենան գործելու համար 24 ժամուան մէջ եւ ամէն քիլօկրամին 30—50 գոլ (calorie, կը սպառէ։ Գիտենք վերջապէս, որ մէկ կրամ սպիտականիւթին այրումովը 5, իսկ մէկ կրամ շաքարանիւթին այրումովը 3,5—4 գոլ, իսկ նոյն քանակութեամբ ճարպային նիւթին այրումովը 9 գոլ առաջ կուգայ։

„Ստորեւ կուտանք զանազան ուտելիքներու մէկ ցանկը, որ կրնայ ամէնուն օգտակար ըլլալ, որովհետեւ ցոյց կուտայ անոնց սննդական արժէքը։ Հաշիւով առնուած սնունդը բնական է որ թէ՛ աւելի ուժ կ'արտադրէ, թէ՛ շատ մը հիւանդութիւններ կը կանխէ։ (Ներկայացուած նիւթերը ցոյց կուտան հարիւր կրամի վրայ ջերմաբար յատկութիւնը (calorie).

Եզան միս՝ պարարտ՝ 357.91, նիհար՝ 106,00, ճարպ 830.67. Հորթի միս՝ մէջք՝ 108.16, թեւ՝ 133.43, ուղեղ՝ 203.46, ոչխար (գիստ)՝ 142,32, ձիու միս (ֆիլէթօ)՝ 122.74, խոզի միս գիստ)՝ 117.92, փորոտիք(tripes)՝ 250.33, ճագար (գիստ)՝ 126.86, նապաստակ (գիստ)՝ 163.36, հաւ՝ 174.58, հաւկիթ՝ 153.85, սագ՝ 232,30, ակրիկ (merlan)՝ 75.53, թիւնիկ (maquereau)՝ 202.26, տառեխ (hareng)՝ 116.21, կարմրաձուկ (rouget)՝ 112,00, սարդէլ (sardine)՝ 114.23, լող (saumon)՝ 254.69, լեզուաձուկ(sole)՝ 82.69, ոստրէ (huitre)՝ 78,74, կաթ (կովի)՝ 70.54, քամամպէրի պանիր՝ 298.16, կրիւյէրի պանիր՝ 400.43, կարագ՝ 770.92, հաց՝ 254.14, գետնախնձոր՝ 79,15, լուբիա (չոր)՝ 315,93, լուբիա (կանանչ)՝ 27,86, ոսպ՝ 337,55 ոլոռ (չոր)՝ 335,85, ոլոռ կանանչ՝ 78,00, բրինձ՝ 347.58, լոլիկ (տոմաթէս)՝ 16,53, շոմին սպանախ՝ 42,53, հազար՝ 12,27, պանան՝ 96,[illegible], ծիրան 30,06, դեղձ՝ 50.37, տանձ՝ 42.06, խնձոր՝ 65.53, խաղող 78,00, շամիչ, 313,41, կաղին՝ 674.64, նուշ՝ 641,23, ընկոյզ՝ 499,36, ելակ՝ 50.87, շողգամ՝ 18.71, սոխ՝ 18,71։

Այս հաշուական իրողութիւններու վրայ հիմնուած են սննդառութեան օրէնքները։ Սնունդներու անթիւ տեսակները զանազանուած են եւ անոնց ձեւն ու բնոյթը՝ փոխուած։ Սնունդին պարունակած կենդանի նիւթերը ամլացումի stérilisation) ենթարկելով տեսակ տեսակ պահածոներ պատրաստուած են, թէեւ, եթէ անոնք գործածուէին իրենց բնական վիճակին մէջ, կրնային աւելի օգտակար ըլլալ մեր առողջութեան։

Այժմ փորձը մեզի ցոյց կուտայ թէ սննդառութեան այս խրթին հարցը դեռ կատարելապէս լուծում մը չէ գտած։ Անոնց տարրաբանագիտական մասը դեռ մութ է, կենսական երեւոյթները շատ խառնակ են եւ մասամբ անծանօթ։ Ջերմաչափի calorimètre մէջ գիտուած կերզօրութիւնը մեր կազմուածքին մէջ կատարուած իրականութեան չի համապատասխաներ, որովհետեւ կեանքը բանաձեւերու խառնուածքին մէջ չի կայանար։ Եւ այսպէս, բնական օրէնքներու անգիտացումի հետեւանքով, շատ մը հիւանդութիւններ ծագում առած են։ Օրինակ, ամլացուած (sterilisé) կաթով ալ կերակրուած երախաները վտանգաւոր աչքի հիւանդութիւններ ունեցած են, եւ դարմանելու համար սնունդին մէջ քիչ քանակութեամբ չեփած կաթ, կարագ եւ կամ հաւկիթ աւելցնելը բաւական է եղած։

Պէրիպէրի կոչուած հիւանդութիւնը, որ Ասիոյ ժողովուրդներուն մէջ եւ մասնաւորապէս Միջագետքի եւ Ճափոնի կողմերը համաճարակներ առաջ բերելով շատ մը աւերներ գործած է, առաջ կուգայ կեղեւը հանուած բրինձով սնանելէն։ Փորձուած է որ, եթէ բրինձը կեղեւով գործածուի, հիւանդութիւնը անհետանայ։ Լնդահարութեան (scorbut) կը բռնուին ընդհանրապէս թարմ պտուղէ եւ բանջարեղէնէ զրկուած մարդիկ։

Այսպէս, նմանօրինակ փորձերէ յայտնի եղած է որ բնական վիճակին մէջ ամէն տեսակ սնունդ, օրինակի համար բանջարեղէնները, պտուղները, կաթը եւ հաւկիթը, բնալուծարաններու մէջ երեւան հանուած սննդարար տարրերէն զատ, կը պարունակեն նաեւ անծանօթ նիւթեր։

Այս նիւթերը սնունդին կենդանի տարրերն են, եւ կը կոչուին կենսանիւթ (vitamines)։

Վիթամինները զատել դեռ կարելի չէ եղած եւ բնականաբար անոնց մասին շատ ծանօթութիւն չունինք։ Ամենափոքր քանակութեամբ վիթամին գործածելով անմիջապէս կը բուժուին կարգ մը հիւանդութիւններ, որոնք ծագած էին վիթամինէ զրկուած սնունդներ առնելով։ Վիթամինները կը պահպանեն մեր կազմուածքը, մեր կեանքը։

Ինչ տեսակ նիւթեր են։ Առ այժմ միայն մէկ քանին յայտնի են եւ անոնք ալ իրարմէ կը զանազանուին գիրերով։ Օրինակ, A վիթամինը կը գտնուի թարմ կաթին, կարագին եւ թարմ հաւկիթներու մէջ։ (Վերջերս յայտնուած կարծիքներու համաձայն, այծի կաթին մէջ բաւականաչափ վիթամին չգտնուելով միայն այս կաթով սնանող երախաները անարիւնութեան կ'ենթարկուին։ B վիթամինը ընդեղէններուն վերնամաշկին մէջ, իսկ C վիթամինը՝ թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններուն մէջ կը գտնուին։ Կայ նաեւ D վիթամին մըն ալ, որ երբ տղոց սնունդներուն մէջ բացակայի Rachitisme կոչուած ոսկորի հիւանդութեան պատճառ կ'ըլլայ, այն հիւանդութիւնը որ կմախքին աճումի ընթացքին կը նշմարուի եւ ոսկորներուն այլանդակութեամբ կը յայտնուի։ Վերջերս հաստատուած է որ յիշեալ D վիթամինը անմիջապէս կը վերանշմարուի, եթէ ենթակաները անդր-մանիշակագոյն (ultra-violet) ճառագայթներուն ազդեցութեան տակ դրուին, կամ երբ անոնց տրուին այնպիսի նիւթեր որոնք արեւուն մէջ դրուած կամ այս ճառագայթներուն ազդեցութեան տակ մնացած են։

Արդարեւ անուրանալի է արեւին ճառագայթներուն մեր վրայ ունեցած կենսական ազդեցութիւնը։ Ամէնուս ծանօթ տեսանելի գոյնզգոյն բազմաթիւ ճառագայթներէն զատ, արեւը ունի նաեւ ուրիշ անտեսանելի երկու ճառագայթներ, որոնք են անդր-մանիշակագոյն եւ ենթակարմիր ճառագայթները։ Այս ճառագայթները շատ օգտակար են մեր առողջութեան համար։

Ահա այս է պատճառը, որ առաջ անգիտակցաբար, իսկ վերջերս աւելի հաստատ կերպով կը թելադրուի արեւի լոգանքը իբր դարման շատ մը հիւանդութիւններու։ Մինչեւ իսկ այժմ շատ մը մասնագէտներ այս նպատակաւ մասնաւոր ելեկտրական լապտերներ կը գործածեն, տարօրինակ յաջողութիւններ ձեռք բերելով։

Անդրմանիշակագոյն ճառագայթները բուն իսկ ազդու ճառագայթներն են, իսկ ենթակարմիրները կը չափաւորեն առաջիններուն ազդեցութիւնը։ Օդը որչափ յստակ եւ չոր է, անդրմանիշակագոյն ճառագայթները այնչափ շատ կ'ըլլան։

Սակայն ենթակարմիր ճառագայթներուն շնորհիւ, մենք չենք զգար անոնց ազդեցութիւնը եւ ո եւ է վտանգ ալ չի պատահիր։ Իսկ շոգիով բեռնաւորուած օդը ենթակարմիր ճառագայթներուն անցքին արգելք կ'ըլլայ։ Բարձր լեռներու վրայ մարդուն մորթը շատ կը քրտնի եւ այս քրտինքը մարմինին բոլորտիքը կը կազմէ շոգիէ իսկական պատնէշ մը, որ ենթակարմիր ճառագայթները կը ծծէ եւ միայն անդրմանիշակագոյն ճառագայթներուն ազդեցութեան ենթարկելով մարմինին վրայ մակերեւութային այրուցքներ առաջ կուգան։ Նոյնպէս ծովեզերքը, օդը շոգիով լեցուն ըլլալով, արեւին ազդեցութեան տակ գտնուած ամէնէն ճերմակ մորթերն անգամ սեւ կարմիր գոյն մը կը ստանան, այն գոյնը որ այսօր նորաձեւութեան կարգն է անցած։ Ծովեզերք գտնուողները լաւ գիտեն, որ երկինքը մթնագոյն մշուշով մը ծածկուած աւուրները անդրմանիշակագոյն ճառագայթներուն ազդեցութիւնը աւելի զգալի է։ Ուրեմն ծովէն թաց թաց ելած, առանց չորցուելու արեւուն տակ մնալն ալ վտանգաւոր է։

Այսպէս, արեւն ալ բնական ու կենսական ազդակ մըն է, ինչպէս վիթամինները, եւ բնական այս ազդակներէն օգտուելով, հետզհետէ բնական ու անխարդախ սնունդները միայն առնելով, մենք պիտի ըլլանք աւելի առողջ եւ աւելի դիմացկուն։

ՓՐՈՖ. Ա. ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ ԻՐ ԴԵՐԻՆ ՄԷՋՆ Է

Հայ լրագրութեան մէջ քանի մը անգամ քաղաքական դիմակ փոխելէ յետոյ, Արշակ Մահտեսեան բաւական տարիներէ ի վեր կը հրատարակէ «The New Armenia» ամսաթերթը։ Մասնաւորապէս զինադադարէն յետոյ, թերթը նկատելով ստոր պրոպագանդի օրկան, դաշնակցական ընկերներ եւ համակիրներ նիւթական եւ բարոյական ամէն աջակցութիւն կուտային, անոր յարատեւութիւնը ապահովելու համար: Սակայն դիմակ փոխելու ընդունակ այդ արարածը չէր կրնար մէկ դիմակով մնալ տեւականօրէն, մանաւանդ երբ իր նիւթական շահերը վտանգուէին:

Պ. Վ. Գարտաշեանի եւ Հայաստանի Անկախութեան կոմիտէին կողմէ Լօզանի դաշնագրին դէմ մղուած յաջող պայքարէն յետոյ, մեր ընկերներն ու համակիրները իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը ամբողջապէս տրամադրեցին այս հաստատութեան իբրեւ պրոպագանդի եւ քաղաքական պայքարի ուժեղ միջոցի մը, անտեսելով Պ. Ա. Մահտեսեանի թերթը: Այս է պատճառը որ վերջինս իր թերթին մէջ տպած է ամսթայի յօդուած մը, որուն կը պատասխանէ «Հայրենիք», (27 Յուլիս).—

Նիւ Եորքի մէջ անգլիերէն լեզուով հրատարակուող The New Armenia հանդէսը՝ վերջապէս, վար է առեր իր դիմակը եւ իր ամբողջ ազեղ մերկութեամբ ներկայացեր է հանրութեան։

Այդ հանդէսին պատասխանատու խմբագիր Պ. Արշակ Մահտեսեան քանի մը տարի չէզոքութիւն խաղաց եւ ամէն ճիգ թափեց շահելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրկաններու եւ շարքերու համակրանքը, որպէսզի կարենայ մեր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ ժամանակ մը եւս քաշքշել իր հանդէսին գոյութիւնը։ Եւ պէտք է ըսել, որ Պ. Արշակ Մահտեսեան ի զուր չդարպասեց մեր ընկերներուն եւ համակիրներուն, որովհետեւ անոնց շնորհիւ տարիներ շարունակ կրցաւ հրատարակել The New Armenia-ն, որ առանց մեր ընկերներու եւ համակիրներու օժանդակութեան, անկասկած շատոնց փակուած պիտի ըլլար։

Հաւանաբար, այս «չէզոք» կամ բարեկամական յարաբերութիւնները ժամանակ մը եւս շարունակէին, եթէ Հայկական Փրէս Բիւրոյի եւ մասնաւորապէս Վահան Գարտաշեանի [illegible] Լօզանի դաշնագրին դէմ կորովի պայքարը քանի մը առաջ չպսակուէր յաջողութեամբ, որուն մէկ կողմէն, հայ հասարակութիւնը սկսաւ առաջնորդել աւելի շօշափելի կերպով, բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս օժանդակել Հայկական Բիւրոյին ու անոր վարիչ Պ. Գարտաշեանի, իսկ միւս կողմէն՝ Վ. Գարտաշեանի կատարած գործէն [illegible] հայ հասարակութիւնը դադրեցաւ նախկին [illegible] փով ալ տալ The New Armenia-ին՝ համարելով զայն բարոյական արժէք ներկայացնող ձեռնարկ մը։

Ահա այս բանն էր, որ [illegible] երեւոյթին, լեցուց Պ. Մահտեսեանի համբերութեան բաժակը [illegible] Եւ որովհետեւ այդ [illegible] մուծ զգացումներն [illegible] խմբակցութիւն մըն ալ [illegible] որուն հանգիստ չէր [illegible] դանի դաշնագրին դէմ [illegible] յաջող պայքարը եւ «մեծ» չէֆին միջոցաւ փորձած էր խանգարել [illegible] նպաստ այդ պայքարը [illegible] խայտառակուած, ող [illegible] կարծ Պ. Մահտեսեան [illegible] տխրահռչակ խմբակցութեան [illegible] ինքզինքին գտաւ կողք [illegible] ընդհանուր թշնամի [illegible] որ ոչ թէ Թուրքն էր, [illegible] մը ու անոր եաեւ կանգնող Միացեալ ու Անկախ [illegible] տանի դատին համար [illegible] չող հայ քաղաքական [illegible] գութիւնը։

Որ The New Armenia այժմ ալ Թամկավարներու [illegible] բուկն է սկսեր զարնել [illegible] ապացոյց՝ անոր վերջին [illegible] մէջ տպուած խմբագրական [illegible] զգալի գրութիւնը, զոր [illegible] քարո փուէթացեր էր Թուրք [illegible] նոյար արտատպել։

Կ'երեւի, թէ «մեծ» [illegible] նաղէտ Պ. Զօպանեանի [illegible] հոշակ Թրքանպաստ գաղտ [illegible] յանձն է առած, ի հաշիւ [illegible] կուսակցութեան, չարունակ [illegible] Ա. Մահտեսեանի։

Այլապէս The New Armenia մէջ չոյիտի երեւար [illegible] գրութիւնը, որուն Թուրքերը Թուրքերուն [illegible] միայն կրնան ծափ զարնել [illegible]

Էնկլիզի փաշտանիս [illegible] անոնց ամերիկեան գործակ [illegible] բու մաքէն իսկ չէր կրնար [illegible] նիլ, որ Զօպանեանի մը [illegible] իրենց հացին իւղ քսելու [illegible] եւէ շուտով ուրիշ «մեծ» [illegible] քաղաքագէտ մը լանձն [illegible] Մահտեսեանին։

Կը կարծենք, որ Թուրք [illegible] այլեւս անհանգստանալու [illegible] չունին Լօզանի դաշնագ [illegible] բախտին համար, որովհետեւ [illegible] ամերիկահայերու մէջ իսկ [illegible] են անգլիախօս հայ մարդ [illegible] քաջալերուելով իր Թրքա [illegible] ոգին ունեցող ուրիշ կար [illegible] հայերէ, յանձն առած է [illegible] հայր կանոնաւորապէս [illegible] բիլու ի նպաստ Լօզանի դաշ [illegible] գրի եւ կասեցնելու Հայաստան [illegible] Անկախութեան Ամերիկեան [illegible] միութեան ջանքերը։

Կը մնայ այժմ միայն [illegible] The New Armenia իր [illegible] ալ փոխէ և այսուհետեւ [illegible] The New Turkey, որ շատ [illegible] լի համապատասխան պիտի [illegible] լար իր նոր կոչումին։

Սայայն, այդպիսի [illegible] մը օժանդակելու պարտական [illegible] թիւնը չէինար պարզել [illegible] հայրենասէր հայերու վրայ [illegible]

Ոչ մէկ ուժն այլեւս [illegible] ոի մը, որ սկսած է պատ [illegible] հայկականան դատին դէմ [illegible] պէս, ինչպէս միայն Թուրք [illegible] պիտի ուզէին պայքարել [illegible] դէմ այս երկրին մէջ…։

ԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՆԱՒԵՐ

Նախորդ վաւերական [illegible] որ մէկն է Համպուրկ-Ամերիկ [illegible] շոգենաւային ընկերութեան [illegible] րէններէն, կայսերապէս [illegible] կերութիւնը ունի 340.000 [illegible] նաւ, մինչդեռ ութը տարի [illegible] ռաջ 8.000 թոնօ էր միայն [illegible] բողջ գերման առեւտրական [illegible] ւերը կը հասնին 3,400.000 [illegible] նոյի:

ԹԻՒՐԸՊ.

ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆ

Առաջին անգամ ջրածածկ եղան ... խողովակները, ... դիւղակները, ... Ամբողջական ջուրի ջրածածկ եղան նաեւ ... բիզնեսները, ... եւ պաշտօնեաները: ... ջրածածկ եղան ... նաեւ ... Մնացին միայն մարմիններուն քանդուածները, ... Թուրքերը ... ջրածածկ եղան նաեւ դատարանները, ... խանութներու մէջ, գանուոց ... անցեալը, անցեալը ...

... եղած է ջրածածկ մըտ... պատանիներուն, ... եւ ... կենդանիներուն:

Ամենայն ... նախարարներու մէջ ... տարեկան ... Լիւքեան ... 230 ... Թուրքերը կատարած ... մինչեւ հիմա ու ... վկայական:

... անցեալը ... երեկոյեան, ... տէրերուն ... Ջուր ... Մի՛ ... բնաւ նեղ է ... շնիկներուն ... կապիկները, մնիկները, խոզ... ու քուրակներ:

... նոյ նախապետի ... եղաւ ջրածածկ բուռնածը:

... տապանը նոյի գեր... մէջ ... վերջ ... նաեւ ... վագրեր, փիղեր, ուղ... եւ էշեր.

... նոր օրէնսդրութեան ... տապանն է ... տարբերութիւններով.—

Ա.— Մինչ տապանաբնակները ... խուսափեցան մեր ... տապանաբնակները գրեթէ միշտ ... կը բռնուին:

Բ — Մինչ դեռ տապանի բնա... իրենց շրջանը աւար... միայն գոց մատուցին ... մեր ջրածածկուողները ... շատ անգամ իրենց ... կը զոհաբերեն Աստուծոյ:

Գ.— ... նաեւ ... նոր տապանին եղաւ ու որ... անկեց. մինչդեռ մե... դեռ ջրածածկեն չելած յա... կը ... :

ՆՇԱՆ ՃԱՌՏՐ

ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ

Մարձ Մոնգայի մէջ 24 յու... ... մը կը գրէ հրապ...—

Նոր շուկային մէջ խմբակ մը կայ, որ գիւղացիները կը կո... երկու ամիսէ ի վեր ... անդամները լաւ ... են իրենց գործը: Մէկ քանին կը կե... շուկային մէջ եւ անցորդ գիւղացիները կը համոզեն թէ ... ժամապահներ ունին ու ... իրենց ընկերներուն ... կը նստեցնեն. թղթախաղի ... աոջեւ եւ լաւ մը կը կո...

Իսկ եթէ գիւղացին ... խարէութիւնը, այն ժամանակ ... կը սկսին քարերով ծեծել.

Չ. Ռ. Մ.ԵԱՆ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

ԹՐՈՔԱՏԷՐՈՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Զափոնահոլանդական Միութեան կազմակերպած Գ. Պատմա-Գիտական արշաւը դէպի Թրոքատէրոյի Թանգարանը, սովորականին պէս առաջնորդութեամբ Պ. Պ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Ց. Քասմաջեանի եւ մասնակցութեամբ երկսեռ ստուար բազմութեան մը։

Ներս մտնելէ առաջ Պ. Նաթանեան բացատրեց թէ ինչո՞ւ այդ անունով կոչուած է Թանգարանը: Ֆրանսացիները 1823ին եւրոպական պետութիւններու ծրնշումին տակ արշաւեցին Սպանիա՝ մարելու համար այն յեղափոխութիւնը, որ իրենց իսկ օրինակով ծնունդ առած էր հոն: Ֆրանսացիներու կողմէ քաոիզս քաղաքին ու անոր մօտ գտնուող «Թրոքատէրօ» բերդին վրայ տարուած յաղթանակն է որ յաւերժացուած է 1878ի ցուցահանդէսին կառուցուած այդ հոյակերտ շէնքին տրուած անունով։

Նախ բարձրացանք Ազգագրական բաժնի սանդուղներէն վեր: Առաջին անգամ հանդիպեցանք Թրքական մասին, ուր մեզի ծանօթ կարգ մը առարկաներ գետեղուած են, «նալին», «չարըգ», փոքր ասիական տարազ եւայլն: Պ. Նաթանեան յիշեց թէ 1878ին Վանի շրջանին մէջ տեղական տարազներ կը հաւաքէին Փարիզի ցուցահանդէսին ղրկելու համար Շէքեան մը կ'ընէր Ֆրանսական արահին մէջ, ուր տեղական ժողովուրդին, նահանգ առ նահանգ, տարազին, բարքերուն ու նիստուկացին, մէկ խօսքով ներքին կեանքին իսկական պատկերը կը տեսնէիր։

Եւրոպական երկիրներու կարգին, Հայաստանը գետեղուած է Ռուսիոյ կողքին: Ապակեփեղկի մը մէջ ցուցադրուած են հայկական հին ու նոր կանանց նուրբ ձեռագործի նմոյշներ, ճենապակեայ ամաններ (քէօթահիոյ գործ), պղնձեայ շիշ (կամ շիշի պատեան) մը, վրան Ս. Գէորգի պատկերով եւ հայերէն կիսովին անընթեռնլի գրչագրութիւններով, կովկասեան գտակ մը, Միհիթարեան միաբանութեան երկերուն մէկէն շքադրամ մը եւայլն: Սակայն ինչ որ հայու մը արդար հպարտութիւնը պիտի շարժէ, հայ կնոջ մամէ արձանն է՝ ազգային տարազով: Եւրոպական ամբողջ մասնաբաժնին մէջ չկար տարազի նմոյշ մը, որ ըլլար աւելի կամ գէթ նոյնքան գեղեցիկ, փայլուն ու նրբաճաշակ որքան հայ հարսը: Այս թանգարանին հայկական մասը, ամէն տեսակէտով, կատարեալ հակապատկերն է 1925ի Փարիզի զարդարարուեստի ցուցահանդէսին մէջ ցուցադրուած խայտառակութեան։

Պտտեցանք նաեւ Ամերիկեան մասնաբաժինը, ուր հետաքրքրական նիւթեր շատ կան: Պ. Քասմաջեան տեղեկութիւններ տուաւ Մեքսիկեան պատկերագրութիւններու մասին. Մեքսիկացիները Ամերիկայի առաջին քաղաքակիրթ ժողովուրդը եղած են։

Թանգարանին երկրորդ բաժինը՝ Բաղդատական քանդակագործութեան, կը գրաւէ երկու սրահներ. վարի յարկը ուր գետեղուած են Շարթրի, Ռէնսի, Փարիզի, Ամիէնի եւ այլ գլխաւոր մայր եկեղեցիներու քանդակներու կորնիքէն նմոյշներ. սիւներ, խոյակներ, արձաններ, գամբարաններ՝ բաղդատութեան օտար նմոյշներով: Կան նաեւ մանրանկարներ, ինչպէս Սէն-Ցրնիի աբբայարանին յատակագիծը Մոն Սէն-Միշէլ եկեղեցիկ, որու վանքին նկուղներուն մէջ բանտարկուած է Հայոց Ալեւոնք Պատրիարքը: Աւարտելով մեր պտոյտները, ելանք պարտէզ, ուր մօտ մէկ ու կէս ժամուան խօսակցութեան ընթացքին մեր առաջնորդները տեղեկութիւններ տուին Անիի եւ Վանի շրջանին հնութիւններուն, Զուարթնոցի պեղումներուն ու Երեւանի թանգարանի մասին։

Յ. ՍԷօյլէմէզեան

ՉԸՑՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԿ. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ.— Հ. Յ. Դ. Նեթակոմիտէի կողմէ կազմակերպուած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր: Անտուն անուշ արեւ մը կը ժպտէր, եւ դաշտավայրը իր գալարուն ու երկար ծառերով, անհամբեր կը սպասէր հասարակութեան երգին ու ուրախութիւններուն: Հայկական ու Ֆրանսական դրօշակները կը ծածանէին հանդիսավայրին շուրջը: Դաշնակցութեան մեծադիր գունագեղ գինանշանը հաստարուն ծառի մը վրայ գամուած, անտառին ճիշտ մէջտեղը կը փայլէր: Հայ մայրիկներ, ծերեր ու փոքրեր ուխտաւորի կարօտով՝ կ'ողջունէին զայն հայկական եռագոյնին հետ ժամը 10.30ին «Առաջ» Փանֆառը հետ ունենալով Հայ Արիներու խումբը, նուագելով հայկական զանազան կտորներ, անցք մը կատարեց Հայոց Թաղին առջեւէն: Ցեաարանը յուզիչ էր: Ժողովուրդը խուռներամ դուրս թափուած, կը դիտէր մեր փոքրիկ արի գինուորները եւ հայկական նուագախումբը:

Բուն հանդէսը սկսաւ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին «Մեր Հայրենիք»ով: Արիները իրենց բանակատեղիէն, օրինակի ընկերակցութեամբ կ'երգէին հայրենական ու հովուական քաղցր երգեր: Երգուեցաւ «Կարկուտ տեղացնը», որմէ վերջ խօսք առաւ ընկ. Արսէն Աճէմեան, նախ ոգեկոչելով մեծ բնութիւնը, որ կեանքն էւ «Մեր ժողովուրդը, ըսաւ, շա՛տ է տառապեր, բայց մենք չենք յուսահատած «Ո՛ տայր ինձ գծուխ ծխանի, եւ զառաւօտն Նաւասարդին», ու մենք մեր արքային պէս, կարօտ ունինք մեր հայրենի անտառներուն, սարերուն, դաշտերուն, գիւղերուն ու քաղաքներուն: Մօտ է այն օրը, երբ կը վերադառնանք կրկին մեր անմահ ու սիրուն հայրենիքը»: Ընցնելով խանասորայ դաշտը, աւելցուց.— Ցարիներ առաջ, բուռ մը հայ քաջեր, յանուն հայ ազատութեան ու մեզի, կռուելով նահատակուեցան: Նուիրական զգացումով մը, յարգենք այսօր անոնց սուրբ յիշատակը»:

Դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներուն կողմէ եղան խմբերգներ, արտասանութիւններ: Ցիգրանակերտցի եւ Սիվասացի երիտասարդներ պարեցին իրենց բնագաւառի պարերը: Վրացի ժորոանիան ազգային տարազով պարեց մէկէ աւելի կովկասեան սիրուն պարեր: Հայ Արիները խաղացին զանազան խաղեր եւ բուրգեր կազմեցին: Ցետոյ աճուրդի դրուեցաւ «Ցարօնի առիւծը իր կորիւններով» նկարը, որ 270 ֆրանքի բարձրացաւ եւ շահեցաւ ընկեր Շահէն Չաքրեան: Պ. Լեւոն Պօյաճեան բարի նախանձով մը եւ առատաձեռնութեամբ մինչեւ վերջ մասնակցեցաւ աճուրդին:

Նուագախումբի մասնակցութեամբ եղան եւրոպական եւ հայկական պարեր, որոնք տեւեցին մինչեւ ժամը ութը:

* *

Ցաւով կ'արձանագրեմ նաեւ փոքրիկ միջադէպ մը: Հանդէսէն վերջ անծանօթ խումբ մը ասթիւ երկու տաք գլուխներ իրարու հետ խօսքեր փոխանակեցին առաջ բերելով կռիւ մը: Բարեբախտաբար կարելի եղաւ առաջքն առնել ոստիկանական միջամտութեան մը։

Ա. Հայկար

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԲՕՆ.— Խանասորի Արշաւանքի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ 31 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բօնի Կոմիտէին: Բեմը զարդարուած էր երկու հայկական եռագոյններով, մէջտեղը Հ. Յ. Դաշնակցութեան գինանշանը, ու չորս կողմը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներու եւ օրուան հերոսներու նկարները:

Օրուան նախագահ ընկ. Յաբէթնազովեան նախ հրաւիրեց ներկաները բոպէ մը յոտնկայս յարգելու Հայ նահատակներու յիշատակը, յետոյ մանրամասն բացատրեց Խանասորի արշաւանքի պատճառներն ու վեր հանեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար: Երգիչ խումբը երգեց «Կարկուտ Տեղացը»: Եղան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ, խմբերգներ, մեներգներ: Ներկայացուեցաւ նաեւ քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Վաշխառուն»:

Զնայած տեղւոյս հայութեան ցրուած վիճակին, բաւական թիւով հայրենակիցներ եկած էին այս առաջին հայկ. ցերեկոյթին: Շատեր հեռու տեղերէ եկած էին:

Հանդէսէն վերջ ամերիկեան ձեւով աճուրդի դրուեցաւ նկար մը՝ «Դէպի ազատութիւն», նուիրուած տեղւոյս կողմէն ընկ. Դ. Անարոնեանի կողմէ: Աճուրդը բարձրացաւ մինչեւ 250 Ֆր. ու դեռ աւելի պիտի բարձրանար, երբ Կրասի ընկերներէն Յակոբ Սէմերճեան միանուագ 40 Ֆր. վճարելով շահեցաւ զայն:

Ժամը 6ին փակուեցաւ հանդէսը:

Գ. Կարսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԹԼԷԹԻԶՄ. — Աշխարհի մէջ շատ քիչ ազգեր ունին մարզուած կիներ: Ասոնց կարգին յառաջին տեղը կը գրաւեն Գերմանները, որոնց ձեռք բերած յաջողութիւնները իսկապէս գնահատելի են: Կիրակի օր Պերլինի մէջ կատարուած ախոյեանութեան մրցումներուն ընթացքին, աշխարհի երեք մրցանիշները կոտրուեցան, որոնց երկուքը աղջիկներու կողմէ.—

Ա. Յունդ նետել. 11 մեդր 30 Օր. Langeի կողմէ (նախկին մրցանիշն էր 10 մեդր 15):

Բ. 800 մեդր վազք 2 վայրկեան 23"էն, Օր. Batcshauerի կողմէ (նախկին մրցանիշ 2'26 3/5"):

Գ. 4×100 դրօշարշաւ 49. 10 (նախկին մրցանիշ 50,2/5):

ՖՈՒԹՊՕԼ. - Թուրք ֆութպոլը քիչ ատենուան մէջ հսկայական յառաջդիմութիւն ունեցած է: Թուրքերը աշխարհի շատ մը յաւագոյն խումբերուն հետ չափուելով լաւ արդիւնքներ ձեռք բերած են: Այս յառաջդիմութիւնը կատարուած է շնորհիւ իրենց հարուստ հայրենակիցներուն յոյն օժանդակութեան: Իրաւ է թէ Թուրք խաղացողները քիչ մը կոշտ խաղարկութիւն ունին, բայց հետզհետէ այդ թերութիւնն ալ կը սրբագրեն: Այս յաջողութիւնները, որոնք ընդհանրապէս ձեռք բերուած են Պոլսոյ մէջ, մասամբ ալ կը պարտին Թուրք զատաւորներու կողմնակալութեան:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ.— Գրեթէ թէ ճէք Տէյլանի աշխարհի կէս ծանրութեան ախոյեանութիւնը ձգելէն վերջ, ամերիկեան Ճէքսէնսըընը այդ տիտղոսը տուաւ Իրլանտացի Մայք Մաք Թիկին: Մամուլի բողոքին վրայ, Ճէքսէնսըընը ետ առաւ իր որոշումը եւ այդ տիտղոսը մրցման պիտի դնէ Իրլանտացիին եւ Թոմմի Լաւքրանի միջեւ: Մրցումը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 7ին Նիւ Եորքի մէջ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԵՆԹՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ.— Մէրիպէլ-Լանշաթրի մէջ, տիկին Ժիրար Թոյն խմեց անձնասպան ըլլալու համար: Այս կինը, քանի մը ամիս առաջ, խեղդած էր իր երախան եւ ածելիով կտրած՝ իր վիզը: Կարելի եղած էր դարմանել վէրքերը: Բայց այս անգամ ալ փորձեց Թոյնով ճամբորդել: Բժիշկները քննեցին եւ այն եզրակացութեան եկան որ անհաւասարակշիռ կին մըն է:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ. Բաղասպլանքայի մէջ, բանուկ հրապարակի մը վրայ փողոցէ մը դուրս ելաւ ինքնաշարժ մը, եւ զիմացի փողոցէն՝ հեծելաշարժ մը: Վազեցին իրարու դէմ, յարձակեցան: Հեծելաշարժը նօթ-աուէթ եղաւ:

ԹՈՒՆԱՒՈՐ ՊԱՂՊԱՂԱԿ.— Պէչ գաւառին մէջ (Անգլիա) 50 չափահաններ եւ 150 մանուկներ, որոնք շրջուն վաճառորդէ մը պաղպաղակ գնելով կերած ու զովացած էին, յանկարծ թունաւորման նշաններ ցոյց տուին: Անմիջապէս բժշկական խնամքներ տրուեցան: 5 տարեկան տղեկ մը մեռաւ անմիջապէս:

ՀՐԱՇՔԻ ՊԷՍ.— Փէրփինեանի մէջ ինքնաշարժ մը կը սուրար: Եօթը տարեկան տղեկ մը տնկուեցաւ դէմը: Ինքնաշարժը չկեցաւ, սուրա՛ց:

Քիչ յետոյ մեքենավարը տեսաւ որ, — ո՛վ հրաշք,— մանուկը բարձրացեր էր, ողջ առողջ, ինքնաշարժին գլխը, մեքենաներուն վրայ:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԻՒՐ ՇԻԹԱՉԻՉ ԱՆՈՒԼՍՔ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ԸՍԷ ՃԵՐՃԻՆՍՔԻ

— Կը կարծեմ թէ, ինչ որ պէտք էր հոս բսուիլ, ըսեցինք ... ... կը խնդրեմ որ ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը անմիջապէս ... ... մեր ընկերոջ՝ Շիլֆաշիէի ... թիւնները:

Այսպէս ալ որոշուեցաւ, եւ ... արտասովոր ճաշը վերջացաւ:

Քարասոֆ իր ... վրայ հակեցաւ եւ ինծի երկարօրէն ... մը, շարունակեց

— Ահա, այդ հաւաքոյթին տեղեկագիրը ստորագրուած է այն երկու վկաներուն կողմէ, որոնք ինծի պէս ծպտուած ներկայ էին, խոհարարապետը՝ Ցօռովէնքօն եւ մառանապետը՝ Շայկին։

Աչքէ անցուցի տեղեկագիրը, յետոյ Քարասոֆի հարցուցի

— Ցետոյ, ի՞նչ ըրիք:

— Ցետո՞յ. միջադէպը տեղեկացուցի ... Փեթրովիչի, որ ինծի պաշտօն յանձնեց նախ Էքաթէրինպուրկ եւ յետոյ Պերլին երթալ ստուգելու համար

— Հապա Քոպաշոչէքօֆի ի՞նչ եղաւ:

— Պատերազմական ատեանի մէջ դատուեցաւ, յանցաւոր նկատուեցաւ եւ մահուան դատապարտուելով, հրացանազարկ եղաւ:

— Իսկ Շիլֆաշի՞նը:

— Ա՜ն, ան, կրցաւ ոճիրը փրկել, նոյն իսկ, օրուան ամէնէն բարձր պաշտօնատարներէն մէկը դարձաւ: Ցետոյ, քանի որ փողի իսկ կարմիր կոյսին պիտի ներկայանաք, հաւանական է որ հոն անոր հանդիպիք:

— Ա՛ն, ... դիրար կը ...

— Աւելին, միասին կը պառկին:

— Ժամանակաւոր միացո՞ւմ մը:

— Ո՛չ, ընկերութիւն մը:

— Որո՞ւ դէմ:

— Թոյլ տուէք որ այդ անակնկալին լուծումը ձեզի հգեմ: Ըսա՞կնկա՛լ

Շատ մեծ էր այդ անակնկալը, որուն ենթարկուեցայ յաջորդ առտուն իսկ:

Բայց լաւ է որ դուք իսկ դատէք

ԷԿ ՓՈՅԼԻՆ ԱՐՋԻՆ ՄԷՋ

Համաձայն Պուտիէնիի կողմէ ինծի տրուած հրահանգներուն, յաջորդ առտուան ժամը 9ին, կարմիր կոյսին տան դուռը զարկի:

Զենան՝ որ իրեն ծառայողները լաւ կը վարձատրէ, յիմարական մսխումներ ըրեր էր համբաւոր ... համար Անոր տրամադրած էր իշխանական տուն մը, զոր օժտած էր հին կարասիներով, վարպետ արուեստագէտներու գործերով, հազուագիւտ գեղարներով, հոյակապ գորգերով, բոլորն ալ անշուշտ ուրիշ տեղերէ գողցուած: Բազմաթիւ ծառաներ կ'ապահովէին սպասարկութիւնը

Բարապանները վերցուած ըլլալով գիս ընդունեց հսկայ դռնապան մը որ, սեւ, ոսկեզօծ համազգեստ կրող սպասարկու տղեկի մը միջոցաւ, պատճառագրաւ վերակացուի մը քով առաջնորդել տուաւ զիս. վերակացուն, որ բոլորովին հին ռէժիմ կը հոտէր, համեցաւ նայուածք մը նետել վրաս եւ հարցուց

— Ինչ կրնամ ընել քեզի համար, ընկեր

Քիչ մնաց որ մարդուն քիթին խնդայի: Ինծի տուած այդ տիտղոսը, այնքա՜ն ծիծաղելի թուեցաւ, այդ տեսակ տեղի մը մէջ: Բարեբախտաբար, յիշեցի թէ Ռուսիոյ մէջ, ուր ամէն ինչ ծաղրանք է, այդ տիտղոսը պարտաւորիչ է, եւ կրցածիս չափ իրեն յայտնեցի թէ ի՛նչպէս եւ ինչո՛ւ համար իր տիրուհին ինծի կը սպասէր:

Դժո աչքիս առջեւ է թէ մարդը ինչպէ՛ս իր բազուկները երկինք բարձրացուց...

— Ինչպէ՛ս, բացագանչեց. նոր ինքնաշարժիչ մըն ալ. բայց այն ատեն, ի՞նչ կրնայ ըրած ըլլալ միւսը

Բնականաբար, այս զարմացական բացագանչումը խուլի մը ականջներուն մէջ չէր որ կ'իյնար...

Միամիտ կերպարանք մը առնելով, հարցուցի

— Ո՞վ է այդ միւսը, ընկե՛ր:

Մարդը՝ հանած վարած մէկը ըլլալու էր. որովհետեւ վրաս կատղոտ նայուածք մը նետելէ յետոյ

— Հետաքրքրութիւն, ըսաւ, շատ տգեղ թերութիւն մըն է, մանաւանդ այս տեսակ տան մը մէջ: Չէ՞ր գիտեր:

— Ոչ երբեք. բայց շատ պիտի ցաւէի եթէ ուրիշի մը տեղը գրաւէի եւ...

— Քու նախորդիդ վիճակովը մտահոգուիր, ըսաւ, կակուղնալով: Հաւանաբար, անիկա ուր որ է հիմա, «տեղ»ի մը պէտքը զգալու չէ. ինչպէս կ'ըսեն կարելի է նոյն իսկ որ «կատարեալ հանգիստ»ի տեղ մը գտած ըլլայ:

Այս մարդուն խօսակցութիւնը, ըսելիք չկար, հետզհետէ շահեկան կը դառնար:

— Եթէ այդպէս է, ըսի, աւելի լաւ, որովհետեւ մենք, այսինքն ինքնաշարժի վարիչներս, սովետին պատկանողներս, համեբաշխական հարցերու հետ չենք կատակեր:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Իւթիքա քաղաքին իտալական թաղին մէջ երկու ռումբեր պայթեցան եւ վիրաւորեցին քսան հոգի։ Գոսթըն կարծես պաշարման վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Ոստիկանական ուժեղ շղթայ մը կը պաշտպանէ Չարլսթընի բանտը, ուր տեղի պիտի ունենայ մահապատիժը։ Ոստիկանութիւնը արգիլած է ցոյցի թափօրները։ Նիւ Եորքի Եունիըն Սքուէրին մէջ հսկայ միթինկ մը գումարուեցաւ։ Ոստիկանները արտասովոր ռումբեր բանած, կը հսկէին շրջակաները։

Սթոքոլմի մէջ, 10,000 ցուցարարներ գիշերը փորձեցին յարձակիլ ամերիկեան դեսպանատան վրայ։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ արգիլել։

Գոփէնհակի մէջ, ցուցարարները ամերիկեան դեսպանատան առջեւ կռիւի բռնուեցան ոստիկաններուն հետ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։ Ջուիցերիոյ մէջ ամերիկեան հիւպատոսարանները հսկողութեան տակ առնուած են։ Ժընեւի հեռագրատունը մերժեց հեռագրել բողոքագիր մը, որ խմբագրուած էր միթինկի մը մէջ։ Պերլինի մէջ ալ ցոյցեր տեղի ունեցան։

Սելանիկի մէջ համայնավարները բախեցան ոստիկաններուն հետ. շատերը վիրաւորուեցան։

Իտալիոյ մէջ եւս, թէեւ ոեւէ ցոյց չէ պատահած, սակայն ոստիկանութիւնը կը պաշտպանէ ամերիկեան դեսպանատունը։ Մուսոլինի, նամակ մը գրելով Սաքքօի հօրը, կը յայտնէ թէ կատարած է բոլոր կարելի միջոցները, ազատելու համար դատապարտեալները, միշտ համաձայն միջազգային օրէնքներուն։

Փարիզի մէջ, Երկուշաբթի օրուան գործադուլին մասնակցող թղթատար-հեռագրական պաշտօնեաները կը հետապնդուին կառավարութեան կողմէ։ Գաւառներուն մէջ ցոյցերը կը շարունակուին.

Վերջին պահուն. Ֆուլլըր Հոռմէն ստացաւ հեռագիր մը, Գոսթընի իտալական հիւպատոսարանին նախկին քարտուղար Անտրոմէրի կողմէ, որ երդումով կը յայտարարէ թէ Սաքքօ, ոճիրին օրը, կը գտնուէր Գոսթընի հիւպատոսարանին մէջ։ Վերջին պահուն այս վկայութիւնը ոեւէ ազդեցութիւն չըրաւ Ֆուլլըրի վրայ եւ դատաւորներն ալ չեն հաւատար այդ բանծին։

Լա Հէյի դատավարութիւնը

Միջազգային իրաւարար ատեանին առջեւ փրօֆ. Պասդըվան պատասխանեց Մահմուտ Էսատ պէյի։ Փրօֆէսէօրը ջրեց Թուրք գործավարին այն պնդումը թէ Տէմօնի ձերբակալութեան առթիւ դիմում կատարուած ըլլալով, ֆրանս. կառավարութիւնը ճանչցած ըլլայ Թուրք դատաւորներու իրաւասութիւնը։ Ընդհակառակն Ֆրանսա բողոքած էր այդ ձերբակալութեան դէմ։ Պասդըվանի համաձայն, ֆրանսական եւ թրքական տեսակէտներու մէջ հիմնական տարբերութիւնը հետեւեալն է։ Թուրքիա իր պատժադատ դատարանները իրաւասու կը նկատէ, այնքան ատեն որ միջազգային իրաւունքի ոեւէ արգելիչ միջոց չի հակառակիր ատոր։ Ֆրանսա ընդհակառակն այդ իրաւասութիւնը կը ճանչնայ այն ատեն միայն, երբ անիկա հիմնուած է միջազգային իրաւունքի սկզբունքին վրայ։

«Տարօրինակ է յաւակնութիւնը Թուրքիոյ, որ.— բսաւ, կ'ուզէ որ Ֆրանսա ապացուցանէ ո՛չ թէ իրողութիւն մը, այլ այն թէ Թուրքիա բռնաբարած է միջազգային իրաւունքի օրէնքները։ Ատեանին կը պատկանի առիկա ճշտել։ Անկէ զատ, միջազգային իրաւունքը չըճնդունիր իրաւասութիւնը՝ զոհերու հպատակութեան հիման վրայ, ինչ որ թրքական տեսակէտին խարիսխը կը կազմէ։»Դատը կը շարունակուի։

Հալածանք համայնավարներուն դէմ

Վիէննայի ոստիկանութիւնը երկու օր շարունակ խուզարկութիւններ կատարեց մայրաքաղաքին համայնավարական շրջանակներուն մէջ։ Կուսակցութեան վարիչ անդամներէն մէկ քանիին քով գտնուեցան կարգ մը վտանգաւոր թուղթեր։ Գտնուած են նաեւ կուսակցութեան վստահելի մարդոց ցանկը, եւ Մոսկուայէն ղրկուած գրքոյկներ։ Խուզարկութեանց գլխաւոր պատակն էր ձերբակալել Վիէննա բնակող կարգ մը օտարականներ։ Ձերբակալուածներէն երկու հոգի ազատ ձգուեցան, հաստատուած ըլլալով որ կը պատկանին Վիէննայի խորհրդային պատուիրակութեան։

Օդանաւի նոր արշաւներ

Երեք եւրոպական ազգեր շոգեպինդ կը սպասեն օդին նպաստաւոր պայմաններուն, անմիջապէս սկսելու համար թռիչքը դէպի Ամերիկա։

Ֆրանսայի մէջ «Նունժէսէր-Քոլի» օդանաւով պիտի մեկնին Քոսթ եւ Լը Պրի, հաւանաբար ուրբաթ օր։

«Կապոյտ Թռչուն»ին փորձերը վերջացած են արդէն։ «Թանկօ Թռչուն»ը դեռ փորձեր կը կատարէ եւ հաւանական չէ որ անմիջապէս միանայ այս մրցումներուն։«Միս Քոլոմպիա» կը սպասէ կազմ ու պատրաստ։

Անգլիոյ մէջ օդանաւորդ Քորթնի կը սպասէ նպաստաւոր օդի՝ թռչելու համար Քէմշըրթէն Նիւ Եորք, երկու հանգրուանով, Իրլանտա եւ Նիւ Ֆաունտլէնտ։

Օդանաւորդ Ինթօշ «Փրէնսէս Քսէնիա» օդանաւով Լոնտոնէն պիտի մեկնի Նիւ Եորք եւ թերթով. կը հրաւիրէ ճամբորդ մը, որ պիտի ուզէ Նիւ Եորք մեկնիլ, վճարովի։

Գերմանիոյ մէջ «Պրէմէն» եւ «Եւրոպա» օդանաւերը պատրաստ կը սպասեն։ Մեկնումը պիտի կատարուի հաւանաբար 15 Օգոստոսին, Երկուշաբթի։ Տէսաաու քաղաքը եռուզեռի մէջ է։ Լրագրողներ, շարժանկարի ներկայացուցիչներ, հետաքրքիրներ լեցուցած են պանդոկները, ուր տեղ չէ մնացած։ Շատեր հազին դրամ կ'առաջարկեն, ընդունուելու համար իբրեւ ճամբորդ։ Վաճառականներն ալ, րէքլամի համար, օդանաւորդներուն կը նուիրեն ամէն տեսակ առարկաներ, գուլպայ, ձայնագիր, ճամբան գործածելու համար։ Աստղաբաշխ մըն ալ կը նուիրէ թելագրանք մը, որ չմեկնին 15 Օգոստոսէն առաջ։

Գերման օդանաւորդները պիտի ընտրեն աւելի հարաւային ճամբայ մը, 500 քիլոմեթր երկարելով հեռաւորութիւնը, օգտուելու համար նաւերու օժանդակութենէն։

Եունքէրս գործարանը կը պատրաստէ նոր օդանաւ մը եւս, որ պիտի յատկացուի նամակներու փոխադրութեան համար։ Բոլոր օդանաւորդներուն կեանքն ալ ապահովագրուած է։ Իւրաքանչիւրը պիտի ստանայ 80.000 մարք, եթէ վտանգ մը պատահի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անզուգական հերոս Ոսքաաւիացի ՄՈՒՐԱՏի եւ զինակիցներու յիշատակին.

Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի եւ «Հրայր» խումբին կողմէ Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին 84 Rue Chape, Bon Théatreի մէջ

կը խօսի՝ ԸՆԿ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

երգ, նուագ, արտասանութիւն, պար, եւայլն

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Ցարօն-Ցուրուբերանի հայրենակցական միութեան կողմէ, այս կիրակի։ ջոխ պիւֆէ աժան գիներով։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերել։ Զանախօսութիւններ, երգ, հայկական պար եւ նուագ։ կը մասնակցի Թառիստ Աբգար։ Գեղեցիկ անակնկալներ, ուրախ ժամանց. մուտքը ազատ է։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մօնփառնասէն շոգեկառք իջնել Շավիլի կայարանը։ Լուվրէն կամ փօրթ տը Սէն ֆլուէն առնել թիւ 1 ճամբակառքը իջնել Doisu. կայանը։ կազմակերպիչները պիտի առաջնորդեն ժողովուրդը ժամը 9—12 եւ 2էն 4։

Ֆաքիր Թահրա պէյի ներկայացումները անմոռանալի եղ հիացում կը պատճառեն սասնեակ հազարաւոր հիւսաքրքիրներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ 14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրօֆէսէօր Մարքէնզիի հրակողութեան ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման ատեն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Հրազդան» եւ «Աղբիւր Սերոբ» խումբի ընկերները այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը մեթրօ Իթալի։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վ.ազգէն խումբի ժողովը կիր. ժ. 2ին ընկ. Միքայէլեանի սենեակը Caserne Offmont. կարեւոր օրակարգ ներկայանալ անդամատետրով. կը խնդրուի Հէրիքուրի ու Պէլֆորի մինչեւ ցարդ չարձանագրուած ընկերներէն որ ներկայանան արձանագրուելու համար։

Հ. Յ. Դ. Պիյանքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին ծանօթ հաւաքատեղին. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ խումբերու պատկանող բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, 162 Rue Duguesclin Դպրադարանի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Աշաւուծ» խումբի ընկերական ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՅԱՐԴԳՈՂ Թէքայեանց մը պիտի տայ ի պատիւ գրագէտ Լեւոն Շանթի, այս Շաբաթ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը հրաւիրուին միայն անդամները։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան անդամ եւ համակիր բոլոր Առնուվիլցիները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին Գ. Նիկողոսեանի սրճարանին մէջ, Առնուվիլի մէջ եւս կազմելու համար Զ. Ե. Ռ. Մ. մասնաճիւղ մը

" Հ. Մ. Ը. Մ-ի Rosny s. Boisի մասնաճիւղին ֆութպոլի խաղերը տեղի կ'ունենան. այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին. հաւաքավայր Rosnyի Squareին մէջ, կայարանին դէմ։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ.— Ֆրանսերէնի հմուտ երիտասարդ մը խիստ դիւրութեայ մեթոտներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով ֆրանսերէնի դասեր կուտայ։ Դիմել 37 Rue de Sèvres, Clamart. Պ. Եսայեանի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ս. Էթիէն, *Մ. Փ.— 70 ֆր.։ Ստացանք գրկել։*

Գօյէն, *Գ. Զ.— 50։*

Մարսէյլ, *Ա. Ա.— 15։*

Ժուայնէօզ, *Մ. Գ.— 35։*

Օռէ, *Հ. Մ.— 15։*

Սէն Շամօն, *Ա. Մ.— 100։*

Իւսէլ, *Մ. Մ.— 5։*

Վ.իլֆռանշ, *Յ. Զ.— 75։*

Սէնթ Էթիէն, *Մ. Տ.— 70։*

Միլան, *Գարծ.— 40։*

Առնուվիլ-լէ-կօնէս, *Վ. Ճ.— 35 ֆրանք։*

Գօյէն, *Գարծ.— 225։*

Լիոն, *Ա. Ա.— Հասցէն փոխեցինք։*

Ս. Էթիէն, *Հ. Թ.— Ստացանք գրկել։*

Ս. Էթիէն, *Ա. Ճ.— Ստացանք գրկել։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս, Իզմիթցի Օննիկ Մինէլեան, հօր անուն Ստեփան, մօր անուն Գայծառ։ 1916ին տարագրութեան ժամանակ միասին էինք Իսլահիէի մէջ, առաւօտուն մեկնեցաւ եւ ալ չվերադարձաւ առաջին լուր տուողին մեծ նուէր մը։ Իմացնել՝ Haigazoune *Մինէլեան* Photo Lauzanne, Place de la Victoire, Auray Morbihan, France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Լուսիա Վարդապետեան, (հօր անունը Ղազարոս) կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Մինաս Վարդապետեան, 22 տարեկան, Բաբերդի Ղօբուզ գիւղէն, հօր անունը Ստեփան։ Իմացնել՝ Loucia Vartabedianի, Chez K. Zumbullian, Grande Rue, Bollene-Vaucluse, France։

Կը խնդրուի Պոլսոյ, Յունաստանի եւ Սուրիոյ հայ թերթերէն արտատպել։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

ԱԼՊՈՍԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐԻ)

40 էջ. ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

եւ

ՅԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sevouni 5 Av. Quihou. Saint.Mandé. (Seine), *եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։*

«ՄՈՎ.Ք ԿԸՕԼ.ՃԻԻԿ» որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց ամէն տեղ. կը պատմէ Յովքի ծագումը, աքսորումը, հայ գիւղացիին նա, հասարակական կեանքը։ Սրտաճմլիկ մանրամասնութեամբ կը պատկերացնէ 1915ին Խարբերդի մէջ կատարուած Հայկ. զինաթափումը, տարագրութիւնները եւ կոտորածները։ Դիմեցէք՝ Փարիզ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ Փալինց գրատունը, Լիոն, Գ. Յ. Հացագործեանի 64 Rue Rabelais, Վալանս. Գ. Ղուկաս Մարտիրոսեանի 9, Rue Baltazar Baro։ Նրաս՝ Գ. Արա Տ. Վարդանեանի։ Մարսէյլ՝ հեղինակին G. Khraian Poste Restante.

ՍԱԿԱՐԱՆ

10 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոն.	L. St.	
Տոլար.	Dollar	
Մարք (ոսկի)	100 Mark	
Թրքական Ոսկի.	L. Trq.	
Թուղթ ոսկի	»	or
Մէճիտիէ	Medjidié	
Լէվա 100 հատը	Leva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր »	» Lire	
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	
Զուից. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	
»	II	»
»	III	»
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs	

IMPRIMERIE - MASSIS - ...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Տարեկ.	Վեցամս.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

12 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 413

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԱՈՒ ԽՕՍՔ

ՆԱԽ ՄԵՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Թուրքիոյ վարիչները ենթադրուածէն շատ աւելի արագ կերպով կը մօտենան արեւմտեան քաղքենի պետութիւններուն, հակառակ Խորհրդային Միութեան հետ իրենց ստորագրած յայտնի եւ գաղտնի յանձնառութիւններուն։

Անկէ առաջ երբ Խորհրդային Միութիւնը համեմատաբար աւելի ուժեղ եւ ազդեցիկ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, Թուրքերը համարձակութիւն չունէին արագ կերպով իրենց կռնակը դարձնելու անոր եւ մօտենալու քաղքենի պետութիւններուն։

Այժմ պայմանները մեծ չափով փոխուած են։ Խորհրդային Միութիւնը տնտեսական եւ քաղաքական արտաքին ու ներքին աննախընթաց տագնապի մը մէջ կը գալարուի, եւ անզօր է իր բռունցքը ցոյց տալու իր սահմաններու արեւելքը կամ հարաւը։

Դեռ երէկ, բացառապէս Խորհրդային Միութեան դրամով, զինուորական ուժով ու մասնագէտներով ստեղծուած չինական շարժումները երբ հասան որոշ հանգրուանի մը, կամ իրենց սայլը ցեխէն անցուցին որոշ չափով, այլ եւս պէտք չտեսան ոչ միայն լսելու Մոսկուայի խորհուրդներուն, այլ անոնց հետ կապուած մալը նկատեցին վնասակար իրենց քաղաքական շահերուն եւ դարձան գիրենք ստեղծողին դէմ, առանց կարեւորութիւն տալու սպառնալիքներուն եւ անախեմներուն։

Եթէ Չինաստանի բաժան բաժան եղած և դեռ ներքին պատերազմի մէջ գտնուող ղեկավարները առանց քաշուելու լքեցին իրենց խնամակալը, ինչո՞ւ նոյնը չպիտի ընեն Թուրք ղեկավարները, որ համեմատաբար շատ աւելի կայուն քաղաքական վիճակ մը ունին երկրին ներսը, եւ աւելի քիչ վէճեր՝ քաղքենի Եւրոպայի հետ։

Այս պայմաններուն տակ Թուրքիոյ վարիչները շատ աւելի դիւրութեամբ եւ արագ կերպով կրնան քալել դէպի քաղքենի խմբակցութիւնը, առանց կարեւորութիւն տալու Խորհրդային Միութեան դժգոհանքներուն, ի հարկէ նաեւ առանց կապերը խզելու անոնց հետ, գիտնալով որ հնարաւոր է երկու կողմն ալ դարպասել առանց ցնցումներ կրելու։

Ուրեմն, Թուրքիան կը քալէ դէպի ազգերու արիսպագոսը, մալով հանդերձ Խորհրդային Միութեան դաշնակից եւ զինակից։

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ Թուրքիա կ'ուզէ մտնել Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, որուն համար ճամբան յարդարելու փորձեր կը կատարուին։

Լուրջ կարեւորութիւն ներկայացնող վիճելի խնդիրներէն մէկը կտրօններու հարցն էր, որ ըստ Լօզանի դաշնագրին պիտի լուծուէր պահանջատէրերու եւ Թուրքիոյ փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Համաձայն տրուած տեղեկութիւններուն, այս հարցը գրեթէ կարգադրուած է։ Մնացած հարցերը Թուրքիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մուտքին արգելք մը չեն։

Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցող պետութիւնները սակայն շատ լաւ գիտեն թէ կան երկու կարեւոր խնդիրներ, զորս առանց կարգադրելու Թուրքիա իրաւունք պէտք չէ ունենայ մտնելու Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։

Առաջին, հակառակ Ազգերու Դաշնակցութեան ցանկութեան ու կամքին, միայն Խորհրդային Միութեան բարեացակամ համաձայնութեամբ եւ գործնական քաջալերութեամբ բռնագրաւեց Սէվրի դաշնագրով ճշդուած Հայաստանի հողամասերը։

Երկրորդ, տեղահանուած կամ Ջինադադարէն յետոյ Թուրքիայէն արտաքսուած հայ ժողովուրդի շարժական կամ անշարժ հարստութեան յափշտակութիւնն է, որ աշխարհի պատմութեան մէջ իր նախընթացը չունի։ Միջազգային օրէնքներու հայեցողութեամբ, ո՛չ եւ է պետութիւն թէեւ իրաւունք ունենայ ապստամբի մը սեփականութիւնը գրաւելու, դատարանի մը կողմէ անոր յանցապարտութիւնը ապացուցուելէ յետոյ միայն, բայց ամբողջ ժողովուրդի մը սեփականութիւնը գրաւել, պարզապէս կամայական յափշտակութիւն մըն է։

Այս երկու կարեւոր հարցերով ալ զբաղած են Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը եւ Ընդհ. Ժողովը։

Անշուշտ յիշողութենէ վրիպած չէ, որ յիշեալ հաստատութիւնը, Հայերու հողային իրաւունքները պաշտպանելու համար քանի մը ձեւերով բանաձեւեր քուէարկած, բայց անկարող եղած է իրագործել։ Իսկ «լքեալ» գոյքերու արդարացի իրաւունքը ընդունուած ու պաշտօնագրով մը Թուրք կառավարութեան յղուած է, բայց ցարդ կը մնայ առանց պատասխանի։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը ուրեմն, հետեւողական ըլլալու և իր գոյութեան բարոյական հիմքը չխախտելու համար, պարտաւոր պէտք է ըլլայ այս հարցերու կարգադրութիւնը իբրեւ մուտքի պայման առաջարկելու Թուրքիոյ ղեկավարներուն։

Անկէ առաջ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը չքմեղանար, առարկելով, թէ Խորհրդային Միութեան ապաւինելով, Թուրքիա կը մերժէր ընթացք տալու։ Բայց այժմ, որ Թուրքիան ճանապարհ կը յարդարէ մտնելու Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, այլ եւս արդարացուցիչ պատճառներ չկան, երբ իբրեւ մուտքի պայման առաջարկուին անոնք Թուրքիոյ։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը պիտի կատարէ՞ իր պարտականութիւնը։ Չենք գիտեր։ Բայց գիտենք թէ՝ Թուրքիա ոեւէ է ատեն իրաւունք չունի նման տեղ մը մտնելու, առանց մեր իրաւունքները վերադարձնելու։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԻՔ

Նոր Օր, խօսելով Յունաստանի գաղթականներուն նոր տեղափոխութեանց մասին, կը գրէ (31 Յուլիս).—

— «Կխաւեցաւ յունահայ գաղութը։ Անցած են դառնութեան օրերը։ Եւ կը յուսանք թէ գաւառական յեարին իշխանութիւնն ալ նոր պատրուակ չպիտի ունենայ անհանգիստ ընելու տարր մը, որ ամէն բանէ առաջ գործօն ազդակ մըն է երկրին տնտեսական զարգացման համար։

«Արցունքի եւ տառապանքի նոյն ծովերէն անցած, հայ եւ յոյն ժողովուրդները կրնան թեւ թեւի տալ ու ծաղկեցնել այս երկիրը, որ առաւելապէս խաղաղութեան եւ աշխատանքի կը կարօտի։

«Կա՞յ մէկ հատիկ պատասխանատու անձ, որ չհասկնայ թէ ինչո՛ւ այս թափառական բազմութիւնները կը մնան օտար թէեւ հիւրընկալ ափերու վրայ, Յունաստան, Ֆրանսա կամ Պուլկարիա։

«Դժնդակ է, բայց պէտք է խոստովանիլ,—քանի մը հազար հայ գաղթականներու Հայաստան փոխադրութիւնը տասն անգամ աւելի դժուարութիւն կը պատճառէ, քան անոնց տեղաւորումը իրենց ինկած վայրերուն մէջ։

«Մասնաւորելով մեր խօսքը մեր հայրենակիցներուն՝ պիտի թելադրէինք, մինչեւ անգամ պիտի թախանձէինք, որ, իրենք իրենց իսկ բարիքին համար, թօթուէին աշխարհէ աշխարհ թափառելու, եզածէն տրտնջալու եւ նոր բախտ փնտռելու մարմաջը։

«Պիտի յանձնարարէինք, մասնաւորապէս, անձկագին նայուածքներ չյառել դէպի Ֆրանսա, աւելի պակաս՝ դէպի Հարաւային Ամերիկա։

«Մէկ բառով բացատրած ըլլալու համար, կրնայի ըսել թէ՝ շատեր պիտի փրկուէին, եթէ կարենային խարիսխ նետել այս ափերուն վրայ, կամ ուրիշ փոքր երկիր մը։

«Լոյսի, շքեղութեան, մխոցի ովկիանոս Ֆրանսայի մէջ թոյն կը ծծէ մեր երիտասարդութիւնը, թոյն՝ օդէն եւ ջուրէն, փողոցէն եւ պանդոկէն։ Այնտեղ՝ կորուստի դատապարտուած է —արդէն օտարացած— 7էն տասնըհինգ տարեկանը, տղայ թէ աղջիկ։ Այնտեղ մէկ հեք ունի նոյն իսկ հլու լծկանը. —Ֆապրիքը, մութ, մռայլ մեքենաներու անընդհատ մխորին դժոխքը։

«Այստեղ՝ ջուրն ու արեւն անգամ կ'ապրեցնեն ժողովուրդը։

«Եզրայրական կոչ մըն է որ կ'ուղղեմ,— մի՛ հեռանաք աղբարիք։

«Վերջ տուէք թարթափումներուն և հեռաւոր սուրբերու կամ գրախտներու կարօտին։

«Թէ՛ անհատական եւ թէ՛ հաւաքական տեսակէտէն, բախտախնդրութիւն է, երական կորուստ է նոր ելք մը, այս խանարհ այլ կենսանորոգ ափերէն դէպի մեծ երկիրները։

«Զարաշար գզլացողներու բազմութիւն մը՝ ձեզի վկայ։

«Եւ չար ապրուստի մը հոգին համար քաշուած նիւթական եւ բարոյական տառապանքը խրատ ձեզի։»

ՆՈՐ ԴԱՒ ՄԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Աթէնքէն 10 Օգոստոս Թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ մելլէն բանակին մէջ առջի գիշեր դարձեալ կարգ մը սպաներ ձերբակալուեցան՝ պետութեան ապահովութեան դէմ դաւադրութիւն մը սարքած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մահապատիժը Օգոստոս 22ին յետաձգուած

Երէկ առաւօտ ամբողջ աշխարհ մեծ անձկութեամբ կը սպասէր Պոսթընէն հասնելիք լուրերուն։

Գիշերը առնուած հեռագիրները՝ յոյսի փոքրիկ նշոյլներ կուտային թէ վերջին պահուն մահապատիժը կրնայ յետաձգուիլ։ Կառավարիչ Ֆուլլըր խնդրին ծանրութիւնը նկատի առնելով, Մասաչուսէցնահանգի գործադիր խորհուրդը ժողովի հրաւիրեց Ձորեքշաբթի կէսօրին՝ նկատի առնելու համար Սաքքօ-Վանցէթթիի մահապատիժը յետաձգելու համար կատարուած նոր դիմումները։ Մահապարտներու փաստաբանը Արթըր Հիլ գերագոյն ճիգեր թափեց այն օրը՝ օրինական ճամբով փրկելու համար իր պաշտպանեալները։

Կառավարիչ Ֆուլլըր մինչեւ ուշ ատեն մնաց ժողովին մէջ։ Բանտին անօրէնութիւնը հրաման ստացաւ ուղղակի կառավարիչ Ֆուլլըրէն՝ որ մահապարտները ելեկտրական աթոռի վրայ չնստեցնէ այդ գիշեր։ Ժամը 23.30ին (Փարիզի ժամով Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 4.30) պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ Սաքքօ-Վանցէթթիի մասին տրուելիք ամէն որոշում յետաձգուած է մինչեւ Օգոստոս 22։

Նահանգային Խորհուրդը գումարուած ատեն, կառավարական շէնքին առջեւ մեծ ցոյցեր կատարուեցան։ Պոսթընի ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ընկերվարականներ եւ համայնավարներ ձերբակալեց։

Նիւ Եորքի «Պզտիկ Իտալիա» թաղին մէջ 15.000 ցուցարարներ թափօրով անցան փողոցներէն։ Ոստիկանութեան միջամտութեան վրայ, բազմութիւնը կատաղի ճիչեր արձակելով քանի մը մասերու բաժնուեցաւ, մէկ մասը ուղղուեցաւ դէպի Քաղաքապետարանի շէնքը, գալն այրելու համար, բայց հեծեալ ոստիկաններ արգիլեցին։

Սաքքօ-Վանցէթթիի Պաշտպանութեան կոմիտէն կոչով մը Պոսթըն հրաւիրեց Ամերիկայի բոլոր ազատական պետերը՝ մասնակցելու համար Չարլսթաունի բանտին առջեւ կատարուելիք խաղաղ ցոյցին։

Միւս կողմէ անիշխանականները շարունակեցին եղեռնափորձերը զանազան տեղեր։ Օքլահոմայի Փիչըր բանւորական գիւղի կեդրոնին մէջ ուժանակ մը պայթեցաւ. երկու տուներ փլան եւ ութ հոգի վիրաւորուեցաւ։ Գիւղին բոլոր ապակիները ջարդուփշուր եղան։

Շիքակոյի մէջ մեծ ցոյց մը կատարուեցաւ՝ առաջնորդութեամբ 16 տարու սիրուն աղջկան մը՝ Օրորա Տանճէլօի։ Քանի մը հարիւր ոստիկաններ արտասովոր ռումբեր եւ ատրճանակներ գործածեցին ցրուելու համար 4000ի հասնող այս ամբոխը։ Յեղափոխական օրիորդը եւ 66 ընկերները ձերբակալուեցան։ Ռոչէսթըրի մէջ 20.000 բանւորներ ցոյց ըրին։

Պուէնոս Այրէսի Արդարութեան Պալատին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ. վնասը աննշան է։ Ուրիշ երկու ռումբեր պայթեցան երկաթուղիի կայարաններուն մէջ եւ կարեւոր վնասներ պատճառեցին։

Զուիցերիոյ Պալ քաղաքին կեդրոնը հանրակառքի կայանի մը վրայ ռումբ մը նետուեցաւ։ Հոն գտնուող 12 անձեր վիրաւորուեցան։ Պալի ամերիկեան հիւպատոսը շատ մը սպառնական նամակներ ստացաւ։

Նիւ Եորքի Սաքքօ-Վանցէթթի պաշտպանութեան կոմիտէն, որ ամբողջովին բաղկացած է անաստուածներէ, հեռագիր մը ուղղեց Պապին՝ խնդրելով որ բարեխօսէ՝ ի նպաստ մահապարտներուն։

Հռոմէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Պիոս ԺԱ. Պապը արդէն դիմած է կառավարիչ Ֆուլլըրի, հեռու ամէն նկատումներէ եւ միայն մարդասիրական տեսակէտի վրայ կանգնած։ Պապին համաձայն, ինչ ալ եղած ըլլայ երկու դատապարտեալներու իրաւական դիրքը, շաւարար պէտք է նկատել եօթ տարիէ ի վեր անոնց կրած տառապանքները եւ ներում շնորհել։

Շնորհի համար կառավարիչ Ֆուլլըրի դիմում կատարողներուն մէջ է նաեւ Օր. Մարգարիտ Ուիլսըն, հանգուցեալ Նախագահին աղջիկը։

Թուրք-պարսիկ յարաբերութիւնները

Պոլիսէն օգոստոս 11 թուականով կը հեռագրեն թէ «Ճիւմհուրիէթ»ի համաձայն Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ յարաբերութիւնները հետզհետէ կը ձգտուին։ Թէհրանի Թուրք դեսպանը Թուրքիա վերադարձած է՝ իր կառավարութեան զեկոյց տալու համար պարսիկ մամուլի հակաթուրք պայքարին մասին։

Պարսկաստան կ'ամբաստանէ Թուրքիան թէ Թուրքեւպարսիկ սահմանի երկայնքին շարք մը աւազակութիւններ կազմակերպած եւ քաջալերած է, եւ թէ Թուրքիա թշնամական քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ Պարսկաստանի հանդէպ՝ հակառակ երկու երկիրներու միջեւ կնքուած վերջին դաշնագիրներուն։

«Ճիւմհուրիէթ» զայրոյթով կը հերքէ այս ամբաստանութիւնները եւ կ'աւելցնէ թէ Պարսկաստան Թուրքիոյ հանդէպ իր դիրքը փոխեց մէկ կողմէ Ռուսիոյ, միւս կողմէ Անգլիոյ ազդեցութեան տակ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կ'արդ. Դ. էջ)

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսացի յայտնի օդանաւորդ հազարապետ Վայս եւ յիսնապետ Ասօլան երէկ առաւօտ ժամը 5.20ին Պուրժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելան՝ «Ռոժէ . Լաթափի» օդանաւով՝ պրոպագանդի արշաւ մը կատարելու համար արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ու պիտի կտրեն 8 հազար քիլոմեթր ճամբայ։ Օդանաւորդները մասնաւորաբար պիտի ուսումնասիրեն օդանաւային սպասարկութիւնը Հարաւային Ռուսիոյ մէջ, ուր մինչեւ հիմա ֆրանս. օդանաւ չէ գացած։ Ցառաջիկային շատ հաւանաբար այս ճամբէն է որ պիտի կատարուի Լոնտոն—Փարիզ—Հնդկաստան ճամբորդութիւնը։ Օդանաւը պիտի անցնի Չեխօսլովաքիայէն, Լեհաստանէն, Սեւ Ծովէն, Ազախու Ծովէն, Վոլկայի հովիտէն, Քազանէն եւ Մոսկուայէն։ Առաջին հանգրուանը պիտի ըլլայ Փրակա կամ Քրաքովիա։

Տրուհէն եւ Լէվին երկու օրէ ի վեր անհամբեր կը սպասեն նպաստաւոր օդի լուրերուն, ճամբայ ելլելու համար։ Այս սպասումը շատ դժնդակ է, մանաւանդ կը վախնան որ ուրիշներ իրենցմէ առաջ կրնան ճամբայ ելլել։ Լէվին որոշեց ո՛չ թէ Նիւ Եորք այլ Ֆիլատէլֆիա ցամաք իջնել, շահելու համար յիշեալ քաղաքին նշանակած 25 հազար տոլարի մրցանակը։ «Նիւ Եորքէն Ֆիլատէլֆիա տարբերութիւնը մէկ ժամ է, կ'ըսէ, ու կ'արժէ որ ժամ մը աւելի յոգնինք՝ 25.000 տոլար շահելու համար»։

Անգլիացիներն ու Գերմանները երէկ պատրաստ էին ճամբայ ելլելու համար։

ՆՈՐ ՄԱՀԱՊՃԻՌ

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Ժիթոմիրի մէջ մահուան դատապարտուեցան Քոպաս եւ Թինքօ, որոնք Ռումանիոյ հաշւոյն լրտեսութիւն կ'ընէին։ Անոնք սահմանը անցած էին Մայիս 8ին եւ պաշտօն ունէին տեղեկութիւններ քաղել կարմիր բանակի կեդրոնացումներուն մասին։ Նոյնպէս Ուկրայինայի մէջ լրտեսութեան գործակալներ պիտի վարուէին։

ԼՕԹԻԻՍԻ ՎՃԻՌԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ

Լահէի իրաւարար ատեանին առջեւ վիճաբանութիւնները փակուեցան։ Վերջին անգամ Թուրք պատուիրակ Մահմուտ Էսատ պէյ կրկին պատասխանեց փրոֆէսէօր Պասդէվանի։

Նախագահը յայտնեց թէ որոշումը պիտի տրուի ետքէն։

Կը կարծուի թէ ատեանը Սեպտեմբերէն առաջ չպիտի տայ իր վճիռը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ Թուրքիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ խորհրդարանային ընտրութիւնները կատարուած են արդէն։ Ընտրուող բոլոր երեսփոխանները ալ կը պատկանին «Խալք» կուսակցութեան։

ՔՈՎԷՐՏԱ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Քովէրտա, Վարշաւայի խորհրդային ներկայացուցիչ Վոյքոֆի սպանիչը, Վարշաւայի բանտին մէջ յարձակում կրեց ցիսեայ համայնավար բանտարկեալի մը կողմէ, երբ բանտին բակին մէջ կը պտտէր։ Հրեան յայտարարեց թէ ուզած էր Վոյքոֆի վրէժը լուծել։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐԸ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի յայտնի քաղաքական պարբերաթերթ Current Historyի մէջ, Իլլինոյի համալսարանին պատմութեան փրոֆէսէօր Albert Howe Lybyer կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը.

Վերջերս թերթերը հրատարակեցին թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, որուն համաձայն Ֆրանսա Իտալիոյ պիտի թողու Սուրիոյ հոգատարութիւնը, փոխարէն հրաժարելով Թունուզի եւ Մարոքի վրայ իր յաւակնութիւններէն։ Ըսուեցաւ նաեւ թէ Իտալիա վեց տարուան համար հոգատարութեան տակ պիտի պահէ Սուրիան, եւ երեք տարի վերջ Ազգերու Դաշնակցութենէն պիտի խնդրէ որ հոգատարութիւնը վերածուի թեւարկութեան։ Գրեթէ միաժամանակ դարձեալ սկսաւ շրջան ընել այն զրոյցը թէ Յունաստան եւ Իտալիա զինուորական գործօն պատրաստութիւններ կը տեսնեն Թուրքիոյ դէմ, եւ թէ Իտալիա նպատակ ունի գրաւել Անատոլուի հարաւ-արեւմտեան մասը։

Այս լուրերուն իրական իմաստը հասկնալու համար, անհրաժեշտ է աչքէ անցընել արդի Իտալիոյ յարաբերութիւնները Մերձաւոր Արեւելքի զանազան երկիրներուն հետ։ Այս ուղղութեամբ առաջինը կրնայ համարուիլ 1869ին Ճենովայի մէջ գումարուած Իտալական Ընկերութիւն. Անոնք ակնները համագումարին ուղղուած, որով կառավարութենէն կը խնդրէին առեւտր. կեդրոն մը հաստատել ... Քանինը ... Կարմիր Ծովու վրայ. գաղութին կորիզը ստեղծուեցաւ։ Ծաւալումը դանդաղ էր, կարգ մը եւրոպական պետութեանց դիւանագիտական ընդդիմութեան եւ դրացի ժողովուրդներու կատաղի դիմադրութեան հետեւանքով։ Մասնաւորապէս Հաբէշները իրենց երկիրը պաշտպանելու մեծ ընդունակութիւն ցոյց տուին՝ արիւնալի պարտութիւններու ենթարկելով յարձակողները։

Սոմալիլէնտի մէջ իտալական գաղութին սկիզբը 1892էն է։ Այստեղ ալ Իտալացիները իրենց դէմ գտան Հաբէշները։ Թէեւ 1896ի պարտութեամբ ստիպուեցան բացէ ի բաց ճանչնալ Հաբէշիստանի անկախութիւնը, սակայն անկարելի է ըսել թէ Իտալիա հրաժարած ըլլայ եւրոպական աշխարհակալութեան ծանօթ մեթոտներով «թափանցում» կատարելէ եւ այս կամ այն ձեւով վերջապէս տիրանալէ այդ երկրին։

1878էն սկսեալ, իտալացի պետական մարդիկը ընչաքաղց աչքերով սկսան նայիլ կարգ մը շրջաններու վրայ, որոնք տակաւին կամ նուազ սերտ կապուած էին Օսմանեան Կայսրութեան։ Առեն առեն անոնք ցանկութիւններ ունեցան Թունուզի, Տրիպոլիսի, Կարմիր ծովու արեւելեան եզերքին, Ալպանիոյ, Հռոդոսի եւ Անատոլուի մեծ մասերուն վրայ։ Ֆրանսա կանխեց Իտալացիները Թունուզի մէջ 1881ին, ու անոնք ստիպուեցան սպասել երեսուն տարիներ՝ վերջապէս տիրանալու համար սոսկ. երկրի մը ժառանգութեան, Տրիպոլիի գրաւումը։ Տրիպոլիսի պատերազմին առեն ռազմական ցոյցեր կատարուեցան նաեւ Ալպանիոյ եւ Զմիւռնիոյ դէմ, սակայն եւրոպական միւս պետութիւններու հակազդեցութիւնը անմիջապէս եղաւ Իտալացիներուն յիշեալ վայրերուն մէջ։ Իտալիա գրաւեց Հռոդոսը եւ Տոտեքանեան կղզիները այս պատերազմին առեն, եւ պահեց զանոնք պատերազմը վերջանալէն յետոյ։

Մեծ պատերազմը նոր պայմաններ ստեղծեց։ 1915ի Լոնտոնի գաղտնի դաշնագրին համաձայն, Իտալիա պատերազմին մասնակցեցաւ, իրեն խոստացուեցան Ալպանիոյ մեծ մասը, ափրիկեան գաղթավայրերուն ընդարձակումը, Հռոդոսի ամբողջական սեփականութիւնը եւ բաժին մը Փոքր Ասիոյ աւարէն։ Վերջին խոստումը աւելի բացորոշ դարձաւ 1917ին, երբ Փոքր Ասիոյ հարաւային մէկ երրորդ մասը իբրեւ ամբողջական ու փականութիւն Իտալիոյ հաշուոյն արձանագրուեցաւ՝ ազդեցութեան շրջանակով մը, որուն մէջ կը մտնէր Իզմիր կարեւոր քաղաքը։ Ֆրանսա եւ Անգլիա տուին այս խոստումը, սակայն նախանձի բաց ճամբայ մը թողուցին, ըսելով որ անհրաժեշտ է Ռուսիոյ հաւանութիւնն ալ առնել. բան որ կարելի չեղաւ՝ ռուսական յեղափոխութեան պատճառաւ։

1919ի հաշտութեան ժողովին, Իտալիոյ ներկայացուցիչները բուռն կերպով մաքառեցան՝ ձեռք ձգելու համար պատերազմի առեն իրենց խոստացուած բոլոր հողամասերը։ Անկէ զատ, ուզեցին տիրանալ նաեւ Ֆիումէին, Անատոլուի մէջ Էրէյլիի հանքերուն։ Արդարեւ ծրագիր մը կար, որուն համաձայն, Իտալիա Թուրքերուն վրայ հոգատարութիւն կամ թեւարկութիւն մը պիտի ստանար, մէջն ըլլալով ամբողջ Փոքր Ասիան, ի բաց առեալ արեւմտեան կողմը Յունաստանի, արեւմտեան կողմն ալ Հայաստանի տրուելիք հողամասերէն։

Իտալիա շատ գործնական շարժեցաւ եւ 1919ի գարնան, առանց միւս յաղթականներու հաւանութիւնն առնելու, գրաւեց իրեն խոստացուած տեղերը հարաւային Անատոլուի ծովեզերքին եւ ներքնամասին մէջ։ Այս գործողութիւնը գայրացուց Փարիզի «Երեք Մեծ»երը, որոնք թոյլ տուին Յոյներուն հելլէն բանակի մը գրաւել Իզմիրն ու յարակից հողամասը։ Թուրքերը գրգռուած՝ բուռն շարժում մը ձեռնարկեցին եւ շատ չանցած զէնքով եւ դիւանագիտութեամբ յաջողեցան Անատոլուէն քշել Յոյները, Հայերը, Ֆրանսացիներն ու Իտալացիները։

1920ին, Սեւրի խօսակցութեանց առեն, Իտալացիները եւս քաշեցին իրենց զինուորները Ալպանիայէն, զոր գրաւած էին պատերազմի վերջին շրջանին։ Հռոդոսը եւ շրջակայ կղզիները 1912էն ի վեր իրենց գրաւման տակ ըլլալով, այդ կղզիները Յունաստանի վերադարձնելու մասին կը բանակցէր։ 1915էն ի վեր Տրիպոլիսի մէջ իրենց գրաւման շրջանակը սահմանափակուած էր միայն ծովեզերեայ շրջաններուն։

Երբ Թուրքերը 1923ին Լօզանի դաշնագրով իրենց անկախութիւնը վերագտան, Ֆրանսա եւ Անգլիա հրաժարեցան Անատոլուի վրայ իրենց պահանջներէն։ Իտալիա միւս կողմէն հրաժարեցաւ Հռոդոսն ու Տոտեքանեան կղզիները Յունաստանի տալու միտքէն։ Իտալիոյ մէջ իշխանութեան գլուխ եկած էր արդէն Մուսոլինի, սակայն ժամանակ մը գլխաւորապէս ներքին խնդիրներով զբաղեցաւ.

Իտալիոյ դիկտատորը ինքզինքը արտաքին գործերու նախարար ըրաւ, եւ առիթը ներկայացած առեն ուշադրութիւնը ուղղեց դէպի Մերձաւոր Արեւելքի խնդիրները։ Կարգադրութիւններ եղան, որով Անգլիա եւ Ֆրանսա, իբրեւ փոխարինութիւն Ափրիկէի գերման գաղթավայրերէն իրենց ստացած բաժիններուն, Իտալիոյ տուին Տրիպոլիսի եւ Սոմալիլէնտի մէջ կարեւոր հողեր։ Երկար բանակցութիւններէ վերջ Տրիպոլիսի եւ Եգիպտոսի սահմանները ճշտուեցան։

Մուսոլինի աւելի շատ ջանք թափեց միջազգային բանակցութիւններու միջոցաւ առեւտրական շահեր ապահովելու ուղղութեամբ։ Ճիշդ է թէ հրապարակային ճառերու մէջ ակնարկութիւններ ըրաւ հին հռոմէական կայսրութիւնը վերականգնելու մասին, սակայն իրականին մէջ կը նախընտրէ «խաղաղ թափանցում»ի եւ տնտեսական ճամբով քալել դէպի քաղաքական տիրապետութիւն։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱԹԻԼՏԷ ՍԵՐԱՕԻ ՄԱՀԸ

ՆՈՐ ԱՐԱՔՍ, 8 Օգոստ.

Մաթիլտէ Սէրաօ ո՛չ եւս է։ Երբ տուին ինծի այս լուրը, մեծցի վայրկեան մը ապշահար, ինչպէս անկարելի իրողութեան մը առջեւ։ Ճշմարտանման չէր թուեր ինծի նման ստեղծագործողի մը մահը, այնքան լուսաւոր գործունէութեամբ մը բեղմնաւոր, մինչեւ պատրաստ նոր նախաձեռնութեանց։ Ցնցուած, խորհրդածելով, յիշեցի այս անզուգական գրագիտուհիին դէմքը, այնպէս ինչպէս երեւցաւ ինծի, վերջին անգամ, Սեպտեմբերի իրիկուն մը, անցեալ տարի։ Պատահմամբ տեսած էի զինքը, Միլանի մէջ մեծ պանդոկին սեմին վրայ՝ անշարժ. մէկուն կը սպասէր, ու կը թուէր անհանգիստ, անհամբեր, ձանձրացած։ Ու իր արտայայտուն դէմքը խորին խոնջէնք մը կը յայտնէր. խոնջէնքը, թերեւս, անոր որ շատ երկա՛ր ապրած է, ու խաղաղութեան մօտաւոր նաւահանգիստին տարտամ մտածումը, գրեթէ տենչանքը ունի։ Բայց այնպէս ինչպէս կը պատահի մեծ գործունեայ հոգիներու, այս կինը հիւանդութեան մը ձանձրութիւնը չկրեց, ու յամր օրհասի մը տժգոյն ժամերը չճանչցաւ։ Շիջաւ իր աշխատանքին խորին եռանդին մէջ. կէս ժամ առաջ աւարտած էր իր վերջին քրոնիկը. յետոյ բացած էր իր նամակները, կը կարդար հանդարտօրէն։ Ու հանդարտօրէն ծռած էր վերջին գիրքին վրայ իր յոգնաբեկ ճակատը։ Այսպէ՛ս մեռած է Մաթիլտէ Սէրաօ։ Ու գրագիտուհիէն առաջ որ այնքան սիրելի եղաւ անթիւ ընթերցողներու, կը նշմարուի իր մէջ, իր այս վախճանին մէջ, լրագրողը։

Անօգուտ է ուրանալ. իտալացի քննադատներու եւ գրողներու նոր սերունդները, յաճախ օտար զգացած են իրենք զիրենք ու նոյն իսկ հակառակորդ՝ Մաթիլտէ Սէրաօի գործին։ Տ'Աննունցիոյական գեղապաշտութեան տիրապետութեան միջոցին, ու յետոյ, նոր հարցերու յամառ նրբացման մէջ, Սէրաօի արձակագրութիւնը բաւական հեռու թուեցաւ իտալական արուեստի արդիական իտէալներէն։ Սակայն, Սէրաօ ուրիշ եւ աւելի խորին հակառակութիւններ յարուցած էր՝ քաղաքական պատճառներով։ Մնացած էր հաւատարիմ 19րդ դարու ազատական եւ խաղաղասէր պատճառներուն, որոնցմով կազմուած էր գրագիտուհիի իր անձնաւորութիւնը։ Ու հեռաւոր չէ իր մէկ գիրքին յիշատակը, որ յետպատերազմեան Իտալիոյ մէջ նոր հակառակութիւններ յարոյց։ Բայց իր արթուն, սուր, տաղանդալի միտքը չէր կրնար երկար ատեն կապուած մնալ անցած դարու մը մտաւորական կազմութեանց։ Մաթիլտէ Սէրաօ հասկցած էր վերջապէս նոր ժամանակներու ոգին, ու թերեւս անխոնջ գրագիտուհիի իր գրիչը կը պատրաստուէր նո՛ր պայքարներու։ Մահը, անգթօրէն, կտրեց իր ճամբան, ու այս մահուան առջեւ, հին հակառակութիւնները, քաղաքական անհամաձայնութիւնները ու գեղագիտական վերապահութիւնները այլ եւս շատ հեռաւոր կը թուին։

Բայց Մաթիլտէ Սէրաօի գործին մէջ կայ նուազ խուսափողական բան մը, բան մը որ չի մեռնիր ու չպիտի մեռնի մեր ժամանակներու ոգիին մէջ։ Անցեալ իմաստաշունութիւնները կը լուծուին ժամուան մը կամ օրուան մը վիճաբանութեանց մշուշներուն մէջ, մինչդեռ կը մնայ խորապէս մարդկային աշխարհ մը վերապրելու, հոգիներու խորքը թափանցելու, կիրքերը, զգացումները կշռելու կարողութիւնը իր բոլոր նրբին եւ խռովայոյզ երանգներուն մէջ, կը մնայ սիրոյ եւ ատելութեան խորքերը զննելու կարողութիւնը։ Կը մնայ բարի հոգիի մը յիշատակը որ գիտէր մարդերուն յաւիտենական տառապանքին մօտենալ ու արտասուել անոնց հետ, ու լացնել անոնց համար։ Ասիկա էր Մաթիլտէ Սէրաօի ուժը։ Ասոր համար,— նոյնիսկ եթէ անհաւատարիմ մնաց իրեն քննադատներու եւ գեղագէտներու խմբակը, հաւատարիմ մնաց իրեն անանուն ընթերցողներու հսկայ բանակը, որ տարիներէ ի վեր, Իտալիոյ ամէն անկիւնը, կը տառապի, կը յուզուի, կը խանդավառուի այս խիստ մարդկային գրագիտուհիին էջերուն վրայ։ Կ'ապրինք ժամանակ մը ուր մարդիկ արտաքին եւ խռովայոյզ կեանքէն տարուած՝ դիւրաւ կը մոռնան գրագէտներու անունը. բայց եւ այնպէս, փորձեցէք խօսիլ Մաթիլտէ Սէրաօի մասին իտալացի անգրագէտ ժողովուրդին, փորձեցէք յիշել իր գիրքերէն մէկը, նոյնիսկ գիւղի մը մէկ հեռաւոր անկիւնը, ու պիտի տեսնէք որ ամէնքն ալ կը ճանչնան Մաթիլտէ Սէրաօն, կը սիրեն իր գործերը։

Ու եթէ ձեզմէ մէկը ուզէ, օր մը, ուսումնասիրել, խորապէս այն ամենախռով Երրորդ Իտալիան, չպիտի կրնայ անգիտանալ ու մէկ կողմ ձգել Սէրաօի գործերը։ Չպիտի կրնայ ու պէտք չէ որ ընէ։ Անոնք ժամանակի մը ճշգրիտ պատկերներն են, ժամանակի մը որ փառքին համար բաւականաչափ ուժ չունեցաւ, բայց կրցաւ անյոյս զոհողութեանց մթին հերոսութիւնները կրել։ Ժամանակի մը ու քաղաքի մը պատկերներն են անոնք.— Երրորդ Իտալիոյ Նափոլիին, Տի Սան Տօնաթօ դուքսի Նափոլիին, այն Նափոլիին որ ներշնչած է Սալվաթոր Տի 'Ճիաքոմօի երգը, ու գտած է Սէրաօի մէջ իր բազմաշող, ստուերներով եւ բոցերով, տարօրինակ հակասութիւններով լեցուն հոգին ամենահաւատարիմ արտայայտիչը. մերթ տարփաւոր եւ ժպտուն, մերթ բուռն բայց տրտմութեամբ թրթռուն, զգայնապաշտ ու միսթիք միանգամայն։

Սէրաօի վէպերէն մէկ քանին,— il Paese della cucagnaն եւ il ventre di Napoliն, աւելի՛ խորապէս կը պատասխանեն այդ ժամանակին ու այդ քաղաքին ոգիին, որ կարծես կեանքն իսկ հեռեւած ըլլայ ստեղծագործ գրագիտուհիին շուրջին։

Ու ո՛չ թէ միայն այդ քաղաքը ու այդ ժամանակը, այլ նաեւ, դարու մը վերջաւորութեան կիները ու աղջիկները կը վերապրին Սէրաօի գիրքերուն մէջ. ժամանակակից քիչ գրողներ իրեն նման կրցած են արտայայտել իգական հոգիին անհուն երանգները։

Ան կրցաւ ոգեկոչել բոլոր կիները։ Մօտեցաւ աղջիկներուն, որոնք կը զգան իգականութեան տարտամ պատգամները. նայեցաւ երիտասարդ եւ հասուն կիներուն երեսը, նայեցաւ տարփուհիներուն, տառապող, միսթիք մայրերուն. թափանցեց բոլոր վայրերը, խոնարհ կիներու, բոզերու, հաւատքի եւ արուեստի երազողներուն, թագուհիներուն։ Թագուհիներն ալ.... ո՛չ թէ միայն գիրքերուն մէջ, այլ կեանքի մէջ ալ Սէրաօն բարեկամացաւ թագուհիներու։ Անկարելի է մոռնալ այն քաղցրագոյն էջերը զորս կրցաւ գրել, անցեալ Յունուարին, Մարկէրիթա Տի Սավոյայի մահուան համար։

Մաթիլտէ Սէրաօ հեռացաւ իր պաշտելի, հրաշալի Թագուհիին մահուան ճամբաներէն։ Բայց ուրիշ կանայք սուրբեր, «այն երկրին մէջ, որուն ափունքներէն ո՛չ մէկ ճամբորդ չէ վերադարձած», ցաւագին ու վեհաստ գրագիտուհիին պիտի գան ընդառաջ՝ սուրբերը տառապողներու հոգիներուն, որոնց առատօրէն բաշխեց իր հոգիին սէրն ու մխիթարանքները, Ա՛ն որ մեռաւ աքսորի մէջ եւ որուն այնքան սպասեց իր լացող բարեկամուհին Նափոլիի [illegible] կապոյտ ափունքին վրայ — Էլէոնորա Տուզէն, ուրիշ Թագուհի մը, բայց Ցաւի Թագուհի։

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԾԱԽՈՒԵԼԷՆ ՎԵՐՋ

«Յառաջ» առաջինը եղաւ հայ մամուլին մէջ, որ Գահիրէի Մելքոնեան գործարանի ծախուելուն լուրը հաղորդեց: Գործարանին օտար ընկերութեան մը ձեռքը անցնելուն վրայ, ծագած է լուրջ խնդիր մը, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր կը զբաղեցնէ Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցները: Գործարանին հայ պաշտօնեաներուն դուրս ձգուելուն կամ անոնց ըլլալիք հատուցման հարցն է այն: Գ. Պօղոս Եսմէրեան, որ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնական վարչութեան կողմէ իբրեւ լիազօր պատուիրակ Փարիզէն Գահիրէ ղրկուած էր՝ պաշտօնական փոխանցումի գործողութեան ներկայ ըլլալու, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Յուսաբեր»ի (3 Օգոստ.)։—

— Քիչ մը թոյլ տուէք, որ հեռուէն սկսինք. Ադամ Եւայէն, ինչպէս կ'ըսեն. Գ. Մելքոնեան փափաքեցաւ իր հարստութիւնը ազգին նուիրել. այս առթիւ գիտէք թէ ինչ փուլերէ անցաւ։ Կարծեմ թէ ապահով միջոցն ի Պատրիարքարանը. կարելի չեղաւ. եւ երկար բարակ խնդիրներէ ետք, վերջապէս Բարեգործականը ընտրեց իր բաղձանքներուն իբրեւ լաւագոյն գործադրողը։

«Կազմուած ակտին մէջ, գրուած է որոշապէս թէ գործարանը ծախուելու պարագային, գոյացած դրամը իբրեւ դրամագլուխ պիտի դրուի անգլիական եւ ամերիկեան դրամատուներուն մէջ, իբրեւ անձեռնմխելի գումար։ Այս գումարէն գոյացած տոկոսը, հասոյթն է որ պիտի գործածուի զանազան նպատակներու։ Բարեգործականը պարզ խողովակ մըն է։ Կը կրկնեմ թէ Բարեգործականը 560.000 ոսկի չէ որ կ'առնէ. սխալ է. մեր գանձարանը չէ որ կը մտնէ այդ գումարը. մենք միջնորդ ենք միայն եւ հետեւաբար չենք կրնար մեր ուզած կարգադրութիւնն ընել եւ նոյնիսկ մէկ ոսկի աւելի յատկացնել։ Չեմ գիտեր թէ քանի՞ ծախուած է գործարանը։ Ինվանթէրը ցոյց պիտի տայ բուն գումարը. գնահատումը կ'ըլլայ, տեսնենք ինչ պիտի բռնէ. աչագին քանակութեամբ ծխախոտ ունինք Թուրքիա, մօտ 100 հազարի, Չինաստանի մէջ մօտ 150 հազարի։

— Մօտաւոր գումա՞րն ալ չէք գիտեր. «Յառաջ» 560 հազար ըսած էր. ճի՞շդ է:

— Չեմ կրնար բան մը ըսել։ Գալով պաշտօնեաներուն, 1914էն սկսեալ ամսականաւոր պաշտօնեաներուն իւրաքանչիւր տարուան համար 15 օրուան, այսինքն կէս ամսականի վճարում պիտի ըլլայ Բարեգործականի կողմէ։ Անկէ զատ մեր պայմանագրութեան մէջ գրուած է թէ բոլոր պաշտօնեաները ինթըրնը գոնէ մէկ տարի պիտի պահէ իրենց պաշտօնին մէջ, եթէ անշուշտ թերացում մը չունենան։ Մաաֆէրօն որ եւ է պաշտօնեայ հանէ իսկ, այդ մէկ տարուան շրջանին մէջ, պարտաւոր պիտի ըլլայ արձակուած պաշտօնեային ամբողջ տարուան թոշակները վճարելու։ [illegible] Մաաֆէրօյին գործն է. Մաաֆէրօն նոր պաշտօնեայ պիտի նշանակէ բոլորը, եւ ինք իր պայմաններուն համաձայն եւ ուզած կերպովը պիտի վարուի անոնց հետ։ 1914էն առաջ աշխատող պաշտօնեաներուն չենք խառնուիր. վերջին սահման մը կայ եւ անկէ անդին չէինք կրնար անցնիլ։ Այդ սահմանը 1914ն է։

— Բայց ատիկա տեղական, պետական օրէնքն է որ կը գործադրէք. աւելի ճիշդ, չէիք կրնար չգործադրել. ինչ դեր ունեցաւ հոս Բարեգործականը:

— Մենք չենք կրնար կարենալ Բարեգործականը ... չենք ուզեր դէմ երթալ նուիրատուին կամքին։ Մենք կամ... թիւնը անպարկեշտ եղած ըլլայինք, եթէ մեր վրայ [illegible] ուած վստահութիւնը չա[illegible] գործածէինք. Մենք պարտ[illegible] ենք գործադրել նուիրատու[illegible] կամքը, ուրեմն նուիրատու[illegible] վստահութիւնը չխաբ[illegible] թեան նկատմամբ [illegible] փոխարէն պիտի ծախ[illegible] այդ որոշման [illegible] հակառակեցաւ,— [illegible] իրաւունք չունէր — մենք [illegible] չգացինք իր բաղձանքին [illegible] քներն ծախքի դուռը [illegible] ցած է, այսինքն զանազան [illegible] պատուութիւններ ըրած [illegible] մենք վարկաբեկուեցանք։

— Պաշտօնէութեան [illegible] մէկ կէս ամսականի որոշ[illegible] Մելքոնեանի՞ն կամքն է [illegible]

— Կարծեմ թէ նոյնն[illegible] փաղանգած ենք. իմ [illegible] թիւնս որոշեալ սահմաններ[illegible] է. ես գործարանը յանձնած եմ, եւ իրաւասութիւն[illegible] նոր գրաւագրին մէջ [illegible] իսկ տալու։

— Վերջնակա՞ն է [illegible] ամսականի որոշումը, [illegible] ծակալապէս անփոփո՞խ [illegible] ալ վաղն ալ:

— Այո՛, մեր որոշումը [illegible] է, ես ատիկա հաղորդեցի [illegible] տնէութեան եւ ես ինծմէ [illegible] չէի տար ի հարկէ, անպայ[illegible] մարդ պիտի ըլլայի եթէ [illegible] ռանձին կարգադրութիւն [illegible] ընէի։

ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐ ՔԱՅԶԸՐԼ[illegible] ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵՆԷՆ

«Մշակոյթ» բառը կը [illegible] նակէ կեանքի ձեւը իր [illegible] ուղղակի արտայայտութիւն[illegible]

—

Ընդհանրական բնոյթ[illegible] ցող գրութիւնները իրենց [illegible] յաջողութիւնը կը պարտ[illegible] իրականութեան. որովհետ[illegible] նոնք շեշտ կը դնեն հան[illegible] տարրին վրայ, փոխանակ [illegible] տականութեան լծուելու։

Ընդհանրական կուսակ[illegible] թակայ նոր ճշմարտութիւն[illegible] արմատ է ներկայ գրութիւ[illegible] րու փոխանցողական ուժին։

Բարձր արուեստը այսօ[illegible] նայ չեղեալ նկատուիլ։

Արուեստը, եթէ պա[illegible] կեանքին էութիւնը [illegible] կանխաւ կ'ենթադրէ մշակ[illegible] մը գոյութիւնը։ Ցիրուցա[illegible] րնութեամբ, մշակոյթին [illegible] բարձական արտայայտութ[illegible] կրօնները հիմնադիրները. [illegible] տիպները եւ պետական մա[illegible] կը կազմեն մշակոյթը, եւ [illegible] ուսուցանէ թէ որ գալն կը [illegible]

Արուեստագէտը ունի [illegible] կան կամք, կը ստեղծէ երբ [illegible] տաքինէն [illegible] ստանայ։

Ազգային ամէնէն անհ[illegible] միութիւններէն կը ծնին [illegible] մեր անհատականութիւնները [illegible]

—

Ամէն անգամ որ անգ[illegible] կ'ըլլար [illegible] գիրքի մը մէջ [illegible] թանձրանայ, յանկարծակա[illegible] փոխութեան ձգտող բոլոր [illegible] ուշ կամ կանուխ ծնունդ [illegible] ներգործական ուժերու [illegible] կէտերուն համեմատական [illegible] տաշխութիւններու։ Ահա [illegible] ինչու կաթոլիկները՝ հոգեբ[illegible] կան տարրալուծումէ անցնելէ [illegible] հաշուառելօրէն կը կորսնց[illegible] րենց հաւատքը, մինչ բողոք[illegible] կանները իրենց հաւատարմու[illegible] թիւնը կորսնցուցած ըլլալով [illegible] տապարուած են անձնական [illegible] համոզութիւն մը ստեղծ[illegible]

Քաղեց՝ Ն. ՁԱՀ[illegible]

ՀԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

...յառաջարարութիւն
...որոշեցինք կազմել այս Հա-
...միութիւնը, կռուելու Համար
...Հայկ. միութիւններուն
...ինչպէս բժիշկները Հակա-
...միները ստեղծած են բոլոր
...ներուն դէմ։
...ոչ նպատակն է, նախ, չկազ-
...այլ քանդել միութիւնները,
...երբ Հայերս, այսպէս,
...անունները տակ
...միութիւններ կազ-
...ինչպէս կ'ըլլայ ամէն
...բաժանած ու ցրուած կ'ըլ-
...ու ոչ թէ միացու-
...երկրորդ, բոլորովին ինք-
...ըլլալու Համար, մեր
...ծրագիր-կանո-
...մէջ չուզեցինք գրել
...թէ «միութիւնը պի-
...իր Թերթը»։ Ո՛չ.
...Հայկ. միութիւնները կը միա-
...Թերթ Հանելու Համար, մենք
...Թերթ
...Հրատարակենք.— կը
...չպիտի Հրատարակե-
...որովհետեւ մենք կիրակի
...մինչեւ իրի-
...պիտի նստինք ՍԷն-Միշէլի
...մէջ եւ պիտի
...օրուան քաղաքա-
...գրականութիւնը,
...Հայ աղջիկները, պա-
...մենք պիտի ըսենք թէ
...ազատել Հայ ազգը,
...ինչի՞ն պիտի ընէ
...պիտի բացատ-
...թէ լաւագոյն բանաստեղ-
...ինչպէս կը գրուի,
...Հաստատենք թէ ձօրճ
...բարեւ տուած է Հայ
...մը. թէ Մուսթաֆա
...«Թէնէքքիւր էտէրիմ» ը-
...է Հայոց պատրիարքին.—
...որ արձարձանայնու
...եւ բերանը բանայ։
...այս լուրերը մենք աւելի
...կը տարածենք քան Թեր.
...խենդ լուրերը։ Ուրեմն.
...միութիւնը Հարկ չի տեսներ
...Հրատարակել։
...ոչ վարչական ժողով
...ոչ ալ ընդհ. ժողով պիտի
...եւ այդ մասին մեր
...մէջ յօդուած իսկ
...պիտի դնենք։ Որովհետեւ վի-
...ու ծեծկռտուք
...Համար Հարկ չկայ
...ժողով գումարելու. մենք
...մէջն ալ կրնանք ընել
...

Չորրորդ, նախագահ չպիտի
...այդ յօդուածն ալ
...թող ըլլայ։ Որովհետեւ
...ալ նախագահ ենք։
Հինգերորդ. անդամավճար
չպիտի գանձենք։ Թող այդ յօդ.
...ալ պակաս ըլլայ։ Որով-
...այդպէսով դրամ կը Հա-
...մէջ եւ կը
...վերջնում կատարել։
Վեցերորդ, Հանդէս չպիտի
...որովհետեւ բոլորիս
...ալ մէյմէկ Հանդէս է։
...չատ կարօտինք «չքեղ»

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊՈՒԱԹԻԷ.— Հոս ալ տօնուեցաւ Խանասորի 30րդ տարեդարձը, Հ. Յ. Դ. Վազգէն խումբին կողմէ։ Ընկեր Ս Չալըքեան քանի մը խօսքերով պարզեց օրուան նշանակութիւնը, ու վեր Հանեց Հայ ֆէտայիներու կատարած դերը նշան երգեր եւ արտասանութիւններ ընկերներուն կողմէ, ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը, որ խիստ զուարճացուց ներկաները։ Ընկեր Ս. Ոստիկեան գեղեցիկ կերպով պարեց ռուսական դաշոյնի պարը, ընկերակցութեամբ նուագի։

Ցնծայ ընկեր Ղազար Ալիքսանեան քանի մը խօսքով պարզեց խումբին օգտակարութիւնը գաղութիս մէջ։ Ընկեր Լեւոն արտասանեց «Երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ» խմբերգով մը Հանդէսը փակուեցաւ գոհ տպաւորութիւն մը թողելով։

Գաղութը մեծ Հանդարտ վիճակի մէջ է։ Գործ կայ. ուրիշ տեղերէ կուգան Հայրենակիցներ եւ գործ գտնելով կ'աշխատին։ Ցեղացիններն ալ գոհ են մեզմէ։ Միայն գէշ պարագայ մը կայ. փողոցային կռիւները պակաս չեն. գեռ մէկ շաբաթ առաջ, վեց Հոգի կը յարձակին Հայու մը վրայ ու լաւ մը կը ծեծեն, այն պատճառով որ, իբր թէ նախատական խօսք մըն է ըսեր իրենց ընկերոջ։ Այժմ ինկած են ոստիկանութեան ձեռքը։ Ըստ ոստիկաններու քննութեան, առնցմէ մէկը դաշոյնով յարձակեր է։ Հարցաքննութեան ընթացքին «վայրենի» եւ «այլն» կ'ըսէին ոստիկանները։

Անորէ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս.ԻԷՆ — Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը եղանակի վերջաւորութեան առթիւ իր ֆութպոլիստներուն եւ Համակիրներուն թէյասեղան մը սարքեց, Կիրակի, 7

Օգոստոսին, Հայ ժողովրդային լսարանին մէջ։ Որոշեալ ժամէն առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները եւ Համակիրները լեցուած էին սրահին մէջ։ Լսարանին մուտքի դրան վրայ կը ծածանէր Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշը եւ ֆութպոլիստներուն գեղեցիկ մէկ լուսանկարը։

Հանդէսը սկսաւ «Յառաջ Նահատակ» երգով։ Նախագահը քանի մը խօսքով բացաւ Հանդէսը։ Սեղանին կեդրոնը դրուած էր յաղթութեան բաժակը։ Ըստ պատուոյ լեցուած էր սեղանին վրայ։ Հանդիսականները մերթ ուտելով մերթ երգելով ստեղծեցին գեղեցիկ մթնոլորտ մը։ Եղան երգեր, արտասանութիւններ, Հայկական պարեր։ Պ. Հ. Ուզունեան մէկ ժամ ներկայացուց Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկու տարուան մէջ ունեցած յառաջդիմութիւնը եւ գործունէութիւնը։ Յետոյ կոչ ըրաւ վինաՀայ երիտասարդութեան, որ առանց խտրութեան, իրարու քով գան, իրենց աշխատանքը աւելի օգտակար ու արդիւնաւոր դարձնելու Համար։ Աճուրդի դրուեցաւ մէկ շիշ օ տըքոլօնը, որ բարձրացաւ 110 փրանքի։

Հանդէսը փակուեցաւ «Բամփորոտան»ով, երեկոյեան ժամը 7ին։

Մարտիկ Փափազեան

ՄԱՆԱԹԻՈՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑԸ

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ.— Օգոստոս 7ին, կիրակի օր, Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը գումարուեցաւ սեփական ընթերցատան մէջ։ Օրակարգի Հարցերն էին — Մասնաճիւղին ապենկան Հաշուետուութիւնը եւ վարչական ընտրութիւն։

Ատենապետ Պ. Յ. Պօղոսեան ներկայացուց մասնաճիւղին բարոյական գործունէութիւնը։ Փորձառութեան օրերուն Հայրենակիցներու տրուած օժանդակութիւնները եւ այլն։

Համաձայն քննուած եւ վաւերացուած Հաշուեկշիռին, մասնաճիւղը ունեցած է 10,553 փրանք մուտք եւ 2809 ֆրանք ելք։ Պատրաստ գումար 7744 ֆրանք։ 6000 ֆրանքը պիտի ղրկուի կեդրոն։ Մնացածը պիտի փոխանցուի նոր վարչութեան։

Վարչութիւնը անձնուէր եւ օգտակար գործունէութենէ մը յետոյ, տարեշրջանը աւարտած ըլլալով, Հրաժարեցաւ։ Ժողովը ընտրեց նոր Վարչութիւն մը, առանց շահելու մեծամասնութեան քուէները։ Չենք գիտեր թէ Կեդրոնը ինչ կարգադրութիւն պիտի ընէ այս մասին։

Մոլաթիացի

Հանդէսները, կ'երթանք ժամուն քակը, Հոն Հանդէս է ամէն կիրակի. արտասանութիւն ըսող ալ կայ, խաղ կանչող ալ, ծառ ըսող ալ, կռիւ ընող ալ։

Ի մի բան, մենք Հակամիութենականներս ուրիշ միութիւններու նման խոշոր ծրագիրներ, բազմաթիւ յօդուածներ չունինք։ Մեր նպատակն է կռուիլ միութիւններուն եւ անոնց միլիոնաւոր յօդուածներուն դէմ։

Մեզի անդամ չեն կրնար ըլլալ միայն միութեանց անդամները եւ... Ընկեր Վազրիկ։ Որով հետեւ միութիւնները ունին գլուխ արդուկելու... մի գաղափար, իսկ Ընկեր Վազրիկ դեռ չուզեր մանել...ի կաղապարը։

ԸՆԿԵՐ ՆԱՓԻԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԹԱԵԱՆ ԻՆՉՈ՞Ի ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

Նոյն Հաղորդեցինք Երեքշաբթի իրիկուան կռփամարտի մրցումներուն արդիւնքը։

Նախապէս յայտարարուած էր թէ Աթաեան պիտի մրցի Լըֆէվրի դէմ, բայց այս վերջինը մրցումէն օր մը առաջ Հաղորդեց թէ չպիտի ճակատի մեր Հայրենակցին Հետ։ Սէնթրըլի Տնօրէնութիւնը Լըֆէվրի տեղ Աթաեանի դէմ Հանեց Ֆլոռօն։ Այս վերջինը կատաղի կռուող մըն է եւ Հարուածի դիմացող։

Առաջին եւ երկրորդ շրջաններուն Աթաեան լաւ ծեծ մը քաշեց Ֆրանսացիէն։ Բայց երրորդ շրջանին ձախ ձեռքի մատին ոսկորը տեղէն խախտեցաւ Հակառակ իր այս կրած կարեւոր վնասին, Աթաեան մինչեւ վեցերորդ շրջանը լաւ տոփեց մը քաշեց իր Հակառակորդին, բայց Ֆլօռօ՝ լաւ դիմացող, չազդուեցաւ։ Եօթներորդ շրջանին Աթաեան ձեռքին ցաւին չդիմանալով խաղը ձգեց։ Ինչպէս ալ մրցումէն վերջը Աթաեանի ձեռքը սոսկալի կերպով ուռած էր։ Մրցումը ձգած վայրկեանին անգամ, մեր Հայրենակիցը կէտերով առաւելութիւն ունէր, բայց խաղը ձգելուն պատճառաւ պարտուած Հռչակուեցաւ։

Աթաեան իր լաւ յատկութիւններուն Հետ ունի թերութիւններ ալ, զորս պէտք է աշխատի դարմանել։ Անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ զոց խաղալ, խաղը քիչ մը աւելի արագացնել. յետոյ պէտք է շարունակական մրցումներ կատարել։

Աթաեանէն առաջ մրցեցաւ Աւետիս Ալլաղաթեան (Պէշիր), որ լաւ ծեծ մը տուաւ Պատթիս։ Հակառակ անոր որ Ֆրանսացին երկու անգամ աւելի ուժեղ էր Հայէն, չկրցաւ դիմանալ անոր Հարուածներուն եւ դատաւորը տեսնելով որ Բատթ արիւնլուայ վիճակի մէջ է եւ չպիտի կրնայ շարունակել, Հինգերորդ շրջանին խաղը կեցուց, յաղթական Հռչակելով Հայը։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐԱԿԱՆԻՆ ՓԱՏՈՒՀԱՆԻՆ ՏԱԿ.— Թոմըրիի մէջ երիտասարդ մը, Կիւսթավ, սաստիկ սիրահարած էր Օր. Ժընըվիէվի։ Ժամանակ մը ժպիտները ծաղկեցան առատ առատ երկու սիրահարներուն դէմքին վրայ։ Յանկարծ օրիորդը առաւ մը փոխեց ժպտելու սովորութիւնը, նոյն իսկ քիթ ըրաւ իր սիրականին։ Սահմռկեցաւ Կիւսթավ, ժպիտը ցնդեցաւ, շրթները դողացին ու լացաւ։

Լացաւ ու աղաչեց որ ւերէ(?) Հին երդումները, անոնց Համբոյրները։

Աղջիկը անդրդուելի կը մնար։

Ու առտու մը, Կիւսթավ, անքուն Հսկելէ յետոյ սիրականին

ընթերցո՛ղ.

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուղեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, Հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։ Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները։

պատուհաններուն տակ, առրճանակը պարպեց կուրծքին։ Փոխադրեցին Հիւանդանոց։

ԽԵՆԹԸ.— Աւզի օր, զինուորական պարենաւորման սպասարկութեան մէջ, փոխ-տնօրէն Թէլըրիի կը ներկայանայ մարդ մը եւ կ'ըսէ.

— Այսքան տարի է, որ չէք կարգադրած իմ պարենագինիս խնդիրը։ Ալ Հոգիս բերանս եկաւ։ Բանակին մէջ ժանտատենդի բռնուեցայ, ճաՀճատենդ ալ ունիմ։ Այս ամէնուն Համար, ի՞նչ պիտի ընէք ինծի։

Թէրի կանչեց բարապանը, եւ Հրամայեց բերել թղթածրարը։

Երբ մինակ մնացին, խնդրարկուն զատկեց առաջ, առաւ Հնոտածայնին կախուած մէջը եւ անխնայ սկսաւ զարնել փոխ տնօրէնին գլխուն։ Յետոյ ջուրով լեցուն շիշը առնելով նետեց ու փշրեց գլխուն վրայ։

— Այսպէս կը լուծեմ զոՀերուդ վրէժը, կը գոռար խենթը։

Ու նետուեցաւ Թէրիի երեսին, խածաւ քիթը եւ արմատէն փրցուց։ Ականջին մէկն ալ կտրեց։

Թէրի, Հակառակ իր կորսնցուցած առատ արիւնին, յաջողեցաւ դուռը բանալ եւ օգնութիւն գոռալ։

Ջինուոր մը եկաւ եւ ձերբակալեց կատաղի խենթը, որ կը գոռար.

— Ա՜խ, եթէ ատրճանակ մը ունենայի

Թէրի փոխադրուեցաւ Հիւանդանոց։ Իսկ խենթը, որ նման կատաղութիւններու պատճառով, քանի մը անգամ բանտարկուած էր, արգելափակուեցաւ։

Արդէն մայրն ալ մեռած է, խենթութեամբ։

ՆՈՐ ՍԷՐ.— Մէհարիքուրի մէջ կ'ապրէր Լավալու, երիտասարդ ու աղուոր Հասակով։ Կին մըն ալ կար՝ Ժամօթ, որ ունէր 45 տարիներ։ Ու անոնք սիրեցին զիրար։

Իրիկուն մը, Լավալու տուն դարձաւ չափազանց տխուր. կուպրով ծեփած էին կարծես իր երեսը։ Այնքա՞ն մթնած էր դէմքը։

— Ի՞նչ ունիս, Հարցուց Ժամօթ։

— Մի Հարցներ։

— Ըսէ, գաւդ բաժնեմ, իմ աղուոր տղաս։

— Եթէ շատ կը սիրես զիս, կ'ըսեմ

կը կասկածիս

— Լա՛ւ, «Հոգի՛ս» ըսէ։

— Ըսի։

— «Կեա՛նքս» ըսէ։

— Ըսի։

Լաւ, եթէ ես Հոգիդ ու կեանքդ եմ, մտիկ ըրէ։ Ես ձանձրացած եմ կեանքէն եթէ կը սիրես զիս, ուրեմն մեռնինք միասին։

— Մեռնի՛նք։

Լավալու գրպանէն Հանեց երկու սրուակ թոյն։ Մէկը տուաւ սիրուհիին, միւսը բանեց ինք։

— Համբուրելով մեռնինք։

Համբուրուեցան ու խմեցին։ Ցիկին Ժամօթ պարպեց թոյնին սրուակը, իսկ Լավալու ... գինիին սրուակը։

Ցիկին Ժամօթ փռուեցաւ գետին Հոգեվարքի մէջ։ Իսկ Լավալու առաւ կնոջ 12 Հազար ֆրանքը եւ չուեց։

ՆԱԽԱՆՁԻ ՀԱՄԱՐ.— Նէտէլլիք կինը առաւ եւ օդափոխութեան գնաց աներոջ մօտ, ՀօթթօաՆ-Օժի մէջ։ Նոյն գիշերն իսկ բուռն կռիւ մը ըրին երիկ կնիկ։ Յաջորդ առտու Հաշտուեցան։ Սակայն Նէտէլլիք գաղտնի ոխ կապած էր։ Իրիկունը առաջարկեց կնոջը լուսնի լոյսով պտոյտ մը կատարել միասին, գիւղին ճամբուն վրայ։

Ժամեր անցան ու չվերադարձան։ Այն ատեն աները, Հրամայեց տղուն որ երթայ փնտռել քեռայրն ու քոյրը։ Տղան, շունը առաւ եւ գնաց փնտռելու քիչ յետոյ գիւղին մօտ, տեսաւ որ քոյրն ու քեռայրը փռուած են ճամբուն վրայ։ Քոյրը մեռած էր, իսկ քեռայրը ծանրապէս վիրաւոր։

Անմիջապէս փոխադրեց տուն Հոն Նէտէլլիք պատեց թէ աւազակները յարձակած են իրենց վրայ։ Սակայն վէրքերէն եւ տեղւոյն վրայ գտնուած ատրճանակէն, ոստիկանութիւնը սկսաւ կասկածիլ եւ խստացուց Հարցաքննութիւնը։ Այն ատեն Նէտէլլիք խոստովանեցաւ թէ կնոջ վրայ կասկածներ ունենալով, սպաննած էր զայն ճամբան։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայ մը քաժանորդներ չեն փակած իրենց Հաշիւները։

Կը խնդրուի փութացնել։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԻՄ ԳԻՑԼԻՆ ՈՐՋԻՆ ՄԷՋ

Վերակացուն զիս կը գիտէր ...ուարձացող մարդու ... ...ով եւ կարծես, ինքնիրեն կը ...րգնէր

— Ի՞նչ տեսակ անբանի Հետ գործս

Ասոր վրայ տեսնելով որ մար...կիս բերնին կապերը պիտի կը...մ քակել, սկզբունքի յայտա...րութիւն մըն ալ յանդգնեցայ ...րձել եւ կարծեմ թէ, ձերձին...ի անգամ ըսելիք բան մը չպիտի ...նէր ասոր դէմ եւ մեծ ուրա...ութեամբ խօսակցիս ըսի.

— Ընկե՛ր, չեմ գիտեր թէ ...զաքականութեամբ կը զբաղի՞ս, ...չէ՞ ի՞նչ ես, մինչեւ ի՞նչ թէ ան...տակցական. բայց ինչ որ չէի ...իր անգիտանալ, ընկերներու ...ողէկ իմ Համերաշխական

պարտականութիւնս է որ ինծի իրաւունքը կ'ուտայ...

— Ընկերներդ Հանգարտ ձգէ տեսնեմ, ընդմիջեց կուշտ մը խնդալով, եւ եթէ կ'ուզես Հանգիստ ըլլալ, ջանա Հոս ճառելու ինչպէս նաեւ ամէն առթիւ. քու իրաւունքներդ եւ պարտքերդ յիշեցնելու սովորութիւնդ մոռնալ Ասոնք փողոցի մէջ կ'անցնին Հոս՝ միայն մէկ իրաւունք ունիս. ... լռել

Եւ մինչդեռ խոր զարմանք կը կեղծէի, ան շարունակեց

— Եւ գիտցիր նաեւ թէ նմանապէս մէկ պարտականութիւն ունիս.— Օրիորդին Հաճելի երեւնալ։

Այս խօսքէն յետոյ, վերէն վար ակնարկ մը նետեց վրաս եւ ըսաւ.

— Հիմա որ պէտք եղածը գիտես, Հետս եկուր մթերանոց, որ քեզի Համազգեստ մը տամ...

— Համազգե՛ստ, բացագանչեցի բայց ես սպասաւոր չեմ։

— Բայց վերջապէս չես ալ կրնար այդ զգեստով «Օրիորդ»ին առաջնորդել, այդ էր պակասը

— Որքան մեծ կի՞ն մըն է ան ուրեմն։ Եւ պէ՞տք է արդեօք որ ձեռնոց դնեմ Հետը խօսելու Համար։

Քիչ մնաց որ մարդս նեղանար...

— Մտիկ ըրէ՛, ըսաւ, քեզի խրատ մը... եւ լաւ խրատ մը, կրնաս Հաւատալ. Հոս պէտք է ուզիղ շարժիլ թէ ոչ...

— Ինչ որ ալ ըլլայ զիս Հուժ չեն կրնար ուտել, կը յուսամ. ըսի իմ կարգիս խնդալով։

— Ոչ անշուշտ բայց օրիորդը քեզի պէս շատերը կարգի բերած է...

— Պահ, կը տեսնենք. ո՞ւր է տեսնենք աս Համազգեստը..

— Հիմա եկուր. զարթիր եկածը կ'ըսուրեն. ցերեկուաները Համազգեստը չէ որ կը պակսի չորս տարի ի վեր, այս տունէն այնքան ինքնաշարժիչներ անցան են, որ անոնց ձգած զգեստներուն մէջ քեզի յարմար գտնելու չպիտի դժուարանաս։

— Արդ. այդքա՛ն շատ. ըսել է թէ՝ այս տեղը փառաւոր չէ, "

— Հէ՛, այդ գործը գիտէ. կը կրկնեմ թէ՝ խնդիրը կը կայանայ "Օրիորդ"ին Հաճելի ըլլալուն մէջ։

— Կը փորձեմ։

— Կը Հասկնամ. բայց ան շատ դժուարաՀաճ է եւ յետոյ չի սիրեր որ մարդ քիթը իր գործերուն մէջ խոթէ։

— Անշուշտ...

— Այո՛, եւ յետոյ, խոշեմութիւն է...

Խոստովանութիւնը առժամապար, այդ կերպով գոցուեցաւ։

Սակայն անոր Հետ դէպի մթերանոց երթալով մէկտեղ, չկրցայ ինքզինքս աւելի անոր տուած խորհուրդներուն վրայ մտածել։

Ինծի Համար այլեւս պարզ էր թէ՝ կարմիր կոյսը օծէքը կը փոխէր այն ինքնաշարժիչներն որոնք չէին կրցած իրեն Հաճելի ըլլալ, կամ անոր չէր գործերուն մասին տեղեակ ըլլալով, կը սպանէր նոյնը։

Այս Հետանքը անշուշտ, ինծի Համար մտահոգութիւն Հաճելի [illegible] չէր ներկայացներ բայց նկատի ունենալով Հետապնդած նպատակս, որքան ալ [illegible] չէր, որքան ալ յաջողութիւն թերեւս ձգէր, կը կենալ ինծի։

Քիչ շատ մտքիս զգեստ մը ընտրեցի, վրաս փորձեցի. կարծես թէ ինծի Համար չինուած էր. ինչ

որ վերակացուն ալ Համաձայնեց, եւ Հառաչ մը արձակելով, աւելցուց.

— Եթէ այդ խեղճ Սէրժը, այն՝ որուն Համար չինուած էր զգեստը, խրատներս մտիկ ըրած ըլլար. Հիմա դեռ Հոս եկած պիտի ըլլար. բայց երիտասարդները, իրենց գլխուն փչածը կ'ընեն եւ այն ատեն...

— Այն ատե՞ն

— Կը պատահի, ինչ որ պիտի պատահի։

— Ի՞նչ։

Կլլէրը օրօրելով, վերակացուն ձախ ձեռքովը պատասխանեց.

— Կրանի թէ՝ չիմանայիր։

Եւ տեսնելով որ կը խնդամ,

— Ան ալ կը խնդար, բայց ան ալ կը ինձմէ [illegible] վրայ, բան մը տեղը դնելով բայց զի մըն ալ, գեղարուեստական Հասաւ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՈՐԵԱՆՑ

Թրոցքի Սթալին պայքարին շուրջ

Կարմիր Ռուսիա ծանր տագնապ մը կ'անցընէ։ Հակասական են հեռագիրները, որոնք մէկ կողմէն կը փորձեն հաստատել թէ «զինադադար» մը կնքուած է իշխանաւորներուն ու ընդդիմադիրներուն միջեւ, իսկ միւս կողմէ նոր լուրեր կը պնդեն թէ պայքարը կը շարունակուի։

Կոմունիստ շրջանակներու մէջ կը հաստատեն, թէ Սթալին կ'աշխատի համաձայնութեան գալ Թրոցքիի հետ, որ կը մերժէ, յայտնելով թէ երբ Սթալին յամառի մնալ աթոռին վրայ, Ռուսիա կը կործանի։ Պոլշեւիկեան հին կարգապահութիւնը գոյութիւն չունի այլեւս։ Կազմալուծումը յամրօրէն կ'առաջանայ։ Անջատողական շարժումը կը զարգանայ Ուկրայինայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, ուր «Ճշմարիտ Ռուսիոյ Եղբայրները» միութիւնը կը պահանջէ միանալ Լեհաստանի։

Սթալին իր հետեւ ունի բանակը, Կէփէուն եւ դրամ։ Թրոցքի իր հետեւ ունի ժողովուրդին մեծամասնութիւնը եւ կուսակիցներ՝ բանակին, նոյնիսկ Կէփէուին մէջ։ Կացութիւնը շատ լուրջ է եւ սովետական պաշտօնեաները, մանաւանդ գիւղերու մէջ, չեն համարձակիր դուրս ելլել, առանց զինեալ մարդերու ընկերակցութեան։ Գիւղացիները չեն ուզեր ծախել իրենց ցորենը պոլշեւիկներուն։

Զինովիէվ եւ Թրոցքի չպիտի վտարուին կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէէն։ Այս որոշումը տրուեցաւ երեքշաբթի իրիկուն լիակատար ժողովի մը մէջ, բուռն վիճաբանութիւններէ յետոյ, որոնք կը շարունակուէին 10 օրէ ի վեր։ Այժմ զինադադար մը կնքուած է Սթալինի եւ Թրոցքիի միջեւ։ Երկուքն ալ սակայն ո եւ է կարեւոր զիջողութիւն չեն ըրած իրենց պահանջներէն։ Ու, թէեւ կուսակցութեան միութիւնը այժմ կարելի եղաւ ապահովել, հաւանական չէ որ երկար տեւէ այդ։

Զինուոր. ծառայութիւնը Թուրքիստանի մէջ

Մոսկուայի կառավարութիւնը ծրագրած է Թուրքիստանի չորս հանրապետութեանց մէջ պարտաւորիչ զինուորական ծառայութիւն հաստատել։ Մինչեւ հիմա այդ տեղերու մէջ բանակը կը բաղկանար կամաւորներէ, որոնք իրենց պատկանած ցեղերուն համաձայն մասնաւոր զօրաբաժիններու մէջ կը դրուէին։

Ոճիր մը Ռուս հիւպատոսարանին մէջ

Գաղթական ռուս կին մը, Աննա Վասիլէվնա Շչէփիքին երեք շաբաթէ ի վ՚ր ամէն օր Փարիզի ռուսական հիւպատոսարանը կը դիմէր հայրենիք վերադառնալու արտօնութիւն ստանալու համար։ Տիկին Աննա 1924ին Պոլիսէն եկած էր Փարիզ։ Վերջերս ամուսինը լքած էր զինք, իրեն ձգելով 4 ամսու զաւակը։ Հիւպատոսարանին ընդհ. քարտուղարը, Կէլֆանտ, անցեալ օր յայտնեց թէ հայրենիք վերադառնալու համար արտօնութիւնը Մոսկուան է որ պիտի տայ։ Ուրեմն պէտք է․․․ սպասել։

Չորեքշաբթի առտու, տիկին Աննա դարձեալ ներկայացաւ հիւպատոսարան եւ ուզեց տեսնել Կէլֆանտը։ Դռնապանը, Ֆոմին, հերթական թիւ մը տուաւ։ Այդ պահուն ռուս կինը հանեց ատրճանակը եւ կրակեց դռնապանին վրայ։

Գնդակը ծակեց Ֆոմինի վիզը, յետոյ մխուեցաւ պատուհանին եզերքը։ Անմիջապէս ձերբակալեցին զինք առանց ժամանակ տալու որ պարպէ ատրճանակին բոլոր գնդակները։

Երբ հարցուցին թէ ինչո՞ւ կրակեց ստորադաս պաշտօնեային վրայ եւ ոչ քարտուղարին, պատասխանեց.

— Այդ վայրկեանին, ով ալ ըլլար, պիտի սպաննէի։

Եւ չուզեց պատասխանել ուրիշ հարցումներու, այլ կը կրկնէր.

— Վա՛ղը, վա՛ղը, հիմա խելքս գլուխս չէ։

Վիրաւորը, ծանր վիճակի մէջ, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

Կը կարծուի թէ Աննա ոճիրը գործած է վրիժառութեան համար։ Իր եղբայրն ու առաջին ամուսինը ջարդուած են պոլշեւիկներու կողմէ, իսկ երկու զաւակներն ալ մեռած են սովին ընթացքին։ Ֆոմին՝ նոյն քաղաքէն ըլլալով, մեծ դեր ունեցած է այն Չեկային մէջ, որ իր եւ իրեններուն մահուան պատճառ դարձած է։

Ֆրանսեւթուրք միջադէպ մը

Անցեալները ոճիր մը գործուած էր Սուրիոյ սահմանագլխին վրայ եւ ոճրագործ Աքքաշ թուրք սահմանագլուխէն անցած միջոցին ձերբակալուելով ոստիկան զօրքերուն կողմէ՝ յանձնուած էր թուրք դատարանին, որ 10 տարի բանտարկութեան դատապարտած էր զայն։ Ֆրանս. կառավարութիւնը պահանջած է որ թուրք կառավարութիւնը իրեն վերադարձնէ ոճրագործը, նկատելով որ թէ՛ յիշեալը եւ թէ սպանեալը սուրիական հպատակ են։

Դէպքը քաղաքական հանգամանք չունի եւ ոճրագործը պիտի վերադարձուի։

Եուկոսլավիա պիտի վճարէ իր պարտքերը

Անգլիոյ ելմտական նախարարին եւ Լոնտոնի սերպ դեսպանին միջեւ կնքուեցաւ համաձայնութիւն մը, Եուկոսլավիոյ պատերազմական պարտքերուն վճարման մասին։ Եուկոսլավիա իր պատերազմական պարտքերը պիտի վճարէ 62 տարուան մէջ մասնավճարներով։ Համաձայնագիր մըն ալ ստորագրուեցաւ վճարելու համար այն պարտքերը, որոնք կնքուեցան Եուկոսլավիոյ աղէտեալներուն համար։

Հռենոսեան բանակը

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Փարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ արտաքին նախարար Պրիանի առաջարկին վրայ, Նախարարական խորհուրդը սկզբունքով ընդունած է Հռենոսի գրաւման բանակին թիւը զեղչել 5000 հոգիի։ Գերմանիա կը պահանջէր աւելի զեղչել, սակայն Նախարարական խորհուրդը չուզեց աւելի զիջիլ։ Արտաքին նախարարութիւնը չի հերքեր այս լուրը։

Ֆաքիր Թահրա պէյի ներկայացումները անհամբերութեամբ հիացում կը պատճառեն տասնեակ հազարաւոր հանդիսատեսներու, որոնք ամէն գիշեր կ'երթան իր զարմանահրաշ փորձերը տեսնելու Théatre Antoineի մէջ 14, Bld. de Strasbourg).

Մուտքը արգիլուած է անչափահասներու եւ յղի կիներու։

Փրոֆէսէօր Մաքէնզիի հրաւէրին ներքեւ՝ մասնաւոր բժշկական մարմին մը եւ հիւանդապահուհիներ միշտ պատրաստ են ներկայացման ատեն նուաղողներուն օգնութեան փութալու։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի ենթակոմիտէն եւ ընկերները վաղը շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին՝ Պիւռօ տը Թապայի սրահը։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեբաստիա խումբի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաֆէ Մէթրօ։

Հ. Յ. Դ. Պիլանքուրի Ջաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին ծանօթ հասցէին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վ. Ազգէն խումբի ժողովը կիր. ժ. 3ին ընկ. Ցալըքեանի սենեակը Caserne Offmont. Կարեւոր օրակարգ. ներկայանալ անդամատոմսով։ Կը խնդրուի Հէրիքայի ու Պէլֆօրի մինչեւ ցարդ չարձանագրուած ընկերներէն որ ներկայանան արձանագրուելու համար։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ խումբերու պատկանող բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, 162 Rue Duguesclin Դրադարանի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Աղբիւր» խումբի ընդհանուր ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՅԱՐԴԳԻՊ. Թէյասեղան մը պիտի տայ ի պատիւ գրագէտ Լեւոն Շանթի, վաղը շաբաթ ժամը 9ին Ֆլօրիտայի մէջ։ Կը հրաւիրուին միայն անդամները։

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութիւնը ի պատիւ իր հայրենակցին՝ Մամբրէ վրդ. Սիրունեանի սարքած է թէյասեղան մը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին, 10 Rue Rampal, հայկ. ճաշարանը։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութեան կազմակերպած վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի։ Շահեցան հետեւեալ թիւերը 173, 226 եւ 250 շահողներէն կը խնդրուի ներկայանալ մինչեւ 15 օր, Գ. Գէորգ Լուսիկեանի 106 Rue Ménilmontant Paris (20), իրենց տոմսակներով, ստանալու համար նուէրները։

Ֆ. Ե. Ռ. Միութեան անդամ եւ համակիր բոլոր Առնուվիլցիները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին Գ. Նիկողոսեանի սրճարանին մէջ, Առնուվիլի մէջ հաւ կազմելու համար Ֆ. Ե. Ռ. Մ. մասնաճիւղ մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosny s. Boisի մասնաճիւղին ֆութպոլի խաղերը տեղի կ'ունենան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, հաւաքավայր Rosnyի Squareին մէջ, կայարանին դէմ։

Ֆ. Ե. Ռ. Մ.եան մեծ դաշտահանդէսը 21 Օգոստոսին, կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը։

Կը ՆՆԴՐՈՒԻ ընկեր Յ. Գալեանէն հանդիպիլ «Յառաջ»ի ընկ. Ամատունիին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիա,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (100) կին 100	Mark
Թրքական Ոսկի,	L. Turq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Leva
Տրախմի »	Drachme
Լիր » »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc Belge
Զուից.	Frc Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Զարմնեց	10 Roubles or

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Փր. Յանձն. 1	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Ռուսմիի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURK...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE: NORD 57-82 — MÉTRO: LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

13 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 414

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԸ ՀԵՌԱՆԱ՞Յ ՎՏԱՆԳԸ

Ռուսական կոմկուսը եւ խորհրդային վարչաձեւը կրծող տագնապին առջեւէն անձնելու համար, Վերահսկիչ յանձնաժողովի եւ Կեդր. Կոմիտէի խառն խորհրդակցական ժողովը — փրկութեան լաստը — իր նիստերը վերջացուց Մոսկուայի մէջ։

Այս խորհրդաժողովը պիտի կարենա՞յ գոյութիւն ունեցող տագնապը փարատել, թէ ստեղծուած անելին մէջ իր գլուխը պիտի կորսնցնէ։

Կան երկու լուրջ խնդիրներ, որոնք պատճառ դարձած են տագնապին եւ որոնց այս կամ այն ձեւի լուծումէն կախուած պիտի ըլլայ թէ՛ կուսակցութեան եւ թէ պետութեան փրկութիւնը կամ կործանումը։

Եթէ հեռագրական տեղեկութիւնները ճիշտ են, արդէն մեզի ծանօթ են այդ խնդիրներուն մասին ժողովին տուած որոշումները, որոնք տագնապը աւելի խորացնելու բնոյթ ունին։

Առաջին եւ կենսական կարեւորութիւն ունեցող հարցը, ընդդիմադիրներու խնդիրն է, որմէ կախուած է նաեւ պետութեան վարչաձեւի ապագան։

Երկրորդ հարցը կը վերաբերի արտաքին քաղաքականութեան, որ տագնապի բնոյթ ստացած է անգլօ-խորհրդային դիւանագիտական խզումին հետեւանքով և որ մեծապէս կ'ազդէ նաեւ պետական տնտեսութեան վրայ։

Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ, տասը ժամ տեւող փոթորկալի վիճաբանութիւններէ յետոյ ոչ Սթալին եւ ոչ ալ Թրոցքի ուզեցին ա եւ է զիջում կատարել իրենց տեսակէտներէն։ Ժողովը զինադուլ մը կ'որոշէ, պարսաւելով միայն ընդդիմադիրներու պայքարը, իբրեւ կուսակցական կարգապահութեան հակառակ, բայց... միաժամանակ թոյլ տրուած է, որ ընդդիմադիրները իրենց տեսակէտները պարզեն կուսակցական մամուլին մէջ, բան մը, որ առաջ արգիլուած էր։

Ժողովը համարձակութիւն չէ ունեցած կեդր. Կոմիտէէն հեռացնելու Թրոցքին եւ Զինովիէվը, որովհետեւ, թէեւ Սթալինի ձեռքն են զանձր եւ հէփէուն, բայց Թրոցքին ալ իր եւ ունի կուսակցական պատկառելի հատուած մը, կարմիր բանակին մէջ ուժեղ կողմնակիցներ եւ հէփէուին մէջ իրեն գործակիցներ։

Ժողովը փորձած է տագնապը ձիւնով ծածկել, վտանգը հեռացնելու եւ ժամանակ շահելու համար։ Կը թուի թէ հակառակ արդիւնքի պիտի հասնին, որովհետեւ, Թրոցքի կը յայտարարէ թէ՛ «Սթալինի իշխանութեան վրայ մնալը կը նշանակէ Ռուսաստանի կործանումը»։

Այս հաստատ համոզումը ունեցող ընդդիմադիրները պիտի աշխատին վտանգը հեռացնել եւ ոչ թէ զինադուլով մը՝ զայն տեւականացնել։

Արտաքին քաղաքականութեան մասին Գուխարինի զեկուցումէն յետոյ ժողովը կը գտնէ, որ Խորհրդային Միութեան դէմ հակայեղափոխական պատերազմի հաւանականութիւնը ներկայ պայմաններուն մէջ աւելի վտանգաւոր ձեւ կ'առնէ։ Դաշնակիցներու դիւանագիտական եւ զինուորական մեթոտը կը ձգտի իրականացնել պաշարում մը Խ. Միութեան շուրջը։

Այս երեւոյթներուն առջեւ կ'որոշուի, ընդգրկել խաղաղասիրական քաղաքականութիւն մը։ Քանի որ անհնար է ճշդել թէ հակառակորդներու զինուորական յարձակումի օրը ե՞րբ է, բայց եւ այնպէս այս վտանգին հանդէպ անհրաժեշտօրէն պատրաստուելու պէտք կը տեսնէ պաշտպանելու համար Խորհրդ. Միութիւնը։

Սակայն հակառակ պատերազմի մը հաւանականութեան Խորհրդային Միութեան դէմ եւ իրենց կողմէ զինուած ընդհանուրի մը տենդային պատրաստութեան, ժողովը կ'որոշէ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները պահել դրամատիրական պետութիւններուն հետ տնտեսական գետնի վրայ, առանց խախտելու իրենց տնտեսական և քաղաքական մեթոտի հիմերը։

Այս որոշումները ցոյց կու տան, թէ կոմկուսի առաջնակարգ ղեկավարները եւ քաղաքագէտները իրենց աչքերը գոցած իրականութեան առջեւ՝ կու տան օդային որոշումներ, որոնք դատապարտուած պիտի ըլլան արխիւի զարդ կազմելու միայն։

Եթէ կը մատնանշուի պատերազմական վտանգ մը Խորհրդ. Միութեան դէմ, եթէ համոզուած են որ քաղքենի պետութիւններու դիւանագիտական ու տնտեսական մեթոտները կը ձգտին Խորհրդային Միութիւնը տնտեսական պաշարումի ենթարկելու։ Ու կարեւորը, եթէ Խորհրդային Միութեան ամբողջ տնտեսութիւնը ի սպաս դրուած է պատերազմի պատրաստութեան։ Որքան ալ ճնշող ըլլայ խորհրդային տնտեսութեան վիճակը, կարելի չէ երեւակայել թէ՛ հակառակորդ հանդիսացող քաղքենի պետութիւններու հետ տնտեսական յարաբերութիւններ, ռեէ օգուտ կրնան տալ խորհրդային տնտեսութեան։ Սա պարզապէս ինքնախաբէութիւն է։

Ահա երկու կարեւոր եւ տագնապեցուցիչ հարցեր, որոնց թէ լուծում տրուած է, այլ քարոզ աւելի սաստկանալու առիթ ծառայած են ժողովի վիճաբանութիւնները։

Վերջնականապէս խախտուած է կուսակցական միասնականութիւնը։ Շփոթի մէջ ինկած է արտաքին քաղաքականութիւնը։ Քայքայումի մէջ է պետական տնտեսութիւնը։

Եթէ կիսամիջոցներով ժողովը փորձած է միայն հեռացնել վտանգը, ժամանակը մեզի պիտի ցոյց տայ թէ՛ որքան անզօր այդ միջոցները։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՏԽՈՒՐ ԲԱՐՔԵՐ

Մարսիլիոյ Հայ Միրոր տխուր շեշտերով կ'անդրադառնայ հայկական ցաւալի ունակութեան մը վրայ, «վճարելու մասին հայ բաժանորդներու քար անտարբերութիւնը», ու գրել կու տայ (11 օգոստոս).

— «Զուտ մեր հանրային գաղափարները տարածելու ցանկութեամբ, մենք սիրով պիտի ուզէինք բոլորին ձրի թերթ ղրկել, եթէ հնարաւորութիւն ըլլար ապրել լոկ «հոգին սուրբով»։ Այլ, ափսո՜ս, տառերը, տպարանը, թուղթը, մելանը, փոստը, խմբագրատան վարձքը, բոլորը, բոլորը անաւոր մղձաւանջներու պէս կանգնած են մեր դիմաց ու չեն հասկնար, չեն կրնար հասկնալ մեր դրութիւնը. անոնք կը պահանջեն անողոք այլ արդար բրտութեամբ մը իրենց իրաւունքը, օրը օրին, կանխիկ, մինչ մենք աչքերնիս յառած՝ կը սպասենք, կը սպասենք երկար շաբաթներ, ամիսներ, տարիներ...

«Ի՞նչ է պատճառը այս վնասակար երեւոյթին. ընթերցասիրութեան պակա՞սը արդեօք. կը կարծենք թէ ո՛չ. ընթերցասիրութիւնը, ի հարկէ ոչ լայն չափերով, բայց բաւական տարածուած է քանի որ շատ շատեր կ'ուզեն թերթ կարդալ առանց վճարելու... Պարզապէս չկամութիւն է, ուրիշ ոչինչ. շատեր թերթ կարդալը կ'երեւի ազգային շնորհ մը կը համարին խմբագրութեանց համար ու կը բաւականանան, լոկ կարդալով առանց վճարելու։

«Հայ երիտասարդը, հայ մարդը հարիւրներ կը ծախսէ սրճարանի, ալքոլի ու այլ գեղխ ու աղտոտ հաճոյքներու համար, բայց կը խնայէ քանի մը ֆրանքը հայ գրականութեան ու մամուլի համար։

«Մենք ողորմութիւն չենք պահանջեր, այլ իրաւունք. եւրոպացի աւելածուն անգամ առտուն կանուխ նախաճաշի նման էական բան մը կը համարի «իր» թերթը գնել ու կարդալ. նա կը հասկնայ թէ թերթի մը համար «հարկ է», «պէտք է» վճարել ճիշտ այնպէս ինչպէս հացին ու այլ բոլոր պիտոյքներու համար. «Չարլաթան» ու այլ ամէն նորաձեւութեանց հետեւելու ընդունակ Հայերը ինչո՞ւ չեն սորվիր այս մէկ բանն ալ, որ պարզ պարտաճանաչութիւն մըն է եւ ոչ շնորհ մը։ Մինչեւ ե՞րբ հայ մամուլը պիտի մնայ մուրացկանի դերին մէջ. միթէ՛ տարրական ամօթ բռնած բանն ալ չունինք։

«Իր առօրեայ ծախսերու շարքին հայ մամուլը պէտք է նկէ սիրնակին տակ անցընէ նաեւ անխափանիդ բաժանորդներու պարտքը, որ շատ անգամ մուտքէն աւելի գերակշիռ է եւ այս ամօթ մըն է մեր ազգային արժանապատուութեան իսկ դէմ։

«Պէտք է զգալ ու հասկնալ վերջապէս»։

ՅՐԱՆՍ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ԻՆԿԱՒ

Օդանաւորդ Նիյեսմօ, երբ փորձեր կը կատարէր Ռօքանքուրի դաշտերուն վրայ, մեքենային խանգարման պատճառով վար ինկաւ 1000 մեդր բարձրութենէ մը։ Օդանաւը ջարդուփշուր եղաւ. Նիյեսմօ մեռաւ։

Դժբախտ օդանաւորդը կը պատրաստուէր օդային արշաւի մը, Փարիզէն Փէքին, անցնելով Մոսկուայէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սաքքօ-Վանցէթթիի դատը պիտի վերաքննուի

Մահապատիժի յետաձգման որոշումը տրուելէ վերջ, Սաքքօ եւ Վանցէթթի Չարլսթաունի բանտին մահապարտներու խցիկէն հանուեցան։ Մասսաչուսէցի Գերագոյն Ատեանի Նախագահ դատաւոր Սէնտըրսըն յայտարարեց թէ պաշտպան փաստաբան Արթըր Հիլի դիմումին վրայ, որոշուած է դատը վերաքննութեան ենթարկել։

Եթէ կառավարիչ Ֆուլլըր որոշեալ ժամէն 39 վայրկեան առաջ յետաձգումի հրաման տուած չըլլար, Սէնտըրսընի վերաքննութեան որոշումը շատ ուշ պիտի հասնէր։ Յետաձգուեցաւ նաեւ մահապատիժը Փորթուկալցի ոճրագործ Սէլէսթինօ Մատէյրօսի, որ ինչպէս կը յիշուի, 1925ին դատարան դիմելով յայտնած էր թէ Սաքքօ-Վանցէթթիի վերագրուած ոճիրին հեղինակը ինքն է։ Սաքքօ 26 օրէ ի վեր հացադուլ կ'ընէ։ Արդէն շատ նիհարցած է եւ առողջական վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Փաստաբանները կը վախնան որ Սաքքօ չկարենայ ապրիլ մինչեւ Օգոստոս 22։

Վանցէթթիի քոյրը, որ չէր կրցած շոգենաւ նստիլ անցած շաբաթ, Փարիզի մէջ առջի գիշեր մինչեւ լոյս անքուն անցուց՝ լուրերու սպասելով։ Յետաձգումի հեռագիրը հասնելուն, ամերիկեան հիւպատոսարանը գնաց եւ յաջողեցաւ երթալ-գալու վիզա ստանալ։ Օր. Վանցէթթի «Աքուիթանիա» շոգենաւով այսօր Շէրպուրկէն կը մեկնի եւ ամսոյն 19ին Նիւ Եորք կը հասնի։

Միւս կողմէ եղեռնափորձերը կը շարունակուին աշխարհի ամէն կողմը։

Շիքակոյի կեդրոնը կօշիկի մեծ գործարանի մը մէջ երէկ առաւօտ դժոխային մեքենայ մը գտնուեցաւ։

Ֆիչպուրկի (Մասաչուսէց նահանգ) քաղաքապետութեան եւ շրջակայ շէնքերուն մէջ զօրաւոր պայթումներ տեղի ունեցան։ Անձի կորուստ չկայ։ Սօֆիայի մէջ ամերիկեան հիւպատոսարանին մօտ անմնաս ռումբ մը պայթեցաւ։ Կորուստ չկայ։ Հեծեալ ոստիկաններ անմիջապէս պաշարեցին թաղը եւ ձերբակալեցին բազմաթիւ կասկածելիներ։ Քանի մը օրէ ի վեր Սօֆիայի ամերիկեան դեսպանատունն ու հիւպատոսարանը հսկողութեան տակ էին արդէն։

Լոնտոնի մէկ վաճառատան մէջ ալ ռումբ մը գտնուեցաւ։ Գալի հեռաձայնի խցիկին եւ հանրակառքի կայանին մէջ պայթած ռումբերուն հետեւանքով վիրաւորուած կիներէն մէկը մեռաւ։ Եաֆայի հրէական թաղին՝ Թէլ-Ավիվի մէջ բանուորները ցոյց մը կատարեցին՝ Սաքքօ-Վանցէթթիի ի նպաստ։ Շուէտի բանուորական կազմակերպութիւնները Օգոստոս 18ին 24 ժամուան գործադուլ պիտի ընեն։

Ուաշինկթընէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այսուհետեւ օտարականներու Միացեալ Նահանգները մտնելուն մասին խստութիւնները պիտի աւելնան։

Ինչպէս կրնան ճամբորդել Թուրքիոյ մէջ

«Վագըթ» կը գրէ.— Հայերուն եւ օտարներուն, երկրին մէջ ճամբորդութեան միջոցին, պէտք է որ ամէն կուսակալութիւն հրաման ուղղէ այս մասին Ներքին գործավարութեան։ Հասկցուած ըլլալով որ կարգ մը կուսակալութիւններ մոռնալով այս պարագան կ'արտօնեն այս կարգի ճամբորդութիւնները, Ներքին գործավարութեան կողմէ շրջաբերականով հաղորդուած է նահանգներու կուսակալներուն եւ ոստիկանական տնօրէնութեանց թէ՛ ասկէ վերջ ո՛եւէ օտարականի ճամբորդութեան համար, պէտք է անպատճառ արտօնութիւն խնդրեն յիշեալ գործավարութենէն։

Հելլէն դահլիճը հրաժարած

Աթէնքէն կը հեռագրեն 11 օգոստոս Թուականով.—

Ներքին նախարար Ցալտարիս ընդդիմացած ըլլալով Նախարար Քաֆանտարիսի ելմտական ձեռնարկներուն, միացեալ դահլիճը հրաժարեցաւ։

Մուսթաֆա Քեմալ կը ճամբորդէ՞

Պէյկրատէն Օգոստոս 11 Թուականով կը հեռագրեն Հավասի գործակալութեան.—

Թերթերը կը գրեն թէ Մուսթաֆա Քեմալ փաշա Սուպոթիցայէն անցած է եւ կ'երթայ Պուտափէշթ։ Քեմալ փաշա պիտի շարունակէ ճամբան դէպի Քարլսպատ-Վարի, ուր պիտի հանդիպի Չեխօսլաւաքիոյ Նախագահ Մազարիքի։

Մահափորձ Ռումանական թագաւորին դէմ

Ռումանիոյ Նախկին Թագաւոր Եօրկիոս Պուտափէշթէն շոգեկառքով Վէլտէս կ'երթար։ Ռումանիոյ Քիքինտա կայարանին մէջ բազմութիւն մը կը սպասէր կառախումբին։ Յանկարծ ամբոխին մէջէն երեսունհոց մարդ մը ճեղքեց շարքերը, հակառակ ոստիկանութեան արգելքին, եւ անցաւ քարափին վերապահուած մասը։ Մարդը կ'ըսէր թէ ռումանացի օրագրող է։ Երբ կառախումբը հասաւ եւ Թագաւորը դրան առջեւ երեւցաւ, անծանօթը սկսաւ ատրճանակ պարպել անոր ուղղութեամբ։ Գնդակները վրիպեցան։

Մարդը անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։ Վրայէն գտնուեցաւ ուրիշ լեցուած ատրճանակ մը եւ վտանգաւոր թուղթեր։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

ԱՐԺԱՆԻ ՊԱՏԻԺԸ

Ողբացեալ ընկեր Վ. Վարդապետեանի սպանիչներուն դատավարութեան մասին գրեցինք արդէն։ Պէյրութէն հասած լրացուցիչ տեղեկութիւններու համաձայն, վկաներու ունկնդրութիւնը լրանալէ վերջ, ընդհանուր դատախազը կ'արտասանէ ամբաստանական բուռն ճառ մը պատմելով ոճիրին պարագաները եւ հաստատելով Միհրան Աղազարեանի, Աբրահամ Թոմարզալեանի եւ կառապան Նիկողոսի գործակցութիւնը, խիստ պատիժ կը պահանջէ այս ոճրագործներուն համար. գալով միւս ամբաստանեալներուն՝ Միսաք Վ. Խճունիի, Ասատուրի եւ Երուանդ Ցատուրեանի, անոնց պարագան կը ձգէ դատարանի գնահատման։

Այրի տիկին Վարդապետեանի փաստաբան Քամիլ Էտտէ կուռ տրամաբանութեամբ խիստ պերճախօս ճառի մը մէջ կը նկարագրէ ոճիրը, կանգ կ'առնէ նախորդ դէպքերուն վրայ, որոնք գինեցին Աղազարեանն ու ընկերները ընտանիքի պարկեշտ հայր Վ. Վարդապետեանի դէմ, որ եթէ կը ձգէ այրի մը, երեք զաւակներ եւ ութսունամեայ մայր մը, բոլորն ալ անպաշտպան։

Փաստաբանը կը հաստատէ նաեւ մեղսակցութիւնը Աբրահամ Թոմարզալեանի եւ կառապան Նիկողոսի՝ վկայութեամբը տօքթ. Թիւթիւնճեանի, որ տեսած է զանոնք ոճիրին վայրը։ Կ'ամբաստանէ նոյնպէս Միսաք Վ. Խճունին, Երուանդ Ցատուրեանը, իբրեւ մասնակիցները ոճրագործներուն, ինչպէս վկայած էին բազմաթիւ անձեր։

Ամբաստանեալներուն չորս փաստաբանները ամէն ճիգ կը փորձեն ազատելու համար գոնէ Աբրահամն ու Նիկողոսը։ Սակայն դատարանը, համոզուած միհրան Աղազարեանի, Աբրահամ Թոմարզալեանի եւ կառապան Նիկողոսի ոճրագործութեան մասին ցոյց տրուած փաստերուն, երեքն ալ կը դատապարտէ 15 տարի բանտարկութեան եւ տաժանակիր աշխատանքի։ Ասկէ զատ, դատապարտեալները ողբացեալ Վարդապետեանի որբերուն պիտի վճարեն 2500 սուրիական ոսկի տուգանք։

100,000 ՏՈԼԱՐԻ ՏՈՄՍԱԿ

Գրեցինք թէ անգլիացի օդանաւորդ մը, թերթերուն ազդ տուած էր գտնելու համար ճամբորդ մը, որ վճարովի ուզէր օդանաւով Եւրոպայէն Ամերիկա երթալ։

Ամերիկայէն անմիջապէս յաճախորդուհի մը ելաւ, Միս Պօլ, որ կ'առաջարկէ 100,000 տոլար տալ իբրեւ օդանաւի տոմսակի գին։

Օդանաւով Ամերիկա վերադառնալէ յետոյ, դժուար չէ գուշակել, որ օրիորդին ձեռքը խնդրող թեկնածուները պիտի աւելնան։

ՀԵԾԵԼԱՇԱՐԺԻ ԱՐՇԱՒ

Մոսկուայի ինքնաշարժի ակումբները կազմակերպած են հեծելաշարժի արշաւ մը Մոսկուա-Վարշաւա-Պերլին-Փարիզ-Ռիկա-Լէնինկրատ-Մոսկուա գիծին վրայ։

Ռուս առաջնակարգ հեծելանուորդներ Շերորին, Իվանէնքօ, Նովայէֆ, Զայցէֆ, Մարօշնիք, Փէթրօֆ, պիտի մասնակցին արշաւին։ Գիծին երկայնութիւնն է 8.000 քիլոմեդր։ Մեկնումը քանի մը օրէն։

СССР.

ՎՐԱՑ ՄԵՆՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Խորհրդային Միութեան մէջ, այսօր, հանրային միտքը ամէնէն աւելի յուզող խնդիրը ընդդիմադիրներու դատն է, որ քանի մը օրէ ի վեր կը կատարուի խիստ գաղտնապահութեամբ Կովկասի բարձրագոյն մարմիններու մէջ։ Մամուլը ոչինչ կու տայ անոր մասին։ Հատ ու կտոր տեղեկագրեր միայն, պատահական արտայայտութիւններ, խնամքով ընտրուած քաղուածքներ ընդդիմադիր պետերու ճառերէն ու գրութիւններէն, եւ բազմաթիւ բանաձեւեր ընդունուած Սթալինի «բանուոր հօտին» կողմէն՝ ընդդէմ «երես առած ընդդիմադիրներուն» — ահա ամբողջը։

Պէտք է յուսալ, որ մինչեւ յաջորդ շաբաթ կացութիւնը չափով մը կը պարզուի, դատական վճիռը կը դառնայ յայտնի ու կարելի կ'ըլլայ որոշ եզրակացութիւններու յանգիլ։ Հետեւաբար, վերապահելով խօսքը ընդդիմադիրներու մասին յաջորդ անգամ, այս անգամ, մեր խոստման համաձայն նորէն անդրադառնանք վրացի մենշեւիկներու դատավարութեան, Խարքովի մէջ։

Հետաքրքրականը, ի հարկէ, դատական վճիռը չէ, թէեւ ան եւս զուրկ չէ շահեկանութենէ։ Բոլոր ամբաստանուողներէն միայն ոմն Փենչով — Փալաւանին 'դատապարտուեցաւ գնդակահարութեան, միւսները տարբեր բանտարկութեան պատիժ' աւելի կամ պակաս չափով։ Անձափարիձէն, որ գլխաւոր մեղադրուողն էր, դատապարտուեցաւ 7 տարուան բանտարկութեան։

Դատավարութեան ընթացքին վրացի ամբաստանեալներէն մէկ քանին — եւ ինքը Անձափարիձէն — տուին մանրամասն տեղեկութիւններ վրաց սոցիալիստներու քաղաքական գործունէութեան մասին, իսկ մեղադրուողներէն մին՝ Կոկոչաշվիլի, վերջին պահուն, դատարանի առջեւ բացաւ շատ մը գաղտնիքներ, և իր դաւաճանութեան համար, բնականաբար, արժանացաւ խորհրդային դատարանի ներողամտութեան։

Դատավարութեան ընթացքին պարզուեցաւ հետեւեալ պատկերը.

Վրացի քաղաքական տարագիրները, արտասահմանի մէջ, կը շարունակեն գործօն պայքար մղել խորհրդային տիրապետութեան դէմ՝ նպատակ ունենալով վերականգնել Վրաստանի անկախութիւնը։ Պայքարը վարող ուժերու կեդրոնը Փարիզն է, ուր կը գտնուի Վրաստանի ազգային կառավարութիւնը Ն. Ժորդանիայի նախագահութեան տակ, միջկուսակցական կոմիտէն, որու մէջ կը մտնեն մենշեւիկ եւ ազգային-դեմոկրատ կուսակցութիւնները, եւ վրաց սոց-դեմ. մենշեւիկեան կուսակցութեան արտասահմանեան Բիւրոն, որու աչքի ինկող ղեկավարներն են նոյն Ն. Ժորդանիան եւ Ն. Ռամիշվիլին։ Պայքարի զէնքերէն մէկն ալ վրաց դեսպանատունն է՝ Ա. Չխենկելիի գլխաւորութեամբ, որ կը շարունակէ ճանչցուիլ Ֆրանսայի կողմէն, իբրեւ Վրաստանի օրինական ներկայացուցիչ։

Արտասահմանի Վրացիները կապ ունին Ազրբէյջանցիներու, Կովկասեան Լեռնականներու, Թուրքեստանցի եւ Ուկրայնացի ազգայնականներու հետ, որոնց հետ միասին կազմած են հակառուս «Կովկասեան անկախութեան կոմիտէն» եւ կը հրատարակեն ֆրանսերէն «Փրոմեթէ» ամսագիրը։

Վրացիները սերտ յարաբերութեան մէջ են նաեւ օտար պետութիւններու հետ, մասնաւորապէս Լեհաստանի, որու բանակին մէջ կան վրացի զինուորականներ, գլխաւոր սպայակոյտին մէջ կը պաշտօնավարէ վրացի զօր. Զաքարիաձէն, զինուորական վարժարաններու մէջ կան վրացի ուսուցիչներ եւն.։ Լեհական կառավարութեան քով կայ Վրաստանի անպաշտօն ներկայացուցիչը Իմնաձէն, որ մօտիկ յարաբերութեան մէջ է լեհ քաղաքացիական եւ զինուորական գործիչներու հետ։ Անհաւանական չէ, որ Լեհաստանը դրամապէս ալ կ'օժանդակէ Վրացիներուն։

Վրաց արտասահմանեան մարմինները կենդանի կապակցութեան մէջ են Վրաստանի մարմիններու եւ գործիչներու հետ։ Վրաստանի մէջ ալ կայ միջկուսակցական կոմիտէ եւ մենշեւիկեան կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն։ Կապը Վրաստանի եւ արտասահմանի միջեւ կը պահուի մէկ քանի ճիւղերով,— Թուրքիոյ ճամբով, Լեհաստանէն՝ Ուկրայինայի վրայով եւլն.։

Ուկրայնական գիծը կը գործէ շնորհիւ Լեհացիներու աջակցութեան։ Վարշաւայի եւ Լվովի լեհ սպայակոյտերուն քով կան վրացի ներկայացուցիչներ։ Փարիզէն եկող վրացի գործիչները օժանդակութիւն ու ցուցմունքներ կը ստանան լեհ սպայակոյտի սպաներէն եւ անոնց սահմանապահներու օգնութեամբ, ծածուկ, կ'անցնին սահմանը։ Ուկրայնայի ու Ռուսաստանի տարբեր մասերուն մէջ կան կամ եղած են գաղտնի մարմիններ ու կայաններ, որոնք կ'ընդունին արտասահմանէն եկող գործիչներն ու գրականութիւնը եւ կապ կը պահեն երկրի եւ տարագրութեան մէջ գտնուող կազմակերպութիւններուն միջեւ։

Դատավարութեան ընթացքին պարզուած է գործունէութիւնը Քիեւի մարմին— կայանի։ Անիկա ընդունած է Փարիզէն, Ժորդանիայի հրահանգներով եկած Անձափարիձէն, պահած եւ օգնած է անոր, ճամբու դրած է Վրաստան եւ վերադարձին նորէն պատսպարած է։

Քիեւի մարմինը, Անձափարիձէի մասնակցութեամբ, որոշած է Աստրախանի մէջ կազմել գաղտնի մարմին մը, «Արեւելեան Ժողովուրդներու Տուն» անունով, հիմնել գաղտնի տպարան եւ գրաւոր ու բանաւոր պրոպագանդ վարել, արեւելեան ժողովուրդները Մոսկուայի դէմ ապստամբեցնելու դիտաւորութեամբ։

Եթէ հաւատալու ըլլանք դատարանի մէջ տրուած ցուցմունքներուն, Վրացիներու ծրագիրները եղած են շատ ընդարձակ — կազմակերպել ու ոտքի հանել ոչ միայն Վրաստանն ու Կովկասը, այլ եւ «արեւելեան ժողովուրդները», անշուշտ, Թուրքիստանն ու Կասպից ծովէն վեր գտնուող ոչ-ռուս ազգերը։ Ծրագիր մը, որ եթէ ցնորական ալ չէ, յամենայն դէպս, քիչ մը անհամեստ է վրաց կուսակցութիւններու բաւական համեստ ուժերուն հետ համեմատելով։

Դատավարութեան ընթացքին անհերքելի փաստերով հաստատուած է վրաց սոցիալ-դեմոկրատներու եւ լեհ զօրահրամանատարութեան ու լրտեսներու գործակցութիւնը։

Դատավարութեան ուշադիր հետեւողը չի կրնար չնկատել նաեւ այն վերին աստիճանի տարօրինակ պարագան, որ վրաց կազմակերպութիւններու ներքին կեանքն ու անցուդարձը ամենայն մանրամասնութեամբ յայտնի է պոլշեւիկներուն։ Կէփէուն սկիզբէն մինչեւ վերջ հետեւած է վրաց յեղափոխականներու գործունէութեան եւ ձերբակալած է իր յարմար նկատած վայրկեանին։ Բոլոր թելերը գտնուած են Կէփէուի ձեռքը։ Այսպիսի պայմաններու մէջ գործելը կը դառնայ շատ դժուար։

Խարքովի դատավարութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց, որ մեր հարեւանները պարապ նստած չեն ու կը շարունակեն ճիգեր թափել իրենց հայրենիքի ազատութիւնը վերականգնելու համար։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ (LE DUEL)

Comedie Française, նախորդ շաբաթ ներկայացուց ֆրանսացի ակադեմական Henri Lavedanի «Մենամարտը» Le Duel, հոգեբանական յուզիչ տրամը 3 արար։

Լավտանի այս գործը ունի հազուագիւտ նրբութիւն, ոչ մէկ մոլորում, ոչ մէկ աւելորդ տեսարան, յստակ, տրամաբանուած, ներդաշնակօրէն ամբողջացած և լաւ ուսումնասիրուած։ Չունի ճոխ տեսարաններ եւ ամբողջ խաղը կեդրոնացած է չորս հոգիի վրայ։ Բեմին վրայ յաճախ միայն երկու հոգի կ'երեւին։

Նիւթը.— Երկու եղբայրներ, մանուկ հասակէն սկսեալ, զիրար կ'ատեն և ժամանակի ընթացքին կը դառնան անհաշտ թշնամիներ։ Անոնցմէ մէկը հոգեւորական տունէն վռնտուելով կը զրկուի ժառանգական ամէն իրաւունքէ, կը դառնայ կրօնի պաշտօնեայ՝ Աբբայ Դանիէլ անունով։ Միւս եղբայրը համբաւաւոր բժիշկ մը, սեփական դարմանատան մէջ կը բժշկէ հիւանդները, իր խղճին եւ գիտութեան անսալով միայն։

Վարագոյրը բացուած ժամանակ մենք կը տեսնենք բժիշկ Մօրիսը իր դարմանատան մէջ և 15 տարիէ ի վեր բաժնուած իր եղբօրմէն։

Իրեն այցելած է գեղեցիկ եւ մանկամարդ դքսուհի մը Շալլ, որուն ամուսինը ժառանգական խանգարման ենթարկուած, յանձնուած է բժիշկին խնամքներուն։ Դքսուհին շատ տառապած է, ու կը բացատրէ բժիշկին թէ ինչպէս միամտօրէն, պերճանքէն շլացած, պատահաբար, ամուսնացած է դուքսին հետ եւ դժբախտացած։ Բժիշկը ամուրի է որովհետեւ գիտութեան պէս բոլոր անոնք որ կանչուած են կուսելու, մանաւանդ բժիշկները — պարտաւոր են պատկանիլ ամէնուն, եւ ոչ թէ անհատի մը...։ Ու չի վարանիր Չինաստանէն իրեն այցելութեան եկած Փօլէն եպիսկոպոսին խոստովանիլ թէ իր անհատական հակումները երբեք չեն հաշտուած սիրոյ եւ ամուսնութեան հետ։ Բայց եպիսկոպոսը անոր աչքերուն եւ հոգւոյն խորը կարդացած է ամէնէն աւելի սիրով վառուող եւ ամուսնութեան տենչացող մարդու մը զգացումները։

Նոյն պահուն 15 տարուան բացակայութենէ մը յետոյ յանկարծ բժիշկին կը ներկայանայ Աբբայ Դանիէլը, որ իր հովանաւորած կարօտեալներուն հիւանդանոցին համար, կը խնդրէ եղբօրմէն, որ երբեմն այցելէ, և ձրիաբար դարմանէ իր հիւանդները, խնդրելով նաեւ որ բարեխօսէ դքսուհի Շալլին մօտ, իր կարօտեալներուն նպաստ մը ստանալու համար։ Առաջին խնդրանքին հակառակ է բժիշկը, որովհետեւ չուզեր կրօնքի պաշտօնեաներուն հովանաւորած մէկ հաստատութեան ծառայել։ Իսկ երկրորդին՝ համար խորհուրդ կու տայ եղբօրը, որ անձամբ դիմէ դքսուհիին։ Աբբան ճարահատ կը մեկնի։ Բայց բժիշկին հոգւոյն մէջ սկսած է պայքարը։ Եւ ի վերջոյ կը խոստովանի իր բուռն սէրը հանդէպ դքսուհիին, որ նախապէս անդրդուելի կը մնայ այս նոր սիրոյն, բայց վերջը տեղի կու տայ եւ կը խոստանայ յաջորդ օրը կրկին այցելել բժիշկին։ Եւ սակայն դքսուհին, խղճահարուած, յաջորդ օրը որոշեալ ժամուն, կ'երթայ... Աբբայ Դանիէլի մօտ, որ գրաւոր դիմած էր կարօտեալներուն նպաստ մը ստանալու համար։ Այս առիթէն օգտուելով, դքսուհին կը խոստովանի իր նոր մեղքը եւ կ'ուզէ փրկուիլ։ Աբբայ Դանիէլ ի գին ամէն զոհողութեան կ'որոշէ դքսուհիին հաւատութեամբ պայքարիլ փորձիչին դէմ։

Նոյն պահուն սակայն վրայ կը հասնի բժիշկը, եւ տեսնելով իր սիրած կինը եղբօրը տանը մէջ, կ'ուզէ տեսակցիլ դքսուհիին հետ։ Աբբայ Դանիէլ ստիպուած է մահամերձի մը այցելութեան երթալ, եւ կը թողու զանոնք, առանձինն առանց գիտնալու թէ իր եղբայրն է։ Վերադարձին, երբ կը տեղեկանայ իրողութեան, բուռն պայքար մը կը սկսի երկուքին միջեւ, գաղափարներու մենամարտը։ Աբբան կ'ուզէ մեղքի մէջ ինկած կինը ազատել փորձիչին ճիրաններէն, մինչ բժիշկը կ'ընդդիմանայ, որովհետեւ կ'ուզէ ամուսնանալ իր սիրածին հետ։ Աբբան անդրդուելի է եւ համոզուած, որ բժիշկին սէրը հիմ չունի, անողոք կերպով տունէն դուրս կը վռնտէ իր եղբայրը։ Դքսուհիին ամուսինը կը մեռնի դարմանատան մէջ, այլեւս ինքն էր իր սրտին տէրը, ինք եւս կը սկսի սիրել բժիշկը։ Կը տեղեկանայ թէ իր խոստովանահայրը եւ իր սիրականը իրարու եղբայրներ են։ Կը դիմէ Եպիսկ. Փօլէնին և կը բացատրէ իր դրութիւնը։

Եպիսկոպոսը, համոզուած՝ դքսուհիին եւ բժիշկին իրարու հանդէպ ունեցած փոխադարձ սիրոյն անկեղծութեան, կ'ուզէ հեռացնել Աբբայ Դանիէլը, այդ եղբայրասպան պայքարէն եւ տանիլ Չինաստան։

Դքսուհին կը հնազանդի, կը խոստովանի Աբբայ Դանիէլին, թէ կ'ուզէ վերամուսնանալ, եւ այդ պարագայ երջանկութիւնը կը պարտի Աբբային։ Նոյն պահուն վրայ կը հասնի Աբբային եղբայրը։ Երկու եղբայր կ'ողջագուրուին։

Դերակատարներէն՝ Le Bargy, այս զգայուն դերասանը կ'անձնաւորէր L'Abbé Danielի դերը, նուրբ արուեստով եւ հիանալի խաղարկութեամբ մը, որ մրցակից չի ճանչնար։ Lavedan այս թատերախաղը գրած է 1905ին, եւ անկէ ի վեր 22 տարի միշտ ինք խաղացած է L'Abbé Danielի դերը։

Alexandre ստանձնած էր բժիշկ Մօրիսին դերը, զոր տարաւ յաջողութեամբ արտայայտելով, անկրօն, խիզախ, բայց սիրով տառապող հոգիի մը տառապանքը։ Դքսուհիին դերը ստանձնած էր Տիկին Ռօպին, որ ապրեցաւ տառապանքը, սիրոյ եւ փորձիչի տեսարանները։

ՏԻԳԱՍ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

« ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ »

Մարութեան - Սարեան խումբը Օգոստոս 6 Շաբաթ գիշեր, Մարսիլիոյ «Լը Գոն թէաթր»ին մէջ ներկայացուց «Հին Աստուածները»։

Վեց հարիւր հոգի պարունակող այս սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ ու շատեր ալ ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ մինչեւ վերջ։

Հետաքրքրութիւնը աննախընթաց էր. «Հին Աստուածներու» հեղինակը, Լ. Շանթ, ծանօթ է Մարսիլահայ գաղութին։

Խաղը հինի եւ նորի կռիւն է, միտքին ու սիրտին։

Երիտասարդ աբեղայ մը, զգայուն եւ վառվռուն, կը սիրէ իշխանի մը աղջիկը, զոր ազատած էր ծովէն։ Ու, յետոյ, երկար ատեն կը մաքառի, կը վախնայ մեղանչելէ, բայց չի կրնար իր բնական զգացումները մեռցնել։ Փոթորկալից ծովը միշտ իր երեւակայութեան առջեւ կը բերէ իշխանին աղջիկը։

Մարութեան, որ ստանձնած էր Վանահօր, յետոյ ծղնաւորին դերը, իրական ապրումով մը ցոյց տուաւ իր տաղանդը։ Սարեան եւս Աբեղայի դերին մէջ յաջողութեամբ պատկերացուց յուզումի ու բանականութեան կռիւը։ Յաջող էին նոյնպէս խումբին մասնակցող միւս դերակատարները։

Խաղին կէսին, ժողովուրդին փափաքին ու բուռն ծափերուն վրայ, բեմ բարձրացաւ յայտնի դերասան Զարիֆեան, որ երկու խօսքով շնորհաւորեց իր երիտասարդ արուեստակիցները, որոնք Մարսիլիոյ մէջ յաջողած էին ստեղծել այսքան տաք մթնոլորտ մը։

Ս. Միքայէլեան

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԾՈՑԻՆ ՄԷՋ

Հասած են արդէն։

Երեսուն հայ արիներ բանակած են Հիրա Պիժովիլի անմահ անտառին մէջ, քսան օրուան համար, հեռու քաղաքէն եւ անոր աւերիչ ազդեցութենէն։

Մինակ չեն։

Անգլիական յիսուն հոգինոց երկու խումբերու մօտ են մեր տղաքը, դրացի անոնց հետ, կը խաղան միասին, կը զուարճանան ու կ'երգեն։ Իսկ վարը գեղակին մէջ, յիսուն գերման տղաներ կան, յիսուն ֆրանսացիներ, բոլորն ալ նոյն մենիայական կեանք մը անցընելու սա քանի մը շաբթուան արձակուրդին միջոցին։ Մեզի կը սպասէին շատեր, որովհետեւ ֆրանսական թերթերէն «Քօթիտիէն», «Փարի-Մաթինայ» եւ «Էքսէլսիօր» խօսած էին արդէն մեր բանակումի վայրին մասին. ահա՛ թէ ինչու հետաքրքիրներու խումբեր կը խուժեն դէպի Հայերուն բանակավայրը։

Հետաքրքրական է տեսարանը։ Ամէն ոք զբաղած է բանակավայրը շէնցնելու, ոչ մէկը պարապ է. կարծես մեղուներ են, այնքան ժիր ու աշխոյժ են։ Բայց օտարներուն ամէնէն մեծ բաղձանքը բանակումի կրակը տեսնելն է, ուր մեր տղաքը կարելին պիտի ընեն ցոյց տալու իրենց արժանիքը։

Երբ երկու շաբթի իրիկուն մեր բանակումի կրակը տեղի ունեցաւ, հարիւր յիսունի մօտ տղաք եւ ժողովուրդ ներկայ էին եւ հիացումով կը հետեւէին մեր երգերուն, պարերուն եւ ներկայացուցած պատկերներուն, մինչ կրակը կը ճարճատէր եւ կայծերը կը կորսուէին ծառերուն գագաթներուն վրայ։ Խօսք կ'առնէ Անգլիացի յայտնի մանկավարժ եւ գիտուն Ցոքի Մըր., որ կը բացատրէ քանի մը բառով թէ ինչու ինք հաւատք ունի երիտասարդութեան վրայ եւ շնորհաւորելով հայ խումբը, կը վերջացնէ իր խօսքը նախ հայ խմբապետին ձախ ձեռքը սեղմելով իբր արիներու խմբապետ եւ յետոյ աջ ձեռքը՝ իբր բարեկամ հայ խումբին։

Հայ խմբապետը իր կարգին շատ յուզուած, կը բացատրէ թէ ինչու հայ արիները, հարազատ զաւակներ տանջուած մեծ ազգի մը, մեծ հաճոյք կը զգան միջազգային շարժման մասնակցելով ու կը վերջացնէ ըսելով. «Այո, սիրելի Ցոքթ Մըր., ցտեսութիւն մըն է աս, մենք կը հանդիպինք իրարու»։

Յուզիչ է տեսարանը, երբ երկու խմբապետները կը գիրկընդխառնուին...

Մաքս Անրի, որ իր կարեւոր մէկ ճամբորդութիւնը յետաձգած էր մեր բանակումին պատճառաւ, ներկայ էր հանդէսին, եւ յուզուած շեշտով գեղեցիկ ճառ մը արտասանեց, վերջացնելով այսպէս.

«Սիրելի հայ բարեկամներ, տարի մը առաջ լուր անգամ չունէի ձեր խումբին մասին, իսկ հիմա ոչ թէ ձեզ կը ճանչնամ, այլ կը հիանամ ձեր վրայ. այս հողը ձեզի ալ կը պատկանի, դուք եւ մենք բոլորս ալ մէկ ազգի կը պատկանինք,— մարդկութիւնն է ան.— ես հաւատք ունիմ ձեր վրայ, հաւատք ունիմ ձեր ապագային վրայ եւ հաւատք՝ ձեր դժբախտ բայց երիտասարդ հայրենիքին վրայ։»

Ներկաները հաւանելով ողջունեցին մեր անզուգական բարեկամին խօսքերը։ Հանդէսը փակուած յայտարարուելէ … գունեցան երեք աղջ… «…րենքը», «Լա Մարսէյ…» յետոյ «Կտար …» Ամէն ոք յուզուած էր … կ'ուզէր բաժնուիլ. կրակ… էր արդէն, այդ հսկայ … կայծեր եւ կրակի բեկոր… ցած էին միայն, որոնք … մէջ մէկ մէկ աչքեր էին … կայծ մը կը բաւէ աչքեր… մը արտադրելու, եւ հոն … չեր կայծեր կային։

Մ. …

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ՇՐՋԱԿԱՅԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԻԲՐ ՇԱՐԺԻՉ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

Գրիւնելլյոնակ Փրոֆ. Կարինի, որ ծանօթ է իր մաթեմ. գիտական հետազօ… թիւններով, վերջերս Փարիզի Գիտութեանց կաճառին ներ… յայտնեց տեղեկագիր մը, … վերաբերի շրջապատի ջեր… թեան («Chaleur ambiante») … տագործման՝ իբր շարժիչ … ութիւն։

Մինչեւ գիտնականը թէ՛ 6 տարիէ ի վեր կ'… նասիրէ ցրտարար (frigorif…) մեքենային միջոցաւ … փիւռ ջերմութեան աղբ… տագործման խիստ շահ… հարցը. թէպէտեւ կարելի եղած գործնական տեսակ… կատարել լուծում մը … խնդրին, սակայն բաւ… ջողութիւնը մասամբ … վերջնական մեքենան … եւս չէ շինուած, այսու հան… շրջաբերութիւնը հաստատ… է ու հիմնուած անվիճելի … ունքներու եւ փորձերու … կը մնան միայն կարգ մը … նիք մանրամասնութիւններ։

Մ. Կարինիի կարծիքով … տի գայ օր մը — եւ այդ շատ հեռու չէ — ուր … զօրութիւնը շարժման … ւի դիւր… եւ օգտակար… թիւնները գործնական … մէջ մտնեն, խիստ կար… մանկամրցողի մը … բաշխական ուժերը, … հանքածուխը եւ միւս … վառելանիւթերուն … թիւնը աւելորդ պիտի …

Ջերմութիւնը, զոր … մեզի կը ղրկէ եւ որ կը … կազմելու ջրապաշխական … մերը եւ վառելանիւթերը … չափ ու անսահման է։ Արեւ… արեւը մեզի կը ղրկէ … հաշուով 1300գրլ. calories … քանչիւր մէկ քառակուսի … երկրի տարածութեան … Կոյս ընդգրկութեան … ուած միութիւն մըն է՝ … համար ջերմութեան քա… թիւնը. այս այն ջերմութի… որ անհրաժեշտ է 0—1 … սան սանդիկրատ բարձ… 1 քիլոկրամ ծանրութիւն… ցող հեղուկ ջուրին բարձ… նութիւնը։

Եւ որովհետեւ երկրի … րեսին տարածութիւնը 51… լիոն քառակուսի մեթր … ուրեմն պիտի կրնայ մեզի … հազար միլիոն ձիու ուժ … թայթել։

Կարինիի կարծիքով … փիւռ ջերմութեան աղբ… տագործումը վերջ պիտի … քարածուխի հանքերուն … գործման, որ թէ ծախս… եւ թէ մեծ չարչարանք … նութիւն կը պահանջէ … գործներուն։

Ցրտարար մեքենայի… միջ զօրութեամբ կարելի … րլլալ գիտութեամբ … երկրիս մակերեսէն՝ … օգտակի ջերմութիւնը … մարդկութեան համար … բարութեանց անսպառ … մը պիտի հանդիսանայ։

Հ. ՏԷՐ…

...ՈՒՂ
...ԱԳՅԱՂԱՑՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

...Հայ գրականութեան վէպերու ...քերթուածներու շրջանին մէջ ...գանութիւնք։ Քանի մը ամիս ...կը սկսի Տարեցոյցներու ...ը։ Հայ քերթողներ, ամէն ...ոնը։ Հայ — աշխարհի՞ի՞ր կողմը պա- ...ք է՝ հայ քերթող կամ մեր ...երթողներուն ո՞ր կողմը պա- ...ա է բացի գլուխէ ու... Գըր- ...անէ - իրարու ետեւէ հատոր- ...ը հրապարակ կը նետեն Փա- ...համար չէ, խեղճապէս գաղա- ...համար։ Բարի ալ են։ Ան- ...ման մէկ մէկ օրինակ կը ...էն ինծի՝ գրելով «Առ քաջ ...Եղբայր ընկեր Վ.աղրիկն, որ ...«լացը ծիծաղ է արեր», համ. ...ով.» Ինծի ղրկուած այս ...մարները, սովորութիւն ունիմ ...դալու բարեկամի մը որ ...ցող է պաղպաղապաշտ բա- ...ստեղծութեան։ Կ'ընթէ ոչ մէկ ...սարք համ կ'առնէ։ Կ'ախորժի ...Զարինէլթիէն, Բորրասո Կա- ...ինիէն, Ռիտեքամոյէն ու բոլոր ...պաղպաղապաշտներէն։

Քանի մը օր առաջ դարձեալ ...հատոր մը ստացայ։ Իրիկունը ...ինծի եկաւ պաղպաղապաշտ բա- ...րեկամս, որուն ըսի.

— Լաւ որ եկար. սքանչելի ...հատոր մը ստացած եմ։ Քու ճա- ...շակիդ գիրքն է։ Տաղանդաւոր ...պաղպաղապաշտ բանաստեղծ ...մը։ Անունը չեմ տար սակայն։ ...գրքում մէկ քերթուածը ու ...ինծի ըսէ։

Բարեկամս նստաւ, մազերը ...ետ նետեց, սիկարէթ մը վառեց ու ...ականջը անկեց։

Ես կարդացի հետեւեալը.

ՓՈՒՇԻՆ ՎՐԱՅ...
(Ցաղ առ ուրախութիւն

...ահը,
...նոյշ ծիծաղ,
...նոյ կնոջ մը համբոյրն...
...իրուհիս,
...ասուտր յայտ,
...ուրիշմանիս է իրիկուան,
...իրիկուան ծովերգութիւն...
...արուն աղցունիս
...ու այդ միտամոլով,
...իրիկուն,
...ամասուռթեամբ սրբէ՛...
...մոլ մազերս,
...իս սէր, ծամի ցաւ,
...իոյծ չունիմ...
...ր պիտի գայ,
...կայծի կոտր որ
...ւ մրուր, աշուն, ձիւն, ստար սատոդեր։
...Ո՞վ, այն ծամբամն,
...փոնաքարի ժայռերուն վրայ,
...վիտոշ,
...մէջ է դուրեկի ցիրունկին մէջ,
...ւ փաղլօսը,
...ւ նաւակ մը նախերամներու մերէն։
— Պէլա վստա...»

— Հոյակապ քերթուած է, պղպաղակից բարեկամս ու գիրքը ձեռքէս յափշտակեց։

Ես սենեակէն դուրս սպրդեցայ խնդուքս պայթեցնելու համար։

Կարդացած պաղպաղապաշտ քերթուածներուս վերնագիրներն՝ այսինքն գրքին ՑԱՆԿՆ էր։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Անցեալ շաբթու տեղիս Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Առաջամարտ» խումբին հրաւէրով Լիոնէն դասախօսելու համար քաղաքս եկաւ ընկեր Վ. Զուլլերեան։ Դասախօս հետաքրքրող սրուան հրատապ խնդիրն է Լիոնի եւ շրջանի ընտրութեանց հարցը։ Ընկերը երկար կանգ առաւ ազգային ընդհանուր կազմակերպութիւն մը ստեղծելու պէտքին վրայ, շեշտելով որ Եւրոպայի թեմը ամէնէն աւելի պէտքը ունի նման կազմակերպութեան մը, որ պիտի աշխատի պահել մեր ժողովուրդին մէջ իր աւանդութիւնները եւ թոյլ պիտի չտայ որ մեր փոքրիկները այլասերին եւ վաղը մենք դառնօրէն ողբանք յառաջ եկած անբաղձալի կացութեան վրայ։ Քանի դեռ ուշ չէ, թո՛ղ կազմակերպուի իւրաքանչիւր գաղութ ինք իր մէջ, որպէսզի հոգեւոր իշխանութիւնը իրենց ձեռքին մէջ ունեցողները ընդառաջ երթալով մեր բաղձանքին գլուխ բերեն այս գեղեցիկ գործը։ Եղան հարցեր, որոնց պատասխանեց ընկերը։

Այս օրերս Լիոնի ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան եւ Վիէնը մաս կը կազմէ անոր։ Այսպիսով կը վերջանայ նաեւ մեր Աժամեային կեանքը։

Գաղութիս մէջ կազմուած է ընտրական յանձնախումբ մը, որ կը լսենք թէ իր վերջին դիմումը պիտի կատարէ Փարիզ Պոլաքեան եպիսկոպոսին, որ ժամանակին շատ խոստումներ շռայլեց ինչպէս շատ տեղեր, նմանապէս եւ Վիէն։ Անկէ վերջ պիտի ընտրուին թէ՛ գաւառական ժողովի երեսփոխանները եւ թէ ազգ. մարմին մը գաղութին համար։

Լ. Ժաւէհար

Ո՞Վ ՄԵՂԱՍՔԱՆՉ...

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շոգեկառքին մէջ նստած, «Պայքար»ու երկրորդ հատորը ձեռքս, կը կարդամ. շուրջս նստած են երկու «Վաթանտաշ»ներ։ Մէկը կամացուկ մը երկարեցաւ եւ գիրքս գողեց։ Ե՛րեսին խոժոռ նայեցայ։ Պատասխանը արդէն յայտնի էր, կը սպասէի.— «Պրագ պէ, նէ աննարսըն օ յաղանտան»։

Կը փորձեմ հասկցնել հայ լեզուին մեծութիւնը, անոր դարաւոր փառքը, այնքան յուզուած՝ որ կարծեմ «Հէմշէրիներուն» սիրտը լեցնելու չափ բորբոքած եմ։ Բայց մինչ, բարեկիր «Վաթանտաշ»ը պիտի կարենային այդ սառած եւ անզգայ դարձած սիրտերը հրդեհել։

Ի՞նչ ըսել այս խեղճերուն, երբ օտարներ հիացումով կը խօսին մեր լեզուին մասին, ի՜նչ յանդգնութիւն այս ողորմելիներուն համար։ Կը կարծէք թէ գիտե՞ն մեր լեզուն։ Ո՛չ։ Եթէ հայ լեզուն սիրեն, միջոցներ շատ կան սորվելու։ Այստեղ Մարսիլիոյ մէջ կան զանազան միութիւններ, կազմակերպութիւններ, որոնց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Հ. Յ. Դ. Միութեան գրադարանը, որ ունի ճոխ ու բազմատեսակ գիրքեր։

Կը հիանաս երբ հոն մտնես, յետոյ կուգայ երկրորդը, որ Բ. Ե. Միութիւնն է, ունի տրամադրելի գիրքեր։ Երանի՜ հայ լեզուին փառքը ճանչցողին։ Մեր ողորմելի «վաթանտաշ»ները, կը խմբուին Ցօմինէքէնի փողոցին հրապարակին վրայ. օղը կը թնդացնեն խառնի խուռն Թուրքերէն երգերով եւ ամէն օր պակաս չեն կռիւն ու հայհոյութիւնները։ Բնական է այդ մեղքերով կը դատապարտուի եւ կ'արատաւորուի հայ ազգին պատիւը [illegible] ծաղրական ժպիտով տեղացին ու ոստիկանը այն տեղէն անցած ժամանակ «Ալ Արմէնիէն» կ'ըսեն։ Բայց եթէ այդ մարդիկը արեւելեան լեզուներ գիտնային, պիտի տեսնէին որ հայերէն չէ... Ափսո՜ս, Զաղանները խօսք սէր մը ունին իրենց լեզուին հանդէպ ու կ'ըսեն.— «Մենք մեր լեզուն էշուն տուինք էշը չընդունեց, բայց քանի որ մեր մայրենի լեզուն է...» Իսկ Հայե՞րը...

Մ. Խրալեան

ԼԻՈՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջակայից կեդր. վարչութիւնս, հաւանելով ազգային շրջանակներէ յայտնուած փափաքին, մինչեւ Օգոստոսի վերջ, այսինքն մէկ ամիս եւս երկարաձգած է ազգային տուրքը վճարելու պայմանաժամը, որպէսզի կարելի ըլլայ մասնակցողներու ստուար թիւով մը կատարել յառաջիկայ ընտրութիւնները։ Վարչութիւնս այս կերպով ամէն դիւրութիւն ընծայած կ'ըլլայ ընտրող եւ ընտրելի ազգայիններուն։ Հետեւաբար բաց է արձանագրութեան տոմարը թէ Լիոնի եւ թէ թեմերուն մէջ, եւ այսպէս դիտողութեան կամ [illegible] բողոքի պատճառ վերցուած կ'ըլլայ ինքնին։

Կեդր. վարչութեան

ՄԱՐՍԷՅԼԻՈՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կարգ մը բաժանորդներ չեն փակած իրենց հաշիւները։
Կը խնդրուի փութացնել։

ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը, որ Արեւմտեան Եւրոպայի շրջանի կազմակերպութեան նախապատրաստական աշխատանքներուն ձեռնարկած է բաւական ատենէ ի վեր, իր լրացուցիչ ընդհ. ժողովը գումարեց Յուլիսի վերջին շաբաթ իրիկուն, բաւարար թիւով անդամներու ներկայութեան եւ խանդավառութեան մթնոլորտի մը տակ։

Նախորդ նիստերէն մէկուն մէջ ընտրուած յանձնախումբը բերած էր իր տեղեկագիրը՝ Շրջանային ժողովի օրակարգի բոլոր նիւթերուն շուրջ առանձին-առանձին, որ կարդացուելով գրեթէ անփոփոխ կերպով ընդունուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ։

Ապա Շրջ. ժողովի պատգամաւորներու ընտրութիւնը կատարուելով ընտրուեցան Փօլ Ճամբարձումեան, Գնդունի եւ Ցարութիւն Փօզոեան։

Գործին լրջութիւնն ու անյետաձգելիութիւնը նկատի ունենալով, անհրաժեշտ է, որ Շրջ. ժողովը գումարուի Հոկտեմբերէն առաջ։ Մասնաւորապէս Փարիզն ու Մարսէյլն ըլլալով ծաղկուն տուն տուողները, պէտք է հիմակուընէ ստուգումի ենթարկել բոլոր մասնաճիւղերու թափած աշխատանքները եւ օր առաջ որոշել ժողովի վայրն ու թուականը։ Փարիզը յարմարութիւններէ զերծ չէ իբր ժողովատեղի։ Որքան որ գիտենք Մարսէյլը ճամբան էր այս մասին։ Կը մնայ որ, գոյութիւն ունեցող կարծիքներ միանան եւ դիւրացնեն յաջողութիւնը։

Կրկնենք անգամ մըն ալ։ Ամէնէն ուշ մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը Շրջանային Պատգամաւորական ժողովը գումարուելու է, որպէսզի յառաջիկայ տարի գոնէ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Եւրոպայի մասնաճիւղերը ունենան իրենց իրաւասու վերին մարմինը, իբրեւ նախաքայլ ընդհանուր կեդրոնական վարչութեան մը ստեղծումին։

Փարիզի մասնաճիւղի յիշեալ նիստին մէջ մանաւանդ խորհրդակցութեանց առարկայ եղաւ նաեւ յառաջիկային համար ծրագիրը կրկնապատկելու, աշխատող ձեռնհաս ուժերը աւելցնելու միաձիգութիւնը։ Այս առթիւ կը պարզուէր՝ որ ներկայ վարչութեան գործունէութիւնը, տրուած պայմաններով, գոհացուցիչ էր, եւ թէ վարչութեան անդամները անխոնջ մեծ եռանդ վատնած էին մասնաճիւղի գործունէութիւնը զարգացնելու համար։ Բայց եւ այնպէս, գործերու քանակը եւ անոնց բարելաւումին ու լայն չափով յառաջդիմութեան պէտքը՝ կը թելադրէին նո՛ր միջոցներ։ Այս տեսակէտով, վարչութեան ատենապետ Տօքթ. Իզմիրլեան եւ գանձապետ Գ. Փօլ Ճամբարձումեան լիազօրութիւն ստացան ընդհ. ժողովէն՝ վերակազմելու եւ զօրացնելու վարչութիւնը, համաձայն զգացուած անհրաժեշտութեանց։ Մինչ այդ՝ գործերը պիտի մատակարարուին ըստ առաջնոյն։

Հ. Գնդունի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ԻՐԸ ԿԱՐԾԵՑ.— Շաթօտէօն փողոցի դրամատունէն, Լըկրան, բարի պաշտօնեայ, երեք տարուան ընթացքին իր տունը փոխադրեց 450.000 Ֆր.։ Եթէ քննութիւնը քիչ մըն ալ ուշանար, Լըկրան իր տունը պիտի վերածէր դրամատունի։ Հարցաքննութեան ընթացքին, Լըկրան խոստովանեցաւ որ, գոցելու համար Սակարանին մէջ կորսնցուցած իր [illegible], փորձած էր օգտուիլ դրամատան դրամներէն։ Միայն թէ ձեռքը շատ խորունկ մխրճած էր։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՄԸ ԽԱՂԸ.— Անցեալ գիշեր, ինքնաշարժ մը ըմբոստութեամբ ցատկեց մայթին վրայ, որ սահմանուած էր մարդկային դասակարգին։ Հինտէրշուլթ մայթին վրայ գլորեցաւ ու ինկաւ։

Ինքնաշարժը ետ ցատկեց, եւ սուրաց այն ճամբէն, որ սահմանուած է քառանիւ սատանաներուն։ Անցորդները պոռացին՝ ետեւէն հրամայելով կենալ։

Ինքնաշարժը մտիկ չըրաւ, եւ աւելի արագ սկսաւ փախչիլ։ Ոստիկան մը, լսելով աղաղակները, սուլեց դէմէն։ Ինքնաշարժը, սաստիկ վառեց իր աչքերը եւ ուղղեց ոստիկանին աչքերուն։ Ոստիկանին աչքերը շլացան ու կուրացան։ Մէկ կողմ ցատկեց, մինչ այդ՝ ինքնաշարժը փախաւ։

ՔԱՌԱՍՈ՞ՒՆ ՀԱԶԱՐ.— Տիկին Փըլթի նորի հեծաւ ինքնաշարժ մը, որ մաքոքի պէս անցաւ փողոցներէն։ Սովալ փողոցին վրայ գետին դրաւ տիկինը ու, դարձեալ մաքոքի պէս հեռացաւ։

Իրիկունը տիկինը ոստիկանատուն գնաց լալով ու մռմռալով.

— 40 հազար ֆրանքս ինքնաշարժին մէջ մոռցայ։

ԾԵՐՈՒՆԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ.— Պորտոյի մօտ, Շարրիէրի մէջ, 85ամեայ ծերունի մը հրացանը առաւ եւ թռչունի պէս սպաննեց հարսը եւ տղան, որոնք 55-60 տարեկան էին։ Յետոյ դանակով ուզեց մորթել ինքզինքը։ Սակայն չյաջողեցաւ։

Ոճրագործը վերջերս մտային խանգարում ցոյց կուտար եւ կը պնդէր թէ իր որդիները կ'ուզէին զինք թունաւորել։

ԿԱԽԱՂԱՆ ՎԱՍՆ ՍՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ.— Պատանի Մոնթէլ, որ կով կ'արածէր, չափազանց կը նեղուէր դաշտերուն վրայ։ Չուան մը կախեց ծառէն օրօրուելու համար։ Միս-մինակ կը զուարճանար իր չուանին վրայ։ Յանկարծ, խաղացած պահուն, ինչպէս եղաւ կապ մը եղաւ եւ պատանիին վիզին շուրջ սեղմուեցաւ։

Խեղճ տղեկը խեղդուեցաւ։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ.— Երեսփոխան Փրէսման, առջի օր կը պտըտէր Լիմօժ-Փէրիկէօ գիծին եզերքը։ Հեռուէն տեսաւ որ շոգեկառքը սուրալով կը հասնէր։ Ո՜վ զարմանք, վայրաշարժը զարնուեցաւ յուսահատ գլխուն եւ դուրս նետեց զայն։ Չընդունեց։

Մեքենավարը կեցուց շոգեկառքը եւ վար իջաւ տեսնելու համար աղէտեալը։ Երեսփոխանը, որուն գլուխը թեթեւ վէրք մը ստացած է, անխօս ու յամրաբար հեռացաւ։

Երեսփոխանը հոգեկան յոգնածութեան մը ենթակայ էր։

ԾՈՎԻՆ ՄԷՋ.— Օր. Ռոքսան, հրաշալի լողորդ մը, Փորթիէն Քրուազի ծովեզերքը կը լողար ու կը զուարճանար ջուրին մէջ։ Յանկարծ երկու զօրաւոր ալիքներ նետեցին լողորդը ժայռերուն վրայ։ Գանկն ու ձեռքին ոսկորները ջախջախուեցան։ Երբ ընկերները մօտեցան, մեռած էր արդէն։

ՏՐԱՄԱԹԻՔԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԸ

Փարիզահայ Տրամաթիքը իր 6րդ (1927—1928) թատերաշրջանին համար պատրաստած է հետեւեալ խաղացանկը։

Հայր Լըպօնառ՝ Ժան Էգառի։ Փրօֆէսէօր Քլէնով՝ Տիկին Քառբէն Ֆրամասոնի։ Ամուսնալուծման անակնկալները՝ Ֆիսոնի։ Երջանկութիւն՝ Վալադեանի։ Պէպէքս Հէնըրքինի։ Պանչէ՝ Փոթիօյի։ Տիկին Մոնկօտէն՝ Հէնըրքինի։ Ընտանեկան երջանկութիւն՝ Ալպին Վալապրէքի։ Արայ Գեղեցիկ՝ Սրապիոն Թղլեանցի։

Գ. Ե. Թօլայեան պիտի ստանձնէ թատերախումբին ղեկավարութիւնը Նշանեանի հետ։ Խումբին կազմն է. — Տիկիններ՝ Ս. Յ. Ալիքսանեան, Սիրուհի Նշանեան, Աստղիկ Տէրուան, Գ. Փափազեան եւ Օր. Անահիտ։ Պ. Պ. Ե. Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան, Արմ. Սարրաֆեան, եւ Թ. Դավէզ։ Բացման ներկայացումը Սեպտեմբեր 24ին Շաբաթ գիշեր Sociétés Savantesի թատերասրահին մէջ՝ Ժան Էգառի «Հայր Լը Պօնառ»ը և «Ալպարանչան»ը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՒ ԳԱՅԼԻՆ ՈՐՋԻՆ ՄԷՋ

— Բայց, պօռացի, ինչ որ ժամ մըն է կը պատմէք, հաճելի չէ, ձգել երթալս կուգայ. ադուոր տուփ ուր միայն դժբախտութեան մասին կը խօսուի։

Բայց արդէն այդ բարի մարդը վրաս նետուած էր եւ իր ձեռքերէն մէկը շրթներուս վրայ դնելով, ինծի կ'ըսէր ձայնը ցածցնելով.

— Կաղաչեմ, լսեցէք երանի թէ ձեզ խաբած ըլլայի...

— Ցնո՞րծ, պատասխանեցի. զիս թրջած հա՞ւ կարծեցիք։

— Ընդհակառակն, ընկեր. բայց հոս, քաջութիւնը բանի մը չի ծառայեր, աւելի լաւ է վիզը ծռել եւ շիտակ քալել։

Եւ ապահովուելէ յետոյ թէ՛ մեզ լսող չէր եղած ըսաւ.

— Գիտցի՛ր թէ՛ այս տան մէջ լռութիւնը ոսկի է. ինչ որ ալ մտածես կամ գուշակես, զգուշացիր դուրսը ըսելէ, կեանքդ լռութեանդ պիտի փրկես։

Արդէն հագուիլս լմնցուցեր էի. վերակացուն հառաչ մը եւս արձակելով ըսաւ.

— Երթանք. քեզ «Օրիորդին» պիտի ներկայացնեմ. Աստուած տայ որ, լաւ տրամադրութիւն ունենայ եւ քու վրադ՝ զայն նեղացնող բան մը չգտնուի։

Հայելիին առջեւ կենալով նայեցայ թէ ծպտումիս մէջ որեւէ թերութիւն կա՞ր. կրցայ հաստատել թէ՝ բացարձակապէս անճանաչելի էի, եւ թէ Իվան Քէտրօֆի դիմակին տակ, Նօզօտին երեւան հանելու համար, մարդ մարգարէական կարողութեամբ օժտուած ըլլալու էր։

Եւ արդուզարդիս մէջ փոքր ուղղում մը մտցնելէ ու պաշտպանութեանս խոստում ընելէ յետոյ, իմ կարգիս կրկնեցի.

— Երթանք։

***

Իջանք գետնայարկը ուր կը գտնուէր Օրիորդին մասնաւոր յարկաբաժինը եւ տեսակ մը նրբանցքէ յառաջանալով, հասանք սրահի մը առջեւ որուն դուռը պահպանուած էր երկու հսկայ ծառաներու կողմէ։

Երբ մեզ նշմարեցին, դրան առջեւ կեցան, մուտքը մեզի արգիլելու բացայայտ մտադրութեամբ։

Անոնցմէ մէկը, զիս ցոյց տալով, հարցուց վերակացուին.

— Ո՞վ է աս։

— Նոր ինքնաշարժիչը։

— Լա՛ւ, թող պարպէ իր գրպանները։

Գէշ մը անոր նայեցայ, յետոյ յայտարարեցի.

— Գրպաններուս մէջ բան մը չկայ որ քեզ վրդովելու բնոյթը ունենայ։ Եւ չեմ գիտեր թէ ինչի՞ կը ծառայէ այս պահանջը։

— Ինչի՞նչ. դուն նորէն պարպէ։

Այս տեսակ անբաններու հետ վիճաբանիլէն ոեւէ օգուտ չկար։ Եւ յետոյ որեւէ կասկած չարթնցնելու համար, լաւագոյն էր գոհացնել այս նոր քմահաճոյքն ալ։

Հետեւաբար, մօտս գտնուող սեղանի մը վրայ պարպեցի ինչ որ կար գրպանիս մէջ։

Երկու մարդիկը ուշադրութեամբ կը հետեւէին շարժումներուս. երբ վերջացուցի, այն որ նախապէս խօսած էր, դարձաւ իր ընկերոջ եւ ըսաւ.

— Հիմա խուզարկէ զինքը։

— Լաւ, պիտի, պատասխանեց միւսը։

Եւ բաժակաձեւ մատներով, խեղդողի վայել իր խոշոր ձեռքերը ինծի մօտեցնելով, այնքան ճարտարութեամբ սկսաւ շօշափել զգեստիս ամէն կողմերը եւ նոյնիսկ կարերը, որ անմիջապէս զգացի թէ՝ ան արհեստով ոստիկան մըն էր։

Երբ հաստատեց թէ գրպաններս պարապ են եւ վրաս որեւէ զէնք չէր պահուած, կարծես ցաւով ձգեց զիս եւ պետին դառնալով ըսաւ.

— Նշանակելի բան չկայ։

— Լաւ, պատասխանեց միւսը։

Յետոյ խօսքը ինծի ուղղելով ըսաւ.

— Չեկայէ՞ն ես։

— Չեկայէ՞ն, ո՛չ. ես միայն ինքնաշարժիչներու սինտիքային արձանագրուած եմ։

— Այդ բաւական չէ. հոս կարենալ աշխատելու համար, անհրաժեշտ է որ երդում տուած ըլլաս եւ հետեւաբար, պէտք է որ Չեկային պատկանիս։ Պարտաւոր ես ուրեմն արձանագրուելու մինչեւ 2 Լուպիանքա։

— Անհրաժե՞շտ է։

— Անհրաժեշտ. ձգէ որ երբ Օրիորդը ընդունի քու ծառայութիւնդ, ես իսկ քեզի պիտի ընկերանամ մինչեւ Լուպիանքա։

— Ինչո՞ւ համար. ես ինքնաշարժի վարիչ եմ, եւ ոչ թէ ոստիկան. նաեւ չեմ տեսներ թէ...

— Խնդիրը հոն չէ։ Երկուքին մէկը. կամ Չեկայէն ես, կամ անոր դէմ. միջին ճամբայ չի կրնար ըլլալ։ Ո՞ր կ'ընտրես։

— Իրօ՛ք, Չեկայէն եմ, փութացի ըսել։

Մարդը կակուղցաւ, եւ ձեռքը ինծի երկարելով.

— Լաւ. կը տեսնեմ թէ մտացի մէկն ես եւ կէս խօսքով ամբողջը կը հասկնաս. մարդ պիտի ըլլայ։

Եւ մէկդի քաշուելով, վերակացուին ըսաւ.

— Հիմա կրնաք անցնիլ։ Ամէն ինչ կանոնաւոր է։ Արդէն Օրիորդը ձեզի կը սպասէ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Տիւրքիները անկախութիւն կ'ուզեն

Դամասկոսի թերթերը կը գրեն թէ տիւրզի պետերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի ֆրանսական մարզպան Հանրի Փօնսոյի դիմելով փափաք յայտնած են որ չեն ուզեր կապուիլ Դամասկոսի պետութեան, այլ կ'ուզեն անկախ ըլլալ, Ֆրանսացի կառավարիչի մը իշխանութեան տակ։

Չին ազգայնականներու պարտութիւնը

Քանի՛ մը օրէ ի վեր Չինաստանէն հասած լուրերը կը յայտնեն թէ զօրավար Չանկ-Քայ-Շէքի ազգայնական բանակը կարեւոր պարտութիւններ կրած է զանազան կէտերու վրայ եւ կը նահանջէ դէպի Նանկ-Ցէ-Քիանկ։ Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ ազգայնականները 5000է աւելի վիրաւոր թողած են Թիէն-Ցինէն Փուքէու տանող երկաթուղիի երկայնքին։ Զօրավար Չանկ-Քայ-Շէք հրաման տուած է Շանկայի առջեւ խարսխած 10 թնդանօթակիրներու՝ գետէն դէպի վեր նաւարկել՝ հիւսիսայինները ստիպելու համար որ հարաւային եզերքը անցնին։

Քարիւղի ցիրապետութեան համար

Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ, քարիւղի արդիւնաբերական ամերիկեան ընկերութիւն մը, որ Մեքսիկայի մէջ կարեւոր հանքեր կը շահագործէ, պատուիրակութիւն մը ղրկած է Միացեալ-Նահանգներու արտաքին գործոց նախարարին, խնդրելով միջամտել Մեքսիկեան քարիւղի վրայ դրուած օրէնքին մասին։

Հաւանական է որ նոր բանակցութիւններ կատարուին։

Մարդ մը Վեզուվի բերնին մէջ

Երիտասարդ Իտալացի մը, Ռիվէչչիօ, իր բարեկամներուն հետ, անցեալ օր բարձրացաւ Վեզուվի վրայ։ Խառնարանին եզերքը կեցած, ծռեցաւ եւ ուզեց լաւ մը դիտել հրաբուխին բերանէն ներս։ Ցանկարծ ինկաւ վար, հրաբուխին բերնին մէջ։

Ընկերներուն աղաղակները լսելով, ազատարար խումբը վազեց հասաւ։ Ռիվէչչիօ ինկած էր 100 մեդր վար։ Ազատել՝ քիչ մը դժուար էր։ Չուան մը նետեցին, սակայն չուանը այրեցաւ ու փրթաւ։ Նետեցին երկրորդ մը, եւ երիտասարդը, սարսափէն կէս մը խենթեցած, յաջողեցաւ դուրս ելլել հրաբուխէն ողջ եւ առողջ։

Լեհ զօրավարի մը անյայտացումը

Վարշաւայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ մեծ յուզում առաջ բերած է անհետացումը լեհ բանակի նախկին ընդհ. հրամանատար զօր. Զակորսքիի, որ 1923ի մայիսեան յեղափոխութենէն վերջ, ուրիշ սպաներու հետ արգելափակուած էր Վիլնայի բանտին մէջ։ Տասնեւհինգ ամիս բանտարկուելէ վերջ, անցած Շաբաթ օր զօր. Զակորսքի ազատ ձգուեցաւ եւ Վարշաւա ղրկուեցաւ։

Երբ մայրաքաղաքին կայարանը հասաւ, սպայ մը յայտնեց իրեն թէ, երկուշաբթի իրիկուն կամ երեքշաբթի առաւօտ պէտք է ներկայանայ մարաջախտ Փիլսուտսքիի։ Զօրավարը յայտարարեց թէ տուն երթալէ առաջ կը փափաքի Թրքական բաղնիք մը առնել։ Գոյքերը կայարան ձգեց, անկէ ի վեր մէջտեղ չկայ։ Իր կինը թերթերէն իմանալով ամուսինին ազատ արձակումը, ի զուր սպասեց անոր, յետոյ լուր տուաւ զինուորական իշխանութեանց։

Կատարուած քննութենէն հասկցուեցաւ, որ զօրավարին գոյքերը կայարանէն առնուած են ստացականը ներկայացնող անձի մը կողմէ։ Այս խորհրդաւոր անյայտացումին առթիւ երկու ենթադրութիւն կ'ըլլայ. կա՛մ այն է որ զօրավարը քաղաքական մահափորձի մը զոհ գնաց, եւ կամ կը վախնայ մարաջախտին ներկայանալէ՝ իր օրով օդանաւի խմբագոյցին մէջ կարգ մը գեղծումներ երեւան հանուած ըլլալով։

Օդանաւային նոր արշաւներ

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ «Պրէմէն» եւ «Եւրոպա» օդանաւերը հաւանաբար մեկնին այսօր ցերեկին, կամ վաղը առաւօտ, եթէ օ եւ է արգելք չպատահի։

Հրաժարած են պատրաստել երրորդ օդանաւ մը, որովհետեւ երկուքը պիտի բաւեն փոխադրելու համար հասած նամակները, որոնց թիւն է 2500, իսկ քարթ՝ 1200։

Օդանաւորդները ամէն միջոց ձեռք առած են պաշտպանուելու համար ակամայ ծով իջնելու պարագային։ Հագած են ամնաւոր զգեստներ, որոնք պիտի ունին անմիջապէս որ ջուրին դպչին։ Օդանաւին մէջ շինուած են օդի շտեմարաններ, ամնաւոր միջոցներ ունին, նետելու համար շարժանիւը, երբ հարկ ըլլայ ծովին վրայ թեթեւցնել օդանաւը, որ այսպէսով պիտի կրնայ ծփալ 15 օր ջուրին վրայ։

Քէօնիկզբէ յայտնեց թէ «Գերմանիա» օդանաւով պիտի մեկնի առաջիկայ շաբթուան մէջ։ Եթէ իրմէ առաջ ուրիշներ հասած ըլլան Ամերիկա, ինք իր թռիչքը պիտի երկարէ մինչեւ Ֆիլատէլֆիա, շահելու համար 25.000 տոլարի մրցանակը՝ որոշուած է այդ քաղաքին կողմէ։

Ֆրանսայի մէջ Տրուհէն, Ժիվոն եւ Քորպիւ կը սպասեն օդին նպաստաւորուելուն։

Լեոն Տօտէ ստանդիւս է

Արքայականներու պետը հանգիստ է Պելճիքայի մէջ եւ վեց ամսուան համար տուն մը վարձած է։ Խմբագիրի մը հարցումին պատասխանելով Տօտէ յայտնեց թէ դեռ կանուխ է գրել իր փախուստին պատմութիւնը։ Բայց եւ այնպէս պիտի գէթ օրին մէկը։ Ցետոյ աւելցուց թէ շուտով պիտի սկսի դասախօսութիւններ տալ, երբեմն գրական, երբեմն գիտական նիւթերու վրայ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւ Եորքի ասջի գիշերուան կափամարտի մեծ մրցումին մէջ ... չոյանի կուիւէ մը յետոյ յաղթական հռչակուեցաւ Տըլանէյ։ ... փակ[illegible] խաղէն դուրս հանուեցաւ օրէնքի հակառակ ... ուածներու համար։

ՖՈՒԱՑ ՔԱԳԱՒՈՐԸ Օգոստոս 20ին Իտալիայէն պիտի վերադառնայ ... ֆրանսա եւ պիտի երթայ Վիշիի ջերմուկները։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները 15 Օգոստ. Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, 73 Bld. Montparnasse սրճարանը, Մէթրօ Montparnasse.

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անզուգական հերոս Սեբաստիացի ՄՈՒՐԱՏի եւ զինակիցներու յիշատակին։

Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի եւ «Հրայր» խումբին կողմէ Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին 84 Rue Chape, Bon Théatreի մէջ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, պար, եւայլն

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Ցարօն-Ցուրուքերանի հայրենակցական միութեան կողմէ, այս կիրակի։ Ճոխ պիւֆէ աժան գիներով։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերել։ Բանախօսութիւններ, երգ, հայկական պար եւ նուագ։ Կը մասնակցի Թառիստ Արգար։ Գեղեցիկ անակնկալներ, ուրախ ժամանց, մուտքը ազատ է։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Կոմփաւոռայէն չոգ. կառք իջնել Շավիլի կայարանը։ Լուվրէն կամ փորթ տը Սէն Քլուէն առնել Թիւ 1 հանրակառքը իջնել Doisu, կայանը։ Կազմակերպիչները պիտի առաջնորդեն ժողովուրդը ժամը 9—12 եւ 2էն 4։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԱՐՍԵԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէի կողմէ այս կիր. ցերեկ ժամը 2.30ին Salle des Fêtes. Rue de Paris

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

եւ խիստ ծիծաղաշարժ քոմէտի մը

Մասնակցութեամբ դերասանուհի Օր. Ե. ԽՈՍՏԱՆԵԱՆԻ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի ենթակոմիտէն եւ ընկերները այսօր Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին՝ գիւղս տը Թապայի սրահը։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւրոնդ խումբի ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ Մէթրօ.

Հ. Յ. Դ. Պիյանկուրի Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը կիր. առաւօտ ժամը 10ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Պելֆորի Վարդգէս խումբի ժողովը վաղը ժ. 2ին ընկ. Ցալըքեանի սենեակը Caserne Offmont. Կարեւոր որոշում տալիք ներկայանալ անդամավճարով։ Կը խնդրուի Հերիքուրի ու Պելֆորի մինչեւ ցարդ չարձանագրուած ընկերներէն որ ներկայանան արձանագրուելու համար։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գնունի խումբի ընկերները, 16 Օգոստոս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ խումբերու պատկանող բոլոր ընկերները վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, 162 Rue Duguesclin Գրադարանի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Ազատամարտ» խումբի ընկերական ժողովը՝ վաղը կիր., կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, ներկայանալ անդամատետրերով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ Թէյասեղանը ի պատիւ գրագէտ Լեւոն Շանթի, այսօր Շաբաթ ժամը 9ին Ցլօրիայի մէջ։ Կը հրաւիրուին միայն անդամները։

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութիւնը ի պատիւ իր հայրենակցին՝ Մամբրէ վրդ. Սիրունեանի սարքած է թէյասեղան մը վաղը կիր կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին, 10 Rue Rampal, հայկ. ճաշարանը։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրեն. նախկինները։ Մուտքը ազատ է։

Գ. Ե. Ո. Միութեան անդամ եւ համակիր բոլոր Առնուվիլցիները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիր. կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին Գ. Նիկողոսեանի սրճարանին մէջ, Առնուվիլի մէջ ճիւղ կազմելու համար Գ. Ե. Ո. Մ. մասնաճիւղ մը։

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Rosny s. Boisի մասնաճիւղին ֆութպոլի խաղերը անդի կ'ունենան, վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, հաւաքավայր Rosnyի Squareին մէջ, կայարանին դէմ։

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը 16 Օգոստ. երեքշաբթի գիշեր ժամը ճիշտ 8.30ին, Café Métroի վերնայարկը, Métro Odéon։ Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ.— Ֆրանսերէնի հմուտ երիտասարդ մը խիստ գիւրաւոյց պայմաններով եւ գիւրամատչելի պայմաններով ֆրանսերէնի դասեր կու տայ։ Դիմել 37 Rue de Sèvres, Clamart, *Գ. Եսայեանի։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խարբերդցի Տիկ. Նուարդ Տէմիրճեան որ 5 ամիս առաջ Մարսէյլ կրնար ... որ Տամոս կը բնակի։ Դիմել՝ Aram Sarkissianի, Caserne du Bosmont Danjoutin, Belfort։

— Տիկին Սաթենիկ Բիւսկիւլեան կը փնտռէ իր զաւակը Մանուկ Բիւսկիւլեանը (16 տարեկան) որ Իզմիրի դէպքերուն անյայտացած է։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի, իմացնել՝ 90 Stanislas Torrents, Marseille։ Ազգ. Առաջնորդարանի միջոցաւ։

— Կը փնտռուի Ճապինքարահիսարցի Դառնիկ Տէրպապեան Թոքատի ճեմարանը աւարտելէ յետոյ, 1915ին Պոլիս ղրկուած է տեղւոյն առաջնորդ Շաւարշ Վրդ. կողմէ։ Իմացնել՝ Mihitar Derbabianի Gay Moraiu et cie. Salaise sur Sanne, France.

— Կը փնտռեմ եղբայրս, Իգմիթցի Օհնիկ Մինէյեան, Հօր անուն Սահակ, մօր անուն Պայծառ 1916ին տարագրութեան ժամանակ միասին էինք Խալէպի մէջ, առաւօտուն մեկնեցաւ եւ ալ չվերադարձաւ առաջին լուր տուողին մեծ նուէր մը։ Իմացնել՝ Haigazoune *Մինէյեան* Photo Lauzanne, Place de la Victoire, Auray Morbihan, France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաքաղ» մատենաշարէն

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ
ԱԼՊՈՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ)
40 էջ — Գին՝ 3 ՖՐԱՆՔ
եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ
Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ
40 էջ — Գին՝ 3 ՖՐԱՆՔ
ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint Mandé. Seine), եւ «Լուսաքաղ»ի գործակալներուն,

ՎԱՐՊԵՏ ԽՈՀԱՐԱՐ ՄԸ

որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի գործ կը փնտռէ ըլլայ տունի կամ ճաշարանի մը մէջ. խիստ գիւրամատչելի պայմաններով։ Դիմել «Յառաջ»ի Մ. Ա. սկզբնատառերով։

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնէն 130 քիլոմեթր հեռու ... փիւր սըր-Ցօմի մանարանի գործարանին մէջ աշխատելու համար խնդրանք կայ 14 տարեկանէն վեր կիներու կամ աղջիկներու, որոնց ժամավճարը պիտի ստանան 1.50 ֆր.։ Բնակարան, վառելափայտ ձրի։ Ճամբորդութեան ծախքը մանարանատիրոջ կը պատկանի։ Նախապատուութիւն կը տրուի միեւնոյն ընտանիքի պատկանողներուն։

.՛. Լիոնաբնակ Ֆրանսացիի պատուաւոր տան մը մէջ երկու փոքրիկներ խնամելու համար կը փնտռուի 15էն 20 տարեկան աղջիկ կամ կին մը։ Բնակարան, ուտեստ ծառայած տանը մէջ։ Եւ 150 ֆր. ալ ամսական։

Դիմել Լիոնի կեդր. վարչութեան, 75 Av. Berthelot.

Վարչութիւն

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ընտանի տան մը համար, գոհացուցիչ վճարումով, յանձնառու եւ խնամքով սպասուհի մը կ'ուզուի։ Դիմել ուղղակի ՄԱՍԻՍ տպարանը, 208bis Լաֆայէթ փողոց։

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq	[illegible]
Թրք. ոսկի	»	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. Ֆրանք	» Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Թր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3303
» II	»	2000
» III	»	1670
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	483

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ		
ԱՆԳԼԻԱ		
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԻՏԱԼԻԱ		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

14 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 415

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՅ ԽՕՍՔ

Ի՞ՆՉ ԵՆ ԱՆՈՆՔ

Զանազան առիթներով հրապարակը աղմկող մեր հակառակորդներու մասին է խօսքը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Շրջ. ժողովի քաղաքական բանաձեւը, — զոր «Յառաջ» արտատպեց վերջերս — ինչպէս նաեւ Լօզանի դաշնագրին դէմ մղուելիք պայքարին համար կատարուած հանգամանքութիւնները, նորէն առիթ տուած են մեր հակառակորդներուն, բարձրացնելու խժալուր աղմուկ մը։

Սանձակոտոր իրենց սկսած արշաւանքին մէջ, կ'արտայայտեն այնպիսի մտքեր, կը պաշտպանեն այնպիսի տեսակէտներ, որ մարդ ակամայ շփոթութեան մէջ կ'իյնայ ու կը կարծէ թէ գործ ունի ո՛չ թէ հայ քաղաքական կուսակցութիւններու, այլ հայ ժողովուրդի քաղաքական շահերուն դէմ պայքարող թշնամիներու հետ։

Կիրքի ազդեցութեան տակ կը կորսուի ըմբռնողութիւնն ու առողջ տրամաբանութիւնը, ու մարդիկ կը քշուին կ'իյնան անմօթալի անհեթեթութիւններու մէջ։

Որ մենք սխալներ շատ ունեցած ենք, աւոր տարակոյս չկայ, գործող մարդը սխալներ միշտ կ'ունենայ, առաւելապէս հաւաքականութիւնները։ Այս աշխարհի, ինչպէս նաեւ երկնքի մէջ՝ չկայ մէկը, որ գործի ընթացքին ինքզինքը անսխալ դաւանի. բայց ասիկա պատճառ մը չէ որ ամէն բան սեւ ակնոցով դիտուի եւ ճշմարտութիւններն ալ գլխիվայր դարձուին։

Միեւնոյն բաները յանկերգի նման կը կրկնուին շարունակ, եւ ամէն պատեհ ու անպատեհ առթիւ։ Անոնք ագիտօրէն կը թուեն շարք մը Դաշնակցութեան կատարած «բախտախնդրութիւններէն», որոնց կարգին՝ օրինակի համար Արտահանի ածխահանքերուն գրաւումը։

Զարմանքով մարդոց երեսին կը նայիս, հասկնալու համար թէ ո՞վ են այս խօսողները, Հա՞յ թէ Թուրք։

Արտահանի ածխահանքերը այն ժամանակ Հայաստանի սահմաններուն մէջ էին։ Երբ պոլշեւիկները Բագուն գրաւեցին մեզակցութեամբ հայանուն համայնավարներուն, այլեւս նաւթերու կարմիր տէրերը կը մերժէին ~~մազութ ծախել~~ Հայաստանի։ Երկաթուղին վառելանիւթի պէտք ունի. կառավարութիւնը կը ձեռնարկէ իր սահմաններուն մէջ գտնուող ածխահանքի մը շահագործման։ Մեր հարեւան Թուրքերը, քաջալերութեամբ եւ հաւանութեամբ Մոսկուայի ղեկավարներուն, կը դրդեն այդ շրջանի Թուրքերը դիմադրելու կառավարութեան։ Այս վերջինը զինուորական ուժով իր կամքը կը պարտադրէ, ճիշտ այնպէս, ինչպէս ո եւ է կառավարութիւն պիտի ընէր իր սահմաններուն մէջ տեղի ունեցող ապստամբութեան մը պարագային։

Ի՞նչ «բախտախնդրութիւն» կայ այս արարքին մէջ։ Ինչպէ՞ս կը դատեն մեր հակառակորդները, մե՞նք էինք իրաւացի թէ՝ Թուրքերը։ Եթէ մեր կառավարութեան կատարածը «բախտախնդրութիւն» մըն է, ուրեմն Թուրքերը արդար են, իրենք ալ Թուրքերուն հետ են. բայց միւս կողմէն [illegible] Հայեր են եւ Հայուն շահերը պաշտպանելու կոչուած կուսակցութիւն։ Ինչպէ՞ս հաշտեցնել այս երկու հակադրութիւնները։

Կրկին, Մոսկուայի ղեկավարներու քաջալերութեամբ եւ բարոյական ու նիւթական աջակցութեամբ, Թուրքերը յարձակեցան Հայաստանի վրայ եւ խլեցին մեր երկրի հողերուն մեծագոյն մասը։ Իրենց թիկունք ունենալով Խորհրդային Միութիւնը, Լօզանի դաշնագրով փորձեցին այդ յափշտակութեան միջազգային վաւերացում տալ։ Բան մը որ պակասաւո՞ր է դատելով այդ դաշնագրի էութենէն, քանի որ անոր մէջ բացորոշապէս յիշատակուած չէ մեր եւ Թուրքիոյ սահմաններուն մասին ո եւ է խօսք, ոչ ալ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ սահմաններու մասին։

Թուրքերը ուզեցին նոյն խաղը խաղալ նաեւ Լօզանի մէջ Ամերիկայի հետ կազմելով առանձին դաշնագիր մը։ Դաշնակցութեան օժանդակութեամբ, Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն աշխատեցաւ եւ յաջողեցաւ արգիլելու անոր վաւերացումը։

Այս հարցին մէջ եւս ո՞վ է անարդարը, Հայաստա՞ն թէ Թուրքիա։ Մեր հակառակորդները Հայ ժողովուրդի՞ն հետ են, թէ Թուրքիոյ։ Թուրքիոյ շահը կը պահանջէ որ վաւերացուի, իսկ Հայերու քաղաքական շահը կը պահանջէ որ չվաւերացուի։ Իրաւունք չունի՞նք մեր հակառակորդները Թուրքի հետ շփոթելու, երբ անոնք ալ կը պահանջեն որ չվաւերացուի։ Սակայն ինչպէ՞ս հաշտեցնել այս հակադրութիւնը եւս, քանի որ մեր դիմացինները Հայ են եւ ոչ Թուրք։

Մեր հակառակորդները սարսափի մղձաւանջի մը տակ ըլլալ կը թուին եւ կը կարծեն թէ՝ այսպէս ամէն ճակատի վրայ թշնամիին առջեւ տեղի տալով միայն կարելի պիտի ըլլայ ապրիլ։

Այս բալէիս այդ փրկարար յանտը կը հանդիսանայ խորհրդային իշխանութիւնը։ Արդ, բոլոր այն քայլերը որ հաճելի չեն այդ կառավարութեան եւ անոր դաշնակից Թուրքին, պէտք չէ որ կատարուին։

Այդ պարագային ի՞նչ քաղաքական կուսակցութիւն են, քանի որ իրենց ուժի ինքնավստահութիւնը չունին։

Ժողովուրդի մը ծոցին մէջ ծնած քաղաքական կուսակցութիւնը ամէն բանէ առաջ պիտի ունենայ ինքնավստահութիւն եւ ուրոյն քաղաքական ծրագիր, որքան ալ անոնք անախորժ ըլլան ուրիշներուն։ Այս տարրական առաքինութիւններէն զուրկ են մեր հակառակորդները. հետաքրքիր է գիտնալ թէ ի՞նչ են անոնք։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱՐՄԻՐ «ՈՐԴ»ԵՐԸ

Նոր Օր խօսելով Ցուլասստանի մէջ հայ կարմիրներու խռովարար գործունէութեան վրայ, կը գրէ (4 Օգոստոս).

— «Առաջքին գործոց նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մին Ազգ. Կեդր. Վարչութեան յայտարարած է թէ Հայերը համայնավարական պրոպագանդով կը զբաղին, ինչ որ չափազանց գէշ կ'ազդէ կառավարական շրջանակներուն վրայ։ Պաշտօնատարը իր ազդարարութիւնը ընելով, կը թելադրէ զգուշացնել հայ գաղթականութիւնը համայնավար պատարկաքարոզներէն, որոնք գծախտաբար տխուր դեր կը կատարեն, այդ կերպով կասկածելի դիրքի մէջ դնելով ամբողջ գաղութը։

«Բազմաթիւ առիթներով ըսեր ենք ու դարձեալ կ'ըսենք. կառավարութիւնը չի քնանար։ Իր օրկաններով, ան պահակի պէս կը հսկէ խռովարարներու վրայ։ Գիտէ թէ որոնք կը խռովեն գաղթականութեան հանգիստը եւ ինչո՛ւ։ Ան պէտք չունի ցուցմունքներու, որովհետեւ հայ համայնավարներու տեղական օրկանը արդէն ամէն օր ինքզինքը կը մատնէ։ Անոնք որ եւրեւակայական մատնութիւններով կ'ուզեն շփոթեցնել հանրային կարծիքը, նպատակ ունին գաղտնաբար կատարել Գ. Միջազգայնականի կողմէ իրենց յանձնուած պաշտօնը, որուն փոխարէն կը ստանան լիառատ թոշակ։

«Հայ ժողովուրդին դերը շատ պարզ եւ յստակ պէտք է ըլլայ համայնավար «որդ»երու հանդէպ։ Հայ գաղթականութեան երախտագիտական զգացումները հանդիսաւոր առիթներով կառավարութեան յայտնելը ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ, երբ անդին մաս մը ժողովուրդ, որքան ալ աննշան ըլլայ անոր քանակը, Հօկի անունին տակ կը քաջալերէ համայնավարներու գործունէութիւնը։

«Համայնավարական որջերու վերածուած են Հօկերը, առանց բացառութեան ամէն տեղ։ Իրենց պրոպագանդը կ'ընեն այդ խողովակով, դրամ կը հաւաքեն, ժողովներ կը սարքեն, հանրային միտքը կը պղտորեն, ազգային կազմակերպութիւնները քայքայելու ծրագիր կը մշակեն։ Վերջապէս ամէն չարիք եւ ամէն դժբախտութեան աղբիւր Հօկերու մէջ պէտք է փնտռել։

«Ամէնէն առաջ պէտք է լուծել Հօկերը, որոնք ոչ թէ Հայաստանի վերաշինութեան, այլ գաղութները պառակտելու պաշտօն ունին։ Ամերիկայի մէջ ռամկավարները կը քաշուին Հօկերէն, համաձայն չըլլալով անոնց հետապնդած նպատակին եւ գործունէութեան։ Հոս, Ցուլասստանի մէջ, միեւնոյն կուսակցութիւնը աւելի մեծ պատճառներ ունի երես դարձնելու»։

ՔԱՆԻ՞ ՀՈԳԻ ՄՏԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

Համաձայն ներգաղթի վիճակագրութեան, վերջին 12 ամսուան ընթացքին, Միացեալ Նահանգները մտած են կէս միլիոն հոգի, իսկ հեռացած են 253,508 հոգի։ Ներգաղթողներու մեծ մասը եկած է Քանատայէն, Մեքսիքայէն, Կեդր. Ամերիկայէն եւ Հարաւային Ամերիկայէն։

ՀԱՑԻՆ քիլոն 5 սանթիմ պիտի աժաննայ եւ Օգոստոսի 18էն սկսեալ սլիսի ծախուի 2 ֆր. 15ի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍ. ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Պաշտօնաթերթը այսօր պիտի հրատարակէ Ֆրանսական հպատակութեան նոր օրէնքը որ վերջերս խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած էր։ Օրէնքը գործադրութեան պիտի դրուի վաղուընէ սկսեալ։

Կուտանք գլխաւոր կէտերը, քաղելով դատական նախարար Լուի Պարթուի կողմէ նահանգապետներուն ուղղուած շրջաբերականէ մը.—

1.— Հիմնական՝ պայմաններ.—

ա.— Հպատակութեան համար օրինական տարիք նշանակուած է 18՝ փոխանակ 21ի։

բ.— Նախկին օրէնքին մէջ գոյութիւն ունեցող Admission à domicile ջնջուած է։ Աստ փոխարէն, օտարականի մը քաղաքացի դառնալուն համար նախապատրաստական շրջանը 10 տարիէն 3 կամ 1 տարուան զեղչուած է։ Նոյնիսկ կարգ մը պարագաներու մէջ, երբ ենթական մասամբ ֆրանսական ծագում ունի, տարիքի կամ նախապատրաստութեան պայմաններն ալ նկատի չպիտի առնուին։ Հպատակութեան խնդրանքները քննուած ատեն, պէտք է նկատի առնել խնդրարկուին ձուլուելու ենթակայ ըլլալու պարագան, նայած թէ ի՛նչ ծագում եւ կրթութիւն ունի եւ ի՛նչ միջավայրի մէջ կ'ապրի։ Անցեալին մէջ եղածին պէս, ստացական քաղաքացիութիւնը կառավարական շնորհ մըն է, ուստի պայմանաժամի մասին նոր դիւրութիւններ կարելի չէ տալ. բացառութիւն կը կազմեն միայն ընտանիքի հայրերը։ Նոր օրէնքին նպատակն է իսկական ֆրանս. ընտանիքներ կազմել եւ ոչ թէ շատցնել թիւը ·թուղթի վրայ Ֆրանսացիներու։

գ.— Քաղաքացիութիւն ստացողները պէտք է վճարեն մարդ գլուխ 1300 ֆրանք, համաձայն 1920ի եւ 1924ի օրէնքներուն։ Եւ սակայն բազմանդամ ընտանիքներն ու երիտասարդ խնդրարկուները պէտք չէ մերժուին՝ եթէ այդ գումարը վճարելու կարողութիւն չունենան։ Կարգ մը պարագաներու մէջ կրնան տուրքէ զերծ մնալ։

2.— Ստացական քաղաքացիութեան հետեւանքները.— Ա. Քաղաքացի դարձած օտարականները կը վայելեն ֆրանսական քաղաքացիի մը յատուկ բոլոր քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքները, մէջն ըլլալով ընտրական իրաւունքը։ Միայն հանրային պաշտօններու կոչուելու կամ խորհրդարանի անդամ ընտրուելու համար, քաղաքացի դառնալու թուականէն 10 տարի պէտք է անցնի։ Ուրիշ խնդիր, եթէ ենթական ֆրանս. բանակին մէջ զինուորական ծառայութիւն ըրած է եւ կամ բացառիկ շարժառիթներ կան։

բ.— Ստացական քաղաքացիներու զաւակները ինքնաբերաբար Ֆրանսացի կ'ըլլան, եւ իրաւունք չեն ունենար ֆրանսական հպատակութիւնը մերժելու իրենց չափահասութեան յաջորդող տարուան ընթացքին։ Այս շնորհէն կը զրկուին 21 տարեկանէն վար այն զաւակները, որոնք նախապէս վտարուած են Ֆրանսայէն եւ կը ծառայեն կամ ծառայած են իրենց բնիկ երկրի բանակին մէջ։

3. Խնդրագիրներու քննութիւնը.— Դատական նախարարը մասնաւորապէս կը յանձնարարէ որ դիմումներուն արագ պատասխան տրուի։ Նախապատուութիւն տալ անոնց, որոնք ֆրանսական բանակին մէջ ծառայել կ'ուզեն եւ կամ զինուորցու զաւակներ ունին։ Գալով օրինական ձեւակերպութեանց, նկատելով որ օտար ծննդեան վկայականներն ու արձանագրութիւնները պաշտօնապէս թարգմանել տալը երկար ծախքերու կը կարօտի, այդ լեզուներուն տեղեակ պատուաւոր մարդոց — ուսուցիչ, թարգման — կողմէ եղած թարգմանութիւնները պիտի ընդունուին։

Սաքքօ-Վանցէթթիի վճիռը Երեքշաբթի

Պոսթընէն կը հեռագրեն թէ Սաքքօ-Վանցէթթիի մահապատիժը յետաձգուելուն վրայ, ամերիկացի ոստիկանները քիչ մը շունչ առին։ Վերջին օրերս զգուշութիւնները մասամբ մեղմացած են, որովհետեւ ներման արժանանալու յոյսերը աւելցած են։ Մասաչուսէցի գերագոյն ատեանը իր վճիռը պիտի տայ Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 9.30 ին։ Հաւանաբար դատը վերաքննելու որոշում տայ։ Այդ պարագային երկու անիշխանականները կամ բոլորովին ազատ պիտի արձակուին եւ կամ թեթեւ պատիժի մը պիտի դատապարտուին։

Զանազան կողմեր եղեռնափորձերը կը շարունակուին դարձեալ։

Փէնսիլվանիոյ մէջ, Տոյլսթաունի մօտ, մեծ ճամբու մը վրայ հինգ ռումբեր պայթեցան։ Զարդուեցան քանի մը պատուհաններ։ Եղեռնափորձին հեղինակները կարելի չեղաւ գտնել։

Երէկ գրեցինք թէ կատարուած ցոյցերուն պատճառով, ամերիկեան կառավարութիւնը այսուհետեւ աւելի պիտի խստացնէ օտարականներու Միացեալ Նահանգները մուտքի պայմանները։

Աշխատանքի Նախարարը Տէյվիս, բոլոր գործատէրերուն հրահանգ պիտի տայ որպէսզի քննեն թէ իրենց մօտ աշխա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ տօնին պատճառաւ Յառաջի յառաջիկայ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ս. Դուրգեարեանի տեղ Հայաստանի ներքին գործավար կարգուած է Մելիք-Յովսէփեան, Աշխատանքի գործավար նշանակուած է Ն. Տիրատուրեան։

ՇԻՆԱՐԱՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Աշտարակի շրջանին մէջ, Յովհաննավանքի գիւղացիները իրենց միջոցներով 3 ամսուան ընթացքին լիճ մը բացին։ Լիճին ջուրով կարելի պիտի ըլլայ ոռոգել 150 տեսեադին հող։

Դարձեալ նոյն գիւղացիները որոշած են Քասախ գետին վրայ կամուրջ մը շինել, եւ եօթը օրուան ընթացքին իրենց մէջ հանգանակեցին 700 րուբլի։

.՝. Բէյուկ-Վէդիի շրջանին Ղարադաղ գիւղին մէջ, բնակիչները, որոնք թրքախօս գաղթականներ են, իրենց միջոցներովը սկսած են շինել դպրոց մը, որ կ'աւարտի Հոկտեմբերին։

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՑԵՐ

Քուլամօ-Հայկական կոչուած կեդր. քաղաքը կը գտնուի Մայկոպի շրջանին մէջ, շրջապատուած 10 փոքրիկ գիւղերով, որոնք հազիւ 2—7 վերստ հեռաւորութիւն ունին։ Քաղաքը ունի յաւագոյն դպրոց մը։ Կիրակի օրերը գիւղերու ամբողջ հայութիւնը կը թափի քաղաք։ Հետաքրքրութեամբ կ'այցելեն գիւղական խորհուրդին շէնքը, ներս կը մտնեն ու անմիջապէս դուրս կ'ելլեն, ինչո՞ւ։ Որովհետեւ, շէնքին բոլորտիքը մեծցած ծառերուն հովանիներուն տակ են հաւաքուած Քուլամօ-Հայկականի թղթախաղի խումբերը, որոնք առտուընէ մինչեւ իրիկուն թուղթ կը խաղան։ Ի՛նչ ցաւալի է, որ թղթախաղի կը նուիրուին նաեւ այս տարի դպրոցը աւարտած պատանիները։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հաղորդեն թէ պեղումներու ընթացքին կարեւոր հնութիւններ գտնուեցան Ալ-Սուքէնիքի եւ Թէլ-էլ-Ճէրիսայի շրջանակին մէջ, «Նախապէնի բլուրին» տակ.— հոն ուր ֆրանսացի աշխարհակալը գիշեր մը բանակած էր։ Պատ մը, նման Երիքովի հին պարիսպներուն, ցածլիկ բազմաթիւ տուներ, եւ բերդ մը, բոլորովին անեղծ։ Կարգ մը շէնքերու վրայ նշաններ կան, որ ցոյց կուտան թէ հնութիւնները կը վերաբերին անազգայինձի դարուն, եւ նախապատմական առարկաներ՝ հիքսոսներու շրջանէն։

ԷՍՓԷՐԱՆԹՕ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

Էսփէրանթոյի 40ամեակին առթիւ Մոսկուայի մէջ տպուեցան նոր դրոշմաթուղթեր, էսփէրանթոյի հեղինակ՝ Ցաքթ. Զամէնհոֆի պատկերով։

100,000 ՏՈԼԱՐԻ ԹԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻ

Ամերիկեան եղբայրական նաւերը 100,000 տոլար արժէքով ոգելից ըմպելի գրաւեցին «Օգոնիա» նաւին մէջ, որ կը մօտենար Մէյլէնի Այլէնտի եզերքին։ 34 նաւաստիները ձերբակալուեցան։ Գրաւուեցան նաեւ եօթը հսկայ ինքնաշարժներ, որոնք կը սպասէին եզերքին վրայ՝ նաւին բեռը փոխադրելու համար։

ՆՈՐ ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹ ՄԸ.— Լեգալոնի մէջ մեքենագէտ մը յաջողած է ստեղծել նոր հեղուկ մը, քարիւղի եւ ջրածինի բաղադրութեամբ, որ պիտի փոխարինէ պէնզինը։ Այս հեղուկը թէ թեթեւ է, այնպէս որ օդանաւերը կրնան մեծաքանակ հեղուկ վերցնել եւ երկար թռիչքներ կատարել, եւ թէ աժան է։

ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ՀՕԿԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆ

Ռամկավար Թղթակիցներն ու խմբագիրները կը փորձեն մեռնելու դատապարտուած հաստատութիւններուն հագցնել իրենց յարմար գտած ծիրանին, որպէսզի հրապարակի վրայ երեւնան իրեն ուզած երեւոյթով։

Հօկն ու Պետական կարմիր Խաչը որ շատոնց մահուան ճամբուն վրայ են իրենց ցուցադրած յիմարութիւններուն հետեւանքով՝ կրկին մամուլի նիւթ կը դարձնեն՝ գանոնք սոսկ մահէ փրկելու եւ իբրեւ վահան ծառայեցնելու գիտակցութեամբ։

«Արեւ»ի էջերուն մէջ է որ կը փառի յիմարապատում Թղթակցութիւն մը, Աթէնք ուղղուած խնդիր մը կողմէ, որ իրեն բան գործ ըրած է ռամկավար քանի մը Թերթերու նիւթ հայթայթել միշտ, այս խնդիրներու շուրջ, Դաշնակցութեան դէմ հայհոյելու համար։ Կանխելու համար պնէ այս խնդիր մարզը որոշ բան մը ըրած ըլլար Հօկի համար։

Այս մեծ ոտանիներով ժամուն, քանէն նոր արթնցած եւ լուսնկայէն ինկած մը պէս երկարապատում պատմութիւն մը կը թխէ Նոյ Նահապետէն սկսած, ծանօթացնելու մեզի Հօկի ծագումը՝ զարգացումը, էութիւնը նպատակը եւլն։

Հօկը սահղծուեցաւ կարգ մը հայրենասէրներու կողմէ՝ նպատակ ունենալով օգնել հայրենիքի վերաշինութեան եւ այս ճամբով ազգահաւաքման գործին ու իր կեդրոնը հաստատեց Երեւան։

«Բայց Դաշնակցութիւնը առաջին օրէն իսկ յայտարարեց այս ազգօգուտ հաստատութեան դէմ պայքարելու, ինչպէս անոր սովորութիւնն է, հակառակ թշնամի կ'ըլլայ այն բոլոր ձեռնարկներուն զոր իր հեղինակութիւնը չի շեշտուիր ու ինք իշխել մէկ հեռանկարով կերպով»

Սակայն եւ այնպէս փառաւոր ու հայրենասէր մարդիկ կը հաւաքուին անոր շուրջ եւ անյոյթ կերպով կ'իրականացնեն իր հիմնական նպատակը՝ «օգնելով ազգահաւաքման գործին եւ օգ մը ըլլալով երկրի եւ արտասահմանի հայութեան միջեւ»։

Այս երանելի օրերուն ալ կայ կը մնայ, կամ պէտք է մնայ Հօկը իբրեւ հայրենիքի վերաշինութեան նուիրուած բարեգործական կազմակերպութիւն մը, ազնիւ ու իրապէս անկուսակցական...»։

Հօկի շուրջ հաւաքուողներու համար կայ հայ ընտանիք ...

Ի՞նչ յարգելի «Արեւ» շնչասպառ կարդալէ յետոյ նոր հասցանք թէ ինչ ըսել կ'ուզէք, բայց ...

Ուրեմն ամբողջ պատմութեան ...

Երանելիներ, ինչ բանի մասին ...

(Շար.) մանով մը վանտեց Հօկի կեղծաւորութիւնը իբրեւ անպէտք եւ վնասակար տարր մը, դասակարգային պայքարի համար, լուծեց Հայաստանի եւ խորհրդային երկիրներու մէջ գտնուող Հօկի բոլոր ճիւղերը եւ ըստ պոլշեւիկեան սովորութեան, վերին կարգադրութեամբ նշանակեց «կուսակցական» ընկերներէ կազմուած նոր հօգինոյ տիրէքթորիա մը, վարելու համար արտասահմանի Հօկեան հօտերը։

Եւ այս կարգադրութենէն յետոյ յայտարարեց թէ պէտք է դուրս վանտել բոլոր այն տարրերը, որոնք կողմնակից չեն դասակարգային պայքարի քաղաքականութեան, կամ կողմնակից են հին ձեւի ազգային հաւաքական կազմակերպութիւններուն։ Հօկի դրամին պէտք չունի խորհրդային Հայաստանը։ Հաւաքուած գումարները պէտք է մնան արտասահմանի ծախսուելու համար տեղական աշխատաւորական պէտքերուն, այլ խօսքով քաղաքացիական կռիւներու նախապատրաստական աշխատանքներուն։

Ինչո՞ւ հաւաքուած դրամները պէտք չէ ուղարկել «հայրենիքի վերաշինութեան», տոր պատասխանը կուտայ Պարսկաստանի լուսաւորական խորհրդային մունետիկ «Գաղափար»ը։

«Զարմանալի ոչինչ կայ, երբ խորհրդային միութեան մէջ կը լուծուին Հօկերը, որովհետեւ այդ երկրին մէջ կառավարութիւնը բանւորական է եւ անոնց բոլոր պէտքերը լիովին կը հոգայ, մինչդեռ արտասահմանի պայմանները ուրիշ են»։

Այժմեան խորհրդային միութեան մէջ քաղաքացիական կռուի համար պէտք չկայ դուրսէն դրամական օգնութիւն գրկել, կառավարութիւնը պէտք եղածը կ'ընէ լիուլի, մինչդեռ արտասահմանի աշխատաւորութիւնը պէտք ունի դրամական օժանդակութեան՝ քաղաքացիական կռուի համար։

Դեռ աւելին սորվելու համար՝ ռամկավար բոլոր խմբագիրներուն եւ Թղթակիցներուն խորհուրդ կուտանք կարդալ այս նիւթի շուրջ գրուած Հօկի փարիզեան կեդրոնի «անկուսակցական» պաշտօնաթերթի բազմաթիւ խմբագրականները, որոնցմէ շատ բան պիտի սորվին եւ պարապ տեղը յոգնութիւն չպիտի պատճառեն մեզի։

Այլ առակ լուարուք։

Խորհուրդներու Նոր Հայ մունետիկը, գայրոյթ կը յայտնէ որ ռամկավարները կարմիր Խաչի մէջ Թառած՝ հակաաշխատաւորական եւ հակախորհրդային գործեր կը կատարեն, օրինակի համար «ժողովը կը բանան «Մեր Հայրենիք» երգով եւ կարգ մը նման անհեթեթութիւններ կ'ընեն»

Դեռ շարունակե՞նք այս թուումը մասնագրութեան բաւական է, ապացուցանելու համար թէ ռամկավար երանելի խմբագիրներն ու Թղթակիցները մեծ մոլորութեան մը մէջ են, եթէ կը կարծեն թէ ազգային գործ մը կը կատարեն Հօկերն ու պետական կարմիր խաչերը փառաբանելով եւ կամ վերագրելով անոնց այնպիսի առաքինութիւններ, որոնք ռամկավարներու ... մէջ գոյութիւն ունին միայն, բայց ոչ այդ հաստատութիւններուն քով։

Շատոնց է որ «անկուսակցականութեան» ազգօգուտ եւ ազգահաւաքման Թղթէ դիմակները պատռուած են եւ անոնց տեղը այժմ գաժան դէմքով մը դիրք գրաւած են դասակարգային պայքարի եւ քաղաքացիական կռուի գրոհականները։

Ի զուր է ամէն բան վերջնալէ յետոյ հաստատութիւնը մոլորեցնելու համար անոր ուսին նոր պատմուճան մը նետելու փորձ ընել, անոր հսկէն ուրիշ մեծին բաներ որոճալու համար ... ռակորդի մը դէմ, որ միայն կը ծծադի իրենց միամտութեանը վրայ։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ "ԻՄ ԳԻՐՔԸ,,

Ա ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ)

Միջօրէներուն, ծառերու տակ ինքն իր մէջ ամփոփուած շուքիներուն պէս մարդ մը, այժմ մի՛շտ մենաւոր ու լռակեաց։ Փարիզի հանդարտ Թաղերէն մէկուն խորունկը։

Դաժան ժամանակը այլ եւս հազցուցածէ արծաթարիծ վերարկուն իր վրայ, բայց անիկա միշտ առոյգ է ու ջլապինդ։ Աչքերը միայն հատնող, այնպէս ինչպէս կ'ըլլան հանգչող ջուրերու եղերքին սաւերները երազուն։

Կեանքի փոթորկոտ պայքարներու տակ գունատած, մութ պղինձէ դիմագիծ մը, հինցած առարկայի մը գոյնին ազուորութեամբը լեցուն։ Ահարոնեան իմ վրայ այն զգայութիւնն է ձգեր, կարծես մարդկային դիմագծերու վերածուած հայր երաժշտութիւն մը ըլլար։

Մօտաւորապէս տարի մը առաջ, աշնան առաւօտ մը, տեղ տեղ մոռցուած նիհար կանաչութիւններու, պղտիկ հովին ու ախրութեան մէջէն կ'երթայի Գ. Ահարոնեանը գտնել։

Իմ Գիրքը կոյս էր տակաւին։ Հոն էր ան. իր սենեակը պատէն կախուած մեծադիր Մասիսի շուքին ու կ'աշխատէր։ Ոգեւորուած խօսեցաւ Սայաթ-Նովայի ծով բանաստեղծութեան եւ հասնող հայ երիտասարդ մաքի մասին ու ամէնէն վերջ իմ շերմ հետաքրքրութեանս որպէս պահացում անդրադառնալով իր գործերուն, ըսաւ ճակատագրական խօսքը թէ՝ «Ասոր ձայն եմ առնում, հասնում է ծմեռս, պէտք է շտապել. արտս գեղնել գլուխը կախ է ձգել եւ ես ուշացեր եմ։ Տակաւին երկար գործ ունեմ. Նախ պէտք է որանները կապեմ, ցորենս աղամ ու գալն տուն փոխադրեմ ու մանաւանդ երգիս է ծախսեր, պէտք է գալն նորոգեմ ու յետոյ, ա՛լ կը հանգստանամ»։ Կ'ակնարկէր Նոր Աւարայրը, Իմ Մանկութիւնը, Երիտասարդութիւնը եւայլն անտիպ աշխատութիւններուն։

Կը յիշեմ քանի մը տարի առաջ «Հայրենիք» օրաթերթի մէջ գրած «Հայկական Թուղթակայ» վերնագրով յօղուածը, որուն մէջ մօտաւորապէս սա իմաստով կ'արտայայտուէր, թէ հայ մտաւորականին համար գարհուրանք է, տեսակ մը ադուոր դատապարտութիւն, որ ստիպուած է մինչեւ խոր ծերութիւն գրել. հոգ չէ թէ անօթի, ծարաւ, անտուն որճարաններու անկիւնը. ու խօսքը ուղղելով Շիրվանզադէին՝ կը թելադրէր «մի՛ գրի՛ր, ժամանակն է, ա՛լ հանգստացի՛ր»։

Ահարոնեանի ձմրան սարի ձայն առնելը ինծի իր այս տողերը մտաբերել տուաւ։ Պարզ է թէ երախտապարտ հայութիւնը տարիներ առաջ գիտցած է արդէն որ վաղուց իր կալը կամնուած, ցորենը տանը, երդիքն ալ փակ հանգստի պահն է իրեն համար։ Բայց կա՞յ մշակ մը որ իր դաշտին մէջ հողերու խառնչացման, աշխատանքի պահուն կայծակնահար կամ սրբիկի հարուածին տակ ինկած չըլլայ։

Ահարոնեան իր գեղարուեստական ստեղծագործութեամբ հայ գրականութեան իշխանն է։

Միակ բառով մը՝ Իմ Գիրքը պէտք է որակել հեղինակին կենսագրութիւնը։

Լերան մը կատարէն, վերջալոյսին, ինչպէս որ նայուածք մը կը վազէ, կը խորանայ միջոցէն վար Թափած անհաղ քարակոյտերու, խոշոր կանաչութիւններու վրայէն, այդպէս ալ Ահարոնեան կրթնած իր վաթսունամեակին՝ մշուշոտ ոլորտին մէջէն իր յիշողութիւնը կը հրէ մինչեւ չորս տարեկանը։

Ինչքա՜ն անապառ ներշնչման աղբիւր մանկութենէն ներս։

Բանաստեղծ հոգի մը, այդ յիշատակներէն դատ կարո՞ղ է գտնել ուրիշ կարօտալի մտերմութիւն մը, անոր չափ զուրգուրոտ որ տարածէ իր տամուկ թեւերը յոգնատանջ գլուխ մը հանգչեցնելու համար։

Եւրոպական գրականութիւններու մէջ շեշտուած կարգ մը նորագոյն իմներէն վերջ համատարած հոգեբանական երեւոյթ է որ մեծ արուեստագէտներ իրենց գոհացումը մանկութեան յիշողութիւններու սուզումին մէջ կը գտնեն։ Ահա գերման գրականութեան ամենաուժեղ դէմքերէն Թոմաս Մաննը, Փրանսականէն Ժիւլ Ռոմէն ու մանաւանդ Ֆրանսուա Մորիակը իր Մոնմարթրէն քարթիէ-լաթէն արժէքաւոր աշխատութեամբ, որոնք բոլորը մթութեան մէջ լուսարձակի մը պէս իրենց պզտիկութեան վրայ կը Թափառին։

Գիրքը բազմաթիւ գլուխներու է բաժնուած. կը սկսի իր եղբօր ծննդեան նկարագրութեամբ ու յետոյ կը գծէ տունը, որուն վրայ անզթօրէն կ'իջնէ կտուրը իր սեւ, թանձր զանգուածով։ Հոգ է որ առաջին անգամ իր խանձարուրը կապուեցաւ։ Ասոնց կը յաջորդէ մահուան առաջին դէպքը մը։ Հետզհետէ ուսուցիչներն ու մանաւանդ Մասիսը.

«Մասիսն է իմ առաջին ուսուցիչը, հայոց աշխարհի տիտանը։

«Մինակ ես չեմ. Այս աշխարհում ամէնքը ծնուած օրից սպրում են ... Նրանք լերան անզիմադրելի կախարդանքը։ Նրա խօլական պատկերը բոլոր հոգիների մէջ կընքուած է զարգանդախառն հմայքով։

«Դեռութեան պէս մի բան է Մասսի տիրական տեսքը, նրա ձմռան թովչանքը հոգիների վրայ. նրա դէմ ըմբոստութիւն չը կայ. նրա բռնութիւնն անեմ, թէ Թալիսմանի զօրութիւնը ոչ ոք չի զգում. մշուշի պէս, կամ աւելի ճիշտ՝ մտածումի պէս մանուկ օրերից կամացուկ նա Թափանցում է մեր էութեան խորքը, գունաւորում այն, ու ձեւաւորում։

Ուրիշ տեղ մը կը պատկերացնէ իր գաղթին հօր աշխատանոցը, իրենց այգին, Արազ գետը ուանմէնէն վերջ հայրիկին մահը, երբ անիկա տասներկու տարեկան էր։ Հօն արդէն վերջ կը գտնէ հատորը։

Ահարոնեան ինչպէս միշտ այս անգամ ալ չէ կրցած անհատական ապրումներու մէջ սեղմուիլ ու գետի մը խելայեղ պոռթկումին պէս ճամբէն դուրս գալով իր նայուածքը պտըտցուցած Հայաստանի լայնանիստ թշուառութեան վրայ։ Երբ այգի կը նկարագրուի, այդ անհատի մը հոգի կտորը չէ, այլ համակ հայութեան, որուն ստեղծագործութիւնը տաժանագին է։

Դժուար է քանի մը տողերով տալ գրքին ամբողջ բովանդակութիւնը։ Իւրաքանչիւրն գոհար էջ մը ունի, գիւղի մը մէկ հատիկ ժամացոյցին եւ անոր սերբաշ նկարագրութիւնը տառը պէս բան մըն ալ Ահարոնեանի աշխատութիւնը. ստիպուած ենք անպայման երթալ իր մօտ, կարդալ, հանգչելու համար հայ մտածողի բանաստեղծ հոգին։

* *

Գրագէտ մը երբ կը տեսնէ ուսանցումը իր համբաւին ու մանաւանդ կը զգայ համակրութիւնը, որ կուգայ հասնող երիտասարդ սերունդէն, ներքնապէս իր գրական նկարագիրը կը բարդանայ, կ'ուժեղնայ ա՛լ աւելի։ Անիկա հասարակութեան հարազատ կարծիքին ականջ կը մօտեցնէ, ճիգ կը Թափէ լաւագոյնը տալ, իւրաքանչիւր քայլը համրանքով կ'առնէ, համարձակ կարծիքներու արտայայտման մէջ ու այդպէսով իր վերելքը կ'ըլլայ անսայթաք, հաստատ ու ինքնավստահ։

Ահարոնեան առողջ է։

Իր գրական աշխատութիւններուն իւրաքանչիւրը աստիճանական ոստում մըն է դէպի գեղեցիկը, նուաճում մը ինքն իր մէջ ու մանաւանդ համակ քաղցրութեան կաթէթում մը՝ որպէս բիւրեղացած արուեստ։

«Իմ Գիրքը» մեզի կը բերէ արդի ըմբռնումին համապատասխան ճաշակ ու մանաւանդ ներկայ գրականութիւններու մէջ փնտռուած նորութիւնը։

Վերանորոգուիլ. ժամանակի արժանիքը արուեստագէտի համար։

Գրողի մը մօտ նախ կը փնտռեմ ցեղային դրոշմ։ Թող չկարծուի թէ նեղ մտածողութեան արդիւնք է այս։ Արուեստագէտ մը որ չի կրնար իր ազգային նկարագիրն՝ որքան ալ տաղանդաւոր եղած ըլլայ, ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ։

Ահարոնեան իր արուեստին կատարեալ թէքնիքովը հարազատ հայկական է. տոր մէջ կուգան հոսիլ մեր ցեղային մտաւորականութիւնը, հեթանոսութենէն մնացած փշրանքները, խորունկէն քալող արիական երակը, երկրի տարօրինակ բնութիւնը ու մանաւանդ մեր արեւը։

Ոճ կամ լեզու իր մօտ այնքան դաշնաւոր է, ինքնատիպ այն աստիճան որ կը բաւէ մէկ երկու նախադասութիւն կարդալ առանց ստորագրութեանը նայելու եւ անմիջապէս հաստատել թէ Ահարոնեանինն է։

Հապա՞ իր ընթացող, ոգեւորիչ ռիթմը համակ եւ ամբոջութիւն՝ որ ալիք առ ալիք կ'իջնէ ու կը բարձրանայ ինչպէս մերկ եւ ադուոր մարմնի մը վրայէն հպանցումէ մը քալող ...

Մեր օրերուն իբրեւ նորութիւն գրողէ մը կը պահանջուի արագութիւն, պատկեր եւ այլ խօսքով։ Այս երեքով ալ օժտուած է Ահարոնեանի Իմ Գիրքը։

Արագութիւն եւ պատկեր կայ ամբողջ գործին մէջ այնքան ճոխ ինքնատիպ, ուրկէ կարելի է հաւաքելով տեսակ մը գունաւոր թիթեռնիկի ցուցահանդէս կազմել։

Աչքի խոստանք, որ կուգայ բաներու շարադրութենէն. եւ որ ականջի երաժշտութիւն ըլլալու տեղ՝ տեսողական կախարդանք է։

ՀՐԱՆՏ ՓԱԼՈՒԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՊԱՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

(Թիւտեւրէնով խաղ)

Հավքարձման երկուշաքթի,
Լօ՜ վա՜յ լօ՜ լօ՜, վա՜յ լօ՜ դիլպէր,
Մէվանիդըմը։

Աւա զփոցին ու զգէրընդին,
Լօ՜ վայ՜ լօ՜ լօ՜, վա՜յ լօ՜ ծաւուշ,
Մէվանիդըմը։

Ընկայ հէտ ծարու ափին,
Կրկնէ՛ «Լօ»ն)։

Խոթեցի ծոր Թիից,
(Կրկնէ՛ «Լօն»).

Մանտրտիկ, մանտրտիկ խորմեցի,
Սէլի վրէն բառցուցի,
Կուռնկ ամօլ լծեցի,
Ճընճղուղ ծըղիկ լծեցի,
Նալոց դռնով անցուցի,
Նարոջա դուռն էր կխաքաց,
Մտայ առայ Թազա ծաց.

Անտէր շունը ոտքըս ի խած,
Լօ՜ վա՜յ լօ՜ լօ՜, վա՜յ լօ՜ ծաւուշ,
Մէվանիդըմը։

Հաւաքից
Ա. Աստուրեան

ԲԱՌԵՐԸ.— Դիլպէր,— գեղանի, ծաւուշ.— Թուխ աչուի, Մէվանի,— հիւր։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ...

1926ի Դեկտեմբերին ... առաջծի մէջ (թիւ 212) ... Թարգմանչաց տօնի մասին առաջարկէինք հետեւեալը

— «Լաւագոյն է, որ ... մուտը ամէնուրեք լայն ... արծագանգ տայ ... տօնին, մեր ազգային ... գրականութեան աշխարհ... պատմարժէք դէպքին ... կ'ընէ, որ հայ գաղութները ... կերպով կատարեն այդ ...

Ուրախ ենք ըսելու, ... մեր առաջարկին առաջին ... ձայնը տուաւ Յառաջ, ... ջարկելով որ Հայերն ալ ... ուան մէջ ունենան եւ ... մը —«Հայ Մշակոյթի Օրը», ... պէս ունին Թուրքերը։

Եւ Հայ Մշակոյթի ... յարմար օրը ո՞րն է, ... Թարգմանչաց տօնը — ... դարի ոսկեղէնիկ ժամանակ... Թիւնն ու դպրութիւնը ... Սահակի, Մեսրոպի, ... Խորենացիի, Փարպեցիի, ... նի, Դաւիթ Անյաղթի, եւ ... «Արծաթի Դար»ի մեր ... գրութեան հոյակապ դէմք... Գր. Նարեկացիի, Ներսէս ... հալիի եւ Լամբրոնացիի եւ ... լոց անուններուն եւ յիշա... կին նուիրուած Թարգման... տօնը, համազգային յարգան... երախտագիտութեան տօն ... պէտք է դարձնել։ Ցեղ... նուններուն վրայ պէտք է ... ցնել նաեւ հայ միջնադար... պատմագրութեան, ... գրութեան, տաղերգու... քերթողագրութեան, մէկ ... քով հայ մաքի եւ գրչի ... եւ անյայտ մշակներու եւ ... ծիչներու անունները։ Գոն... րին մէկ անգամ Թող ... հայութիւնը դարեր առաջ ... նայ իր յարգանքը մատուց... լու համար յիշատակին ... որոնք հայ գիրն ու գրակ... Թեան հոյակապ արձանը ... տեցին եւ մեզ հասցուցին։

Թարգմանչաց տօնը — Սա... Պարթեւին եւ Մեսրո... նուիրուած —, սահմանեց ... կայրիշատակ Խրիմեան Հայր... որու կենդանութեան օրով ... չեւ Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի ... րը, ամէն տարի ամրան, ... կանի մէջ. Մեսրոպ Մաշ... գերեզմանին վրայ տեղի ... նար հոգեհանգիստ եւ ... դպրոցական հանդէս եւ ... կը մասնակցէին Էջմիածնի ... մարանի ուսուցիչներն ու ... կերտները։ Տարուան մէջ ... ունինք Թարգմանչաց 2 տօ... Առաջինը կ'իյնայ ամառ... ամառուան մէջ Յունիս— ... ամիսներուն) իսկ երկրորդը ... նան եւ Հոկտեմբերին։

Ամառուան օրը անյարմար ... քանի որ դպրոցները արձակ... են եւ եղանակը տաք։

Աւելի յարմար է երկրո... տօնը՝ Հոկտեմբերին, երբ ... կերտութիւնը Թարմ ապաւ... Թեամբ դպրոցներու մէջ է, ... գով եւ տրամադրութիւն... վառ։

Ուրեմն «Յառաջ»ի ... ջարկած «Հայ Մշակոյթի Օր... պէտք է տօնել ամէն ... աշնան, Հոկտեմբերին Արա... սահմանի մամուլը այս ... Թեամբ աշխատանք պէտք ... կատարէ, որպէսզի «Հայ Մ... կոյթի Օրը» առաջին անգ... ըլլալով տօնուի այս տարի ... Հոկտեմբերի Ցին, Շաբաթ ... Թարգմանչաց տօնին, որ պի... կոչուի այսուհետեւ «Հայ Մ... կոյթի Օրը»։ Այդ օրը պէտք ... կազմակերպել զանազան ... դէսներ մասնակցութեամբ ... խտիր բոլոր Հայերու։

Գրոց գիւտէն (412 Թ.) ... եալ մինչեւ 19րդ դարու ... ջերը, հայ կեանքի մէջ ի ... եկած գրչի եւ մաքի բոլոր ... քերը պէտք է յիշատակութ... արժանանան այդ հանդէս... րուն մէջ։

Ժամանակ է որ գիտակցի... եւ կատարենք «Հայ Մշակ... Օրը», ինչ որ ազգային սեպ... տէն, ներկայ օրերու մէջ կենս... կան անհրաժեշտութիւն ...

«Հայ մշակոյթի Օրը» ... հին դարուց յիշատակ... պիտի ոգեւորէ մեր նոր ... գը, եւ զանազան գաղութներ... մէջ ուծացման եւ կորուստ... մատնուած հայութեան ... մէջ վառ պիտի պահէ հայ ... քի եւ դպրութեան երախտ... մշակներու անունն ու յիշ... տակը։

Թաւրիզ ՀԱՅԿ ԱՃԵՄԵԱՆ

ԽՈՒՂ

...ՑՈՂ»... ԹԷ ԽԵՆԹԵՑՈՂ

...բժիշկ բարեկամ մը՝ անցեալ... ...ին ղրկած էր Ցօղ ա... ...Թերթի մը երկու Թիւերը: ...Ցօղը, խմբագրութիւն կը հրա... ...րակուի Մարսէյլի մէջ, երկու ...ամիսը ի վեր: Ունի բազում ...աշխատակիցներ ու ...ընթերցողներ: Երջա... ...ութեան մէջ է 17 երկիրնե... ...մէջ: Հոգեւոր ամսաթերթ ...է, ինչպէս ուրիշներ մարմ... ...կամ մարմնամարզական ...Ցօղը մարմնատեաց է ...հոգեպաշտ: կ'ընէ հոգեկան ...վանքներ, աղշաւներ, խաղեր ...մրցումներ...ութիւններ: Իր բո... ...ները գրեթէ Ցօղ ...անուն իրենց վերնագիր... ...ութեան մէջ օրինակի համար.

— Ցօղերու աւուն,
— Ցօղին Հէքեաթը,
— Գարնան ցօղը եւ մեր Ցօղ»ը,
— «Ցօղ»ը տոմսակ երկնից ...ագաւորութեան,
— Ա՛ս «Ցօղ»,
— Ցօղունին ցօղը,
— Ցօղը եւ ցնծացողը ,

...բոլոր աշխատակիցները Թեր... ...ին անունին շուրջ կը դառ... ...ն, գայն կը ծորովեն, անոր ...կը մանեն... ուղեղով, անով ...րսուն կ'անցընեն ու կ'սր... ...ն եւ ամէնուն կը կլլեցնեն ...թը կայ միասին հայրենը ...ութիւնով խմբագրա... ...ն մը, որուն մէջ կը թելա... ...ի օրը երեք անգամ, առ... ...կէսօր, իրիկուն՝ աչքերը ...ու նայիլ Յիսուսի: Իրենց ...ին այս կոյրի մաղթանքը ...իմ Տէր, ի՛նչ կը գրեն.

«Մենք անձնապէս շատ ...ցանք այս կեղծ կար... ...ութիւնէն ու օրհնութեա... ...մեզ զերծ...

...ու օրկէ ցօղի շատ օրհնութիւն, ...ը խղճմտ եւ փակեն աչքեր... ...ի եւ ու եւ գիշեր չքանա... ...համար:

...գրագիտու Յաւաճեան անուն ...ննաստակ մը կը քերթէ առ... ...

«Կ'ուզեմ փայլել, մար... միւս ըրէ աւեր.
Երկինք թռչելու տար ինձ հը... րաւէր»:

...Հոգին ախորժ մըն է կ'երեւի ...«եղբայր» գալուր.
...Ուրիշ մը, գետին քով, կ'երգէ.
...Ինչ ադուոր է աս գետին քով,
Նստիլ խոտերու վրայ,
Եւ աղօթել բոլոր սրտով.
«Մ'մ Տէր Յիսուս ինծ զըթա...»

...Աղօթիլ է գթութեան: Տէրը ...ին դեռ երիտասարդ ալ է. ...Ուրիշ մը, ...ԹԷՆ, կը ...

«Անցեալ կէսօրին երբ Տիրո... ...անը մէջ հոգիս յագեցնող ...Դիրքս կը կարդայի, յան... ...ոյ շնորհք մը խնդրելու հա... ...ծունկի եկայ եւ աղօթեցի ...ոջ: Առաջին պէտքս որ ...ցի կոտրած սրտի մը տիրա...

նալս էր: Խնդրեցի ու առի, իր ձրի շնորհքովը: Փա՛ռք իր Անուանը»:

Եւ Ներդաշնակութիւնը կատարեալ է, կոտրած ուղեղին կոտրած ալ սիրտ, ինչպէս առողջ մարմնին առողջ միտք:

Ցօղի աշխատակիցներէն մէկն ալ Վօժ լեռան կատարին վրայ, 500 մեթր բարձր, կը բանայ Աստուածաշունչը եւ կը սկսի համրել թէ քանի՛ անգամ Ցօղ բառը գործածուած է անոր մէջ :

Բժիշկ բարեկամիս կը վերադարձնեմ այս դժբախտ Ցօղեաններ, պաղատագին խնդրելով որ զանոնք դարմանելու համար անհրաժեշտ խորհրդակցութեան հրաւիրէ փարիզահայ բժշկական կաճառը:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

27 ՄԻԼԻՈՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ

Ուաշինկթընի մէջ մասնաւոր գրասենեակ մը կայ, որ ճշգրտութեամբ կը պատրաստէ աշխարհի վրայ գտնուած բոլոր ինքնաշարժներուն վիճակագրութիւնը:

Համաձայն այդ վիճակագրութեան, Յունուարին աշխարհի վրայ կար 27,650,267 ինքնաշարժ: Միայն Մ. Նահանգները ունէին 22,137,334 ինքնաշարժ, Անգլիա՝ 1,023,651, Ֆրանսա՝ 891,000, Գանատա՝ 826,918, Աւստրալիա՝ 365,615, Գերմանիա՝ 319,000, Արժանթին 222,600, Իտալիա՝ 138,177, Սպանիա՝ 135,000: Ռուսիոյ մասին վիճակագրութիւն կազմուած չէ, բայց կը կարծուի որ խորհրդային դրախտին մէջ ինքնաշարժներու թիւը աննշան է:

...ԵՒ ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ԶՈՀ

Այս մեր դարուն պատերազմներէն աւելի զոհեր կը խլեն ինքնաշարժները: Ուաշինկթընի մէջ, ինքնաշարժի առեւտրական սենեակին հրատարակած վիճակագրութիւններուն համաձայն, ինքնաշարժներու զոհերուն թիւը մեծ պատերազմի ընթացքին մեռած ամերիկեան զինուորներէն շատ է

1 Յունուար 1919էն մինչեւ 31 դեկտեմբեր 1926ը, ինքնաշարժները Թաղած են 137,017 մարդ, մինչդեռ պատերազմի ամերիկայի զոհերուն թիւն է 120,050: Իսկ ջախջախուածներէն ի վեր, միայն ինքնաշարժի վիրաւորներուն թիւը կը հասնի 3,500,000ի:

ՀԱՅ ՀՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Վալապրի Հողագիտական եւ Այգեգործական վարժարանէն այս տարի շրջանաւարտ եղան երկու հայ ուսանողներ՝ Օննիկ Գարամանեան, Գույկարիայէն, որ երրորդ հանդիսացած է իր շրջանաւարտ ընկերներուն մէջ եւ պատուոյ շքագրամի արժանացած երկրագործական նախարարութենէն, միւսը՝ Գ. Մ. Սրկաթենց, որ նոյնպէս յաջող կերպով աւարտած է՝ հանդիսանալով վեցերորդ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՓ ՄԸ ՀԱՅԵՐ

ՄՈՒԼԻՆԷ.— Մէկ ամիսէ ի վեր կը գտնուիմ այս գիւղը, որ Նիսի շրջանին մէջ եւ Իտալիոյ սահմանին վրայ կը գտնուի լեռներուն մէջ Ճամբայ կը շինենք 14 հայ տղաքներ ենք. օրական 10 ժամ կ'աշխատինք եւ փոխարէն կը ստանանք 30 ֆրանք. որով ժամը 3 ֆրանքի կուգայ: Այստեղի օդն ու ջուրը չեմ կրնար նկարագրել՝ այնքան զով ու պաղ է: Շատեր օգափոխութեան համար հոս կուգան լեռներուն գագաթը՝ որ նիսէն 1650 մեթր բարձր է: Երբեմն չենք տեսներ, որովհետեւ ամպերը մեզ կը հովանաւորեն ու օդը կը զովացնեն:

Բոլորս ալ համերաշխօրէն կ'ապրինք տաղաւարներուն տակ: Մեր մօտերը զինուորներ ալ կան: Գործատէրը իւրաքանչիւրիս վերմակ ու ծածկոց տուած եւ ապրուստիս ալ ապահովուած է: Մօտակայ մեզմէ 8—10 քիլոմեթր է: Բուն մեր կեցած տեղը «Թիւրբինի» կ'ըսուի եւ ամարանոց է: Կաթն ու պանիրը առատ է: Ն մեր տաղաւարին մէջ 9 հոգի ենք, 6 հայ երիտասարդներ եւ 3 Արաբներ: Հայերէն 3ը Իզմիրցի են եւ երեքն ալ Պրուսայի Ուեծ-Նոր գիւղէն: Ունինք նաեւ հայ սափրիչ մը: Շատ անգամ կէսօրները 8—9 հոգիով իրար կը միանանք ու միասին կը ճաշենք:

Այստեղի գործը անվայրուն է, ամառուան կիզիչ եղանակին մէջ հոս զուրտ կ'ընէ վաղը աշնան օդը անտանելի պիտի դառնայ, եւ չպիտի կրնանք աշխատիլ

ՅՈՎՀ. ՕՆՆԻԿԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՌՕՆԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Rosny-sous-Boisի հայութենէն 11 երիտասարդներ նախնական ժողով մը գումարեցին 18 Յուլիսին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը կազմելու համար: Փափաքը միահամուռ էր եւ իսկոյն նախապատրաստական կազմակերպչական գործերուն համար կազմուեցաւ ժամանակաւոր մարմին մը, իսկ երկրորդ ժողովի մը մէջ ընտրուեցաւ վարչութիւնը հետեւեալներէ. Գ. Գ. Սարգիս Ալէպպորեան՝ ատենապետ, Զաւէն Յովհաննէսեան՝ ատենադպիր, Ժան Գազեան՝ գանձապահ, Բամպուքճեան Արսաշէս՝ գոյքապահ, Արբերեան Հրաչ՝ համարակալ, Սարըեան Միհրան եւ Մինթանճեան Ժիրայր՝ խորհրդականներ:

Որպէսզի կարողանայ աւելի մեծ զարկ տալ նորածին միութեան եւ կարենայ հաւաքել մօտ արուարձաններու մէջ ցրուած երիտասարդութիւնը, միութիւնը կոչ մը ուղղեց թերթերու միջոցաւ եւ յաջողեցաւ իրեն հետ կապել հետեւեալ արուարձանները.— Noisy-le-Sec, Le Raincy, Gagny, Gargan, Neuilly-Plaisance, Nogent le Perreux, Fontenay, La Boissière, Villemomble եւ Montreuil.

Միութիւնը այսօր ունի 34 անդամներ թիւ մը որ գանցառելի չէ, երբ նկատի առնուի թէ մէկ ամսուան կեանք իսկ չունի դեռ:

Միութեան պատուոյ նախագահ անուանուած է Գ. Մարք Բամպուքճեան.

Ամէն Կիրակի տեղի կ'ունենան կանոնաւորապէս գնդակի եւ athlétique խաղերու փորձերը մեծ ոգեւորութեամբ եւ կարգապահութեամբ:

Ինչքան լաւ ու երջանիկ եղած պիտի ըլլար, եթէ ամէն կողմ այս ուղղութեամբ շարժումներ տեսնուէին եւ մենք փոխանակ Dancingներու մէջ պարելով հիւծելու, դաշտերու մէջ վերածնէինք:

. . .

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ամէն խաղ իր եղանակն ունի. Ամառը գնդախաղը կը դադրի ու խաղացողները քանի մը ամիս հանգիստ կ'ընեն: Այս տարի ֆութպոլիստները շատ կարճ եւ անբաւական դադար մը միայն ունեցան, որովհետեւ եղանակը պաշտօնապէս փակուեցաւ միայն Յունիս 19ին: Իսկ Յուլիս 15ին արդէն բոլոր խումբերը փորձի սկսան: Օգոստոս 21ի կիրակին Ֆրանսայի խումբերուն մեծ մասը պիտի սկսի մրցումներուն: Փարիզի մէջ ախոյեանութեան մրցումները կը սկսին Սեպտեմբեր 11ին:

Հայ խումբերն ալ երկար ատենէ ի վեր կը կատարեն փորձեր, բայց՝ շատ անկանոն կերպով: Ամէն կիրակի Գոլոմպէլի դաշտին վրայ կուգան քանի մը ժամ խաղալ խումբ մը ֆութպոլիստներ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.էն եւ Հ. Հ. Մ. Մ.էն: Երբ խումբերը կը սկսին իրենց փորձերուն, խումբը ամբողջ կազմով պէտք է դաշտ ելլէ եւ ոչ թէ կիսկատար:

Մինչ հայկական փորձերուն ներկայ կ'ըլլան հայ Մարզականի առաջին խումբէն երկու խաղացող, Հ. Մ. Ը. Մ.էն ալ 4—5 հոգի միայն:

Փափաքելի է որ յառաջիկայ կիրակի ֆրանսական խումբերուն հետ միասին հայկ. միութիւններն ալ լաւ կազմով դաշտ հանեն իրենց խումբերը: Կը կրկնենք թէ խումբի մը փայլելու շրջանը եղանակի սկիզբը ու վերջն է:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Սեպտ. 22ի Տէմփի—Թընի մրցման համար մինչեւ հիմա մէկ միլիոն տոլարէն աւելի տոմսակ սպառած է:

Տէմփի Օգոստոս 19ին Չիքակոյի մէջ պիտի սկսի փորձերուն:

∴ Երէկ գրեցինք թէ Տէլանի յաղթեց Փաոլինոյի: Այս մրցումը աշխարհի ախոյեանութեան նախնական մրցումներէն մէկն էր: Փաոլինոյի պարտութիւնով Եւրոպայի ախոյեանը այլեւս չպիտի կրնայ մասնակցիլ այդ մրցման, ու քիչ ատենէն Եւրոպա պիտի վերադառնայ:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅՈՒ ԿՌՒԻ.— Մեզի կը գրեն — Իսի-լէ-Մուլինոյի մէջ Մշեցի Վարդան Աւետիսեան կը նշանուի հայ օրիորդի մը հետ: Նօթը հազար ֆր. կը ծախսէ հարսնցուին հագուստի եւ զարդի համար: Առտու մը, օրիորդը օժիտը շալկած կը փախի գձպի Յունաստանէ Վարդան, ընկերոջը Տիգրան Մխիթարեանի հետ կ'երթայ աղջկան ծնողքին տունը, բացատրութիւն պահանջելու համար: Ու կռիւի կը բռնուին: Դրացի Ֆրանսացիները, անցած գարձածէն անտեղեակ, Յոյնի մը գրգռումով, կը յարձակին երկու երիտասարդներուն վրայ: Լաւ մը կը ծեծեն եւ վիրաւոր կը ձգեն գետին: Լեզու չգիտնալով, խեղճերը կը մնան բանտարկուած:

Ս. ՍԱՆՈՍԵԱՆ

ՄՈՒԹ ՈՃԻՐ ՄԸ.— Քանի մէջ, գիշերուան ժամը 11ին, երկու մարդիկ ինքնաշարժ մը կանչեցին Գրընուվիլի կայարանը երթալու համար: Երբ հասան, ճամբորդները մտան սրճարան մը: Ինքնաշարժին վարիչը յանկարծ լսեց, որ ներսը քերնի կռիւ մը տեղի կ'ունենայ: Քիչ վերջ երկու անծանօթները դուրս ելան եւ սկսան հալածել սրճարանին տէրը: Անոր ալ, ամուսինը ազատելու համար դուրս ելաւ եւ՝ ատրճանակը տնկեց ու կրակեց: Անծանօթներէն մէկը ինկաւ գետին: Անմիջապէս հալածեալն ու հալածողը բարեկամացան, առին վիրաւորը եւ ինքնաշարժ դրին: Նոյն պահուն կինը կ'ուղղուէր ոստիկանատուն: Ճամբան վիրաւորը մեռաւ, իսկ ընկերը փախաւ:

Սրճարանին տէրը ու տիկինը կը պնդեն թէ չեն ճանչնար մեռնողն ալ, փախչողն ալ:

ՄԱՂՆԵՐԸ ԿԱՐԾ. ԽԵԼՔՆ ԱԼ ԿԱՐՃ— Լոնտոնի մէջ տիկին Սառա Թըրնըր ունէր մազեր օձագալար: Խել քին փչեց, ելաւ կտրեց:

Զափազանց տգեղցաւ, խելքը կարճցաւ, նեղցաւ, ու հատաւ:

Առտու մը, մազերուն կարօտէն, ինքզինքը կախեց ձեղունէն:

Բժիշկ մը, որ ծանօթ էր տիկնոջ, յայտնեց թէ հակառակ երիտասարդութեանը ուղեղը պառաւցած էր տիկին Թըրնըրի:

ԽԵՆԴԻ ԿԻՆԸ.— Ցիկին Փիսար ներկայացաւ Աւան-Մոնրուժի ոստիկանատունը եւ յայտարարեց.

— Ցունս կրակի տուի: Բանտարկեցէք զիս:

Ոստիկանները խենթ կարծեցին զայն: Սակայն քննութիւնը ցոյց տուաւ որ կնոջ պատմութիւնը ճիշդ է:

Ցիկին Փիսար կը բնակէր հաւաւտի մը տանը մէջ: Վերջերս տան տէրը, ուզելով ինք բնակիլ հոն, բոլոր վարձակալները ճամբած էր: Ցիկին Փիսար, չափազանց զգացուած այս հրամանէն, կ'որոշէ վրէժ լուծել հրդեհելով տունը: Կը փակէ դուռ ու պատուհան, քարիւղ կը լեցնէ եւ կրակի կուտայ: Երբ բոցերը ներսը կը ճարճատէին, ինք միւս սենեակին մէջ, ձեղունէն չուան մը կը կախէ անձնասպան ըլլալու համար, բայց չուանը կը փրթի: Այն ատեն կը փորձէ թոյն խմել: Սակայն լեղի ըլլալով, մէկ կողմ կը նետէ: Ցեսնելով որ մեռնիլը դժուար գործ է եւ միւս կողմէ խիղճն ալ ըմբոստացած է, յարմար կը տեսնէ երթալ լուր տալ ոստիկանութեան:

Հրշէջները կը յաջողին մարել կրակը:

ԱՀՌԵԼԻ Է.— Վանվի գիւղերէն մէկուն մէջ, երկու հողագործներ, Պրոհան եւ Դանիէլ, շաբունակ կը կռուէին, ամէն անգամ որ իրարու հանդիպէին:

Հինգշաբթի իրիկուն, Դանիէլ ախոռը կը մաքրէր, երբ դուռնէն շուք մը ներս ինկաւ: Դարձաւ եւ թքաւ շուքին վրայ եւ հայհոյութիւն մը գլորեց շուքին տիրոջը: Այս անգամ Պրոհանն էր, որ վառօդի պէս պայթելով, ներս կը մտնէր: Փոթո՛րիկ: Ախոռը սարսեցաւ եւ եղները գարմացան:

Դանիէլ երկաթէ երկժանին վերցուց եւ մխեց Պրոհանի գլխուն մէջ: Երկաթէ ատամները ծակեցին գանկը եւ մարդը գետին ինկաւ: Դանիէլ, յետոյ, սկսաւ ոտքով կոխկրտել եւ փշրել գանկը:

Անձրագործը ձերբակալուեցաւ:

ԴԻՆՈՎ ԿԻՆԸ.— Սէն-Նաւզէրի շրջակաները, գիւղի մը մէջ, բանւոր մը կին մը ունէր, ու կինը գինովի մեծ համբաւ ունէր:

Անցեալ իրիկուն, բանւորը դարձաւ տուն: Ութը՛ զաւակները անօթի նստեր էին եւ կինը ճաշը պատրաստած չէր: Սովորականին պէս, նեղացաւ ու յանդիմանեց կինը, յետոյ սկսաւ ճաշ պատրաստել տղոցը: Կինը, որ խմած էր, պարպեց հայհոյութեան տոպրակը: Բանւորը ինքնիրմէ ելած, ձեռքի դանակը մխեց կնոջը սիրտը:

Կինը անմիջապէս մեռաւ: Բանւորը գնաց յանձնուիլ ոստիկանատուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 36)

...ՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՒ ԴԱՑԻՆ ՕՐՁԻՆ ՄԷՋ

...Ինչպէս կը տեսնէք, «Օրիոր...»ը պահպանուած էր:

...Վերակացուն ուղղուեցաւ դէպի դուռ մը, որ ծածկուած էր ...ոսկական հոյակապ կերպասե...ի մը եւ մին եւ ձեռքը ձեռքին ...ելով կանչեց

— Ընկուշքա

Անմիջապէս քարեմոյն սենեկապանուհի մը երեւցաւ:

— Ահա՛ նոր ինքնաշարժիչը, վերակացուն, կ'ուզե՛ս լուր Օրիորդին, եւ զայն անոր ...յացնել.

— Սակայն Օրիորդը դեռ լոգանքին է եւ չեմ գիտեր թէ

— Հոգ չէ. ըսէ իրեն որ ...ինքը փոխընդունիլ կ'ուզէ ...կուզամ, ես ալ արդէն թա...

գին մէջ երթալիք տեղ մը ունիմ եւ...

— Ի՞նչ կայ, հարցուց ձայն մը որ կարծեցի թէ քովի սենեակէն կուգար ի՞նչ է այս աղմուկը.

— Օրի՛որդ, պատասխանեց սենեկապանուհին, նոր ինքնաշարժիչն է որ եկեր է ձեզի ներկայանալու:

— Ինչպէ՞ս, արդէ՛ն. անկողնէն չիտակ հա՞ս է եկեր ուրեմն ըսէք իրեն որ բոպէ մը սպասէ:

Բոպէն կէս ժամ տեւեց, ինչ որ ինծի թոյլ տուաւ խնամքով քննելու կացութիւնը եւ պատասխաններս պատրաստելու:

Ի՜րօք, Կարմիր կոյսին հետ ունենալիք տեսակցութենէս կախում ունէր պաշտօնիս յաջողութիւնը. գիպուածին բան մը ձգելու չէր ուրեմն եւ մտածուած խաղալու էր. մանաւանդ որ թշնամին վտանգաւոր կ'երեւէր.

Այսպէս խորհրդածելու վրայ էի երբ սենեկապանուհին վարագոյրը վերցնելով ըսաւ.

— Կ'ուզե՞ս գալ, ընկե՛ր, Օրիորդը կը սպասէ

— Կ'երեւի. ըսի ինքնիրենս, այս տան մէջ բոլորը «ընկեր» են. բայց ի՞նչ գիւային ընկերութիւն է այդ:

Առանց պատասխանելու խոնարհեցայ եւ նախ մտայ արեւելեան ձեւակով կահաւորուած ներքնասենեակ մը, եւ յետոյ աշխատութեան սենեակ մը, որուն մէջտեղը թ թածրարներով ծանրաբեռնուած գրասեղան մը կար:

Զգենք որ արդէն ամէն տեղ թղթածրարներով լեցուն էին, աթոռներուն թիկնաթոռներուն, զարդասեղաններուն վրայ գետնին վրայ նոյն իսկ թղթածրարներ կային. գրասեղանին վրայ, աչքի զարնող կերպով, երկու ձերմակ մարմարէ կիսանդրիներ կային,

Լէնին եւ Կարլ Մարքս

Երկու կիսանդրիներուն միջեւ միութեան գիծի պէս դրուած էր մեծ կաղամար մը, որ կը ներկայացնէր դրամատէր հիդրան զգետնող գործաւոր մը, եւ այդ կաղամարին եռեւը կին մը կար:

Կարմիր կոյսը:

Գլխարկս ձեռքս, յարգալից բայց արժանաւոր կեցուածքով մը, քարացեր կեցեր էի:

Դիրքս մէջ չէր մտներ ստորնանալ այս կնոջ առջեւ. ինքնաշարժիչը ծառայ չէ. գործաւոր է. եւ Ռուսիոյ մէջ, գոնէ տեսականօրէն, գործաւորը թագաւոր է:

Գիտենք թէ ի՞նչ կ'արժէ այս թագաւորութիւնը. բայց այն գրութեան մէջ որ կը գտնուէի, եւ որ շիտակը, շատ սարսափելի էր, ինծի չէր իյնար անոր արժէքը կասկածիլ

Բոսորագոյն աւուրէ ներքնազգեստ մը մէջ սեղմուած, եւ մազերուն վրայ նոյն գոյնով շղարշ մը կապած, Կարմիր Կոյսը ակնապիշ զիս կը դիտէր:

Ցանկարծ ոտքի ելլելով, ինծի մօտեցաւ եւ ժպտագին ըսաւ.

— Ողջո՛յն եւ եղբայրութի՛ւն ընկեր

— Ողջո՛յն քեզի, պատասխանեցի

— Արդեօ՞ք միւսլիմա՞ն ես

— Ո՛չ, Վրացի եմ:

— Ա՜հ, ո՞ր գեղէն:

— Նիկիտ:

Ա՜հ, ա՜հ, Նիկի՜տ, ինչ որ կը նշանակէ, քաջ եւ հաւատարիմ:

Ժպտագին խոնարհեցայ:

Երկարօրէն զիս դիտեց յետոյ շարունակեց

— Գիտե՞ս թէ ազուոր մանչ ես, եւ եթէ բարեկամուհիներս քեզ տեսնեն կառքիս վրայ, պիտի նախանձին ինծմէ:

Կարմրելով խոնարհեցայ:

— Ամուսնացա՞ծ ես, հարցուց

— Ո՛չ. ըսի:

— Ոչ իսկ սովետական նորաձեւութեամբ:

— Ո՛չ երբեք:

— Ա՜հ, զարմանալի է: Ինչո՞ւ ուրեմն այդ մատանին, հարցուց, մատիս վրայ ցոյց տալով իմ մատանիս:

— Մօրս մատանին է:

— Սրտի տէր մարդ կ'երեւիս:

Առանց ուզելու, եւ անոր վրայ ազդելու անհրաժեշտութենէն, ինչպէս նաեւ զայն ինծմով հետաքրքրելու փափաքէն մղուած, պատասխանեցի, բայց այս անգամ ֆրանսերէն, Սիտի նշանաւոր խօսքով,

«Հօրմէս զատ ամէն մարդ պիտի կրնար զայն փորձել»

Ա՜հ, ի՜նչ անխոհեմութիւն էր որ գործեր էի:

Ցեսայ որ վայրկենին անոր դէմքը գունատեցաւ, աչքերը կասկածով լեցուեցան.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԻՐԻՑԱՆՑ

տող մարդիկը իրաւունք ունի՞ն բնակելու Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Այս պատճառով, հաւանաբար բազմաթիւ օտարականներ դուրս հանուին Միացեալ Նահանգներէն։

Աշխատանքի նախարարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է օտարականներու ցոյցերուն դէմ։ Արդէն ամէն ամիս հազարաւոր օտարականներ կը վտարուին, մէնե ասոնք «անբաղձալի»ներ են, որոնք Միացեալ Նահանգները մտած են խարդախութեամբ։

Կոմս Թաոն տը Ռէվէլ որ պետն է Միացեալ Նահանգներու իտալացի ֆաշիստներուն, Հռոմ հասաւ եւ յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներու մէջ ներկայիս գոյութիւն ունին հարիւրեակ մը ֆաշիստ խմբակներու, որոնց կ'անդամակցին մօտ 14.000 հոգի։ «Մեր նպատակն է, բսաւ, պայքարիլ համայնավարական եւ յեղափոխական քարոզութիւններու դէմ։ Ուրեմն կարելի չէ մեղմէ կասկածիլ թէ ո եւ է համակրութիւն ունինք ծայրայեղներուն հանդէպ։ Կառավարիչ Ֆուլլըրի խնդրագիր մը յանձնեցինք, յայտնելով որ «մենք բոլորս ալ պատրաստ ենք զոհաբերելու մեր կեանքը կռուելու համար Սաքքօի եւ Վանցէթթիի գաղափարներուն դէմ, սակայն անոնք կը գտնուին այնպիսի պարագայի մը մէջ, որ տարրական մարդասիրութիւնը կը պահանջէ վերաքննել անոնց դատը։»

Դատաւոր Թէյըր ուրբաթ օր երկու ժամ տեսակցեցաւ պաշտպան փաստաբաններուն հետ։

Սաքքօի վիճակը շատ ծանր է։ Հակառակ կնոջ աղաչանքներուն, որ կը խնդրէ թեթեւ սնունդներ առնել, Սաքքօ կը յամառի ծոմ պահել։ Իսկ Վանցէթթի զուարթ է, կը խմէ արգանակ, թէյ ու սուրճ։

Յունաստանի նախարարական տագնապը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, հելլէն միացեալ դահլիճը իր հրաժարականը ներկայացուց հանրապետութեան Նախագահ Գօնտուրիօթիսի, որ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնեց դարձեալ վարչապետ Զայիմիսի։ Նկատելով որ նախարարական տագնապին պատճառ եղած է միայն Ներքին Նախարար Ցալտարիս, այս վերջինը դուրս պիտի ձգուի նոր դահլիճէն, որ պիտի կազմուի նոյն տարրերով։

ՊՈՒԼԿԱՐԵՒՍԵՐԲ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սերպիոյ Թագաւորը, Ալեքսանդր, այս օրերս կը գտնուի Միւնիխի մէկ պանդոկին մէջ՝ կոմս Թոփոլա անունով։ Կը կարծուի թէ հոն պիտի տեսակցի Պօրիս Թագաւորին հետ՝ պուլկարեւսերպ մերձեցման մասին։

Զօրավարներ մահուան դատապարտուած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ ռուս Նախկին զօրավար Անէքօֆ եւ իր սպայակոյտին պետ, զօրավար Նոնիսօֆ, 1921-1922 տարուան ընթացքին սովետներու դէմ ապստամբութեան մը ամբաստանութեան տակ, ուրբաթ օր դատարանին կողմէ մահուան դատապարտուեցան։

Նոր Լէոն Տոտէի խնդիր մը

Երէկ գրեցինք զօրավար Զակորսքիի խորհրդաւոր անյայտացումը։ Նոր լուրերու համաձայն լեհ բանակի նախկին հրամանատարը ոչ թէ ազատ արձակուած, այլ բանտէն փախած է Լէոն Տոտէի պէս եւ արտասահման ապաստանած։

Անցեալ կիրակի, երեք սպաներ կը ներկայանան Վիլնայի բանտը եւ տնօրէնին կը յանձնեն պաշտօնաթուղթ մը, որ կը հրամայէր, պատուոյ խօսք առնելէ յետոյ, անմիջապէս ազատ արձակել զօրավարը, Վարշաւայի մէջ նախագահ Փիլսուցքիի ներկայանալու համար։ Բարեմիտ տնօրէնը բանտարկեալը կը յանձնէ սպաներուն, որոնք անմիջապէս կ'անհետանան։ Յաջորդ օրը, բանտին տնօրէնը կը հեռագրէ Վարշաւա՝ հասկնալու համար թէ զօրավարը հասա՞ծ է արդէն։ Այն ատեն միայն կը հասկնայ խաբուիլը։ Մինչ այդ, զօրավարը անցած էր սահմանը։

Պետական հարուած Փորթուկալի մէջ

Լիզպոնէն կը հեռագրեն թէ պետական հարուածի փորձ մը կատարուեցաւ ուրբաթ առաւօտ, սակայն ձախողեցաւ։

Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ տէրն է կացութեան, եւ կրթնած բանակին ջախջախիչ մեծամասնութեան վրայ պիտի կրնայ պաշտպանել հանրապետութիւնը։

Բոլոր նախարարները եւ բանակը միացած են վարչաձեւին պաշտպանութեան մամար։

Ապստամբութիւն Պոլիվիոյ մէջ

Պոլիվիայի Փօթօսքա գաւառին մէջ, 2700 հնդիկներ ապստամբելով յառաջացան երկրի աւելի քաղաքակիրթ մասերուն վրայ։ Սպաննած ու վիրաւորած են բազմաթիւ ճերմակներ։ Կառավարական ուժերը յաջողած են ձերբակալել 37 տարբեր պետերը։ Ապստամբութիւնը տարածուած է Զայանթա, Քօլքէչաքաս, Փօքօաթա գաւառներուն մէջ։ Պոլշեւիկեան մատ կայ գործին մէջ։

Ուկրայնայի ընդդիմադիրները

Յուլիս 27ին, Մոսկուա, Կրէմլինի պալատին մէջ գումարուեցաւ կեդր. Վերահսկիչ Յանձնաժողովին լիակատար նիստը, նախագահութեամբ Օրժոնիկիցէի։ Ուկրայինայի ներկայացուցիչը Զարոնսկի, իր զեկուցման ընթացքին, խօսեցաւ նաեւ ընդդիմադիրներու մասին.—

Ընդդիմադիրները Ուկրայինայի մէջ կը կատարեն միեւնոյն հակակուսակցական աշխատանքը, ինչպէս կը կատարուին Մոսկուայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Անոնց գործունէութիւնը ուժեղացաւ մասնաւորապէս վերջերս։ Մենք ձեռք ձգեցինք բազմաթիւ վաւերաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ ընդդիմադիրները փորձած են կապ հաստատել կուսակցութեան թշնամի տարրերուն հետ։

Վերջին մէկ ու կէս տարուան ընթացքին պատասխանատուութեան կանչուեցան 27 ընդդիմադիրներ, որոնց 12ը արտաքսուեցան կուսակցութենէն։ Ի վերջոյ, Զարոնսկի կը ջանայ համոզել իր ընկերները, ընդդիմադիրները հեղինակութիւն չեն վայելեր բանուորներուն մէջ. նոյնիսկ, «քանի մը տեղերէ քողոքած են, թէ ինչո՛ւ համար Վերահսկիչ Յանձնաժողովը մեղմ կը վերաբերուի ընդդիմադիրներու հետ, որոնք խախտած են կուսակցական կարգապահութիւնը։

ԱՅՍՕՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այսօր կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, 73 Bld. Montparnasse սրճարանը. Մէթրօ Montparnasse.

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Յարօն-Յուրուքեանի հայրենակցական միութեան կողմէ, այսօր կիրակի: ջոկ պիւֆէ աժան գիներով: Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերել: Խանդավառութիւններ, երգ, հայկական պար եւ նուագ: կը մասնակցի Թաւխտ Աբգար, Գեղեցիկ անակնկալներ, ուրախ ժամանց, մուտքը ազատ է:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մոնփարնասէն շոգեկառք, իջնել Շավիլի կայարանը: Լուվրէն կամ Փօրթ տը Սէն Քլուէն առնել Թիւ 1 հանրակառքը իջնել Doisu, կայանը: կազմակերպիչները պիտի առաջնորդեն ժողովուրդը ժամը 9—12 եւ 2էն 4:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հ.Յ.Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէի կողմէ այսօր կիր. ցերեկ ժամը 2.30ին Salle des Fêtes. Rue de Paris

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

եւ խիստ ծիծաղաշարժ քոմէտի մը

Մասնակցութեամբ դերասանուհի Օր. Ե. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւրունդ խումբի ժողովը այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաֆէ Մէթրօ:

Հ. Յ. Դ. Գլխանքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այսօր կիր. առաւօտ ժամը 10ին ծանօթ հաւաքատեղին, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գնոնի խումբի ընկերները, 16 Օգոստոս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Դպրոցարանի սրահը. ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան անդամ եւ համակիր բոլոր Առնուվիլցիները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին այսօր կիր. կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին Գ. Նիկողոսեանի սրճարանին մէջ, Առնուվիլի մէջ եւս կազմելու համար Զ. Ե. Ռ. Մ. մասնաճիւղ մը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosny s. Boisի մասնաճիւղին ֆութպոլի խաղերը տեղի կ'ունենան, այսօր կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, հաւաքավայր Rosnyի Squareին մէջ, կայարանին դէմ:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը 16 Օգոստ. երեքշաբթի գիշեր ժամը ճիշտ 8.30ին, Cafe Métroի վերնայարկը, Métro Odéon, Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

«ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔ»ի հայրենակցական միութիւնը ի պատիւ իր հայրենակցին՝ Մամբրէ վրդ. Սիրունեանի սարքած է թէյասեղան մը այսօր կիր կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին, 10 Rue Rampal, հայկ. ճաշարանը:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է,

Այրի Տիկին Մահրամաճեան, Գ. Գ. Աստղ եւ կայծակ Մահրամաճեան, Գասպարեան, Յովիւեան, Օտապաշեան, Էհրամճեան, Գազանճեան, Քիւրտեան, Լիւլէճեան, Մարտիկեան, Սարգիսեան, Համբարձումեան եւ Պէքիարեան ընտանիքները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւնը յայտնեցին

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՀՐԱՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Օգոստոս 7ին իր բնակարանը, 45bis Quai de la Marne, Joinville-le-Pont, (Seine)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ճասլինքարահիսարցի Գառնիկ Տէրլուսեան Աօլուտի Յամոտոփ ատամնեղէ, յետոյ, 1915ին Պոլիս զրկուած է տեղւոյն առաջնորդ Ճաւալուշ վրդ. կողմէ: Իմացնել՝ Mihitar Derbabianի Gay-Moraiu et cie. Salaise sur Sanne, France.

ՎԱՐՊԵՏ ԽՈՀԱՐԱՐ ՄԸ

որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի գործ կը փնտռէ ըլլայ տունի կամ ճաշարանի մը մէջ. խիստ գիւրամատչելի պայմաններով։ Դիմել «Յառաջ»ի Մ. Ա. սկզբնատառերով։

ՀԱՄԲԻՒՆԵՑԻՒ «ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ»Ի ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ.— Անդամավճարներէ 456 ֆր., երեկոյթէն զուտ շահ 828, Տիրակի աղէտեալներու հանգանակութենէն 4390, վիճակահանութենէ 890, գումար 6564 ֆրանք:

ԵԼՔ.— Յրագիր-կանոնագրի տպագրութեան 250 ֆր., Ամերիկեան նպաստամատոյցին յանձնուած 4240, 10 հայրենակիցներու գործադրկութեան առթիւ օժանդակութիւն եղած՝ 1218, զգեստներու փոխադրութեան 54.75, զանազան ծախք 111.25, տոմսակներու տպագրութեան 40, սնտուկը պատրաստ դրամ 650, գումար 6564 ֆրանք:

Այսօր՝ փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ «ԼՈՒՍԱՔԱՂ» գրական շաբաթաթերթը, հատը 1 ֆրանք:

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաքաղ» մատենաշարէն

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԱԼՊՈՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ)

40 էջ — Գին՝ 3 ՖՐԱՆՔ

եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ — Գին՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. Seine), եւ «Լուսաքաղ»ի գործակալներուն։

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած ատելիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ: Առաջին շաբաթէն կը վճարուին: Ճշտով դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris, (XIme).

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՀՈՂ

Ծախու է օդաւէտ եւ Փարիզի մօտակայ (5 քիլոմ.) Drancy գիւղը հանրակառքի կայանէն հազիւ 2 վայրկեան լաւ գիրք և ընդարձակ պարտէզով կիսաւարտ ու քարաշէն տուն մը, վճարման մեծ դիւրութիւն։ Դիմել՝ Գ. Խաչիկ Շահինեանի 11 Av. d'Alsace-Lorraine, Noisy-le-Sec *Ճոգեկառք առնել* Gare de l'Est*ի կայարանէն։*

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	12, 03
Տոլար,	Dollar	25 51
Մարք ոսկի 100	Mark	606 —
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	1. 80
Թէք ոսկի	» or	10 [illegible]
Մէճիտիէ	Medjidié	[illegible] 20
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible] 80
Տրախմի »	Drachme	[illegible] 25
Լիր »	» Lire	[illegible] 05
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible] 10
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible] 75
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible] 80
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	130 —

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Կր. Ֆոնսիէ 1 Cr. Fonc. Eg.	3400	—
» II »	2000	—
» III »	1680	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEUR[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ
[illegible]
ՖՐԱՆՍԱ [illegible]
ԱՆԳԼԻԱ [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ [illegible]
ԻՏԱԼԻԱ [illegible] ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ [illegible]
ԵՒՐՈՊԱ 100 [illegible]

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration Խմբագրութիւն | 200bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82 | MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927
17 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 416 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

չուրերու առատութեան պատճառաւ այսօրուան խմբագրականը յետաձգուած է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նորէն քրտական ապստամբութիւն

Սօթ Սատթ «Նորէն գրգռութիւն հար. սահմանին վրայ» խորագրին տակ կը հրատարակէ Էնկիւրիէն ստացած Օգոստոս 9 թուակիր հետեւեալ հեռագիրը —

Լուր առնուած է որ կարգ մը գրգռիչներ ճամբորդութեան ելած են Միջագետքի եւ Մուսուլի շրջանները։ Պէտք եղած միջոցները ձեռք կ'առնուին այս դաւաճանական գործունէութիւններու դէմ։

Իսկ քրտական աղբիւրէ կը հաղորդուին հետեւեալ լուրերը.—

Թամանցի Ապտալլահ և իր եղբօր տղան, իրենց քանի մը մարդերով երբ Մալաախ Տիպօի, Խալիտի եւ Սմօյի բնտանիքները կը փոխադրէին, ճամբան կը հանդիպին 25 հոգինոց թուրք պահակախումբի մը. երկու ժամ սաստիկ կռիւէ մը վերջ զինուորները կը ստիպուին հեռանալ 10 մեռեալ թողլով։ Անոնք իրենց ընտանիքները սուրիական սահմանէն ներս փոխադրել վերջ, կը վերադառնան և կը միանան Շէյխ Խալիտին, որ կը գտնուի Բալուի լեռներուն մէջ եւ ունի պատկառելի թուով ուժ մը։ Շէյխ Խալիտին միացած են նաեւ Շէյխ Սայիտի եղբայրը Շէյխ Թահիր։

Բալուի լեռներուն վրայ կռիւներ կը շարունակուին եւ մեծ վնասներ կը հասցնեն թուրք զինուորներուն։ Թուրքերը շատ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս գիծին եւ այդ պատճառաւ ալ կարեւոր ուժեր կեդրոնացուցած են այդ շրջաններուն մէջ։

Զախոյի ճիշտ դիմացը կալիէ կուհա լեռներուն մէջ զանազան տեղերէ հաւաքուած մեծ թիւով քիւրտ զինուորներ կը գտնուին։ Անոնք շարունակ կը գործեն. բազմաթիւ թուրք գիւղեր կը թալանեն եւ կը հրկիզեն, պահակախումբերու վրայ կը յարձակին։ Ամսոյս սկիզբները յարձակման մը ընթացքին երկու քիւրտ զինուորներ գերի կ'իյնան եւ կը տարուին Տիգրանակերտ, ուր կախաղան կը բարձրացուին։ Այս լուրը հաւաքանց կը յուզէ Քիւրտերը, որոնք փոխ վրէժի համար զօրաւոր յարձակում մը կը գործեն 300 հոգինոց թուրք զինուորներու խումբի մը վրայ եւ անոնց կէսէն աւելին կը սպաննեն։ Վերջերս Քիւրտերը շատ մեծ կարեւորութիւն կուտան կազմակերպութեան. շատ շրջաններ որոնք ցարդ մասնակցած չէին ապստամբութեան, սկսած են կազմակերպուիլ։

Սասունի ռէջ գտնուող չէթէյապետ Մհամատ Ալիի վրայ յարձակումներ կը շարունակուին. դուրսէրէն մեծ քանակութեամբ քրտական ուժեր օգնութեան կուգան։

Թուրքերը Պիթլիսի մէջ կախաղան հանած են Ալաշկերտէն բերուած 13 քիւրտ գլխաւորները։ Պարսկաստանէն վան մտած է 150 հոգինոց քիւրտ խումբ մը, հոն եւս ապստամբութիւնը կազմակերպելու համար։ Շատախ արդէն ապստամբած է եւ չէթէական կռիւները սկսած։ Թուրքերը այդ շրջաններուն մէջ զօրակոչ յայտարարած են եւ շատ կը վախնան ապագայէն։

Ի՞նչ կը դառնայ պարսիկ սահմանին վրայ

Պարսիկ թերթերը վերջերս սկսած են բուռն յարձակումներ ընել Թուրքիոյ վրայ, կարգ մը աշիրէթներու սահմանը անցնելուն պատճառաւ. գիտապաշտօնական Իրան կը գրէ.—

«Ի՞նչ են արդեօք սահմանային այս դէպքերուն պատճառները։ Ո՞վ կը զինէ սահմանագլխի աշիրէթները, եւ վերջապէս սահմանին վրայ յարձակողները ո՞ւրկէ կ'առնեն իրենց այդ անդդնութիւնը։ Պարսիկները գոհացուցիչ պատասխաններ կուզեն այս հարցումներուն համար։ Թուրքիա, որ ապահովութեան մասին համաձայն բարեկամական զգացումներ կը ցուցնէ, ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնել կ'ուզէ։ Ազգ մը (պարսիկ), որ իր սահմանները կը պաշտպանէ իր փայլուն սուիններովը եւ զինուորներուն կարմիր արիւնովը, պէտք ունի գիտնալու ասոնք...։ Եթէ պատմութեան նայինք, կը տեսնենք որ երկու ազգերը երեք-երեք դարէ ի վեր իրարու հետ կռուած են։ Իթէ գործերը այսպէս պիտի շարունակուին, շատ աղէկ։ Թուրքերը թող նան իրենց վիճակին մէջ, մենք ալ մեր վիճակին։ Փառք Աստուծոյ, ապահով ենք եւ վստահ, մեր քաջարի բանակին նորհիւ։

Ձենքի պահեստ մը Պոլսոյ մէջ

Երկու-քուկէս ամիս առաջ Պոլսոյ կուսակալին բնակութեան տրամադրուած էր Նշան Թաշի «լքեալ» գոյքերէն գեղեցիկ ապարանք մը, որ կը պատկանէր յոյն հարուստներէն Փորթուքալ Օղլուի։ Կուսակալը տան մէջ տեղաւորուելէն ի վեր գետ փակ մնար նկուղը, ուր կարգ մը գոյքեր կը գտնուէին։ Առջի օր եք պաշտօնեաներ գացին բնակարանը, նկուղը բանալու համար։ Դուռը բացուելուն, յանկարծ, պաշտօնեաները ափ ի բերան մնացին անակնկալ տեսարանի մը առջեւ եւ խուլոյն հեռացնեցին կուսակալին, եղելութիւնը պարզելով։

Նկուղին մէջ կը գտնուէին երկու նոփ նոր թնդանօթներ, կր տասներհինգ, միւսն ալ եօթուկէս չափնոց. թրքական մավզեր» մը, ռուսական կարճ հրացան մը եւ փնդացիր մը։ տոնցմէ զատ, կը գտնուէին նաեւ զանազան մեծութեամբ թնդանօթի ռումբեր, ատրճանակներ եւ նշան տալու ատրճանակներ։

Իրողութիւնը հաղորդուեցաւ զօրաբանակի հրամանատարութեան, ուրկէ մասնաւոր կառքեր ղրկուեցան զէնքերը փոխադրելու համար։

Կուսակալ Սիւլէյման Սամի պէյ, դէպքը հաստատելով կ'ըսէ թէ տանտէր Փորթուքալ Օղլուի փեսան Զօր. Մազարաքիս, ներկայիս պատերազմական նախարար է Յունաստանի դահլիճին մէջ։ Կուսակալին յանկացուելէն առաջ, տունը կը գործածուէր իբր լեհական դեսպանատուն։ Հասկցուած է, սակայն, որ այդ միջոցին ալ փակ մնացած է յիշեալ նկուղը, այնպէս որ, թուրք թերթերը կասկածէ վեր կը նկատեն թէ զէնքերը նկուղին մէջ դրուած են տունին փախստական տէրերուն կողմէ վատ նպատակներով։

Գերման օդանաւորդները ձախողեցան

Քոլիի եւ Նունկէսէրի դժբախտ փորձէն վերջ, գերման օդանաւորդներն ալ չյաջողեցան կտրել Ատլանտեանը մէկ թռիչքով։ Հակառակ աննպաստ օդին, կիրակի օր Տէսսաուի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելան «Պրէմէն» եւ «Եւրոպա» Եունքէրս օդանաւերը, առաջինը ժամը 18.21ին, երկրորդը չորս վայրկեան վերջ։ «Պրէմէն»ի մէջ նստած էին օդանաւորդներ Լօօզէ եւ Քէօհլ եւ փորձագէտ մը՝ Հիւնէֆէլտ։ «Եւրոպա»ն կը վարէին Ռիսթից եւ Էտցարտ, իբրեւ ճամբորդ ունենալով ամերիկացի լրագրող մը՝ Նիքըրպօքըր։ Երկու օդանաւերն ալ անթել ունէին։ Մեկնումը կատարուեցաւ մեծ խանդավառութեան մէջ, ներկայութեամբ բազմաթիւ հետաքրքիրներու։

Երկու օդանաւերն ալ սկսան ուղղուիլ դէպի Պրէմէն, ուսկից հիւսիսային ծովուն վրայէն պիտի շարունակէին իրենց ճամբան դէպի Անգլիա եւ Նիւֆաունտլէնտ։ Ժամանակ մը միասին ճամբորդելէ վերջ, երկու օդանաւորդները իրարմէ բաժնուեցան։ Հիւսիսային ծովուն մէջ տիրող փոթորիկին պատճառաւ «Եւրոպա» չկրցաւ շարունակել ճամբան եւ գիշերը ետ դառնալով Պրէմէնի մէջ ցամաք իջաւ։ Գալով «Պրէմէն»ի, երկար ատեն լուր չյառնուեցաւ անկէ եւ վրոյց շրջեցաւ թէ Հոլանտա վար իջած է։

Սակայն երկուշաբթի առաւօտ կանուխ տեսնուեցաւ նախ Անգլիոյ, յետոյ Իրլանտայի վրայ, ու կը կարծուէր թէ պիտի շարունակէ իր ճամբան։ Անձրեւն ու մշուշը ստիպեցին զինքը, յաճախ ուղղութիւն փոխել։ Երբ Ատլանտեան ովկէանոսի վրայ հասաւ, մշուշն ու փոթորիկը արգելք եղան աւելի յառաջանալու, եւ յանդուգն օդանաւորդները չուզելով իրենց կեանքը վտանգել, վճռեցին Գերմանիա վերադառնալ։ Ու երկուշաբթի օր ժամը 16.24ին Տուվրի եւ Քալէի ճամբով հասան իրենց մեկնակէտը՝ Տէսսաու, 22 ժամ վտանգաւոր ճամբորդութիւն մը ընելէ վերջ օդին մէջ։

Թէ՛ Գերմանիոյ եւ թէ Միացեալ Նահանգներու մէջ յուսախաբութիւնը մեծ է այս ձախողութեան առթիւ։

Ռիսթից եւ Էտցարտ Պրէմէնէն օդանաւով Տէսսաու եկան։ «Եւրոպա»ն պիտի քակուի եւ երկաթուղիով Տէսսաու պիտի փոխադրուի։ Գերմանները չեն յուսահատած սակայն, եւ կը պատրաստուին նոր փորձեր ընել։ «Եւրոպա»ն բաւական վնասուած է, սակայն «Պրէմէն» շատ լաւ վիճակի մէջ է։

∴ Ֆրանսայի օդանաւորդները կը շարունակեն իրենց պատրաստութիւնները եւ նպաստաւոր օդի կը սպասեն՝ ճամբայ ելլելու համար։

Ռիքով պատերազմ կը տեսնէ ամէն կողմ

Մոսկուայի կոմունիստ կուսակցութեան ներկայացուցիչներուն հաւաքոյթին մէջ, Ռիքով, կեդր. գործադիր յանձնաժողովին եւ կեդր. կոմիտէին լիակատար ժողովին արդիւնքները քննած պահուն, հետեւեալ յայտարարութիւններըըրաւ միջազգային քաղաքական կացութեան մասին.

— Բազմաթիւ երկիրներու մէջ, պատերազմական վարկերու յաւելումներ եւ ռազմական ճարտարարուեստին ուժեղացումը կը մատնեն այն դժնդակ գործունէութիւնը, որ դրամատիրական աշխարհը ցոյց կուտայ պատրաստուելով նոր պատերազմի մը։ Աշխարհակալական քաղաքականութեան հանապազօրեայ ջանքն է ստեղծել միակ ճակատ մը Խորհրդային Ռուսիոյ դէմ։ Պատերազմի դիւանագիտական պատրաստութիւններ կը տեսնուին միջազգային բազմաթիւ համաժողովներու, մասնաւորապէս Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին նիստին մէջ։

Սերպիա կը հալածէ համայնավարները

Վերջերս Սերպիոյ մէջ եւս խիստ հալածանք սկսած է համայնավարներուն դէմ։ Զագրէպի դատարանին առջեւ կը դատուէին վերջերս ձերբակալուած քանի մը համայնավարներ։ Դիխաւոր ամբաստանեալը, Իլիա Շումէնովաց, որ յարաբերութիւն կը մշակէր Մոսկուայի Գ. Միջազգայինին հետ, դատապարտուեցաւ երկու տարի ճամբաներու շինութեան։

Սոպաթիցայի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց նախկին փրօֆէսէօր մը Միշէլ Փէթրովիչ եւ փէթէր Ֆրանսիս Քանովիչ, որոնք ամբաստանուած են թէ Պաթշքայի շրջանին գիւղերուն մէջ համայնավարական քարոզութիւններ կը կատարէին։

Ապստամբութիւն Ուկրայինայի մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Ուկրայինայի մէջ ծանր դէպքեր կը պատահին։ Հակառակ պաշտօնական շրջանակներու լռութեան եւ հերքումներուն, վերջին օրերս կարեւոր զօրամասեր ղրկուած են Ուկրայինա։

Քիէվ ղրկուած են հետեւակազօրաց 4րդ, 7րդ եւ 13րդ եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՄՈՒԼ

«ՑՈ՛ՅՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ»

Նէճմէտտին Սատըգ պէյ Աքշամի մէջ այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ դիտել կուտայ (9 Օգոստոս).

— «Աթենական թերթերը, եւ մասնաւորապէս «Էլէֆթէրօն Վիմա» եւ «Էթնօս», Թուրքիոյ վրայ յարձակելու նոր առիթ մը գտած են։ Ինչո՞ւ Թուրքիոյ Յոյներէն երեսփոխան չընտրուիր, կը հարցնեն։

«Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ յոյն երեսփոխաննե՛ր...։ Հելլէն թերթերուն հաղորդենք թէ այս նախադասութիւնը ինքնին երկար պատմութիւն մը եւ անցեալին չափ պերճախօս է մեզի համար։ Քով քովի եկող այս բառերը այնքան օտար են իրարու, որ կը ծակեն մեր ականջին թմբուկը եւ կը խոցեն մեր սիրտերը։ Եթէ «Էլէֆթէրօն Վիմա» գիտնար թէ այս նախադասութիւնը ի՛նչ սոսկալի պատերներ կը բերէ մեր միտքը դաւաճանութեան ի՛նչ յիշատակներ կ'արթնցնէ, հազար անգամ պիտի զղջար զայն գրի առնելուն։

«Բայց թողունք խնդրին այս կողմը։ Թուրքիոյ մէջ ընտրութիւն կը կատարուի, եւ օրինական պայմանները լրացնող ամէն հայրենակից ընտրական իրաւունք ունի։ Մեր յոյն հայրենակիցները քուէ կուտան։ Արդիւնք կա՞յ։ Եւ կամ կարելի չէ՞ որ փափաքող Թուրքերէն ոմանք Յոյներուն քուէ տան։ Յոյն հայրենակիցներն ալ կրնան իրենցմէ հաշակել իրենց թեկնածուները, ինչպէս որ Ասորի մը, Հասիպ էֆ., անձնապէս դրաւ իր թեկնածութիւնը։ Իսկ եթէ հելլէն թերթերը կ'ուզեն որ անպայման մենք Թուրքերս ապահովենք յոյն թեկնածուներու ընտրութիւնը, ապա ուրեմն ըսենք թէ Թուրք հանրապետութեան մէջ այս տեսակ օրէնք չկայ։

«Ետքը, սահմանադրութիւնը չըսեր թէ անպայման այսքան յոյն երեսփոխան պիտի գտնուի ժողովին մէջ։ Միւս կողմէ, ընտրութիւնները ենթակայ են մեծամասնութեան, իսկ Յոյները շատոնց փոքրամասնութեան մէջ են։ Մինչեւ որ Թուրքերը քուէ չտան, յոյն երեսփոխան չի կրնար ընտրուիլ։

«Այդ չէ, հարցնենք ասոնց.— Էֆէնտինե՛ր, դուք ինչո՞ւ դեռ կը խառնուիք պատեղի Յոյներուն գործերուն։ Մենք Իզմիրը դեռ չմոռցանք։ Զինադադարին ցաւը դեռ թարմ է մեր սիրտերուն մէջ։ Խալք կուսակցութիւնը յոյն թեկնածու կը ներկայացնէ՞. Թուրքերը յոյն թեկնածուներու ձայն կուտա՞ն։ Այս ի՞նչ ախմարութիւն է։»

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՈՐԲԵՐԸ

Կեսարիոյ Առաջն. Տեղապահ Սերովբէ քահանայ, Պոլսոյ Ազգ. Վարչութեան ղրկած է Կեսարիոյ որբերուն ցանկը, խնդրելով որ անոնք Մելքոնեան եւ նման հաստատութիւններ փոխադրուին։ Քաղաք. Ժողովը կը զբաղի այս կարեւոր խնդրով։

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը փափաք յայտնած է որ յիշեալ որբուհիներէն ութը հոգի հիւանդանոց ղրկուին, հիւանդապահութեան դասընթացքի հետեւելով հիւանդապահ դառնալու համար։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐԱՇԷՆ ԹԱՂԸ

Պէյրութի թաղապետութիւնը խնդրած է կառավարութենէն որ Էշրէֆիէ-իրաքձունքին վրայ շինուելիք հայկական թաղամասին տուները այնպէս մը կառուցուին որ իւրաքանչիւր երկու երկյարկանի տուներուն մէջտեղը գետեղուի մէկյարկանի տուն մը, որպէսզի օդ եւ լոյս ազատ մուտք գործեն թաղին մէջ, եւ հիւանդութեանց առաջքը առնուի։

ՀԱՅ ԵՒ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԿՌԻՒ ՄԸ

«Խ. Հայաստան»ի Յուլիս 27 թիւին մէջ կը կարդանք «Հողի համար» վերնագրին տակ.—

Վրաստանի եւ Հայաստանի սահմանին վրայ, Բավրա գիւղին մօտ, հողի բաժանման առթիւ կռիւ կը ծագի շահագրգռուող գիւղացիներու միջեւ։ Քաղաքապահներու պետը, Ներսէս Ստեփանեան կը միջամտէ։ Գրգռուած գիւղացիները յարձակելով Ստեփանեանի վրայ, քարերով կը վիրաւորեն զայն։

Աս առթիւ ձերբակալուած են 15 կասկածելիներ։ Խնդիրը կը քննուի։

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅՈՑ «ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐԸ

«Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ թէ Ելմտական գործավարութեան կողմէ վերջերս տրուած հրամանին համաձայն, Թուրք գաղթականներուն պիտի տրուին Իզմիրի Հայոց «լքեալ» կալուածներէն անոնք որ թէեւ աճուրդով ծախու հանուած են, սակայն փոխանցման գործողութիւնները տեղի չեն ունեցած տակաւին։

ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Ատանայի երկաթուղիին մէջ աշխատող եօթը հարիւր թուրք պաշտօնեաներու սպառնացած յաւելումները ընկերութեան կողմէ ընդունուած չըլլալով, գործադուլ հռչակուած է։ Կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է։ Ընկերութիւնը եէնիճէէն բեռնատար ինքնաշարժով պիտի փոխադրուի եւ մէկսին պիտի տարուի։ Կաթոլիկ Հաննա անուն մեքենավարը գործադուլին չմասնակցելու համար վայրաշարժը մեքսին տարած է։ Ոստիկանութիւնը միջամտած է։ Դաղտնի ոստիկան մը 4 ձեռք զէնք պարպած է օդին մէջ։ Գործաւոր մը ծեծուած է։ 50ի չափ անձեր հսկողութեան տակ առնուած են։

ԱՂԻՒՍՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Ղամշլուի գիւղերուն մէջ աղիքի համաճարակ հիւանդութիւն մը ծագած է։ Մասնաւորապէս վարակուած են երախաները, այնպէս որ գիւղացիները զանոնք խնամելու համար կ'ընդհատեն իրենց դաշտային աշխատանքները։ Բժշկական օգնութիւնը անբաւական է։

ԴԷՊԻ ՋՈՒՐԵՐԸ. ԴԷՊԻ ԳԻՒՂԵՐԸ

Անցեալ տարուան նման, մեծ եր թիւը անոնց, որ Աստուածածնի տօնին առթիւ մայրաքաղաքէն մեկնեցան դէպի ջուրերն ու գիւղերը։

Սէն-Լազարի կայարանէն մեկնեցան, յաւելուածական 30 շոգեկառքերով, 95.000 հոգի, կառը լ'Էսթէն 40.000, Լիոնականէն՝ 10.000հոգի.Օրլէանի կայարանէն՝ 16.000, Լիոնի կայարանէն 36.000 հոգի։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշած է բոլոր թէքքէները փակել եւ անոնց տրուած նպաստը փոխանցել գիտական հաստատութիւններուն։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Ֆրանքի Կայունացումը

Երկար ժամանակ անգլ. ոսկին 124.04ի վրայ հաստատ մնալէ վերջ, անցեալ շաբթու 124.10ի բարձրացաւ եւ վերջին օր մինչեւ 123.99 իջնելէ յետոյ վերստին գտաւ իր նախկին գինը։ Մէկ շաբաթէն միւսը, մինչեւ իսկ մէկ օրէն միւսը 10—20 ֆրանք տարբերութեանց ականատես եղողներու համար ա եւ է կարեւորութիւն չունի անշուշտ 5—10 սանթիմի ելեւէջը եւ սակայն վերստին այժմէութիւն ստացաւ ֆրանքի գինին պաշտօնական կայունացման հարցը։

Արդարեւ՝ կայուն դրամ մը ունենալը հաստատուն դրամական մըն է երկրի մը ազգային տնտեսութեան եւ հանրային ելեւմուտքի բարգաւաճ վիճակին, որով ֆրանքի կայունացման հարցը պիտի մնայ մշտապէս այժմէական եւ կենսական, մինչեւ որ վերջնապէս լուծուի։

Ցաճախ առիթ ունեցած ենք գրելու այս էջերուն մէջ թէ ֆրանքի արժէքին համար երկու սրաշ հոսանքներ կան Ֆրանսայի մէջ.

Առաջին՝ անոնք որ կողմնակից են վերարժեւորման (revalorisation) եւ կը փափաքին որ հետզհետէ ակտիւ բարելաւումներով ֆրանքը դառնէ իր նախապատերազմեան գինը եւ անգլիական ոսկին արժէ 25 ֆրանք։ Այս դասին կը պատկանին բոլոր այն աղնուական եւ հարուստ Ֆրանսացիները, որոնք կ'ապրին իրենց արժեթուղթերու տոկոսներովը կամ կալուածներու հասոյթներովը եւ անմիջական շփման մէջ չեն առեւտրական կամ ճարտարարուեստի հրապարակներուն հետ։ Անոնց համար արժանապատուութեան խնդիր մըն ալ է ֆրանքի գինը։ Որչափ աւելնայ անոր գնման կարողութիւնը, այնչափ կ'աւելնայ իրենց հարստութիւնը, քանի որ իրենց տոկոսներն ու վարձքերը միշտ միեւնոյն ֆրանքներով պիտի գանձեն, անգլիականն արժէ 100 ֆր., թէ 50 կամ 25։

Երկրորդ խումբը կը բաղկանայ առեւտրականներէ եւ մանաւանդ գործարանատէրերէ, որոնց դրօշակակիրն է Քայիօ, նախկին ելմտական նախարարը։ Անոնք կ'ուզեն որ ֆրանքը կայունացուի ըստ կարելւոյն շուտ եւ մինչեւ իսկ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ՝ քան այժմեան գինը։ Վերջերս խօսած իր մէկ ճառին մէջ, Քայիօ կը դրուշացնէր կասս փափուխինը վերարժեւորման վրայ մտածելէ՝ «Մոռնելէք որ, կ'ըսէր, եթէ այսօր պետութեան պարտքը հաշուենք 375 միլիառ, առնէ կը ներկայացնէ երեք միլիառ ոսկեղէնի բեռ մը, մինչդեռ եթէ անգլիականը ոչ թէ 25ի կամ 50ի, այլ 62ուկէս ֆրանքի իջնայ, այդ թիւը կը ներկայացնէ վեց միլիառ ոսկեղէնի բեռ մը, որուն տակ կը ճզմուի երկրի տնտեսութիւնը։

Այսօրուան Ֆրանսայի պիւտճէն 40 միլիառ է, այսինքն 325.000,000 անգլ. ոսկի, մինչդեռ եթէ անգլիականը 25 ֆր.ի իջնէ, այդ միեւնոյն պիւտճէն պիտի ներկայացնէ [illegible] միլիառ ոսկեղէնի ահռելի գումար մը, զոր վճարել պիտի ստիպուի ֆրանսացի հարկատուն, քանի որ փորձով տեսնուեցաւ թէ թոշակները, օրավարձերը եւ առ հասարակ կեանքի գինը միեւնոյն համեմատութեամբ չեն իջներ անգլ. ոսկիի անկումով։

Քայիօ մեծապէս մտահոգուած է ֆրանսացի հարկատուով, որ կը վճարէ իր կարողութենէն շատ աւելի մեծ տուրքեր, ինչ որ մեծագոյն պատճառն է սղութեան տագնապին եւ գործազրկութեան։

Այս երկու հոսանքներուն միջին ճամբայ մը բռնել որոշած է այժմու ելմտական նախարար Փուանքարէ, որ վերջերս հանրային քաղաքական կեանքի մէջ մտնելու իր քառասնամեայ յոբելեանին առթիւ խօսած մէկ ճառին մէջ բացորոշ կերպով յայտարարեց թէ ինքը ո՛չ վերարժեւորման, ոչ ալ պաշտօնական կայունացման պիտի ձեռնարկէ, մինչեւ որ յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց միջոցաւ որոշապէս չարտայայտուի Ֆրանսայի կամքը։ Ֆրանքի կայունացումը, ըսաւ Փուանքարէ, սերտօրէն կապուած է Ֆրանսայի քաղաքական կացութեան եւ ելմտացոյցի հաւասարակշռութեան հետ, մինչեւ որ նոր ընտրութիւնները տեղի չունենան, ոչ մէկը եւ ոչ միւսը հաստատուն կարելի է համարել։

Եւ սակայն այդ քաղաքական կայունացումը, այսինքն միատարր խորհրդարան մը եւ կանխ բխած միատարր տեւական դահլիճ մը —գրեթէ երբեք գոյութիւն ունեցած չէ Ֆրանսայի մէջ։ Եւ ըսել թէ ֆրանքը կայունացնել պէտք չէ, մինչեւ որ քաղաքական կայունութիւն մը չհաստատուի, կը նշանակէ թէ ֆրանքը երբեք հաստատուն գին մը պիտի չունենայ։

Ինչ որ Փուանքարէ կը խուսափի բացէն ըսելու, այն է թէ կրնայ ըլլալ որ արմատական ընկերվարական խմբակը մեծամասնութիւն շահի ընտրութեանց ժամանակ եւ այն ատեն կրնայ լրջօրէն վտանգուիլ ֆրանքը, մանաւանդ եթէ գործադրութեան դնեն դրամագլուխի վրայ իրենց մտադրած տուրքը։ Ուստի եւ աւելորդ է եւ անօգուտ այժմէն ոեւէ քայլ առնել դէպի պաշտօնական կայունացում։ Եւ սակայն · արմատական ղեկավարները մտադրած ըլլալու չեն իրենց առած դասը եւ չեն կարծեր թէ փորձեալը կրկին փորձեն, որչափ ալ համոզուած ըլլան իրենց ծրագրի արդարութեան։ Բաւական չէ որ դատ մը կամ ծրագիր մը արդար ըլլայ, պէտք է նաեւ եւ անհրաժեշտ է որ կիրարկելի ըլլայ տուեալ պայմաններու մէջ եւ գործադրելի՝ առանց խանգարումներու։

Քայիօ հակառակ է հանրային պարտքի շուտափոյթ վճարման, ու չի փափաքիր որ պետական գանձը ամէն տարի մեծաքանակ գումար վճարէ Պանք տը Ֆրանսին՝ իր կնքած փոխառութեանց հաշուոյն։ Ըստ Պանք տը Ֆրանսի վերջին հաշուեկշիռին, պետական պարտքը իջած է 26 միլիառի, մինչդեռ տակաւին մէկ տարի առաջ 36 միլիառ էր։ Այս չի նշանակեր թէ պետական գանձը կրցեր է իր եկամուտներով վճարել այդ տասը միլիառը, այլ դրամատէրներու կողմէ իր քով ի պահ դրուած գումարներով։ Ըստ Քայիօի, վտանգաւոր է այս կացութիւնը քանի որ այդ կամաւոր պարտապահանջները կրնան ընդհանուր տագնապի մը պահուն ները ձգել պետական գանձը, մինչդեռ Պանք տը Ֆրանսը ստիպուած է սպասել եւ ոեւէ պատճառ չունի անմիջական վճարում պահանջելու երբ եւիցէ։

Փուանքարէ կողմնակից է հանրային պարտքի վճարման, փոխ առնուած գումար մը պէտք է վճարուի, կ'ըսէ։ Պարտաթուղթերը հրապարակ հանուած ժամանակ, ելմտական նախարարները խոստացած են ազգային պատիւի, Ֆրանսայի յանձնառութեանց եւայլն խոշոր բառերով եւ անարդար է այժմ մոռնալ տրուած խոստումները։ Իրաւ է թէ այդ պարտքերը տալու համար տուրքեր անհրաժեշտ են եւ տուրքեր սահմանելը կը փտացնէ ժողովրդականութեան, բայց պատիւը վեր պէտք է ըլլայ ամէն նկատումներէ եւ չափանիշը միեւնոյնն է թէ՛ անհատի մը թէ պետութեան մը համար։

Ամփոփելով, կրնանք ըսել թէ՛ վերարժեւորումը նոյնչափ վտանգաւոր է որչափ ֆրանքի անկումը՝ երբ հետեւանք դրամատունեկու առատութեան (inflation ։ Չափէն աւելի դրամատուներ հրապարակ հանելով, շատ մնաններու տեղի տրուած է արդարեւ, բայց առոր դարմանը վերարժեւորումը չէ, այլ այժմեան սակին մօտերը պաշտօնական կայունացումը։ Հինգ վեց տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող կացութիւնը բնականոն վիճակ մը ստացած է գրեթէ եւ մօտ տարիէ մը ի վեր յարատեւող կայունութիւնը յառաջ բերած է միջազգային գիներու հաւասարակշռութիւն մը ֆրանքին հետ բաղդատմամբ, որով միակ բաղձալի լուծումը այսօրուան գինով պաշտօնական կայունացումն է։

Մաղթենք որ յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութիւնները անկարելիութեան չմատնեն կայունացման ծրագիրները եւ ըստ կարելւոյն շուտ ունենանք հաստատուն ֆրանք մը, առանց որու վաճառականութիւնն ու առեւտուրը կը նմանին բախտախաղերու։ Մ. Տ.

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կոմունիստ կուսակցութիւնը, խորհրդային միութեան մէջ, ծանր տագնապի մը մատնուած է։ Հեռագիրները տարբեր, ճշտուելով բայց յատկանշական տեղեկութիւններ կը բերեն, գրեթէ ամէն օր։ Կը յիշուի թէ Թրոցքիի եւ Զինովիեւի վտարումը որոշելու համար լիակատար ժողով մը գումարուած էր։ Վիճաբանութիւնները տեւեցին 10 օր անընդհատ։ Եւ սակայն չհամարձակեցան վտարել զանոնք։ Կնքեցին «[illegible] զինադադար մը», որուն վրայ շատ հաւատք չունին երկու կողմերն ալ։ Կեդր. վերահսկիչ յանձնաժողովին նախագահը, Օրժոնիկիձէ, տեղեկագիր մը պատրաստած էր վերջին խռդարձութեանց մասին։ Կը ներկայացնենք այդ տեղեկագիրը եւ ընդդիմադիրներուն յայտարարութիւնը, այնպէս ինչպէս հեռագիրը կը հաղորդէ։ Եւ որ շատ բան կը խօսի ներքին ալեկոծութիւններու եւ կուսակցութեան տագնապին մասին.

«Վերջերս, միջազգային կացութեան բարդութեան ընթացքին, ընդդիմադիրները սաստկացուցին իրենց յարձակումները կուսակցութեան դէմ։ Պատերազմի վտանգի այս օրերուն, ընդդիմադիրները ըրին այնպիսի յայտարարութիւններ, որոնք կը խափանեն կուսակցութեան պայքարը այդ վտանգին դէմ, եւ երկրին պաշտպանութեան ուժեղացման գործը։ Անջատողական շարժումը սաստկացաւ։ Ընդդիմադիրները, այնպիսի թշնամական դիրք մը բռնեցին, որ կուսակցութիւնը ստիպուեցաւ զսպողական միջոցներ ձեռք առնել իրենց դէմ։ Կուսակցութեան ներքին խաղաղութեան սիրոյն, կեդր. կոմիտէն վերջին փորձ մըն ալ ըրաւ եւ Թրոցքիի ու Զինովիեւի առաջարկեց հետեւեալ պայմանները. 1.— Հրաժարիլ Թրոցքիի տեսութենէն, որ կը փափաքի Ռուսիոյ վարիչ մարմիններուն մէջ փոփոխութիւն մը կատարել եւ անվերապահ պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնել պատերազմին դէմ. 2.— Հրաժարիլ Կոմունիստ Միջազգայինին մէջ հերձուած առաջ բերելու քաղաքականութենէն, խզել ամէն յարաբերութիւն Մասլովի, Ռութ Ֆիշէրի եւ Ուրպանսի հետ, որոնք վտարուած են Գ. Միջազգայինէն ու գերման կոմունիստ կուսակցութենէն եւ հպատակիլ կոմունիստ Միջազգայինին բոլոր որոշումներուն. 3.— Հրաժարիլ Խորհրդային Ռուսիոյ կոմունիստ կուսակցութիւնը կազմալուծելու փորձերէն, որոնք կը միտին երկրորդ կուսակցութիւն մը հիմնելու փորձերը եւ լուծել կազմուած հատուածը։

Ընդդիմադիրները չյօժարեցին այս «Հրաժարիմք»ին։ Մասնաւորաբար մերժեցին հրաժարիլ կարգ մը խոշոր սխալներէ եւ հաւանեցան ընդունիլ առաջարկները միայն այն ատեն, երբ ժողովը կը ստիպուէր որոշել Թրոցքիի եւ Զինովիեւի հեռացումը։ Կարեւոր քայլ մը կուսակցութեան ներքին խաղաղութեան համար, սակայն ոչ երբեք բաւարար։ Ճիշդ է որ ընդդիմադիրները հրաժարեցան իրենց սխալ կարծիքներէն ապագայ պատերազմի մասին, որուն մէջ պիտի մտնէր Ռուսիա կռուելու համար միջամտութեան մը դէմ, եւ հրաժարեցան նոյնպէս Մասլովի, Ֆիշէրի հետ հաղորդակցելէ, ներքին անջատողական պայքարներէ, առանց սակայն հաւատք ներշնչելու որ անկեղծ են իրենք։

Փորձը, զոր տեսանք 1926ին, նման յայտարարութեան մը ընթացքին, ընդդիմադիրներու քաղաքին, ցոյց կուտայ որ անոնք չպիտի կատարեն բոլոր յանձնառութիւնները։ Կուսակցութեան ժողովը հրաւիրած է զանոնք, որ անմիջապէս լուծեն իրենց հատուածը։ Եւ կուսակցութիւնը միջոցներ ձեռք առած է զսպելու համար անջատողական ամէն շարժում։»

Ինչպէս կ'երեւի Օրժոնիկիձէի այս զեկոյցէն, ընդդիմադիրները հրաժարած են պայքարիլ. Թրոցքի, Զինովիեւ, Ռաքովսքի, Քամէնեւ, Փիաթաքով, Սմիլկա, Եվտոքիմովի ստորագրեցին ընդդիմադիրներ յայտարարութիւն մը հրատարակած են կուսակցութեան ներքին առաջարկներուն մասին։ Անոնք կ'ընդունին անվերապահ պաշտպանել խորհրդային Ռուսիան կայսերապաշտութեան դէմ, առաջնորդութեամբ տակ արդի կեդր. կոմիտէին եւ կոմունիստ միջազգայինին գործադիր կոմիտէին։

Ցնտոյ անհրաժեշտ «Թրոցքիի տեսութեան» սրուած սխալ մեկնաբանութեան, ընդդիմադիրները բացարձակապէս կը մերժեն այն ամբաստանութիւնը թէ իրենք կը կուին նոր իշխանութեան համար, օգտագործելով ազգական ներկայ դժուարին կացութիւնը։ Պատասխանելով այն պայմանին, որ իրենց կ'առաջարկէր դադրեցնել ամէն յարաբերութիւն Ուրպանս —Ֆիշէր խմբակցութեան հետ, ստորագրողները կը յայտարարեն թէ անհրաժեշտ կը նկատեն ձեռք առնել ամէն միջոց՝ հեռացնելու համար երկրորդ կուսակցութեան մը կազմութիւնը պիմանիոյ մէջ եւ կ'առաջարկեն հետեւեալ միջոցները այդ նպատակին համար.—

Կոմունիստ կուսակցութիւնը պիտի արտօնէ միաձուլումը կուսակցութեան, բոլոր անոնց, որոնք կ'ընդունին վերոյիշեալ առաջարկները, պայմանով որ այդ խմբակցութիւնը դադրեցնէ իր պաշտօնաթերթը եւ հպատակի համաժողովին բոլոր որոշումներուն։

Պատասխանելով այն պայմանին, որ կ'առաջարկէ դադրեցնել հատուածական գործունէութիւնը խորհրդային Ռուսիոյ կոմունիստ կուսակցութեան մէջ, ստորագրողները կը յայտարարեն թէ բացարձակապէս կը դատապարտեն ամէն փորձ նոր կուսակցութիւն մը ստեղծելու, թէ սաստիկ կը պարսաւեն հերձուածողին քաղաքականութիւնը, թէ յանձն կ'առնեն լուծել բոլոր հատուածները եւ հպատակիլ կուսակցութեան եւ իր կեդր. կոմիտէին որոշումներուն։

Այսպէս ընդունեցաւ զինադադարը, որ ոչինչ կը լուծէ, եւ սակայն, առ այժմ, մէկդի թողուած է Թրոցքիի եւ Զինովիեւի վտարման հարցը։ Եւ ժողովը փակուեցաւ միջազգային քաղաքականութեան ու տնտեսական կացութեան մասին երկար վիճաբանութիւններէ ,,ետոյ։

Որոշուեցաւ կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարը հրաւիրել Դեկտեմբերի 1ին։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կարգ մը բաժանորդներ չեն փոխած իրենց հասցէները.
կը խնդրուի փութացնել։

ԲԱՆՈՒՈՐԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆ

—Ինչպէ՞ս եւ, կ'աշխատի՞ս...

Երբ, ո՛ւր որ ալ ըլլայ, տունը, փողոցը միշտ նոյն հարցումը, երբ կը հանդիպինք ընկերոջ բարեկամի եւայլն...

Սիթրոէնը ասկէ 5—6 ամիս առաջ բաւական գործաւորներու գործ հայթայթած էր (աւելի քան 10.000 հոգի) ու այդ «կ'աշխատի՞ս» հարցումը մասամբ վերցած էր։

Բայց ինչպէս միշտ, այժմ ալ Սիթրոէնը իր հին սովորութեան դիմեց։ Երբ իր գործերը պակսեցան, արձակեց գործաւորները։

Ամէնէն սոսկալի «տէպօշ»ը 6 Օգոստ. Ուրբաթ օրն էր որ ըրաւ։ Աւելի քան 15 հազար գործաւոր առանց տեղացիի եւ օտարի խտրութեան արձակուեցան. առանց կարգին նոյն իսկ 3—4 տարուան իր լաւագոյն գործաւորները։ Նաեւ մը աշխատանոցներու 4—500 գործաւորներէն հազիւ 50—60 հոգի մնացին... Աչքի կը զարնեն այն շէֆերը, որոնք ստիպուած կ'աշխատին իբր բանուոր։ Միայն մէկ գործարան չէ, այլ Սիթրոէնի բոլոր ճիւղերն ալ՝ Ժավէլ, Կրընէլ, Լըվալուա, Պիւտօ, Սէն Թ'Ուէն, նոյն օրինակին հետեւեցան։

Մեր հայրենակիցները մեծ թիւ մը կը կազմեն արձակուածներուն մէջ։ Հայ ընտանիքի հայրը 3—4 ամիս փողոցները թափառելէ յետոյ հազիւ կրցեր էր հացի կտոր թերթեցնել՝ գործ մը ճարելով։ Որքան կը դգուշանար մեծերուն անհաճոյ երեւալէ՝ անգործութեան դառն օրերու հեռապատկերն ունենալով միշտ աչքին առջեւ։

Հիմա նորէն ձեռքերը ծալլած, գոյնը նետած, ու գլուխը կախ տուն դարձաւ տխուր եւ լուռ...։

Այս անգամ աւելի ծանր է անգործութիւնը հայ մարդուն համար։ Որովհետեւ անցեալ տարի երբ արձակուեցաւ, ունէր իր համեստ խնայողութիւնը, աշխատած ըլլալով ամառուան եղանակին։ Մ'ինչ հիմա՞...։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, մինչեւ ե՞րբ այս տխուր բախտը պիտի սպառնայ մեզի։ Մինչեւ ե՞րբ լանք հացի համար օտար ափերու մէջ։ Մի՞թէ չեն լսեր գործաւորին ձայնը Հայաստանի անարժան վարիչները։ Երբ հոս Հայը մոխիրի վրայ նստած է, իրենք ի՞նչ կ'ընեն հոն։ Չպիտի՞ բանան մեր հայրենիքի դուռները որ մենք մեր հացը ճարենք մեր հողին վրայ, մեր արդար քրտինքով...։

Անիէռ Արամ-Ա.Ֆ.Կ.Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ ԱԼ

ՍԷՆ Շամոնի հայ գաղութին մէջ դարձեալ գործազրկութիւնը սկսաւ։ Հազիւ թէ՛ բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներ իրենք զիրենք հաւաքած. եւ քիչ թէ շատ իրեն պարտքերը գոցած էին, աՀա հարուածը շոշափաւ, եւ երկրորդ անգամ մըն ալ գոց հանեց գործաւորներու սրտերը։

Արդէն հոս բնաւ լաւ օր մը չտեսնուեցաւ, առաջին տագնապէն ի վեր, անգործութիւնը շարունակուեցաւ միշտ։ Շատեր ունեցանք, որ վեց ամիս անգործ մնացին եւ ուրիշ սժանդակութեան կարօտ։

Բայց դեռ մէկ վէրքը չբուժուած, աՀա ուրիշ մըն ալ։ Հիմա քանի մը գործարաններ սկսան իրենց օտար եւ ժանւանդ բանուորները արձակել «Գացէք քիչ մը պտտեցէք» ըսելով։

Կը կարծուի որ այս ալ անցեալին եղածին պէս սուր հանգամանք մը պիտի ստանայ եւ գործաւորութեան վրայ պիտի գրոշմէ իր հետքը։

Ցաւալի է որ Հայ տարագիրները աւելի լաւ օրեր պիտի ունենանք։ Անոնք որ խօսք կ'ըլլան չլսելու համար դաւերը թող հաշին (...) [illegible]

ՍԷՆ-Շամոն [illegible]

ԱՆՄԻՏ ՔԱՅԼԵՐ

Գործազրկութեան վախ մը ունինք։ [illegible]

Խումբ մը անգործ հայ տասարդներ, անցեալ օր, հաւաքուած էին Վ. ԷՆիսիէօ, [illegible] արուեստական մետաքսի գործարանին առջեւ, եւ գործ կը խնդրէին։ Անոնց մէջ կային [illegible] ցիներ Սպանիացիներ եւ [illegible] Գրասենեակի պաշտօնեան [illegible] հարցափորձել եւ քննել [illegible] թեան թուղթերը։ Հայ [illegible] ներկայացաւ եւ երկարեց [illegible] թեան թուղթերը։ Մարդը [illegible] սակէն թուղթին վրայ [illegible] նետեց եւ խիղճն [illegible] կան ձեւով մը մերժեց [illegible] խիստ վիրաւորուած, երբ [illegible] ոը հարցուց թէ ինչո՞ւ [illegible] շատերը վար գրաւ իսկ [illegible] մերժէ, մարդը պատասխանեց

— Հայերը լաւ մարդ [illegible]

— Բայց ես Հայ չեմ [illegible] ռարկեց Հայը։

Թուղթին վրայ, [illegible] րիացի գրուած էր։

— Ձեր անուններ [illegible] վերջանան։ Հայ չենք ուզեր

Ու դարձաւ ուրիշներու [illegible] դարձեալ 15—20 հոգի [illegible] խեղճ երիտասարդը [illegible] դարձաւ։

Ի՞նչ է պատճառը։ Այս [illegible] ուրիշ թէեւ ստ մարդ մըն է [illegible] կ'արձանագրէր բանւորները [illegible] մարդը կերպով մը յայտնեց [illegible] իրաքանչիւր անձէ 50ական [illegible] կաշառք առնել գործ տալու [illegible] մար։ Հայերն ալ սկսան գին [illegible] բազմաթիւ ըլլալով առաւել [illegible] Հայերը կը ներկայանային [illegible] բեմ ալ իրարու հետ կը [illegible] աւելի գումարներ տրամադ [illegible] Շատ չանցաւ սակայն [illegible] օր մըն ալ, կռիւ մը ծագի [illegible] ու խնդիրը պարզուեցաւ [illegible] նութիւնը հեռացուցած [illegible] ի վեր այլեւս Հայ չէին [illegible]

Թէեւ ստ մարդուն հետ [illegible] բանուող մեր երկու Հայ [illegible] ները որոնք նոյնպէս գործ [illegible] լու եկած էին, պարծանքով [illegible] խոստովանէին ուրիշներուն [illegible] քաջագործութիւնները, ու [illegible] ւելցնէին —

— Եթէ չառին, գործ [illegible] կը պակսի. կ'ըլլանք ուրի [illegible]

Ու դացին առանց մտածելու [illegible] իրենց բախտակից Հայ ընկեր [illegible] գրկուեցան գործէ, շնորհիւ [illegible] քաջագործութիւններուն։

Ուրիշ պատմութիւն մը [illegible] կուշաբթի օր, 24 ժամուան [illegible] մար, ընդհանուր գործ [illegible] յայտարարուած էր։ Վ. [illegible] Պեալիէ ինքնաշարժի գործ [illegible] բանւորները, ըստ սովորութ [illegible] երբ, առատուն կանուխ, [illegible] մտնէին, 50է աւելի [illegible] բանւորներ, դրան առջեւ [illegible] գինուած, արգելք հանդիսա [illegible] ներս մտնողներուն։ Բայց [illegible] խումբ ժողովուրդին [illegible] րենք ալ ներս քշուեցան [illegible] խաղաղ աշխատանքը։ Ցաւ [illegible] թերթերուն մէջ ծանուցա [illegible] այս միջադէպը, առանց [illegible] խօսելու խօսք ընելու [illegible] մէկ Հայ որ սխալ քայլ [illegible] նէ, աշխարհ կ'իմանայ [illegible] հայրենակիցներ կը [illegible] անկիւններու վրայ [illegible] մըն ալ մենք չենք [illegible]

Լիոն Ա. Փոզ[illegible]

ՑԵՄԻ ԳԻՒՂԸ — [illegible] (Վ.րաստան) 3-4 վերստ [illegible] կը գտնուի Ցեմի գիւղը [illegible] 65 տուն։ Քառորդը Հայ [illegible] ընդհանրապէս կ'աշխատի [illegible] թուղթին գիծին վրայ [illegible]

ԾԻԾԱՂ

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐՑԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Հայ հարուստ մը կը ճանչնամ որ բացառաբար ու բացառիկ ընթերցասէր մըն է: Աւելի ճիշդ՝ բրեշխային ընթերցամոլ մըն է: Ներկայացնեմ:

Հայրենակիցի մը հետ միասին գործ մըն է հիմնած: Ամէն օր Յառաջ մը կը գնէ որուն 25 սանթիմը կը վճարէ իր գործին ընկերը միասին կը կարդան: Իրիկունները խանութը գոցուած ատեն՝ կ'իւրացնէ թերթը ու կ'երթայ տուն: Իր բնակած յարկաբաժնին վրայ կը գտնուի Հայ մը որ բաժանորդ է Ազդարարի: Յառաջը կու տայ ու կը ստանայ Ազդարար, պայմանաւ որ Յառաջը իրեն վերադարձուի, մինչ Ազդարարը իր քով կը մնայ՝ Ազդարարը կը ղրկէ Եգիպտոս բարեկամի մը ու փոխարէն կը ստանայ Յուսաբեր ու Արեւ, իսկ Յառաջներուն շաբաթուան երեք թիւերը կը ղրկէ իր փոխադարձ մէկ ծանօթին ու կը ստանայ Երեւանի երեք թիւերը: Յառաջի մնացեալ երեք թիւերն ալ կը ղրկէ ուրիշի մը ու կը ստանայ անկէ Կավռօշ, Խարազան, Բուժանք, Նոր Երկիր: Այս բոլոր թերթերը կարդալէ վերջ, վրան աւելցնելով Յուսաբերը եւ Արեւը, ամէնքը մէկ կը ղրկէ Նիւ Եորք գտնուող իր մէկ ազգականին ու փոխարէնը կը ստանայ Հայրենիք, Ասպարէզ, Պայքար, Նոր Օր, Կոչնակ, Կոչնակ: Այս թերթերն ալ կարդալէ վերջ զանոնք կը յանձնէ մէկու մը ու կը ստանայ ամսական 50 ֆրանք: Ուրեմն ամսական 13-15 ֆրանքով կը կարդայ 15 թերթ ու իր տուած դրամը ստանալէ վերջ զուտ շահ կ'ունենայ 35 ֆրանք ու 35,000 գաղափար:

Եւ տակաւին պնդողներ կան թէ հայ մամուլը իր օգտակար դերին մէջ չէ:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱՁՐԻԿ

ՄԻՏՔԵՐ ՔԱՅԶԵՐԼԻՆԿԷ

Այն օրը ուր մարդկութեան մտքին մէջ պիտի յաղթէ անձնաւորութիւններու վրայ կառուցուած մասնագիտութեան գաղափարը, ժողովուրդները իրենք ալ կանոնի տակ պիտի մտնեն, իրենց կարողութիւններուն համեմատ:

—

Յառաջդիմութեան գաղափարին մէջ, մենք անշուշտ կ'ենթադրենք յառաջդիմութիւնը բաղձացող կամք մը:

Այսպէսով, մարդը կը նոյնանայ իր ստեղծող զօրութեան հետ, եւ ուրեմն ան ճակատագիրը պիտի նկատէ իբր սկիզբ եւ ոչ թէ բնականոն ընթացքի մը իշխող ուժ: Ահա՛ թէ ինչու ամէն բան անհատէն կախում ունի, քանի որ ան իր ազատ կամքով յառաջդիմութեան պիտի տայ իր նախասիրած նշանակութիւնը:

Ներկայիս բարիին ու չարին ենթակայ կարելիութիւնները ոչ մէկ ատեն եղած են այնքան զօրեղ ու անսահման: Աշխարհին չեղած հանգամանք մը տալու համար մէկ ճամբայ միայն կայ. հասկացողութիւնը պէտք է փորձել, անհատականութիւնները առաջնորդել ճակատագրի եւ ստեղծումներու համապատասխան գաղափարներէն:

Քաղեց՝ Ե. ՉԱՀՐԷՃԵԱՆ

ՀԱՅՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ցեղական Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջանային Կոմիտէն Խանասորի հերոսամարտի 30րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած էր հանդէս մը «Լըքսոր» թէատրոյի ընդարձակ սրահին մէջ կիրակի 7 Օգոստոսին կէսօրէ յետոյ:

Անօրինակ խանդավառութիւն կը տիրէր: Հոն էին վեց հարիւրէ աւելի երկսեռ հայրենակիցներ, կուրծքերը զարդարուած արշաւախումբի պզտիկ զարդանկարներով:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով: Կը նախագահէր մեր երէց ընկերը Միքայէլ Վարանդեան: «Մեր Հայրենիք»էն վերջ ընկեր Ալաւեան համառօտ կերպով բացատրեց օրուան տօնի նշանակութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները, որ վայրկեան մը յոտնկայս յարգեն այդ անհաւասար կռուի մէջ նահատակուած հերոսներուն յիշատակը: Յետոյ հանդիսականներ միաձայն երգեցին «Խանասորի քայլերգ»ը:

Ընկեր Հայկ Ֆրէնկեան յաջող կերպով արտասանեց Մ. Վարանդեանի «Հայ հերոսը»: Գործիչ ընկեր Աբոեան, պերճախօս փաստերով վերլուծեց գաղտնիքը Խանասորի արշաւանքին, արդար ըմբոստացումը գրկուած ու լլկուած ազատատենչ հայ ժողովուրդին: Բացատրեց թէ ինչպէս Հայ հերոսները գիշերները կը ճամբորդէին եւ ցորեկները կը պահուէին քարայրներուն մէջ ու այսպէս երկար ու տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ շրջապատեցին Մազրիկ ցեղը:

Աջէն Վարդանը եւ ձախէն Իշխանը անսպառ հարուածը կուտային այն ցեղին, որ արդէն յայտնի էր զարհուրելի նախճիրներով: Մարդկային կեանքը պատմութիւնն է այդ կռիւին, եւ այդ ոչ թէ միայն Մազրիկ ցեղին՝ այլ ազգերու ազատութիւնը կաշկանդող բռնակալութեան դէմ գեղեցիկ շարժում մըն էր:

Յետոյ հայրենաշունչ արտասանութիւններ բրին գեղասաններ՝ Մարութեան եւ Սարեան, արժանանալով բուռն ծափերու: Յաջող էր նաեւ Օր. Տրդատեանի արտասանութիւնը: Ժողովուրդը ոտքի վրայ երգեց «Կարկուտ տեղաց»ը:

Վերջին բանախօսն էր օրուան նախագահը, Միքայէլ Վարանդեան, զոր լսելու եւ տեսնելու համար Մարսէյլահայութիւնը քանիցս պատրաստուած էր, սակայն անողոք հիւանդութիւնը միշտ ալ արգելք եղած էր: Ընկերը բեմ ելաւ.

«Գաղութահայութիւնը պէտք է ջանայ ազգահաւաքման մեծ գործին, ո՛չ թէ ազգահալածման: Հայ ապրինք գաղութներու մէջ եւ ամրապնդենք մեր կապը հայրենիքին հետ, օգնենք անոր վերաշինութեան: Օգտուինք Ֆրանսայի արժանիքներէն եւ ջանանք քաղաքակրթուիլ այնպէս ինչպէս որ կը պահանջէ ներկայ դարը: Մի՛ վհատիք երբեք, հա՛յ ազգը կ'ապրի հակառակ բոլոր խժդժութիւններուն, կ'ապրի եւ հայ գաղութը: Հայ ժողովուրդը պատկառելի թիւ մը կը կազմէ ազատ պետականութիւն մը կազմելու համար:

«Հայ ժողովուրդը կ'աւելնայ յետոյ հազարով եւ հողի նոսրութեան պատճառով կը գաղթէ հիւսիս Կովկաս եւ Ռուսիա բայց եւ այնպէս հաւատացած եմ թէ ազատ ապագայի մէջ վերջ պիտի գտնէ հայ ժողովուրդի թափառական կեանքը քանի այս օտար հորիզոններուն տակ կը պահենք մեր անունը, մեր լեզուն եւ մեր գրականութիւնը»:

Ս. Միլտոնեան

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Մարսէյլի Ամասիացիները կազմակերպած էին խնջոյք-հացկերոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Լաֆոմի գեղեցիկ պարտէզին մէջ: Նոյն օրը Ամասիացի հայրենակիցի մը հարսնիքը խառնուած մը եղած էր, եւ հազիւ 50 հոգի երկսեռ Ամասիացիներ հաւաքուեր էին պարտէզին խորը, կանանչ ծառերու սաղարթներուն տակ, տախտակէ սեղաններու շուրջ:

Երկուքի երգչախումբ մը կ'երգէր հայրենաշունչ երգեր: Աշխոյժ խօսք մը պատրաստուած էր Ամասիացի տանտիկիններու ձեռքով: Բաժակաճառեր խօսեցան միութեան նախագահն ու վարչական անդամներէն մէկ քանին, բացատրելով իրենց ուսերուն վրայ ծանրացած պարտականութիւնը հանդէպ այլասերումի ենթակայ նոր սերունդին:

Ապա գաւաթներ պարպուեցան հայրենիքի եւ հայրենակցական միութեան կենացը:

Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Կիրակի 7 Օգոստոս կէսօրէ վերջ տեղի ունեցան տեղւոյս հայկական ոլիմպիական մրցումները «Paul le Cesne»ի մարզադաշտին մէջ: Մրցումներուն կը մասնակցէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները եւ Դպրոցասէրի սանուհիները:

60 մեթր վազքի մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ օր. Պերճուհի. երկրորդ օր. Զարուհի:

Գունդ նետել.— Ա. Օր. Զարուհի 7.13 մեթր. Բ. Թագուհի, Գ. Մարիամ:

Նիզակ նետել.— Ա. Օր. Աղնիւ 18մ. 40, Բ. Մարիամ, Գ. Գայիանէ:

60 մեթր վազք մանչերու՝ Ա. Սողիկեան, Բ.— Լեւոն, Գ.— Քրիստափոր:

3000 մեթր վազք. Ա.— Յակոբ, Բ.— Վարդգէս:

1500 մեթր վազք.— Ա.— Զարեհ, Բ.— Յակոբ:

100, 200 եւ 400 մեթր վազք.— Ա.— Միլտոնեան, Բ.— Համբարձումեան:

800 մեթր վազք.— Ա.— Միլտոնեան, Բ. Վահան, Գ.— Երկաթենց:

Օտար հանդիսականներ եւ թերթի թղթակիցներ տեսնելով հայ երիտասարդներու մարզանքի հանդէպ ունեցած սէրն ու եռանդը, մեծ գովեստներ կ'ընեն թէ թերթերով եւ թէ հրապարակախօսութեամբ: Մարսիլիոյ Մամուածիւղի 1927 տարուան վազքախոյեանութիւնը շահեցաւ Մկրտիչ Միլտոնեան:

Մ.

ՀՈԼԼԱՆՏԻՈՅ ՄՐՑՈՒՄ

Կիրակի, 7 Օգոստոս ժամը 2.30ին տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվէլի մասնաճիւղին կազմակերպած առաջին հեծելանիւի մրցումը, 35 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ, խանդավառ բազմութեան մը առջեւ: Շքադրամ շահեցան հեծելանիւորդները.—

Վահան Գարամէքեան, Հայկազուն Տէր Յարութիւնեան, Հրանտ Ինճէյաճըքեան, Գեղամ Սարգիսեան, Արամ Տէր Յարութիւնեան, Զարեհ Համմէլեան:

Առաջին հանդիսացաւ Վահան Գարամէքեան, 35 քիլոմեթրը ժամուան կտրելով 55 վայրկեանէն : Մ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Երկար ժամանակէ ի վեր իտալա-ֆրանսական ոստիկանութիւնը կը փնտռէր նշանաւոր աւազակապետ մը, Փոլլաստրոն: Նշանաւոր՝ իր կատարած տասնեակ մը սպանութիւններով Իտալիոյ մէջ, բազմաթիւ գողութիւններով Ֆրանսայի մէջ: Անցեալ տարի պահ մը կարծուեցաւ որ սպաննուած է:

Դեկտեմբերին, Փարիզ-Մարսէյլ ճեպընթացին մէջ անծանօթ մը, որ տոմսակ չէր առած, յանկարծ ցատկեց դուրս եւ վակոնին եռեւ անցաւ, երբ տոմսակավաճառը առջեւը տնկուած էր: Յետոյ ցատկեց վար եւ կորսուեցաւ Իոնի դաշտերուն մէջ: Խումբ մը ոստիկաններ հետապնդեցին եւ գտան անծանօթը խոտի դէզի մը մէջ: Անծանօթը չյանձնուեցաւ եւ անձնասպան եղաւ: Ոստիկանները կարծեցին թէ աւազակապետ Փոլլաստրոն է, մինչդեռ անձնասպանը աւազակապետին ընկերն էր: Իսկ աւազակապետը կը շարունակէր իր շահատակութիւնները. Ֆրանսական ոստիկանները, գաղտնօրէն կը հետապնդէին:

Հինգ օր առաջ, երեք գաղտնի ոստիկաններ Նաւարոնի մէթրոյին իջան ու սանդուխներուն վրայ տեսան մարդ մը, որ ճիշդ նոյնինքն Փոլլաստրոն էր: Նետուեցան վրան: Փոլլաստրո յաջողեցաւ վայրկեան մը խուսափիլ եւ հանեց ատրճանակը: Ոստիկանին մէկը ճարպիկ շարժումով ձեռքէն վար ձգեց զէնքը: Կապեցին ու տարին ոստիկանատուն: Հարցաքննութեան պահուն, Փոլլաստրո նախ ուրացաւ, յետոյ խոստովանեցաւ իր իսկական անունը: Անմիջապէս լուր տրուեցաւ Հռոմ. Իտալիոյ ներքին գործոց նախարարին, որ աճապարանքով մասնաւոր պաշտօնեայ մը ղրկեց: Ինքնութիւնը պաշտօնապէս ճանչցուելէ յետոյ, իտալական կառավարութիւնը խնդրեց իրեն յանձնել աւազակը:

Այս սարսափելի աւազակը խումբով կը յարձակէր դրամատուններու վրայ ու կը կողոպտէր: Երբ խումբին մասնակցողներէն մէկ մասը ձերբակալուէր, անմիջապէս նոր խումբ մը կը կազմէր: Կատարելագործեալ գործիքներով կը ծակէր ամէն տեսակ դրամարկղ եւ կը պարպէր: Քանի մը միլիոն դրամ գողցած է մինչեւ հիմա:

Միեւնոյն ատեն կառաշի մարդասպան մըն էր: Անցեալ Դեկտեմբերին, Նիսի մէջ սպաննեց իտալական հիւպատոսարանին մէկ պաշտօնեան: Զոհին թաղման օրը, զինք հալածող ոստիկաններու խումբ մը մէկիկ մէկիկ սպաննեց դաշտին մէջ: Նոյն շրջանին մէջ թաղած է նաեւ քանի մը զինուոր եւ ոստիկան: Դարձեալ նոյն ամսուն Վէնթիմիլի մէջ, իտալացի ոստիկան մը, երբ Նիսի ճեպընթացէն կ'ուզէր վար իջեցնել կասկածելի մը, կուրծքին գնդակով մը գետին փռուեցաւ: Փոլլաստրոն էր, որ սպաննելէ յետոյ կը ցատկէր մեկնող ճեպընթացը եւ կը փախէր Նիս: Անմիջապէս հետեւէն ղրկուեցաւ երկաթուղիի ինքնաշարժ մը, որուն մէջ նստած էին բազմաթիւ ոստիկաններ: Հասան ճեպընթացին ետեւէն, բայց չյաջողեցան գտնել զայն:

Մուսոլինի, յուսահատած, 1000 լիր խոստացաւ անոր որ որ յաջողէր ձերբակալել զայն:

Աւազակապետը ունէր գաւազակալ մըն ալ, Ճաւլիօ Բօզքարի, նոյնքան ճարպիկ եւ անհարկու, որ նոյնպէս ձերբակալուեցաւ առջի օր Պելճիքայի մէջ:

60 ԳԱՒԱԹ ՋՈՒՐ.— Արթայի մէջ (Իտալիա) հրաշալի ջուր մը կայ, պաղ ու անուշ: Շատեր, միայն այդ ջուրին համար, օգափոխութեան կ'երթան հոն: Ռովերէ երիտասարդն ալ գացած էր արձակուրդը անցընելու Արթայի մէջ: Ընկերը պնդեց թէ Արթայի ջուրը որքան խմես չես կշտանար, եւ թէ ոչ ոք կրնայ իրմէ աւելի ջուր խմել: Ռովերէ գրաւ դրաւ ու խմեց, խմե՛ց, 60 գաւաթ ջուր: Վաստկեցաւ գրաւը, սակայն, քիչ յետոյ, սիրտը չառնեց ու մեռաւ:

ԿԻԹԱՌԻՆ ՍԷՐԸ.— Խոաքիմ Օլավէրրի թատրոնի մը մէջ լարախաղաց էր, հագիտ ու միմոս. բախտը կը ժպտէր եւ առատ առատ կը վաստկէր: Յանկարծ հիւանդացաւ: Երբ հիւանդանոցէն դուրս ելաւ, խուրձ մը ոսկոր եւ գլխուն սափր մնացած էր վրան, այնքա՛ն նիհարցած էր ան, ալ ո՞վ գործ կու տար իրեն:

Դժբախտ մարդը բարեկամացաւ տրցակ մը անուններու հետ. Ընձէլ Տիւպոն, Ժան Դոպա, Քոզէ Ջապէլէկի եւ Խոաքիմ Օլավէրրի անկեղծ բարեկամներ եղած էին:

Այս ընկերութիւնը կազմակերպեց գողութեան արշաւ մը: Լարախաղացը օգտակար եղաւ խումբին. կը մագլցէր պատերէն վեր, կը մտնէր պատուհաններէն ներս եւ կը պարպէր պահարան կամ դրամարկղ: Օր մըն ալ մտան ոստիկանի մը տունը, կողոպտեցին ամէն բան: Օլավէրրի, որ լաւ կիթառ կ'ածէր, տեսաւ ու առաւ ոստիկանին նուագարանը: Յաջորդ օրն իսկ հրաժարեցաւ գողութենէն: Պատուաւոր մարդ, նոյնքան ալ տաղանդաւոր, նուագարանը առաւ եւ սկսաւ փողոցներուն մէջ նուագել ու դրամ վաստկիլ:

Յանկարծ ոստիկան մը թեւին զգաց. Օլավէրրի լռեց, կարմրեցաւ ու սարսափեցաւ: Ոստիկանը ճանչցած էր իր կիթառը զոր թեւին տակ անցուց, եւ Օլավէրրին ալ աջէն առաւ ու քալեցին դէպի ոստիկանատուն:

"ՅԱՌԱՋ",Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԷՖ ԳԱՑԼԻՆ ԹՐՋԻՆ ՄԷՋ.

— Թող Աստուած ների ինծի ըսել, Ֆրանսերէն ալ կը խօսիս եւ դասականներէն ալ արտասանութիւններ կ'ընես:

— Ի՞նչ կայ զարմանալու: Պուշքինէնին ձեզի չըսա՞ւ որ զինուորական ծառայութիւնս Ֆրանսայի մէջ ըրած եմ:

— Այո՛, բայց չէր ըսած թէ՛ գրագէտի մը, լեզուի դասատուի մը հետ գործ պիտի ունենայի:

— Չափազանցնենք: Իրականութեան մէջ խեղճուկ մեքենավար մըն եմ, որ բախտը ունեցեր եմ պատերազմի ճակատին վրայ կրթուած ընկերներ ունենալու, եւ անոնց ազդեցութիւնը կրելու: Ահա՛ ճշմարտութիւնը:

Այս բացատրութիւնը սակայն կէսով միայն գոհացուց զայն:

Ձեռքէս բռնելով, զիս պատուհանին առջեւ տարաւ եւ սկսաւ քննել:

Ակնոցներու մէջ էր:

— Ինչպէ՞ս կը կոչուիս, հարցուց յանկարծ

— Իվան Քէտրոֆ:

Պահ մը մտքին մէջ ջանաց փնտռել այս անունը, յետոյ անհամբերութեան շարժում մը ընելով, ըսաւ.

— Շատ հետաքրքրական է թէեւ անունդ բնաւ չեմ յիշեր. բայց ինծի այնպէս կու գայ թէ՛ քեզ տեղ մը տեսած եմ. դէմքդ այդ տպաւորութիւնը կ'ընէ վրաս:

— Կորիլի Ա. Ֆրանսական առածը կ'ըսէ թէ՛ միայն լեռները իրարու չեն հանդիպիր:

— Դուն աւելի հետաքրքրական բան մը. քու ձայնիդ շեշտը նոյն իսկ, ինծի ծանօթ կը թուի. ո՞ւր արդեօք հանդիպած եմ քեզի:

Հակառակ որ ճգնաժամային գրութեան մը մատնուած էի, սակայն միշտ պաղարիւնս պահեցի:

Իմ հանդարտութիւնս, կ'երեւի թէ լաւ տպաւորութիւն ձգեց անոր վրայ, որովհետեւ լսեցի որ կը մրմնջէր.

— Նմանութիւն մը անշուշտ. Այո՛, բայց որո՞ւ կը նմանի:

Յանկարծ բացագանչեց

— Ա՜հ, ուրկէ՞ ուր:

Յետոյ, գրասեղանին մօտենալով, թղթածրար մը առաւ, արագօրէն թղթատեց զայն եւ անկէ լուսանկար մը դուրս հանեց:

Երկարօրէն քննեց այդ լուսանկարը, մերթ ընդ մերթ արագ ակնարկ մը նետելով վրաս, անշուշտ բաղդատութիւններ ընելու համար:

Բայց արդէն ընելիքս որոշեր էի: Թեթեւ մը հակելով թղթածրարին կողքին վրայ, կրցեր էի կարդալ այս երկու բառերը.— Ճէյմս Նօլսոնի.

Ուրեմն, լուսանկարը որ ձեռքը բռնած ուշի ուշով կ'ուսումնասիրէր, իմս ըլլալու էր:

Կացութիւնը վայրկեանէ վայրկեան կը ծանրանար. բայց խառնուածքս այնպէս է որ, վտանգը զիս կ'առինքնէ եւ փոխանակ զիս շլացնելու, իմ գործունէութեան ուժս կը կրկնապատկէ..

Եւ պիտի տեսնէք որ իմ չափազանց յանդգնութիւնս էր որ զիս փրկեց: Եւ իրաւ, որոշեր էի ամէն վտանգ աչք առնել, ու յետոյ փրկուելու մասին մտածել:

Երկարօրէն զիս քննելէ յետոյ, տեսայ որ կոմսուհին, տարակուսանքով գլուխը կը շարժէր, յետոյ լսեցի որ կը մրմնջէր.

— Անշուշտ, նմանութեան կէտեր շատ կան, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, այսքան չպիտի յանդգնէր առաջ երթալ:

Յետոյ, վերջին կասկած մը փարատելու ձեւով, ինծի մօտեցաւ, եւ անշուշտ անակնկալի մը առաջ բերած տպաւորութեան վրայ յոյս դնելով, յանկարծ ինծի ցոյց տուաւ իմ իսկական լուսանկարս, եւ այս անգամ, զիս դիտելէ չդադրելով, հարցուց.

— Կը ճանչնա՞ք այս մարդը:

Ակնարկ մը նետեցի վրան եւ ժպտագին պատասխանեցի

— Այս մա՞րդը, հարկաւ կը ճանչնամ. եւ շատ լաւ. Ճէյմս Նօլսոնն է:

Ասոր վրայ, ցնցուեցաւ. դժուարաւ կրցաւ խելքը գլուխը պահել, բայց յաջողեցաւ ինքզինքը զսպել եւ հարցուց.

— Ո՞ւր ճանչցած էք զինքը:

— Բայց Փարիզի մէջ, ուր բաւական պտտցուցած եմ զինքը իմ կառքովս. Վոլնէյ ակումբին ծառայութեան մէջ էի. Գոպոտին հոն կու գար եւ պատահած է որ յաճախ, զինքը տանիմ կայան տ'Օթէյ ուր իջեւանած էր.

— Շատ ճիշդ, լաւ. բայց ուրեմն եթէ փողոցը անոր հանդիպէիք, օրինակի համար, դիւրաւ պիտի ճանչնայի՞ք զինքը:

— Այսինքն հազար հոգիի մէջ կրնամ ճանչնալ զինքը:

Եւ խնդալով աւելցուցի.

— Բայց չեմ կարծեր որ ատոր պէտք մնայ: Այնքան անմիտ չէ որ գայ Ռուսիա, օձիքը ձեռքը տալու:

— Այնքան վստա՞հ էք: Ամէն պատճառ ունիմ ընդհակառակն կարծելու, թէ ան Ռուսիա է. Նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ, եւ շատ չանցած կը լսենք անոր մասին:

— Զարմանալի՜

— Այո՛, այդպէս. եւ քեզ լուսաբանելու համար, ըսեմ թէ (նորէն սկսեր էր գուշակել զիս) Ճերճինսքիի կողմէ ինծի մասնաւոր պաշտօն յանձնուած է զայն գտնել:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

թնդանօթաձիգներու 4րդ եւ 7րդ զօրագունդերը, «Լէնին», «Հոկտեմբեր», «Փարիզի Կոմունան» եւ «Կարմիր Դրօշակ» զօրախումբերը։

Միւս կողմէ, գրոյց կը շրջի թէ ապստամբներու խումբ մը յաջողած է փճացնել կարմիր բանակին զօրաւոր մէկ ջոկատը, Թիֆլիզէն 20 քիլոմեդր հարաւ գտնուող շրջանի մը մէջ։

∴ Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ Նէփէուն զէնք կրելու արտօնութիւն տուած է կառավարութեան մէջ պաշտօնավարող բոլոր կուսակցականներուն, որպէսզի անոնք ինքնապաշտպանութեան դիմեն, երբ ընդդիմադիրներու կողմէ զինեալ յարձակման մը ենթարկուին։

Գիւղացին, հունձքին անբաւականութեան պատճառով, սկսած է պահել իր բերքը եւ շուկայ չի հաներ այլեւս։ Ու տեսնելով որ, կառավարութեան քմահաճ կարգադրութեամբ, հսկայ տարբերութիւն մը կայ իր բերքին վաճառման եւ ճարտարարուեստական գործիքներու գիներուն միջեւ, պակսեցուցած է իր գնումները։ Բազմաթիւ շրջաններու մէջ ալ ալիւրի սով մը կը զգացուի։

Լրտեսներու ձերբակալութիւն Լեհաստանի մէջ

Լէմպէրկի մէջ ձերբակալուեցան քառասնեակ մը լրտեսներ, որոնց մասին կասկած կայ թէ հաղորդակցութեան մտած էին լրտեսական կազմակերպութեան մը հետ, ի հաշիւ սովետական կառավարութեան։ Ձերբակալուածներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ զինուորներ եւ ենթասպաներ։

Զրոյց կը շրջի թէ դեռ ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ պիտի կատարուին։

Չեկայի նախագահը շնորհազրկուած

Մոսկուայէն նոր լուրերու համաձայն, Սթալինի եւ Թրոցքիի ծանօթ պայքարը ոչ թէ «վերջացած» է, այլ դեռ նո՛ր կը սկսի։ Չեկային նախագահը, Մէնժինսքի, շնորհազրկուեցաւ, որովհետեւ Սթալին մեղադրած էր զայն թէ Ռուսիոյ իսկական մտայնութեան մասին չէր կրցած ճիշդ տեղեկատուութիւն մը ընել, այնպէս որ ինք, ընդդիմադիրներու պետին հետ ծանօթ «զինադադար»ը կնքած պահուն, ստիպուեր էր ընել այնքան զիջումներ, զորս երբեք չպիտի ուզէր ընել։

Անգլիական ռազմափորձեր

Այս շաբթու, Սալիզպըրիի շրջանին մէջ պիտի սկսին անգլիական զօրախումբերուն ռազմափորձերը։ Անգլիոյ մէջ առաջին անգամն է որ տեղի կ'ունենայ այսքան մեծ ռազմափորձ, կատարելագործուած արդիական զէնքերով։ Զօրախումբերը զինուած պիտի ըլլան, որքան կարելի է շատ պատերազմական զէնքերով։ Այս գերազոյն աստիճան սպառազինուած բանակը, զոր Անգլիացիները կը կոչեն «մեքենաշարժ», կեդրոնացած է Թիտուօրթի մէջ։ Պաշտօնապէս անոր մաս կը կազմեն հետեւակազօրաց 7րդ կիսաբաժինը, օժտուած՝ ռազմական ամէն տեսակ մեքենական զէնքերով, ունի թնդանօթաձիգներու բաժին մը, թեթեւ թնդանօթներու մարտկոց մը, ամրաշէն զինուորներու խումբ մը, նշանատուներու հատուած մը, թեթեւ հետեւակազօրքի վաշտ մը եւ երկու գունդ հրասայլերու։

Թուրքիա Ժընեւի մէջ

Թուրք կառավարութիւնը պիտի մասնակցի Օգոստոս 23ին Ժընեւի մէջ գումարուելիք Թրանզիթի եւ հաղորդակցութեանց Գ. համաժողովին։ Հակառակ անոր որ Թուրքիա Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ չէ, ասկէ առաջ ալ մասնակցած է սպառազինութեանց հսկողութեան, միջազգային տնտեսական կապութեան եւ օգնութեան միջազգային ընկերակցութիւն մը կազմելու հարցերով զբաղող խորհրդաժողովներուն, որոնք բոլորն ալ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը կը վայելէին։

Զինչերին պաշտօնապէս կը հաղորդէ որ Խորհրդային Միութիւնը չպիտի մասնակցի հաղորդակցութեանց համաժողովին։

Թուրքօսուրիական սահմանը

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Թուրքեւսուրիական սահմանագլխին ճշդման միջոցին Ֆրանսացիները կարգ մը դժուարութիւններ հանած ըլլալով, Էնկիւրի Ֆրանսական կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է այս մասին։ Փարիզի Թուրք դեսպանը Ֆրանսայի արտաքին գործոց Նախարարութեան հաղորդած է խնդիրը։

Միջադէպ մը Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ

Իտալացիները Շքոտրայի մօտ կ'աշխատէին հիմնել օդաչուական կարեւոր կայան մը։ Աշխատութիւնները կը վարէին իտալացի սպաներ։ Ալպանացի ցեղախումբերը յարձակեցան կայանին վրայ եւ ուզեցին արգիլել շինութիւնները։

Ալպանական կառավարական զինուորները, հրամանատարութեամբ գնդապետ Ճիլլարտիի եւ իտալացի սպաներու, զէնքով միջամտեցին։ Երկու կողմէն բազմաթիւ վիրաւորներ եւ մեռեալներ կան։

Չինական ճակատին վրայ

Ցինաստանի ազգայնական բանակին վերին հրամանատար Չանկ-Քայ-Շէք քաշուեցաւ չինական թատերաբեմէն։ Զօրավարը ոչ թէ հրաժարած է, այլ Նանքինի մէջ Քուօմինթանկ կուսակցութեան զինուորական համագումարին որոշումով հեռացուած է հրամանատարի իր պաշտօնէն, վերջին օրերս հիւսիսայիններէն կրած իր պարտութիւններուն պատճառով։

Իր գլխաւոր սպաները մերժած էին հնազանդիլ իր հրամաններուն եւ առաջ վարել զինուորները դէպի Փու-Քէու, հակայարձակում մը կատարելու համար հիւսիսայիններու դէմ։ Չանկ Քայ Շէք Ամերիկա պիտի երթայ։

Ձերբակալութիւն Իտալիոյ մէջ

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ «գերապայծառներ» ձերբակալուեցան Իտալիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ։ Ձերբակալուած եւ Ուտինէի բանտը դրուած են Ճէմոնէի աւագ քահանան, գերապայծառ Սոլիսիցցօ, 72 տարեկան, Ուտինէի մայր եկեղեցիէն՝ կորի, Թարչէնթէի եկեղեցիէն աբբայ Կասթէրօ, գերապայծառ Քօնչինա, Սփիլիմպէրկէն՝ աբբայ Քոլէն, որոնք կը կարծուի թէ պիտի վտարուին։ Վատիկանի պաշտօնաթերթը կը բողոքէ այս ձերբակալութիւններուն դէմ։

ՑԱՆՑԱՌԱՏԵՍ

Հ. Յ. Դ. Փօն-տը-Շէրիւի են-Թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին Դրադարանի սրահը։ Ներկայաբար անդամակցութեամբ։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահին մէջ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լը Մէլ, Գ. Խ.— 70 ֆրանք։
ՄԱՐՍԷՅԼ, Տքթ. Մ. Ք.— 70։
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Ա. 35։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռեմ Խզբայրս Գրուսայի մեծ նոր գիւղէն վահէ Բարունակեան որ տարի մը առաջ Ցունաստան կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարունակեանի՝ 5 Rue Capitaine Fairbeer Issy - les - Moulineaux (Seine) France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

— կը փնտռեմ կինս Փառանձեմ Քէլէշեան (ծնեալ Եփրենեան) որուն հետ ամուսնացած եմ ներկայ տարւոյ Մարտ 26ին։ Մինչեւ Յուլիս իր ծնողքին հետ —հայրը Մամաս, մայրը Սաթենիկ Եփրէնեան Արաբկիրցի— միասին կ'ապրէինք։ Գործ փնտռելու համար երբ քանի գացի, վերադարձիս տունը գտայ պարապ. վերոյիշեալները ամէն ինչ առնելով փախած են։ Իմացնել Թիմոնէս Քէլէշեանի, Րիւ սէ Սօլ Թիւ 12 Մարսէյլ։

— կը փնտռուի Շապինքարահիսարցի Գառնիկ Տէրպապեան, որ Քաքատի ճամբանը աւարտելէ յետոյ, 1915ին Պոլիս ղրկուած է սեղուսն առաջնորդ Շաւարշ Վրդ. կողմէ։ Իմացնել՝ Mihitar Derbabiani Gay-Morain et cie. Salaise sur Sanne, France.

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԱԿԱՐԱՆ
16 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Անգլիկ.	L. St	124 02
Տոլար,	Dollar	25 [illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	1[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	10 [illegible]
Մէճիտիէ	Medjidié	[illegible] 20
Լէվա 100 հատը	Léva	1[illegible] 80
Դրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	1[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	15 80
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	128,—

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	[illegible]	—
» II »	20[illegible]	
» III »	1180	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	16[illegible]	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	Տարե.	Վեց ամիս
ՖՐԱՆՍԱ	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

18 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 417

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԱԳԻՐ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԶԱՐՄԱՆԱԼ

Մեր կեանքին մէջ գրեթէ ամէն տեղ ստեղծուած են այնպիսի երեւոյթներ, որ շատերու զարմանք եւ միաժամանակ յուսահատութիւն կը պատճառեն։

Այս երեւոյթները ունին իրենց պատճառները, զորս պէտք է քննել, երեւան բերել ու ջնջել, եթէ կ'ուզենք մէջտեղէն վերցնել զանոնք։

Ժամանակէ մը ի վեր յաճախ լուրեր կուտանք Հիւսիսային Կովկասի, Թուլանի, Տօնի, Խրիմի եւ այլ հայ խմբակցութիւններու մասին, որոնք անկարեւոր «Մանր լուրեր» կը թուին, սակայն իրենց էութեամբ կենսական նշանակութիւն ունին մեզի համար։

Խրիմի Հայերու թիւի եւ վիճակի մասին խորհրդային հայաստան թերթերը տեղեկութիւն տալու ատեն, ցոյց կուտան գպրոցներու ողբալի եւ անկեալ վիճակը, միւս կողմէն կը յայտնուի թէ մաս մը Հայեր այլեւս Հայ ըլլալէ դադրած են. անշուշտ Ռուս եղած չեն, չեն կրնար ըլլալ. ի՞նչ եղած են...։

Վերջին 10-20 տարիներու ընթացքին ոչ միայն Խրիմ, այլ առհասարակ Ռուսիոյ տարածութեան վրայ գտնուող հայ կղզեակները արտակարգ կենդանութեան, յառաջդիմութեան և ազգային ոգեւորութեան պատկեր մը կը ցուցադրէին, իսկ հիմա՞...։ Քանի մը տարուան խորհրդային վարչաձեւին տակ, անոնք ամբողջովին խամրած են եւ կորսուելու դատապարտուած։

Քուպանի շրջանին մէջ, Մայկոպ քաղաքի եւ շրջակայ 10 գիւղերու բնակիչները, գրեթէ բոլորն ալ Թրքահայ գաղթականներ, իրենց մէջ խիստ վառ կը պահէին ազգային աւանդութիւններն ու ոգին, մեծ եռանդ ու մասնակցութիւն ցոյց կուտային Հայ ազատագրական պայքարին, իսկ ա՞յժմ...

«Հնատաբքքրութեամբ կ'այցելեն Գիւղական Խորհուրդին շէնքը, ներս կը մտնեն ու անմիջապէս դուրս կ'ելլեն։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ շէնքին քոլորտիքը մնացած ծառերուն իւրմաքանչիւրին տակ են հաւաքուած քուպանօ-հայկական թղթախաղի խումբերը, որոնք առաւօտէ մինչեւ իրիկուն թուղթ կը խաղան»։

Ինչո՞ւ թուղթ կը խաղան, որովհետեւ տիրող զարշելի վարչաձեւը անոնց մէջ մեռցուցած է հանրային նախաձեռնութեան, ինքնավստահութեան եւ ինքնակառավարութեան ոգին։ Արգիլած է ոչ-խորհրդային գրականութեան ընթերցանութիւնը, անոր տեղ հրամցնելով խորհրդային չինարէնը, որմէ ոչինչ կը հասկնայ հայ գիւղացին, որովհետեւ անոր իրոք են չինական յեղափոխութեան նուիրուած մէկուկէս քառակուսի կանգուն բովանդակութեամբ մանուածապատ յօդուածները։ Այդ պարագային ուրիշ ճար չունի, իր գայրոյթը սրտին մէջ թաղած հայ գիւղացին թուղթ պիտի խաղայ այնքան, որ իրեն համար ունակութիւն դառնայ։

Երեւանի մէջ քանի մը աւազակներ, Չեկայի պաշտօնաթուղթերով զինուած, կը մտնեն Ամերիկայէն նոր եկած Խարբերդցի Կարապետ Սիմոնեանի սենեակը եւ կը պահանջեն դուռը բանալ խուզարկութեան մը համար, տունի միւս բնակիչներուն ալ հրամայելով, որ քաշուին իրենց սենեակները։ Չեկայի կեղծ պաշտօնեաները կը յափշտակեն յիշեալին 4500 տոլարը, ոսկի ժամացոյցը, ատրճանակը, կը սպաննեն զինքը եւ դուռը փակելով հանդարտօրէն կը հեռանան...։

Ուրիշ երկինքի տակ սակայն շատ զարմանալի պիտի թուէր, բայց խորհրդային իրականութեան մէջ շատ բնական բան մըն է։

Այս երեւոյթը ծագում կ'առնէ այն հանգամանքէն, որ Չեկայի պաշտօնեային ոչ մէկ տարրկութիւն կարելի է ընել խորհրդային իրականութեան մէջ, ուր քաղաքացիին անձեռնմխելիութիւնը ապահովող օրէնք գոյութիւն չունի, այլապէս ե՛ ենթական՝ ատրճանակը գրպանը, ե՛ դրացիները դուրս պիտի նետէին աւազակները։

Հայը իր տան, իր հայրենիքին մէջ իր գլխուն տէրը չէ, իրաւատէր չէ, քաղաքացի չէ։ Ստրուկ մըն է՝ ենթակայ իշխանաւորի կամքին եւ քմահաճոյքին։ Այդ պարագային, քաղաքացիները հնարաւորութիւն չունին զանազանելու պաշտօնեան ու աւազակը։

Այս վիճակին մէջ, զարմանալի չէ, որ ժողովուրդը յուսահատութեան ծայր աստիճանին հասած անբանութեան մէջ փնտռէ ինքնամոռացութիւն։

Ամենօրեայ զանգատները անպակաս են խորհրդային մամուլին մէջ, որ մեր գիւղացիները ոտք չեն դներ ընթերցատուները, գիրքերը փոշիներու տակ թաղուած կը մնան, կը յաճախեն թղթախաղի վայրեր եւ օղետուներ։ Գիւղացին մեղաւոր չէ, բերանը չի բացուիր՝ ըսելու թէ ձեր գլխուն տուէք այդ անմիտ ու իմաստակ ցնդաբանութիւնները եւ տուէք մեզի մեր կեանքէն, մեր իրականութենէն բխող գրականութիւն, թող տուէք ազատ խօսիլ ու վիճաբանիլ։ Չեկայի սպառնական աչքն ու մտրակը ամէն տեղ է ու ամենազօր, գիւղացին կ'երթայ անբանանալու, զարմանալու բան չկայ։

Այս երեւոյթը համատարած է, ամենուրեք։ Ասոր հետեւանքով կը քայքայուի մեր ազգային հաւաքական կեանքը, կը կասի յառաջդիմութիւնը, կը զարգանան ն'ոլութիւններն ու անբարոյականութիւնները եւ իշխանաւորը կը զարմանայ թէ ինչո՞ւ բացասական արդիւնք կուտայ իր «յեղափոխական», «բանւորական» աշխատանքը։

Ինչո՞ւ զարմանանք, քանի որ իշխանութիւնը ինքն է պատճառ այս բոլոր չարիքներուն. վերցուցէք պատճառը, կը դարմանուի չարիքը։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՕՑԲՕԹ ՀԱՅ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ

Նոր Օր, կրկին անդրադառնալով հելլէն կառավարութեան կողմէ հայ պոլշեւիկներուն դէմ սկսուած հալածանքին, կը գրէ (7 Օգոստոս).

— *«Կը տեղեկանանք թէ կառավարական ուրիշ գրասենեակ մը քանի մը օրէ ի վեր, Հայերու վերաբերեալ թղթածրարներ կը քննէ, եւ ձեռք անցուած կարգ մը նամակներու հեղինակները ստուգելով կը գրադի։*

«Լարուած «դաւադրութիւնները» մեզ չեն հետաքրքրեր։ Մենք գիտենք թէ մատի վրայ համրուող մեր հոկտեմբերիկները եթէ ուժանակ անգամ ըլլան իրենց հիւղը քանդելէ տարբեր արդիւնք չեն կրնար տալ։ Օտարները այսպէս չեն մտածեր սակայն։ Անոնց աչքին մեծ համամասնութիւններ կը ստանայ խումբ մը դատարկապորտներու արկածախնդրութիւնը։ Իրենց խոովարարներէն ձանձրացած, չեն ուզեր ուրիշներ ալ ունենալ, մանաւանդ երբ այդ ուրիշները Հայեր են։ Շատ հասկնալի է այս մտայնութիւնը։

«Սակայն ըմբռնել չեն ուզեր ծանծաղամիտները, որոնք Հօկերու անիւին լծուած, անտեսել կը ձեւացնեն վերահաս վտանգը։ Կառավարութեան համբերութիւնը սահման ունի։ Այսօրուան ազդարարութիւնները վաղը կրնան պատժական քներու փոխուիլ, եթէ մենք միջոցներ ձեռք չառնենք մեր ներքին թշնամիներուն դէմ։ Ներքին թշնամիներն են հայ համայնավարները, տականքները մեր ազգին, իրենց խիղճը վաճառքի հանած քանի մը Չէրվօնէցի համար։ Ամբողջ գաղութ մը կը զոհեն իրենց ճամարտակութեանց, իրենց խառնվարար խառնուածքին։

«Աւելի մեծ ոճիր չի կրնար ըլլալ։

«Գաղթականութեան ողջամիտ մասը կ'ըմբռնէ՝ արդեօք ծանրակշիռ բնոյթը այս կացութեան։ Եթէ այո, պէտք է ուրեմն գործի անցնի։ Չէզոքութիւնը կամ ձեռնպահութիւնը փրկութեան լաստ չպիտի ըլլայ ոչ ոքի համար։

Վաղը հարուածը պիտի հասնի թէ Աթէնքի առեւտրականին, թէ Պիրէսի սրճարանադործին, թէ Սինկրուի խանութպանին, թէ Լիփազմայի մանր առեւտրականներուն եւ թէ Քօքինիոյ հաճոյասէր փերեզակներուն։

«Ուրիշ ելք չկայ։

«Բարոյական պօյքօթ հայ համայնավարներու դէմ եւ Մագլըմեան եպս.ի հեռացումը Յունաստանէն։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Անգլիացի հնագէտ Պ. Քասէն եւ իր աշխատակիցը, որոնք գարնան պեղումներ կը կատարէին Սուլթան Ահմէտի մէջ, Անգլիոյ մէջ ներկայացուցած են բիւզանդական ձիարձակարանի պեղումներուն առթիւ երեւան հանուած իրողութիւններ, յատակագծին ուրուագիծն ալ պատրաստելով։ Անգլիացի հնագէտները Մարտին դարձեալ Պոլիս պիտի գան եւ այս անգամ պեղումներ պիտի կատարեն Այա Սօֆիայի մզկիթէն մինչեւ ծովեզերքը երկարող մասին վրայ, ուր կը գտնուէին բիւզանդական կայսրերու պալատները։

ՀՐԴԵՀ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 22ին հրդեհ ծագած է Էջմիածին, քաղաքացի Ադայեանի տան կտուրի վրայ դիզուած խոտէն։ Երեւանէն հրշէջ գունդը հասնելով մարած է կրակը։ Վնասները յայտնի չեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քրտական նոր ապստամբութիւնը

Երէկ տեղեկութիւններ հաղորդեցինք քրտական նոր շարժումի մը մասին։ *Թայմզի* Պոլսոյ թղթակիցը Օգոստոս 15 թուականով կը հեռագրէ հետեւեալը —

Մարտինէն կը հաղորդեն որ ապստամբներու հրոսախումբ մը՝ քիւրտ ցեղապետ Շէյխ Փաշօի հրամանին տակ՝ յարձակած է Թէլլիթի մօտ թուրք գիւղի մը վրայ։ Տեղական ոստիկան զինուորները դիմադրելով բռնած են Քիւրտերէն երկուքը։

Միւս կողմէ «Ճիւմհուրիէթ» կը շարունակէ յօդուածներ հրատարակել Թուրքեւպարսիկ յարաբերութեանց մասին։ Այսօր՝ Վիէննական թերթի մը մէկ յօդուածը արտատպելէ վերջ, կը գրէ.—

«Մեր վախերը թէ Պարսկաստանի մեզի հանդէպ բռնած թշնամական դիրքը անգլիական ազդեցութեան հետեւանք է, կը հաստատուին այս ձեւով»։ «Ճիւմհուրիէթ»ի այս յայտարարութիւնը քիչ մը նշանակալից է, որովհետեւ վերջերս այստեղ կասկածներ յարուցուեցան Պարսկաստանի մէջ անգլիական քաղաքականութեան մասին։ Կը թուի թէ Թուրքիոյ մէջ կարգ մը շրջանակներ հաւանաբար ներշնչուած սովետներէն, կը փափաքին պաղեցնել անգլօ-թուրք յարաբերութիւնները։

Վերջերս Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ յարաբերութիւններու նուազ բարեկամական դառնալուն պատճառներէն մէկը — թերեւս գլխաւորը — այն է թէ Պարսիկները չեն ուզեր գործակցիլ Թուրքերուն հետ, ճնշելու համար քրտական շարժումները իրենց միացեալ սահմանագլուխին երկայնքը։ Բացարձակապէս կարելի է յայտարարել թէ Պարսկաստանի մէջ անգլիական քաղաքականութիւնը ոչ մէկ կերպով ուղղուած է Թուրքիոյ դէմ։

Թրոցքի՞ յաղթեց թէ Ստալին

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.—

Կոմունիստ շրջանակներու մէջ այն ընդհանուր կարծիքը կը տիրէ թէ Թրոցքիի համար պէտք է մեծ յաղթանակ մը նկատել այն պայմանները, զորս Սթալին ստիպուեցաւ ընդունիլ որոշ համաձայնութեան մը գալու համար ընդդիմադիրներուն հետ։ Սթալին, այսպէս, ուզելով արգիլել Գ. Միջազգայինի մը կազմութիւնը, ընդունեց Գ. Միջազգայինին մէջ վերանդամակցութիւնը գերման կոմունիստներուն, Մասլովի եւ Ռութ Ֆիշըրի, որոնք արտաքսուած էին նախապէս։

Թրոցքիի յաղթանակը ապահովուեցաւ.

ա — Շնորհիւ այն դիրքին զոր բռնեցին գրեթէ բոլոր գործավարներն ու դեսպանները, գլխաւորաբար Ռաքովսքի, Կրէսթինսքի եւ Քամէնէվ, որոնք կը սպառնային անմիջապէս հրաժարիլ, եթէ Թրոցքի արտաքսուէր կուսակցութենէն։

բ — Շնորհիւ այն շարժումներուն, զորս առաջ բերաւ Թրոցքիի կինը Նաթալիա Պէրլինի մէջ, ուր կը գտնուէր, Սթալինի դէմ հանելով արտասահմանի կոմունիստները։

գ — Եւ շնորհիւ այն բողոքի անթիւ բանաձեւերուն, զորս կը ղրկէին ցամաքային ու ծովային ուժերը։

Գերման կոմունիստները, Ռութ Ֆիշըր, Ուրպան եւ Մասլով, հեռագրով շնորհաւորեցին Թրոցքին ու Զինովիէվը, իրենց շահած յաջողութեան համար։ Յիշեցնենք թէ այս արտաքսուած գերման կոմունիստները Թրոցքիէն կը խնդրէին որ երբեք համաձայնութիւն չկնքէ իրենց վերանդամակցութեան մասին, մինչեւ որ իրենք անձնապէս ծանօթանան պայմաններուն։

Երբ Թրոցքիի մասին ծանօթ որոշումը տրուեցաւ, Ռիքով անմիջապէս գնաց ընդդիմադիր պետին մօտ, առաջարկելու համար դեսպանի պաշտօն մը։ Թրոցքի մերժեց, յայտնելով որ իր հակառակորդներն ու բարեկամները սխալ մեկնութիւններ կրնան տալ։

Նոր պատերազմի սպառնալիքը

Խորհրդային Միութեան գլխաւոր վարիչներէն Կալինին, «Պատերազմը Ռուսիոյ դէմ» նիւթին շուրջ ճառ մը խօսելով, ցաւ յայտնեց որ «կարգ մը շրջանակներ չեն ուզեր հաւատալ պատերազմի հաւանականութեան։

«Մենք պարտք կը համարենք, ըսաւ, ամէն միջոցով, մամուլով եւ կուսակցական խողովակներով, յայտարարել աշխարհի բոլոր բանւորներուն թէ պատերազմը կը մօտենայ, թէ դրամատիրական պետութիւնները կ'աշխատին ու կը պատրաստուին յանկարծակի յարձակիլ մեզի դէմ»։

Ըստ Կալինինի, այս պատերազմը պիտի ըլլայ աննախընթաց ու անօրինակ, այլեւս աշխարհագրական սահմանները ոեւէ կարեւորութիւն չպիտի ունենան, որովհետեւ աշխարհի բոլոր բանւորները, միանալով Ռուսիոյ, պիտի կռուին իրենց իսկ հայրենակիցներուն դէմ, իսկ հարուստ գիւղացիները (կուլակ) պիտի միանան իրենց երկրի թշնամիներուն։ Քաղաքացիական պատերազմ մը պիտի ըլլայ այդ, որ պիտի ծաւալի աշխարհի ամէն կողմերը։

Մէկ վայրկեան յուզում

ՌՈՒՍ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Երկուշաբթի իրիկուն, ռուս բանւոր մը խորհրդային հիւպատոսարանին դիմաց ճաշարան մը մտաւ, գաւաթ մը գինի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Քննչական խորհուրդը աւարտած է Պատրիարքարանի ելմտացոյցին պատրաստութեան աշխատութիւնները։ Պատրիարքարանի ելմտացոյցը 20.000 ոսկիէ կը բաղկանայ, բայց այս գումարէն 2000 ոսկին պիտի յատկացուի Պատրիարքարանի հին պարտքերուն, որ կը հասնի 48,000 ոսկիի. ասոր փոխարէն, դրամ եւ արժեթուղթ ըլլալով, 15 հազար ոսկիի գոյք միայն կը գտնուի, որով 33 հազար ոսկիի իրական պարտք մը կը մնայ մէջտեղ։ Ցնտես. խորհուրդը ծրագրած է ընդհ. ելմտացոյցէն տարեկան 2000 ոսկի բաժին հանել ի հաշիւ պարտքերուն, այնպէս որ 15—16 տարի ետք Պատրիարքարանը ազատած կ'ըլլայ իր պարտքերէն։

Նոր ելմտացոյցին մէջ Պատրիարքին իբր ամսաթոշակ յատկացուած է 200 ոսկի եւ ջնջուած են այն վճարումները որ կ'ըլլային երկու բարձրաստիճան եկեղեցականներու եւ վարիմի պաշտօնեաներու։ Որոշուած է միանուագ մէյմէկ գումար յատկացնել այս անձերուն։ Ելմտացոյցին մէջ սահմանուած է այն 600 ոսկիի տարեկան ծախքը, որ իբր Ցամբու ծախք կը յատկացուի Քաղ. Ժողովի ատենապետին։

ՀԱՅ-ԹՈՒՐՔ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ՄԸ

«Իգտամ» կը գրէ.— «Երկար ժամանակէ ի վեր թուրքերու ուսումնասէր շատ մը ծառայութիւններ մատուցանող փրոֆ. Ցամբուէ փիւն էֆ. Թումայեան (Ապտուլլահ) առաջարկած է ծրիապէս աւանդել համալսարանի գրականութեան ճիւղին գերմաներէն լեզուն, ինչպէս նաեւ «Թիւրք Օճաղը»ի մէջ գերմաներէն եւ իտալերէն լեզուները՝ դարձեալ ձրիաբար։ Թումայեան Ապտուլլահ էֆ. սակէ զատ գերմաներէնէ Թուրքերէն բառարան մըն ալ կը պատրաստէ, գերմաներէնը Թուրքիոյ մէջ տարածելու նպատակաւ։

Փրոֆ. Թումայեան ոստիկանական ուսման մէջ ալ մեծ հմտութիւն ձեռք բերած ըլլալով, դիմած է ոստիկանութեան տնօրէնին եւ առաջարկած է ոստիկանական վարժանին եւ նման յարմար վայրերու մէջ բանախօսութիւններ կատարել, նպատակ ունենալով ոճիրներու եւ անձնասպանութիւններու առաջքը առնել։

ՀԱՅ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Սէն-Քլուի փարքին մէջ գտնուեցաւ դիակ մը։ Ինքնութեան թուղթերով ճշտուեցաւ որ Հայ մըն է, Գաբրիէլ Ցիրքէմեան, ծնած 1876 Ինկ. անի մէջ, արհեստով կահագործ եւ կը բնակէր Փարիզ, 5 Place Beaugrnelle, աջ ձեռքին մէջ կար ատրճանակ մը, այնպէս որ կը կարծուի թէ անձնասպան եղած է։

ՆԱՒ ՄԸ ԸՆԿՂՄԱՆ

Միջերկրականի ալեկոծութեան ընթացքին, իտալական նաւ մը, «Փրիամար», ընկղմեցաւ եւ ոչ ոք ազատեցաւ։ Նաւին մէջ կը գտնուէին, բացի մեծաքանակ ապրանքէ, 14 հոգի։

ԿՈՎԿԱՍԷՆ Թուրքիա բերուելիք գաղթականներուն համար պայմանագրութիւն մը կնքելու մասին բանակցութիւններ կը կատարուին Մոսկուայի Թրքդեսպան Չէքիայի պէյի եւ ռուս արտաքին գործավարութեան միջեւ։

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը Ռաքովսքի, որ Մոսկուա գացած էր, Ցամբայ ելաւ վերադառնալու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ Կ'ՈՒԶԵՆ ՁՈՒԼԵԼ

ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ,

Այս երկրին վարիչները մասնաւորապէս Մեծ Պատերազմէն աւելին սարսափով կը դիտեն Ֆրանսայի բնակչութեան նուազումը: Մէկուկէս միլիոն երիտասարդ կեանքեր հնձուեցան չորս տարուան մէջ, քանդելով մէկուկէս միլիոն օջախներ, ի բինը բարգաւաճումի եւ սերնդագործութեան ամէնէն կենսունակ եւ ստեղծագործ շրջանին մէջ. 3—4 միլիոն անդամալոյծ եւ բիւտասարդներ ալ մասամբ անգործութեան դատապարտուեցան:

Առանց այս բացառիկ եւ աննախընթաց աղէտին, վարդապետը չէր Ֆրանսայի վերարտադրողական կարողութիւնը մեծ նախնիքէն առաջ ալ։ Քսաներորդ դարը կեցուց մը մալթուսականութեան պաշտամունքը մտցուցած էր այս երկրին մէջ, եւ ֆրանսական հին բազմածին ժողովուրդը սկսած էր համբաւ հանել ամբողջ աշխարհի մէջ՝ իբրեւ սակաւածին:

Քաղաքակրթութեան զարգացումին հետ զուգընթաց, մէկ կողմէն ապրուստի սղութիւնը, միւս կողմէն կիներու հանգստութեան ըմբռնումը մասնաւորապէս մեծ քաղաքներու մէջ՝ նոյնպէս, նոյն իսկ օրէնքի կարգ անցուցած էին առաւելագոյն երկու երեք զաւակ ունենալը. իսկ բարձր դասակարգերու մէջ այս թանակը աւելի սահմանափակ էր:

Միւս կողմէ գիւղացի բնակչութիւնը, որ համեմատաբար մեծ թիւ կը կազմէր եւ ի բնէ բազմածին էր, հետզհետէ կը նուազի: Նոր սերունդը ժամանակը ձգտում մը ունի գիւղերէն փոխադրուելու դէպի ճարտարարուեստական մեծ քաղաքները, ուր աշխատանքը աւելի կանոնաւոր է, ժամերը սահմանափակ են, վարձատրութիւնը աւելի մեծ, կեանքի պայմանները աւելի հանգստաւէտ, եւ զուարճութիւնները առատ: Քանի դարգանայ ճարտարարուեստը, այնքան կը դատարկուին գիւղերն ու դաշտերը, ի նպաստ մեծ քաղաքներուն, որոնք անհաւասարելի արագութեամբ կ'աճին: Եւ որովհետեւ բնակարանի տագնապը, ապրուստի տարապայման սղութիւնը եւ հանգստաւէտ ապրելու բաղձանքը թոյլ չեն տար շատ թիւով զաւակներ ունենալու, Ֆրանսայի բնակչութիւնն ալ այս կերպով հետզհետէ կը պակսի:

Վերջին տարիներու վիճակագրութիւնը արդէն շատ յուսահատական է եւ բոլոր պետական մարդիկը այս մօտալ հետանկարին առջեւ ճար մը կը խորհին Ֆրանսան փրկելու համար: Պատկերը աւելի տխուր կը դառնայ, երբ այդ վիճակագրութիւնը բաղդատուի դրացի երկիրներու բազմածնութեան հետ:

Մեծն Բրիտանիա 314,380 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ ունի 47,453,000 բնակիչ, Գերմանիա 536,297 քառ. քիլոմեթրի վրայ՝ 60,300,000 բնակիչ, Իտալիա՝ 286,610 քառ. քիլ. տարածութեան վրայ՝ 36,740,000 բնակիչ, մինչ Ֆրանսա ունի 550,926 քառ. քիլ. տարածութեան վրայ միայն 39,210,000 բնակիչ:

Այս պատկերը այնքան պերճախօս է, որ մեկնութեան չի կարօտիր: Դրացի մեծ երկիրներու մէջ բնակչութիւնը կ'աճի թուաբանական յառաջատուութեամբ, մինչ Ֆրանսայի մէջ հակառակ վիճակ կը տիրէ:

Պատերազմի սկիզբը Ֆրանսա եւ Անգլիա գրեթէ հաւասար բանակութեամբ բնակչութիւն ունէին, իսկ այսօր, հակառակ Ալզաս-Լօրէնի կցումին, Ֆրանսա կը մնայ հոն ուր որ էր, նոյն իսկ քայլ մըն ալ նահանջած է: Այլ խօսքը չեմ ըներ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ, որոնք սրընթաց արագութեամբ կ'աճին ու կը բազմանան:

Զինադադարէն ի վեր Ֆրանսա լայն բացաւ իր դուռները ամենազգի օտար բանուորներու առջեւ, որովհետեւ իր աւերուած նահանգները վերաշինելու համար բաւարար չափով աշխատող ձեռքեր չունէր երկրին մէջ: Ու հազարաւոր Իտալացիներ, Պելճիքացիներ, Լեհեր, Չեխօսլովաքներ, Սպանիացիներ եւն. մտան Ֆրանսայի զանազան շրջանները եւ շատեր հոն հաստատուեցան, մանաւանդ Իտալացիները: 1922ի վերջերը երբ Իզմիրի եւ Կիլիկիոյ կրկնակ աղէտներուն հետեւանքով Ֆրանսա առանց պայմանի ընդունեց հայ փախստականները, տակաւին մեծ պէտք կար աշխատող բազուկներու, ամէն ճիւղի, մասնաւորապէս երկրագործութեան մէջ: Այս վերջինը ներկայիս այնքան կը տառապի աշխատող բազուկներու պակասէն, որ այդ ճիւղին մէջ աշխատելու համար դուրսէն գալիք օտարականներուն ամէն դիւրութիւններ կը տրուին: Գործադրութեան ամէնէն տաք շրջանին, երբ կառավարութիւն եւ խորհրդարան իրար անցած էին եւ Աշխատանքի նախարարութիւնը ամէն խստութիւն կը գործադրէր՝ իրենց երկիրը ճամբելու համար ճարտարարուեստի մէջ աշխատող բանուորները, ոչ միայն ոեւէ նեղութիւն չտրուեցաւ հողի վրայ աշխատող օտար բանուորներուն, այլ ամէն ջանք թափուեցաւ, որպէսզի գործարանի բանուորները փոխադրեն դէպի հողագործական շրջանները:

Գիւղերու դատարկումը եւ օտար հողագործներու տրուած դիւրութիւնները պատճառ դարձան, որ սահմանին վրայ եւ այլուր պարպուած հողերուն վրայ հաստատուին օտար, մանաւանդ իտալացի երկրագործներ: Այս պարագան նոյնպէս սարսափի մատնեց երկրին վարիչները, որոնք ամէն բանէ առաջ Ֆրանսայի պաշտպանութեան եւ ապահովութեան հոգով մտալլկուած են: Շրջաններ կան, ուր օտարականները մեծամասնութիւն կը կազմեն տեղացի բնակչութեան հետ բաղդատելով, ու այդ օտարականները Հայերուն կամ Ռուսերուն պէս բոլորովին անվնաս տարրեր ալ չեն: Անցած տարի ֆրանսական մամուլին թունդ ազգայնական թերթերը անդադար հնչեցուցին՝ մատնանիշ ընելով իտալական վտանգը, ու աւելի այնպիսի պահի մը՝ երբ շատ կը խօսուէր Մուսոլինիի ծաւալապաշտական ծրագիրներուն վրայ, դէպի Նիս եւ Կաբրի Եղերքը:

Ներկայ եւ ապագայ բոլոր վտանգներու առաջքն առնելու, մանաւանդ ֆրանսական ազգը բազմածին եւ կենսունակ տարրերով ճոխացնելու մտահոգութենէն ծնունդ առաւ Օգոստոս 10ի քաղաքացիութեան նոր օրէնքը, զոր պաշտօնաթերթը հրատարակեց Օգոստ. 24ին: Այս օրէնքը առաջին անգամ քուէարկուած էր Ծերակոյտին կողմէ 1925 Դեկտեմբեր 3ին: Երեսփոխանական ժողովը 1922 Ապրիլ 7ին կարգ մը սրբագրութիւններ մտցուց եւ Ծերակոյտին կողմէ վերջնական քուէարկութիւնը կատարուեցաւ անցեալ Յուլիս 13ին:

Օտարականները Ֆրանսացի դարձնելու գործին մեծ կարեւորութիւն կը տրուի քանի մը տարիէ ի վեր: Այս ուղղութեամբ ամէնէն աւելի եռանդով աշխատողն է Ռօնի երեսփոխան Շառլ Լամպէր, Խորհրդարանէն ներս թէ դուրս: Իր ջանքերով էր որ անցած տարի քաղաքացիութեան պաշտօնատունը Դատական նախարարութեան բազմադրամ գրասենեակներէն բաժնուելով Ռիւ տը լ'Ինէվէրսիթէի մէջ մասնաւոր շէնք մը փոխադրուեցաւ:

Այս բարենորոգումին շնորհիւ կը յուսացուի տարեկան 100,000 օտարականի քաղաքացիութեան պաշտօնաթուղթ տալ, մինչ առաջ թեկնածուները տարիներով կը սպասէին իրենց խնդրագիրներու քննութեան եւ յաճախ առանց պատասխանի կը մնային:

Վերջին վիճակագրութեանց համաձայն, 1926ին 45,371 օտարական ֆրանսական քաղաքացի դարձած են, մինչ 1925ին 28,155 հոգիի միայն տրուած էր այդ շնորհը: Այս թիւին մէջ ամէնէն գլուխը կուգան Իտալացիները (16,224 հոգի): Եւ արդէն Իտալացիները ձուլուելու մեծ ընդունակութիւն ունին ֆրանսական ընտանիքին մէջ: Ասիկա նոր երեւոյթ չէ ֆրանսական պատմութեան մէջ: Լուդովիկոս ԺԳ.ի եւ ԺԴ.ի օրով ֆրանսական կառավարութեան ղեկը իր ձեռքին մէջ ունեցած է ֆրանսական հպատակութիւնը ընդունած Իտալացի մը՝ կարտինալ Մազարին, եւ անկէ ի վեր քիչ չէ թիւը Ֆրանսայի մէջ պետական բարձրաստիճան մարդոց, որոնք ծագումով Իտալացի եղած են, Նափոլէոն Պոնափարթէն մինչեւ Կամպէթթա եւ վարչապետ Վիվիանի:

Միւս դիւրին ձուլուող ազգերն են Պելճիքացիներն ու Ֆրանսա. Զուիցերիացիները, որոնք ֆրանսերէն կը խօսին եւ նոյն կրօնքն ու մշակոյթը ունին: Յետոյ կուգան Սպանիացիները, որոնք իբրեւ լատինական ցեղ, դիւրաւ կը ձուլուին (1926ին 5318 Սպանիացի քաղաքացի դարձած է): Նոյն վիճակագրութեան վրայ ակնարկ մը նետելով, կը տեսնենք որ քաղաքացի դարձածներուն մէջ հողագործները 100ին 7 համեմատութիւն կը կազմեն, մինչ ճարտարարուեստի գործաւորները 100ին 45 են, աւելի շատ մանր արհեստաւորներ, որոնք ուշ կամ կանուխ անհատական գործ բանալու յոյսն ունին: Քաղաքացի դարձողներէն աւելի քան 1/3ը (հարիւրին 37. ֆրանսուհիներու հետ ամուսնացած են:

Նոր օրէնքը շատ մը դիւրութիւններ կուտայ: Միւս կողմէ սակայն խստութիւններն ալ պակաս չեն: Դատական նախարարը իր շրջաբերականին մէջ այս ուղղութեամբ հրահանգներ կուտայ, մանաւանդ պատուիրելով որ «թուղթի վրայ Ֆրանսացիներ» չպատրաստուին, այլ «իսկական ֆրանսացի ընտանիքներ»:

Սովորական քաղաքացիութիւնը (naturalisation) ֆրանսաբնակ օտարականին համար իրաւունք մը չէ, այլ շնորհ մը, զոր կառավարութիւնը կրնայ մերժել կամ ուզած ատենը ետ առնել: Ունի իր որոշ առաւելութիւնները: Եւ բոլոր անոնք, որոնք ձուլումի գաղափարին հետ կը հաշտուին, կրնան օգտուիլ նոր օրէնքէն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԿՌԱՆՑՔՈՒՆ ՆԱՅԵԼՈՎ

Նոր գիտութիւն մըն ալ բուսաւ կը կոչուի առաձնագիտութիւն, որ կը յաւակնի ճանչնալ մարդոց նկարագիրը, թերութիւններն ու առաւելութիւնները, քննելով ակռաներուն շարուածքը:

Նախ, ակռաներուն մեծութիւնը: Երկար ակռաները նշան են յանդուգն ուժի, երբեմն զանազան թերութիւններու: Կարճ ակռաները կը մատնեն նեղմտութիւն, կամքի պակասութիւն: Գրեթէ բոլոր չարագործներ նշանաւոր գիտուններ եւ մեծ անձնագործները երկար ակռաներ ունին:

Երբ ակռաները խիտ են, շատ սեղմուած, եւ իրարու մօտ, կը մատնեն միտքի աշխուժութիւն դէպի գէշը: Եթէ ակռաները կարճ են, դէպի լաւը: Եթէ երկար են: Այն ակռաները, որոնք ծռած են դէպի առաջ, նշան են տխմարութեան: Այն ակռաները, որոնք ծռած են դէպի ետեւ կը նշանակեն նկարագիրի եւ գաղափարի յարափոփոխութիւն:

Արտաքոյ շնաժանիքները կը մատնեն սուրին եւ անգութ բնազդներ: Կանոնաւոր, սերտ եւ երկար ակռաները ցոյց կուտան գրական եւ գեղարուեստական հակումներ:

ԹՈՒՐՔԻԱ
ՊԵՏՔ ՉԷ ՄՏՆԷ
ԺԸՆԵՒԻ ԱՐԻՕՊԱԳՈՍԻՆ ՄԷՋ

Յառաջիկայ Սեպտ. 4ին Ժընեւի մէջ կը բացուի Ազգերու Դաշնակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը:

Ազգերու Դաշնակցութիւնը՝ տանջուող եւ խաղաղասէր մարդկութեան համար չեղաւ այն՝ ինչ որ կ'երազէր անոր գաղափարը յղացող Ուիլսընը: Ոչ իսկ եղաւ Մաքտօնըլտի ցանկացած Տիեզերական խորհրդարան: Ազգերու Դաշնակցութիւնը յառաջացած գաղափարի մը շուքը մնաց օդի մէջ առկախ, առանց իրական հաստատ կռուանի: Անոր կռուանը պիտի հանդիսանար միջազգային Դեմոկրատիան, եւ սակայն ան իրբեւ յենարան ծառայեց իշխողներուն, իշխանութեանց: Ան աւագտ կամ անազատ ազգերու կամքերէն բարձրացող խաղաղութեան տաճարը դառնալու փոխարէն՝ պետութիւններու արիսպագոսը եղաւ: Հոն ազգերը ներկայացուեցան արտաքին նախարարներով, որոնք ի պաշտօնէ խաղաղութեան ծպտեալ թշնամիներն են, որոնց պարտականութիւնն է բռնաւոր կամ անիրաւ դաշնագիրներէն յառաջ եկած քաղաքական գոյավիճակի պահպանութիւնը:

Որքան ալ կոմիկական, անհաւասարակշիռ, բաղաքական տարրեր ունենայ յանուն Սաքքօ-Վանցէթթիի փրկութեան բարձրացող համաշխարհային ալիքը, ինքնին մեծարժէք երեւոյթ է՝ իբրեւ գերազգային տրոփիւն միջազգային խղճմտանքի, յետպատերազմեան մարդկային զգացումի կսկծալի չորացումին, անապատացումին վրայ յանկարծ իջնող ցօղ, անձրեւ զովարար:

Սաքքօ-Վանցէթթի դատը կը յիշանէ, կը սրէ մարդկային խղճմտանքը. այդ առթիւ բարձրացող աղմուկները զանգահարի դերը ստանձնած են խիղճը արթնցնելու: Լաւ է որ վերջապէս արթննայ խիղճը: Արթնցող խիղճը չպիտի տեսնէ որ 1915էն ի վեր տեւող իր խոր քունի, թմբիրի ընթացքին զարհուրելի անարդարութիւններ գործուած են աշխարհի այս ու այն կողմը:

Ընդհանուր անդորրայականութեան սա օրերուն, լաւ է որ հանրային ուշադրութիւնը կեդրոնանայ ազնիւ ու արդար դատերու շուրջ: Դոհ մնանք, որ միտքը դատել սկսի, մաղթենք որ յարատեւէ ժողովուրդներու հոգեկան խռովայուզումնէչութիւնը, որուն անդրադարձումը անխուսափելի պիտի ըլլայ նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան վրայ: Որքան բարձրանայ ժողովուրդներու հոգեկան տրամադրութիւնը, որքան մարդիկ ու ազգեր անհատապէս ու հաւաքականօրէն պահէին պաշտօնը վերցնեն արդարութեան գործի վրայ, այնքան շուտ բարոյական առաքինութեանց բեղմնաւորիչ սիմնոլոյս կը ստեղծուի Ազգերու Դաշնակցութեան շուրջ: Համաշխարհային նախաձեռնութեան գիտակից թափը պատուարներ կը կանգնէ իշխանաւորին խաղերուն առջեւ, բաշ չափով սանձուած դիւանագէտներու դէմ կը բարձրանայ հսկայը Ժընեւին, իշխանութեան ազդեցութենէն ձերբազատուած Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը հանդիսանայ խաղաղութեան ազդակ, արդար դատերու ատեանը:

Հայ ժողովուրդը, մասնակից չէ ազգերու արիսպագոսին, որովհետեւ մեր կամքը ջլատուած է հիւսիսի եւ հարաւի բռնաւորներուն հաստատած երկաթէ բռնակալութեամբ, որ ոչ միայն խորտակած է մեր ազգի ստեղծագործական թափը, այլ մշտակայ սպառնալիքի տակ կը պահէ անոր ֆիզիքական գոյութիւնը, թէ՛ մայր հայրենիքի եւ թէ արտասահմանի մէջ:

Հիւսիսի հաստատած երկաթէ կարգի, հարաւի յառաջ բերած համատարած աւերին մէջ ո՞ր արեւմտեան պետութիւնը որ անմեղ է թո՞ղ առաջին քարը նետէ:

Մեղսակցութիւնը բնդհանուր է: Վա՜յ լօզանը:

Ժընեւը գէթ պէտք է մաքուր մնայ՝ յանուն մարդկութեան պատուոյն, յանուն արդարութեան ու միջազգային իրաւունքի հաստատումութեան: Ծերունի վագրը՝ Քլէմանսօն օր մը շանթահարեց Թուրքիոյ ներկայացուցիչները՝ վագրի պէս զոռալով. «Ոճիրի եւ իրաւունքի միջեւ իրաւախոհութիւն չկայ»: Ժընեւը նոյն բանը պիտի՞ կրկնէ Քէմալի ներկայացուցիչներուն, երբ Էնկիւրին անդամակցութիւն ուզէ Ազգերու Դաշնակցութեան, պղծելու համար միակ մաքուր մնացած այդ հաստատութիւնը, իր անդամակցութիւնով: Մարդկային իրաւունքի եւ արդարութեան սահմանափակ շրջանակը կը պայթի, եթէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը դռները եւ նախագահներու մօայլ ու դաժան նայուածքներուն տակ, առանց ճական նախապայմանի ներս ընդունի Թուրքիան:

Նահատակուած հայ ժողովուրդը ակնկառոյց պիտի սպասէ Ազգերու Դաշնակցութեան շանթահարիչ պատասխանին՝ Քէմալի ցրծակալներուն: Հոն պէտք է որ բարձրանայ խրախտ ձայնը արդարութեան: Միլիոնաւորներու արեան մէջ լղփացած ու անպատիժ մնացած զարհուրելի բռնաւորի երեխին պէտք է թքնեն Ժընեւի մէջ, եւ այդ թքնեւցումը պիտի պատճառէ գոհերուն, միաժամանակ հսկայ վարկ ստեղծելով Ազգերու Դաշնակցութեան: Այս վերջինը պիտի լռէ՞. Թող պիտի տա՞յ որ ոտնահարուած իրաւունքի վրայէն ոճիրը սողոսկելով հասնի մինչեւ ազգերու ընտանիքին մէջ, վարակելու զայն. այն ատեն միջազգային աշխատանդրութիւնը պիտի ծառանայ ու մռնչէ... Չի՞ ծառանար միջազգային աշխատաւորութիւնը, այն ժամանակ իր զոռ աղմուկը յանուն Սաքքօ-Վանցէթթիի փրկութեան, կը մնայ ամուլ, ձանձրալի արձագանգ համամարդկային հոգիի դատարկ ու լայնարձակ անապատի վրայ ձգուած:

Եթէ միջազգային խիղճը չի սպառնար, իր բաժինը չի բերեր յօգուտ արիւնոտ դատի մը, այն ժամանակ հայ ժողովուրդի խղճէն կը բարձրանայ վիթխարի փոթորիկ: Ու ինչպէս մեծ եղաւ մեր համբերութիւնը, նոյնքան մեծ ու աւերիչ կ'ըլլայ մեր յուսահատութիւնը՝ երբ վերջնապէս կորսնցնենք մեր հաւատքը մարդկային արդարադատութեան ու միջազգային խղճմտանքին վրայ:

Մարսիլիա ՇԱՀԱՐՈՒՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Երրորդ անգամ ըլլալով, Փարիզի մէջ, Օգոստոս 25—30ին, տեղի պիտի ունենայ միջխորհրդարանային միութեան համաժողովը, որ 24րդն է:

Ժողովները պիտի գումարուին Լիւքսէմպուրկի պալատին մէջ:

Այս միութիւնը կազմուած է, շատ առաջ քան Ազգերու Դաշնակցութիւնը, 1888ին, շնորհիւ ֆրանսացի խաղաղասէր Ֆրետէրիք Փասիի եւ անգլիացի երեսփոխան Ուիլեըմ Րանտըլ Քրէմըրի:

Համաձայն իր կանոնագիրին միութեան մէջ կը մտնեն աշխարհի բազմաթիւ խորհրդարաններու պատուիրակները, որոնք, ազգային խմբակներ կազմած, պիտի աշխատակցին ապահովել "Ազգերու համագործակցութիւնը խաղաղութեան դատին համար": Տարին մէկ անգամ հաւաքուելով, միութեան անդամները կ'ուսումնասիրեն Հայն բոլոր միջազգային հարցերը, զորս կարելի է լուծել խորհրդարանային ճամբով:

Միութիւնը ներկայիս 4000է աւելի գործօն ան[...] ներ, որոնք կը պատկանին 3[...] գային խմբակներու: 37 խ[...] դարաններէ. Գլխաւորներ[...] Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմ[...] Միացեալ-Նահանգները, [...] եւ Լատինական Ամերիկայի[...] մը հանրապետութիւններ[...] թեան նախագահութեան[...] առաջինը գումարուած էր, [...] րիզի մէջ, եւ գործնականօրէն [...] մարուեցաւ առաջին համա[...] 29 եւ 30 Յունիս 1889ին [...] ամսուան համաժողովին [...] մասնակցին 400 անդամներ[...]

Ֆրանսայի ներկայաց[...] ներն են Ֆէրնան Մերլէն [...] Ռուսիման, Լապրուս, Կոստ[...] մօն, Պիլէ, Շրամէք, Լա[...] Լուպէ եւ ուրիշներ:

Գերմանիոյ կողմէ՝ [...] թակի նախագահը, Լէօպէ [...] Վիրթ եւ ուրիշներ:

Օրակարգի հարցերն [...] ընդհ. վիճաբանութիւն[...] համաշխարհային քաղաք[...] կացութեան շուրջ, եւրոպ[...] մաքսային համաձայնութ[...] սպառազինութեանց կրճատ[...] թեանաւոր գեղերու դէմ [...] քարը, միջազգային իրաւ[...] կանոնագրութիւնը:

Համաժողովին վիճաբ[...] թիւնները պիտի սկսին Ազգ[...] Դաշնակցութեան տարեկան [...] ժողովէն քանի մը օր առաջ[...] գերու Դաշնակցութեան [...] ուիրակները կը խօսին պաշ[...] խանատուութեամբ իրենց [...] ռավարութեանց, մինչդեռ [...] խորհրդարանային միութեան [...] ներկայացուցիչները կը խօսին [...] բոլորովին ազատ ու անկախ, [...] իրենց անհատական համոզ[...] թեանց, առանց երբեք հոգ[...] հաշուելու իրենց խորհրդա[...] կողմէ: Ամերիկա, որ չի [...] նակցիր Ազգերու Դաշնակ[...] թեան, կը մասնակցի միջ[...] հրդարանային համաժողովին[...]

ՀԱՄԵՒՐՈՊԵԱՆ ԴՐԱՄ

Ֆինանսիալ Թայմզի մէջ Փ[...] քասել կը գրէ.—

Դրամական պայմաններ[...] ծագած յետպատերազմեան [...] թութիւնը պատճառ եղաւ[...] կազմուի գաղափարը թէ [...] եւրական լուծում մը կը գտնուի [...] ատեն միայն, երբ կը ստեղծ[...] նոր դրամ մը, որ կարելի [...] գործածել եւրոպական բոլոր [...] կիրներուն մէջ: Այսպէս, Մի[...] եալ Նահանգներն ալ ունին [...] սարակաց դրամ մը, որ շրջ[...] ռութեան մէջ է երկրին [...] կողմը, առանց երբեք դրամ[...] փոխութեան համար նեղութ[...] պատճառելու: Սակայն հա[...] րոպեան միացում մը կը [...] ծուի այն ատեն, երբ կը [...] տատուի եւրոպական դաշ[...] թիւն մը:

Համեւրոպեան դրամի մը [...] ջարերութեան սահմանները [...] դարձնելու համար, պէտք [...] նախ աշխատիլ միացնելու [...] ազգերը, որոնք ունին հաստ[...] կաց ցանկութիւններ ու պ[...] փարներ, կամ, իրենց դիրք[...] ստիպուած են կազմելու [...] սական միութիւններ:

Այս առթիւ Պէրնըրտ [...] կը գրէ.—

Այս ամէնը լաւ ու [...] բայց փրոֆէսէօրը կը [...] ըսել թէ ոչինչ պիտի [...] արգիլել պահեստի քանակ[...] աւելի դրամ շրջաբերութեան [...] հանել (inflation), այնպէս [...] պէս կը պատահի այժմ [...] բազմին յետոյ, կործանելով [...] ռավարութիւնները:

Համեւրոպեան դրամին [...] մար հարկ չկայ համեւրոպ[...] գեր-պետութիւն մը ստեղծ[...] կը բաւէ որ նախ ստեղծուի [...] թագրամ շրջաբերութեան [...] նելու համար եւրոպական [...] նակցային Դրամատուն մը [...] տար համար կազմուի դրամ[...] կան դաշնակցութիւն մը [...] պական պետութիւններու [...] րի մը կողմէ:

Եւ այս, ամէն մարդ կը [...] որ, շատ պարզ է:

ՃԻՒՂԱՂ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Մր. Աշտակի Մնացականեանէ ստացած ենք հետեւեալ յուզիչ ու չահագրգռող թղթակցութիւնը.—

«Իմ գիւղս նկարչագեղ է ու կը գտնուի ճիշտ իր տեղը Գըլանիչու գիւղութեան համար կըրնար ծառայել միջնորդի մը: Ես իմ գիւղս կը գտնուիմ ու իմ գիւղս ալ հոգիիս մէջ կը գտնուի: Իմ հոգիիս գիւղը ամէնէն համեստն, ամէնէն գեղեցիկն է գիւղերուն: Այստեղ ոչ յուսախաբութիւն կը կըէք եւ ոչ ալ որեւէ բան մը, եւ ցնծութեան ծանուցումներ միայն կան գիւղիս մէջ, որուն որ սրտին բաժակը մեծ է, թող գայ ու լեցնէ: Երանի անոր որ պիտի գայ այստեղ բնակիլ... Աստուծոյ հրամանով: Ներկայիս գիւղս ամայի է: Ընդի յծակներ, պուրակներ, գետակներ, ծովակներ որոնք կընան իրենց յափշտակութեան մղել ու հրաշնկալցնել: Կոյս ու անկոխ, անխիղճ ու անտիպ գիւղ մըն է իմ գիւղս: Դեռ հովուերգութիւն մը իր թըթռումը չէ պարզած իր ծառերուն սօսափիւնին ներքեւ: Ցակային համբոյրի մը մրմունջին գիւղիս մրմնջութիւնը չէ գումարած, յուռթի յայսին ներքեւ: Մաքուր ալ է, գիւղս իր գագաթներէն մինչեւ սալայատակները: Իմ անկիւնս գիւղիս մատնցաւ անցեալ բանւոր մը: Մուտքը արգիլեցի. իրաւ է որ առողջ, գործունեայ ու երիտասարդ էր, այլ աղքատ. քանի մը օր վերջ առեւտրական մը երեւցաւ: Ձայն ալ մերժեցի: Իրաւ է որ հարուստ էր ու առատաձեռն, այլ սարիքին: Ես յուրէն ուրիշներ հրաւիրեցի, սակայն անոնք ալ չկըրցան բռնել գիւղիս առաւելութիւնները Ա՜խ, եթէ գիւղս Ամերիկայի մէջ ըլլար, ոսկի պիտի արժէր: Ամերիկացի միլիոնատէր մը կրնայ գնահատել գիւղս: Գիւղս Ծաղիկ մըն է, պատուանդան մըն է: Գիւղիս մէջի բոլորը սակայն ծունոի երթալ ... են բանջարեղէններուն մեծ մասը բուսած ու քացախի մէջ դրած եմ.

Անցեալ իրիկուն, ուշ ատեն գիւղական երգի մը հետեւեալ տունը հասաւ ականջիս.

Աղջիկը գնաց բժշկին՝
Ըսաւ թէ — սրտի ցաւ ունիմ. .
Բժիշկը պատասխանեց.
Սիրահարութեան ցաւ է»

Ա՜Խ, գիւղս, գիւղս... մէկ հովիւ ալ անպակաս:

Ի՞նչ պիտի քացուին դուռնեկ ... բախտիս»

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶԲԻԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Մուժումբարը Թաւրիզին մօտիկ միակ հայաբնակ գիւղն է, որ շնորհիւ իր լեռնային դիրքին, մաքուր օդին ու ջրին կը հանդիսանայ Թաւրիզի Հայերու համար ամարանոց: Գիւղը բաղկացած է 60 տունէ. գիւղացիներուն մեծ մասը չքաւոր են, որովհետեւ հողը անբերրի է. իսկ տուրքերը շատ։

Գիւղը ունի երկդասեան դպրոց, որուն հոգաբարձուն է մեր ուշագրաւ հին մարտիկներէն եւ գինուորական ընկ. Նաւօնը, որ 1921 թուականին, Լեռնահայաստանէն տարագրուելէ յետոյ, հաստատուած է Մուժումբար, ուր մեծ յարգանք կը վայելէ, միաժամանակ ըլլալով գիւղի հանրային կեանքի ղեկավարը։

Մուժումբարը երկար տարիներէ ի վեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ազդեցութեան տակ է եղած: Ատրպատականի Հայոց Թեմական Պատգամ. Ժողովի Մուժումբարի ներկայացուցիչները եղած են չարունակ մեր ընկերներէն. Ներկայիս գիւղի պատգամաւորն է Թաւրիզի Արամեան դպրոցի տեսուչ ընկեր Միքայէլ Սահակեանը իսկ Աէջլիմի պատգամաւորի ընտրութեան ժամանակ միշտ ալ մեր թեկնածուին ձայն տուած են։

Վերջերս խումբ մը երիտասարդներ համախմբուելով ընկ. Նաւօնի շուրջը, դաշնակցական հողի վրայ կազմեցին միութիւն մը։

Միութեան նորընտիր վարչութիւնը, մեծ ոգեւորութեամբ եւ յաջողութեամբ կը տանի կազմակերպչական գործը եւ արդէն իր շարքերուն մէջ է ընդունած գիւղի երիտասարդութեան մեծագոյն եւ լաւագոյն մասը։

Վարչութիւնը, Յուլիս 25ին կատարեց Խանասորի արշաւանքի երեսնամեայ տարեդարձի տօնակատարութիւնը։ Հրաւիրուած էր գիւղի ամբողջ երիտասարդութիւնը, առանց կուսակցական խտրութեան։

Իրիկուան ժամը 7ին բոլոր հրաւիրուածները հաւաքուեցան գեղեցիկ պարտէզ մը, ուր մեծ խանդավառութեամբ սկսաւ հանդէսը։ Հանդէսի սկիզբը քաղաքացի քանի մը ընկերուհիներ հաւաքստեղծ ... մը որուն ի տես գեղջուկ սրտերը յուզուած թնդացուցին «Մեր Հայրենիք»ը։ Գիւղացիները խառն քաղաքացիներու եւ հիւրերու հետ, նստան կապերտներու վրայ, առ չեւնին ունենալով գիւղական փոխ լաւաշ հացը եւ գիւղացիներու պատրաստած զանազան նշանաւոր Դրուզլամաձին ու ախտաւ գեղջուկ ուրախ խնճոյքը։

Նախագահ ընկ. Միք. Սահակեան թուեց Խանասորի արշաւանքի գրգապատճառները եւ տալով արշաւանքի պատմականը, առաջարկեց յոտնկայս յարգել Խանասորի մէջ ինկած հերոսներու յիշատակը։ Բոլորն ալ ոտքի կանգնելով երգեցին «Դուք գոհ գնացիք» յեղափոխական սգերգը։ Ցետոյ ընկերը նկարագրելով մեր ժողովուրդի ներկայ վիճակը, գտաւ որ մեր միակ փրկութիւնը կը կայանայ Հայաստանի անկախութեան մէջ, որուն արշալոյսը հեռու չէ...։

Ընկեր Նաւօնը տեղական կազմակերպութեան կողմէ յայտնեց, որ ինչպէս ամէն տեղ նոյնպէս եւ հոս գիւղացիութիւնը փարած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական անարատ դրօշին, եւ ինչպէս անցեալին մէջ, այսուհետեւ ալ պատրաստ է իր բոլոր միջոցներով աշխատիլ Դաշնակցութեան նպատակներու իրագործման համար։

Նոյն մտքով խօսեցան գիւղի քահանան, ընկեր խաչ. Միլքոնեան, Ս. Աղաբեան եւ Ն Մամեան։

Ներկաները խիստ ոգեւորուած, իրարանցիւր խօսքէ յետոյ կը հնչեցնէին «Կարկուտ տեղաց», «Ջէյթունցիներ» եւ ուրիշ յեղափոխական եւ ազգային երգեր։ Իսկ Օր. Հրաչուհի Գէորգեան երգեց Սայեաթ Նովայէն. քիչ վերջը հանդէսը փոխուեցաւ հարսնիքի։

Գիւղացիչքաւոր ընկերմը ազատելու համար հարսնիքի ծախքերէն, ընկերները միաք կը յղանան նոյն գիշերն իսկ կատարել անոր հարսնիքը։ Երգերով եւ հաւաքաններով, խանդավառ ընկերները քահանային ու փեսային հետ ուղղուեցան դէպի գիւղ։ Անոնց միացաւ գիւղի ամբողջ հասարակութիւնը եւ ամարանոցաւորները եւ աղջկայ տունէն նորահարսը առնելով գացին եկեղեցի։

Գիւղական եկեղեցին, չէր տեսած այսքան խանդավառ պսակադրութեան հանդէս. Մեր առագոյնի հովանիին տակ կատարուեցաւ պսակի արարողութիւնը, որմէ վերջ թափօրը ուղղուեցաւ հանդէսի պարտէզը, ուր մինչեւ առաւօտ շարունակուեցաւ խնճոյքը։

Հանդիսականները ցրուեցան ուրախ տրամադրութեամբ եւ գոհ սրտով։

Մուժումբար Ա. Մ.եան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

Մարսիլիա բնակող մեր կռփամարտիկ հայրենակիցը, քիչ ժամանակուան մէջ մեծ յառաջդիմութիւն ցոյց տուաւ: Գրեթէ իր բոլոր կատարած մրցումները վերջացած են յաղթութեամբ, միայն թէ մինչեւ հիմա չէ մրցած առաջին դասակարգի կռփամարտիկի մը դէմ:

Հայ կռփամարտիկը յառաջիկայ կիրակի պիտի մրցի Ֆրանսացի եւ Եւրոպայի լաւագոյն խաղացողներէն Փօլ Ֆռիչի դէմ, որ առաջին դասակարգի խաղցող մըն է: Քանիցս յաղթած է Եւրոպայի նախկին ախոյեան Գըրթոնէյին, եւ հաւասար մնացած է Եւրոպայի նախկին ու Ֆրանսայի այժմու ախոյեան Հիւսիէն Վինէզի հետ: Ասկէ զատ աշխարհի սիրող կռփամարտիկներու ախոյեանը եղած է:

Կը տեսնուի ուրեմն որ հայ կռփամարտիկը առաջնակարգ խաղացողի մը դէմ կը գտնուի: Իրաւունք չունինք յաղթանակ սպասել իրմէ. եթէ կէտերով ալ պարտուի, դարձեալ պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք բերած կ'ըլլայ:

Անշուշտ մարսիլիահայ մարզասէրները պիտի երթան քաջալերել հայ կռփամարտիկը:

Պաղտասարեան կը պատկանի Թեթեւ ծանրութեան:

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ՀԵԾԵԼԱՆՈՐԴՆԵՐ

Ինչպէս մարզական բոլոր ճիւղերուն մէջ, հեծելանիւի մէջ ալ ունինք բաւական թիւով ներկայացուցիչներ: Երկուշաբթի օր երկու Հայեր՝ Մանուկեան (Վալանսէն) եւ Թամպուրճեան (Լիոնէն) մասնակցեցան Մարսիլիայէն Լիոն մեծ մրցման մը՝ 350 քիլոմեթր. կը մասնակցէին շատ մը յայտնի հեծելանորդներ, որոնք վերջին անգամ Ֆրանսայի շրջանին ալ բերած էին իրենց մասնակցութիւնը:

Մանուկեան դասուեցաւ 14րդ: Մեծ յաջողութիւն մըն է ձեռք բերած Մանուկեան. իսկ Թամպուրճեան դասուած է 31րդ: Այս ալ լաւ արդիւնք մըն է քանի որ իրմէ ետ դեռ շատեր կան:

Այս մրցման առաջին հանդիսացողն է Կէլտոիֆ Պէլճիքացի:

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կեդրոնական Եւրոպայի բաժակի մրցումներուն վերջընթեր մրցումը կատարուեցաւ կիրակի Փրակայի մէջ՝ Վիէննայի Ատմիրա եւ Չէխ Սպարթա խումբերուն միջեւ: Մրցումը շահեցաւ Փրակայի խումբը 1ի դէմ 5 նշանակէտով:

Փարիզի ախոյեանութեան մրցումները պիտի սկսին Սեպտ. 18ին եւ ոչ թէ 11ին, ինչպէս ծանուցուած էր:

Գ. Կարապետեան

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, ինչ ըսել Ֆրանսայի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, յարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

... *Բաժանորդագրութիւն ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ մէկ տարեկան յառաջ կը նուիրեն Պարսիկ հայկական գաղթականութիւնն: Սկսանք ղրկել Օգոստոս 1էն։*

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՆՈՎ ԵՒ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— *Քուլթիւրիէ Ռոզ-սու-Պուայի մէջ սրճարան մը մտեր՝ կը խմէր ու գինի կ՚ըմպէր։*

Երբ աչքերը պղտորեցան, շիշը վերցուց եւ սրճարանի ծաղիկներուն մէջէն նետեց դուրս։ Շիշը ռումբի պէս պայթեցաւ ճամբուն վրայ, եւ ճիշդ ոտքերուն տակէն անցաւ Լաւալի, որ Մարմէյի հետ կ՚անցնէր ճամբէն։ Աղջիկ մըն ալ պայթեցաւ լեղապատառ կնոջ քթին մէջ։ Մարմէյ քաջաբար ներս մտաւ եւ բացատրութիւն պահանջեց խմողէն։

Քուլթիւրիէ բացատրութեան փոխարէն, եօթը հայհոյութիւն տուաւ Մարմէյի, որ կատաղութենէն սեւցած պէս կայմրած, դուրս հրաւիրեց խմողը։

Երբ հեռացաւ կռուող աքաղաղներուն։ Ցանկարծ ճաթեցաւ ատրճանակը։ Ցիկին Լաւալ գետին ինկաւ, փորը ծակած էր Քուլթիւրիէ փախաւ։

ՆՐԴՄՆԱԴՐՈՒԹ ՆՇԱՆԱԾԸ. — *Թորինոյի մէջ հարուստ երիտասարդ մը նշանուած էր աղջկան մը հետ։ Օրիորդը, հակառակ իր կլորիկ երգամներուն, գորս կը կլլէր իր նշանածին, կը խաբէր զայն մինչեւ հարսնիքին նախօրեակը։ Երբ հարսնիքէն առաջ իմացաւ օրիորդին պատմութիւնը, երիտասարդը վճռեց վրէժ լուծել։*

Առտու մը խնդրեց նշանածէն, որ պտոյտի ելլեն ինքնաշարժ մը վարձեցին. երիտասարդը իր նշանածը նստեցուց կակուղ բարձերուն վրայ, եւ ինչ որ նուիրած էր հարսնիքէն առաջ օրիորդին՝ գաղտնօրէն դրաւ ինքնաշարժին մէջ։ Ցետոյ անուշ ու մեղր խօսելով, սրարշաւ հեռացաւ գիւղի մը մօտ, ուր կը գտնուէր երիտասարդին մրցակիցը, անտառի մը մէջ, վար իջան ինքնաշարժէն։ Ցանկարծ երիտասարդը փաթթուեցաւ իր նշանածին ու կապեց ձեռքերն ու ոտքերը։ Թաշկինակ մը դրաւ բերնին մէջ։ Ցետոյ ամբողջ օժիտը, բրած նուէրները լեցուց վրան, խարոյկմը շինեց, կրակ տուաւ ու հեռացաւ։ Բարեբախտաբար ձեռքին կապերը թուլ էին եւ աղջիկը յաջողեցաւ քակել ու ցատկել բոցերուն մէջէն։ Մարմնոյ ու, կէս մը վիրաւոր, կէս մը սարսափէն սպառած, ճամբայ ելաւ դէպի քաղաք։

ՄԻ ԳՈՎԷՔ ՈՒՐԻՇԻՆ ԿՆԻԿԸ.
— Քանթոն, իտալահպատակ ճաշարանատէր մը, փոքրի նման կլորիկ իր փորը կը պտտցնէր փարիզի փողոցներուն մէջ։ Դէմը ելաւ բարեկամը՝ Շալլար, որ ըսաւ.

— Քանթո՛ն, ինչ աղուոր կնիկ ունիս, շնորհալի, ժպտուն . . .

— Ի՞նչ, չըսես բարեկամացար արդէն կնկանս հետ

— Եղբայր, ինչո՞ւ կը նախանձիս։

— Ըսէ, ի՛նչ ալ ըսել կ'ուզես, բարեկամացա՞ր

Մարդը պատասխանելու ժամանակ չունեցաւ, նախանձոտ ամուսինը հանեց ատրճանակը եւ կրակեց. Բարեբախտաբար գնդակները վրիպեցան. Ոստիկան մը հասաւ շուտով եւ ձերբակալեց։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ.— *Երկու Ալճէրիացիներ, Դէպալի Մոհամմէտ եւ Արֆէ Նահիքա, Սէն Թ'Ուէնի մէջ սրճարան մը մտան եւ իրարու եւեւէ պարպեցին սեւուկ սուրճը՝ գովելով իրենց երկրին կարմրուկ մաթուզն ու աղջիկները։*

Երբ կարգը եկաւ հաշիւը փակելուն, բարեկամութիւնը մոռցուեցաւ։ Այսուհետեւ վճարեցին ու դուրս ելան։ Եւ սկսան կռուիլ։ Արֆէ Նահիքա հանեց զմելին եւ ծակեց բարեկամին սիրտը, գետին փռեց զայն ու փախաւ։

Բայց շուտով ձերբակալուեցաւ։

ԱՆԽՈՀԵՄ ՈՐՍՈՐԴ.— *Մարսաքի մէջ Լորան Պուլ որսորդութեան ելաւ։ Մորմենիի թուփի մը մէջ մտեր կը սպասէր նապաստակի մը, որ յանկարծ կորսուած էր։*

Իր թաքստոցին մէջ կրթնեցաւ հրացանին վրայ։ Ցանկարծ, չար բախտէն, ճիւղ մը ինկաւ, բլթակին զարկաւ, զէնքը պայթեցաւ որսորդը սիրտէն զարնուեցաւ ու մեռաւ։

Նապաստակը փախա՛ւ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ՏԱԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 38

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԷՒ. ԴԸԲԼԻՆ ՕՐ.ՏԼ Ն ՄԷՋ.

— Գո՛ւք, բայց ըսել է թէ ոստիկանութենէն էք, ըսի սարսափած կերպով մը։

— Ոստիկանութենէն ըլլալու պէտք չկայ, իր պարտքը կատարելու համար։ Արդ, ի՞նչ է իրաւունքներս պարտքը այս միջոցիս օտարականի հակայեղափոխականներուն եւ լրտեսներուն վրայ ուր ալ ըլլան անոնք։

— Շիտակ է հոգ է պարտաւորութիւնը։

— Նաեւ, ինչպէս արդէն գուշակեցի քու մասիդ խօսեցաւ, գովեց քու ճարպիկութիւնդ, նաեւ մայնավարի քու անկեղծ հաւատքներդ, բնաւ չվարանեցայ իմ ծառայութեանս մէջ առնել։

— Ըսել է դիս ձեր փոխ առնէք։

— Այո՛, բայց մէկ պայմանով

— Ի՞նչ։

— Ցմահ ինծի անձնուէր պիտի մնաս եւ առանց վարանելու քեզի տուած հրամաններս պիտի գործադրես։

— Ա՞յդ է բոլորը։

— Այս է բոլորը եւ կը կարծեմ թէ բաւական է։ Այսպէս՝ օրինակի համար եթէ պատահի որ Նոպոտին հանդիպիք՝ եւ եթէ քեզի հրաման տամ զայն զգետնելու, պէտք է որ անմիջապէս կատարես հրամանս։

— Ա՞հ, այդ անշուշտ կամովին։

— Կ'երեւի իրեն դէմ բան մը ունիս։

— Ո՛չ, բայց քանի որ, հոն մեր երկիրը կուգայ զատին չնասելու նպատակաւ, անոր հանդէպ որեւէ կերպով լաւ վարուիլ չըլլար։

— Քու կարծիքովդ, արժանի՛ է մահուան

— Արժանի է։

Գոհունակութեամբ ձեռքերը շփեց եւ յետոյ շարունակեց

— Վերահասցուին պիտի ըսեմ թէ՝ վերջնականապէս քեզ իմ ծառայութեանս մէջ կ'առնեմ. հաւանաբար, քիչ ատենէն, միասին, յոգնեցուցիչ եւ երկար ճամբորդութիւն մը ընենք. հետեւաբար ըստ այնմ պատրաստուէ, եւ մէկ վայրկեանէն միւսը մեկնելու պատրաստ եղիր։

— Լաւ կ'ընե՞մ գիտնալ թէ կառքը ի՞նչ տեսակ է։

— Շատ ունիմ. բայց մեր ճամբորդութեան համար կը կարծեմ թէ՝ ամէնէն յարմարն է իմ սիրուն «Մէրսէտէս»ս. ինչ տեսակ ալ որ ըլլայ Նոպոտի կառքը, վստահ եմ թէ՝ մերինով կրնանք անոր գլուխ բռնել։

— Կ'ըսէք թէ ձեր կառքը սիրուն է։

— Այո՛. ի՞նչ կայ։

— Որովհետեւ, եթէ անով Նոպոտին պիտի հալածենք, կը կարծեմ թէ մենք երկուքս շատ զգուշաւորութիւն պիտի ընենք զայն ձեռք ձգելու։

— Կը կարծե՞ս, ըսաւ, երազկոտ . . .

— Չեմ կարծեր. վստահ եմ։ Մարդ մը զգետնելու չափ դիւրին բան չկայ։ Բայց կը կարծեմ որ, փոխանակ Նոպոտին մեռցնելու, եթէ զայն ողջ ձեռք ձգենք, որպէսզի ճիրաններէն կարենայ զայն հարցաքննել, անշուշտ պարապ չէր որ պիտի արժանանայինք։

Ժպտեցաւ. յետոյ.

— Գիտե՞ս թէ լաւ խորհուրդներ կուտաս ինծի. նոր հորիզոններ կը բանաս։ Դժբախտութիւնը հոն է որ պէտք է աճապարենք, այնպէս որ անկարելի է մեզի հետ պաշտօնեաներ առնել։

— Պաշտօնեանե՞ր. ի՞նչ պէտք կայ անոնց. ես կը ճանչնամ մէկը որ եթէ ուզէ մեզի օգնել մինակը ամբողջ խումբ մը պիտի արժէր, նոյնիսկ տասը Նոպոտիներու գործ պիտի տեսնէր։

— Ա՛յ, ա՛յ, կ'երեւի շահեկան յարաբերութիւններ ալ ունիս։

Պարծենկոտ կերպարանք մը առի.

— Ես ասանկ եմ ահա, պատասխանեցի։

Կարմիր կոյսը քահ քահ մը արձակեց։ Ապահովաբար անոր մաքէն ամէն կասկած հեռացած էր եւ կը սկսէր անոր վրայ ազդեցութիւն ձգել։

Երբ խնդալը վերջացուց, ինծի դարձաւ եւ հարցուց

— Կարելի՞ է ճանչնալ այդ փիւնիկին անունը

— Ո՞ր փիւնիկին։

— Բարեկամիդ՝ որուն մասնակցութիւնը կ'առաջարկես։

— Ո՛հ, չեմ կարծեր որ զինքը ճանչնաք։ Մէջտեղ ելլելու սովորութիւն չունի. բայց այդ պատճառ մը չէ որ Չեկայէն շատերը անոր հետ չկարենան չափուիլ։

— Չեկի՞ստ է։

— Եւ լաւ չեկիստ. Խմայիլօֆ կը կոչուի։

Մէկ ոստումով կարմիր կոյսը վրաս նետուեցաւ։

— Իսմայիլօ՞ֆը. Գ. Մանաճիւղին փոխ պետը հարցուց։

— Նոյն ինքն։

— Ինչպէ՞ս. Իսմայիլօֆի բարեկամն ես եւ բան չէիր ըսեր։

— Չէի գիտեր թէ զինքը կը ճանչնաք

— Հապա դուն ո՞ւր ճանչցար զինքը։

— Իմ ազգականիս՝ Քարլօֆի տունը. մտերիմ բարեկամներ են։

— Ուրեմն կը կարծես թէ Իսմայիլօֆը այս միջոցիս Մոսկուա՞ է։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

պարպեց, դուրս ելաւ եւ թեւին տակ պահած առարկան նետեց հիւպատոսարանին պատուհանէն ներս։ Ապակիները ջարդուփշուր թափեցան։ Ճաշարանապետը «ռո՛ւմբ նետեց» պոռալով պահուըտեցաւ սեղանին տակ։ Հիւպատոսարանին բարապանն ալ, որ այդ պահուն հոն կը ճաշէր, լեղապատառ փախաւ անկիւն մը։ Վայրկեան մը սպասեցին որ ռումբը պայթի։ Ցանկարծ հիւպատոսարանէն դուրս ելան քանի մը պաշտօնեաներ ու ծառաներ։ Ցարձակեցան անծանօթին վրայ, պոռալով ու պոռչտալով՝ «հակայեղափոխակա՛ն, պուրժուա՛, ժողովուրդի թշնամի՛»։ Խեղճ բանուորը ծեծին տակ քուրջի կտոր դարձած էր, երբ ոստիկանները եկան ազատեցին։ Պատուհանէն ներս նետած առարկան... պարապ շիշ մըն էր։ Ըսած էր, ըստ իր խոստովանութեան, վրէժ լուծել՝ սարսափեցնելով հիւպատոսարանին պաշտօնեաները։ Իր կինը, որ 9 տարեկան զաւկին հետ կը գտնուէր Քիէվի մէջ, թշուառ ու անտէր, կ՚աշխատէր գալ Փարիզ, իր ամուսինին մօտ։ Սակայն տեղական իշխանութիւնները թոյլ չէին տար, ըսելով.

— Սպասէ որ զաւակդ մեծնայ, այն ատեն զաւակդ պիտի որոշէ թէ ո՞րն է լաւը, սպիտակ հօրը մօ՞տ երթալ, թէ կարմիր բանակին մէջ մնալ։

Սաքքօ-Վանցէթթիի դատը պիտի վերաքննուի

Երեքշաբթի առաւօտ, Սաքքօ-Վանցէթթիի դատը վերաքննելու առաջարկը խորհրդակցութեան առարկայ դարձաւ Մասաչուսէցի Գերագոյն Ատեանին առջեւ։ Դատարանը պաշարուած էր ոստիկաններով, գաղտնի եւ պաշտօնական։ Շրջակայ բոլոր փողոցներն ալ պաշտպանուած էին։ Աթոռներով եւ նստարաններով պատնէշ մը շինած եւ փակած էին, դատասրահին նրբանցքը։ Խիստ հսկողութիւն մը կը տիրէր դուռներուն առջեւ։ Ներս կ՚ընդունուէին միայն այն փաստաբանները, լրագրողները, եւ փոքրաթիւ հանդիսատեսներ, որոնք վստահութիւն կը ներշնչէին։ Հոն էր նաեւ Սաքքօի կինը, սեւեր հագած։

Պաշտպան փաստաբանը, Հիլ, ամբաստանեց դատաւոր Թէյլըրը, որ անաչառ չէր եղած, այլ նախապաշարուած էր եղած ամբաստանութիւններուն մասին։ Ընդհանուր դատախազը պաշտպանեց դատաւոր Թէյլըրը, որ շարժած է օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն։ Նախագահը, երկու հակառակ ճառերը լսելէ յետոյ, փակեց նիստը։

Վճիռը հաւանաբար տրուի վաղը։

Միւս կողմէ, ոչ ցոյցերը դադրած են, ոչ ալ սպառնալիքներն ու ռումբերը։ Նիւ Եօրքի մէջ բանուորական կուսակցութիւնը հրահանգած է 24 ժամուան գործադուլ կատարել Օգոստոս 22ին, վճիռին գործադրութեան օրը։ Իտալացի անիշխանական մը ռումբ մը նետեց Պոսթընի մէջ, երդուեալ դատաւորներէն Մաք Հարտիի տանը վրայ։ Ընտանիքին անդամներէն հինգ հոգի վիրաւորուեցան, տունը քանդուեցաւ մասամբ։

Պոսթընի ոստիկանութիւնը դժուարութեամբ յաջողեցաւ ցրուել հօթը հազար ցուցարարներ, որոնք միթինկի կը պատրաստուէին։

Հիւսիսայինները կը յառաջանան

«Թայմզ»ի թղթակիցը Փէքինէն կը հեռագրէ թէ Սուն Շուան Ֆանկի ուժերը գրաւեցին Ցինկ-Քիանկ-Փու քաղաքը եւ կը յառաջանան դէպի հարաւ, հետեւելով Թիէն Ցին-Փուքէուի երկաթուղիի գիծին։ Հարաւայինները կը նահանջեն դէպի այս վերջին քաղաքը։

Ֆէնկ Եու Սիանկի ուժերը, որոնք կը գտնուէին Դեղին գետին հիւսիսային ափերուն վրայ, անցան հարաւ։ Զօրավար Ցանկ-Քայ-Շէքի տեղ ազգայնական բանակին փոխ-սպարապետ նշանակուեցաւ Քուանկ Սի նահանգին կառավարիչը զօրավար Լի Շինկ Եէն։

Քոլէրայի համաճարակ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ քոլէրայի համաճարակ մը ծագած է Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ։ Լեհ իշխանութիւնները ռուսական սահմանագլուխին վրայ ձեռք առած են ամէն կանխազգուշական միջոց, արգիլելու համար քոլէրայի տարածումը։

Երկրաշարժ Թուրքիստանի մէջ

Մոսկուայէն հասած հեռագիրի մը համաձայն, հարիւրեակ մը ցնցումներ զգալի եղան Ֆէրկանայի շրջանին մէջ, ուր 34 հոգի մեռան եւ 72 հոգի վիրաւորուեցան։ Նամանկան Նորաշէն քաղաքին մէջ, բոլոր տուներն ալ վնասուեցան։ Հին քաղաքին մէջ 500 տուներ փլատակ դարձան, քանդուեցաւ նաեւ երկաթուղիի կամուրջ մը։ Սմբրդանտէն յանձնախումբ մը գնաց աղէտին վայրը՝ քննութեան համար։

Ովկիանոսները կտրելու համար

Գերման երկու օդանաւերու ձախողութենէն վերջ, հակասական լուրեր կը հասնին Գերմանիայէն օդանաւային նոր արշաւներու մասին։ Կարգ մը լուրերու համաձայն, Գերմանները ի վիճակի չպիտի ըլլան մինչեւ աշուն ուրիշ թռիչք փորձել, մինչ ուրիշ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ մինչեւ տասը օր նոր փորձեր պիտի ըլլան։

Ամէն պարագայի մէջ գերման երրորդ օդանաւորդ մը՝ Քէօննէքէ, որ Քէօլնի մէջ կը պատրաստուէր «Գերմանիա» անդրատլանտեան օդանաւով Ամերիկա երթալ, գրեթէ վերջացուցած է իր փորձերը եւ քանի մը օրէն կը յուսայ ճամբայ ելլել։ Հաւանաբար իրեն պիտի ընկերանան վերջին թռիչքներու հերոսներէն Լօօզէ եւ Ռիսթից։ Ուրիշ գերման մը, Մէրցծրագրած է նոյն թռիչքը փորձել ջրօդանաւով մը, որուն շարժիչ մեքենան 600 ձիու ուժ ունի։

Գերման օդանաւորդուհի օրիորդ Թէա Րաշէ, որ Փարիզէն անցնելով Ամերիկա գացած էր, վերջերս Հըտսընի երկաթուղիի կամուրջին տակէն անցած ատեն ամբողջապէս խորտակեց իր օդանաւը։ Օրիորդը չէ յուսահատած սակայն, եւ Գերմանիայէն «Ֆլամինկօ» օդանաւ մը ապսպրած է՝ Նիւ Եորքէն Պերլին երթալու համար մէկ թռիչքով։

Ամերիկացիներն ալ կը շարունակեն խաղաղականը կտրելու փորձերը։ Ռօջի օրՕքլէնտէն (Քալիֆորնիա) դէպի Հօնօլուլու ճամբայ ելան ինը օդանաւեր, շահելու համար Տօլի մրցանակը՝ 35000 տոլար։ Ներկայ էին 100,000 հանդիսականներ։ Օդանաւերէն մէկը հազիւ բարձրացած էր՝ երրգետին ինկաւ. անձի կորուստ չկայ։ Ուրիշ քանի մը օդանաւեր մեկնելէն քիչ վերջ ետ դարձան՝ մեքենայի խանգարման պատճառաւ։ Երէկ առաւօտ հասած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ միայն երեք օդանաւեր կը շարունակեն գետ իրենց ճամբան, միւսները ձախողած են։ Կտրուելիք ճամբան 4000 քիլոմեդր է եւ ասկէ առաջ քանի մը Ամերիկացիներ յաջողեցան կտրել զայն։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Պէլվիլի ենթակոմիտէին ենթակայ Արմէն-Գարօ, Ռոստոմ, Գէորգ Չաւուշ եւ Խաժակ խումբերը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple։

Բացակայող ընկերները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

Զ. Ռ. Մ.ԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Meudonի գեղեցիկ անտառին մէջ

Երգ, նուագ, պար, անակնկալներ եւն.։ Պիւֆէ.— Խմիչք եւ մրգեղէններ կը մատակարարուին մատչելի գիներով ճաշարանապետ Գ. Նաւասարդեանի կողմէ։

Invalidesի կայարանէն առնել ելեքտրական թրէնը եւ իջնել Meudon-Val-Fleury

ՋԱՐԻՖԵԱՆ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Garden Parkի մէջ, (333 Av. Prado)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ ՕԹԷԼԼՕՆ

կը մասնակցին Մ. Մարութեան եւ Ճ. Սարեան

Մուտք.— Ա. կարգ 15, Բ. 10, Գ. 5 ֆրանք

ՕՐ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՆԱՆԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Փանթէն 13 օգոստ. 1927

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Արդութեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grand Rue, Chaville։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն-տը-Ռէյիսի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Գառնեկեան միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ընթերցարանը 63 Rue de la République։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական ծաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Կարեւոր օրակարգ։

Ջ. Ե. Մ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ֆլօրիտայի մէջ, 61 Rue Monsieur le Prince, խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

ԼԻՈՆԻ Ֆարոն-Ցուլուրբերան Հայրենակցական Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Ցէսինի եւ Լիոնի բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ցէսին վասպուրականի սրճարանին մէջ.

ԼԻՈՆԻ Խարբերդ եւ յար. գաւառներու Հայրենակցական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 127—129 Rue Boileau էմիլ Զօլա սրճարանի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները։

ՏՕՔԹ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՊԱՏԱՅԵԱՆԷ կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել «Յառաջ»ի գրաշարներէն՝ Հ. Սրապեանի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Գրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Վահէ Բարունակեան որ տարի մը առաջ Յունաստան կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարունակեանի՝ 5 Rue Capitaine Fairbeer Issy - les - Moulineaux (Seine) France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել

ՅԱՐԳԻԴԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յարգդող ձեռնարկած է մեծ վիճակահանութեան մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի միութեան պարբերականին հրատարակութեան։ Գրուած են արժէքաւոր առարկաներ։ Տոմսերը ցրուած են բոլոր հայ գաղութներու մէջ։ Փափաքողները դիմեն իրենց տեղւոյն հայ թերթերուն, կամ կեդրոնը, Mlle. N. Kalpakianի, 5 Ave Quihou, St. Mandé (Seine), France. գինը 5 ֆր

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ Արհեստեան գործ չինող գործաւորուհիներ։ Դիմել՝ I. Papachristo 44, Rue Fessart, Paris, 19 Métro Buttes-Chaumont.

ԲՌԱՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջակայից կեդր. վարչութիւնը, հաւանելով ազգային շրջանակներէ յայտնուած փափաքին, մինչեւ Օգոստոսի վերջ այսինքն մէկ ամիս եւս երկարաձգած է ազգային տուրքը վճարելու պայմանաժամը, որպէսզի կարելի ըլլայ մասնակցողներու աւելի թիւով մը կատարել յառաջիկայ ընտրութիւնները։ Վարչութիւնս այս կերպով ամէն դիւրութիւն ընծայած կ՚ըլլայ ընտրող եւ ընտրելի ազգայիններուն։ Հետեւաբար բաց է արձանագրութեան տոմարը թէ Լիոնի եւ թէ թեմերուն մէջ, եւ այսպէս դիտողութեան կամ ոեւէ բողոքի պատճառ վերցուած կ՚ըլլայ ինքնին։

(Կնիք վարչութեան)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՆ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԱԼՊՈՄԸ (ՀԷՔԵԱԹՆԵՐՈՒ

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

եւ

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ Լուսաբացի գործակալներուն։

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնէն 130 քիլոմէթր հեռու Ռոանի մօտ. Ֆիւրի սը-Ցօվի մետաքսի գործարանին մէջ աշխատելու համար խնդրանք կայ 14 տարեկանէն վեր կիներու կամ աղջիկներու, որոնք ժամավճին պիտի ստանան 1.50 ֆր.։ Բնակարան, վառելափայտ ձրի։ Ճամբորդութեան ծախքը մանարանատիրոջ կը պատկանի։ Նախապատուութիւն կը տրուի միեւնոյն ընտանիքի պատկանողներուն

.˙. Լիոնաբնակ ֆրանսացիի պատուաւոր տան մը մէջ երկու փոքրիկներ խնամելու համար կը փնտռուի 15էն 20 տարեկան աղջիկ կամ կին մը։ Բնակարան, ուտեստ ծառայած տանը մէջ։ եւ 150 ֆր. ալ ամսական։

Դիմել Լիոնի կեդր. վարչութեան, 75 Av. Berthelot.

Վարչութիւն

ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	124 02
Տոլար,	Dollar	25 51
Մարք (ոսկի) 100 Mark		606 50
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	12 84
Թրք. ոսկի	» »	107 20
Մէճիտիէ	Médjidié	9 20
Լէվա 100 հատը	Léva	15 80
Տրախմի »	Drachme	33 25
Լիր »	» Lire	138 70
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	15 75
Ցերվոնեց	(10 Roubles or)	128 —

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3430	—
» II	»	2035	—
» III	»	1680	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	105	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԻՏԱԼԻԱ
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
1927
19 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 418
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԿՏԱԿԸ

Այս կտակին շուրջ ստեղծուած վէճերէն մէկը փակուեցաւ ծխախոտի գործարանի վաճառումով, որ շատ հաճելի չթուեցաւ Եգիպտոսի «Արեւ»ին եւ իր ընկերներուն։ Ասոր գաղտնիքը իրենք աւելի լաւ գիտեն, քան ուրիշները։

Տարակոյս չկայ թէ կտակը հնչուն դրամի վերածուելով, շայլոքեան ու աւելորդ ծախքերը համեմատաբար կը նուազին, որուն համար — բացի շատ մօտէն շահագրգռուողներէն — հայ ժողովուրդը ամբողջութեամբ գոհ է։

Սակայն ասով՝ անոր շուրջ գոյութիւն ունեցող բոլոր վէճերը չեն լուծուած։ Այս օրերս Մելքոնեան կտակին շուրջ անհասկնալի աղմուկ յարուցած է Փարիզի խորհրդային «ոչ-համայնավար» մունետիկը, որ կը հրատարակէ շարք մը փաստաթուղթեր, ապացուցանելու համար թէ՝ այդ կտակի սեփականատէրն է Հայաստան։

Արդարեւ հրատարակուած բոլոր փաստաթուղթերը, որոնք յատկապէս Հայաստանի նախկին կառավարութեան արշիւներէն դուրս հանուած ու ղրկուած են Փարիզ հրատարակութեան համար, կ'ապացուցանեն մէկ բան, որ Մելքոնեանը իր հարստութիւնը պիտի կտակէր Հայաստանի Հանրապետութեան, որուն քաղաքացի ըլլալու հաճոյքն ալ պիտի կայելէր միաժամանակ, եւ ոչ թէ խորհրդային կառավարութեան կամ «Գ. Միջազգայինի կարմիր նպաստամատոյցին» ու Զինաստանի ազգայնական շարժումին։

Սկզբնական շրջանին, ճիշտ է, որ մեծ՝ աշխատանք թափուեցաւ վրիպեցնելու համար կտակը իր նպատակէն, սակայն յաջողութիւնը կասկածելի պիտի ըլլար, եթէ չըլլային կարմիրները.

Ինչպէս կը տեսնուի հրատարակուած փաստաթուղթերէն, իրապէս ալ կտակը Հայաստանի կը թողուէր որոշ պայմաններով, սակայն կարմիրները Հայաստան մտնելով արգելք հանդիսացան. ձեռնարկի վերջնական յաջողութեան, որովհետեւ կտակարարը նպատակ չունէր իր հարստութիւնը տրամադրելու կարմիր պրոպագանդի կամ Զինաստանի ու Անգլիոյ բանւորներու ընկերական օգնութեան։ Մարդիկ աշխարհի ամէնէն ծանծաղամիտները պիտի ըլլան՝ հաւատալու համար թէ Մելքոնեանները իրենց հարստութիւնը պիտի թողուն այն տարրերուն, որ զինքն ու իր նմանները ոչ միայն քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկած են, այլ նաեւ կանուխէն դատապարտած են մահուան՝ իբրեւ «հակայեղափոխական դրամատէր»։

Հաւանաբար միամիտներ պիտի գտնուէին, որ պիտի առարկէին թէ այդ գումարը պիտի գործածէին երկրի վերաշինութեան, կամ պիտի յատկացնէին կտակարարի ցոյց տուած նպատակներուն։ Այս հաւաստումին հաւատալու համար պէտք է տեսնենք նախընթաց մը։ Եղա՞ծ է անանկ բան մը խորհրդային վարչութեան օրով, մենք չենք գիտեր. եթէ գիտցողներ կան, թո՛ղ ցոյց տան մեզի։

Այս բոլէիս մեր ձեռքին տակ չկայ ցանկը կովկասահայ կտակներու, որոնց գումարը միլիոններու կը հասնի։ Այս գումարները կը մնային ռուսական դրամատուններու մէջ, իբրեւ աւանդ, զոր ժառանգեց խորհրդային իշխանութիւնը։ Ո՞ւր են այդ գումարները, ինչո՞ւ չեն պահանջուիր Խորհրդային Միութեան կառավարութենէն ու չեն յատկացուիր իրենց նպատակին։

Ռուսական դրամատան մէջ կը գտնուէր նոյնպէս Սանասարեան կտակին մայր գումարը, որ բացառապէս յատկացուած էր Թրքահայ նոր սերունդի կրթութեան։ Պէտք չկայ շեշտել թէ այսօր որքան պէտք ունինք այդ հաստատութեան. Ինչո՞ւ խորհրդային վարիչները բարի չեն ըլլար այդ գումարը վերադարձնելու պատկան մարմնին. Մելքոնեան կտակին մասին ի օտեւէ առաջ։

Մեզի կ'ըսեն թէ այդ գումարները պետականացուած են. բայց ի՞նչ ապացոյց կայ որ չպիտի պետականացուի նաեւ Մելքոնեանի կտակը, եթէ իրենց տրամադրութեան տակ դրուի։

Անտարակոյս մենք ալ կողմնակից ենք, որ բոլոր կտակները յատկացուին Հայաստանի, որովհետեւ միայն հոն է, որ անոնք կորստեան չպիտի դատապարտուին ու ասաինճանաբար մեր ժողովուրդը հոն հաւաքուելով անոնց բարիքներէն պիտի օգտուի։ Սակայն, ատոր համար նախապայման է, պատասխանատու եւ իրաւական կառավարութեան մը գոյութիւնը, որ բխած ըլլայ հայ ժողովուրդի կամքէն։ Քանի չկայ այս պայմանը ո՛չ ոք կը համաձայնի իր դրամը ջուրը նետելու։

Եթէ խորհրդային ղեկավարները կը յաւակնին հակառակը ապացուցանելու, ասպարէզը բաց է, թո՛ղ նախ հաւաքեն ռուսական դրամատուններու մէջ մնացած միլիոններու հասնող կտակի գումարները, թող յատկացնեն զանոնք բուն նպատակին, թող բանան դուռները մեր ժողովուրդին առջեւ ներս մտնելու. այն ատեն հաւաստիք տուած պիտի ըլլան թէ արտասահմանի կտակները չեն կորսուիր, հակառակ մեր ենթադրութիւններուն։ Այն ատեն նաեւ մենք առաջին ծափահարողը պիտի ըլլանք։

Սակայն առանց այս պայմանին, ոչ մէկ կտակի մասին թող խօսին։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍՈՒՏ ՎԱԽԵՐ

Թան խօսելով վերջին օրերս պոլշեւիկեան վարիչներուն կողմէ մօտալուտ պատերազմի մը մասին արտասանուած ճառերուն վրայ, կը գրէ (18 օգոստ.)։—

«Պայքարը որ կը ձգտի ռուս ժողովուրդը համոզել թէ պատերազմը անխուսափելի է եւ թէ պէտք է պատրաստուիլ դրամատէր բռնուած պետութեանց յարձակման դէմ պաշտպանուելու համար, կը շարունակուի մեթոտիկ կերպով։ Մարդ խիստ որոշապէս այն տպաւորութիւնը ունի, որ այստեղ կայ մանրամասն կերպով պատրաստուած խաղ մը, որուն բոլոր հետեւանքները խնամքով հաշուի առնուած են խորհրդային վարիչներուն կողմէ։ Եթէ չհամարձակեցան ընդդիմադիր պետերուն դէմ շարժիլ, եթէ աշխատեցան մերձեցում մը դիւրացնել Սթալինի և Թրոցքիի միջեւ, մանաւանդ անոր համար էր, որ ուզեցին ռուս համայնավար կուսակցութեան մէջ խորունկ հերձուածի մը առաջքն առնել այն պահուն, ուր պէտք է դէմ դնել կարծեցեալ արտաքին վտանգի մը դէմ։

«Իրականութեան մէջ այսպիսի վտանգ չկայ։ Կրէմլինի դիկտատորները առիթը ստեղծեցին իրենց դատի պահանջին համար։ Բացատրել պէտք էր խորհրդային դիւանագիտութեան կրած ձախողանքները Ծայրագոյն Արեւելքի եւ նոյնիսկ Եւրոպայի մէջ, օտար երկիրներու մէջ յեղափոխական բոլոր ձեռնարկներու վիժումը, արտասահմանէն վարկերու մերժումը։ Պոլշեւիկ վարիչները իրենց սխալներուն, ինչպէս նաեւ իրենց ոճիրներուն համար արդարացում մը գտած ըլլալ կը կարծեն։ Անգլիոյ յարաբերութեանց խզումը լաւ առիթ մը սեպեցին։ Շաբաթներէ եւ ամիսներէ ի վեր կը մոլորեցնեն ռուս հանրային կարծիքը — եթէ հանրային կարծիք կայ դեռ համայնավար բռնապետութեան տակ ճզմուած այդ մեծ երկրին մէջ — հաստատելով թէ Անգլիա կը ծրագրէ կռուիլ Ռուսիոյ դէմ եւ կ'աշխատի եւրոպական ճշմարիտ միութիւն մը կազմել սովետներուն դէմ»։

Յիշելէ յետոյ Քալինինի եւ Ռիքովի վերջին ճառերը, կը շարունակէ.

«Պէտք չէ խաբուիլ Մոսկուայի վարիչներուն այս գրգռիչ պայքարին իսկական իմաստին մասին։ Սաիկա ամէն բանէ առաջ ներքին քաղաքականութեան զարշելի խաղ մըն է։ Խորհրդային միութիւնը, ներկայ պայմաններուն մէջ, անկարող է ոեւէ դրացի պետութեան դէմ պատերազմելու. եւ որովհետեւ ոչ եւրոպական միութիւն մը կազմուելու վրայ է իրեն դէմ, եւ ոչ Անգլիա, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ պետութիւն կը մտածէ զէնքով կռուիլ խորհրդային վարչաձեւին դէմ, այնքան յամառօրէն մատնանշուած պատերազմի վտանգը միայն պոլշեւիկեան վարիչներու երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունի. միակ նպատակն է իրենց ներքին դժուարութիւնները հարթել, կոմկուսի միութիւնը ապահովել, որովհետեւ կը վախնան պոլշեւիկեան վարչաձեւի քայքայումէն։ Կուսակցութեան հերձուածը, որ իրարու դէմ կը հանէ ամէնէն ազդեցիկ վարիչները, առաջ կուգայ այնպիսի ժամու մը, ուր վարչաձեւին իսկ կ'անցնէ ինը տարիէ ի վեր ամէնէն ծանր վտանգը»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ողողումներ Հայաստանի մէջ

«Տէյլի Մէյլի» հասած հեռագիրի մը համաձայն, Դիլիջանի՞ շրջանին մէջ փոթորկալից անձրեւներէ վերջ, լեռներէն իջած սարսափելի հեղեղները քշած տարած են բազմաթիւ գիւղացիներ, մանուկներ և անասունի ամբողջ հօտեր։

Նոյն աղբիւրէն կը հաղորդուի թէ, վերջերս տեղացած տեղատարափ անձրեւներուն պատճառով ողողումներ առաջ եկան և քանդեցին երկաթուղիի 16 կամուրջներ։ Սուչանսքի հանքածուխի հորերը դադրեցուցին աշխատանքները։ Գիւղացիները բարձրացան բլուրներու վրայ։ Տեղական իշխանութիւնները օգնութեան համար միջոցներ ձեռք առին։

Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւն

Երեք տարուան տենդոտ բանակցութիւններէ վերջ, Չորեքշաբթի առաւօտ Փարիզի մէջ կնքուեցաւ ֆրանքօ-գերման տնտեսական համաձայնութիւն մը։

Ֆրանսայի կողմէ ստորագրեց առեւտրական նախարար Բօքանովսքի, Գերմանիոյ կողմէ՝ պատուիրակութեան նախագահ Փօսսէ։ Բանակցութիւնները սկսած էին 1924ի հոկտեմբերին, Էռիօի վարչապետութեան օրով. անկէ ի վեր կը ձգձգուէին, ժամանակ մը նոյնիսկ խզումի սպառնալիքներ եղան։ Գլխաւոր դժուարութիւնը այն էր, որ Գերմանիա կը պահանջէր «ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի» պայմաններէն օգտուիլ, մինչ իրաւական արգելք մը թոյլ չէր տար Ֆրանսայի՝ այդ առաւելութիւնները շնորհել Գերմանիոյ։ Ամէն տարի Գերմանիա 4ուկէս միլիառ ֆրանքի ապրանք կը ծախէ Ֆրանսայի, մինչ այս վերջինը 3,600 միլիոն ֆրանքի ապրանք միայն կը գնէ Գերմանիայէն։ Առժամեայ համաձայնագրի պայմանաժամը վերջացած ըլլալով, երկու երկիրներու միջեւ փոխանակութիւնները դադրելու վտանգին ենթարկուած էին, քանի որ բարձր մաքսերը արգելք կ'ըլլային ամէն տեսակ առեւտրական գործառնութեանց։ Նոր համաձայնագիրը գործադրութեան պիտի դրուի Սեպտեմբեր 6էն սկսեալ և ի զօրու պիտի ըլլայ մինչեւ 1928 Դեկտեմբեր 15, երբ վերջնական առեւտրական՝ դաշնագիր մը պիտի կնքուի։

Համաձայնագիրէն մասնաւորապէս կ'օգտուի ֆրանս. երկրագործութիւնը, բամպակի, բուրդի, մետաքսի ճիւղերը, ինչպէս նաեւ զանազան ճարտարարուեստներ՝ կօշիկ, մետաղագործութիւն, օճառ, անուշահոտութիւն, յախճապակի են.։ Ֆրանսա ամէն տարի Գերմանիա պիտի ղրկէ 366,000 մեղրական կենդինար գինի.

Իսկ Գերմանիոյ կողմէն օգտուողներն են քիմիական, մեքենական, ելեքտրական մեծ հաստատութիւնները, մանր մետաղագործութիւնը են.։

Գերմանիոյ մէջ առհասարակ լաւ ընդունելութիւն գտաւ համաձայնութեան ստորագրութիւնը։

Մոսկուա կ'արձակէ ընդդիմադիրները

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Ուկրայնիայի կացութիւնը չափազանց լուրջ է։ Մոսկուա հրաման տուաւ արձակել Ուկրայնացի ընդդիմադիրներուն պետը, Շումսքին, իր ձերբակալութենէն երկու օր յետոյ, որովհետեւ Խարքովի ինչպէս նաեւ Տոնէցի հովիտին բոլոր գործարանները սպառնացին գործադուլ ընել։

Համայնավար թերթ մը խափանուած

Ոստիկանական տեսուչ Քիափ հրաման տուաւ գրաւել ու հաւաքել բոլոր լրագրավաճառներուն կրպակներէն իտալերէն համայնավար թերթ մը, «Իլ Լավօրաթօր Իթալիանօ» (Իտալացի Աշխատաւոր), որուն խմբագրատունը կը գտնուի փիւթօ արուարձանին մէջ։ Այս թերթը կը զբաղէր համայնավարական եւ հակազինուորական քարոզութեամբ, շարունակ կը միջամտէր ու կը քննադատէր Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութիւնը։ Վերջերս աննշանդութեան հրաւիրած էր ֆրանսացի զինուորները։ Անմիջապէս հրաման տրուեցաւ թերթը փակել։ Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ պիտի փակուին նաեւ նոյն լեզուով հրատարակուող այն բոլոր թերթերը, որոնք միեւնոյն ձգտումները ունին եւ կը հրատարակուին Սէն նահանգին մէջ։

Յունաստանի նոր դահլիճը

Հրամա, եալ վարչապետ Զայիմիս յաջողեցաւ կազմել նոր դահլիճը, ինք ստանձնելով վարչապետութիւնն ու ներքին նախարարութիւնը։ Միւս նախարարներն են Միխալաքոփուլոս՝ արտաքին, Քաֆանտարիս՝ ելմտական, Մազարաքիս՝ պատերազմական, Մէրլոփուլոս՝ ծովային, Թիւրքովասիլիս՝ դատական, Վէլէնցաս՝ ազգային տնտեսութեան, Փափանաստասիու՝ հողագործական, Նիքոլուտիս՝ կրթական նախարար։

Խառն դահլիճին գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ բարւոքել ելմտական վիճակը։ Այս մասին ծրագիր մը պատրաստուած է արդէն ելմտական նախարար Քաֆանտարիսի կողմէ, աշխատակցութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան նիւա. Յանձնաժողովին։ Ծրագրին գլխաւոր կէտերէն մէկն է շրջաբերութեան յատուկ անկախ դրամատան մը հիմնադրութիւնը։ Համաձայնութիւն գոյացած է դրամական կայունացման, հողագործական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ.)

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ ԹԻԹԱՆՈՂՆԵՐԸ

Աղեքսանդրիոյ «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբ»ը կը հաղորդէ հետեւեալը.—

Շուպրայի Աշխատաւոր տղոց Հօմի ուսուցիչներէն՝ Պ. Մանուկ Շաքինեան, որ անցեալ տարի մեր կողմէ ղրկուած էր Ֆլօրիտայի համալսարանը, 100ի վրայ 96.8 միջինով դասարանը փոխած է։ Ցիշեալ սպարոնը իր դասարանին առաջինը ըլլալով, ամէնաբարձր միջին մը ունեցողէն առնուազն 4 կամ 5 թիւ բարձր միջին մը ունի։ Իր դասարանը փոխած է առանց տարեկան ընդհանուր քննութեան ենթարկուելու.

Դարձեալ մեր ուսանողներէն՝ Պ.Պ. Գեղամ Կէօքճեան եւ Պետրոս Գօյաճեան, որոնք անցեալ տարի Քօլօմպոյի Երկրագործական քոլէճը ղրկուած էին Յունաստանի Ճիրայի որբանոցէն, գրաւոր քննութիւններուն ժամանակ հարիւրի վրայ 90է աւելի միջին ստացած ըլլալնուն համար, առանց քննութեան մասնակցելու, դասարաննին փոխած են։

Յանձնախումբը մէկ շաբթուան մէջ 1200 ֆրանք նպաստ ղրկած է Մամիրօյի, Վալապըի եւ Նօժան սիւր Մառնի կաթնատնտեսական վարժարանի հայ ուսանողներուն։

ՇՈՒՄԸՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Շումէնի Հայոց Աստուածածնայ եկեղեցին, չափազանց հին շէնք մը, ենթարկուած էր փլուզումի։ Թաղական խորհուրդը հիմնովին նորոգելու համար ձեռնարկած էր հանգանակութեան։ Այս առթիւ Շումէնի նախկին բնակիչներէն եգիպտաբնակ Պ. Մուրատ Մէօթէմէտեան ստանձնած է նորոգութեան ամբողջ ծախքերը, որ կը գնահատուին 200 ոսկիլին։

ԼՊՏԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՄԱՀԸ

Օգոստոսի առաջին Կիրակի օրը, Եգիպտոսի մէջ մեռաւ Ղպտի Օրթոտոքս եկեղեցիին հայրապետը, Կիւրղոս Ե., Պապ եւ Պատրիարք Աղեքսանդրիոյ։

Պատրիարքը 96 տարեկան էր, ճգնակեաց մարդ մը, հայասէր ու բարի։ Յուղարկաւորութենէն առաջ հանգուցեալը դրին պատրիարքական գահին վրայ, հագած հայրապետական զգեստները, թագը գլխին, գաւազանը ձեռքին։

Յետոյ մտաւ մատուռին գետնափոր դամբարանը։

ՃԷՅՄՍ ՔՈՒՐՎՈՒՏԻ ՄԱՀԸ

Ամերիկայի վիպասան Ճէյմս Քուրվուտ մեռաւ իր ծննդավայրին՝ Օվոսոյի մէջ, 49 տարեկանին։ Արեան թունաւորումին պատճառով, բժիշկները ուզեցին արիւն ներարկել, եւ վիպասանին աղջիկը ուզեց իր արիւնը տալ, սակայն հիւանդութիւնը յաղթեց։

Քուրվուտ ճամբորդ մըն էր, լրաբեր եւ օրագրող։ Իր արկածախնդրական վէպերէն շատ. հետաքրքրական են այն վէպերը, որոնք նուիրուած են մանաւորապէս կենդանիներու կեանքին։

ՃԱՊՈՆԻԱ՝ փաշայի վիճակը ծանրացած է։ Եգիպտացի ազգայնականներուն պետը կը տառապի ականջի վէրքի մը բորբոքումէն, տաքութիւնը բարձր կը մնայ։ Երեք մասնագէտներ կը հսկեն։

ԻՏԱԼԱՑԻ անփիլիսոփական Սփարթաքօ Սթավրէթթի, որ արտաքսուած էր Իտալիայէ կղզին, արտաքսվել ընկերներուն հետ կոտոր ատեն, սպաննուեցաւ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՆԱՒԱՑԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Ձախողեցաւ Ժընեւի նաւային խորհրդաժողովը, որուն մասնակցեցան Մեծն Բրիտանիա, Միացեալ Նահանգները եւ Ճափոն։ Ուրիշ ելք կարելի չէր սպասել, քանի որ երեք պետութիւններէն ո՛չ մէկը վերջնական ծրագիր մը պատրաստած էր Ժընեւ երթալէ առաջ, սպասելով ձեւաւորել իր քաղաքականութիւնը համաձայն իր գիծացինի ընթացքին։ Պատուիրակները լիազօրուած ալ չէին արդէն. վեց շաբաթ շարունակեցին խորամանկութեան մրցումը, առանց որ այս կամ այն կողմը տեղի տայ։

Պարբերաբար միջազգային խորհրդաժողովներ գումարելու այս սովորութիւնը, որ նուիրագործուեցաւ զինադադարէն՝ ասդին, տեսակ մը քաղաքականութիւն է քունի մէջ պահելու համար ժողովուրդները։ Տասնեակ անգամներ կանանչ սեղանին շուրջ հաւաքուեցան Մեծերը ի փրկութիւն համաշխարհային խաղաղութեան, որ աւելի վտանգուած է այսօր քան երէկ։ Բայց որքա՛ն քիչ բան իրագործուեցաւ առաջադրուած փայլուն նպատակներէն։

Վէրսայլի դաշնագրէն մինչեւ Լօզանի մէջ սրբագործուած անբարոյականութիւնը կամ Լոքառնոյի վաւերաթուղթը, ամբողջ պատմութիւնն է եւրոպական պետութիւններու «հաշտաբար», «անշահախնդիր» եւ «մարդասիրական» քաղաքականութեան։ Եթէ կան մանր մունր հարցեր, որոնք լուծուեր են վերջին ութ տարուան մէջ, ատիկա կատարեր է ժամանակը։

Զարմանալի չէ այս երեւոյթը, որքան ատեն որ բան չէ փոխուած ժողովուրդներուն հոգեբանութենէն եւ ատելութիւնն ու քաղաքական մրցակցութիւնը կը պահեն իրենց ուժգին թափը։ Պետութիւնները, մեծ ու պզտիկ, համաժողովներու կը մտնեն սրտառուչ խօսքերով, բայց եւ սակայն տրամադրութիւն մըն է որ չափ կուտայ իրենց գործունէութեան։ Անհաւասիկ Անգլիան, —անսպառ հարստութիւն ու անխորտակելի ուժ— կը խօսի աշխարհի մէկ երրորդին անունով եւ իրմէ դուրս ուրիշ սրբութիւն չի ճանչնար։ Ֆրանսան, նոյնքան զօրաւոր, սակայն միշտ կասկածոտ դէպի իր հարեւանները։ Իտալիոյ համար հազիւ թէ որ եւ է նշանակութիւն ունին միջազգային ժողովները եւ Մուսոլինիի մէկ խօսքը աւելի կ՚արժէ քան ամբողջ Ազգերու Դաշնակցութեան հեղինակութիւնը։ Ամերիկան՝ անջատ եւ ինքնաբաւ աշխարհ մը, որ իր տոլարներուն մասին կը մտածէ. «կը գիտէ» ուրիշներուն վէճերը, բայց «չի մասնակցիր»։ Գերմանիան տակաւին խորթ է իր դրացիներու «եղբայրութեան» եւ շարունակ ենթարկուած կասկածի։ Խորհրդային Ռուսիոյ համար, իր սահմաններէն դուրս ամէն բան սեւ է. Լէնին եւ պրոլետարիատ։ Պզտիկ ազգերը կը հետեւին մեծերուն համաձայն իրենց շահերուն, ամուր կառչած ազգային ինքնագիտակցութեան բնազդին, որ հետզհետէ վտանգաւոր կը դառնայ։

Այս կացութեան մէջ, ուրեմն, շատ մը շռնդալից խօսումներ ու ձեռնարկներ դատապարտուած են ապարդիւն մնալու. փաստեր շատ կան այս մասին վերջին տասը տարիներու պատմութեան մէջ։

. .

Ինչպէս ընթերցողները կը յիշեն, Ժընեւի խորհրդաժողովը բացուած Յունիս 20ին նախագահ Քուլիճի հրաւէրով, նպատակ ունէր սահմանափակել երեք մանկագոյն պետութիւններու ծովային ուժերը եւ վերջ տալ նաւաշինարաններու զօրացնելու եւ մրցելու քաղաքականութեան։ Անհնար է իրարմէ, եւ այս, ինչպէս կը մատնանշուէր առանձնապէս իր սահմաններու ապահովութեան հարցով։ Նաւային ուժերու գեղչումը համեմատական պիտի ըլլար, անշուշտ, այդ պահանջին։ Մէկ ու կէս ամիս խորհրդակցեցան, որոշելու համար թէ պետութեան մը սահմանները ծովային յարձակումներու դէմ պաշտպանելու անհրաժեշտ պաշտպանողական նաւերու քանակն ու տարողութիւնը ո՛ւր կը սկսի եւ ուր կը վերջանայ։ Իւրաքանչիւրը ունէր իր տեսակէտը եւ իր լուծումը։ Գլխաւոր անհամաձայնութիւնը Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ էր, իբրեւ երկու հսկայ մրցակիցներ, իսկ Ճափոն կ՚աշխատէր հաշտարարի դեր կատարել՝ գրեթէ խորհրդաժողովի ամբողջ տեւողութեան։

Ի՞նչ կ՚ըսէին պատուիրակութիւնները։ Խորհրդաժողովի վերջին նիստին մէջ Պրիտճըն (Անգլիա), Կիպսըն (Ամերիկա), եւ ծովակալ Սայթօ (Ճափոն) խօսեցան իրենց կառավարութիւններու տեսակէտները։

Անգլիա առաջարկեց որ յածանաւերը, թորփիլահալածներն ու ընդծովեաները բաժնուին երկ-երկու կարգի եւ իւրաքանչիւր նաւ ունենայ սահմանուած տարողութիւն մը եւ թնդանօթներու որոշ չափ մը։ Մեծ յածանաւերը պիտի ունենային 10,000 թոնօ տարողութիւն եւ 8 մատնաչափնոց թնդանօթներ։ Ամերիկայի ծրագրով ամէնէն փոքր թորփիլահալածները պէտք է ըլլային 3000 թոնօ. այնպէս որ պզտիկ պիտի ըլլար տարբերութիւնը մեծ թորփիլահալածներուն եւ փոքր յածանաւերուն միջեւ. նոյնը բոլոր ընդծովեաներուն համար։ Գալով երեք պետութեանց նաւային հաւասարակշռութեան, Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի գտնուէին նոյն աստիճանին վրայ, իսկ երկրորդական տեղը պիտի գրաւէր Ճափոն։ Այս հաշիւին մէջ չկան մեծ մարտանաւերը, որոնց մասին կարգադրութիւն եղած էր Ուաշինկթընի մէջ։

Ամերիկա համաձայն չէր յածանաւերու թիւին եւ տարողութեան համար առաջարկուած սահմանափակումին։ Անգլիա աւելի շատ օժանդակ նաւ ունի ներկայիս քան Ամերիկա, մանաւանդ յածանաւեր, եւ բնականաբար հաճելի չէր կրնար ըլլալ Միացեալ Նահանգներուն համար գերակշռութիւնը թողուլ աշխարհի առաջին պետութեան։ Ճափոն ընդհանրապէս համամիտ էր անգլիական առաջարկներուն, թէեւ չուզեց բան զիջիլ իր պահանջներէն։

Ինչպէս բաւէր, մնայուն տեղի ունեցաւ երկու առաջնակարգ պետութիւններու միջեւ եւ բանավէճը այնքան լուրջ էր որ չհաւանեցան ճափոնական պատուիրակութեան առաջարկին — զադրեցնել պատերազմական նաւերու շինութիւնը «չնոր անօրինութիւնը»։

Տարիներէ ի վեր Անգլիա եւ Ամերիկա կը մրցին ծովերու վրայ՝ բազմապատկելով նաւային շինութիւնները։ Ի հարկէ իրարմէ վախնալու պատճառներ չունին, սակայն ծովերու տիրապետութիւնը մօտիկ է իրենց սրտին, մանաւանդ այն օրէն երբ գերմանական նաւատորմիղը ջուրի վերածուեցաւ, իսկ միացեալ հինգ ծովային պետութիւնները չեն կրնար հասնիլ իրենց առաջնակարգ դիրքին։

Հարց է թէ Ժընեւի խորհրդաժողովէն ետք ինչ գոյն պիտի ստանայ այդ մրցումը։ Անգլիացիները խորհրդաժողովին վիժումը կը վերագրեն Ամերիկայի չկամութեան կամ աշխարհակալ յաւակնութիւններուն։

Ջասկնալի է որ այս ձախողանքը չափազանց աննպաստ ազդեցութիւն յառաջ բերած է Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ եւ հակառակ այն պզտամնական ճառերուն, որոնք արտասանուեցան ժողովի փակման օրը, երկու կողմի թերթերը կծու արտայայտութիւններ կ՚արձանագրեն։ Պարզ է որ աշխարհի երկու հզօրները չեն ուզեր տեղի տալ— հաւասար ուժ եւ հեղինակութիւն քաղաքական կամ առեւտրական ասպարէզի մէջ, հետեւաբար հաւասար ծովային զօրութիւն։

Տիրող կարծիքը այն է որ խնդիրը պէտք եղածին չափ հասուն չէր խորհրդաժողովի բերելու համար եւ այդ բանը յայտնի էր առաջին օրէն։ Այդ էր պատճառը որ Փարիզ եւ Հռոմ մասնակցեցան բանակցութիւններուն, գոհանալով չէզոք «դիտողներով» եւ «տեղեկատուներով»։

Ամերիկա նիւթական ամէն միջոց ունի ընդարձակելու իր նաւային շինութիւնները եւ արդէն վերջին լուրերու համաձայն նոր յածանաւեր շինելու ծրագիր մը պատրաստած է։ Երբեք վախ չկայ որ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ ներկայ վէճը սուր բնոյթ ստանայ. յաբաբերութիւններն ալ չպիտի ազդուին անկէ։

«Թայմզ» դիտել կուտայ որ խորհրդաժողովը իր որոշ օգտակարութիւնները ունեցաւ, որովհետեւ յայտնի եղաւ թէ ո՛ւր է բուն դժուարութիւնը. յաջող նախապատրաստութիւն մըն էր եղածը։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» վախ կը յայտնէ որ նաւային զինաթափութեան մէջ կատարուելիք կրճատումները դեռ պիտի ուշանան քանի մը տարի։ Ժընեւի խորհրդաժողովը սորվեցուց թէ զինաթափութեան հարցը կարծուածին չափ ալ պարզ չէ, մանաւանդ Մեծն Բրիտանիոյ համար։

«Մօրնինկ Փօսթ» կը բացատրէ որ Անգլիա ոչ մէկուն դէմ թշնամական տրամադրութիւններ ունի, բայց ծովերու ազատութիւնը հրամայողական պահանջ է իր իր կենսունակութեան համար։

Ընկերվարական դիկավար Մաքտոնըլտ ցաւելով Ժընեւի անյաջողութեան վրայ, յոյս կը յայտնէ թէ թէքնիք դժուարութիւնները չպիտի կրնան յաղթահրել երկու երկիրներու բարեկամութիւնը։

Այս աւուր պատշաճի խօսքերը կ՚արտասանուին ամենայն հանգարտութեամբ, բայց յատկանշական է այն երեւոյթը, որ բովանդակ պատասխանատուութիւնը կը ձգեն Ամերիկայի վրայ։

Հարցը պիտի ձգեն իր վիճակին, դեռ քանի մը տարի եւ պետական դիւանատուններն են որ պիտի մշակեն մանրամասնութիւնները մինչեւ յառաջիկայ խորհրդաժողովը։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ

Հայաստանի մէջ, զանազան տեղեր, վերջերս կառավարութիւնը սկսած է «մանկական հրապարակներ» բանալ, մեր լեզուով՝ մանկապարտէզ: Մասնաւոր «ուսուցիչներ» գիւղերը կը պտտին աշակերտ հաւաքելու համար։ Խորհրդ. Հայաստանի մէջ (4 Օգոստ.) աշխատակից մը կը պատմէ թէ ծնողները չեն ուզեր իրենց երախաները ղրկել մանկապարտէզ: Ինչո՞ւ, որովհետեւ կը վախնան: «կը տանին եբեւան, կը յափշտակեն» կ՚ըսեն ծնողները:

Բայց եւ այնպէս մե՛ծ է հայ մանուկին ծարաւը ուսման համար: Նոյն թղթակիցը կը գրէ թէ գեղի մէջ մանուկները կուլան մանկապարտէզ երթալու համար: Արմաւիրի մէջ (Էջմիածին) գիւղացիները իրենց միջոցներով մանկապարտէզ մը կը շինեն ու երախայով կը լեցուի շէնքը: Կոտայքի մէջ երախաները յուսացածին պէս մանկապարտէզ կը վազեն:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Վ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ԹԵՀՐԱՆ, 3 Օգոստ.

Ինչպէս յայտնի է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն անցեալ տարի Յուլիսին պոլշեւիկ-ռամ կավարհօներ խմբակը չարաչար պարտուած Գաւառականի ընտրութիւններուն մէջ, ուզեց խառնակութիւններ ստեղծել եւ այսպիսով ձախողեցնել Գաւառականի գործունէութիւնը։

Այս խառնակիչ խմբակը կը ղեկավարէր ոճրածին Միհրան Աղազարեան։

Եւ այս այն տեսակ պահու մը, երբ քանի մը շաբաթ առաջ Լիրանանի երեսփոխանական ժողովի անդամ Գ. Օմար Ցառուք խօսքի կը յարձակէր Հայերուն վրայ եւ զանոնք կ՚անուանէր «անհիւրասիրտներ», «ոճրագործներ» եւ կ՚առաջարկէր «ծովը թափել այս բազմութիւնը, որ ատոմի կը պատրաստէ»։ Այս տեսակ պահու մը շատ բնական է որ ժողովուրդի գիտակից մասը պիտի աշխատէր յանուն այս գաղութի հանգստին, խոհեմութեամբ լռեցնելու այս հայանուն դաւաճանները, որոնց համար իրենց անձնական կիրքերէն դուրս սուրբ ոչինչ կայ բայց ի հարկէ խոհեմութեան լեզուն չազդեց մեր խառնակիչ «հերոսներուն» վրայ, որոնք կ՚ուզէին կռիւ, արիւն եւ եղբայրասպանութիւն։

Չէ՞ որ հրամանը վերէն է եւ կամակատար ստրուկները չէ՞ որ պարտաւոր են ճշտութեամբ կատարելու բարձրագոյն ֆէրմանը։ Եւ ահա Սեպտեմբեր 28ի գիշերը այս նոյն խմբակը ղեկավարութեամբ ոճրագործ Միհրան Աղազարեանի, զաւազանութեամբ կը յարձակի Գաւառականի գանձատան ժողովին վրայ՝ Կոմիտէի սրահին մէջ եւ կը սպանէ Պէյրութահայ գաղութի ամէնէն յարգուած զաւակներէն մէկը՝ Երեսփոխան ընկեր Վ. Վարդապետեանը, որպէսզի յաջողի ցրուել մեծ ջանքերով գումարուած գերագոյն ժողովը եւ այս գաղթական բազմութիւնը ձգէ գործելու անդեկ եւ անպաշտպան։

Ոճրագործները հասա՞ն իրենց նպատակին։

Պատասխանը բացասական է ի հարկէ։

Գաւառականը շարունակից իր ժողովները եւ վարեց իրեն վստահուած գործը, իսկ ոճրագործները ոճրը կատարելէն անմիջապէս ետք, ծակ փնտռեցին ծածկուելու համար։ Ցաւալի սպուններուն հոգեբանութիւնն է այս եւ արդարութիւնը ի հարկէ ձեռքակալեց անմիջապէս յանցաւորները։

Ահա՛ այս ոճիրին դատավարութիւնն էր որ կատարուեցաւ անցեալ շաբաթ եւ տեւեց 4 օր։ Ժողովուրդը մեծ յուզումով հետեւեցաւ անոր՝ սպասելով ոճրագործներու խստիւ պատժուելուն։

Այրի տիկին Վարդապետեան միայն մէկ փաստաբան ունէր՝ Քամիլ Էտտէ, իսկ ոճրագործներու վարձած էին վեց փաստաբաններ՝ համայնավարական կենդանի ուղեւորութեամբ ոճրագործներ ըլլալ պոլշեւիկեան յանձ տալով։

Լսուեցան Գաւառականի բոլոր անդամները, որոնց յայտնութիւններէն պարզուեցաւ որ Աղազարեան իսկական հեղինակն ու կազմակերպիչն է եղած այս նողկալի ոճիրին։

Աղազարեան վկաներու հասցէին արտասանեց քանի մը խօսքեր, որոնք ի հարկէ միայն ծիծաղ պատճառեցին։ Օրինակ՝ Ցպթ. Խ. Թիւթիւնճեանի համար ըսաւ թէ հայութեան մէջ ամէնէն մեծ ստախօսն է եւ չընդունիր անոր վկայութիւնը, երբ այս վերջինը դատաւորներուն կը կարդար տխրահռչակ «Սուրիական Մամուլէն» հատուած մը, որմէ կը պարզուի որ այս խմբակը ամիսներ առաջ արդէն արծարծած է սպանութեան միտքը։ Ահա քանի մը տող այդ հատուածէն՝

«Դաշնակներու գործունէութիւնը պէտք է արգիլել սուրով, այս գաղութը կը խաղայ Թիւթիւնճեաններու եւ Ցովհաննէսեաններու արիւնով միայն»։

Եւ վերջապէս Օգոստ. 1, ժամը 11ին ժողովուրդը լսեց արդարութեան հուժկու ձայնը, որուն կը սպասուէր տասը ամիսներէ ի վեր։ Դատարանը տասնի նախագահ Գ. Շէհլպըր հրամայեց ներս բերել շղթայակապ ամբաստանեալները, որոնք ոտքի կեցած լսեցին արդար վճիռը, որ ծանօթ է արդէն ընթերցողներուն այն է՝ Միհրան Աղազարեան, կառապան Նիկողոս եւ Արբահամ Թամարգայեան իբրեւ հեղինակ Վ. Վարդապետեանի սպանութեան, կը դատապարտուին տասնեւհինգ տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ 2500 սուրիական ոսկի տուգանքի, իբրեւ փրկագին որբացեալ որբերուն։

Պէյրութահայ գաղութը մեծ ուրախութեամբ ընդունեց այս վճիռը, որ դաս մը եղաւ նաեւ այն բոլոր հասարակաց աղաններուն, որոնք օժանդակեցին ոճրագործ խմբակին՝ առանց հասկնալու անոնց բուն նպատակը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄԿՈՒՍՆ ԱԼ ՊԱՌԱԿՏԱԾ

Հայաստանի թերթերը ցնցէն կը խոստովանին ընդդիմադիրներու կատարած գործունէութիւնը կոմունիստ կուսակցութեան մէջ: Հակառակ ճնշումներուն եւ սպառնալիքներուն, ընդդիմադիրները գլուխ կը ցցէին եւ իրենց երբեմն ծածուկ, երբեմն յայտնի պայքարներով մտահոգութիւն կը պատճառէին օրուան իշխանաւորներուն, որոնք վերջերս գաւառներ շրջուն գործիչներ ղրկեցին սպառնալու, սարսափեցնելու եւ պատրաստ քանդուեւ մը ստորագրել տալու համար կուսակցութեան գաւառային կեդրոններուն: «Խորհրդ. Հայաստան»ի 4 Օգոստոս թիւին մէջ նման բանաձեւ մը, ղրկուած Վ.արաքալիսայէն, շատ բան կը խօսի հայ պոլշեւիկներու վախերուն ու ներքին տագնապներու մասին: Կը ներկայացնենք ըստ իր բնագրին.—

Ղարաքիլիսայի քաղաքային եւ հայկական գինուորական միացեալ ժողովը լսելով Հ. Յովսէփեանի զեկոյցը, կը միանայ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի լիակատար ժողովին որոշումներուն: Հայաստանի կուսակցական կազմակերպութեան մէջ ընդդիմադիրները, որոնք մինչեւ հիմա զաղտնի կը պահէին իրենց դէմքը, տեսնելով որ թիւով քիչ են, եւ ծանօթանալով կուսակցութեան հակաթրոցքիական տրամադրութիւններուն, չէին համարձակեր առաջ գալ, եւ կը բաւականանային անհատական քարոզութեամբ, անկիւնային խօսակցութիւններով: Սակայն այսօր, անոնք, օգտուելով խորհրդային Ռուսիոյ ներկայ միջազգային ու ներքին բարդ կացութենէն, ու մասնաւորապէս՝ Հայաստանի մէջ, երևանի կուսակցական կազմակերպութեան մէջ ծագած տարաձայնութիւններէն, գլուխ բարձրացուցած են:

Վերջերս, Երեւանի կուսակցութեան եւ բջիջային ժողովներուն մէջ ընդդիմադիրներու կատարած յարձակումները, կեդր. կոմիտէի վերջին [...] տար ժողովին մէջ երկ[...] մադիրներու յայտարար[...] կ՚արդարացուցանեն որ [...] դիրները արդէն Հայա[...] կազմակերպութեան մէ[...] կազմակերպչական ձե[...] պումներ ունին իրրեւ [...] նինեան հասանք։

Թէեւ մեր ընդդիմադ[...] անհամեմատ աւելի [...] վախկոտ են եւ սկզբու[...] նին, սակայն ներկայ մի[...] յին ու ներքին բարդ [...] թիւնը պահանջ կը դնէ [...] լոր մեր կուսակցական [...] կերպութիւններ [...] պայքար մղեն անոնց դէմ [...] դարտ պահելու համար [...] կուսակցութեան սկզբուն[...] պաշտպանելու համար [...] ցութեան միութիւնը [...] միջոցներով։

Կեդր. Վերահսկիչ Յա[...] ժողովը պէտք է ներկա[...] պահակը մեր կուսակցա[...] միութեան, սակայն, [...] տարար, այդ կեդր. վերա[...] Յանձնաժողովին մէջ կա[...] կերներ, որոնք դէմ են [...] եան կուսակցութեան [...] միութեան։ Ժողովս կը [...] չէ անոնց մասին կազմա[...] չական կարգադրութիւն [...] նել եւ վտարել Կեդր. [...] կիչ Յանձնաժողովէն։ [...] ժողովս կը պահանջէ, [...] ծեշտ պարագային, ո՛չ [...] ջոց խնայել, պաշտպանել[...] մար Հայաստանի կազմ[...] պութիւնները թրոցքիակա[...] բու վտանգէն։

Միւս կողմէ, ժողով[...] տա՛ է Կեդր. Կոմիտէի [...] ւանի կազմակերպութեան [...] քերուն մէջ ծագած [...] ձայնութիւնները, եւ [...] Կեդր. Կոմիտէին դէմ [...] անցած է կուսակցութեան [...] նոնագրական սահմա[...] այս պատճառով կազմակ[...] թեան մէջ որոշ չափով [...] ցած են կուսակցութեան [...] նակութիւնը եւ կարգա[...] թիւնը։ Այդ պայքար[...] պատճառով, Կեդր. Կո[...] գործնական աշխատանք[...] մէջ պատահած զանազան [...] ներն ու թերութիւնները [...] գրուեցան Կեդր. Կոմիտէի [...]

Այս կացութեան առ[...] ղովս հաւանութիւն կը [...] Կեդր. Կոմիտէի որոշում[...] եւ անհրաժեշտ կը նկատէ[...]

Ա.— Խնդրել Կեդր. Կոմ[...] եւ բոլոր կազմակերպութ[...] րէն, որպէսզի խիստ վճ[...] պայքար մը բանան բոլ[...] նոնց դէմ, որոնք կը [...] վարկաբեկել Կեդր. [...] ղեկավարութիւնը, կամ [...] փաքին «փոփոխութիւն» [...] տարել ղեկավարներուն [...]

Բ.— Լիակատար [...] արդիւնքներուն մասին [...] ցական կազմակերպութ[...] րու մէջ կատարել դասա[...] թիւններ, բացատրելու [...] բանելու համար ընդդի[...] ներու դերը, կազմակ[...] թեան մէջ ծագած ներք[...] համաձայնութիւնները։

ՍԱՐԱՏՈՂԻ ՊՈՒՏԻ ԳԻՆԵՏԱՂԱՀԱՐՈՒ[...]

Ինչպէս գրեցինք, [...] ամիսներուն ամերիկեան [...] թականներէն Կարապե[...] մեան կ՚երթայ հասա[...] Հայաստան Դիլիժ մը երե[...] ծանօթներ, իբրեւ Ջեկա[...] դամներ, կը սանեն [...] Դրայցիններուն միջամտ[...] չհնթարկուելու համար [...] առջեւ կը կարդան Ջեկայի [...] մանը, զոր իրենք գրա[...] Դրայցիները, ստահակած [...] նեն իրենց տուները [...] չեկիստները կը սպանն[...] մնեանը, կողոպտելով [...] հարստութիւնը։ Քանի մը [...] վերջ ոճրագործներէն [...] Գարբիել Դրիգորեան [...] նուի։

Դատարանը գնդակ[...] րութեան դատապարտ[...] զործը։

Դատախազը գնդակ[...] թիւն պահանջած էր, [...] բեկուելու համար [...] նի Դաշնակցականներէն [...] կը գրէ Խ. Հայաստան [...]

ԾԻԾԱՂ

ՄԱՀԱԶԴ

Սողոմոն Կուլիկեան անուն ծանօթ մը ունէի: Աշխարհի մէջ միակ մարդ մըն էր՝ Կարծես գետնէն բուսած կամ ծառէ մը ճիւղէն ինկած: Ազնիւ մարդ էր, բայց դժբախտ ու ժառանգ չունէր: Անցեալ օր —ճշդի օրեր— մեռաւ էր: Ահաւասիկ մահազդը.—

Տիար Յովսէփ Կուլիկեան եւ զաւակունք, Տիար Աբրահամ Կուլիկեան եւ զաւակունք, տէր եւ տիկին Սաղաթէլ Կունտուզեան եւ զաւակունք, Տիար Մատթէոս Թորոսեան, Այրի տիկին Սօֆի Ագապեան (Սէթօբօլմ), եւ իր զաւակը Ոսկեվայնաքաղաք, Օր. Զապէլ Կուլիկեան (Փարիզ), Տիար Միհրան Թովմասեան (Ատլանտեան ովկիանոս), Տ. Սօմունեան (Խաթակլիթիա), Տ. Ադամեան (Զանզիբար), Տիար Ողբունի (Քամչաթքա), Տ. Սարինց (Ն. Զելանտա), Տ. Հովէնց (օդանաւ ի Խաղաղական), Տ. Մատաթեան (Մանչեսթըր), Տ. Աբիսողոմեանց (Կալկաթա), Տ. Իշխան Թանամեանց (Սահարա), Տ. Մովսէսեան (Լոզան) եւ Քիշմիշեան (Լոնտոն), Գնաճեան (Պերլին), Խաչատրեան (Վիէննա), Մխիթարեան (Աթէնք) ընտանիքները եւ համայն ազգականք կը ծանուցանեն գառնակսկիծ մահը՝

ՏԻԱՐ ՍՈՂՈՄՈՆ ԿՈՒԼԻԿԵԱՆԻ

(Նախկին անդամ Թաղական խորհրդի եւ Կալուածոց հոգաբարձութեան)

իրենց հօրեան, զաւակին, հօր, մեծ հօր, ամուսնոյն, հօրեղբօր, մօրեղբօր, եղբօր, քեռայրին, ազգականին՝ որ տարի ունեցաւ իր 59 ամեակը Տարիկ ծնունդին մէջ, չարչարագին հոգեվարքէ մը վերջ, որ տեւեց 58 տարի:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի... եւն. եւն.

Նախ մարդ կ'ապշի կը մնայ թէ ո՞րքէ քանի այս ազգականները:

Երկրորդ՝ ինչպէս կրցան այդքան հեռուներէն՝ մահը իմանալ ու միասին ծանուցանել:

Տարօրինակ ազգ ենք, ըսելիք չկայ:

Երբ ողջ ենք, ոչ ազգական ունինք, ո՛չ բարեկամ: Անգամ մը որ մեռանք ահա սիրողներ ու լացողներ կը ծնին:

Ամէն ազգ մահով կը պակսի. Իսկ մենք մահով կ'աւելնանք.

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶԲԻԿ

ԽՐԱԽՃԱՅԻ ՄԸ ՄԱՀԸ.— Հիէր գիւղին մէջ, տիկին Բոտօս 20 ամսու երախան օրօրոցին մէջ ձգած, տանը բակին մէջ լաթ կը լուար: Երախան յանկարծ օրօրոցէն դուրս կը կախուի, սակայն գլխուն կողմը կապը ամուր բռնելով, կը սեղմուի վիզը եւ կը խեղդուի

Մ. ՔԷՄԱԼ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ Թղթակիցը կը գրէ.—

Հանրապետութեան Նախագահը ամիսէ մը աւելի է որ Պոլիս կը գտնուի եւ կը յուսացուի թէ հոն պիտի մնայ մինչեւ աշուն, յետոյ պիտի դառնայ Էնկիւրի: Պոլսոյ ժողովուրդը յաճախ կը տեսնէ զայն, որովհետեւ գրեթէ ամէն իրիկուն կամ ինքնաշարժով կը պտտի քաղաքը եւ կամ իր զբօսանաւով կը յածի Վոսփորի վրայ՝ Պզտիկ չքախումբի մը ընկերակցութեամբ. Կապի փաշան տեղաւորուած է սուլթաններու նախկին պալատին՝ Ցօլմա Պաղչէի մէջ. վերջերս ալ վարչապետ Իսմէթ փաշա իր հիւրը եղաւ:

Ինքնաբերաբար մայրաքաղաքը Էնկիւրիէն դարձեալ Պոլիս փոխադրելու խնդիր չկայ. սակայն ամառուան եղանակին Պոլիսը կրնայ ծառայել իբրեւ կառավարութեան ամառնային կեդրոնը: Կազին մեկնելէն ի վեր, Նախարարներն եւ երեսփոխաններէն շատեր ձգեցին Էնկիւրին, որ այսօր ամայի վիճակ կը ներկայացնէ: Սակայն առ այժմ սխալ պիտի ըլլայ ենթադրել թէ Պոլիս դարձեալ Թուրքիոյ քաղաքական կեդրոնը պիտի դառնայ. Հանրապետական կառավարութիւնը Էնկիւրի հաստատուած է եւ հաւանաբար Էնկիւրի ալ պիտի մնայ: Գրեթէ իւրաքանչիւր օտար պետութիւն շինած է կամ շինելու վրայ է շէնք մը՝ իբրեւ դեսպանատուն, ու այլեւս պաշտօնական ոեւէ յարաբերութիւն չկայ Թուրքիոյ արտաքին գործավարութեան եւ Պոլսոյ դիւանագիտական մարմնին միջեւ: Ճիշդ է թէ տակաւին Պոլիս կը մնայ Թուրք դիւանագիտական պատուիրակութիւն մը, սակայն իր պաշտօնը պարզապէս թղթատարութիւն է, եւ գլխաւոր պատուիրակ Նուրէթ պէյ հիմա Նախագահ կարգուեցաւ վերջերս կազմուած Զմիւռնիական խորհուրդին»:

Կազին եւ խորհրդականներուն ուշադրութիւնը գրաւող հարցն է Ազգային Մեծ Ժողովի ընտրութիւնները: Թուրքիոյ մէջ ընտրութիւնները քանի մը շաբաթ կը տեւեն եւ բաւական բարդ ձեւով կը կատարուին: Ընտրական դրութիւնն է համեմատականը, եւ 18 տարեկանէն վեր բոլոր այրերը քուէի իրաւունք ունին. Վերջին Ազգային Ժողովը 284 երեսփոխան ունէր, սակայն կը կարծուի թէ նորը 300 պիտի ունենայ: Երեսփոխաններուն լայն մեծամասնութիւնը պիտի պատկանի քէմալական «Խալք» կուսակցութեան եւ ընդդիմադիրներ չպիտի գտնուին իրապէս: Առհասարակ կը խօսուի թէ ներկայ քէմալական երեսփոխաններէն մօտաւորապէս կէսը պիտի պահեն իրենց աթոռները: Հօճաները, որոնք մինչեւ հիմա երեսփոխան կ'ընտրուէին, հաւանական չէ որ վերընտրուին. Նոյնպէս կը կարծուի թէ իրենց աթոռները պիտի կորսնցնեն բանակի նախկին հրամանատարները, ինչպէս Քեազիմ Քարապէքիր եւ Ճաֆէր Թայեար փաշաները: Նոր երեսփոխանները պիտի ըլլան աւելի երիտասարդ ուժեր՝ որոնք լայն ծանօթութիւններ պիտի ունենան տնտեսական, ելմտական, երկրագործական եւ մանագիտական հարցերու մասին: Նոր երեսփոխանները ընտրելու գլխաւոր պատասխանատուներն են Կազին, Իսմէթ փաշան եւ քէմալական կուսակցութեան քարտուղար Սաֆվէթ պէյը:

Արդիւնքները պիտի հանկցուին Հոկտեմբերին, որուն վերջերը կը յուսացուի բանալ Ազգային Ժողովը: Նոյն ատեն պիտի գումարուի քէմալական կուսակցութեան համաժողովը, որուն մէջ Կազին պիտի արտասանէ իր երկար ատենէ ի վեր մեծ հետաքրքրութեամբ սպասուած ճառը, որ քանի մը օր պիտի տեւէ եւ պիտի պատկերացնէ Թուրք յեղափոխութեան զանազան փուլերը:

Ապահով կերպով կարելի է ըսել թէ, Թուրք ներքին քաղաքականութեան մէջ մեծ փոփոխութիւններ չեն սպասուիր մօտիկ ապագային մէջ: Կարեւորագոյն խնդրին կարգադրութիւնով, առկախ արտաքին կարեւոր խնդիր մը չի մնար, եւ Կազին իր կառավարութեան հետ միասին, բոլորովին պիտի նուիրուի Անատոլուի բարգաւաճման եւ վերաշինութեան զանազան ու մեծածախս աշխատանքին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅ ԼՈՒՂՈՐԴ ՄԸ

ՖԻՒՄԷԼ. Մօտաւորապէս չորս տարի է որ ամէն ժամանակ միշտ 150—200 հայ աշխատաւորներ գտնուած են հոս, մեծամասնութիւնը ընտանիքով: Սակայն ցաւալի է որ ոեւէ միութիւն չունինք. վերջերս խորհրդակցական ժողով մը գումարուելով ընտրեցինք հինգ հոգի, որոնք պիտի ղեկավարէին այստեղի ազգային գործերը: Սակայն մեր պարոնները երեք ամիսի չափ օրօրուելէ վերջ չկրցան ունել գործ ատեննել: Միայն իրենց առաքինութիւնը այն եղաւ, որ այս անգամ ժողովուրդը իրարու դէմ թշնամացուցին ի վերջոյ իրենց անկարողութիւնը զգալով միութեան հաւաքած դրամները ետ դարձուցին ու կամակալեցին զայն: Այժմ գրեթէ անկարելի է ժողովուրդը մէկտեղ բերել եւ կազմակերպել, որովհետեւ բոլորն ալ իրարու անվստահութեամբ կը նային:

Ցեղական երիտասարդներէն Յակոբ Ցայեան լողալու մէջ ձիրք ունի եւ Լօթ-է-կարօն նաւահանգին մէջ այս երեք տարիէ որ միշտ առաջնութիւնը կը շահի: Այս տարի լողալու երեք մրցումներ տեղի ունեցան, երեքին ալ առաջնութիւնը շահելով առագաւ արծաթեայ շքադրամներ: Աւելորդ է ըսել թէ մրցումները միշտ Ֆրանսացիներուն հետ կատարած է:

Դ. Կարապետեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Մարզական շարժումը լայնօրէն կը զարգանայ Գերմանիոյ մէջ: Երկու տարիէ ի վեր գերման մարզիկներու եւ խումբերու ձեռք բերած արդիւնքները սովորականէն դուրս են: Ամէն ամիս նոր մրցանիշներ կը կոտրուին մարզական բոլոր ճիւղերուն մէջ: Մասնաւորապէս ընդհանուր պատերազմէն ի վեր անոնք լրջօրէն կ'աշխատին այդ ուղղութեամբ, ամբողջ աշխարհի նախանձը շարժելով: Ֆութպոլը, որ դեռ երկու տարի առաջ ակար ճիւղ մըն էր Գերմանիոյ մէջ, ներկայիս կը հաւասարի միւս երկիրներուն: Դեռ անցեալ շաբաթ, Փարիզի լաւագոյն ուժերէն Ռէտ Սթար Գերմանիա գնաց ու յաղթուեցաւ: Նոյնը պատահեցաւ Հոլանտայի ախոյեանին: Այլ մարզիկներու կողքին կիներն ալ կ'աշխատին եւ մեծ յառաջդիմութիւն ձեռք բերած են՝ կոտրելով մրցանիշեր: Գերմանները լրջօրէն կը պատրաստուին յառաջիկայ համաշխարհային ողիմպիականին, որ տեղի պիտի ունենայ 1928ի գարունէն սկսեալ Ամսթէրտամի մէջ, եւ կը յուսան եթէ ոչ առաջին, գոնէ երկրորդ տեղը գրաւել:

ԿՌՈՒԱՄԱՐՏ

Տէմփսի-Թընին մրցման համար ճիմակոյրնէ մեծ գրաւներ կը բռնուին: Մեծամասնութիւնը Թընին կը նկատեն յաղթականը: Տէմփսի-Շարքի մրցումէն առաջ ալ բոլորը Շարքին ի նպաստ գրաւ բռնած էին, բայց մրցման իրիկունը բոլորն ալ յուսախաբ եղան: Ներկայիս գրաւներուն 100ին 7ը աշխարհի ախոյեանին՝ իսկ 5ը Տէմփսիի կողմն են: Գ. Գ.

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կարգ մը բաժանորդներ չեն փակած իրենց հաշիւները:

Կը խնդրուի փութացնել:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅԳՈՒՌՎ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— Պատափէշթէն կը հեռագրեն թէ ռումանական սահմանագլուխին վրայ ձերբակալուեցաւ երկրաշրջիկ մը, Փէրէնցի, որ խիստ հարցաքննութեան մը միջոցին խոստովանեցաւ թէ չորս ոճիր գործած է.

— Երբ երրորդ զաւակս աշխարհ եկաւ, բարեկամներս ականջիս փսփսացին թէ հայրը ես չեմ: Արիւնս ցատկեց գլխուս Ուզեցի ճշմարտութիւնը իմանալ: Ըսի կնոջս թէ գործով մը կը մեկնիմ քաղաք, ու մեկնեցայ: Գիշերը յանկարծակի վերադարձայ: Կինս շփոթեցաւ: Ցանկարծ զարկին դուռը: Հրամայեցի կնոջս որ հարցնէ թէ ո՞վ է: «Ես եմ, բաց, սիրելիս», պատասխանեց անծանօթ մը դուրսէն: Ուրեմն ամէն բան ստոյգ էր: Ձայնը ... արեան կուրցի երկու զաւակներս, տարի անտառ: Խեղճ երախաները կուլային: Սեղմեցի անոնց կոկորդը, սպաննեցի ու թաղեցի: Դարձայ տուն եւ ըսի կնոջս, որ պատրաստուի իր կարգին: Զեռքովս ոլորեցի վիզը եւ սպաննեցի: Յետոյ ծեծեցայ նորածին երախայիս օրօրոցին վրայ, երկու մատովս զայն ալ խեղդեցի: Յետոյ փախայ խենդի մը պէս: Երկու տարիէ ի վեր կը թափառիմ ամէն կողմ եւ հանգիստ չունիմ: Ցարին քանի մը անգամ կը դառնայի գիւղս, լալու համար մեռելներուն վրայ: Այդ պահուն էր որ ձերբակալուեցայ:

Ոստիկանութիւնը, այս ոճիրներէն ետք, կը կասկածի թէ Փէրէնցի խենդցած է նաեւ կին մը, որուն սպաննիչը մինչեւ հիմա չէր գտնուած, սակայն բժիշկը կնոջ վիզին վրայ գտած էր խոշորկեկ մատներու հետքեր: Եւ ինչպէս Փէրէնցիի ձեռքերը այնքան խոշոր, այնքան լայն էին, որ սարսափ կը պատճառէին:

ԽՄԱՆ ԽԵՆԹԸ.— Ցիկին Ցիւրան, ամուսինին մահէն յետոյ, երկու զաւակները առաւ եւ գնաց տագրոջը տունը՝ Սէն-Մօրի Շուտով ամուսնացաւ տագրոջը հետ, եւ 5 զաւակ ալ այս վերջինէն ունեցաւ: Ամուսինը խմող մըն էր, այնքան որ ալքոլին ազդեցութենէն քիչ մը խենթեցած էր: Երբեք չէր աշխատեր ու դժբախտ կինը, խնամելու համար իր եօթը զաւակները, շարունակ կ'աշխատէր: Անցեալ օր, Ցիւրան յանկարծ յափշտակեց ատրճանակը, դրաւ կնոջ ճակտին եւ կրակեց: Կինը ինկաւ ու մեռաւ:

Երախան, որ մօտը կը խաղար, սարսափահար փախաւ դրացիներուն մօտ եւ շարժուձեւով մը հասկցուց.

— Պապան «պօ՛մ» ըրաւ մայրիկին:

Նոյն պահուն լսուեցաւ ատրճանակի նոր ձայն մը: Դրացիները վազեցին ու տեսան որ խմանը վիրաւոր փռուած է կնոջ վրայ: Գանկը պայթած էր.

Ժամանակէ մը ի վեր մտային հաւասարակշռութիւնը վախեր կը պատճառէր: Դրացիներուն մօտ կ'երթար կուլար, ըսելով որ «ստիպուած է շուտով սպաննել իր կինը»:

Խմած ալքոլը սպաննած էր իր մէջ բանականութիւնը:

ԵՍ ԼԷՈՆ ՏՕՏԷՆ ԵՄ.— Ճամբորդ մը, Սէնթ-Մէնհուլտ իջաւ, գնաց պանդոկ մը եւ սենեակ հարցուց: Իրեն ներկայացուցին պաշտօնական տպորական թուղթը: Գրեց, «Լէոն Տօտէ, հրապարակագիր. կը վերադառնայ Պրիւքսէլէն, պիտի մեկնի Փարիզ»:

Յետոյ գնաց քնանալու:

Առտուն, երբ ոստիկանները կարդացին պանդոկապետին ներկայացուցած թուղթերը, զարմացան: Վեր վազեցին, զարկին դուռը: Անծանօթը բացաւ դուռը: Ոստիկանները հարկ չտեսան հարցաքննելու: Երբեք չէր նմաներ Լէոն Տօտէի:

Սակայն ձերբակալեցին իրեւ խաբեբայ:

ՎԱՅՐԱԳ ՄԱՐԴ ՄԸ.— Պերլինի մէջ ձերբակալուեցաւ Կիւթովսքի, որ ամբաստանուած է թէ սպասուհիներ կ'առնէր իր ծառայութեան եւ յետոյ կը սպաննէր զանոնք: Կիւթովսքի երիտասարդ է, բազմաթիւ սաւըններ աշխատած է Պերլինի ոստիկանութեան մէջ: Վերջերս օճառի խանութ մը բացած էր, զոր միշտ գոց կը պահէր: Կ'ըսէին թէ կիներու հետ կը խաղայ ներսը: Վերջը երեւան ելաւ որ սպասուհիները կը սպաննէր սեւային սատանի նման մը պահուէր: Ջահերուն թիւը քիչ չէ:

ՄԱՐԴԱԿԵՐ.— Լեհական թերթերը կը գրեն թէ ծերունի Տոմիշէնքօ, որ 93 տարեկանին մեռաւ, աքսորուած էր Սիպերիա: Աքսորավայրին մէջ բացած էր պանդոկ մը:

Մահէն վերջ նկուղին մէջէն գտան 70 մարդկային կմախք, իսկ վեց տակառի մէջ աղած ու պահած էր անոնց միսը: Իր գոհերը կը սպաննէր գինիին մէջ թմրեցուցիչ դեղ մը խառնելով: Յետոյ կ'եփէր անոնց միսը իր յաճախորդներուն համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ, Խ. Գ. Փարտաշեան, տպ. «Հրազդան», Պէյրութ, գին 20 աէնթ:

ՆՈՐ ՇԷՆ, Սեպուհ, տպ. Նիւ-Եօրք, հրատարակութիւն Հայ Կրթական Հիմնարկութեան:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 39

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՒ ԳԱՑԼԻՆ ՕՐՃԻՆ ՄԷՋ

— Ո՛չ թէ կը կարծեմ, այլ վստահ եմ:

— Այն ատեն փրկուած ենք ճէյմս Նօգօտիի կը մնայ ուշադրութիւն ընել:

— Իմ ալ խոնարհ կարծիքս այդ է: Հնա թէ ինչո՞ւ ինքզինքս թոյլ տուի թելադրել որ կոչ ընէք Խոմայիլօֆին, կը կարծեմ որ եթէ ան մեզի օգնէ, կրնանք լաւ արդիւնք ձեռք ձգել:

— Իրաւ, ըսաւ, սիրուելիք մարդ ես եւ յետոյ, նա՛, պէտք է որ քեզ համբուրեմ.

Եւ անմիջապէս, առանց ինծի թոյլ տալու որ ինքզինքս պաշտպանեմ, վիզս նետուեցաւ եւ երեսներուս վրայ դրոշմեց երկու համբոյրներ, որոնք գոնէ հնչական ըլլալու առաւելութիւնը ունէին,

Եւ մինչդեռ այս ազգարարութենէն շփոթած կը ջանայի խելքս գլուխս բերել, ան աւելցուց

— Երջանիկ եմ ո՛չ միայն ծեծեան հանեցի ինքնաշարժիչ մը որ սիրուն տղայ մըն է, այլ նաեւ խելացի եւ բարեկիրթ մէկը միայն թէ շարունակէր:

— Ինչո՞ւ կ'ուզէք որ չշարունակէ:

Երկար ակնարկ մը նետեց վրաս եւ յետոյ իբր թէ ցաւելով ըսաւ.

— Որովհետեւ, երբ մէկուն կապուիմ,— եւ կը զգամ թէ քեզի պիտի կապուիմ— պէտք է որ այդ մէկը ամբողջովին իմս ըլլայ: Հնա թէ ինչո՞ւ քիչ առաջ քեզի հարցուցի թէ ամուսնացա՞ծ ես եթէ ամուսնացած ըլլայիր, քեզ չէի առներ իմ ծառայութեանս մէջ:

Եւ մինչդեռ զարմացած իրեն կը նայէի

— Ցուցամ, էլ հասկնաս թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզեմ, ըսաւ:

— Այոինքն

— Այսինքն կրնայ ըլլալ որ քու ցերեկուան սպասարկութիւնդ վերածուի միանգամայն գիշերուան սպասարկութեան. Հասկցա՞ր այս անգամ

— Անշուշտ. խօսելու անանկ ձեւ մը ունիք, որ որեւէ կասկած չի ձգեր

— Ուրեմն գործիդ կուգա՞յ

Ինչպէս կը տեսնուի, այս առաջարկը չէր կրնար խորապէս շփոթեցնել զիս: Երբեք նման բան մը չէի կրնար ենթադրել ինծի բաած էին թէ կարմիր կոյսը յաւիտենական սիրող մըն է բայց անկից ենթադրել թէ, ան պիտի կրնար առաջին հանդիպումին վիզը նետուիլ

Եւ ինչ որ աւելի ծանր էր, օրինէ վարանում ներելի չէր: Օրիորդը արդէն կը սկսէր անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ

Ուրեմն շեշտակի անոր նայելով.

— Գործիս կուգայ, պատասխանեցի:

Ինծի մօտեցաւ եւ շրթներէս զիս համբուրելով.

— Հակառակը պիտի զարմացնէր զիս, ըսաւ. սիրուն մանչը եւ աղուոր աղջիկը՝ իրարու հետ համաձայնելու համար չե՞ն ստեղծուած:

Ի՞նչ կարելի էր պատասխանել:

Տրամաբանական էր, գոնէ անոր համար...

Չեմ գիտեր թէ ինչպէ՞ս պիտի վերջանար այս տեսակցութիւնը, եթէ Անուշքան չգար մեզ ընդմիջելու:

Դուռը զարկաւ եւ ներս մտնելու արտօնութիւնը առնելէ յետոյ ըսաւ.

— Զօրավար Պիւշոլէվսքին ունկնդրութիւն մը կը խնդրէ:

— Պիւշոլէվսքի՛. կ'երեւի այսօր շատ բախտաւոր եմ. թող գայ:

Յետոյ ինծի դառնալով.

— Շատ մի հեռանար, Իվան. Թերեւս քիչ յետոյ շարունակենք մեր տեսակցութիւնը:

Եւ մինչդեռ կը խոնարհէի իրմէ հրաժեշտ առնելու համար, լսեցի որ ան կ'ըսէր.

— Բարիլոյս, Պիւշա, եկուր, զիս համբուրէ, սիրելի՛ս

Սիրելի՛ս...

Արդէն տեղս ուրիշ մը անցած էր...

Վարագոյրէն ակնարկ մը նետեցի դէպի ներս, եւ տեսայ որ «Օրիորդ»ը արդէն անոր թեւերուն մէջ կը նուաղէր...

Գիտնալով թէ զօրավար Պուշոլէվսքիի այցելութիւնը զիս պիտի պարտադրէր մեկնիլ կարմիր կոյսին քաղցրաբարոյ սենեկապանուհին՝ Անուշքա, ինծի կը սպասէր քովի սենեակի սեմին առջեւ: Երբ դրան օթոցը իջաւ իմ ետեւէս, ան՝ թեթեւ հեգնանքով մը եւ ժպտագին՝ հարցուց ինծի.

— Ըսէ նայինք, ընկեր, գո՞հ ես «օրիորդ»ին հետ տեսակցութենէդ:

— Բայց... այո՛, ամէն ինչ լաւ անցաւ:

— Ամէն ի՞նչ, պնդեց իր հեգնական ժպիտը աւելի շեշտելով

Շեշտակի անոր աչքերուն մէջ նայեցայ եւ իմ կարգիս զինքը հարցափորձեցի.

— Ինչո՞ւ կը հարցնես այդ տեսակ բան մը եւ իմ շարժումներովս եւ գործերովս հետաքրքրուելու ի՞նչ իրաւունք ունիս

Քահ քահ մը փրցուց եւ հոն գտնուող թիկնաթոռի մը վրայ իյնալով, պատասխանեց

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

դրամատան մը ստեղծումին, հողագործական տուրքերու թեթեւացման մասին։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ նոր կառավարութեան առաջին քայլը պիտի ըլլայ Փարիզի դեսպան անուանել Փարիզի Իրաւագիտական Համալսարանի պատուաւոր փրոֆէսէօր եւ Նախկին արտաքին Նախարար Փոլիթիսը։

Հիւսիսայիններու նոր յաղթանակը

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ հիւսիսային ուժերը գրաւեցին Փու-Քէու քաղաքը եւ սկսած են ռմբակոծել Նանքինը։ Օտարականները հապճեպով կը հեռանան քաղաքէն։ Միւս կողմէ փախստականները կը յեցուին ներս։ Գնդացիրներ եւ հրասայլեր դրուած են փողոցներուն եւ ճամբաներուն բերանը։ Շրջակաները երկաթէ թելերով պաշտպանուած են։ Քսան հազար զինուորներ, հարաւային բանակէն, Վու-Հուէն կը դառնան դէպի Նանքին։

Փու-Քէուէն հասնող ռուս նաւ մը ռմբակոծեց քաղաքը։ Հան-Քէուի զօրանոցին մէջ ըմբոստութիւն ծագած է։ Զինուորները կը կռուին իրարու դէմ։ Հան-Եանկի շուրջ հապճեպով խրամներ կը բացուին։ Քաղաքին մէջ բրինձ չէ մնացած։

Ազգայնական բանակը խուճապահար կը փախչի դէպի Շանկայ, ուր կամաւորական միջազգային բանակ մը կազմուած է։ Զօրս չինացի զօրավարներ դիրք բռնած են շրջակաները։

Զօրավար Տունքան, որ կը հրամայէ անգլիական արշաւախումբին, հրամայեց կտրել Շանկայ-Հանկ Չէու երկաթուղիի գիծը, պատժելու համար Չինացիները, որոնք գրաւած էին չինական հողի վրայ ինկած անգլիական օդանաւ մը։ Հակառակ տրուած հրամանին, Չինացիները չէին ուզեր վերադարձնել։

Թուրքիա կրկին կ'այրի

Թորսիքա կղզին, մէկ ծայրէն միւսը, բոցերու մէջ է։ Հովը կը քշէ բոցերը հրուանդանէն մինչեւ Փորթովէքքիոյի գեղեցիկ անտառները, Պիկուլլիայի հովիտը, Պոնիֆաչիօ, Վէնաքօ. Օմէսսա։ Հեռագրական ձողերը այրած են եւ դժուար է լուր առնել։ Բազմաթիւ քաղաքներ պարպուած են։ Գորկոյի դաշտին վրայ հովիւ մը եւ իր հօտը այրեցան։ Գորկոյի կայարանին մէջ մոխիր դարձան շոգեկառքին վակոնները։ Բազմաթիւ ոչխարի հօտեր, ձիթենիի, լեմոնի անտառներ ու այգեստաններ փճացան։

Աղէտ մը, որ նմանը չունի։

Վերջին լուրերու համաձայն, թէեւ հովը քիչ մը մեղմացած է եւ բոցերը այլեւս չեն քալեր, սակայն վտանգը չի կարծուիր որ անհետանայ անմիջապէս։ Առ այժմ վնասը կը հասնի 10 միլիոնի, բայց վնասին բուն մեծութիւնը պիտի չափուի հրդեհէն յետոյ։

Հրդեհ անտառներու մէջ

Սպանիոյ հարաւային ծայրին վրայ, Թարիֆայի եւ Ալճէզիրասի միջեւ, կաղնիի հսկայ անտառներու մէջ ծագած է սարսափելի հրդեհ մը, որուն տաքութիւնը կը հասնի մինչեւ Ճիպրալթար, ծովածոցին միւս եզերքը։

Ֆրանսայի հարաւային ծովեզերքը, Էսթէրէլի շրջանակին մէջ եւս սարսափելի հրդեհ մը մոխիրի կը վերածէ Վարի հրաշալի անտառները։ Հովը սաստիկ է եւ բոցերը զանազան թեւերով եւ երեք քիլոմեդր ճակատով մը կ'առաջանան։

Ռազմամթերքի պայթում

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ Կալացի մէջ, 11րդ հետեւակ զօրագունդին ռազմամթերքը օդը ելաւ։ Պայթիւնները տեւեցին հինգ ժամ անընդհատ։ Սպայ մը եւ զինուոր մը վիրաւորուեցան ծանրապէս։

Երկու անծանօթ ձիաւորներ, մօտենալով մթերանոցին, կրակ բացին պահակներուն վրայ։ Ցետոյ փախան ու աներեւութացան։ Աղէտը, որ պատահեցաւ այդ միջադէպէն յետոյ, մեծ յուզում պատճառեց ամէնուն, որովհետեւ, վերջերս, Պեսարապիոյ մէջ երեւան հանուած էր գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որ լրտեսութիւն կը կատարէր Ռուսիոյ հաշուոյն։

Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Ձերբակալուածներուն մէջ կան քաղաքական ծանօթ դէմքեր։

Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչք

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Քըրթիս Ֆիլտի մէջ վերջնական պատրաստութիւնները տեսնուած են եւ վայրկեանէ վայրկեան կը սպասուի, որ Լօյտ Պէրթօտ եւ Ճէյմս Տըուիթ Հիլ «Օլտ Կլօրի»օդանաւով ճամբայ ելլեն, մէկ թռիչքով Նիւ-Եորքէն Հռոմ երթալու համար։ Ինչպէս կը յիշուի, Պէրթօտ նախապէս պատրաստուած էր Չէմպըլինի հետ «Միս Քոլոմպիա»յով Գերմանիա գալ, սակայն Լէվինի հետ չէր կրցած համաձայնիլ։

«Օլտ Կլօրի» միայարկ Ֆօքքըր օդանաւ մըն է, ունի 550 ձիու ուժով շարժիչ մեքենայ մը եւ անթել հեռագիր. ամբողջ ծանրութիւնն է 5500 քիլօ, այսինքն Պըրտի օդանաւէն մէկ թոնօ պակաս։

∴ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ մէջ պատրաստութիւնները կը շարունակուին։ Քօսթ եւ Լըպրի առջի օր «Նունժէսէր-Քօլի» օդանաւով թռիչք մը կատարեցին Փարիզէն մինչեւ Շէրպուրկ։ Փորձը անցաւ շատ յաջող, թէ օդանաւը եւ թէ անթելի կազմածը լաւ վիճակի մէջ են։ Լաւ օդի կը սպասեն Նիւ Եորք մեկնելու համար։ Նոյն սպասողական դրութեան մէջ են նաեւ միւսները՝ «Միս Քոլոմպիա», «Թանկօ Թռչուն»ը, եւ «Կապոյտ Թռչուն»ը։

Անգլիացի օդանաւորդ Մինչին Ամսթէրտամ գնաց՝ հոլանտական Ֆօքքըր գործարանին մէջ շինուած օդանաւը փորձելու համար։

Քալիֆօրնիա- Հօնօլուլու թռիչքը վերջացաւ յաղթանակովը Արթըր Կէօպէլի, որ «Վուլարօք» օդանաւով ամէնէն առաջ հասաւ (26 ժամ 20 վայրկեանէն) եւ շահեցաւ 25.000 տոլարի մրցանակը։ Երկու ժամ վերջ հասաւ «Ալօհա» օդանաւը, շահելով 10.000 տոլար։ Դեռ լուր չկայ միւս երկու օդանաւերէն, որոնցմէ մէկուն մէջ կին ճամբորդ մը կայ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Պէլվիլի ենթակոմիտէին ենթակայ Արմէն-Գարօ, Ռոստոմ, Գէորգ Չաւուշ եւ Խաժակ խումբերը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple։

Բացակայող ընկերները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ ՉՐԱՔԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ԹՈՐԳՈՄ ԿՏԱԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Փարիզ 17 Օգոստ. 1927

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 26 Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine).

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

Հ. Յ. Դ. Արղութեան ենթակոմիտէի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grand Rue, Chaville։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 22 Օգոստ. Երկուշաբթի. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի կոմիտէի վիճաքանական ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 1.30ին, Café de Palaisի սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն-տը-Ռէբիւի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Եբ. իրիկուն ժամը 6.30ին գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Եբ. երեկոյ ժամը 8.30ին ընթերցարանը 63 Rue de la République կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Եբ. իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Կարեւոր օրակարգ։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ֆլոռիայի մէջ, 61 Rue Monsieur le Prince. Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

ԼԻՈՆԻ Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակցական Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Լէօնին եւ Լիոնի բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Լէօնին վաստուրայական սրճարանին մէջ։

ԼԻՈՆԻ խարբերդ եւ շրջ. գաւառներու Հայրենակցական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը վաղը Եբ. իրիկուն ժամը 8.30ին. 127-129 Rue Boileau Լիոն Զօլա սրճարանի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները։

ՆԱՄԱԿ ՍՊԻՆՆ Տիկին Քարտինէ Ադապապեան, Գ. Մարկոս ...

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Լիւշօն, Զ. Է.—	70 ֆրանք։
Վալանս, Գործ.—	228.90։
Լիոն, Յ. Վ.	70։
Մարսէյլ, Մ. Ճ.	10։
Վիէն, Վ. Հ	5։
Մարսէյլ, Յ. Տ	10։
Քաւրիզ, Գործ.—	1000։
Արժանթէօյ, Յ. Փ.—	50։
Քանս, Գ. Մ.—	35։
Պուրկ-Արժանթայ, Ա. Գ.—	47։
Հէրիքուռ, Լ. Գ.—	35։
Մարսէյլ, Գործ.—	778։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Եղիայոս Պօլսեցի մեծ նոր գիւղէն վաճէ Բարունակեան որ տարի մը առաջ Յունաստան կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարունակեանի՝ 5 Rue Capitaine Fairbeer Issy-les-Moulineaux (Seine France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի, Պօլսի եւ շրջակայից հայրենակցական միութեան կողմէ, իր կազմութեան Ա. տարեդարձին առթիւ, ի նպաստ կարօտ հայրենակիցներու, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 144 Av. de Saxe, «Սիկալ» թատրոնին շքեղ սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր լիոնահայերը։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ՍԱԿԱԳԻՆ

18 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	
Տոլար,	Dollar	
Մարք ոսկի	100 Mark	
Թրքական Ոսկ.	L. Trq	
Թրք. ոսկի		or
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատը	Lévé	
Դրախմի »	Drachme	
Լիր » »	Lire	
Պելճ. Ֆրանք	Frc Belge	
Զուից »	Frc Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Թըր Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	
»	II	»
»	III	»
Թուրքիոյ Երկաթ.	Lots turcs	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ		Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Տնօրէն ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

20 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 419

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային հեղինակաւոր վարիչները մէկիկ մէկիկ խօսեցան՝ մատնանշելով մօտալուտ պատերազմ մը, որ իբր թէ կը պատրաստուի Խորհրդային Միութեան՝ — «բանուորներու շահերու պաշտպան միակ իշխանութեան դէմ»։

Մոլորութեա՞ն մը հետեւանքով է, թէ՛ Ռուսիոյ տգէտ զանգուածները մոլորութեան մէջ ձգելու խորամանկ դիտաւորութեամբ, որ անոնց երեւակայութեան կը ներկայացնեն այսպիսի աոինքնոտ ու խանդաւ, աառդ հեռանկարներ։

Նայինին իր ճառին մէջ կ'ըսէ.

. . . «Այս պատերազմը պիտի ըլլայ աննախընթաց ու անօրինակ, այլ եւս աշխարհագրական սահմանները ոեւէ կարեւորութիւն չպիտի ունենան, որովհետեւ աշխարհի բոլոր բանուորները, միանալով Ռուսիոյ, պիտի կռուին իրենց իսկ ծայրենակիցներուն դէմ, իսկ ճակատը փոխադրելով (կուլակ) պիտի միանան իրենց երկրի ճնշողներուն. քաղաքացիական պատերազմ մը պիտի ըլլայ այդ, որ պիտի ծաւալի աշխարհի ամէն կողմերը։»

Քաղաքացիական պատերա՛զմ. ահա՛ կոմինտէրնի վարիչներուն մշտական երազը։

Առանց քաղաքացիական պատերազմի, յեղափոխական նուաճումները անհաստատ ու խախուտ են, — կը բացագանչեն անոնք բարձրաձայն։

Քաղաքացիական կռուի հերոսները սակայն կը մոռնան մէկ պարագայ, ա՛յն թէ Արեւմտեան աշխատաւորութիւնը իրենց պէ՞ս կը մտածէ թէ, ուրիշ կերպ։ Այս հարցի ճիշտ լուսաբանութիւնն է, որ ցոյց պիտի տայ թէ՛ այս վերջինները իրենց հե՞տ պիտի ըլլան, թէ իրենց դէմ։

Կոմինտէրնի քաղաքացիական պատերազմի հիմքը կը կազմէ մէկ դասակարգի միահեծան տիրապետութիւնը, փոքրաթիւ խմբակի մը երկաթաւէ դիկտատուրայի միջոցով. միւս դասակարգերը կանուխէն ոչ միայն քաղաքացիական իրաւունքներէ, այլ եւ ապրելու իրաւունքէն զրկուած են։

Իսկ Արեւմուտքի դասակարգային պայքարի հասկացողութիւնը անոր հակադրութիւնն է։ Անոնք առանձնաշնորհեալ դասակարգ չեն ճանչնար, անոնց համար բոլոր քաղաքացիները՝ ո՛ր դասակարգին ալ պատկանին, հաւասար իրաւունք պիտի վայելեն պետութեան կամ հաւաքականութեան մէջ։ Անոնք խստօրէն կը պաշտպանեն ժողովրդավարութիւնը եւ հակառակ են ո եւ է տեսակի դիկտատուրայի։

Որքան ատեն որ կոմինտէրնի վարիչները չեն հրաժարած իրենց տեսակէտներէն, Արեւմտեան աշխատաւորական զանգուածները վարձկաններու, բախտախնդիրներու եւ անբնականներու բացառութեամբ — պիտի մնան հակառակորդ եւ պայքարող կոմինտէրնի դէմ։

Զեկուցանող վարիչները պէտք է որ նկատի ունենային մինչ այժմեան փաստերը, որոնք իրենց հաւաստումներուն հակառակ երեւոյթներ կը պարզեն։

Վիէննայի մեծազանգուած աշխատաւորութիւնը իր գերագոյն վայրկեաններուն մէջ իսկ, զատ իր պայքարէն իր եւ խստօրէն խեղդեց կոմինտէրնի քաղաքացիական կռուի ոճրածին ջանքերը։

Անգլիացիներու վերջերս գումարուած միջազգային խորհրդաժողովը, համախմբութեամբ հակառակ արտայայտուեցաւ կոմինտէրնի տեսակէտներուն։

Առհասարակ Արեւմտեան աշխատաւորութիւնը ամէն երկրի մէջ ալ խստիւ կը դատապարտէ կոմինտէրնի մեթոտները։

Զենք խօսիր բազմամիլիոն գիւղացիութեան մասին, որ կոմինտէրնի անունը անգամ լսել չուզեր։

Այս պայմաններուն տակ ո՞վ է որ պիտի անցնի խորհրդային պետութեան կողմը կռուելու համար իր հայրենակիցներուն դէմ։

Հաւանական է, որ աշխատաւորութիւնը զինուի զրամատէրներու առեղծած պատերազմին դէմ, բայց ատիկա չի նշանակեր թէ պիտի ըլլայ կոմինտէրնի հետ, ան պիտի ըլլայ հակառակ նաեւ խորհրդային պետութեան պատերազմին որովհետեւ պատերազմը միշտ վատ հետեւանքներ կ'ունենայ, ինչ անունով ալ որ մղուի։

Խորհրդային միութեան դէմ դրամատիրութեան կողմէն պատերազմ մը հաւանական չի թուիր, սակայն կը հասուննայ մէկ ուրիշ վճռական ու ճակատագրական պատերազմ մը, Եւրոպայի աշխատաւորութեան կողմէ կոմինտէրնի մեքենաներուն դէմ, միանգամ ընդ միշտ ջնջելու և քայքայելու համար անարդարութեան ու բռնակալութեան բոյնը.

Ահա պատերազմ մը, որ չի գիտցուիր թէ ինչ ձեւով պիտի սկսի եւ որուն մէջ գործածուելիք զէնքերն ալ այժմէն կարելի չէ գուշակել։

Այս պատերազմը դժբախտութիւն մըն է, աշխատաւոր զանգուածներու համար. բայց կեանքի հարկադրանքն է, տակ է, որ պիտի պատրաստուի, մարդկութիւնը մեծ աւանդէ մը փրկելու համար։

Արեւմտեան ռամկավար երկիրներու մէջ այսօրուան իշխանութիւններուն տեղը վաղը կրնան գալ աշխատաւորները, եւ այդ օրը շատ հեռու չէ թերեւս։ Ու այդ օրը անոնք ոչ թէ պիտի ըլլան կոմինտէրնի հետ իրենց հայրենակիցներուն դէմ, այլ անխուսափելիօրէն, կոմինտէրնի դէմ. պաշտպանելու համար ժողովրդավարական եւ աշխատաւորական նոր նուաճումները։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ԴԻՄԱԿԱԶԵՐԾ

Նոր Աշխարհ, «օրկան՝ Ամերիկայի բանուորական (կոմունիստ) կուսակցութեան հայկ. ֆրակցիաներուն», անգամ մը եւս դիմակազերծ կ'ընէ ռամկավարները, որոնք անգլեւխորհրդային յարաբերութեանց խզումէն ի վեր դիմակ փոխեցին (6 օգոստ.)

«Անգլիոյ և Խորհ. Միութեան յարաբերութեանց խզումը փորձաքար մը եղաւ նաեւ Խորհ. Հայաստանի «բարեկամ», «ազգասէր» և «հայրենասէր» Ռամկ. Ազատական Կուսակցութեան համար։ Կեդրոնի քօղը, որ երկար ատենէ ի վեր կը ծածկէր այդ կուսակցութեան իսկական դոյնը միամիտներու աչքէն, վերէն վար պատռեցաւ՝ հրապարակ բերելով ռամկավարական «բարեկամութեան» ամբողջ սնոտիութիւնը։

«Ալ'ն կը շեշտէ թէ Անգլիոյ եւ Խորհ. Միութեան միջեւ տեղի ունեցող պայքարը առաւելապէս դասակարգային է, որը պիտի յանգի «նոր վերիվայրումներու», եւ հաւանօրէն պատերազմի սկսի կապիտալիստական երկիրներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ։ Ռամկավար օրկանը կը թելադրէ դադութահայութեան, որ բացարձակապէս չզօր մնա այդ կռւին մէջ, գիտք չի բռնէ, որովհետեւ գաղութահայը պէտք է հաւատարիմ եւ օրինապահ ըլլայ տեղական իշխանութեանց եւ օրէնքներուն։

«Ահա՛ ռամկավար հայրենասիրութեան իրական ըմբռնողութիւնը։

«Կարծէք «բարեկամ» ռամկավարներու սիրած Խորհ. Հայաստանը Արաբական մոլորակին մէջ ըլլար և անէ առնչութիւն չունենար Խորհ. Միութեան հետ, որու դէմ սուր կը շողացնեն կապիտալիստ երկիրները։

«Ռամկավար օրկանը անամօթ աճպարարութեամբ գաղութահայութիւնը դատապրութեան եւ անհաւատարմութեան կը մղէ հանդէպ Խորհ. Հայաստանի, հաստատակող հայրենիքը ուրանալու, անոր պաշտպանելու փոխարէն աստիճան ասորին զիրի մէջ դնել կը փորձէ հայ աշխատաւորութիւնը։

«Ռամկավարներու այս դիրքը ո՛չ զգացական է եւ ո՛չ ալ պատահականութեան արդիւնք։ Անոնք ըլլալով ազգայնական, կապիտալիզմի երկրպագու, ուրեմն եւ պատեհապաշտական, երբեք չեն կրնար հաշտուիլ բանւորագիւղացիական իշխանութեան գոյութեան հետ։ Նախազգալով մօտալուտ պատերազմի մը հաւանականութիւնը՝ խորհուրդներու երկրի և կապիտալիզմի միջեւ՝ ան այժմ չէզոքութեան քարոզ կը կարդան գաղութահայութեան, որպէսզի ժամանակ մալ շարունակեն «բարեկամութեան» կեղծիքը, բայց վճռական բոպէին չպիտի վարանին զէնք վերցնելու այն հայրենիքին դէմ, որու անունով կ'երդնուն օրական քսանհինգ անգամ»

Ո կը եզրակացնէ, հասկնալով...

«Հայ բանւորնե՛ր, կապիտալիստ պետութիւնները Անգլիոյ առաջնորդութեամբ նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն Խորհրդային Միութեան դէմ, կ'ուզեն կործանել բանուորներու իշխանութիւնը, կուզեն խեղդել Խորհ. Հայաստանը. սակայն եղէք պատրաստ այդ պատերազմին դէմ, միացէք միջազգային յեղափոխական բանուորութեան, կռուելու եւ ի դերեւ հանելու համար համաշխարհային գիշատիչներու բոլոր կործանիչ փորձերը»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռիկովի սպառնալից ճառը

Մոսկուայի մէջ, համայնավար բանուորներու առջեւ ճառ մը խօսելով, Ռիքով ըսաւ.

«Պատերազմի վտանգը ներկայիս աւելի իրական է եւ մենք պէտք է ամէն միջոց գործ դնենք մեր երկիրը պաշտպանելու համար։ Խորհրդային Միութեան դէմ մղուելիք յառաջիկայ պատերազմը սկզբունքով պիտի տարբերի 1914ի աշխարհակալական պատերազմէն եւ մինչեւ հիմա մղուած բոլոր պատերազմներէն, ու ընկերային զանազան դասակարգերու միջեւ բացէ ի բաց կռիւի մը հանգամանքը պիտի առնէ։ Մինչեւ հիմա կռիւները զանազան երկիրներու միջեւ կը կատարուէին. գալիք պատերազմը պիտի ըլլայ քաղքենիութեան եւ աշխատաւոր դասակարգերու միջեւ, որոնք առաջին անգամ ըլլալով համաշխարհային պատմութեան մէջ ներկայացուած են պրոլետարական կառավարութիւնով մը։

«Այս նոր կռիւը շատ կատաղի պիտի ըլլայ եւ անկէ պիտի ծնի նոր կարգախօս մը։ Երբ այդ պատերազմը ծագի, Գ. Միջազգայինը ազդանշանը պիտի տայ՝ Լէնինի հետեւեալ խօսքերով. «Լաւագոյն աշխատաւորներու ջոկատները իրարու մօտ շարեցէք, տուէ՛ք անոնց հրացաններ եւ ռումբեր՝ սա կարգախօսով. Բոլորդ ալ մեռէք, բայց թշնամին ներս մի՛ ձգէք»։

«Քաղքենի երկիրներու մէջ պրոլետարներու գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ Խորհրդային Միութեան դէմ պատերազմը իրենց երկրին մէջ քաղաքացիական կռիւի վերածել եւ ջանալ իշխանութիւնը աշխատաւոր դասակարգի ձեռքն անցունել։ Ինչպէս որ 1914ի պատերազմը գրեթէ ամէն երկրի մէջ խիստ ուժգին յեղափոխական շարժումներ առաջ բերաւ, եւ կռիւէն վերջ յաղթանակը աշխատաւոր դասակարգին տուաւ մեր երկրին. ինչպէս նաեւ Հունգարիոյ ու Պավարիոյ մէջ, նոյնպէս ալ նոր պատերազմը իր բացորոշ «դասակարգային» հանգամանքով. անխուսափելիօրէն առաջ պիտի բերէ աւելի սաստիկ յեղափոխական շարժումներ։

Այդ յոյսին մէջ կը կայանայ մեր յաղթանակի ապահովութիւններէն մէկը յառաջիկայ պատերազմին մէջ դրամատէր աշխարհին հետ։ Սակայն Եւրոպայի պրոլետարներուն համար բաւական չպիտի ըլլայ նուաճել իրենց երկրին քաղքենիութիւնը, այլ պէտք է որ ամբողջ աշխարհի աշխատաւոր դասակարգերը միանան մեր կռիւին մէջ եւ ապահովեն Խորհրդ. Միութեան յաղթանակը»։

Խռովութիւններ Ռուսիոյ մէջ

Տեյլի Մէյլ կը հաղորդէ թէ առջի օր ծանր խռովութիւններ պատահեցան Մոսկուայի հարաւային կողմը, Թուլա քաղաքին մէջ, ուր կը գտնուին բազմաթիւ ռազմագործական գործարաններ։ Բանւորական թաղերը կազմուեցան եւ զինեցան փողոցներուն մէջ պտտելով. Անկէ ի սովետները, հա՜ց կ'ուզենք։ Ոստիկանութիւնը հրաման ստացաւ ցրուել ցուցարարները եւ կրակ բանալով սպաննեց 15 բանուորներ, վիրաւորեց 22 հոգի։

Միւս կողմէ Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Թրոցքի իր բարեկամներուն յայտարարած է որ պիտի տապալէ Սթալինը, նախ քան կոմունիստ համաժողովին գումարումը, Դեկտեմբերի 1էն առաջ։ Իսկ Սթալին հրամայած է գինաթափ ընել ընդդիմադիրները եւ զէնքերը յանձնել Չեքէին։

Ռուսեւպարսիկ մերձեցում ?

Մոսկուայէն «Պէլ Քինեկէ Ցայթունկ»ը կը հեռագրեն.—

Ժամանակէ մը ի վեր Սովետներու եւ Պարսկաստանի միջեւ կատարուող տնտեսական բանակցութիւնները մօտ օրէն պիտի յանգին համաձայնութեան մը։ Պարսկաստանի արտաքին Նախարար Ալիզարի անձնապէս կը վարէ բանակցութիւնները Մոսկուայի մէջ տարւոյս սկիզբէն ի վեր։

Տնտեսական բանակցութեանց հետ զուգահեռաբար տեղի կ'ունենան նաեւ քաղաքական խօսակցութիւններ, ինչպէս սահմանային ապահովութեան մասին երկու կողմերու իրաւունքներուն ճշդումը եւն.։ Մէկ խօսքով, մերձեցում մը կայ Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ։

Հասալ ծովէն դէպի Պարսից ծոց երկաթուղագծի շինութեան աշխատանքներուն սկսուած է։ Պերլինէր Թակպլաթ ի թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Պարսկաստանի հանդէպ Ռուսիոյ բարեացակամութեան պատճառն է Անգլիոյ գործունէութիւնը Փոքր Ասիոյ մէջ։

Հնենսեան բանակը պիտի վերցուի՞

Ժամանակէ մը ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին Փարիզի, Լոնտոնի եւ Պերլինի միջեւ Հռենոսեան գաշնակից գրաւման բանակը քաշելու համար։ Դաշնակիցները 1925ի Նոյեմբերին արդէն այդ խոստումը տուած էին Գերմանիներուն։ Լոքարնոյի դաշինքները ստորագրուած ատեն ալ այդ հաւաստիքները կրկնուեցան։ Սակայն Ֆրանսա կը հակառակէր, այդ պատճառով ալ կարելի չեղաւ մինչեւ հիմա ո եւ է գործնական քայլ առնել այդ ուղղութեամբ։

Գերմանները կը պնդեն որ դաշնակից ուժերը պէտք է ըլ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՍԵՒԱՍՏԻՈՅ ՄԷՋ
ՈՉ ԴՊՐՈՑ ԿԱՅ, ՈՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սեբաստիայէն գրուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ ազգապատկան բոլոր կալուածները գրաւուած են եւ ներկայիս 2000է աւելի Հայեր առանց եկեղեցիի եւ 300ի մօտ երկսեռ մանուկներ առանց դպրոցի կը մնան։ Կալուածները, որոնք ընդհանուր պատերազմին անգամ մը գրաւուելէ վերջ, զինադադարին վերադարձուած էին, 1925ին կրկին գրաւուած են։

Զկայ պաշտօնապէս կառավարութենէն ճանչցուած թաղական խորհուրդ մը, որ իրաւունք ունենայ այդքն անունով խօսելու ճարահատ՝ Պոլսոյ պատրիարքարանէն կը սպասեն փրկութիւնը։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ ՍԻՊԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ, խոշոր ողողումներ պատճառած է, ուրականը, որ անցաւ Սիպերիոյ արեւելքէն։ Սիքոթա-Ալինի շրջանին մէջ, 22 գիւղեր կործանած են եւ հազարաւոր ագարակատէրներ անօթևան մնացած են։ Ուսսուրիի նահանգին մէջ, 4,000 տուներ փլուած են, Վլատիվոսթոքի եւ Քապարովսքի միջեւ հեռաձայնի եւ հեռագրի հաղորդակցութիւնները խզուած են։ Համբաւը գիւղին մէջ 30 մեռեալներ կան։

∴ Մոսկուայէն հեռագիր մը կը հաստատէ Դիլիջանի Հայաստանի ողողումները։

ՕՐԸ 5 ՄՆԱՑԱԾ 8 ՎԱՅՐԿԵԱՆ

Ժամանակ հաշուելով միայն այն ինքնաշարժի արկածները, դորս արձանագրած է իր «Օրուան Դէպքերուն» մէջ, կազմած է ցուցակ մը, որու համաձայն, 3 Օգոստոսէն ի վեր ինքնաշարժները սպաննած են 73 եւ վիրաւորած 130 հոգի։ Այսինքն օրական 5 մեռեալ եւ 8 վիրաւոր։

Այս ցուցակին մէջ չեն մտներ սայլերու, շոգեկառքերու երկաթուղիներու, լոգանքներու գոհերը։ Եւ յետոյ ցուցակին մէջ կը մտնեն միայն Ֆրանսայի մէկ մասին վրայ պատահածները։

ՊՈԼՇԵՒԻԶՄԻ 10ՐԴ. ՏԱՐԴԱՐՁԸ

Ռուսիա համազգային կը պատրաստուի տօնել 1917ի յեղափոխութեան 10րդ. տարեդարձը։

Մասնաւոր յանձնախումբ մը ընտրուած է տօնակատարութեանց համար։

Հինգ մեծ ֆիլմեր կը պատրաստուին այս առթիւ։ Ցոյց պիտի տրուին ցարին գահընկէցութեան պարագաները։ Նկարիչներ պիտի պատկերացնեն, հսկայ կտաւներու վրայ վերջին գէպքերը։ Այդ առթիւ նկարիչներուն պիտի տրամադրուի ցարին պատմական շոգեկառքը եւ ուրիշ նիւթեր։

15 հարստութիւններ պիտի դրուին մայրաքաղաքին ու Կրեմլինի պալատը

Հսկայ նաւակ մը պիտի սարքուի երիտասարդութեան կողմէ որոնց դլուխը պիտի գտնուի Լէնինի այրին։

Այս առթիւ պիտի տպուին դրօշմաթուղթեր, որոնք պիտի պահեն յեղափոխութեան յիշատակը։

20 ՄԻԼԻՈՆԻ ԺԱՌԱՆԳ.— Ֆլանտրայի ծերունի թէյիկ մը, որ մեռաւ Պօա-Կոլոմպի մէջ, փարիզի փոստելեաւն հաստատութեան նուիրեց 20 միլիոն ֆրանքի իր ժառանգը։ Ուրիշ քանի մը միլիոններ ալ՝ բժշկական զանազան հաստատութիւններու։

ՆՈՐ ԱՒՍՏՐԻԱՆ

Վիէննայի վերջին խռովութեանց խեղական շարժառիթը երկրի տնտեսական անկայուն ու տագնապալի վիճակն էր։ 52 միլիոն բնակչութեամբ ու տնտեսական մեծ հաստատութիւններով օժտուած Աւստրօ-Հունգար կայսրութիւնը, հակառակ ազգայնական անհամակերպ բազմաթիւ հանգամանք մը ունենալուն, զօրութեան երեք որոշ աղբիւրներ ունէր, որոնք դարերու ընթացքին իր գոյութեան կարեւորագոյն ազդակները եղած էին։

ա. Աւստրօ-Հունգար կայսրութիւնը ունէր Տնտեսական Միութիւն. երկրագործութիւն եւ արդիւնաբերութիւն ամէն երկրէ աւելի ներդաշնակ կերպով զարգացած ու երկրի տնտեսական կեանքը հաստատ հիմերու վրայ դրած էին։ Աւստրիա՝ Պոհեմիոյ ածխային շրջանակին մէջ հաստատած իր բազմատեսակ ճարտարարուեստի արտադրութիւնը ազատօրէն կը փոխանակէր Հունգարիոյ հայթայթած արմտիքին հետ։ 18րդ դարու երկրորդ կիսուն կայսրուհի Մարիա Թերեզա Հապսպուրկներու տիրապետութեան տակ գտնուող բոլոր երկիրներու մաքսային ազատութիւն շնորհելով, Դանուբեան երկիրներու տնտեսական միութիւնը իրագործած ու բովանդակ կեդրոնական Եւրոպայի տնտեսական զարգացման պաշտպանը հանդիսացած էր։

Ընդհանուր պատերազմէն վերջ Եւրոպայի այս կարեւոր մասին մէջ, հինաւուրց հաստատուած տնտեսական ներդաշնակութիւնը խորտակուեցաւ։ Աւստրիա՝ սահմանափակուեցաւ Ալպեաններու լեռնային շրջանակին մէջ, ուր ոչ երկրագործութիւնը եւ ոչ ալ ճարտարարուեստը զարգացման կարեւոր աստիճանի մը հասած էին։ Կայսրութեան լաւագոյն գործարանները մնացին Չեխօսլովաք նորահաստատ հանրապետութեան սահմաններէն ներս։ Կալիցիոյ նաւթահորերը կցուեցան Լեհաստանի։ Հունգարիա, Եուկոսլավիա եւ Ռումանիա տիրացան ցորենի ու արմտիքի գաւառներուն։

Հետեւանքը չուշացաւ զգալի դառնալ ակսաւ։ Տնտեսական միութիւն մը կազմող հողամաս մը ազգային պահանջներու գոհացում տալու պատրուակին տակ բաժնուեցաւ եօթը մասերու. Ճակընդեղի արտ մը եղաւ ռումանական հողամաս, մինչ այդ ճակընդեղէն շաքար պատրաստող գործարանը մնաց Հունգարիոյ մէջ։ Ածուխի հանքերը անցան Չեխօսլովաքիոյ ձեռքը, մինչ պողպատի գործարանները մնացին Աւստրիոյ մէջ։ Կալիցիոյ նաւթահորերը եղան լեհ ազգային ստացուածք, իսկ զտարանները մնացին Չեխօսլովաքիոյ ու Աւստրիոյ մէջ։ Վերջապէս 52 միլիոն բնակչութեամբ երկրի մը բովանդակ տնտեսական կազմութիւնը խանգարուեցաւ։

Տնտեսական այս խանգարումէն ամէնէն աւելի տուժեցին Աւստրիա եւ Հունգարիա, իբրեւ երբեմնի տիրող տարրեր։ Աւստրիա շուրջ 80,000 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ ու 6 միլիոն 350,000 բնակչութեամբ մնաց ամէնէն տկարը, ու տնտեսապէս անկախօրէն ապրելու ամէնէն անընդունակը։ (Աւստրօ-Հունգար կայսրութիւնը ունէր 676,000 քառ. քիլ. տարածութիւն եւ 51 միլիոն 400 հազար բնակչութիւն)։ Վիէննա՝ երկու միլիոնի հասնող իր բնակչութեամբ, ընկերվարական սկզբունքներու գործադրութեանց գետին մը դարձաւ, իսկ Հունգարիա յարեցաւ Ֆաշիզմի։

բ. Աւստրիւմաճառ կայսրութիւնը ունէր նաեւ Մշակութային միութիւն։ 13րդ դարէն ի վեր հետզհետէ Հապսպուրկներու տիրապետութեան ենթարկուած այլազան ցեղեր առած են միեւնոյն մշակոյթը։ Գերման, մաճառ, սլաւ թէ լատին հակառակ ցեղային ու լեզուական տարբերութիւններու, ընդգրկած են միեւնոյն բարքերն ու սովորութիւնները, եւ ներշնչուած մշակութային նոյն խաչելներէ։ Վիէննա իբրեւ որրան քաղաքակրթութեան, եղած է Կեդրոնական ու Արեւելեան Եւրոպայի մշակութային զարգացման աղբիւրը։ Մանաւանդ մինչեւ գերման կայսրութեան կազմութիւնը, Հապսպուրկներու կայսերանիստ քաղաքը եղած է գերման մշակոյթի կարեւորագոյն կեդրոնը, ու իր քաղաքակրթիչ ազդեցութիւնը տարածած մինչեւ Լեհաստան, Ուկրայինա, Հիւսիսային Իտալիա եւ Պալքանները։

1919ի դաշնագիրներէն վերջ, Կեդրոնական Եւրոպայի մշակութային այս ներդաշնակութիւնն ալ խանգարուեցաւ։ Ընկերային ու մշակութային աւելի բարձր աստիճանի մը հասած երբեմնի աւստրիւմաճառ ժողովուրդները ենթարկուեցան զարգացման քարոտ ու մասամբ արեւելեան սովորութիւններէ ու մտայնութենէ բոլորովին չխառնուած ու վարչ. կարգութենէ զուրկ ու անփորձառու ազգերու քաղաքական ու մշակութային տիրապետութեան։

Հետեւանքը չուշացաւ երեւան ելլել։ Յաղթութեան օրերու ոգեւորութիւնը, հետզհետէ, տեղի տուաւ յուսախաբութեանց եւ ներքին գժգոհութիւններու, ու Ներկայիս Ռումանիոյ ու Չեխօսլովաքիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող խուլ պայքարը հին Ռումանացիին ու նոր Ռումանացիի, Սերպի ու Խրուաթի միջեւ արդիւնքն է ընկերային ու մշակութային յայտնի աններդաշնակութեան մը։

գ. Վերջապէս Հապսպուրկներու կայսրութիւնը, իբրեւ յաջորդը Հռոմէական Սուրբ Կայսրութեան, ունէր Կրօնական միութիւն։ Աւստրիւմաճառ կայսրութիւնը տուաւ մեծամասնութեամբ պապական հոգեւոր գերիշխանութեան ենթակայ էր։ Սեն Ժերմէնի եւ Թրիանոնի դաշնագիրները Կեդրոնական Եւրոպայի կաթոլիկ ժողովուրդի կարեւոր մէկ մասը բաժնեցին յոյն օրթոտոքս կամ այլ եկեղեցիներու կրօնական գերիշխանութեան ենթարկուած ռում. կամ սերպ պետութեանց միջեւ։

Այս պատճառաւ իսկ, պապական աթոռը աւստրիւմաճառ կայսրութեան քայքայումը գէշ աչքով ընդունեց ու այժմ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ կաթոլիկութեան դարաւոր պաշտպանը հանդիսացած Հապսպուրկներու տապալած գահը գէթ Հունգարիոյ մէջ վերականգնելու համար։

Կեդրոնական Եւրոպայի ու մանաւանդ Աւստրիոյ մէջ տիրող այս պարագաները նկատի ունենալէ վերջ, դժուար չէ մեկնել Վիէննայի վերջին խռովութեանց բուն պատճառն ու շարժառիթը։ Աւստրօ-Հունգար կայսրութեան անկումէն ի վեր վեց. բարդ. անգամ ըլլալով ժողովրդական կիրքերը բորբոքեցան եւ աշխատաւորական զանգուածներու մէջ ծնունդ առած անզուսպ ցասումը արիւնի եւ կրակի մէջ միայն գտաւ իր գոհացումը անցեալ Յուլիս 15—16ին Վիէննայի մէջ։ Տնտեսական անկայուն վիճակ մը, ապագայի մասին ոեւէ քաղաքական հաւանականութենէ զուրկ երկիր մը շրջապատուած չինական պարիսպներով, ու անընդունակ տնտեսական անկախ գոյութիւն մը ապահովելու, քաղաքական ամէն ինքնութենէ զրկուած պետութիւն մը, յաղթական ձեռներու կամքին ենթակայ, ներքին կուսակցական վէճերու յանձնուած տկար ու անզօր հանրապետութիւն մը։ Ահա նոր Աւստրիան աւստրիւմաճառ հզօր կայսրութեան վերջին բեկորը, որուն ճակատագրին յանձնուած է նաեւ եւրոպական քաղաքակրթութեան դարաւոր արժանը եղող Վիէննան։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՈՒՐ Է ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Դերազանցօրէն նիւթականացած եւ զոհնկացած ներկայ օրերուն մէջ, համամարդկային մնացած բարոյականի եւ արդարութեան վերազարթնումի լոյս մը նորէն՝ Սաքքօ-Վանցէթթիի պաշտպանութեան համար, իր ազօտ ճառագայթները կը սփռէ աշխարհի վրայ, փոթորկելով խղճի եւ զգացումի մարդիկը։

Գեղեցիկ է այս շարժումը, որ ուղղուած է մահուան դէմ, կեանք պարգեւելու համար երկու մահապարտներուն։

Ու բնականօրէն, պէտք է որ մենք եւս ոգեւորուինք այս շարժումով, որովհետեւ մենք ամէնէն շատ ենք զգացած անարդարութեան դառնութիւնները, եւ պէտք ունինք արդարութեան յաղթանակին։

Անբնական չէ նոյնպէս, որ մենք նաւաղ կ՚ոգեւորուինք, այս շարժման բարոյական արժէքով, որովհետեւ հաւատքը դէպի մարդկային արդարադատութիւնը՝ մնացած է մեր մէջ։

Ինչ աշխարհահայեացքի, դաւանանքի տէր ալ ըլլանք, չենք կրնար չանդրադառնալ մեր ահաւոր երէկի պատմութեան, եւ չենք կրնար աչք գոցել մեր այսօրուան նոյնքան մռայլ իրականութեան վրայ։ Ուրեմն, ոգեւորուելով հանդերձ օրուան կարեւոր շարժումով, կը մղուինք ըսելու. «Մէծ եղեռնի օրերուն միլիոններով Հայեր սպաննուեցան, վերապրողները իբրեւ խրատագործ ամբողջ քշուեցան իրենց սեփական օջախէն եւ հողէն՝ քաղաքացիական մահուան դատապարտուած. սակայն, երկու ծովի կեանքին համար փրաւացիօրէն փոթորկող մարդկութիւնը լուռ մնաց եւ խօսք մը չունեցաւ ըսելիք։» Ու բնականօրէն կը բացականչենք. «ուր է արդարութիւնը»։

Մարդկայնօրէն այսքան բնական խորհրդածութիւն մը «Ցառաջ»ի կողմէ, պատճառ է դարձած որ Փարիզի «ոչ-համայնավարներու» օրգանը, նորէն իրենց ամենաայլանդակ եւ չնական տգիտութիւններու մէջ։

Նոր չէ, որ այս ցաւագարները, հայ ժողովուրդի կոտորածները, ամբողջապէս Դաշնակցութեան կը վերագրեն, արդարացնելով թուրքը, ամենատնդ էնվէր-Թալէաթ խմբակը։ Նոր չէ նոյնպէս, որ անոնք մեր այսօրուան դժբախտութիւններն իսկ Դաշնակցութեան մէջ կը տեսնեն, եւ այդ իսկ պատճառով կը կռուին Դաշնակցութեան դէմ, իրենց բոլոր զէնքերով։

Ինչ որ նոր է եւ այլանդակ այս պատմութեան մէջ, կարմիրներու ժառանգիկին գիրագանցօրէն տգէտ եւ սակայն հաւակնոտ համայնավարական ակնոցներով հայկական եղեռնի վերլուծումն է։

Ամէն բանի մէջ դասակարգային պայքար տեսնող, մեր «ոչ համայնավար» չէզոքները, արդէն իսկ դասակարգային պայքարի են վերածած Սաքքօ-Վանցէթթիի համար առաջ եկած շարժումը, որուն մէջ խոշոր եւ ճակատագրական դեր է վիճակուած ոչ միայն բանուոր դասակարգի ներկայացուցիչներուն, այլ ամէն դասակարգի եւ դաւանանքի մտաւորականութեան։ Միծադիկի եւ արգահատելի է պարզապէս այս շարժումին մէջ դասակարգային պայքար որոնել, երբ ամենափոքր կղերէն սկսած մինչեւ ամենաբարձր աստուածաններն ու իշխանները, արտադրողներն ու գիտնականները, ամէն միջոց ի գործ կը դնեն ազատելու համար երկու մահապարտները։ Ասոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն բանուոր դասակարգի թշնամիները։ Այս ճշմարտութիւն իսկ խոստովանելու առաքինութենէն զուրկ մեր «ոչ»ադրամներները, կ՚ինեան արտառոցութիւններու մէջ եւ դուրս կուտան այն խեղկան նպատակը, որ մղիչն է իրենց կեղծ դիմակներու տակ թաղուած համայնավարութեան։ Պարզ է այս, եւ անոնք, ինչպէս միշտ, հիմա ալ կ՚երազեն երկու մահապարտները փրկութեան գործը շահագործել ի նպաստ իրենց կործանարար նպատակներուն, ինչպէս շահագործած են մինչեւ այժմ զանազան դէպքեր։

Բայց այս չէր մեզ շահագրգռող կողմը, այլ այն հրէշային եզրակացութիւնները, որոնք կ՚արտացոլան հետեւեալ քանի մը տողերուն մէջ.—

«Հայերը միլիոններով սպաննուեցան, կ՚ըսէ «Յառաջ», որովհետեւ անոնց առաջնորդող Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդը կապեց աշխարհակալներու կառքին, որուն անիւներուն տակ ճզմուեցաւ։ Իմպերիալիզմի յաղթանակին համար կռուողները աշխատաւոր դասակարգին համար ստրկութեան շղթաներ պատրաստողներ են, եւ անէծք իրենց իրենց բացած կռուին մէջ, աշխատաւորութիւնը ո՛չ մէկ կարեկցութիւն ունի անոնց համար։»

Պարզաբանենք այս տողերը. Հայ ժողովուրդ, մեռար գուն, արժանի էիր եւ պէտք էր որ մեռնէիր, քանի որ քու կռիւդ ուղղուած էր աշխատաւոր մարդկութեան դէմ. կեցցէ՛ թուրքիան, աշխատաւոր մարդկութեան պաշտպանը, հայ իմպերիալիզմի դահիճը...

Այսքան ցնականութիւն ու կուրութիւն, այն ալ հայանուն մարդոց վրայ, դժուար էր ենթադրել։ Հայ-թրքական արիւնոտ պատմութեան մէջ դասակարգային պայքար տեսնել, ներկայացնել Հայը, յանձինս Դաշնակցութեան որպէս պաշտպան իմպերիալիզմին, յանցանքէն աւելի ոճիր է, որքապղծութիւն նահատակուած հայ աշխատաւոր ժողովուրդի, հայ անզուգական մտաւորականութեան հանդէպ։

Ո՞չ ոք մխաց հայ ժողովուրդի դարաւոր պայքարի իսկական նպատակը, հայ աշխատաւորութեան ազատ ապրելու իրաւունքին մասին, սակայն պէտք էր որ հայութեան ծոցէն ապաշնորհ խումբ մը, յանդգնէր ինալ այս այլանդակութեան մէջ։

Եւ սակայն ցաւը այս չէ միայն, եւ ոչ ալ այն, որ թուրք արիւնարբու հրէշները, դատապարտուած մարդկային արդարութեան եւ նոյն իսկ թուրք ուրաշ տարրերու կողմէ, կ՚արդարանան իրենց արարքներուն համար, որպէս աշխատաւորութեան պաշտպաններ, երբ անդին իսկական աշխատաւորութեան հետ հայ մտաւորականութեան ընտրանին կը գլխատուէր եղբայրութեան, հաւասարութեան եւ ազատութեան նուիրական պայքարի ճամբուն։

Ցաւը հոն է, որ այս մարդիկը, զուրկ անհատական եւ հաւաքական պատասխանատուութեան զգացումներէն, կը ջանան մէկ կողմէն ապաւինիլ այս ժողովուրդի շուքին տակ, միւս կողմէն խաղալ անոր ամենանուիրական զգացումներուն հետ։

Ու դեռ աւելին, անոնք նենգօրէն մտնելով մեր աշխատաւորական զանգուածներուն մէջ, կ՚ուզեն մթագնել անոր գիտակցութիւնը, սրելով կուսակցական հակամարտութիւններ, այդ նոյն ճամբով մեռցնելով անոնց մէջ ամէն նուիրականութիւն։

Սպաննել այն ամէնը ինչ որ ազնիւ է, գեղեցիկ ու նուիրական ժողովուրդի մը համար, արմատախիլ ընել ազատ ու պատուաւոր ապրելու գիտակցութեան թելերը — ահա՛ այն միակ աշխատանքը, որուն գիտած են մեր փոքրոգի հակառակորդները, քայլ տալու համար իրենց անպատուու գոյութիւնը։

Ուշ կամ կանուխ, անոնք պիտի քաղեն անտարակոյս իրենց ննջող եւ սուտ արարքներու պտուղը։ Անոնք պիտի տեսնեն իսկական արդարութիւնը, որ պիտի սրբէ եւ քշէ, ոչ թէ Դաշնակցութիւնը, այլ անոնք, որոնք անէծք մըն են դարձած ոչ միայն հայութեան, այլ եւ բովանդակ մարդկութեան համար։

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԽՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՆՈՒԱՐԴ ԴՈՒՐՄԱՆԻԱՑԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Պերլին 15 Օգոստոս

Ամառնային եղանակին առիթով փոքր գաղար մը անխուսափելի կը կարծուէր Պերլինի ազգային կեանքին մէջ, որ հիանալի ոգեւորութեամբ կ՚ընթանար տարուան ընթացքին։ Բայց ընդհակառակը՝ Պերլինի գաղութը եւ մասնաւորաբար Երիտասարդութիւնը, վճռած ըլլալ կը թուին այլեւս հանրային որոշ կեանք մը ունենալ եւ եթէ գաղութային միութեան վարչութիւնը քիչ մը դանդաղ կը գործէ, պատճառը ա՛յն է հաւանաբար, որ աւելի հիմնաւոր քայլեր առնել կ՚ուզուի։ Իսկ անդին կան Երիտասարդական եւ կանանց միութիւնները, որոնք շարունակ գործունէութեան մէջ են։ Զորեքշաբթի հաւաքոյթները, անընդհատ կը կատարուին, եւ Ամեռուան հանդէսներուն տեղ, դաշտահանդէսներ կը սարքուին իրարու ետեւէ։ Կարծես Գերմաններէն օրինակուած՝ ամէն կիրակի դաշտագնացութիւն մը որոշած են, երգերով, խաղերով եւ ժամանցներով հաճոյք պատճառ մէկ մասով մը մանկական այս ձեռնարկներուն եւ իրարմով ապրելու, իրարու քով ըլլալու եռանդ մը կայ ամբողջ գաղութին մէջ։

Օգոստոս 3ին տեղի ունեցաւ Երիտասարդական միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը։ Ատենին վարչութիւնը ըրաւ իր հաշուետուութիւնը եւ հրաժարեցաւ։ Երիտասարդութիւնը մեծամասնութեամբ գոհունակութիւն յայտնեց վարչութեան գործունէութեան համար եւ հակառակ հրաժարման պնդումին, վերընտրեց զայն։ Ցնորոյ անձնական պատճառներով անդառնալիօրէն հրաժարողներու տեղ երկու նորեր ընտրուեցան եւ վարչութիւնը կազմուեցաւ հետեւեալներէ. Տիկին Ն. Ռոսփոյլեան, Պարոններ Ա. Ըլպճեան, Պ. Փրոշճեան, Վ. Ռոսփոյլեան եւ Ա. Յարըճեան։ Պրն. Ակաչունի, որ հեռացողներէն մէկն է, ոչ մէկ ուրիշ նկատում ունի եւ խոստացած է միշտ միութեան գործունեայ մէկ անդամը։

Արդարութեան պարտք մը կատարած ըլլալու համար, պէտք է ըսել, որ Երիտասարդական միութիւնը այս մէկ տարուան մէջ ունեցած է բեղուն գործունէութիւն, եւ հանդիսացած՝ Պերլինահայ կեանքի ոգեւորման մղիչ կազմակերպութիւնը։ Հաւաքոյթները, վիճաբանական ժողովները եւ հանդէսները անվիճելի շարքը ապացոյց մըն է իր օգտաշատ դերին. յուսանք որ ան իր կոչումին գիտակցութեամբ անվհատ շարունակէ իր աշխատանքները, գէթ մասամբ հասնելու համար ազգային շունչի ծով կարիքին։

Պերլինի Հայերը, հայասէր Յօքթ. Ըռայպէրի 60րդ տարեդարձին առիթով, ոսկի ժամացոյց մը նուիրած ըլլալով վերջինս շնորհակալական գրութիւններ գրկած է Նախկին դեսպան Յօքթ. Կրինֆիլտի եւ ուրիշներու, կրկնելով իր խոր համակրութիւնը հայ ազգին հանդէպ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Գերման ժողովուրդը Օգոստ. 11ին տօնեց Հանրապետութեան տարեդարձը։ 1919էն վեր, ամէն տարի քիչ մը աւելի փառաւոր կը տօնուի այս օրը։ Ընկերվարականները կ՚ուզէին զայն այս տարի ազգային տօն հռչակել, ինչպէս Յուլիս 14ն է Ֆրանսացիներուն համար բայց չյաջողեցան թէեւ իրապէս շուքը պակաս չէր ... տօնատուները փակ էին ... ները զարդարուած էին սեւ ... միր-ոսկի գոյներով եւ ... թանկ թէ քայլերթամբ մէջ ... հանդէսներ սարքուեցան ... դահ Հինտէնպուրկ եւ զօր ... գիտութական հաւ ազգ ... կայ եղան Թայխսթակի ... սին, ուր Տօն Քարտոֆ եւ ... շապետ Մարքս ճառեր ... ֆոն Քոյտոսփ փիլիսոփայ ... «Այս մէկ ուժ պիտի կրնայ ... համեն արգելք իմոտ խառն ... Գերմանիոյ կազմութեան ... բաղեսական գոյներուն ... դամիեզով՝ պէտք է ... մեամբ. Աւստրո-Գերման ... ման գաղափարին վրայ»։

Եւ սակայն, այսքան ... ջախջախ երկրի մը համար ... կնալի գոհացում մը ... փոստահութիւն մը կայ ժողով ... գին մէջ դէպի հանրապետ ... կարգերը։ Եւ ասիկա հաւ ... նոր որ Հանրապետութեան է ... առիթ տուաւ ժողովուրդին ... տին մտնալ, աւելի ազատ ... պերով քան Վիլհելմեան ... հանրապետութիւնն էր որ ... տուած կայսրէն լքուած եւ ... ւոր ժողովուրդը վերականգն ... ցուց, եւ բաժանման ու ... եռմի փորձութիւններէն ... տելով, քիչ առնել մը մէջ ... հասցուց յաղթականներու ... տասար աստիճանի. Վեր ... նեւ վերջին ժողովը, որուն ... խագահն էր արտաքին նախ ... Շթրէզեման։

Արդ, ի՞նչ է պատճառը ... վուրդի այս կրաւորական ... բերումին։ Թէեւ եւ այն որ ... ման ժողովուրդը ինքնին ... նկարագիր ունի եւ իր ապ ... գործերուն մէջ չափազանց ... պանողական է, կամ թերեւս ... որ ազնուականներու եւ ... իշխաններու թիւը մեծ է եւ ... գեցութիւնը ոչ գանցառելի ... հետեւ, պէտք է խոստով ... որ գերման իշխողները, ... ցառութեամբ, բարեխառ ... տարած են ժողովուրդին ... առանց երբեք նմանելու ... թենական կամ ցարական ... պետներու։

Բայց, ինչ որ ալ ըլլայ ... մարի մէջ Հուխօ փոնյոփ ... սահմանադրութիւնը, որ ... տարուան մէջ հրաշքներ ... մանաւանդ արտաքին ... վստահութիւն եւ համակ ... ներշնչելով, կրնայ միայն ... կար ըլլալ գերման ժողով ... արագ վերելքին. եւ անշուշտ ... քան շուտ ըմբռնէ ժողովուրդ ... սիկա, այնքան գիւրին պիտի ... լայ Աւստրիոյ միացումը եւ ... մեծ գերմանիոյ արշալոյս ... գումը։

Պ. ՅՐՈՒ...

ԱՆԳԼԻՈՑ ԾՆՈՒՆԴՆԵՐ ... ԿԸ ՔԻՉՆԱՆ

... վիճակագրական ... գրութիւնները ցոյց կուտան ... այս տարուան առաջին ... րուայ եռամսեակներուն ... քին Անգլիոյ ծնունդները ... քան նուազած են, որքան ... անման 1919էն ի վեր ... կայն, ծականակ անկում ... ման վրայ ալ ... մին, երկրորդ ... ծնունդները առաջին ... կին ծնունդներէն աւելի ...

ՊՈՒԼՂԱՐԻԱ ... ...

պէկեան պատերազմ ... նախամարտ ... բաժինը ցնցած է ... նոր ռումբեր։ ... տեղի ունեցաւ ... նաւ մը Ծխագործ ... «Պլումպերգ» ... երբ շոգենաւը ... ...

Այնքան անխնայ ... երբ շոգենաւը ... շիր իր Յամպոլ ... ռումբերը պիտի ... պանել ... պաշտպանելով ...

...ՏՈՒԱՂ

ՀԱՅ ՃԷՆԹԼՄԷՆ ՄԸ...

...մեծ ազգեր, ճարուստ ազգեր, ...ն, ազգեր երջանիկ՝ ովկիա... ...ները կը ճեղքեն օդանաւով, ...ուով կամ նաւակով. կը ճեղ... ...են նաեւ աշխարհները շոգե... ...ով, ինքնաշարժով, ճանրա... ...ով կամ կառքով ...Հայը ի՞նչ ճեղքէ եւ ի՞նչով ...ճեղքէ...

...Հայն ալ ստացանդաւոր թա... ...ական մին է եւ ունի գոյգ ...ը չնորհալի ոտք ...նկցէ ուրիշն... ցուցանակ ...

...Նիւ-Եօրքէն, յիսնամեայ հայ ...մը, գետրոս Զարիֆ... ...մացեալ - Նահանգները ...համար ճամբայ ելած ...ցուցանակ ուխտի՝ Նիւ-Եօր... ...ն Կալիֆորնիա։ Եր... ...ով։ Միւսակը չի ճամ... ...գեր սակայն, այլ տապանակ ...որ իր ձեռնա... ...է ու յեցուն է ճայկական ...ական ուսակերներով, ...ներով, ծիծիլեններով ու ...երով։ Այնտեղ կան ...տուրիա, սուփ, ...հաց, օղի, սուրճ, կլկլակ։ ...մէկ քովէն ալ ազատա... ...նաւակի մը նման կախուած ...իր դագաղը։ Միւս կողմէ ...մը ճիտնեան ազդա... ...թիւնով։

— ճամբան եթէ մեռնիմ՝ ...չանիչ փչած տեղս թա... ...Այս է ամբողջ ...

...ճամբաներուն վրայ ճետա... ...կը դիտեն ճայազգի ...ճանի այս անտիպ գնաց...

Ու ճիմակ Գ. Զարիֆեան շա՛ստ ...կրնայ խաղալ, եթէ գա... ...ճամար աշխատող ճնա... ...մարդ մըն է. բան մը որ ...ւրիշ ալ...։

կրնայ կանգ առնել ճարուստի ...մը դրան առջեւ ու պոռալ.

— Ես մեռա՛յ... ծարաւէ։

Ու անշուշտ ճարուստը խմե... ...պիտի փութացնէ որպէսզի ...մարդը իր դրան առջեւ ...դերեզմանի վերածելով ...իր չէնքը

կրնայ կանգ առնել ուրիշ ճարուստի մը դրան առջեւ, ա... ...

— Կը մեռնի՛մ... քաղցէ։

Ու անտարակոյս ճարուստը ...պիտի ճրաւիրէ, գինքը։

Ուրիշ ճարուստի մը դրան առջեւ կրնայ գոչել.

— Մեռա՛ծ եմ... անեւէս

Ու ճարկաւ ծալը պիտի ...

կրնայ գոչել.

— Վա՛յ սատանայ, մինակ կնոջ... այսօր 5500 տոլար պիտի վճարեմ իսկ ես սէնթ մը չունիմ։

Ու երբ օր մը՝ լաւ ճաւաքած խմիչքը, ուտիքը, ճագնելիքը, սիրելիքը ու գրպանը լիքը, ճաս... նի Քալիֆօրնիա, պիտի կրնայ ...

— Այնը կ՚ապրին մեռնելու ճամար, իսկ ես մեռա՛յ, մե... ապրելու ...։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վերջերս Ամերիկահայ մը ամուսնութեան փափաքով կը թողու իր պաշտօնական գործը, կը գրպանէ կանանչ տոլարները, կը ...ւյն չնորհիւ ... ընկերութեան մը, կը կտրէ երկրորդ կարգի տոմսակ մը, ու կը մտնէ նաւու քանի մը օր վերջ կը հասնի Շէրպուրկ եւ կառախումբ նստելուն պէս ուչքերը Մարսիլիա կը բանայ Հոն չանցած հայրենակիցը կրսկսի հայաշատ թաղերը պտտիլ՝ իրեն յարմար օրիորդ մը կամ հարս մը գտնելու յոյսով։ Բայց բախտաւոր մէկը ըլլալուն՝ երկար փնտռտուքի չենթարկուիր, ու... որովհետեւ նախապէս իր քաջառողջ երիտասարդութիւնը կը դուցադրէ եւ ապա իւր թակարդ... իր տոլարները, ու շուտով կ՚որսայ փարթի նման սիրուն աղջիկ մը, կ՚ամուսնանայ օրիորդին հետ, կը վայելէ երջանիկ եւ փառաւոր կեանք, բայց դժբախտաբար երկար չի տեւեր։

Ու ինչպէս բոլոր այն Ամերիկահայերը որ ամուսնութեան փափաքով Ֆրանսա կուգան, կրկին Ամերիկա վերադառնալու նպատակ ունին, այնպէս ալ մեր յարգոյ հայրենակիցը իր ամուսնութենէն քանի մը ամիս վերջ կ՚երազէ Ամերիկայի բանւորական կեանքը եւ կը մտադրէ Նեւեադա երկիրը վերադառնալ քաղաքացի ըլլալ՝ կինը քովը կանչելու համար։ Ու կը ներկայանայ Մարսիլիոյ Ամերիկեան հիւպատոսին, իր հետ ունենալով ճարպիկ ամսար մը։ Հիւպատոսը կը սկսի հարցաքննել զայն, պահանջելով իր անցագիրը եւ այլ թուղթեր։ Սակայն խեղճը հիւպատոսին իւրաքանչիւր հարցման ակնարկով եւ գլխու շարժումներով միայն կը կարողանայ պատասխանել. որովհետեւ անգլիերէն չէր գիտեր։ Հիւպատոսը կը հարցնէ թէ քանի տարի Ամերիկայի մէջ ապրած է։ Խեղճ փեսան Ամերիկայի մէջ իր 20 տարի ապրիլը ձեռով մը կը հասկցնէ։ Այս անգամ հիւպատոսը բոլորովին յուզուած այս անակնկալ պատասխանէն, պարզապէս կը հարցնէ՝ Can you speak English? Ազգակիցին ափիբերան կը մնայ եւ սմսայէն օգնութիւն կը հայցէ հիւպատոսը կը մերժէ անցագիր տալ։ Բայց մեր հայրենակիցը յուսահատող մարդ չէ։ Արագընթաց շոգեկառքով մը կը փութայ Փարիզ, կը ներկայանայ այնտեղի հիւպատոսին, ուր գրեթէ միեւնոյն հարցումները կը

շարունին իր առջեւ նոյն վիճակը եւ նոյն ...ը։

Հիւպատոսը մեր հայրենակիցին կը յորդորէ նախ սորվիլ երկրին օրէնքներն ու լեզուն, գոնէ անգլիերէնով ստորագրութիւն դնելը։ Փեսան գլխիկոր կը դառնայ Մարսիլիա ... կացութեան, ի զուր վատնելէ վերջ դրամները

Հետեւաբար, իբրեւ մօտէն տեղեակ այս կարգի իրողութեանց, պիտի փափաքէինք խորհուրդ տալ ամուսնութեան փափաքով տապկուող մեր ամերիկահայ հայրենակիցներուն, որ նախապէս կարելի եղածին չափ ուսումնասիրեն երկրին օրէնքները եւ տեղեակ ըլլան արտասահմանի հիւպատոսարաններուն տրուած ժամկագիրին հրահանգներուն։ Ընէ վերջ միայն շունչերնին առնեն Մարսիլիա, Սուրիա կամ այլուր, որպէսզի ապագային չենթարկուին այս կարգի ձախորդութեանց, ի զուր վատնելով երկար տարիներու տաժանակիր աշխատութիւններու եւ թափուած քրտինքներու արդիւնքը

Մ ԹԱՇՃԵԱՆ

Մարսէյլ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Հայաստանի Աշխատանքի գործավարութեան կողմէ յանձնաժողով մը տեղեկագիր մը պատրաստած է ղափանի ճանքերուն եւ բանւորներուն մասին։ Այդ տեղեկագիրը ցոյց կուտայ թէ երբեք նախանձելի չէ կացութիւնը մեր ազնուազան բանւորներուն, որոնք կ՚ապրին «խորհրդային բանւորական դրախտին» մէջ։

«Գործարանները չունին թէքնիկ ճասարակ պահանջներ։ Քանի մը արհեստանոցներ ստատտադ չունին եւ անձրեւի ժամանակ բանւորները կ՚աշխատին անձրեւին տակ։ Գործարանին զանազան բաժանմունքներուն, մանաւանդաբար ձուլարանին մէջ բանւորները կ՚աշխատին մասնաւոր՝ անտանելի վիճակի մը։ 1000-1300 աստիճանի տաքութիւնը չէ չէզոքացուած

«Չունէ միջոց չունին օդը փոխելու եւ մաքրելու եւ բանւորները կ՚ապրին խեղդող, տաք եւ ապականուած մթնոլորտի մէջ։

«Արկածները այս տարի շատցած են։ վիրաւորներու թիւն է 160, մինչդեռ արձանագրուած է 80։

Բնակարանային ճարցը աւելի գէշ է։ Բանւորներու մեծամասնութիւնը կ՚ապրի գիւղերուն մէջ, եւ առտուները քալելով կուգայ աշխատելու։ Թէեւ սկըսած են բանւորական ... ... սակայն ոչ ազատ բանւոր կայ, որ աշխատի, ոչ ալ փայտ կայ, որ գործածուի, եւ չէնքերը մնացած են կիսատ։ Բազմաթիւ են բանւորները, որոնք բնակարան չունին։ Խմելու ջուր չկայ, ոչ գործարանին, ոչ ալ ճանքերուն մօտ։

«Այն բանւորները որոնք կ՚ապրին գործարանին մէջ, ճաշի եւ բես տեսած չունին. Գործարանին «Գործակցական խանութը» ոչ ճաց ունի, ոչ շաքար, ոչ ալ թէյ։ Բանւորները լքկած են փերեզակներու (չարչի) ձեռքը, եւ անոնցմէ ապառիկ պարտքեր ըրած են։

«Բժշկա-առողջապահական վիճակն ալ գէշ է։ Դեղ չկայ։ Երբ բանւորները ճիւանդանան, բժիշկի չեն դիմեր, որովհետեւ օգուտ չկայ»։ Խորհրդային Հայաստան, 3 օգոստոս)։

ԹԱՐԳԱՆ ՉԿԱՅ

Դեռ կարելի չէ եղած քարտաշ ու որմնադիր գտնել Շիրակի վերաշինութեան համար։ Կառավարութիւնը բոլոր գաւառներէն քարտաշներն ու որմնադիրները հաւաքելով Ալեքսանդրապոլ կը փոխադրէ, եւ սակայն պահանջը մեծ է, եւ մտադրութիւն կայ համեմատաբար երկրորդական կարեւորութիւն ունեցող շինարարական ձեռնարկներու քարտաշներն ալ տեղափոխել դէպի Ալեքսանդրապոլ։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բոլոր մեծ ազգերու նման, Հունգարացիներն ալ լուրջ աշխատանք կը թափեն զարգացնելու ճամար մարզական շարժումը։ Թիւով քիչ, բայց արժէքաւոր մարզիկներ ունին։

Անցեալ կիրակի ախոյեանութեան մրցումներուն մէջ Ցարանի գունդ նետեց 14 մեդր 74, կոտրելով նախկին մրցանիշը։ Իսկ Մարավիլթի սկաւառակ նետեց 44 մեդր 69, Սզէփէծ նիզակ՝ 60 մեդր 90. Ասոնք լաւ արդիւնքներ են։

Աթլէթիզմին ճետ զնդակախաղն ալ մեծ արժէք մը կը ներկայացնէ ճոն։ Գնդախաղը տարածուած է ամբողջ Հունգարիոյ մէջ. կ՚ըսուի թէ մէկ գիւղ միայն իր մարզադաշտը չունի։ Բարձրաստիճան անձեր ալ կը զբաղին մարզիկներով։

ԿԻՒՓԱՄԱՐՏ.— կը յիշուի թէ Փառիզիս օրէնքէ դուրս ճարուած մը տալուն ճամար պարտուած ճունգարական Ֆէրանցի դէմ։ Բատ ամերիկեան Փէտէրասիոնին, պէտք էր որ ետրոպացի ախոյեանը մէկ ամիս կախակայուէր։ Փառիզիս չպիտի ստանայ այդ պատիժը։ Եւ աւելի վերջ, եթէ մրցումներու ընթացքին պատաճին նման պարագաներ, դատաւորը իրաւունք չպիտի ունենայ խաղը կեցնելու՝ առանց խորհրդակցելու միւս դատաւորներուն ճետ։

Գ. Կ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՒԵՐՈՒՆ ԿՌԻՒԸ.— Սէնժերմէն ան-Լէ յի մէջ երիտասարդ մը, Վօլֆ, ունէր երկու սիրուհի, տիկին Սէսիլ ու տիկին Իւմէրի՝ Առաջինը, իմանալով որ Վօլֆ բարեկամ է Իւմէրիի, սպառնաց եւ հրաւիրեց որ յարաբերութիւնը խզէ երկրորդին հետ։ Բայց երբ, իրիկուն մը, Վօլֆ իր սենեակը հրաւիրած էր Սէսիլը, այս անգամ կ՚իմանայ Իւմէրի, որ աւելի նախանձոտ, աւելի կատաղի, կը վազէ Վօլֆի սենեակը։ Վօլֆ չի բանար դուռը, որովհետեւ չունէր գարակ մը, ուր կարենար պահել առաջին կինը Սակայն. Իւմէրի գանելով ու հրելով, կը կոտրէ խարխուլ դուռը եւ ներս կը խուժէ։ Կը յարձակի տիկին Սէսիլի վրայ որ անկողինին մէջ պառկած էր։ Կօշիկներով կը զարնէ գլխուն, յետոյ մազերէն բռնելով դուրս կը քաշէ ու կը ձգէ սանդուղին վրայ։ Տիկին Սէսիլ, արիւնլուայ ու նուաղած, կը մնար հոն, երբ աղմուկը լսելով դրացիները հասան։ Վօլֆ, որ ցնցած աքաղաղի նման կը դիտէր վայրագ տեսարանը, պատմեց դէպքը։ Իւմէրի բանտարկուեցաւ։ Երկու կիներն ալ զաւկի տէր են։

ՄՈՒԹԱԿ ՄԸ ԿԱԼԵՑ ՈՒ ՄԵՌԱՒ.— Պալի մէջ (Զուիցերիա) բանւոր մը գործարանին առջեւ նստեր՝ հացը կը թաթխէր խնձորահայրին մէջ ու կ՚ուտէր։

Ցանկարծ կոկորդին մէջ սեղմի տաք ցաւ մը զգաց հացը, անուշը նետեց ու կանչեց ընկերներուն։ կոկորդը հետզհետէ ներսէն կ՚ուռէր ու կ՚այրէր։ Քիչ յետոյ շունչը կտրեցաւ ու մեռաւ խեղդամահ եւ թունաւորուած։

Մեծակ մըն էր կլլեր։

ՍԻՐՈՅ ՄԸ ԽՐԳԻԼ.— Զալպէպի մէջ (Սերպիա) ծօզէֆ Թիլժակ սիրահարեր էր, — Թրալլալա՛, — սիրահարեր էր։

Ու սիրուհին լուր անգամ չունէր, ցեսած անգամ չէր։

Լրագիրները գրեր էին թէ օրիորդ Վ.խուշիչ, — չար աչքէն հեռո՛ւ, — որ աղջկանց մէջ էն գեղեցիկն էր, «օրիորդ Սերպիա» տիտղոսն էր առեր Շողակաթ երես, կրակէ շրթներ, աչքերէն ըսե՛ս՝ վարդեր կը թափէր։

Սինէմաներուն մէջ, ու պատկերազարդ հանդէսներուն մէջ «օրիորդ Սերպիա», աստուածամօր պէս, կը ժպտէր, կ՚օրհնէր։

Եւ ծօզէֆ Թիլժակ սիրահարեր էր, — Թրալլալա՛, — սիրահարեր էր։

Ըսիա՛ս ճամբորդեց, շա՜տ շա՜տ ճամբորդեց, երբեք չտեսաւ, երբեք չգտաւ երազ աղջիկը։

Ու ծօզէֆ Թիլժակ, սէրէն յուսահատ, սէրէն սիրտն էրած, գնդակով ծակեց, — Ցէ՛ր, ողորմեա՛, — ու կուրծքն արիւնեց, ու շունչը փչեց։

ԵՐԱԽԱՑ ՄԸ ՎԱՌԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ.— Կրընօպլի մօտ Շիմիլէն գիւղին մէջ, մանկամարդ աղջիկ մը աշխարհ կը բերէ մանչ զաւակ մը։ Եւ ըստ իր խոստովանութեան, կարծելով որ մեռած է, իբրեւ առեւլորդ առարկայ կը նետէ վառարանին մէջ եւ փայտի պէս կըվառէ։

ԽԵՆԴՈՒԿ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Վէցէլ տուն մը ունէր, կին ունէր, խելք չունէր։ Ու կինը ձգեց խենդուկ ամուսինը, գնաց պոռնիկ, գտաւ նոր ամուսին մը։ Երբ Վէցէլ առանց կնիկի մնաց, խելքը եկաւ գլուխը, մտածեց թէ արժանապատուութեան խնդիր է, պէտք է վրէժ լուծել։

Ինչպէս սովորութիւն է, գնեց ատրճանակ մը եւ գնաց ուղղակի կնոջ նոր ամուսինին տունը։ Մարդ չկար ճաջարար կարծեց թափեց ինչ որ գտաւ տանը մէջ։ Ցետոյ հաւնածները առաւ տուն փոխադրեց։ Ցակաւին հանգչած չէր։ Նորէն գնաց եւ տանը դիմաց թաղուեցաւ, ... խոտերուն մէջ... վրայ պառկած կը հսկէր, սպասելով կնոջ վերադարձին։ Ցանկարծ ոստիկանները ետեւէն եկան եւ ոտքերուն զարկին։ Ցատկեց ոտքի, տնկեց ատրճանակը, բայց վախնալով յանձնեց զէնքը եւ ըսաւ.

— Դուք բարի մարդիկ էք, գէշը կնիկս է, որ զիս այս վիճակին բերաւ։

Ու գնաց բանտ։

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ ՄԸ ԵՒՍ

Կը տեղեկանանք թէ ընկեր Դարեգին Սարգիսբէկեան յաջողութեամբ աւարտած է Մօնփէլիէի գիւղատնտեսական բարձրագոյն վարժարանը, ստանալով Ingénieur - agricoleի տիտղոս։ Ընկեր Գ. Սարգիսբէկեան 1925ին ալ մեծ յաջողութեամբ աւարտած էր Մամբրոյի կաթնատնտեսական բարձրագոյն վարժարանը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՐՆ Է ԻՐԱՒԸ

Լապէկիւտէն Պ.Մ. Բարխեան խմբագրութեանս ուղղուած նամակով մը կը պնդէ որ Վալանսիոյի մետաքսի գործարանին բանւորներէն կարինցի Միսակ Մարալեան իւրացուցած է իր նախկին նշանածին՝ սրբուհիի մը 1200 ֆրանքը։ Օրիորդին կողմէ դրամին հատուցանումը փաստ մը չէ հակառակը ապացուցանելու։

ԽՄԲ.— Մենք խորհուրդ պիտի տայինք սեղմին վրայ անկողմնակալ ատեանի մը միջոցաւ ճշմարտութիւնը երեւան ճանել, փոխանակ մամուլը զբաղեցնելու։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 40

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՓ ԳԱՑԼԻՆ ՍՐՋԱՆ ՄԷՋ

— Ընկե՛ր, չես կրնար երեւակայել թէ որքա՛ն կը հետաքրքրուիմ քեզմով

Եւ մինչդեռ զարմացած իրեն կը նայէի,

— Ինչպէ՞ս կ՚ուզես որ, պատասխանեց, «կապոյտ սենեակը» կարենամ պատրաստել, եթէ առաջուց չգիտնամ թէ ո՞վ, գո՞ւն թէ Պուշշէվսքին պիտի բնակի հոն.

— Կապոյտ սենեա՞կը։

— Այո՛, կապոյտ սենեակը. «Օրիորդին տիտղոսաւոր սիրահարին յատկացուած սենեակը, այն որ իրենին կից է։

— Բայց ի՞նչ բան կրնայ քեզ ենթադրել տալ թէ՝ Օրիորդին ընտրութիւնը ինծի, թէ՛ ձըր Պուշշէվսքիին վիճակած է։

— Սովորաբար այնպէս կը պատահի, երբ նոր ինքնաշարժիչ մը գայ։

— Ինչպէ՞ս

— Օրիորդը քեզի չպարզե՞ց «գիշերային սպասարկութեան» իր տեսութիւնը, եւ քինէ չպահանջե՞ց «բացարձակ անձնուիրութիւն իր անձին ճանդէպ»։

— Ա՛հ. արդեօք դրան ետեւէն մտիկ ընելու սովորութի՞ւնը ունիս

Սպասուհին նորէն քահ քահ մը փրցուց, յետոյ լուրջ կերպարանք մը առնելով եւ շուրջահայեաց ակնարկ մը նետելով ըսաւ

— Այսպէս, յանդգնութիւնը ունեցաւ քեզի՝ ալ առաջարկելու որ իր սիրահարը ըլլաս. Ի՞նչ ցնէ խմբուած է ուրեմն այս Մէքբան.

կը խոստովանիմ թէ այս անգամ ապշած կը մնայի։

Թէ պարագաներու անլուր օժանդակութեամբը կրցեր էի մտնել— եւ ինչպէ՜ս— կարմիր կոյսին մօտ, այս արդէն սովորականէն դուրս բան մըն էր. բայց թէ քաղաքական հակառակորդ մը պիտի գտնէի հոն, ուր,— իր գրաւումներուն իսկ բերումով — կարմիր կոյսը՝ ... կու..., ... մարդիկ շր..., ... որ չէի կրնար հասկնալ։

— Ըսէ՛ նայիմ, ըսի, ամէնէն խիստ կերպարանքս առնելով (կրնար, վերջապէս, ինծի դէմ լարուած ծուղակ մը ըլլալ), կը կարծե՞ս թէ Օրիորդը գոհ պիտի մնար, եթէ գիտնար թէ իր մասին այսպէս կ՚արտայայտուիս

Ընուշքա ուսերը թօթուեց, յետոյ երկարօրէն զիս զննելով ըսաւ.

— Հանդարտ եմ. դուն չես որ պիտի երթաս զիս մատնելու. Աչքերդ չափ աչքերդ խոշոր բաց եւ միտք կեր յարանք ա... երկար ատենէ ի վեր է որ կը ճանչնամ քեզ։

— Պա՞հ. ինչպէ՞ս։

— ... ... Նիւս Ցետոյ գիտեմ թէ, կեանքիդ մէջ երբեք քէտրօֆ չես կոչուած։

Ապ... այս խօսակցութիւնը շահեկան կը դառնար։

— Անշուշտ, քու պզտիկ մարդդ է որ այդ բանը իմացուց քեզի։ Եւ քանի որ քու կարծիքովդ, քէտրօֆ չէ իմ անունս, ինչպէ՞ս կը կոչուիմ ուրեմն։

— Քու բուն անունդ գիտեմ։ Գիտեմ նաեւ թէ, Ռուսիա հասնելէդ ի վեր, երկու անգամ է որ անունդ կը փոխես։

Թէեւ լրջօրէն վրդոված էի, որովհետեւ կարելի չէր ենթադրել թէ այս տեսակ տան մը մէջ, հակայեղափոխականներուն համակիր մէկը կրնայ գտնուիլ, կատակել ձեւացուցի։

— Գիտե՞ս, ըսի ինդալով, եթէ մէկը քեզ լսէր, զիս շատ գէշ դրութեան մէջ դրած պիտի ըլլայիր։

— Անշուշտ, պատասխանեց. Բայց հոս, մարդ չի կրնար մեզ լսել։ Ասկից զատ, գիտցիր թէ՝ ես ճոս կը գտնուիմ, որպէսզի քեզի որեւէ ծախողութիւն չպատահի։

Այս անգամ, ա՛լ չափը կ՚անցնէր։ Երկու ենթադրութիւններ կը ներկայանային մտքիս. կամ այն է որ Ընուշքա Չեկային էր, եւ այս պարագային ան՝ աւելի վտանգաւոր կը թուէր, քան իր տիրուհին իսկ, եւ կամ, Մոսկուայի մէջ գործող բազմաթիւ հակայեղափոխական խումբերէն մէկուն կը պատկանէր

Միջին ենթադրութիւն չէր կրնար ըլլալ։ Կարեւորը ինծի համար, անմիջապէս գիտնալն էր թէ ան որո՞ւ հաշուոյն կը գործէր։ Ընդունէտ, պայքարի սպիտակ կազմակերպութեան չէր կրնար պատկանիլ որովհետեւ, այդ պարագային, իշխան Քարասոֆը ինծի յայտնած պիտի ըլլար թէ տան մէջ մէկը կար

Շիտակը, ենթադրութիւններու մէջ կը սկսէի կորսուիլ

— Ցեսնենք, ըսի, անոր բազուկէն բռնելով, զայն ինծի քաշելով, շատ բաներ ըսիր... կամ շատ քիչ. նախ, ո՞վ քեզի ըսաւ թէ իմ անունս քէտրօֆ չէ։

Ժպտեցաւ, եւ իր գեղեցիկ աչքերը ինծի յառելով, ցած ձայնով ըսաւ.

— Քոխլօֆը քեզի չըսա՞ւ թէ հոս ազգականուհի մը ունէր։

— Քոխլօ՞ֆ, ազգականուհի՞ մը, բացագանչեցի, այս անգամ կատարելապէս ապշած։

— Ա՜հ, այո՛, ազգականուհի մը։

(Տար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

լան այնքան, որքան գերման զինուոր կը պահուէր այդ շրջանին մէջ պատերազմէն առաջ, այն է՝ 45.000։ Ֆրանսացիները կը պնդեն որ 60,000 պէտք է ըլլայ, որուն 50,000ը Ֆրանսացի։ Խնդիրը կը ձգձգուի, որովհետեւ դաշնակիցները համաձայն չեն որ Ֆրանսա այդքան զինուոր պահէ։ Ներկայիս Հռենոսեան շրջանին մէջ կան 56.000 ֆրանսացի, 7000 անգլիացի եւ 7000 պելճիքացի զինուորներ։ Անգլիացիներն ու Պելճիքացիները կ'առաջարկեն որ իրենց զինուորներէն հազարական հոգի զեղչուի։ Եթէ Ֆրանսացիները հաւանին 11-12,000 զինուոր ետ քաշել, այն ատեն Պելճիքացիներն ու Անգլիացիները 1500ական պիտի քաշեն, սակայն Ֆրանսա անդրդուելի կը մնայ 50.000ի վրայ։

Նախարարական խորհուրդը երէկ առաւօտ Շան զ'Էլիզէի մէջ Պ. Տումէրկի նախագահութեամբ զբաղեցաւ այս հարցով։

Ապրուստը կ'աժանանայ Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդային Միութեան առեւտրական գործավար Միկոյեան զեկոյցի մը մէջ կը յայտարարէ թէ պետական առեւտուրն ու Գործակցականները Յուլիսի սկիզբէն ի վեր փոքրաքանակ ապրանքներու վրայ հարիւրին 10 զեղչ մը կատարած են։ Արդիւնաբերական գործիքներու վաճառման գիներուն կրճատումով, երկրագործական բերքերուն գիները կը մնան կայուն։ Մայիսի ամսականները, համեմատաբար անցեալ տարուան հետ, հարիւրին 13 յաւելումներ ստացան։

Մանրաւոր առեւտուրը զեղչած է իր գիները միայն 100ին 6-4 համեմատութեամբ։ Աշխատանքի եւ Պաշտպանութեան խորհուրդը որոշած է շարունակել գիներու կրճատման այս քաղաքականութիւնը եւ բարելաւել ճարտարարուեստական արտադրութիւնները։

ԽՄԲ. — Հակառակ այս պաշտօնական ծիւագիրներուն եւ խորհր. գործավարներու յայտարարութիւններուն, Անդրկովկասի, մասնաւորաբար Հայաստանի թերթերը կուտան «մանրիկ-փաստեր», նոյնիսկ ծաղրանկարներ, որոնք կը ցուցնեն թէ գիներու կրճատումը պարզապէս անուանական է։

Նանքինի ռմբակոծումը կը շարունակուի

Փուքովի մէջ Հիւսիսայինները կը շարունակեն ռմբակոծել Նանքինը ցամաքէն եւ օդէն։ Քանի մը ռումբ ինկաւ Շանկայ-Նանքին երկաթուղիի կայարանին ածուխի դաշտերուն վրայ։ Ազգայնական զինուորները կը նահանջեն դէպի Ֆուշով՝ բոլորովին յուսալքուած վիճակի մէջ։ Երկաթուղագիծը կտրուած ըլլալով, Ազգայնական զինուորներ փոխադրող չորս կառախումբեր գրաւուեցան։ Ռմբակոծումներուն կը մասնակցէին նաեւ անգլիական օդանաւեր։

Վերջին հեռագիրի մը համաձայն, Նանքին գրեթէ ամբողջովին պարպուած է։ Հիւսիսային բանակը չի կրնար գրաւել քաղաքը՝ փոխադրութեանց միջոցներու պակասին համար։ 55,000 հոգի կը փախչին դէպի Շանկայ։

Ազգայնական նոր զօրաբաժին մը կազմուած է հարաւի մէջ, հրամանատարութեամբ Տիկին Սուն Վիյան Սէնի։

Եգիպտ. նաւ մը բռնի Ռուսիա կը տանին

Եգիպտական նաւ մը, «Քօսթի», որ փայտ բեռցած և բազմաթիւ ճամբորդներ առած՝ Վոսփորէն անցնելով կ'երթար Աղեքսանդրիա, տակաւին չէ հասած իր տեղը։ Կը կարծուի թէ, ճամբորդները, որոնք մեծամասնութեամբ Ռուս են, ստիպած են նաւապետը, որ բռնէ ... Ռուսիոյ ուղղութիւնը։

Թուրք-Յունական միջադէպ մը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ փոքրիկ միջադէպ մը պատահեցաւ Թուրքեւհելլէն սահմանին վրայ։ Մարիցայի գետաբերանը, Թուրք զինուորները կրակ բացին երկու յոյն ձկնորսներու դէմ եւ յետոյ տարին զանոնք թրքական հողին վրայ։ Հելլէն իշխանութիւնը պահանջեց յանձնել ձկնորսները։

Ռումբ մը Նանսիի իտալ. հիւպատոսարանը

Հինգշաբթի ցորեկին, Նանսիի իտալական հիւպատոսարանին առջեւ գտնուեցաւ ռումբ մը, որուն պատրոյգը վառած էր։

Ժամը 4ին ատեններ հիւպատոսը, կաէթանօ Վէքքիօթի, որ դուրս կ'ելլէր հիւպատոսարանէն, ուզեց փակել դուռը, բայց տեսաւ որ դրան տակ պայուսակ մը կայ եւ ծուխ կ'ելլէ։ Կարծելով որ սիկարի վառած քիթ մըն է, ոտքը երկարեց կոխելու համար վրան։ Այն ատեն միայն տեսաւ որ վառածը պատրոյգ մըն էր եւ դուրս կ'երկարէր պայուսակէն։ Անմիջապէս գուշակելով, կանչեց քարտուղարը, և ջուր լեցնելով մարեցին պատրոյգը։ Լուր տուին ոստիկանութեան, որ պայուսակին հանեց 30 սանթիմնոց ռումբ մը։

Կասկածի վրայ, ոստիկանութիւնը կը փնտռէ Իտալացի մը, որ դէպքէն քիչ առաջ ձեռքին պայուսակով մը հիւպատոսարան մտած, պայուսակը հոն ձգած ու մեկնած էր։

Հար. Ֆրանսայի անտառները դեռ կ'այրին

Կրակի փոթորիկ մըն է, որ կը մնչէ ու կը ճարճատի Ֆրանսայի հարաւային եզերքներուն մասնաւորապէս Վառի շրջանին վրայ։ Անգուսպ հրդեհը այրած ու մրկած է արդէն. 10,000 հէքթար անտառ։ Սէն-Փօլի, Պանիոլի եւ Աորէի հրաշալի անտառները ամբողջովին ածխացած են։ Թանձր մուխը կը ծածկէ գետինը հսկայ տարածութեան մը վրայ։ Տեղ տեղ կ'երեւան մերկ ու ծխուն եղեւիններ, զորս բոցերը խանձած են։

Առ այժմ հրդեհին մայր թեւը զսպուած է, սակայն վտանգը դեռ չէ փարատած։ Ինտրի գետակին մօտ տակաւին բոցերը աւերներ կը գործեն։

Հրդեհը ծագեցաւ շաբաթ օր, յետոյ սարսափելի արագութեամբ մը արշաւեց եւ կազմեց 250 հէքթար տարածութեամբ թեւ մը, որ յառաջ կը խաղար եւ շուտով հասաւ Մօրի լեռնաշղթային։ Հարկ եղաւ կարգ մը գիւղեր պարպել։

Նման հրդեհներ անսովոր չեն անտառներու մէջ, ուր հովիւները կ'այրեն ցարասինները, արօտ պատրաստելու համար, բայց այս հրդեհը, որ զանազան թեւերով կ'արշաւէ, անպայման ոճրական նպատակով գործուած է։

Ֆուատ թագաւորը վաղը Փարիզ կը դառնայ

Ֆուատ թագաւորը վաղը, կիրակի, Փարիզ պիտի դառնայ Հաւրէն։ Իր տրամադրութեան տակ դրուած է իտալական արքայական շոգեկառքը, որ իր բաղկանայ 9 վակոնէ։ Այս ճամբորդութեան համար պիտի վճարէ 120.000 Ֆր.։ Ֆրանսական սահմանէն աղին դաղտնի ոստիկան մը պիտի ընկերանայ թագաւորին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Շրջանային Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Պէլվիլի Ենթակոմիտէին ենթակայ Արմէն-Գարօ, Ռոստոմ, Գէորգ Զավուշ եւ Թաժակ խումբերը այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple։

Բացակայող ընկերները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 26 Rue Blanqui. K. Bicêtre (Seine).

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

Հ. Ե. Դ. Արղութեան ենթակոմիտէի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grand Rue. Chaville. Ներկայանալ անդամատոմսով։

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 22 Օգոստ. Երկուշաբթի. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի կոմիտէի վիճաբանական ժողովը վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 1.30ին. Café de Palaisի սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին Ֆլոռիայի մէջ, 61 Rue Monsieur le Prince. խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

ԼԻՈՆԻ Ցարօն-Ցուրուքիրանի հայրենակցական միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Լիոնի բոլոր [illegible] վաղը կիր. առաւօտ ժամը 9ին, [illegible]

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ռոտոսթոյի Մկրտիչ Կէլիպօլեանը որ 1923ին կը գտնուէր Պոլիս Պէյազիտ Փանկալթիս Իմացնել իր եղբօրը՝ Mardirosse Guellibolianի՝ 110 Rue Charles-Cheffson Bois-Colombes (Seine) France.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի, Պոլուի եւ շրջակայից հայրենակցական միութեան կողմէ, իր կազմութեան Ա. տարելիցին առթիւ, ի նպաստ կարօտ հայրենակիցներու, վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին. 144 Av. de Saxe, «Սիկալ» թատրոնին շքեղ սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր լիոնահայերը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Մկրտիչ Ճուհարիկեան իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամերիկաբնակ եւ ֆրանսաբնակ հայրենակիցներու եւ բարեկամներու, որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր եղբօր՝

ԸՆԿԵՐ ՅԱԿՈԲ ՃՈՒՀԱՐԻԿԵԱՆԻ

(Խուփս գիւղացի)

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Յունիս 30ին Ամերիկա Տիթրոյթ քաղաքին մէջ։

ԽՄԲ.— Ընկեր Յակոբ Ճուհարիկեան մէկն էր այն Դաշնակցականներէն որոնք կազմակերպեցին Խուփս գիւղի հայութիւնը որ 95ի ջարդերուն կրցաւ ինքնապաշտպանութեամբ իր գիւղը փրկել [illegible]

Պ. Պ. Վահան Հովիւեան եւ Հրանտ Թորոսեան (Վիէն) իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Նազար Արապեանի (Մարսէյլ) իր կնոջ մահուան առթիւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Ոսկելին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidié	[illegible]
Լէվա 100 համար	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 համար	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc Eg	[illegible]
II		203
» III	»	[illegible]
Թուրքիոյ վիճակ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208ter, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ			
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԻՏԱԼԻԱ			
ԱՄԵՐԻԿԱ			
ԵՒՐՈՊԱ			

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

21 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 420

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՐՆ Է ՃՇՄԱՐԻՏԸ

Շատ անգամ առիթ ունեցած ենք հաստատելու թէ՝ խորհրդային կառավարութիւնը Կոմինթէրնի նկատմամբ՝ անոր իսովարարական ձեռնարկներուն ամէնէն օգտակար հաստատութիւններէն մէկն է։

Եթէ անիկա արտաքին երեւոյթով կը ներկայանայ իբրեւ արդիական մտքով կառավարութիւն, միայն Կոմինթէրնի թաքուն եւ անթոյլատրելի ձեռնարկները լաւագոյն ձեւով ծածկելու դիտաւորութեամբ է։

Բազմաթիւ միամիտներ կան, որոնք տակաւին կը կարծեն թէ՝ այդ կառավարութիւնը՝ թէեւ համայնավարական սկզբունքներու վրայ հիմնուած, սակայն անկախ Կոմինթէրնի ազդեցութենէն. Ռուսիոյ կառավարութիւնն է։

Մաթէն» (19 Օգոստոս) կը հրատարակէ կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնք յստակօրէն կ'ապացուցանեն մեր պնդումները։

«Մաթէն» կ'ըսէ. «... Համայնավար Երրորդ Միջազգայինի եւ խորհրդային կառավարութեան դաւաճանութիւնը մէկ է եւ անբաժան»։

Ու կը հրատարակէ Պերլինի խորհրդային դեսպան Գրեսթինսքիի նամակները՝ ուղղուած Փարիզի խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդ՝ Վոլքոֆին, օգտագործելով դիւանագիտական սուրհանդակի անձեռնմխելիութեան իրաւունքը։ Այդ նամակներով կը հրահանգէ գործադրութեան դնել Կոմինթէրնի ծրագրած ձեռնարկները Մարոքի, Ֆրանսական եւ սպանիական մասերուն մէջ։ Կը ղրկէ գերմանացի սպաներ, կազմակերպելու եւ մարզելու համար Ռիֆցիները, նոյնպէս կը հրահանգէ ռազմամթերք հասցնել ապստամբներուն։

Ասոնք նորութիւն չեն մեզի համար։ Մենք շատ անգամ մեր մորթին վրայ կրած ու ճաշակած ենք այդ գործունէութեան դառնութիւնները։ Ասոնք կրնան նորութիւն ըլլալ անոնց համար, որոնք կենդանի փաստեր կ'ուզէին համոզուելու համար թէ խորհրդային կառավարութիւնը Կոմինթէրնի հլու և հնազանդ կամակատարն է։

Կոմինթէրնի ղեկավարները իրենց յոյսը կտրած Եւրոպայի աշխատաւորութեան գործակցութենէն, քանի մը տարիէ ի վեր իրենց կռուի կեդրոններ ընտրած են յետամնաց եւ ցեղապետական դրութեամբ կառավարուող երկիրները, «գաղթաշխարհ ... դասակարգային քաղաքացիական պատերազմը»։ Այս շրջաններու մէջ Կոմինթէրնի աշխատանքին գլխաւոր մասը կատարած են կառավարութիւնը եւ իր պաշտօնական հաստատութիւնները — դեսպանութիւն կամ առեւտրական ներկայացուցչութիւններ։

Խորհրդային կառավարութիւնը, իր պիւտճէին գլխաւոր մասը յատկացուցած է այս անմիտ եւ անօգուտ աշխատանքներուն։

Մասնաւորապէս Արեւմտեան ռամկավար աշխատաւորութիւնը պէտք է լաւ ծանօթանայ այս իրողութիւններուն, վերջնապէս համոզուելու համար թէ՝ իրապէս ի՛նչ է «խորհրդային կառավարութիւն» ըսուածը։

Պարագայ մը եւս պէտք է պարզ ըլլայ։ Կոմինթէրնի ղեկավարները շարունակ կը պոռան թէ՝ եւրոպական դրամատիրութիւնը պատերազմ կը պատրաստէ Խորհրդային Միութեան դէմ, սակայն անհերքելի փաստերը կուգան ապացուցանելու, որ Կոմինթէրնը դրամատիրական պետութիւններէն քանի մը քայլ առաջ անցած է և աւելի ուժեղ կերպով պատերազմներ կը պատրաստէ եւրոպական պետութիւններու դէմ, այնպիսի շրջաններու մէջ, ուր դասակարգային պայքարի խօսքը դատարկ հնչիւն մը եւ ծեծուած նշանախօսք մըն է։

Այս գործունէութեան մէջ ինքնին հրապարակ կուգայ դասակարգային պայքարի կեղծիքը, և մեր առջեւ կը ցցուի աշխարհակալական ձգտումներով ազգեցութեան շրջանակներ նուաճելու ցանկութիւնը, որ իր մէջ ոչինչ ունի համաշխարհային աշխատաւորութեան, կամ Կոմինթէրնի նպատակներուն ու ձգտումներուն ծառայող։

Ահա՛ այս է մերկ ճշմարտութիւնը, աշխարհի ռամկավար աշխատաւորութիւնը, ինչպէս կը պայքարի դրամատիրական պետութիւններու պատրաստած պատերազմներուն դէմ, նոյն ատեն ուժգին կերպով պիտի պայքարի նաեւ Կոմինթէրնի պատրաստած անմիտ պատերազմներուն դէմ, որովհետեւ երկու պարագային ալ անպատակօրէն,վերջին հաշուով տուժողը կ'ըլլայ աշխատաւոր դանգուածը։

Ցետամնաց երկիրներու մէջ կատարուող այս աշխատանքները, յաջողութեան պարագային, պիտի ստեղծեն ցեղապետական և աւատապետական ուժեղ խմբակցութիւններ, որոնք պիտի դառնան միջնադարեան վիճակին, ուր, մշտնջենական զինուած ընդհարումներու մէջ պիտի սպառի ու ոչնչանայ հասարակ ժողովուրդը։ Աւելի վատթար վիճակ մը քան այսօրուան Եւրոպայի դրամատիրական պետութիւններու «անխիղճ շահագործումը»։

Եւրոպայի ժողովրդավար աշխատաւորութիւնը անվրէպ պիտի ըմբռնէ այս ճշմարտութիւնները։ Անիկա պիտի ըմբռնէ նաեւ որ այս գործելակերպը ահաւոր խոչընդոտ մըն է դասակարգային ուղիղ ու բնականոն պայքարին, որմէ յետոյ կազմակերպուած վիթխարի ուժով մը պիտի մերկացնէ բոլոր կեղծիքները և Կոմինթէրնի գործադիր մարմինն ու Խորհրդային կառավարութիւնը, իբրեւ մէկ անբաժան մարմին, դնէ դասակարգային պայքարի վտանգոյն թշնամիներու շարքին մէջ և ըստ այնմ վարուի անոնց հետ։

Այս կը թելադրէ դէպքերու և փաստերու ճշմարիտ վերլուծումը։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ

Հայրենիք, խօսելով Հիւսիսային Կովկասի Հայերուն ցրուումին վրայ, կը գրէ. (7 օգոստ.)

— «Հիւսիսային Կովկասը, դեռ 1906 Թուին, երբ գումարուեցաւ ռուսահայ առաջին ազգային ժողովը Էջմիածնի մէջ, այն ատենուայ հաշուով ունէր 30,000-ի հասնող հայութիւն մը, շատ բարեկեցիկ եւ բաւականին լաւ կազմակերպուած ազգային տնտեսութեամբ։

«Բնական աճումով եւ նորանոր գաղթերով, որոնց մեծագոյնը տեղի ունեցաւ 1918 Թուին, երբ Թրքական բանակը մտաւ Անդրկովկաս, այդ թիւը բազմապատկուեցաւ եւ ժամանակ մը հասաւ մօտ 200,000ի։

Թէ այդ թիւէն որքան պակսած է այժմ ցրուելով ուրիշ շրջաններ, չենք կրնար որոշապէս ըսել՝ չունենալով մեր ձեռքի տակ արժանահաւատ նոր տեղեկութիւններ։ Սակայն, հիմք ունինք կարծելու, որ այդ թիւը շատ պակսած չէ։

Ըստ «Մոլոթ-Մանգալ»ի՝ ամբողջ Հիւսիսային Կովկասի մէջ այս տարուայ սկիզբը եղած է 2345 հողազուրկ հայ ընտանիք կամ 10.432 հոգի։

Սակայն, աւելի ուշագրաւ է այն եղանակը, որով խորհրդային հողային վարչութիւնը կ'աշխատի «տեղաւորել», բայց աւելի ճիշդը՝ ցրուել այդ հողազուրկ հայ գաղթականները։

Ակներեւ է, որ խորհրդային իշխանութիւնը կ'ուզէ ղրկել անոնք հոն, ուր «ազատ հող» կայ, իսկ աւելի ճիշդը՝ հոն, ուր ինքը յարմար կը տեսնէ։ Մինչդեռ իրենք՝ գաղթականները կը հրաժարին երթալ իրենց ցոյց տրուած վայրերը եւ սահման իրենց խոստացուած հողը... Թիւրքմէնիստանի մէջ։

«Խորհրդային «քարոզած» կառավարութիւնը հողազուրկներու բնակէն կ'ուզէ ազատիլ միայն՝ քշելով զանոնք ուր որ կարելի է, առանց մտահոգուելու, սակայն, այդ գաղթականներու յարմարութիւններով, ցանկութիւններով եւ շահերով։

«Այլազգային եւ նոյնիսկ հակազգային մտայնութիւն ու ձգտումներ ունենալով խորհրդային կառավարութիւնը ոչ միայն չուզեր կեդրոնացնել մէկ կամ մէկ երկու տեղ համախմբել միեւնոյն ազգին ցրուած բեկորները, այլ, ընդհակառակը, ամէն ճիգ կը թափէ զանոնք աւելի եւս ցրուելու, որպէսզի աւելի եւս դիւրանայ ազգային խնդրի «պրոլետարական լուծումը» կամ «պրոլետար մեծ յեղափոխութեան» յաղթանակը։»

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՌԱՐ

Գաղթականներու գետեղման Պոլսոյ տնօրէնութիւնը առկէ առաջ բողոքած էր պատկանեալ իշխանութեան մօտ, թէ պէտք եղածին չափ կալուած չունի։ Այս պատճառով, «լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը որոշած է գետեղման տնօրէնութեան տրամադրութեան տակ դնել Հայերու եւ Յոյներու լքեալ կալուածներուն մէկ մասը։

Առկէ զատ, հրահանգ տրուած է որ ծախուին Յոյներու այն «լքեալ» գոյքերը որոնք եռ չեն կրնար վերադարձուիլ։ Այս կերպով կալուածներու վաճառումը, որ առկէ առաջ դադրեցուցուած էր, պիտի սկսի դարձեալ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Սեգանատորական Ման Չիլ Թերթը Օգոստոս 19ի Թիւին մէջ կը հրատարակէ Պոլսոյ մասնաւոր Թղթակիցին հետեւեալ նամակը.—

Պէտք չէ վստահիլ Թուրքիոյ երեւութական հանդարտութեան վրայ։ Ըամէթ փաշայի արդիական բարենորոգումները Հանրապետութեան դէմ ցցած են խլամ ժողովրդական զանգուածը. մասնաւորաբար Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։ Ներկայ վարչաձեւի հակառակորդները լայնօրէն կը շահագործեն իրերու այս վիճակը։ Անոնց թիւը մեծ է. Մուսթաֆա Քէմալի եւ Ըամէթ փաշայի դահլիճին բոլոր հակառակորդները, եւ Հանրապետութեան բոլոր թշնամիները անոնց հետ են։ Ուստի, պատերազմ մը ժողովրդականութիւն չպիտի ունենար, մանաւանդ որ սպաները իրենք ալ դժգոհ են։

Եւ սակայն Էնկիւրիի կառավարութիւնը անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առած է ընդդիմադիրները ընաջնջելու համար։ Նոր Խորհրդարանը միայն ազգայնական երեսփոխաններ պիտի ունենայ եւ վարչական գործերէն պիտի հանուին բոլոր կասկածելի տարրերը։

Երկու ծանր խնդիրներ կան այսօր Թուրքիոյ առջեւ։ Պէտք է քանդել Նախկին խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի կուսակիցներուն գործունէութիւնը եւ արտասահման ապաստանած ընդդիմադիր պետերու մեքենայութիւնները։

Ապտիւլ Մէճիտ Նիս կը բնակի, Նախկին վարչապետ Րէուֆ պէյ եւ Թօփալ Իսմայիլ Հաքքը փաշա, զինուորական պիտոյից Նախկին տնօրէնը, կկոցի պէս կ'երթեւեկեն Հռոմ, Փարիզ եւ Լոնտոն։

Ըամէթ փաշա Խալք կուսակցութեան ամէնէն կարեւոր անդամները խորհրդաժողովի մը հրաւիրեց, որոշելու համար թէ ի՛նչ դիրք պէտք է բռնել եւ ի՛նչ միջոցներ ձեռք առնել։ Ներկաներուն տուաւ տեղեկութիւններ, զորս կրցած էր քաղել, շնորհիւ Փարիզ բնակող անձնուէր գործակալի մը։ Իր զեկոյցէն վերջ, խորհրդաժողովը որոշեց կազմել Խալք կուսակցութեան անդամներէն բաղկացած մասնաւոր յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ մօտէն հետեւիլ վերոյիշեալ տարրերու գործունէութեան եւ կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը տեղեակ պահել։

Յիշեալ յանձնախումբին կողմէ պաշտօն յանձնուեցաւ Պերլինի, Պրիւքսէլի եւ Փարիզի դիւանագիտական սուրհանդակ Ճէվատ Րէֆիքի՝ հետեւիլ ընդդիմադիրներու եւ Նախկին խալիֆայի կուսակիցներուն գործունէութեան։ Րէֆիք պէյ ընդարձակ տեղեկատու սպասարկութիւն մը կազմակերպած է՝ յիշեալ կուսակցութեանց ուշագրաւ դէմքերու գործունէութիւնները հետապնդելու համար։

Նոյնպիսի պաշտօն մը յանձնուեցաւ Ճէմալ Հիւսնի պէյի Գերմանիոյ մէջ, եւ Սարաճ օղլու Մէհմէտ Շիւքրի պէյի՝ Պալքաններու մէջ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒ ՍԱՔՔՕ ԵՒ ՎԱՆՑԷԹԹԻ ԵԼԵԿՏ. ԱԹՈՌԻ ՎՐԱՅ ՊԻՏԻ ՆՍՏԻՆ

Մասաչուսէց Նահանգի գերագոյն դատարանը Ուրբաթ օր մերժեց վերաքննութեան ենթարկել Սաքքօ-Վանցէթթի դատը, ինչպէս կը պահանջէին մահապարտներուն փաստաբանները։ Բացի վերաքննութենէն, դատարանը մերժեց նաեւ զանոնք փրկելու կամ մահապատիժը յետաձգելու համար ներկայացուած բոլոր խնդրանքները։ Այնպէս որ, եթէ ոեւէ արտակարգ միջամտութիւն չպատահի, Սաքքօ և Վանցէթթի ելեկտրական աթոռին վրայ պիտի նստին Երեքշաբթի առաւօտ կանուխ։

Երբ Վանցէթթի իմացաւ գերագոյն դատարանի որոշումը, ջղային նոպայի մը ենթարկուեցաւ, գլուխը իր խցիկի պատերուն զարկաւ եւ բողոքի անկապակից բացագանչութիւններ ըրաւ։ Ինքնիր՝ էն ըլլալ, հրամայեց որ անթել հեռաձայնի գործիք մը դրուի իր խցիկին մէջ, որպէսզի ամբողջ աշխարհի ուղղուած կոչ մը ընէ՝ զիրենք փրկելու համար։ Իսկ Սաքքօ վճիռը լսելով հանդարտօրէն ըսաւ. «Կը սպասէի ատոր։ Կ'ուզեմ նամակ մը գրել զաւկիս»։

Կէսօրէն վերջ երկու դատապարտեալները կրկին փոխադրուեցան մահապարտներու խցիկը, ուր խիստ հսկողութեան տակ պիտի պահուին մինչեւ երկուշաբթի կէս գիշերէն վերջ, երբ ելեկտրական աթոռին վրայ պիտի նստին։

Երբ վճիռը իմացուեցաւ, Պոսթըն կրկին սկսաւ ալեկոծուիլ. ժողո ուրդը փողոցները ինկաւ բողոքելու համար, սակայն անմիջապէս ոստիկաններ եւ զինուորներ գրաւեցին գլխաւոր փողոցները և ամբոխը ցրուեցին։

Գրգռութիւնը մեծ է նաեւ Փարիզի համայնավարական շրջանակներուն մէջ։ Երէկ գիշեր քսան տեղ բողոքի միթինկներ գումարուեցան։ Այսօր ալ մեծ ցոյց մը ծրագրուած է Փրէ-Սէն-Ժէրվէի մէջ։ Ուրբաթ կէսօրէն ի վեր զինուորական եւ ոստիկանական զօրաւոր շղթայի տակ առնուած է Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունը։ Նանսիի եւ միւս գաւառներուն մէջ եւս ցոյցեր կը կատարուին։ Պերլինէն, Լոնտոնէն եւ ուրիշ մեծ քաղաքներէ հասած լուրեր նոյնպէս ցոյց կուտան թէ ժողո-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐԵԿ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Սուրիոյ թերթերը կը հաղորդեն մահը ընկեր Նարեկ Աբրահամեանի, 28 տարեկան երիտասարդ հասակի մէջ։ Ողբացեալը Իսքէնտէրունի ինքնավար շրջանի խորհրդարանին երեսփոխան էր Անտիոքէն։ Ծնեալ Սուէտիացի, Աբրահամեան կը վայելէր Անտիոքի սանճաքի բոլոր ազգաբնակչութեանց անխտիր յարգանքն ու համակրանքը։ Վերջերս անողոք հիւանդութիւն մը ստիպած էր զինքը Լիբանան Համանայի առողջարանը երթալ դարմանուելու համար, սակայն հողի կարօտն ու ժողովուրդի սէրը, անձնուէր գործիչը քաշեցին դէպի հայրենի տուն՝ Սուէտիա, ուր մահը չուշացաւ փակել իր աչքերը առ յաւէտ։

Յարգա՛նք իր յիշատակին։

ԹՐՔ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ Թուրք կիներու ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած է «Երիտասարդ աղջիկներու բոյն» անունով միութիւն մը։ Միութեան անդամ կրնան ըլլալ տասներեք տարեկանէն մինչեւ քսաներկու տարեկան Թրքուհիները։ Քսաներկուերրորդ տարիքը լրացնող անդամ մը իրաւունք կ'ունենայ տասնց մասնաւոր արարողութեան անդամակցելու կանանց ընկերակցութեան։ Միութեան ծրագիրն է «երիտասարդ աղջիկներու ընկերային պարտականութիւններն ու դիրքը ճանչնալ ու ճանչցնել»։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՉԷՍԹԸՐԻ ԽՆԴԻՐ

Միլլիյէթ կը գրէ թէ Թուրք կառավարութիւնը Պանքա Քոմմերչիալէ Իթալիանայէն կը պահանջէ վճարել այն 50,000 ոսկին, որ Քէնթըրի կողմէ պահ դրուած էր դրամատան մէջ, իբրեւ երաշխաւորագին Չէսթըրի պայմանագրութեան։ Չէսթըրի փոխանորդը Քէնթըր մինչեւ հիմա երեւան չէ ելած։ Իսկ դրամատունն ալ կառավարութեան կը պատասխանէ թէ, պայմանագրին համաձայն, դրամը պիտի յանձնէ միայն այն ատեն, երբ Թրքական դատարան մը քննէ խնդիրը եւ որոշում մը տայ։

Կը սպասուի դատին։

ԵՐԿԻՐԸ ՆՈՐԷՆ ՇԱՐԺԵՑԱՒ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Շաբաթ լուսնալու գիշերը երկրաշարժի ցնցում մը գծեց քիւի շարժակայանը։ Դեռ յայտնի չէ թէ երկրաշարժը ո՛ր երկրին գլխուն ծիւն բերաւ նորէն, միայն երկրաշարժին պատահած տեղը Լոնտոնէն 9.000 քիլոմէդր հեռու է։

ԿՈԼԻԿԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Կոլիկիոյ երկաթուղիները շատ անկանոն կը գործեն եւ Ատանայի գիծին վրայ խռովութիւնները կը շարունակուին։ Մամուրէի կայարանին մէջ պաշտօնեայ չկայ եւ շոգեկառքը գիծէն ելաւ։ Երբ ընկերութիւնը օգնութեան համար, ուրիշ շոգեկառք մը Ատանայ հանեց, [illegible] կինները խումբով պառկեցան գիծին վրայ, արգիլելու համար [illegible] [illegible] [illegible] եղաւ համոզել եւ [illegible] ընկերութիւնը Հալէպի [illegible] նոր բանուորներ բերել, բայց անոնք ալ միացան բանուորներուն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ շրջանակի [illegible] համար 52,000 ոսկեդրամ [illegible] արժէքով կազմածներ գնուեցան Յունաստանի մէջ, կ'ըսէ «Խորհրդային Հայաստան»։

ՍԱՐՍԱՓԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

Ինչ կը պատմեն հայ, ռուս եւ ադրբէջանցի փախստականները.— Չեկայի մանգաղը անընդհատ կը հնձէ մուսաւաթականները.— Հարիւրաւոր կիներ իբր [illegible] բանտարկուած.— Ադրբէջանի Թուրքերը կը զինուին. իրենց հետ են կոմունիստներու 100էն 50ը.— Վրաստան կը հալածէ Հայերը.— Ընդհանուր աքսոր եւ բանտարկութիւն.— Տուներէն զէնք կը հաւաքեն.— Լրտեսական ցանց ամբողջ երկրին մէջ.— Ժողովուրդը կը գաղթէ օտար երկիրներ.

(Թղթակցութիւն Պարսկաստանէն)

Վերջին օրերս մեծ թիւով ռուս, թաթար եւ հայ փախստականներ անցան սահմանը եւ ապահով հասան Պարսկաստանի ծովեզերեայ շրջանները։ Ռուսերը կուգան Ռոստովէն, Նովոչերկասկէն, Տականրոգէն եւ Եկատերինոդարէն, թաթարները՝ Ղարապաղի, Գանձակի, Ղուբայի եւ Նուխիի շրջանէն, Հայերը՝ Թիֆլիսի, Ախալցխայի, Ղարաքիլիսայի շրջանէն։

Յաջողեցայ անոնցմէ շատերուն հետ տեսնուիլ եւ շատ բան իմանալ։ Անոնք սարսափի տակ են դեռ եւ կը վախնան շատ բան ըսելու, որովհետեւ շատերու հարազատները մնացած են այնտեղ, եւ պատանդի դրութեան մէջ են։

Ռուսերը կը պատմեն.— Մեր շրջանները ներկայիս կը յիշեցնեն 1921-22ի թուականները, երբ մահուան գաժան սարսափը տարածուած էր ամէն կողմ։ Չեկայի անողորմ մանգաղը սկսած է հնձել Ռուս մուսաւաթականներն ու ազգային ոգիով տոգորուածները։

Նովոչերկասի մէջ անխնայ կերպով սենեակի մը մէջ գնդակահարուած են գիշերը 18-20 հոգի. Մեռցնելէ առաջ ստիպած են զանոնք երգել «Ինթերնացիոնալ»ը, սակայն մինչեւ վերջին րոպէն մերժած են եւ նոյնիսկ հայհոյած սովետական բռնակալ իշխանութեան դէմ։

Աքսորներուն եւ ձերբակալութիւններուն սահման չկայ։

Ռոստովի մէջ ձերբակալուած են հարիւրաւոր ռուս օրիորդներ եւ կիներ, իբրեւ լրտեսներ միապետական կուսակցութեան։

Գիշեր մը ծառաները ուզեր էին բռնաբարել բանտարկեալ օրիորդները։ Սակայն աղմուկի ու լաց ու կոծի մէջ անոնք յաջողած են ազատել այդ մարդագազաններէն, բանտի գլխաւոր վարչութեան միջամտութեան շնորհիւ։ Հետեւեալ օրը, իբրեւ բողոք այդ տխուր դէպքին դէմ, քաղաքին մէջ ամբողջ խանութները փակուած են եւ ժողովուրդը հաւաքուած է պետական հիմնարկութիւններու առջեւ ցոյցեր կատարելու։

Սովորական երեւոյթ է դարձած առանց դատի եւ քննութեան գնդակահարելը։ Քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ անհնար է դարձած ապահով կերպով երթեւեկութիւնը։ Լրտեսներու ահագին ցանց մը պատած է Ռուսիան։ Անառակ կիներու միջոցով, որոնց համար չեն խնայեր մեծ դրամներ ծախսելու, կը ձերբակալեն ո՛վ որ կ'ուզեն, կը գնդակահարեն, կ'աքսորեն եւ կ'անհետացնեն։

Թաթարները կը պատմեն.— Մեր սրբութիւնները, մզկիթները, հոգեւորականները դիտաւորեալ կերպով կը քանդեն եւ կը վարկաբեկեն։ Դատարաններու մէջ ազգայնականներէն շատերը կոմունիստ դատաւորներու [illegible] դատապարտուած են։ Ընտանեկան սրբութիւնները ոտնակոխ կ'ըլլան. երիտասարդ աղջիկները կը համոզեն ապրիլ որու հետ որ կ'ուզեն, ինչ տարիքի մարդու հետ որ ըլլայ։

Ոչ-կոմունիստ Թուրք մուսաւաթականները սպառնալիքի տակ կը ստիպեն կոմունիստ դառնալ, [illegible] պաշտօնել, [illegible] եւ սովետական [illegible] կ'ենթարկեն։ [illegible] մէջ, որ չկար երբեք, այժմ շնորհիւ պոլշեւիկեան վարչական օրէնքներուն, սովորական են դարձած։ Բոլշեւիկեան բանակալ իշխանութիւնը այժմ ուրիշ միջոցներով կը կռուի իր հակառակորդներուն դէմ։ Մէկ ալ կը տեսնես, այս ինչ մարդուն ծնողքը ամիսներով կը փնտռեն իրենց զաւակը, վերջ ի վերջոյ կ'երեւայ, որ մի սեւ ու խաւար գիշեր Բագուէն նաւով տարեր ու Նարգին կղզիէն ողջ ողջ ծովը ձգեր են։ Այսպիսի հարիւրաւոր դէպքեր են եղեր, բայց Թուրք ժողովուրդը կը սարսափի արտայայտուելէ։ Կը գնդակահարեն ո՛վ որ կ'ուզեն, առանց դատի, անձնական հողի վրայ և անձնական հաշիւներով առաջնորդուած։ Խուզարկութիւններ և աքսորներ անպակաս են։ Գեղեցիկ կնոջ մը տիրանալու համար տեղի կ'ունենան գնդակահարութիւններ. բաւական է որ կոմսոմոլի մը հաճելի եկաւ սեւ մէկուն կինը, անոր ամուսինը քանի մը օրէն արդէն բանտ կը դրուի իբրեւ «հակայեղափոխական» եւայլն։

Բագուի բանւորական շրջաններուն մէջ յաճախ գաղտնի կերպով կ'անհետանան պոլշեւիկեան պաշտօնեաներ։ Գիւղերու մէջ ուր երկաթուղի չանցնիր, յաճախ կը սպաննուին Կոմբեդի անդամները։

Թուրք ժողովուրդը արդէն տարիէ մը իվեր որոշած է արագ կերպով զինուիլ։ Անիկա յարմարութիւն ունի եւ այդ առթիւ յատկացուցած է բաւարար դրամ։ Զինման խնդրին մէջ մեծ օգնութիւն ցոյց կուտան Պարսկաստան ապրող Թուրք Ադրբէջանցիները։ Ծաւալով կը պատմէ, որ քանի մը անգամ իշխանութեան կողմէ բռնուած են զէնքեր։ Խօսակիցս, հպարտ ձայնով կ'ըսէ.— «Այո՛, Կովկասի մահմետականութիւնը կը զինուի. մեզի հետ է նաեւ Թուրք կոմունիստներու 100էն 50ը, վա՛յ բռնակալ պոլշեւիկներուն այն ատեն, երբ Կովկասի Թրքութիւնը ուզէ շարժիլ անոնց դէմ»։ Թուրք փախստականներու մեծ մասը եղած են պատասխանատու պաշտօնեաներ խորհրդային իշխանութեան։

Հայերը կը պատմեն.— Վրաստանի մէջ կը հալածեն Հայերը. Թիֆլիսի շրջանին Հայերը աւելի պատուաւոր կ'ապրէին քան այժմ. Ծարական? Հայերու երեսին կուտան թէ «Երկիր ունիք, գացէք ձեր երկիրը»։ Եւ կը հեգնեն միաժամանակ Հայաստանի կոչումը։ Ցաւը հոն է որ ատիկա ընողները Վրաստանի գլխաւոր պատասխանատու կոմունիստներն են, ոչ թէ ժողովուրդը։

Վրաստանի Չեկայի ամենաստորին պաշտօնեաները կը բաղկանան հայ վարձկան վիժածներէ, որոնք գլխաւորապէս կը փնտռեն Դաշնակցականները. Ասոնք առաւելապէս 15—20 տարեկաններ։ Անոնք ղրկուած են Հայաստանի Չեկայի կողմէն, իբրեւ վստահելի եւ անձնազոհ աշխատակիցներ։ Տուներու խուզարկութիւններուն ժամանակ շարունակ գողութեան կը դիմեն, ժամացոյցներ, դրամ, ոսկի մատանիներ եւ այլ իրեր գողնալով։ Գլխաւորապէս կը խուզարկեն այն տուները, ուր կան գեղեցիկ օրիորդներ եւ կիներ։ Խուզարկութիւնները կը կատարուին դիտաւորեալ կերպով գիշերուան ժամը 2—3ին։

Անկարելի է պարզօրէն կերպով պատմել այն ամէնը, որ կը կատարուի հայ նահապետական ընտանիքներու մէջ, շնորհիւ պոլշեւիկեան վարձկան գործիչներուն։ Եթէ բոլշեւիկներու գոյութիւնը երկար շարունակուի, հայ ժողովուրդը բարոյապէս կը [illegible]րած է եւ միանգամայն այլասերուած։ Հայ գիւղերու մէջ փրանկախտը լայն չափերու է հասած, շնորհիւ սովետական անբարոյական պաշտօնեաներու։

Թիֆլիսի կայարանէն, գրեթէ ամէն շաբաթ կառախումբով բանտարկեալներ կը տեղափոխուին Բալաջարի կայարանը եւ այնտեղէն ալ Ռուսիոյ խորերը։ Եւլախի կայարանին մէջ, յաջողեցայ տեսնել 6—7 երիտասարդներ, որոնք կառախումբի պատուհաններու փեղկերէն հառաչանքներ եւ բարեւներ կ'ուղղէին մեզի։ Մեր հարցին թէ «Ո՞ւր կ'երթաք, ովքե՞ր էք», անոնք առանց քաշուելու յայտնեցին. «Դաշնակցականներ ենք, գնում ենք խաշուելու»։

Հայաստանի քաղաքներուն և գիւղերուն մէջ այժմ մեծ խուզարկութիւններ տեղի կ'ունենան զէնքեր գտնելու եւ գրաւելու համար։ Բոլշեւիկեան գործակալները լուր տարածեցին, որ Դաշնակցականները որոշած են Պարսկաստանի վրայով յարձակում գործել եւ գրաւել Հայաստանը, որ Դաշնակցականները մեծ քանակութեամբ դրամ եւ զէնքեր առեր են Անգլիացիներէն եւայլն եւայլն։ Կը պատմեն, որ խուզարկութեանց ժամանակ նոյնիսկ կը վերցնեն հին ժամանակներէն մնացած երկար խուրերն ու խանչերները։ Փոքրիկ ատրճանակի մը համար Ղարաքիլիսայէն 5 տարի պայմանաժամով Աստրախան քշած են մուսաւաթական անկուսակցական Հայ մը։

Խօսակիցս կը պատմէ, որ Դաշնակցութիւնը երբեք այնպէս գուրգուրանքի առարկայ չէ եղած հայ ժողովուրդին մէջ, ինչպէս այժմ, պոլշեւիկեան վարչաձեւի տակ։ Հայ պոլշեւիկները գիշեր ցորեկ Դաշնակցութեան սարսափին տակ կը գտնուին. անոնք այնքան չեն վախնար Անգլիացիներէն, որքան Դաշնակցականներէն։ Լրտեսները պաշարած են ամէն տեղ, ընտանիքներու, երկաթուղիներու, թատրոններու, եկեղեցիներու մէջ եւայլն։ Շնչել անհնար է, նոյնպէս խօսիլ, երգել եւ պարել։ Ոչ—կոմունիստները շարունակ կը հալածուին։

Այդ բոլորը կը ստիպեն հայ ժողովուրդը գաղթի ճամբան բռնել։ Հայաստանէն յաճախ խումբերով կ'անցնին, դէպի Հիւսիսային Կովկաս, դէպի Անդրկասպեան երկիր, Նոր Նախիջեւանի շրջանը եւ դէպի Սարաթովի ու Քազանի կողմերը։ Եղած ժողովուրդն ալ կը դատարկուի այսպէս։ Վերջ ի վերջոյ երկրին մէջ պիտի մնան միայն չեկիստները, կոմունիստներն ու կոմսոմոլները, իրենց լրտեսներով։

ՈՐԲԵՐԸ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ

Մարտակոչի թղթակիցը կը գրէ Ալեքսանդրապոլէն (30 մայիս)

Վերջին ամիսներու ընթացքին Պոլիգոնի որբանոցէն բազմաթիւ որբեր ղրկուեցան զանազան կողմեր, այնպէս որ որբանոցին բնակչութիւնը նուազեցաւ։ Այս գարնան 800-900 որբեր ղրկուեցան Սուխում, Բոյի. Ագիլը եւ ուրիշ տեղեր։ Մայիս ամսուան մէջ Պոլիգոնի որբերուն թիւն էր 4100, այժմ (յուլիս) որբանոցին մէջ կայ 3700 3800 որբ։ Այս թիւն ալ վերջնական չէ։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը մտադիր է պահել միայն 2000 որբ։ Նպաստամատոյցին պայմանագրութիւնը, որ կնքուած է պետութեան հետ, կը լրանայ 15 նոյեմբեր 1928ին։

Այս տարի Պոլիգոնի մանկավարժական տունէն շրջանաւարտ եղան 23 հոգի, որոնք գործի պիտի ղրկուին Անդրկովկասի հանրապետութիւններուն մէջ։ Վերջին քաղաքական անցքերը լայն արձագանգ գտան որբերուն մտաւոր հոգիներուն մէջ։ Անցեալին շարժում կատարուեցաւ «Պաշտպանութեան շաբաթ»ուան առթիւ։ Մասնաւոր դասախօսութիւններ տրուեցան։

Այս տարի գիւղատնտեսական բաժնին վարիչն էր Փիլիփս, կրթական՝ Հ. Ա. Ալէն, մանկատան՝ Միս Ջոնսըն, ընդհանուր տնօրէն՝ Ֆիչ։

Պոլիգոնի մէջ կը ծրագրուի 15 պատանի [illegible], եւ ունին 300 սեփական [illegible]։ Մանկատան պատի [illegible] կանոնաւոր [illegible]։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՖԵՏԵՐԻՔՕ ՏԷ ՌՈՊԵՐԹՕՅԻ ՄԱՀԸ

Մաթիլտէ Սէրաօյէ վերջ, Իտալիա կը կորսնցնէ իր մեծագոյն գրագէտներէն մէկն ալ՝ Ֆետէրիքօ տէ Ռոպէրթօ։ Մաթիլտէ Սէրաօի պէս այս եզական վիպագիրը կը ներկայացնէր ամբողջ տասնեւիններորդ դարը։ Մեր օրերուն կրնար թուիլ վերապրող մը։ Տարօրինակ է այս զուգադիպութիւնը, որ միացուց մահուան մէջ երկու իրարմէ շատ հեռու միտքեր, երկու միտքեր որոնք կը նմանէին իրարու միայն հրայրքի հարուածային սաստկութեամբ։ Բայց Սէրաօ շատախօս էր, մինչ Տէ Ռոպէրթօ լռակեաց։ Նափոլիցի գրագիտուհին կը թափառէր միշտ Իտալիոյ մէջ ու երկրէ երկիր, մինչ սիկիլիացի գրագէտը իր սիրական Քաթանիայէն չէր հեռանար։ Առաջինը առատ եւ դիւրաւ արտադրող մը, միւսը սակաւաթիւ գործերու խորապէս խորհրդածող հեղինակ։ Ֆետէրիքօ տէ Ռոպէրթօյի կեանքն իսկ կը նմանի տխուր հոգեբանական այն վէպերէն մէկուն, որ սիկիլիացի գրողին փառքը եղաւ։ Անձնուէր իր հնամենի հագին, Ֆետէրիքօ տէ Ռոպէրթօ երբեք չուզեց հեռանալ իր Սիկիլիայէն։

Իտալիոյ մէջ չի բաւեր գրել աղուոր գիրք մը, պէտք է յաճախել գրական աշխարհը, ու շարունակել շարժիլ Հռոմէն Միլան ու Միլանէն Հռոմ։ Տէ Ռոպէրթօ Քաթանիոյ մէջ ունէր իր անուշ մայրիկը, որ չէր ուզեր, չէր կրնար բաժնուիլ իր կզզիէն. ու այսպէս ինք հրաժարեցաւ դիւրին համբաւներէն ու յաղթանակներէն, աշխարհիկ յաջողութիւններէն, արտաքին գոհունակութիւններէն, մնալու համար իր քաղաքին մէջ, իր հողին վրայ, իր պաշտելի Մօրը հետ... Երկար ապրեցաւ անոր հետ. երբ իր մայրը հիւանդացաւ, ինք կարծես մահացուօրէն վիրաւորուած մըն էր. երբ մայրը մեռաւ, ինքն ալ սկսաւ սպասել մահուան, հետեւելու համար անոր։

Այս եղաւ կեանքը մարդու մը, որ իտալական գրականութեան տուաւ իր ամենահզօր վէպերէն երկուքը — I Vicere եւ l'Illusione։ Ունի ուրիշ գմայլելի վէպեր, ինչպէս La Messa di Nozze, Լէօփարտիի վրայ խորախորհուրդ քննադատութիւն մը եւ անթիւ նորավէպեր։ Ու սիրուեցաւ ամէնէն։ Եղաւ ժողովրդական, մինչ կարծես միշտ ջանաց մնալ ստուերի մէջ։

Ու ստուերին մէջ, վերջին տարեները մնաց կամովին։ Նոր սերունդները յաճախ անգիտացան զինքը։ Անտարակոյս ան չէր յաճախէր գրական ակումբները։ Ամէն բանէ վեր ազնուական մը եղաւ, ճենթլմէն մը ու գիտցաւ տալ իր կեանքին ինչպէս նաեւ իր գիրքերուն, ո՛ճ մը։

Քիչերու կը շնորհէր իր բարեկամութեան պատիւը, քիչերու հետ կը թղթակցէր ու կը խօսէր. պարզօրէն ու խոնարհօրէն, միշտ մարդկային, գթառատ, խորին հոգիով։

Իրեն հետ կ'անհետանայ ոչ թէ միայն վիպագիր մը. վիպագիրէ աւելի բան մը կը մեռնի, հզօր կամք մը, ուղիղ խղճմտանք մը, հրայրքոտ ու լուրջ հոգի մը։

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Նոր Արաքս Զարի

ՈՒՐ Է ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

La revue des arts asiatiquesի քննադատը քննելով «Հայ նկարչութիւնը» խորագիրով յօդուած մը, որ լոյս տեսած է La revue des Etudes armeniennesի վերջին թիւին մէջ, մանրամասնաբար կը քննադատէ նկարիչներ Օր. Բաբայեան եւ Գ. Փիչմանը։ Առաջինը Փարիզի աշակերտ, երկրորդը արեւմտեան արուեստին ծարաւուտ, ի՞նչ կը ներկայացնեն իբրեւ հայ արուեստ։ «Մարդ կը ցաւի տեսնելով անոնց նկարներուն մէջ որ ոչինչ կայ իրենց երկրէն, բնութենէն ու միջավայրէն, իսկ արտայայտութեան եղանակներն ալ բոլորովին արեւմտեան են։»

ԲՈՒՍԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բուսակերութիւնը (Végétarisme) միայն բոյսերով սնանելուն մէջ չի կայանար, այլ նաեւ ապրելու կեանք մը, որ համաձայն ըլլայ մարդկային բնութեան օրէնքներուն, որչափ որ կը թոյլատրեն պարագաները, կլիման, ընկերային ներկայ պայմաններն ու անհրաժեշտութիւնները եւլն.

Ըստ այսմ, բուսակերութիւնը, սննդառութեան հաւասար չափով, կը պարզի նաեւ մարդուն հագուստներով, բնակարանով, մարզանքներով. եւ խորհուրդ կուտայ կարելի եղածին չափ բացօթեայ ապրիլ, մաքուր օդ շնչել, գիշեր ու ցերեկ սենեակին պատուհանները բաց ձգել եւլն։ Ան բացարձակապէս կ'արգիլէ ալքոլին եւ ծխախոտին գործածութիւնը։

Բուսակերութիւնը իբր գլխաւոր օրէնք սննդառութենէն կը մերժէ բացարձակապէս ա՛յն ամէն բան՝ որ կենդանական գործունէութեան կեանքով մը ապրած է. ան կ'արգիլէ առանց բացառութեան բոլոր կենդանիներու մսին գործածութիւնը, ըլլայ ձկնեղէն, հաւեղէն կամ կաթնտու անասուններու միս— բացի մսեղէն ուտելիքները. կ'արտօնէ միւս սնունդներուն գործածութիւնը, նոյն իսկ կենդանիներուն արտադրութիւնները, պայմանաւ որ անոնք թարմ ըլլան, ինչպէս՝ հաւկիթ, կաթ կարագ, մեղր եւլն, թողով բուսակերներուն ընտրելու այն սնունդները՝ որ իրենց կը յարմարին, ըլլա՛յ բուսական ըլլա՛յ պտղական։

Բոյսերը իրենց մէջ կը պարունակեն սննդառութեան համար անհրաժեշտ եղող չորս կարեւոր տարրերը՝ բորակածին, ջրածխածին, ճարպային մարմիններ եւ գործարանաւորեալ աղեր (ինչպէս՝ oxydede fer, acide phosphorique եւ soude)։

Ֆրանսացի նշանաւոր բնագէտ Քիւվիէ (1769-1832) ըսած է թէ՝ մարդուն բնախօսական կազմութիւնը շինուած է սնանելու գլխաւորապէս բոյսերով, պտուղներով, արմատներով եւ բոյսերու վերաբերեալ ուրիշ հիւթեղ մասերով։

Փարիզ քաղաքի առտնին գիտութեանց փրոֆէսոր Հէմմերլէնկը, բուսակերութեան մասին հետեւեալ կարծիքը կը յայտնէ.

— Երկար եւ խնայողական ապրելու համար պէտք է պայքարիլ միս ուտելու եւ գինի խմելու նախապաշարման դէմ. պէտք է ուտել հաց, գետնախնձոր, բրինձ շատ քիչ միս սպառել եւ գինի չխմել, վասնզի միսը եւ գինին աւելի վնասակար են քան թէ օգտակար։ Փորձով տեսնուած է որ այն գործաւորները՝ որոնք քիչ միս կ'ուտեն կամ բնաւ միս չեն ուտեր, աւելի աշխատասէր են եւ աւելի լաւ գործ կ'արտադրեն քան թէ միս ուտող գործաւորները։

Ն. դարու մէջ յոյն բժիշկ Տիոսքորիտ, իր ժամանակին դէմ արտայայտուած է մսին եւ ալքոլին գործածութեան, ըսելով՝ «Միսը ուժ արտադրող սնունդ մը չէ, եւ ոչ ալ ալքոլը. այս մասին բոլոր բնախօսները համամիտ են»։

Ամբողջապէս իր կարգին բուսակերութիւնը սննդառութեան լաւագոյնը կը դաւանի ան ու առողջութեան եւ իմաստութեան կեանքն է, կ'ըսէ յիշեալ գիտնականը, որ մարդուն ամէնէն ազնիւ զգացումներուն կուտայ արտայայտուելու կարողութիւնը եւ կը թոյլատրէ զարգացումը կայուն ամենաբարձր մ[...] թիւններուն.

Ինչպէս վերջերս երկու[...] թերթերը գրեցին, ժամանա[...] կից ամէնէն տարեց մարդը [...]քովսքին է, որ կը[...] Կովկասի մէջ եւ 14[...] է։ Իր գլխաւոր սնունդը եղա[ծ] եգիպտացորենի ալիւրէն պատ[րաս]տուած խիւս մը (լափա, [...]) մածուն, եւ կարմիր ու կա[նաչ] հնդկապղպեղ (պահ պիպեր) [...] ծերունին իր կեանքին մէջ [...] քիչ միս կերած եւ քիչ [...] խմած է. թէեւ ծխող մը [...] է, երեք անգամ ամուսնացա[ծ] [...] բերնին մէջ տակաւին քանի [...] ակռայ ունի։

Ուստի առողջ եւ երկար [ապ]րելու համար, պէտք է [...] կանանչեղէնով, բուսական [...] կուրներով եւ պտուղներով [...] առատ մածուն, թարմ հա[ւկիթ], կաթ, կարագ ու պանիր [...] բնաւ չուտել, ալքոլ եւ ծխ[ախոտ] չգործածել, մաքուր օդ [...] բացօթեայ մարզանքներ ըն[ել] [...] չափաւոր ըլլալ ամէն բանի.

Հ. ՏԷՐՈՒՆ[...]

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄԿՈՒՍԻՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ

Հայկ Յովսէփեան, Հայ[աս]տանի կոմկուսին անդ[ամ] [...] տագնապին առթիւ, [...] «Հայաստանի մէջ (8 [...]) ընդարձակ յօդուած մը գրա[ծ] [...] «Միասնական ֆրոնտով [...] նիստի դրօշին տակ» խոր[ագրով] [...] լով։ Լենինիստի մասին [...] մասս ֆրակցիոնիզմի մը [...] տոյ, վայրկեան մը կը [...] Դաշնակցութեան դէմ ու կ'ա[...] ընդդիմադիրներու պայքար[...]

Անոնք պայքար պիտի [...] կուսակցութեան սպառնացող [...] նական վտանգին՝ սոցիալ-[...] րատ ձգտումներու, [...] նութեան դէմ։ Ընդդիմադիր[...] արմատախիլ ընելու պայ[քար] [...] մաս կը կազմէ դաշնակցութ[եան] [...] եւ մենշեւիկներուն դէմ [...] ուած կռիւին։ Պէտք է արմատ[ա]խիլ ընել ընդդիմադիրները [...] պէս եղաւ Հայաստանի կոմ[...] երիտասարդներու միութեան [...] ծագած թրոցքիական խմբակ[...]

Վերջերս խումբ մը ընկ[երներ] [...] խիստ քննադատութեամբ [...] յարձակեցան կեդր. կոմ[իտէի] [...] վրայ։ Ճիշդ է որ սխալներ [...] ցանք, սակայն քննադատութ[իւնը] [...] թոյլատրելի է այնքան մ[իայն] [...] որ չանցնի կուսակցութեան ըն[դու]նած աւանդութեանց սահմ[աններէն]։ Երբ քննադատութիւնը կը [դառ]նայ պայքար, կը կազմա[լուծէ] կուսակցութիւնը։

Մեր ամենամեծ սխալը [...] է որ թերի գնահատեցինք [...] կան ճնշքերէ [...] րոններու արժէքը, օրինակ [...] նանուելը, որ խորհրդային [...] նութեան [...]

Կեդր. կոմիտէի վերջին [...] ղումներուն մէջ կարգ մը ընկեր[ներ] [...] կըքոտ քննադատութիւն մը [...] տարբերցին, վտանգաւոր [...] ցութիւններու գացին, քննադ[ա]տութիւնը դարձաւ պայք[ար] [...] այնպէս որ վեց տարուան [...] աշխատանքն ու քաղաքակ[անու]թիւնը կասկածի տակ ինկա[ն] [...] այս պայքարը շարունակ[ուեցաւ] [...] Մարտ ամիսէն ի վեր, վարկ[...] կեդր կոմիտէն։

Յուլիսի ժողովներուն [...] ընդդիմադիրները վտանգը [...] կելու փորձեր ըրին, բայց [...] գնահատեց վտանգը եւ կարգ[...] որոշումներ տուաւ։ Երեւան[ի], [Ա]լեքսանդրապոլի, Լոռի Փամբ[ակի] եւ Դիլիջանի կազմակերպու[թիւն]ները միացան կեդր. կոմիտէ[ի] [ո]րոշումներուն։

Արագ ընդդիմադիրներ[ու] [...] դէմ։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՊԱՐԵՐԳ ՎԱՆԷՆ

Քարուան էկաւ Հնտու(1)դաշտէն,
Հօ՛ եար, ջանըմ եար,
մէջ քարուանին ջուր մը կէյր,
Հօ՛ եար, ջանըմ եար։

Վէր էդ ջրուն մոտուկ մը կէյր,
մէջ էդ մոտկին աղջիկ մը կէյր.
Աղջի՛կ, աղջի՛կ, անունդ ինչ է,
իմ եար ասեմ քէ կը սպանի։

Ցօ տղայ, լաւօ՛, աւել կապող,
թէլիք ընկնիս դուն մեր պատով,
մեր խորոտիկ խարուն ծապով(2),
մեր պատը փլաւ քո ծապով։

Հաւաքեց Վ. Աճէմեան

1) Հնտու.— Հնդկաստան։
2) Հապով.— Համար։

ՍԱՆՈՅՑ ՋՈՐԷՆ

Ցրնէն էլար՝ խաց կը սանիր,
գնդլ ու գեղդիր(1) խետ կը սանիր,
Ջալքիրդ գեղեր մալով կըսպանիր։

Ցրնէն էլար կ'էրթիր ի քէր(2),
Նա՛ քէր եղնէր, նա՛ քէրի տէր,
Որդիս չէնէր էս դարդին տէր։

Ցրնէն էլար կ'էրթիր ի գետ,
Իմ ալ մընաց քու սալի(3, խետ,
Ըրբ ու էլնաս դառնաս ի յետ։

Հաւաքեց Եղ. Տարոնեան

1 գեղ ու գեղդիր.— Հայ սիրնոջ ու օրիորդին աշխանքի սարքանքին են։ Դեղը, աւելի ճիշտ՝ խուլս գեղը, աւանդական ծարիրն է, դեղդիր սակայն, նուրբօրէն տաշուած շիւղն է, որ կը ծառայէ ծարիրը աչքին մէջ դնելու։ Պէտք է ըսել որ գաւառի հայուհին ծարիրը կը գործածէ առաւելապէս իր խուլս աչքերը զօրացնելու եւ պաշտպանելու համար Հայաստանի հզօր արեւին դէմ։

2) քէր. Ոչխարներու եւ այծերու մակաղատեղի, ուր, ամէն իրիկնամուտին, հարսներն ու աղջիկները կ'երթան հօտը կթելու։

(3) Սոլ.— Կօշիկ։

Ե. Տ.

ԽԱՓՇԻԿԱՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱԾՆԵՐ

— Երբ յովազը մեռնի իր նախնին գոյներն ալ կը մեռնին։

— Մարդ որքան մ'ուսպկուտ ըլլայ, մերնին տեղը չի մոռնար։

— Երբ շունդ ծեծել ուզես, ծեծելու համար փայտ միշտ կը գտնես։

— Ծպիտը միշտ կը փոխանուի։

— Երբ մարդ իյնայ, շունքն ալ հետը կ'իյնայ։

— Երկու աքաղաղներ, աղանոցը քըքրած ատեն, իրարու կ'օգնեն։

— Երբ շունը քըռնի, կը թըջէ իր մորթը միայն։

— Պատերազմը կով մըն է, զոր կը կթեն՝ նստելով փուշերուն վրայ։

— Կապիկը չի տեսներ գունդը, որ բուսած է իր ճակտին վրայ։

— Եթէ մէկը քեզի ուտելիք նուիրէ, շնորհակալութիւն յայտնէ միայն այն ատեն, երբ նուէրը նստած է արգէն փորիդ մէջ։

— Սուտը ծաղիկ կուտայ, պտուղ չի տար։

— Համբերող մարդը քարէն անգամ, շարունակ եփելով, մնունդ կը հանէ եւ փորը կը կշտացնէ։

— Թող անփոյթ մարդը միշտ լաւ ձի մը ունենայ, որպէսզի ճըշմարտութիւնը ըսելէ յետոյ փախչի։

— Սուտը կրնայ վազել մէկ տարի, բայց ճշմարտութիւնը կը հասնի ետեւէն մէկ-օ. էն։

— Եթէ շուկային մէջ հաւ կը ծախեն, կասկած չկայ որ աճան չէ։

— Կրակը, որ տունդ հրդեհեց, այն կրակն է, որ քեզ տաքցուց ցուրտ օրերուն։

— Աղուոր կնիկ մի առնէք, որ գաւի տէր չդառնաք։

— Թռչունի ձագերը չեն կըրնար թռիլ, թէեւ փետուր ունին։

— Հաւկիթը կ'ըլլայ հաւ։

— Սիրտ է որ կը սիրահարի, եւ մարմինդ է որ կ'ըլլայ գերի։

Թարգ. Ճ. Ն.

ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սոցիալիստ Հրաբեր Թերթը, (Թիւ 13) «Քաղաքականութիւնը փոխուց կ'ելլէ» խորագիրով խմբագրական մը նուիրած է ռուսական ներքին տագնապին եւ ընդդիմադիրներու պայքարին կապուած յոյսերուն մասին.—

Վերջերս, քաղաքական դէպքերու երկար շարքին մէջ նշանակալից դէպք մը կազմէ ընդդիմադիր կոմունիստներու ցոյցը, զոր անոնք սարքեցին ու. դեկցելով մինչեւ կայարան աքսորեալ Սմիլկային։

Ընդդիմադիրներուն բաց ու արձակ գործունէութիւնը կը քանդէ, վերջապէս, կուսակցական մենաշնորհը։ Այն երկիրը, ուր ազատօրէն, կազմակերպուած ձեւով, միշտ կը պայքարին կոմունիստական երկու հատուածներ, այդ երկիրը կարելի չէ համարել ժողովրդավար, ոչ ալ խորհրդարանական։ Նոյնիսկ կուսակցական դիկտատուրայի վարչաձեւ ալ չէ, այլ մարմնացած հակասութիւն, եւ, իբրեւ այդպիսին, պատճառ կը դառնայ ժողովրդական միջամտութեան այդ վէճին մէջ։

Երբ Ջրարգելականները բացուին, կոմունիստական հատուածներու մէջ իր գիրքը պիտի գրաւէ սոցիալ-դեմոկրատիան։

Այս պատճառով, ռուս սոցիալ-դեմոկրատները հաճոյքով պիտի ողջունէին, երբ ընդդիմադիրներուն սեփականութիւն տրուէր եւ այդ ձեւով լուծուէր դիկտատուրան։

. Թիֆլիսի Բոլշեւիկ Թերթը կը գրէ.—

Մեր ընկերներուն մէջ կան շատերը, որ կ'իմանեն թէ մէկ մերթ միւսածայրայնութեան սէջ։ Վինիապետական ազգայնամոլութիւնը եւ տեղական ազգայնամոլութիւնը ցարիամիօրէն է վեր կը մնան մեր մէջ։ Անոնց արմատները պէտք է փնտռել խորհրդային միութեան բազմազգիութեան եւ ազգութիւններու տարբեր մշակոյթներու եւ վերջապէս զարգացումներու մէջ։

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԳԻՐՈՎ

Մարտակոչ կը գրէ.—

Թրքական նոր այբուբենը- լատինական գիրերով— յաջողութիւն գտած է Խրիմի մէջ։

Բագուի Թրքաբանական համաժողովին միջոցին Խրիմի ներկայացուցիչները ընդդիմադիր ընթացք մը բռնեցին եւ ջանացին կրաւորական դիմադրութիւն մը փորձել, արգիլելու համար համագումարին որոշումներուն գործադրութիւնը լատին տառերու մասին։

Սակայն Ադրբէջանի մէջ, շնորհիւ թաթար երիտասարդութեան, լատին տառերու կողմնակիցները շատցան, հոսանքը զօրացաւ, եւ երկու ջատագովներ գրագէտ եւ գործիչ Սապրի Այվազով եւ հրապարակագիր Մահմուտ Նէտիմ, տարածեցին պայքարը եւ շահեցան յաղթանակը։ Ետքը նոյն յաջողութիւնը տեսնուեցաւ Խրիմի մէջ։

Խրիմի կրթական կոմիսէն որոշեց պատրաստել լատին տառերը առաջիկայ տարուընէ սկսեալ բոլոր վարժարաններուն մէջ։ Թաթար բնակչութեան համար մասնաւոր դասընթացքներ պիտի բացուին «Եէնի Տիւնեա», «Եաշ Գուվվէթ» թերթերուն «Օքու Իշլէրի» հանդէսին մէջ լատինական այբուբենով առանձին բաժիններ բացուեցան։ Թաթար ուսուցիչները նոր տառերը սորվելու համար սկսան հետեւիլ մասնաւոր դասընթացքներու։ Եւ այս բոլոր որոշումները մօտ օրէն պիտի ստանան օրէնքի ուժ։ «Կարմիր» եւ «Խրիմշակ» ցերեկն ալ պիտի գործածեն այս այբուբենը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՉԸՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՅՈՌԻ ՄՈԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ. Մեր գաղութին մասին յաճախ գրուած է Յառաջի էջերուն մէջ, վեր հանելով թէ՛ լաւ եւ թէ՛ վատ կողմերը։ Ասոր հետ մէկտեղ առիթներ կը ստիպեն գրադիլ միշտ եւ մաքառիլ հանրութեան շա՛տ անդիտակցաբար ոտնակոխ ըրող եւ հիւրընկալ ժողովուրդի մը հանգիստը խանգարող աղէտ անձերու դէմ։

Ահա՛ խնդիրը։ Սէն Շամօնի երիտասարդութիւնը, որ կոչուած է բարի օրինակ հանդիսանալ միւս հասակի մարդոց, ինքնազարգացման մակարդակին վրայ չէ հօս։ Շատ քիչեր գրականութեամբ եւ հանրօգուտ գործերով կը հետաքրքրուին, մինչդեռ անօգուտ եւ վնասակար մոլութիւններ շատ զարգացած են եւ օրէ օր ալ կը շատնան անոնց հետեւորդները։ Ասոնք ալ կոչուած անճոռնի խաղ մը, զոր առանց իրենց հասակէն ամչնալու, ուր որ ալ ըլլան կը սկսին խաղալ։ Մինչեւ իսկ չեն զգար որ իրենց շուրջինները անհանգիստ կ'ընեն, արժանանալով վայրենի ածականին։ Այս է Սէն Շամօնի հայ երիտասարդութեան արդի վիճակը. ո՞վ է մեղաւորները։

Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՋԻԿ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Աշխարհի շատ մը քաղաքակիրթ ազգերուն նման մեր մէջ ալ մուտք գործեց աղջիկ մարզիկներ ունենալու խանդը։ Մարսիլիան առաւ առաջին քայլը, գովելի օրինակ մը տալով։ Փափաքելի էր որ նոյն օրինակին հետեւէին բոլոր հայ միութիւններն ալ, որպէսզի մօտ ապագային ունենանք ազգին պարծանք բերող կին մարզիկներ։

Բնականաբար, այսօր իրենց նախաքայլին մէջ, Մարսիլիոյ աղջիկները արտակարգ արդիւնքներ չէ որ ձեռք պիտի բերէին։ Օրինակի համար գունդ նետուած է 7 մէթր 18, նիզակ՝ 18 մեթր 40 եւայլն։ Թէեւ ասոնք գոհացուցիչ արդիւնքներ չեն, բայց բոլորովին զանցառելի ալ չեն ու կ'արժէ քաջալերել զանոնք։

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Այսօր Մարսիլիոյ «փրատօ» մրցավայրին մէջ Յայ կոփամարտիկ՝ Պալըսսարեան պիտի մրցի ֆրանսացի Փոլ Ֆոլիջի դէմ։ Մանրամասնութիւնները արդէն տուած ենք։

Իսկ երեքշաբթի օր Սէնթրըլի մէջ (Փարիզ) Աւետիս պիտի մրցի Bouveth դէմ։

ԱՐՄԼԷՊՊՍԱ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Գերման մարզիկներու Սէլէքսիոնը այսօր Սթատ Քոլոմպի հոյակապ մարզադաշտին մէջ պիտի մրցի ֆրանսականին դէմ։

Երկրորդ անգամն է որ այս երկու խումբերը իրարու հետ կը չափուն չափուին. Անցեալ տարի Զուիցերիոյ մէջ էր որ մրցեցան, Զուիցերիացիներու մասնակցութեամբ։ Հոն Գերմանները մաքուր յաղթանակ մը տարին 38 կէտի. բու տարբերութեամբ։ Թէեւ այդ թուականէն ի վեր ֆրանսացիները զարգացած են, բայց Գերմաններն ալ ետ չեն մնացած։

Քոլոմպի դաշտը Եւրոպայի լաւագոյն դաշտերէն է, այնպէս որ վազքի մէջ կարելի պիտի ըլլայ լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգել։

Գերման մարզիկները մրցանիշ կոտրողներ են եւ ինչպէս անցեալ տարի, այս անգամ ալ կը կարծենք թէ յաղթութիւն պիտի շահին։

Գ. Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԸ ԳՈՂՑՈՒԹԻՒՆԸ

— Օր. Սիւզան մեքենագրութիւն կը կատարէր մետաքսի գործատան մը տնօրէնին մօտ, Ալպուքիր փողոցին վրայ։ Այնքան լաւ ու ճշգրիտ կ'օրինակէր տնօրէնին ստորագրութիւնը, որ սկսաւ չէք գրել ու ստորագրել յանուն տնօրէնին, յետոյ կը գանձէր։ Այսպէս երեք ամսուան մէջ դրամատունէն քաշեց 150.000 ֆր.։ Վերջապէս բռնուեցաւ։ Երբ հարցաքննեցին, խոստովանեցաւ որ 150.000 գանձած է, բայց . . . ծախսած՝ խաղարշաւներու մասնակցելու համար 60 հազարը յանձնած է իր Զբարեկամին», որուն անունը չուզեր յայտնել։

ԴԻԱԿ ՄԸ.— Սէն-Աէպաստիէն փողոցին վրայ, գործարանի մը նկուղին մէջէն գտնուեցաւ դիակ մը, որուն ձախ ականջը փրթած է, գանկին վրայ խոշոր վէրք մը, գրպանին մէջ 125 ֆր., կանանչ լաթով մը պատանքուած։

Սպաննալը գործատան հին ու ծերունի բանուորներէն է, կը կոչուի Պիւթօ։ Սպանիչն է գործատան վերակացուն, որ իր պարտքերէն ազատելու համար սպաննած էր զայն։

ԱՂՋԻԿ Կ'ԱՌԵՒԱՆԴԵՆ — Երիտասարդ մը, Ցիւրան, Փարիզի գուաներուն տակ առեւանգեց 15 ամեայ աղջիկ մը եւ ինքնաշարժով տարաւ գաւառ։ Ջանացան զիւղեր պտտցնել յետոյ, ձգել Մոնլիւսոնի մէջ։ Աղջիկը մնաց անօթի, եւ ինկաւ ոստիկաններու ձեռքը։ Դաշ մը այդպէս պարզեցաւ։ Աղջկան եղբայրը, իմանալով տեղը, գնաց ազատեց զայն։ Ցետոյ քաղաք ներկայացուց ոստիկանութեան, որ ձերբակալեց առեւանգիչը։

ՈՐ ՊԱՆԴՈՒՈՅԸ ԻՋԱՑ ԱՐԴԻՒՆՔ.— Օրիորդ Լիւիս Փարիզը տեսած չէր, եւ որքա՜ն կը փափաքէր տեսնել զինք, այնքան որ քան եօ ու գուն, մեր քաղաքներուն մէջ երազ կը հիւսէինք տանս իրիկուան ալ Լիւիս նաւ նստաւ, փարիզ հասաւ Սէն-Լազարի կայարանին առջեւ ոստիկան մը գտաւ, պանդոկ մը հարցուց։ Երբ տեղաւորուեցաւ, պտոյտ մը ընելու համար վար իջաւ։ Գարձաւ ձախ թեւին վրայ փողոց մը, անցաւ աջ թեւին ուրիշ մը, քալեց գիմաց։

Ծառուղիէն կլոր մը ըրաւ հրապարակին վրայ, յետոյ շարունակեց պտոյտը։ Խոշոր զէրօ մը գծելէ յետոյ, ուզեց պանդոկ դառնալ՝ Բայց ի՞նչպէս, ոչ հասցէն գիտեր, ոչ ալ անունը։

Գնաց գտաւ ոստիկան մը եւ հարցուց.

— Ես Ամերիկայէն եկայ։
— Բարով եկար, օրիորդ տալար։
— Աղուոր պանդոկ մը իջայ։
— Բարի վայելում, պարպար ու խնդում։
— Ցետոյ պտոյտի ելայ ու պանդոկիս տեղը մոռցայ։

Ոստիկանը ժպտեցաւ, Ամերիկուհին յուզուեցաւ, ու երկուքը մէկ փնտռելու ելան։

ԿՌԻՒ.— Իթալիի հրապարակին մօտ մեթրոյի պեղումներուն մէջ աշխատող բանուորները զանազան միջադէպերու պատճառով ծամբուեցան։ Այս բանուորներուն տեղ, որոնք անգամ էին սէնտիքային, բերուեցան ոչ անդամ բանուորները։ Արձակուածները անդամ օր եկան հրամայել աշխատողներուն, որ դադրեցնեն գործը։ Ոստիկանները միջամտեցին։ Քիչ վերջ հարուածներով նորէն եկան։ Այս անգամ դարձեալ, բայց քիչ մը դժուարաւ, ոստիկանները ետ դարձուցին զանոնք։ Երրորդ անգամին, բանուորներուն թիւը հասաւ 700ի, վտանգ քայլերով եկան վռնտելու աշխատող բանուորները, որոնք չէին անդամակցիր սէնտիքային։

Ու սկսաւ կռիւ մը ոստիկաններուն եւ բանուորներուն միջեւ, 11 ոստիկաններ զանազան վէրքեր ստացան նետուած քարերէն ու բռունցքներէն։ Ոստիկանի մը երեք ակռաները ինկան երբ կզակին հարուած մը կերաւ։ Ամենէն վերջը բանուորները պարտուեցան, Անոնցմէ, ձերբակալուեցան երեք հոգի, որոնց վրայէն գտնուեցան դանակներ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կարգ մը բաժանորդներ չեն փակած իրենց հաշիւները։
Կը խնդրուի փութացնել։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԷԴ ԳԱՅԼԻՆ ՕՐՏ. Ն ՄԻՋ.

— Այսինքն, ճշտեց, ես անոր հէկ ազգականուհին եմ, ինչպէս ան անոր ազգականն ես։

Ինչպէս կը տեսնէք, գրութիւ... պարզուելու տեղ, աւելի կը ճմռտէր։ Իրօք, ինչպէ՞ս ընդունիլ Քարլօֆ, գիտնալով մէկտեղ է ի՛նչ տեսակ պիծակնոցի մը մէջ կը խօթէր գիս Պաւտիէնի, ան ըսի չպիտի տար թէ հօն ազգականուհի մը ունէր։

Ամէն պարագայի մէջ պէտք որ մտածելով խաղալի, որովհետեւ եթէ Անուշքա ցեկիստ մըն — եւ հակառակը փաստող բան չէի տեսներ.— վախնալիք կըն կը թուէր ըլլալ։

Շփոթութիւնս կը դուարճացնէր այդ չարաճճին։ Իրողութիւնը ան է որ, եթէ ան ուզեր էր գիս շփոթութեան մատնել, կատարելապէս յաջողած էր։

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, գուրս ելլելու էի այս դրութենէն, որ եթէ ոչ վրդովիչ, գոնէ ծիծաղելի էր։

Կ'երեւի զգալով որ չափը անցուցեր էր, Անուշքա չը շտապեց զիս հանդարտեցնելու։

Ապահով ըլլալու համար թէ՛ մեզ մտիկ ընող չկայ, գնաց երկու դռները բանալու այն սրահին ուր կը գտնուէինք, յետոյ ինծի մօտենալով, բառ առ բառ ըսաւ

— Այս կատակը, սիրելի Նօսպօտիս, կամ եթէ կը նախընտրէք, սիրելի Վաւրիկս, երկար տեւեց.-կը խնդրեմ որ շնորհ ընէք գիս չնկատելու իմ անհարգ տիրուհիիս մէկ պաշտօնակիցը, այլ նկատեցէք գիս ինչ որ եմ իրօք, գնդապետ Ալիքսանդրովիչի եւ իշխան Քարասօֆի անկեղծ եւ անձնուէր մէկ բարեկամուհին

— Զոր օրինակ..

— Կը զգամ թէ խօսքերս որքա՛ն կրնան ձեզ զարմացնել. սակայն, գիտէն ձեր մեկնելէն ի վեր, լուր ունէի թէ Մոսկուա պիտի հասնիք եւ Մեծ-Դուքս Իւվան Իվանիչի հրամանաւ, յարաբերութեան մտած էի Քարասօֆի հետ, որպէսզի անոր հետ համախորհուրդ, օգնենք ձեզի որ ձեր գործը ի գլուխ հանէք։

— Կը խոստովանիմ թէ՛ բան չեմ հասկնար որովհետեւ ընդունելով մէկտեղ թէ կրնաք բարեկամուհին կամ մտերմուհին ըլլալ այն անձերուն որոնց անունը կուտաք, չէիք կրնար սակայն գուշակել թէ՛ իբր ինքնաշարժիչ պիտի մտնէի փոխել կոստանդինովնայի ծառայութեան մէջ։

— Անշուշտ, այդ բանը չէի կրնար նախատեսել, բայց նախատեսէր էի թէ՛ ճակատագրօրէն, դուք երկուքդ պէտք էր որ իրարու հետ շփում ունենայիք. բայց ի՞նչ կերպով այդ շփումը տեղի պիտի ունենար. եւ ո՞ւր. ասիկա անծանօթ էր. բայց նկատի ունենալով անձը որ էք, եւ մեկնելով այն տեսակէտէն թէ՛ Ջեկան ամէն ինչ պիտի ընէր ձեզ ձերբակալելու համար, մէկ հետեւութիւն միայն կը պարտադրուէր թէ՛ Ջեկան այդ գործը գլուխ հանելու կարող միայն մէկ գործակալ ունի, Կարմիր Կոյսը։

— Արդեօ՞ք։

— Արդեօ՛ք այս վերջինին էր որ կապուեցայ ո՛չ, կը խոստովանիմ թէ առով մեծ հաճոյք մը չեմ զգար. բայց նախ դասը, այնպէս չէ՞։

Եւ մինչդեռ յուզուած, առանց բառ մը կարենալ արտասանելու կը նայէի, ան շարունակեց.

— Վերջապէս, գաղտնութիւնս բաւական ճիշտ է եղեր, քանիսը երեւ...

... տեղի ունեցաւ. կը մնայ գիտնալ թէ ինչ հետեւանք պիտի ունենայ։..

— Միայն լաւ հետեւանք կրնայ ունենալ, ձեզի պէս ուժեղ դաշնակիցներու օգնութեամբ կրնաք պարծենալ թէ բաւական տարցուցիք զիս։

— Այդքա՞ն։

— Այո՛. պահ մը ինծի քնիդ իմ տեղս դրէք եւ ենթադրեցէք սարսափը որուն պիտի ենթարկուէիք նման պարագայի մը հանդէպ. վերջապէս լաւ է ինչ որ լաւ կը վերջանայ։ Բայց դեռ չկըրցայ հասկնալ թէ ինչո՞ւ ոչ Քարասօֆ ու ալ Քարլօֆ, ձեր հօր ներկայութիւնը չի...

Անուշքա ժպտեցաւ նորէն եւ ...

— Որովհետեւ անոնց արգիլած էի այդ մասին խօսիլ։

— Արգիլած էի՞ք...

— Այո, եւ բացարձակապէս։

— Ասոր ինչ որ խիլքս չըմ-...

ծառայէ այդ լռութիւնը. որովհետեւ, ինչ որ քիչ առաջ կատակ որակեցիք, կրնար գէշ հետեւանք ունենալ ձեզի համար։ Ենթադրենք որ խաբուած ըլլայի եւ ձեզ նկատէի Ջեկայի լրտես մը...

— Լա՛ւ, ի՞նչ պիտի ընէիք։

— Չեմ գիտեր. բայց ապահովաբար ձեզ այն տեսակ վիճակի մը մէջ պիտի դնէի, որ չկարենայիք ինծի վնասել։

— Ո՛չ, որովհետեւ մէկ բառով պիտի կրնայի ձեր զայրոյթը հանդարտեցնել։

— Այդ բառը կրնա՞մ գիտնալ։

Զգուշաւոր ակնարկ մը նետեց նորէն իր շուրջը, յետոյ ինծի մօտենալով, ականջս ի վար մրմնջեց

— Միշտ հաւատարիմ։

Այս անգամ որեւէ կասկած ներելի չէր, որովհետեւ համախոհները միայն կը ճանչնային այս կարգախօսը։

(Շար.)

մրցական զայրոյթը մեծ է եւ այսօր ծանր միջադէպերու կը սպասուի։

Վանցէթթիի փաստաբանը կը յայտարարէ թէ վերջին անգամ երբ բանտին մէջ տեսայ զայն, արդէն խենդութեան նշաններ ցոյց կուտար։ Իսկ Սաքքօ մէկ ամսուան ծոմապահութենէ վերջ, բոլորովին ծիւրած է։ Վանցէթթիի քոյրը Լուիճիա Նիւ Եօրք հասաւ Ուրբաթ օր, երբ արդէն Գերագոյն Դատարանի վճիռը տրուած էր։

Փաստաբան Արթըր Հիլ վերջին գերագոյն փորձ մը կ՚ընէ մահապարտները փրկելու համար։ Արդէն Ուաշինկթըն գացած է Դաշնակցային Գերագոյն Դատարանէն խնդրելու որ դատին վերաքննութիւնը հրամայէ։ Կը կարծուի թէ այս վերջին փորձն ալ ի զուր պիտի ըլլայ։

∴ Սօֆիայի մէջ ռումբ մը պայթեցաւ պարտէզէ մը, որ կը գտնուի Ամերիկեան դեսպանատան և ելմտական նախարար Մոլլօֆի տան միջեւ։ Զոհ չկայ. վնասներն ալ աննշան են։

Կեցցէ՛ ազատութիւնը…

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Կէֆիէուին բոլոր գրասենեակներուն մէջ Չեկայի պետ Մէնժէնսքիի ստորագրութեամբ ազդեր փակցուած են պատերուն վրայ, որով արտասահման մեկնող բոլոր սովետական քաղաքացիներուն կ՚արգիլուի յարաբերութեան մտնել ռուս տարագիրներուն, նոյնիսկ անոնց մօտիկ ազգականներուն հետ։

Անկէ զատ արտասահման գտնուող սովետ. կառավարութեան իւրաքանչիւր հպատակ պէտք է արձանագրուի խորհրդային դեսպանատան կամ պատուիրակութեան մօտ, տալով իր ճիշդ հասցէն եւ անունները այն բարեկամներուն, որոնց կը յաճախէ։

Ընդդիմադիրները Ուկրայինայի մէջ

Ուկրայինայէն հասած լուրերը հաստատեն, մտատանջութիւն կը պատճառեն։ Ներկայիս երեք հակառակորդ խումբեր կը կռուին խորհրդային կառավարութեան դէմ։ Առաջին խումբը կը պահանջէ ուկրայնական անկախ հանրապետութեան մը ստեղծումը, երկրորդը՝ կազմուած է սպիտակ Ռուսերէ, որոնք կատաղի պայքար մը բացած են պոլշեւիկներուն դէմ, երրորդը՝ վերջապէս կը բաղկանայ կոմունիստ կուսակցութեան ընդդիմադիրներէն։

Ռուսիա կ՚արտածէ՞ թէ կը ներածէ

Աշխատանքի եւ պաշտպանութեան խորհուրդին մէջ առեւտրական գործավար Միկոյեան Ռուսիոյ հում նիւթերուն արտածման ու ներածման մասին զեկոյց տալով ըսաւ.

— Հում նիւթերու խնդիրը կապ ունի արտածման ու ներածման հարցին հետ։ Պատերազմէն առաջ աւելի շատ հում նիւթ կ՚արտածէինք քան կը ներածէինք, մինչ այժմ հակառակն է որ տեղի կ՚ունենայ։ 1925-1926ին ներածեցինք 87 միլիոն րուբլիի հում նիւթ աւելի՝ քան մեր արտածումը։ 1926-1927ի ընթացքին, արտասահմանէն ներածեցինք 157 միլիոն րուբլիի հում նիւթ աւելի՝ քան մեր արտածումը։ Մեր արդիւնաբերութեան զարգացման և արտածումի շահերը մեզի կը պարտադրեն միջոցներ ձեռք առնել, աւելցնելու համար մեր հում նիւթերը։

Մասնաւոր ուշադրութիւն պէտք է դարձնել նաեւ երկրագործական ճարտարարուեստին զարգացման, մասնաւորապէս գիւղացիական տնտեսութեան, սորվեցնելով արհեստական պարարտացումի մեթոտները։ Անհրաժեշտ է դարձեալ բարուոքել տուրքերու խնդիրները և ջնջել անասնաբուծութեան զարգացման արգելքները։

∴ Վիճակագրութեան մը համաձայն, անցեալ տարի Ռուսիա տուած է 1 միլիառ 101 միլիոն րուբլիի արտադրութիւն, իսկ գալ տարի կը նախատեսուի, 1 միլիառ 126 միլիոն րուբլի։

Հանքածուխը 1913ին կը հասնէր 28,3 միլիոն թոնոյի, 1927-1928 տարուան ընթացքին կը նախատեսուի 33.5 միլիոն թոնօ։

Պիտի արտահանուի 12 միլիոն թոնօ քարիւղ։ Բամպակի արտադրութիւնը պիտի հասնի 357 հազար թոնոյի։ Երկրագործական մեքենաներու շինութիւնն ալ բարձրանալով պիտի հասնի 132 միլիոն րուբլիի։

Նաեւ կացութիւն Չինաստանի մէջ

Ազգայնականներու վերջին նահանջէն յետոյ ընդհանուր շփոթութիւն մը կը տիրէ Նանքինի շրջանին մէջ։ Հարաւային բանակին զինուորները, փոխանակ Նանքինի պաշտպանութեան մասին խորհելու, սկսան թալել ու կողոպտել քաղաքը, որ տակնուվրայ եղած է։ Զինուորները չեն հնազանդիր սպաներուն ու կը շարունակեն կողոպուտը։

Քանթոնի մէջ ձերբակալուեցան 68 կարմիրներ, որոնք ամբաստանուած են իբրեւ խռովարար և մասնիչ։

Մոսկուայի մէջ Օգոստոս 25ին պիտի գումարուի ժողով մը, որուն պիտի մասնակցին կարմիր բանակին հրամանատարները, գործավարները, քաղաքական պետերն եւն.։

Խորհրդաժողովին մէջ պիտի քննուի քաղաքական և զինուորական այն նոր ճամբան, որուն պիտի հետեւի սովետ կառավարութիւնը Չինաստանի մէջ։ Ժողովը պիտի տեւէ երկու օր։

Անգլիական մեծ ռազմափորձերը

Ինչպէս գրեցինք, Սալիզպըրիի դաշտին վրայ տեղի կ՚ունենան Անգլիոյ «մեքենաշարժ» բանակին ռազմափորձերը։ Մեքենաշարժ բանակին մէջ զինուորները մտած են բոժոժակառքերու մէջ, որոնք զանազան տեսակ են։ Պաշտպանողական բանակը կը բաղկանայ հսկայ զրահակառքերէ, բոլորովին նորանշար, իսկ յարձակողական բանակը՝ փոքրիկ հրասայլերէ, չափազանց արագաշարժ։

Այս հրէշային մեքենաներու՝ թափօրը կը հպատակէր նշաններու եւ անթել հրամաններու, զորս կուտար մասնաւոր զրահակառք մը, մինչդեռ օդէն սաւառնակները —կը ռմբակոծէին անընդհատ։ Ռազմափորձը այնքան իրական էր, որ հսկայ ամբոխ մը դիրք բռնած կը դիտէր հետաքրքրութեամբ։

ՓԱՆԿԱԼՈՍԵԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Փանկալոսի կուսակիցներէն խումբ մը սպաներ կրկին ըմբոստացան, սակայն կարելի եղաւ զսպել։ Հրամանատար Փասակոփուլոս եւ Աթէնքի հետեւակ զօրագունդէն 35 սպաներ գաղտնի ժողովներ կը գումարէին ապստամբութիւն մը պատրաստելու համար։ Սպայ մը մատնեց եւ Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը ձերբակալուե-

Զ. Ռ. Մ.ԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր կիր. առաւօտ ժամը 10ին Meudonի գեղեցիկ անտառին մէջ

Երգ, նուագ, պար, անակնկալներ եւն.։ Պիւֆէ.— Խմիչք եւ մրգեղէններ կը մատակարարուին մատչելի գիներով ճաշարանապետ Գ. Նաւասարդեանի կողմէ։

Invalidesի կայարանէն առնել ելեքտրական թրէնը եւ իջնել Meudon Val-Fleury

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերական ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 26 Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine).

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի պատասխանատու ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը վաղը Երկուշաբթի. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կուկունեան» խումբի ընդհանուր ժողովը 25 Օգոստ. Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՊԻԼՃՕՐԻ Կէսէրէկցիներու հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Caserne Offmont. կարեւոր օրակարգ, անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՈՍԴԱՑՈՒՆՔ

ԼԱՆՔՈՒԸ, Գ. Ս.— 70 ֆրանք։

ԼԻՈՆ, Գարծ.— 373.80։

ՎԻԹՐԻ-ՍԻՒՐ-ՍԷՆ, Մ. Գ.— 35։

ՆԻԿՈՍԻԱ, Կ. Թ. - 2 անգլ.։

ՍԷՆ ԼՈՒԷՆ ՏԻՒ ՎԱՌ, Յ. Տ.— 140 ֆրանք։

ՔՈՆՍԹԱՆՑԱ, Գարծ.— 630։

ՍԱԼԷՋ, Մ. Յ.— 15.50։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Գրիգոր Աւետիսեանը որուն մէկ տարի է ի վեր Haute Loire նահանգը ըլլալը ծանուցուած է։ Գրել փոխոս Աւետիսեանի, 120 Rue Colombes Asnières (Seine).

— Ովաճըգ գիւղէն ցիկ. Սըրբուհի Չինօեան, որ իր Մկրտիչ զաւակով Սամին գիւղը կը գտնուի, կը փնտռէ իր ծօրաքրոջ զաւակները վ.ահան, Ագաւնիա եւ Մարգար Վ.որդեպետեան. իրենց մայրը տիկին Եմմանիա Վ.որդէպետեանը եւ իրենց հայրը, որ Պրուսայի է եւ Պոլսոյ Թաղ խանէն եկած եւ Փարիզ հաստատուած ըլլալը կը կարծուի իմացնել՝ Sourpouhi Tchinoian, Société Cotonnière du Sud-Est, Savines (Hautes Alpes)

— Կը փնտռեմ եղբայրս Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Սահակ Բարունակեան որ տարի մը առաջ Յունաստան կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարունակեանի՝ 5 Rue Capitaine Fairbeer Issy - les - Moulineaux (Seine) France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Անգլիոյ	L. St	[illegible]
Տոլար	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի	100 Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Tq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի	Drachme	[illegible]
Լիր	» Lire	[illegible]
Պէլճ. ֆրանք	» Frc Belge	71 [illegible]
Զուիցերական	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	15/70
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	128

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3430	—
»	II »	[illegible]	
»	III	[illegible]	—
Թուրքիոյ Երկաթ. Lots turcs		[illegible]	

«ՖԷՊԻՒՍ»Ը ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Կը տեղեկանանք թէ ծանօթ լուսանկարիչ Յակոբ Սէալթեան (Photo Phébus) հայ որբերու հայրիկ Գ. Քրաֆթ-Պոնարի հրաւէրով Ժընեւ մեկնած է լուսանկարելու համար Ժընեւի և Ժընեւի հայ վարժարաններու աշակերտները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

23 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 421 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԱՆԵԼԻՆԵՐ...

Ի՜նչ քաղցր բան է աչքերը փակել իրականութեան առջեւ եւ անուշ երազներ տեսնել...։

Կարգ մը երանելի հրապարակագիրներ թաղուած են այսպիսի երազանքի մէջ — յուսահատ եւ անզիջ մարդոց վերջին ապաւէնը։

Հայաստանի ժողովուրդը, ամփոփուած նեղ սահմաններու մէջ, ի շնորհս խորհրդային բարերարներու, գերեզմանային լուռ խաղաղութեան մը մէջ կ՚ապրի։ Այս խաղաղութեան մեծապէս կը նպաստէ նաեւ «եղբայրական» ու «ժողովրդապետական Թուրքիան»։

Ու այս անուշ երազներու խաղաղութեան մէջ, Դաշնակցութեան Ամերիկայի Շրջ. Ժողովի քաղաքական որոշումները ռումբի պայթիւնի ներգործութեամբ՝ խուճապ մը կը ստեղծեն երազողներու մէջ։

Շրջանային Ժողովը կը խօսի Հայաստանի սպառնացող վտանգի մասին։ Խօսքը կ՚ընէ հայ ժողովուրդի ուժերուն եւ դիմադրական արժէքին, աւելցնելով որ հայ ժողովուրդը պէտք է համախմբուի միակ զօրաւոր կազմակերպութեան մը մէջ. բայց... ի՞նչ վտանգ... քանի կայ ու կը մնայ կարմիր բանակը...։

Վտանգը անոր մէջ է որ «Այդ վտանգը կասեցնելու միջոցներէն մէկը չէ Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը ապահովելը (որուն դէմ պատերազմ պիտի բանանք «ազատ, անկախ ու պատմական» Հայաստան պահանջելով .... Արեւ).

Աւելի սարսափելին։ Այդ որոշումներուն մէջ սպառնալիք կայ անոնց դէմ, որ չպիտի ուզեն «համերաշխ գործակցութեան համազգային կառքին լծել ծայրական բոլոր ուժերը։ Անոնք պիտի խնամ դաշնակցութեան ...» (Արեւ)։

Առողջ բանականութիւնը եւ դէպքերու լուրջ տրամաբանութիւնը շատոնց խոյս տուած են երազողներէն, իրենց համար երէկի պատմութիւնը եւ այսօրուան իրականութիւնն ու դէպքերը գոյութիւն չունին, կայ միայն քաղցր՝ մշուշային երազ։

Հարցերու խորը մտնել եւ վերլուծել վտանգաւոր գործ կը համարեն անոնք, ի՞նչ պէտք կայ ատոր։ Մէկ խօսքով կը յայտարարեն թէ բոլոր վտանգները երեւակայութիւն են, իսկ եթէ վտանգ կայ, աւելի մեծ երեւակայութիւն է հաւատալ թէ՝ հայ ժողովուրդը իր ուժերով պիտի կրնայ դիմադրել։

Ու այս բոլորէն յետոյ անշուշտ Դաշնակցականները խելագարներ են «որ հայ ժողովուրդի— ան ալ միայն արտասահմանի մէջ - մէկ փոքր մասը կազմելով, հայ ժողովուրդի անունով Միացեալ ու Անկախ Հայաստան կը հետապնդեն, որ պատճառ պիտի ըլլայ հայ արեան մինչեւ վերջին կաթիլը թափելու...։»

Այս մարդիկ քունէն ու թմբիրէն չեն արթննար, տեսնելու եւ համոզուելու համար թէ, մատնանշուած վտանգը, արդիւնքն է այն բանին, որ, ոչ թէ մենք պատերազմ յայտարարած ենք ու կը յայտարարենք Ռուսիոյ խորհրդային, դէմ, այլ ան է որ զինակցած ընկեր Քէմալի հետ, քանի մը տարիէ ի վեր պատերազմ յայտարարած է հայ ժողովուրդին դէմ։ Այս պատերազմի հետեւանքով է որ այսօր 700.000 Հայեր օտար երկիրներու մէջ կը թափառին։

Այս բոլորը չեն կրնար սթափեցնել երազողները, բաւական է որ իրենց անուշ երազները չխանգարուին եւ Հայաստանի այժմու լռութիւնը աղմուկի չփոխուի. հոգ չէ թէ անոնք լռութեան մէջ հալին եւ չքանան այս աշխարհէն։

Անոնք պէտք չունին իրենց հանգիստ քունը խանգարելու, պէտք չունին դատարկ աղմուկի ականջ դնելու, հայանուն համայնավարներուն խմբավայրէն կը հնչէ անուշ մեղեդի մը, որ առանց մեզի ալ մեր բախտը վճռելու պատգամը կուտայ։

Այս անգամ խարեբայ Եւրոպայի հետ գործ չունինք, այլ պարկեշտ եւ ուղղամիտ քաղաքական շրջանակներու, խորհրդային եւ քէմալական կառավարութիւններու հետ...։

... «Հայ ժողովուրդի եւ գաղթականութեան տնտեսական հարցերը պիտի կապուին սովետական միութեան ու նոր Թուրքիոյ հետ»։

... «Այդ նոյն ամենն ալ որոնցից կախուած է. Թիւրքահայ գաղթականութեան, մեր տնտեսական լուծումը։ Սովետական միութիւնն ու վերջնելու գաղթականութեան տեղափոխութեան ողջ ծանրութիւնը, իսկ քէմալական Թիւրքիան, որ հակառակորդ է Համիդական ու երիտասարդ Թիւրքերի գործելակերպին... իր արեւելեան հողային մեծ ֆոնտէն բաժին պիտի հանէ Թրքահայութեան միացողներուն, որոնց զանգուածային ու անողոք տարագրութեան ու ջարդերու պատճառը եղած են, քէմալի իսկ խոստովանութեամբ, իր նախորդները՝ երիտասարդ Թիւրքերը. (Գաղափար, Թիւ 80 :

Երկու կողմի այս երանելի երազողները պէտք չեն տեսներ ճշտելու թէ ո՛վ է պատասխանատուն միլլի շարժումի ընթացքին Կիլիկիոյ պարպումին ու կոտորածին, Իգտիրի հրդեհին ու ջարդին, Կարսի ու շրջաններու արիւնահեղութեանց, Թրքահայերու միացողներու աքսորանքին։

Այնու ամենայնիւ, այս երազանքներու մէջ ապրող երանելիներուն ծիծաղելի բացագանչութիւններն ու հրամցուցած խաբուսիկ դեղահատերը պատճառ չեն կրնար ըլլալ, որ Դաշնակցութեան եւ՝ Ամերիկայի եւ՝ բոլոր տեղերու մարմինները բաց աչքերով չտեսնեն թէ ուկի՛ց կուգայ վտանգը եւ ի՞նչ պէտք է ընել անոր դիմադրաւելու համար։

Քունի մէջ երազողները թող հանգիստ ըլլան, Դաշնակցութեան պահանջած զոհողութիւնը եւ ցոյց տուած բռունցքը անոնց համար է միայն, որ բաց աչքերով այս աշխարհին մէջ կ՚ապրին, կը զգան, կը խորհին ու կը տրամաբանեն, եւ ոչ թէ անոնց, որ յաւիտենական քունի մը բռնուած բաց աչքերով կ՚երազեն ։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՐԲԱԹԻ ՏԵՂ ԿԻՐԱԿԻ

Եօթուս Նատի պէյ ճիւմհիւրիյէթի մէջ թուելով Ուրբաթի դադարին անպատեհութիւնները, կ՚ըսէ.

— «Եւրոպական դրամատուններ Շաբաթ կէսօրէ յետոյ մինչեւ Երկուշաբթի գոց են, որով Թուրքիոյ դրամատուններն ալ ստիպուած են այդ միջոցին լուրջ գործեր չընել։

«Այս պարագաները նկատի առնելով, Առեւտրական Ընկերակցութիւնը մը առաջարկեց կիրակին ընդունիլ իբր դադարի օր։

«Եթէ կառավարութիւնը ալ համոզուի մատնանշուած անհրաժեշտութեան, այն ատեն նոր օրինագիծ մը կը ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին։

«Միւս կողմէ կառավարութիւնն ալ գործերը եւ յարաբերութիւններ ունի Եւրոպայի հետ, եւ անկասկած նկատի պիտի ունենայ զանոնք դադարի խնդիրը լուծած ատեն։

«Եւ ո եւ է անպատեհութիւն չկայ կիրակին ընդունելու մէջ։ կարելի է նոյնպէս փոխել կիրակիի անունը, եւ զայն Ուրբաթ կոչել։ Հաշուի եղած է որ, 1927 Դեկտ. 31ի օրը Շաբաթ օրուան կը զուգադիպի։ Արդ, կարելի է օրէնք մը հրատարակել, եւ 1928ի առաջին օրը իբր Ուրբաթ ընդունիլ։ Այս ձեւով, միայն Ուրբաթը տեղափոխուած կ՚ըլլայ, իսկ անուններ նոյնը կը մնան։

«Միայն պզտիկ սրբագրութիւն մը կատարելու է, օրերու օտար անունները թարգմանած ատեն.»

ՊՈԼՍՈՅ ՌՈՒՍԵՐԸ

Ինչպէս գրած ենք, Պոլսոյ ճերմակ Ռուսերը մինչեւ փետր. 8 պիտի մեկնին Թուրքիայէն։ Այս առթիւ զեկուցում կատարուած է նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան Պոլսոյ պատուիրակին, որ Ռուսերու խնդրով կը զբաղի։ Պոլիս հրատարակուող ռուսերէն թերթ մը, սակայն, յոյս կը յայտնէ թէ որոշումը պիտի փոխուի ու գէթ ատեն մը եւս թոյլ պիտի տրուի Ռուսերուն Պոլսոյ մէջ մնալու։ Թուրք թերթերը բացայայտօրէն կը հերքեն այս հրատարակութիւնները եւ կը թելադրեն որ Ռուսերը չխաբուին ու իրենց պատրաստութիւնները տեսնեն, յետոյ յանկարծակիի չգալու համար։

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄՐՑԱՆԻՇ

Միացեալ Նահանգներուն մէջ կարծես մրցում կայ ամուսնալուծում կատարելու։ 22 նահանգներու հրատարակած կանոնաւոր վիճակագրութեան համաձայն, վերջին մէկ տարուան ընթացքին ամուսնալուծման պարագաները չորս անգամ աւելի շատցած են, բաղդատմամբ նախորդ տարուան թիւերուն, բարձրանալով 42.000էն 175,000ի։

Այս տարուան առաջին եռամսեային, ամուսնալուծումներու դատերը արդէն հասած էին 310,000ի։ Միայն Միչիկընի եւ Նէպրասքայի նահանգներուն մէջ ամուսնալուծումները աւելի շատ են քան ամուսնութիւնները ։

ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՅ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ձիւն կը տեղայ քաղաքին վրայ. Ամենէն ծերուկ բնակիչն իսկ չի յիշեր որ ձիւն եկած ըլլայ Օգոստոսի մէջ քաղաքին վրայ։

∴ Իսկ Մոսկուայի մէջ հասարակածային տաք մը կ՚ընէ։ Կիրակի (երբ փարիզ անձրեւին տակ կը մսէր), Մոսկուայի ջերմաչափը հասաւ 30 աստիճանի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայ մը զոհ Սաքքօ-Վանցեթթիի

Մարսիլիայէն Օգոստոս 21 թուականով կը հեռագրեն.—

Երէկ ժամը 22. 30ին առեւտուր Վիքթօր Հիւկօ փողոցին մէկ սրճարանին մէջ Սաքքօ-Վանցեթթիի խնդրին առթիւ վէճ մը ծագեցաւ 31 տարեկան Սմբատ Գէորգեան (այլ անունով Միշէլ, անուն հայ բանուորի մը եւ անծանօթներու միջեւ։ Ցանկարծ ատրճանակի ձայներ լսուեցան եւ Հայը գետին ինկաւ ծանրապէս վիրաւորուած կռնակէն։ Անմիջապէս փոխադրուեցաւ Օթէլ-Տիէօ հիւանդանոցը, ուր մեռաւ քիչ վերջ։

Անծանօթ մարդասպանները յաջողեցան փախչիլ։

∴ Տեղական ուրիշ թերթեր ալ կը հաղորդեն այս լուրը, շեշտելով որ Գէորգեան սպաննուեցաւ Սաքքօ-Վանցեթթիի ի նպաստ կատարուած ցոյցերուն առթիւ ծագած կռիւի՛ մը ընթացքին։

ՄԱՍԵՀԵԱՆ ԽԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆ

Թէհրանէն կը հաղորդեն թէ պարսիկ խորհրդարանի հայ երեսփոխան Յովհաննէս խան Մասեհեան հրաժարական տուաւ։ Ժողովը ընդունեց։ Պարսիկ երեսփոխան մը ցաւ յայտնեց այս հրաժարման առթիւ, միեւնոյն ատեն աւելցնելով թէ Յովհաննէս խան շուտով կարեւոր պաշտօնի մը պիտի կոչուի։

Քանի մը օր հազիւ անցած, արդէն յայտնի եղաւ որ հայ պատգամաւորը ինչո՞ւ հրաժարած էր։ Պարսիկ կառավարութիւնը, ուզելով աւելի ամրացնել իր յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ, որոշած էր Մասեհեան խանը Լոնտոնի դեսպան կարգել։ Եւ որովհետեւ երեսփոխան մը չի կրնար միեւնոյն ատեն պաշտօնեայ ըլլալ, հարկ եղաւ որ հրաժարի երեսփոխանութենէ ։

Մասեհեան խան շատ ծանօթ եւ յարգուած անձնաւորութիւն մըն է Պարսկաստանի մէջ։ Ակէ առաջ տարիներով դիւանագիտական պաշտօն վարած է, իբրեւ դեսպանատան խորհրդական։ Քաջ անգլիագէտ է, եւ ծանօթ՝ իբրեւ Շէյքսփիրի թարգմանիչ։ Ուրիշներ ալ հայերէնի թարգմանած են Շէյքսփիրի գործերը, բայց ոչ մէկը կրցած է Մասեհեանի չափ հարազատ ու գեղեցիկ թարգմանութիւն ընել։

Յովհաննէս խան շուտով կը մեկնի Լոնտոն, ուր արդէն լայն կապեր ունի քաղաքական շրջանակներու հետ։

Նոր յետաձգումի յոյսեր

Պոսթընէն հասած վերջին հեռագիրները յոյս կը յայտնեն թէ կառավարիչ Ֆուլլըր դարձեալ պիտի յետաձգէ Սաքքօի եւ Վանցեթթիի մահապատիժին գործադրութիւնը։ Մահապարտներու փաստաբան Արթըր Հիլ նամակ մը ուղղեց կառավարիչին յայտնելով թէ դատին վերաքննութեան համար դիմած է Ուաշինկթընի դաշնակցային գերագոյն ատեանին, հետեւաբար մինչեւ այս վերջինին վճիռ արձակելը պէտք է սպասել։ Կառավարիչը շաբաթ օր իր ամառանոցը մեկնած ըլլալով, նամակը երկուշաբթի միայն պիտի կրնայ ստանալ եւ շատ քիչ ժամանակ պիտի ունենայ, վերջին պահուն յետաձգում մը հրամայելու համար։ Բացի այս դիմումէն, կը կարծուի թէ վերջին շաբաթներս աշխարհի բոլոր ծագերէն հասած բողոքի հեռագիրները եւս ազդած են կառավարիչին վրայ։

Կը յուսացուի նոյնիսկ որ Նախագահ Քուլիճ պիտի կրնայ միջամտել ի հարկին, ինչպէս Ուիլսըն ներում շնորհած էր 1917ին Քալիֆորնիոյ նահանգային ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուած Մունէյի եւ Պիլինկսի։

Սաքքօի կինը եւ Վանցեթթիի քոյրը բանտին մէջ այցելեցին իրենց սիրելիներուն։ Օր. Վանցեթթի Պոսթընի կարտինալ օ՚Քոննէլի դիմեց, խնդրելով որ իր եղբօր ի նպաստ միջամտէ կառավարիչ Ֆուլլըրի մօտ։

Ցոյցերը կը շարունակուին ամէն տեղ։ Ամերիկայի մեծ քաղաքներուն մէջ հսկողութիւնը աւելի եւս խստացուած է։ Բանտին շուրջ երեք շարք զինուորներ կը հսկեն, զինուած գնդացիրներով։ Կիրակի օր Փարիզի համայնավարները Սէն-Ժէրվէի մէջ մեծ ցոյց մը կազմակերպեցին։ Անձրեւին պատճառաւ շատ բազմութիւն չկար։ Ո եւ է միջադէպ չպատահեցաւ։ Հավրի մէջ Նաւահանգիստի բանուորները կիրակի ցոյց մը ուզեցին ընել։ Թաղապետութիւնը արտօնած չըլլալով, ոստիկանները ուզեցին ցրուել բազմութիւնը։ Կռիւ ծագեցաւ, վիրաւորուեցան 20 ցուցարար եւ 5 ոստիկան։ Ցոյցեր կատարուեցան նաեւ Մարսիլիոյ, Նիսի, Նիմի, Ավինիօնի, Ռուպէի եւ այլ գաւառներու մէջ։ Լոնտոնի մէջ 12.000 բանուորներ հաւաքուեցան Հայտ-Փարքի մէջ։ Գլասկօի, Պերլինի, Պրիւսէլի, Լիէժի, Քազապլանքայի եւն. մէջ միթինկներ եղան։ Արժանթինի եւ Մեքսիկայի մէջ բանուորները ընդհ. գործադուլ պիտի ընեն։

Մէկ միլիոն անպաշտպան մանուկ

«Ագշամ» կը գրէ թէ Թուրքիոյ մէջ կան մէկ միլիոն մանուկներ, բոլորն ալ անպաշտպան, եւ հանրային գթութեան կարօտ։ Միայն Պոլսոյ դպրոցներուն մէջ կան 10,000 տղաներ, որ միջոց չունին ամբողջ օրուան ընթացքին պատառ մը ուտելիք գտնելու։

Մանկապաշտպան ընկերութիւնը անցեալ տարի 80,000 տղոց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԶՈՎԱՅԻՆ ԶԱՅՐՈՅԹԸ ՄԵՂՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պուլկարիոյ Լովինիցա գիւղին մէջ երկարատեւ երաշտութեան պատճառաւ, ցորենի հունձքը, բանջարեղէններն ու պտուղները բոլորովին փճացած էին։ Գիւղին բնակիչները ատոր մէջ տեսան երկնային պատիժ մը եւ որոշեցին Աստուծոյ բարկութիւնը մեղմելու համար անոր ողջակէզ ընել իրենց մէջէն ամէնէն մեղաւորները։ Հաւաքուեցան գիւղին հրապարակը եւ մահուան դատապարտեցին երեք մեղաւորներ, որոնց առաջինը ապօրէն յարաբերութիւններ ունէր քենիին հետ, երկրորդը ծախած կաթին մէջ ջուր կը խառնէր, երրորդն ալ գիւղին երիտասարդներուն բախտախաղ կը սորվեցնէր։

Վճիռը գործադրուեցաւ անմիջապէս եւ տեղւոյն վրայ։

Իշխանութիւնները տեղեկանալով, ձերբակալեցին շատ մը մարդեր, որոնք պիտի դատուին իբրեւ մարդասպան։

ԱՒԵԼԻ ԲԱՐՁՐ ՔԱՆ ԷՅՖԷԼԸ

Պերլինի մէջ կը խորհին 1930ին բանալ շինութեանց տեխնիքական ցուցահանդէս մը, որ բաց պիտի մնայ ամբողջ 10 տարի։ Այս առթիւ գերման ճարտարապետները ծրագրած են իրենց արտակարգ շինութեանց կարգին հիմնել աշտարակ մը, որ պիտի ունենայ 500 մեդր բարձրութիւն, Էյֆէլէն 200 մեդր աւելի բարձր։

ԳԵՏՆՈՒՂԻ ՄԱՆՇ ԾՈՎԻՆ ՏԱԿ

Հին է ծրագիրը Մանշի ընդծովեայ գետնուղիին, որ պիտի կապէ Ֆրանսան Անգլիոյ հետ. համակրութիւններն ու խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին տարուէ տարի։ Գետնուղին, ճարտարապետական դժուարութիւններէ զատ, քաղաքական եւ զինուորական նշանակութիւններ ալ ունի։ Երբեմն զոյգ կը շրջի թէ կողմնակից մէկը հրաժարած է հետապնդելէ ծրագիրը։ Թայմզի մէջ երեսփոխան Լը Քրօքէ այս մասին կը գրէ.

«Եթէ ոմանք կը վախնան, որ գետնուղին Անգլիոյ պաշտպանութեան համար վտանգներ կը ներկայացնէ, թող մտածեն թէ բազմաթիւ միջոցներ կան, պաշտպանուելու համար արշաւանքի մը դէմ գետնուղիին ճամբով,— ջուրով ողողել, դադրեցնել մեքենաշարժ գործարանները Անգլիոյ մէջ, քանդել գետնուղիին ելքի միջոցները։

«Աւելի կարեւոր հարց մըն է զինուորական տեսակէտը։ Հարցը կը կայանայ ոչ թէ գետնուղիին դէմ պաշտպանութեան, այլ բուն իսկ գետնուղին պաշտպանելուն մէջ։ Որովհետեւ գետնուղիին կամարները, որոնք պիտի գտնուին ծովին յատակէն 30—35 մեդր վար, կրնան վնասուիլ ընդծովեայ ռումբերէն։

«Եւ սակայն կը յուսանք թէ անդրալպեան կողմը չպիտի յամառի ընդդիմանալ գետնուղիին շինութեան։ Որովհետեւ այս ճամբով պիտի մօտենան ու իրարու կապուին երկու ժողովուրդներուն յարաբերութիւնները ։»

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վերջին ապստամբական շարժումին մէջ յանցաւոր կը նկատուի նաեւ Փանկալոսի կինը, որ դատի պիտի կանչուի հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Բրէստ Յոնիսէի 15 Օգոստոսի վիճակահանութեան մէջ 50.000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը. 35,098 (1886ի պարտաթուղթերէն), 486,275 (1903) եւ 187,550 (1911)։

СССР.

ՍԹԱԼԻՆ - ԹՐՈՑՔԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ա.

Յուլիս 29—Օգոստ. 9 Կրեմլինի մէջ տեղի ունեցաւ համամիութենական կոմկուսի կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վերահսկիչ յանձնախումբի միացեալ նստաշրջանը: Օրակարգի ամէնէն կարեւոր հարցը «ընդդիմադիրներու վերջին ելոյթն ու ընկ. Զինովիէվի եւ Թրոցքիի կուսակցական կարգապահութեան խախտումն» էր:

Ինչ է անցած-դարձած նստաշրջանի չինական պարիսպներու ետեւը, տակաւին յայտնի չէ: Պոլշեւիկ թերթերը կը պահեն սովորական լռութիւն եւ հրատարակութեան կուտան միայն այն, ինչ որ ձեռնտու է կոմկուսի տիրապետող մեծամասնութեան համար: Բայց այդ նիւթերէն ալ կարելի է արդէն որոշ գաղափար կազմել, մանաւանդ եթէ աչքի առջեւ ունենանք արտասահմանեան մամուլի բրազեկ թղթակիցներու հաղորդած լրացուցիչ տեղեկութիւններն ու լուսաբանութիւնները:

«Իզվեստիա»յի, «Փրավտա»յի եւ օտար մամուլի տուած լուրերէն առայժմ կը պարզուի հետեւեալ պատկերը.—

Կոմկուսի կեդր. կոմիտէի եւ վերահսկիչ յանձնախումբի ընդհ. ժողովը, ինչպէս յայտնի է, կուսակցական նախապատրաստութեան մէջ վարչական գլխաւոր մարմինն է՝ համագումարէն ետքը: Ընդհանուր ժողովի վճռը պարտադիր է ամբողջ կուսակցութեան եւ փաստօրէն նաեւ Գ. Միջազգայինի համար: Ուստի եւ հասկնալի է այն արտասովոր եռուզեռը, որ պայքարող կողմերը ցոյց տուին ընդհանուր ժողովի նախապատրաստական շրջանին: Սթալին շարժման մէջ դրաւ կուսակցական ամբողջ մեքենան, մէջտեղ քաշեց իր բոլոր համհարզներն ու թիկնապահները եւ ամիսներ շարունակ գրգռեցուց շարքերը հրապարակային ժողովներով ու պատպարութեան բանաձեւերով ընդդիմադիրներու դէմ: Արդէ՛ն աւանդական դարձած ձեւ մը, որ կոմկուսը կը կիրարկէ ամէն անգամ, երբ պէտք կը զգացուի «հանրային յուզումը» բեմադրելու: Խորհրդային Միութեան բոլոր ծայրերէն Մոսկուա ծեծողին անհաշիւ բանաձեւեր՝ չափուած ձեւուած միեւնոյն կաղապարին վրայ, տաղտկալի դառնալու չափ միանման ու տխուր, որոնք նշանակութեան սիւնին կը գամէին ընդդիմադիրներու «երես առած» պետերը:

Իրենց կարգին Թրոցքի-Զինովիէվ ալ շարժման մէջ դրած էին բոլոր ընդդիմադիր ուժերը: Մէկ կողմէն Մոսկուա փութացին ընդդիմադիր դեսպանները՝ Քամենեֆ, Ռաքովսքի, Կրեստինսքի եւ ուրիշներ: Միւս կողմէն, բանաձեւեր ու դիմումներ պատրաստեցին եւ Մոսկուա ղրկեցին արտասահմանեան կոմկուսները, որոնցմէ շատեր կը համակրին Զինովիէվ-Թրոցքիի ուղղութեան: Յետոյ, երկրի մէջ ալ շատ մը տարրեր թէ՛ կոմկուսի եւ կոմսոմոլի մէջ եւ թէ կարմիր բանակի շարքերէն՝ ի նպաստ Թրոցքիի գրութիւններ ուղղեցին նստաշրջանին: Այս վերջինին մէջ ալ ընդդիմադիրներն ունէին բաւական թիւով կուսակիցներ:

Այսպիսով, երբ ընդհանուր ժողովը հասաւ օրակարգի «հրատապ» կէտին, կողմերն արդէն պատրաստ էին զիրար ռմբակոծելու: Թէ ձեւականօրէն ի՞նչ ընթացք տրուած է կռիւամարտը, ո՞վ է սկսած յարձակումը, ի՞նչ մեղադրականներ եւ պաշտպանութիւններ խօսուած են, լեզուապայքարը յարակից ի՞նչ ֆիզիքական «ներշնչումներով» առաջ տարուած է, հայհոյանքի ի՞նչ գոհարներ թափուած են — այդ մասին կը պահուի խորհրդաւոր լռութիւն: Ընդունուած բանաձեւէն եւ խորհրդային մամուլի յօդուածներէն յայտնի է միայն, որ Սթալինի կողմնակիցները պահանջած են հրաժարիլ ընդդիմադրական մոլորութիւններէ, եւ ընդդիմադիրները կտրուկ կերպով մերժած են: Ընդդիմադիրներու կողմէ նստաշրջանին կարդացուած է ընդարձակ գիր մը, որո՛ւն մէջ խտացուած են կեդր. կոմիտէի դէմ ուղղուած ամբաստանութիւնները եւ ընդդիմադիրներու պաշտպանած տեսակէտները: Այդ թուղթն ալ կը պահուի գաղտնի եւ միայն բանաձեւի ու զանազան յօդուածներու մէջբերուած ակնարկներէն ու կտորներէն կարելի է եզրակացնել, թէ ինչ միտքեր պաշտպանած են Թրոցքին եւ իր ընկերները: Բնորոշ է եւ այն, որ յիշեալ գիրը կարդացեր է ո՛չ թէ Թրոցքին կամ Զինովիէվը, այլ Եւտոքիմովի պէս երկրորդական դէմք մը, երեւի, ուզելով ա՛լ աւելի ուժգին ընդգծել այն միտքը, թէ ընդդիմադիրներու շարժումը քանի մը «նշանաւոր պետերու» գործ չէ, այլ ունի զանգուածային բնոյթ:

Ի՞նչ են ըսած ընդդիմադիրները ընդհանուր ժողովին մէջ: Բայց ամէնէն առաջ ի՞նչ է ըսած կեդր. կոմիտէն ընդդիմադիրներու մասին նախկին իր ամբաստանագրին մէջ:

Կեդր. կոմիտէի հայեացքները ամփոփուած են ընդունուած բանաձեւի մէջ, որ կը սկսի ընդդիմադիրներու գործունէութեան պատմականով եւ մէկիկ-մէկիկ թուելէ ետք անոր զարգացման փուլերն ու կուսակցութեան հանդէպ տուած յանձնառութիւնները, կը յայտարարէ թէ «ընդդիմադիրները չիրագործեցին եւ ոչ մէկը այն յանձնառութիւններէն, զորս ստանձնած էին կուսակցութեան հանդէպ եւ ոչ միայն չթուլացուցին հատուածական աշխատանքը, այլ, ընդհակառակը, կանգնեցան պառակտումի եւ նոր կուսակցութիւն կազմելու ճամբուն վրայ…: Ընդդիմադիրները յամառ կերպով շարունակեցին իրենց հատուածական գործունէութիւնը՝ աւելի եւ աւելի սուր կերպով սպառնալով կուսակցութեան միութեան»:

«Վերջին ժամանակներս, Խորհրդային Միութեան միջազգային կացութեան մէջ ծագած առանձին դժուարութեանց եւ չինական յեղափոխութեան ժամանակաւոր պարտութեան կապակցութեամբ, ընդդիմադիրներն իրենց գրոհը կուսակցութեան դէմ կեդրոնացուցին մեր միջազգային քաղաքականութեան գծին վրայ (Չինաստան, Անգլիա): Իբրեւ պատասխան Խորհրդային Միութեան սպառնացող վտանգին՝ ընդդիմադիրները դուրս եկան այնպիսի յայտարարութիւններով, որոնք կը պայթեցնեն կուսակցութեան աշխատանքը՝ յօգուտ զանգուածներու զօրաշարժին՝ պատերազմի վտանգին դէմ կռուելու եւ խորհրդային երկրի պաշտպանողական կարողութիւնը ամրացնելու համար: Յայտարարութիւնները կեդր. կոմիտէի թերմիտորական (*) այլասերման, ազգային պահպանողական ուղղութեան, կուսակցութեան կուլակային-ազգայնական գծի մասին եւ այն մասին, որ «բոլոր վտանգներէն ամենավտանգաւորը կուսակցական ռեժիմն է» եւ ոչ թէ պատերազմի սպառնալիքը: Խորհրդ. Միութեան պաշտպանութեան վերաբերմամբ միջազգային բանւորութեան կամքի թուլացման յանգող բոլոր այս յայտարարութիւնները Գ. Միջազգայինի Գործադիր կոմիտէի ընդհանուր ժողովին կողմէ գնահատուեցան իբրեւ «միջոց մը» պատերազմական վտանգի հանդէպ «դիմակաւորելու համար բանւորներու առջեւ սեփական դաւաճանութիւնը»:

«Այս ամէնը առաջ տարուեցաւ պարզ հակակուսակցական հատուածական աշխատանքով, որ վերջերս ընդունեց անթոյլատրելի ձեւեր… հատուածական գրականութիւն տալ ու տարածել ոչ միայն կուսակցութեան անդամներու, այլ եւ անկուսակցականներու մէջ, դասաւորել հատուածական խմբեր ու խմբակներ կազմել, խորհրդակցութիւններ հրաւիրել, 84ի խիստ հակակուսակցական յայտարարութիւնը տարածել՝ կուսակցութեան դէմ ուղղելով անլուր զրպարտութիւններ եւ ամբաստանութիւններ, ընկ. Թրոցքիի ճառը Գ. Միջազգայինի Գործ. Կոմիտէի 8րդ ընդհ. ժողովին մէջ, 1927ի Մայիսին, ուր անոր արարքը միաձայնութեամբ բնորոշուեցաւ որպէս հակակուսակցական եւ կոպիտ հատուածական քայլ, ընկ. Զինովիէվի ճառը 1927ի Մայիս 9ին ոչ-կուսակցական ժողովի մը մէջ, ուր անիկա անկուսակցականներուն առջեւ գանգատեցաւ կուսակցութեան եւ անոր ղեկավար մարմիններու մասին, խախտելով պոլշեւիկ կուսակցութեան բոլոր աւանդութիւններն ու կուսակցական տարրական կարգապահութիւնը: Վերջապէս, կեդր. վերահսկիչ յանձնախումբի նիստին, 1927 Յունիսին, ընկ. Թրոցքին բոլորովին չլսուած զրպարտիչ ամբաստանութիւններ ուղղեց կուսակցութեան հասցէին, թէ անիկա մատնուած է թերմիտորութեան:

Այս բոլորով «ընդդիմադրութիւնը, իր հատուածական յարձակումներով կուսակցութեան դէմ, առարկայօրէն կը դառնայ կեդրոն մը, որուն շուրջ կը հաւաքուին հակակուսակցական եւ հակախորհրդային ուժերը եւ որուն քայքայիչ գործունէութեան վրայ արդէն իսկ սկսած է յոյսեր դնել ներքին եւ արտասահմանեան հակայեղափոխութիւնը»:

«Ընկ. Թրոցքիի եւ Զինովիէվի վերջին ճառերն ու քայլերը ցոյց կուտան, որ նախազգուշացման բոլոր միջոցները սպառելով հանդերձ, կուսակցութիւնը չկրցաւ հարկադրել ընդդիմադիրներու պետերը իրապէս ենթարկուիլ կուսակցութեան կամքին, որ ընդդիմադիր պարագլուխները դռնէկօրէն եւ հետեւողական կերպով կը խախտեն կուսակցական կարգապահութիւնը, որ պարտաւորիչ է կուսակցութեան իւրաքանչիւր անդամի համար, ով որ ալ ըլլայ ան, որ ընդդիմադիրները՝ կեդր. կոմիտէի ընդդիմադիր անդամներու ղեկավարութեան տակ կը զարգացնեն հատուածական աշխատանքը, կը քայքայեն կուսակցութեան միութիւնը եւ կը նպաստեն պառակտումի»:

Իսկ ի՞նչ կ'ըսեն ընդդիմադիրները: Կը տեսնենք յաջորդով:

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

(*) Թերմիտոր Ֆրանսական յեղափոխութեան ամառուան ամիսներէն մէկն էր: Թերմիտոր 9ին տապալեցաւ Ռոպէսփիէռի բռնապետութիւնը եւ վերջ գտաւ կարմիր տեռրը:

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ առեւտրական սենեակին նախագահը Թուրք թերթի մը կը յայտարարէ թէ ապրուստի գինը, բաղդատելով նախապատերազմեան գիներուն հետ, 2500 անգամ աճած են: Որովհետեւ նախ, դրամագլուխը կը պակսի, եւ վաճառականները մեծ տոկոսներով փոխ դրամ կ'առնեն, տոկոսները կը բարդեն ապրանքին վրայ եւ գինները կը բարձրանան:

Յետոյ, ապրանքները զանազան ձեռքերէ կ'անցնին եւ միջնորդ-վաճառորդները կը բարձրացնեն գինները:

Հացն ալ կը սղէ, որովհետեւ նոր բերքերը չեն հասած եւ դուրսէն ալիւր չի բերուիր: Միսը կը սղէ, որովհետեւ սպանդանոցը 25 դրշ. կը գանձէ իւրաքանչիւր օխային:

Ձկնորսութիւնը շատ նախնական է, եւ Պոլսեցին լաւագոյն այս սնունդը հետզհետէ կը սղի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՍԱՔՔՕ եւ ՎԱՆՑԷԹԹԻ

ՓԱՐԻ, Նոր Արաքս, 16 Օգոստ.

Իտալական մամուլը, ամէն կողմէ, գթութիւն կը հայցէ Սաքքօի եւ Վանցէթթիի համար: Գթութենէ աւելի արդարութիւն: Ոչ թէ կոչ մը ամերիկացի դատաւորներուն բարի սրտին, այլ խնդրանք մը որպէսզի արդարութիւնը կատարուի երկու իտալացի անմեղներու համար: Սաքքօ եւ Վանցէթթի չեն կրնար, ամէն պարագայի մէջ, մեռցուիլ: Այսպիսի դատապարտութիւն մը քաղաքական մահ պիտի նշանակէր ու թերեւս բաղդատօրէն աւելի նախընտրելի պիտի ըլլար ելեքտրական աթոռ:

Արդարութիւն, ու ո՛չ թէ գթութիւն: Ահա թէ ինչ կը խնդրեն իտալացիները իրենց երկու տարաբախտ հայրենակիցներուն համար: Եթէ ամերիկացի դատաւորները առկախ պահեցին իրենց վճիռը վեց տարիներ — Սաքքօ եւ Վանցէթթի ձերբակալուեցան 5 Մայիս 1920ին եւ մահուան դատապարտուեցան 1921ի Յունիսին — կը նշանակէ որ գոնէ իրենց խղճմտանքը հանգիստ ըլլալէ հեռու էր, որ լուրջ կասկածներ այս երկու իտալացիներու յանցապարտութեան մասին՝ կը խռովէին իրենց միտքը, Սաքքօի եւ Վանցէթթիի դատապարտելիութեանը մասին:

Ու իրաւամբ, կը բաւէ կարդալ պարզ քրոնիկը դատավարական տարօրինակ դէպքին, համոզուելու համար որ Սաքքօ եւ Վանցէթթի անմեղ են ու չեն գործած այն կրկնակի ոճիրները, զորս Մասաչուսէթի արդարութիւնը իրենց վերագրեց բողի մը ու անհաւատարժանի միտքով ցածոգի մարդու մը պարզ վկայութեամբ.

Տարօրինակ դատ: Հարիւրաւոր վկաներ կ'ըսեն ու կը հաստատեն երդմամբ, լուրջ եւ վստահելի վկայութիւններ (ինչպէս օրինակ, Պոսթընի իտալացի հիւպատոսինը որ յայտարարեց դատավարութեան միջոցին թէ ոճիրին ժամուն ամբաստանուածներէն մին՝ Նիքոլա Սաքքօ իր գրասենեակը կը գտնուէր անցագիր խնդրելու), որոնց կարեւորութիւն չտրուիր, ոստիկանութեան պաշտօնեաներ որոնք կը խոստովանին սուտ վկայութիւն ըրած ըլլալնին, ու կարելի է շարունակել այսպէս... բայց ի՞նչ օգուտ: Յայտնի չէ՞ միթէ դատաւոր Թէյըրի վճիռին մէջէն որ կ'ուզուի հաւատալ, առանց լուրջ ու անվիճելի ապացոյցներու, երկու իտալացիներ, երկու գործաւորական կազմակերպիչներ ու նաեւ — ինչո՞ւ չըսել — երկու անիշխանականներ.

Անիշխանականներ: Օ՜ ահաւոր բառը: Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ կարգ մը իտալացի գաղթականներու անիշխանականութիւնը հարկ չկայ կրկնելու հոս: Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ երկու տարաբախտ մարդոց անիշխանականութիւնը, յստակօրէն ըսուած է Վանցէթթիի մէկ նամակին մէջ ուղղուած ամերիկացի օրիորդի մը,— Նամակ զոր Վանցէթթիի ընտանիքը այս օրերս ցոյց տուած է Թօրինօյի լրագրողի մը: Ահա՛ նամակը.—

«Անցեալի մէկ փոքրիկ ծանօթութիւնը, կեանքին մէկ ցաւագին փորձառութիւնը տուին ինծի, շատ մը ուրիշ մարդկային արարածներու գաղափարներէն տարբեր գաղափարներ: Բայց ես կը փափաքիմ համոզել իմ նմաններս որ միայն առաքինութեամբ ու պարկեշտութեամբ կարելի է մեզի համար հասնիլ երջանկութեան: Ես կը քարոզէի, կ'աշխատէի: կը տենչայի բոլոր հոգիով որ հանրային հարստութիւնը պատկանի ամէն էակի, ինչպէս ան պարտի ըլլալ ամէնուն աշխատանքին պտուղը…: Բայց ասիկա գողութիւն չի նշանակեր, ու ոչ ալ ես այնքան անմիտ եմ հաւատալու որ յեղափոխութեան մը համար աւազակութիւնը օգտակար եւ հարկաւոր ըլլայ: Յեղափոխութիւնը տոլարներու չի կարօտիր: Հարկաւոր է սէր, զոհողութիւն, խղճմտանք՝ պէտք է աւելի գիտակցութիւն քան բարութիւն: Այս ամէնը պէտք է քննուին հոգիներուն մէջ, ու դէպի եղբայրութեան մը գաղափարը արթնցած սրտերուն մէջ պէտք է որ անոնք մեծնան:»

Ու կ'աւելցնէր, որ ինք կը հետեւէր Սուրբ Ֆրանչէսքօի, Ցանթէի եւ Թոլսթոյի վարդապետութեանց ու կը սիրէր Չինչիննաթօի եւ Կարիպալտիի օրինակը:

Մարդիկ, որոնք երջանիկ ըլլալու համար կը գոհանային երգիքով մը, քիչ մը հացով ու քանի մը գիրքով, չեն կրնար իսկապէս ոճրագործներ ըլլալ, ու մանաւանդ գողութեան նպատակով ոճրագործներ:

Ասիկա հասկնալու էին Մասաչուսէթի դատաւորները: Թերեւս, տակաւին անոնք կը հաւատան որ իտալացի գաղթականը իր գրպանը ունի միշտ դանակ մը, գող ու դրամաշորթ, ու չեն տեսներ- չեն ուզեր տեսնել, հարստութեան ու աշխատութեան այն ահագին առաքինութիւնները, զորս ամէն օր իտալական գաղթականութիւնը՝ ծաղրուած ու անարգուած՝ կը տանի ոչ թէ միայն Միացեալ Նահանգներուն, այլ ամբողջ աշխարհի:

Ու ահա՛ թէ ինչու ամէն իտալացի կասկածելի է. ամէն իտալացի «յեղափոխական» է, ու յետոյ բոլորովին կարող ու ընդունակ նկատուած ոճիր գործելու…: Տասնեակ մը տարիներէ ի վեր, Ամերիկացիները, նոյնիսկ զարգացած դասակարգերը, այս սխալ ու տխմար գաղափարը ունին իտալացի աշխատաւորներու մասին: Չտեսնուեցա՞ւ միթէ որ Ուիլսըն իսկ օր մը գրեց թէ կը նախընտրէր չինացի գաղթականները՝ իտալացիներէն: Ինչո՞ւ զարմանալ ուրեմն, եթէ դատաւոր Թէյլըր մահուան դատապարտեց, առանց ապահով փաստերու, Սաքքօն եւ Վանցէթթին: Երկու «յեղափոխականներ» չէի՞ն միթէ: Այն ատեն, ինչո՞ւ ուրեմն կասկածիլ իրենց յանցաւորութեան մասին: Իտալացիները կ'ուզեն հաւատալ սակայն որ այս ոճիրը չպիտի գործուի: Կը հաւատան որ Ուաշինկթընի հայրենիքը պիտի խնայէ այս երկու անմեղ իտալացիներու կեանքին: Բայց ո՛չ թէ գթութեան անունով, այլ արդարութեան: Անոնց մահը պիտի ըլլայ այն ամենամեծ ոճիրներէն մին որոնցմով չպիտի արատաւորուի ամերիկեան մեծ ու ազնիւ ազգը:

Սաքքօի եւ Վանցէթթիի ազատումը պիտի յիշեցնէ միշտ Ամերիկացիներուն իտալացի աշխատաւորները յարգելու եւ ընդունելու պարտականութիւնը, ու զանոնք նկատելու իրենց հաւասար, իբր հարստութեան անսպառելի արտադրողներ, իրե՛նց հարստութեան: Ու իտալացիներուն պիտի սորվեցնէ պաշտպանել իրենց գաղթական եղբայրներուն կեանքը եւ նիւթական ու բարոյական շահերը: Ամէնուն համար այս դատական ահաւոր սխալը օգտակարութիւն մը պիտի ըլլայ:

Արդարութի՛ւն ուրեմն, եւ ո՛չ թէ գթութիւն, ահա՛ ինչ որ կը պահանջէ Սաքքօի եւ Վանցէթթիի համար, ազատ ու մեծ Ամերիկայէն՝ իտալացի ժողովուրդը:

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՔԷՍԱՊԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻ

Սուրիոյ մէջ, Միջերկ ն ծովի ափին, Որոնդէս գետի հարաւ. մինչ բով եւ անընդհատ պաշտպանուած հայկական եւ մէկ գիւղեր հնամենայ ժամանակներէ ու ջուրին կառչած:

Քէսապը կեդրոնական նամեծ գիւղն է, 1800 թեամբ, որ իր մէջը լերկ ժայռէ կազմուած կան Կասիոս լերան կ'իջնէ միւս գիւղերուն

Այս գիւղերն են.— սապ, բ) Գալատուրան, նարճըգ. դ) Ներքին Էքիզ-Օլուգ, զ) Սեւ Աղբ Քէրքէնէ, ը) Ջաթալ Տիւզ-Աղաճ, ժ) Գաշ-Օր

Այս տասը գիւղերը նոյն Իսկէնտէրունի մէջ, եւ իրենց վարչական րոնը Անտիոքն է:

Գիւղերու ներքին հեկողը միւտիրն է, որ Քէսապի մէջ: Կայ նաեւ գիւղ՝ Գազճըղազ, որ նուր Ալէվիներու մէջ, սահմանի վրայ ուած է Լաթաքիոյ

Բոլոր գիւղերու թեան թիւը կը հասնի

Պատերազմի ընթացք կական այս գիւղախումբ պէս տեղահանեցին րը, եւ ժողովուրդը համայի կողմերը, չափ զոհուեցաւ եւ մէն յետոյ միայն չութեան կենդանի մը վերադարձաւ իր գիւղ

Գիւղացիութիւնը հող է: Կը զբաղի գիւղ ութեամբ: Ժողովուրդը կան հարկերու ծանրութ թեան (խօսքը միայն ժամանակուան մասին սակաւահողութեան քով մեծ քանակութեա գաղթէ մասնաւորապէ րիկա: Շատ բնորոշ գիւ նկատուի գիւղացիութե — տեղացիութեան կարեւ ցումն է այդ:

Երիտասարդութիւնը մանաւանդ երկար սատարութեան մէջ պայման կը վերադառնա ժայռոտ երկիրը եւ կ'ամուսնանայ ու տուն դառնալ: Հայրենիքի մէջ բուռ մը ժողովուրդին մէ վառ է եղած: Դպրոցն մաշեր են հայերէն լեզ առաջ է եկեր իւրայատուկ սապերէնը, որ խառնուր ..., ..., ..., կերէնի: Հայկական դպրոց ցանցը վերակենդանացուց արդէն հայերէն լեզուն

Քէսապի շրջանի բոլոր դերը դպրոցներ ունին՝ կու բացառութեամբ: ցիութիւնը՝ չփուած երկիրներու ժողովուրդ հետ, լաւ յատկութիւններ միայն, որ փոխադրեր հայրենիքը եւ կը կարող նայ արմէքաւորել դաստ կութեան ու կրթութեան նակութիւնը:

Վերջերս ժողովուրդը լուրջ հոսանք մը սկսած րենց զաւակներուն համար նական կրթութիւն տալ րութի համալսարաններ կը տեսնէք այժմ նաեւ ցիները:

Բացի դպրոցական տութիւններէ, այս գիւ մէջ, յատկապէս Քէսապ հիմնուած է գրադարան ցարանը՝ կանոնաւոր նիրն ու պարբերաթերթե սեր են նաեւ այս լեռներ տարները: Եւ, վերջապէս չեն մուտք գործեր գիրն կանութիւնը, որ իւրայ թեւեր ունին:

Մեր կեանքի դժնդակ մաններ որտե՞ղ է, ատեղծած հայութեան կազմակերպական կայ քայող հակամարտութի Քաղաքական կուսակցութի րու սուր պայքարներ գ չունին,— ուրախալի է խոովկանութիւնը իր ակ

Յարանուանութիւններ

կերպով սահեցած են իմ ու քու եկեղեցին եւ միայն Քէսապի մէջ հինգ եկեղեցի կայ, որոնց զանգերու զօղանջը ամէն օր գնդացով կը լեցնէ լեռներն ու խոր ձորերը։ Եւ դաւանական հին. ձորերը ... բաժնուած ժողովուրդը ... կը պայտէ. աշխատանք կը փակէ, ու կը ջլատէ իր տնտեսական ու բարոյական ուժերը։

Ուրախալի է անշուշտ, որ հասնող փիտակից սերունդը արդէն ճիգ կը թափէ ժողովուրդի բոլոր ուժերը ի մի խմբելու եւ կարելի է ըսել թէ որոշ չափով յաջողած է։

* *

Զարմանալի տարագրութեան հետեւանքով, տաճկի քանդող յեզքը աւերած ու տակնուվրայ էր բրած նաեւ Քէսապի շրջանը։ Ժողովուրդը նոր վերադարձած տարագրութենէն, հիւծուած ֆիզիքապէս, խորտակուած մտամբ բարոյապէս, ապագայի քաղաքական անորոշ հեռանկարը միշտ աչքի առջեւ, սպասողական վիճակ կ՚ապրէր։ Հազիւ քարը քարի վրայ էր դրած որ գլուխ դնելու տեղ ունենայ։

Այս երեք տարիներուն սակայն, տնիկա որոշ չափով հանգստացաւ, իր ուժերը հաւաքեց, համոզուեցաւ, որ Ֆրանսան, ինչ է, ենթարկուեցաւ Սուրիոյ մէջ որոշ սատանուներու, բայց այս երկիրը նա այլեւս լքող չէ։

Եւ աշխատանքի սկսաւ գործել Հայու ճինարար ձեռքը։ Գեղեցիկ պարտէզներ, սիրուն այգիներ՝ ժայռերու կատարներէն։ Սալայատակ փողոցներ, մաքուր խանութներ, արհեստանոցներ՝ կարգին ու սարքին՝ Քէսապի մէջ։ Շաբաթը 1 անգամ շաբաթ օրերը, շուկայ կայ Քէսապ։ Շրջակայ բոլոր գիւղերը՝ հայ թէ օտար — տաճիկ, ալեվի — կուգան շուկայ մթերքներու փոխանակութեան կամ առեւտուրի համար։

Կառուցուած են արդէն երկյարկանի նոր կառավարական տուներ։ Ժողովրդի ապրուստը որոշ չափով կանոնաւորուած, նիստ ու կացը վայելուչ։ Հին վէրքերը սպիացած... այստեղ եւ այնտեղ՝ հառ ու կէնա դեռ կը մնան փլատակները եւ կը յիշեցնեն տաճկական դղուելի բարբարոսութիւնը։

Ժողովուրդը մեծ դժուարութիւններ կը կրէ, կանոնաւոր հաղորդակցութեան միջոցներու պակասէն։ Ալեքսանտրէթի ուղեւորութիւնը վերջերս սկսած է խճուղիի կառուցումը, Լաթաքիայէն դէպի Քէսապի շրջանը։

Նաեւ այդ շրջանի հայութիւնը կ՚ապասէր հնագարեան կածաններէն եւ ջորիներու պատմական երթեւեկութենէն, որ կը տեւէ Քէսապէն մինչեւ Լաթաքիա՝ Ալէփինէրու ուղեւորութեան մայրաքաղաքը, 14 ժամ, իսկ Անտիոք 6 ժամ։ Ձմեռուան պատճառ կը դառնայ երկրի բարգաւաճման եւ այդ շրջանը թերեւս դառնայ նաեւ ամառանոցի մը գով ու առողջ կլիմայով։

(Շ.) Ա. ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՃԱՄՓԻՈՆ ՆԻԱԶԻ...

Պոլսոյ մէջ, Նիազի անուն մէկը, կ՚որոշէ գողութեան բոլոր մրցանիշերը կոտրել... Թափել։ Կամքի ամէն մարդ, իր ուխտը ընելէ վերջ, գործի կը սկսի։ Իր նախաքայլը կ՚առնէ Գաքըր քէօյէն։ Ալարանք մը մտնելով գորգ ու գոհարեղէն կը թռցնէ։ Այս յաջող սկզբնաւորութենէն քաջալերուած, կ՚անցնի Սամաթիա։ Կը վերցնէ բաւական ոսկի եւ ձուկ։ Ոստիկանները կը քնանան։ Նիազի եէնի Գաբու կ՚անցնի եւ գիւղին կէսը կ՚առնէ իր հետ կը տանի։ Ոստիկանները անոյշ անոյշ երազներ կը տեսնեն։ Գում-Գափուի մէջ միր ճերմակ ժողովուրդին աչքերը կապելով շուկայ մը իր մէջքին կը կապէ ու կէտիկ փաշայի գարիվերէն կը բարձրանայ։ Ոստիկանները կը խռկան։ Կէտիկ փաշայի մէջ դրամարկղներ կը կոտրէ... ինչպէս ոտքը կը կոտրեն ընկոյզ։ Ոստիկանները գող կը բռնեն... երազի մէջ։ Նիազի կ՚երթայ Բէյօղլու, ու կնիկ կը փախցնէ դէպի Շիշլիի բարձունքը։ Ոստիկանները քունէն կ՚արթննան՝ քանզի փախցուած կինն, էն մէկը կը պատկանի իրենց։ Նիազի կ՚երթայ Պէշիկթաշ ու քանի մը ծոցի կը զարնէ... գաղափարի համար։ Ոստիկանները երեսնին կը լուան։ Նիազի Միջագիւղի մէջ Հրեաները ու Արնաւուտ գիւղի մէջ Յոյները կը թեթեւցնէ։ Ոստիկանները նամազ կ՚առնեն։ Պէյքոզի մէջ՝ 7500 ոսկի պարունակող ծղթապանակիմը «քալէ՛ երթանք» կ՚ըսէ, երկու մասերով։ Ոստիկանները կը նախաճաշեն։ Նիազի Րումէլի Հիսարէն մինչեւ Թարապիա բաւական շէնքերու, պանդոկներու եւ պաշտօնական գրասենեակներու այցելութիւն տալէ վերջ կը յառաջանայ մինչեւ Պէօյիւք Տէրէ։ Ոստիկանները սուրճ կը խմեն։ Պէօյիւք Տէրէն ու Նէնի Մահալլէն լաւ մը մերկացնելէ վերջ՝ գեղուհիի մը հետ լեռ կը քաշուի։ Ոստիկանները կը ծխեն։

Նիազի բաւական ժամանակ լեռը ծանգիստ նիստ մը կ՚ընէ։ Ոստիկանները կը շարժին։ Նիազի ու գեղուհին ձանձրանալով, Վոսփորի ասիական եզերքը կ՚անցնին։ Ոստիկանները կը քալեն։ Երկուքը միասին Պէյքոզէն մինչեւ Գասըմփաշա պտոյտ մը կ՚ընեն։ Ոստիկանները վերջապէս քայլերնին կը քանան։ Նիազի ու քաղկամուհին մինչեւ Գարթալ կը յառաջանան, դիւթական զօրութեամբ մը բոլոր գոհարները իրենց քաշելով։ Ոստիկանները կը վազեն։ Նիազի կինը շալակը առած, լողալով կ՚անցնի մեծ կղզի։ Ոստիկանները կը թիավարեն։ Նիազի ու գեղուհին Ղալաթիա։ Ոստիկանները եռանդուն կը սուրան։ Նիազի կը ... վերը ... կ՚անցնի ... թաշ։ Ոստիկանները կը թեւածեն։ Նիազին յառա՛ջ։ Ոստիկանները նոյնպէս։ Նիազի ոստումներ կ՚ընէ։ Ոստիկանները շնչահատ։ Նիազի լեռն է։ Ոստիկանները կը պաշարեն։ Նիազի... Թակարդն է, մուկի նման։ Նիազի մուկ մը չէ սակայն. արծի՛ւ է ան։ Իր հետ բանտ կ՚առաջնորդուին բանակ մը մարդիկ։

Նիազիի գողութիւններուն թիւն է ճիշդ 145, մէկ տարուան մէջ։ Ուրեմն գողութեան չամփիոնն է։

Եթէ ուրիշ ազգեր զանազան ճիւղերու մրցանիշերը կը կոտրեն, Թուրք մըն ալ գողութեան մրցանիշը կը կոտրէ։ Չէ որ արդէն Թուրքերը կոտրելու մէջ ընդունակ են։ Ես վստահ եմ որ դեռ շատ բաներ կրնան կոտրել, եթէ սակայն չկոտրած բան մնացած է իրենց ձեռքերուն մէջ։

ՌՈՆԱԼ ՎԱԼԵՐԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ՁՐՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութենէն ստացանք երկար գրութիւն մը, իբրեւ պատասխան Երեւանի 274 թիւին մէջ Յ. Սուճեան ստորագրութեամբ գրութեան մը։ Կուտանք ամփոփումը։

Ցիշեալը գրպարտելէ առաջ լաւ կ՚ընէր իր Ազգ. Միութեան վարչութեան անդամակցութեան օրով, Ազգային Միութեան հաշուոյն տրուած ներկայացման առթիւ ծախսած տոմսերէն կորզած 50 ֆրանքը վճարէր։ Դեռ չէ մաքրած այդ հաշիւը, հակառակ քանիցս եղած ազգարարութեան։ Գալով Ազգ. Միութեան վերագրած սուտերուն — Տեղւոյս Ազգային Միութիւնը կազմուած է ոչ թէ երեք տարի առաջ, այլ 3 Օգոստոս 1925ին. ինքն ալ նախաձեռնարկներէն մէկն էր եւ իր թեկնածութիւնը անուրջի էր գրած։ Ոչ թէ ատենապետ այլ եղած է պարզ անդամ, մինչեւ այն օրը՝ երբ Հօկի ատենապետ դարձաւ, հակառակ որ դեռ այդ օրերուն Սէն Շամօնի Ջարգացական Միութեան ներկայացման՝ հայկ. եռագոյնը հպարտութեամբ եւ խորին յարգանքով ողջունած էր։

2.— Ազգ. Միութեան օգտակարութիւնը կ՚ուրանայ անոր համար, որ ձայնէ զրկուած ըլլալուն, եռամսեայ համարատուութեանց առթիւ կազմուած ընդհանուր ժողովներէն իբր թէ անտեղեակ է... Ընդհակառակը, բացի արտակարգ ժողովներէն, ամէն Ուրբաթ Ազգային Միութիւնը ունեցած է իր կանոնաւոր նիստերը եւ երկու տարուան ընթացքին ժողովուրդի ձայնով կատարուած են վարչական ընտրութիւնները։

3.— Ազգ. Միութիւնը ո՛չ մէկ ատեն ի հաշիւ գաղթականական շէնքի սանդիմ չէ տուած, այլ տեղւոյս Հայ Արիներուն խնդրանքով, վստահելի անձի մը երաշխաւորութեամբ փոխատուութիւն մը ըրած է եւ ան ալ գանձած է Յուլիս 16ին։

4.— Գործադուլներու մասին ալ վարչութիւնը իր ամէն կարելի միջոցները գործադրած է եւ յետոյ, ըլլայ տեղւոյս պաշտօնական իշխանութեան եւ ըլլայ Կեդր. Վարչ. եւ մասնաւորապէս փարիզ՝ Բարեգործական Միութեան հետ դիմումներ կատարած է եւ դեռ աւելին...

Պարոնը կը յիշէ երախտարդի մը բանտարկութիւնը — Ըրդեօք գիտէ՞ ըրա. Ազգ. Միութիւնը 300 ֆր. վճարելով փաստաբանի մը, որպէսզի անպարտ արձակել տայ կալանաւորուած հայրենակից մը Ամիսներ յետոյ պաշտպան փաստաբանէն 175 ֆր.ը եւ վերադարձուեցաւ, իսկ մնացեալ 125 ֆր.ը ենթական սիրով ընդունեց վճարել։

5.— Իբր թէ Ազգ. Միութիւնը Ջմայր ու ծանակ է եղած. — Ներկայիս մօտ 100 հայրենակիցներու նոր ընտրութեան արձանագրութիւնը ուժգին ապտակ մը չէ՞ արդեօք...

6.— «Ֆրանսահայ տան» համար «Հօկ»ներու ձեռնարկած հանգանակութեան խեղկատակ արգիւնքին տեղեակ ենք բացատրութեան պէտք չկայ։

7.— «Շիրակի» տպետական ժողովրդային Հանգանակիչ Յանձնախումբին օրակարգի արձանագրութիւնները բնա՛ւ չեն համաձայն «Հօկ»ի նախաձեռնող ըլլալը։ Յուլիս 24ին հաշուեհատուութեանց պահուն՝ Հանգանակիչ Յանձնախումբի անունով տրուած Սինէմայի տոմսերու անյայտացման գեղծումին մասին չկրնալով բացատրութիւն տալ, պարոնը, ներկաներէն անպատուուած՝ խուսափ եւ համր, վատօրէն ժողովէն հեռացաւ։

Ահա իրականութիւնը։

(Անիք)

ՉՈՐՍ ԱՍՏՂԵՐ ԵՐԵՒՑԱՆ

Շիքակոյի աստղաբաշխական դիտարանը կարեւոր գիւտ մը ըրաւ, երեւան հանեց չորս նոր աստղեր, որոնք 250 անգամ աւելի մեծ են, քան արեւը, եւ որոնք այնքան հեռու են երկրէն, որ 500 տարի պէտք է, որպէսզի իրենց լոյսը հասնի մինչեւ մեզի։ Այս հեռաւորութեան պատճառով էր, որ անծանօթ մնացած էին մեզի եւ ամէնէն կատարելագործեալ հեռադէտներուն։ Շիքակոյի աստղաբաշխները, նորահնար հեռադէտի մը շնորհիւ միայն յաջողեցան տեսնել եւ 48 լուսանկարներ հանել չորս աստղերէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

Հայ արիները կը շարունակեն իրենց բանակումը խիստ հաճելի կերպով, հակառակ եղանակի վատութեան։ Բանակավայրին կոկիկութիւնը հիացում կը պատճառէ բոլոր օտարներուն, որոնք կ՚այցելեն հոն։

Անգլիացի շրջանային խմբապետ Փրոֆէսօր Մուր մեկնելէ առաջ, ազդուած այն աքանչելի տպաւորութենէն, որ գործած էին իր վրայ հայ արիները, զանոնք հրաւիրեց Անգլիա՝ յառաջիկայ տարուան համար։ Իբրեւ բանակավայրի ծախք, օրական միայն 6 ֆրանք պիտի գանձուի հայ արիներէն, միւս բոլոր ծախքերը անգլիական կոմիտէն պիտի հոգայ։ Գալով ճամբու ծախքին, Տօքթ. Մուր առաջարկեց «Լոնտոնի ճամբորդութեան համար» ֆոնտ մը բանալ եւ ինք առաջինը արձանագրուեցաւ, վճարելով 100 ֆրանք։

Կը յուսանք որ 1500 ֆր.ի մօտ գումարը պիտի գտնուի մինչեւ յառաջիկայ տարի, շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան եւ հայ արիները լաւ բանակում մը ընելով Լոնտոնի մօտ, միեւնոյն ժամանակ մեծ պրոպագանդ մը ըրած պիտի ըլլան հայութեան։

Եթէ այս ճամբորդութիւնը յաջողի, առաջին անգամը պիտի ըլլայ որ հայ արիներու խումբ մը Լոնտոն այցելէ։ Հայ սկաուտները յարգանքի այցելութիւն մը պիտի կատարեն սկաուտութեան հիմնադիր զօր. Պէյտըն Փաուլի։ Ահա փաստ մը եւս հայ արիներու արժէքին։ Կը յուսանք որ նիւթական խնդիրը կարգադրուելով Փարիզէն, հայ արիները մինչեւ Լոնտոն կ՚երթան յառաջիկայ տարի, հոն ալ պանծացնելու հայ եռագոյնը, ծանօթացնելու անգլիացիներուն հայ սկաուտութիւնը։

Մ. ԳՈՒՐԳԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԳԻՒԼՈՒԱԾ Է ՄՆՈՒՆԻԼ— Անգլիոյ մէջ Մէրրիման զանազան առիթներով երեք անգամ փորձեց անձնասպան ըլլալ, սակայն միշտ չէր յաջողեր եւ ողջ կը մնար։

Անցեալ օր ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զայն եւ վեց ամսուան բանտի դատապարտեց, թերեւս անոր համար որ անգիր աշխարհ երթալու համար տօմսակ չէր առած ոստիկանութենէն։

ՀԻՆ ՀԸՇԻՒ — Կարիէ ընդհանուր պատերազմի ժամանակ փայլուն կռիւներ կատարեց Սոմի ճակատին վրայ։ Օր մըն ալ, պատերազմի դաշտին վրայ, փոխեց իր անձագիրը ընկերոջ հետ, որ զարնուած ու մեռած էր Ցետոյ փախաւ։

Ջին. իշխանութիւնները իբրեւ պատերազմի ճակտին վրայ մեռած, գիւղին մեռելներու յուշարձանին վրայ քանդակեցին իր անունն ալ, մինչդեռ Կարիէ անցած էր Սպանիա, ուր խանութ բացաւ, դրամ վաստկեցաւ եւ վերջերս դարձաւ Ֆրանսա Հաստատուեցաւ ուրիշ գիւղ մը, գործ մը բացաւ ժամանակ առ ժամանակ կ՚երթար կնոջ քով, միշտ պահելով իր վրայ մեռեալին թուղթը։

Գաղտնի ոստիկան մը հասկցաւ խաբէութիւնը եւ ձերբակալեց նահատակը, որ պատերազմէն ի վեր գասալիք էր։

ԳԻՆԵՄՈԼԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ— Երկու աղջիկ, կին մը եւ միականի մարդ մը սաստիկ կը վիճէին Փիւփիւսի ծառուղիին վրայ։ Յանկարծ միականին ատրճանակը հանեց եւ կրակեց։ Կինը եւ աղջկան մէկը գետին փռուեցան, իսկ միւսը փախաւ։

Ոճրագործն ալ փախաւ։ Ոստիկանները հասան եւ հիւանդանոց փոխադրեցին կինը, որ կ՚ըսէր Մէյէր, իսկ աղջիկը արդէն մեռած էր։ Ցիկ Մէյէր, հակառակ իր յուսահատական վիճակին, գլուխը վերցուց եւ հարցուց աղջկան վիճակը։ Ցետոյ պատմեց թէ, ամուսինը մեռնելէն յետոյ ընտրեց «բարեկամ» մը, Ռիփօ, որ չափազանց անտանելի էր, եւ տիկին Մէյէր ձգեց զայն ու գնաց աղջիկներուն մօտ։ Ռիփօ շարունակ կը հրաւիրէր իր «բարեկամուհին», որ վերադառնայ։ Ու երբ աղջիկներուն հետ տուն կը դառնար, մերժելով առաջարկը, Ռիփօ կրակեց։ Մեռնող աղջիկը որ վերջերս զաւակ մը ունեցաւ, պիտի ամուսնանար այսօրէն զաւկին հօրը հետ։

Ռիփօ խմող մըն էր, այս պատճառով ենթարկուած «Ալքէրիօմ Թրէմէնս» գինիի խենթութեան։ Անգամ մը ուզեց անձնասպան ըլլալ, բայց չյաջողեցաւ, աչքը վիրաւորեց, եւ անկէ ի վեր միականի էր։

Զանազան ոճիրներ գործած է, միշտ իր խմած ալքոլին ազդեցութեան տակ։

ԻՐ ԳՆԴԱԿՈՎ.— Երբ ոստիկանները Վաթրըլօս գիւղէն կ՚անցնէին, տեսան որ սրճարանի մը ներսը նստած է նշանաւոր աւազակ մը։ Ներս ցատկեցին ու նետուեցան աւազակին վրայ։ Աւազակը ճարպիկ շարժումով մը հանեց ատրճանակը եւ կրակեց երկու անգամ։ Սակայն հրաշքի պէս ոստիկանին մէկը ճիշդ ժամանակին զարկած էր ատրճանակին, որ ծռելով երկու գնդակները գրկած էր աւազակին փորը։

Աւազակը մեռաւ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 42

ԿՐԷՄԼԻ՛ՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԷԹ. ԳԱՑԼԻՆ ՄՐԶՈՆ ՄԷՅ.

Խոնարհեցայ երախտապարտով աղէկ եւ յարգանքով հարցուցի.

— Ցիկին, շնորհը ընէիք յայտնելու թէ որու հետ խօսելու պատիւը ունիմ։

Զարմանքի ժպիտով մը գիս դիտեց, յետոյ հարցուց.

— Այդքան կը փափաքի՞ք։

— Հա՛։

— Լաւ ուրեմն, գոհացէք իշխանուհի Սօնիա Քարասօֆն եմ։

— ... կի՞ նը։

— Ուշ պարզապէս անոր քոյրը։ Ամէն պարագայի մէջ, այս անունը չէր որ պատրաստուեր էի լսելու. Ընականաբար տպաւորութիւնը ուրեմն, գեռ չէր փարատեր վրայէս եւ հազիւ կրցեր էի հրաժարիլ յայտնել իր անձնութեան համար, որ ցոյց կուտար գաղտնի հանդէպս. երբ տեսայ որ, ան յանկարծ սարսռաց։

Լռութիւն յանձնարարեց եւ ականջը դրան ուղղած, մրմնջեց.

— Մարդ կուգայ ալ ո՛չ մէկ բառ։

Ցետոյ անմիջապէս ըսաւ.

— Ուրախ եմ, ընկե՛ր, որ Օբիորդը ընդունեց է ձեզ իր ծառայութեան մէջ ձեզ պիտի տանիմ վերակացուին մօտ, որպէսզի այսօրուընէ իսկ ձեզ հաշուոյն մէջ անցնէ։

— Այդ հոգը վրադ մի առներ. Ընո՛ւշքա. ըսաւ ձայն մը. ասկից յետոյ ես եմ որ պիտի զբաղիմ ընկեր քէարօֆով։

Կարմիր կոյսին պաշտպանութեան յատկացուած չեկիստներէն մէկն էր որ ներս կը մտնէր։

— Լաւ ուրեմն, ըսաւ ան, խօսքը ինծի ուղղելով. այլեւս այս տան մաս կը կազմես։

— Շատ լա՛ւ, ընկեր։

— Այն ատեն, եթէ կ՚ուզես, անմիջապէս երթանք ընկեր Փեթերսի մօտ որ շատ կը փափաքի քեզ ճանչնալ։

— Ո՞վ է այդ ընկեր Փեթերսը։

Ցեսայ որ, մինչդեռ հարցումս կը զուարճացնէր չեկիստը մի ս կողմէ կը սարսռացնէր Ընուշքան։

— Ինչպէ՛ս, ըսաւ չեկիստը, չե՞ս ճանչնար ընկեր Փեթերսը։

— Շիտակը ոչ եւ եթէ կ՚ուզես, ճանչնալու փափաք ալ չունիմ։

— Կարելի է, ըսաւ, աւելի խնդալով. զաւալին հոն է որ, ան ընդհակառակն, շատ կ՚ուզէ որ իրեն ներկայացուիս եւ երբ ընկեր Փեթերսը բան մը փափաքի, լաւագոյն է զայն գոհացնել։

— Այդքա՞ն զօրաւոր է ուրեմն քու ընկեր Փեթերսդ։

— Զօրաւո՞ր. կարծեմ.՝ Ճէրժինսքիէն եւ Մէնժինսքիէն յետոյ ան է Ռուսիոյ տէրը։

— Պա՞հ. Ռուսիոյ տէ՞րը, ագուար ատրճան է. եւ կրնա՞ս ըսել թէ ի՞նչ է անոր պաշտօնը. հարցուցի իմ կարգիս խնդալով։

Այն ատեն չէկիստը կրունկները միացուց, ձեռքը տարաւ գլխարկին եւ բարեւի պէնաւորական դիրքին մէջ կեցած, վայրագ կերպով ըսաւ.

— Փեթերսը մեր բոլորին պետն է, Փեթերսը պետն է մասնաւոր խումբերուն. ան է որ կը հրամայէ Չեկային։

Այն ատեն հասկցայ թէ ինչո՞ւ Ընուշքա սարսռացած էր։

Եւ իմ կարգիս զգացի թէ կը սարսռէի։

«ՄԱՀԱՆԱՆԻ»ԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՍՈՒՐՔՕՎԻ ՀԵՏ

Չեկայի կեդրոնը կը գտնուի Լուպիանքա փողոց, թիւ 2 շէնքը, որ աւելի զօրանոցի կը նմանի քան թէ անհատական բնակարանի. յեղափոխութենէն առաջ կը պատկանէր գործնի հարուստ վաճառականի մը՝ Պ. Օհանէսովի, որ հոն հաստատած էր իր վաճառանոցներուն գրասենեակները։

Գլխաւո՞ր շէնքը, հոն ուր հաստատուած են Չեկայի բարձր պաշտօնեաներուն գրասենեակները, փողոցին վրայ են։

Բայց ներքին բակին մէջ, հինգ յարկաբաժնի բարձրութեամբ ուրիշ շէնք մըն ալ կայ, որ պոլշեւիկեան Ռուսիոյ պետական գլխաւոր բանտը դարձած է։

Այս շէնքը բոլորովին մեկուսացած է դուրսէն, ուրկէ բնաւ չի նշմարուիր։

Իւրաքանչիւր յարկաբաժնի վրայ, կան բազմաթիւ խուցեր, ուր խառն ի խուռն ամէնէն զարհուրելի խառնակեցութեան մէջ կը վխտան հարիւրաւոր բանտարկեալներ, որոնցմէ շատերը դատապարտուած են մահուան։

Բակին մէջ հազիւ մտած, մէկ ակնարկով նշմարեցի թէ շէնքին բոլոր պատուհանները պաշտպանուած են երկաթ ձողերով եւ անոնցմէ շատերուն վրայ զետեղուած են փայտէ կայծեր, խափանելու համար լոյսը եւ օդը։

Անշուշտ, այդ խցիկներուն մէջ կը գտնուէին վտանգաւոր բանտարկեալներ...

Բայց պրպտումս չկրցայ աւելի առաջ տանիլ, որովհետեւ գարշելի կերպով աղտոտ չեկիստ մը, եկաւ լուր տալու իմ առաջնորդիս թէ՝ «ընկեր» Փեթերսը պիտի ընդունէր զիս։

Անոր հետեւելով, մուտքին աջ կողմը, կամարին տակ սենեակ մը մտանք, յետոյ իմացայ թէ Պ. Օհանէսովի անձնական գրասենեակն է եղեր. հոն ուր առտնին ցորեն կը ծախուէր, այսօր մարդկային միս կը ծախէին։

Գործերը այսպէս կ՚երթան Ռուսիոյ մէջ։

(Տար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

օգնած է։ Ուրեմն ոչ իսկ մէկ տասնորդը օգնութիւն կը ստանայ։ Թերթը կ'առաջարկէ ուժ տալ մանկապաշտպան գործին, եւ կը հրաւիրէ Թուրք հանրմները որ ոգեւորուին ու աշխատին այս ասպարէզին մէջ։

Պառակտում Թիւրք Օճաղին մէջ

Անցեալ տարի, Թիւրք Օճաղըներու տարեկան ընդհ. ժողովին մէջ բաւական աղմկալից վիճաբանութիւններ եղան կարգ մը անձերու Օճախին անդամակցութեան շուրջ. ի վերջոյ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ եւ Էնկիւրիէն Պոլիս եկաւ քննութիւններ կատարելու։ Յանձնախումբը նախապէս երեք անձեր դուրս հանեց Օճախի անդամակցութենէն եւ քանի մը հոգի ալ, իբր պատիժ, զրկեց վարչական խորհուրդի ընտրութենէ։ Ծնիւրը այս կերպով փակուած կը նկատուէր, մինչդեռ մաքրագործման յանձնախումբը, յետոյ, իր իրաւասութիւնը աւելի ընդարձակելով չորս հազարի չափ անդամներու անունները աւրեց տետրակէն, Օճախէն դուրս հանելով զանոնք։ Այս կերպով հազիւ երկու հարիւր անդամ մնաց Օճախին մէջ։

Այս որոշումը վաւերացուած էր Էնկիւրիի մէջ գումարուած 1926ի համաժողովին կողմէ. իսկ 1927ի համաժողովը մերժեց այս որոշումը եւ պահանջեց որ առանց պատճառի Օճախէն հանուած անդամները ընդունուին դարձեալ։

Հռէնոսի ամբողջական պարպումը կ'ուզեն

Այս օրերուս, Մակտէպուրկի մէջ տեղի կ'ունենայ Հռէնոսցիներու համաժողովը։ Կիրակի օր կատարուեցաւ հսկայ ցոյց մը, որ անթելով հաղորդակցութեան մէջ դրուեցաւ Պերլինի եւ ամբողջ Գերմանիոյ հետ։ Բազմաթիւ ճառեր արտասանուեցան։ Լուտվիկսհաֆէնի քաղաքապետը Վայս, իր ճառին մէջ ընդունելով հանդերձ որ գրաւումի խիստ վարչաձեւը 1923էն ասդին բաւական մեղմացած էր, յայտարարեց թէ առոր համար Ֆրանսացիները երախտագիտութեան արժանի չեն։ Անոնք կատարեցին պարզապէս իրենց պարտականութիւնը, համաձայն դաշնագիրին պահանջներուն։

Վայս, գնահատելով Ֆօն Քարտորֆի ճառը գրաւման դէմ, ըսաւ թէ քանի մը հազար զինուոր պակսեցնելը ոեւէ կարեւորութիւն չունի։ Հռէնոսցիները կը պահանջեն որ երկիրը պարպուի ամբողջովին, ինչպէս կը տրամադրէ Լոքարնօ։ Ակնարկելով Ֆրանսայի մէջ նախագծուած կարգ մը ծրագիրներուն, որոնց համաձայն Հռէնոսի գրաւման եղանակը փոփոխութիւն պիտի կրէր եթէ Գերմանիա ընդունէր զանազան զիջումներ, Վայս զայրոյթով դէմ արտայայտուեցաւ եւ ըսաւ.

— Հռէնոսեան երկիրներու ազատութիւնը, մեզի շնորհուած է Ֆրանսայի եւ Դաշնակիցներուն կողմէ։ Մենք կը խնդրենք կառավարութենէն, որ ոչինչ տայ փոխարէն։ Եթէ անոնք մերժեն տալ առանց փոխարինութեան, մենք կը նախընտրենք գրաւման վարչաձեւը մինչեւ 1935։

Այս ճառէն յետոյ, համաժողովը քուէարկեց բանաձեւ մը, խնդրելով կառավարութենէն միջամտել իր բոլոր ուժովը, փութացնելու համար հռէնոսեան երկիրներու պարպումը։

Գերմանիա չճանչնար թուղթէ սահմանները

Գերման կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ծունկտէօյչէր Օրտէն (Երիտասարդ Գերմաններու Ընկերակցութիւն), որ ներշնչուած է տեւտոնեան ասպետներու հին կարգերու աւանդութիւններէն, ժողով կը գումարէ արեւելեան Փրուսիոյ մէջ։

Ընկերակցութեան պետը, Ֆլինտթ, այս առթիւ արտասանեց ճառ մը, պարզելով իրենց գուծունէութեան եղանակները։

— «Ծունկտէօյչէր Օրտէն»ը հիմնուեցաւ ցոյց տալու համար թէ գերման ազգը չպիտի ճանչնայ այն «թուղթէ սահմանները» զորս գծած են դաշնագիրները։ Մեր գերագոյն նպատակն է գրաւել բոլոր այն հողերը, զորս կորսնցուցինք պատերազմին մէջ։ Եւ մեր Ընկերակցութիւնը կը հետապնդէ այդ նպատակին իրագործումը։ Մենք կը նկատենք խաղաղասիրութիւնը պարզ շատախօսութիւն, եւ միակ միջոցը, որ մեզ պիտի հասցնէ մեր նպատակներուն, պատերազմն է։

Գերման նաւատորմին վերակազմութիւնը

«Թէկլիշէ Ռունտշաու» թերթը գոհութեամբ կը նկատէ որ գերման պատերազմական նաւատորմը հետզհետէ կը վերականգնի Վէրսայլի դաշնագիրին պայմանադրութեանց շրջանակին մէջ։

«Պարլսրուհ»էն Քիլի մէջ ծով իջած է, իսկ այս աշնան երկու նոր մարտանաւեր պիտի իջնեն Վիլհէլմսհաֆէն, երրորդ մը, «Քէօնիկսպէրկ» յածանաւը պատրաստ պիտի ըլլայ առաջիկայ ամառ։

Անթելի եւ օդանաւի կայաններ Ժընեւի մէջ

Ներկայիս Ժընեւի մէջ կը գումարուի Ազգերու Դաշնակցութեան Թրանզիթի եւ հաղորդակցութեանց յանձնաժողովը, որուն կը մասնակցին բոլոր երկիրները, մէջն ըլլալով Թուրքիա։ Ժողովը գնահատեց փորձագէտներուն նախապատրաստական աշխատանքները անթել հեռագիրի եւ հեռաձայնի կայանի մը հաստատման, օդանաւային կայանի մը շինութեան եւ Ժընեւի եւ մայրաքաղաքներու միջեւ հաղորդակցութեանց բարելաւման մասին։

Սասէնօ կղզին կը պահանջեն

Ալպանացի ազգայնականները կառավարութենէն կը խնդրեն, որ Իտալիայէն պահանջէ Սասէնօ կղզին։ Եթէ կառավարութիւնը չուզէ կամ անկարելի գտնէ խնդրել կղզիին պարպումը, պիտի դիմեն Ազգերու Դաշնակցութեան։

Սասէնօ կղզին կը գտնուի Վալոնայի ծովածոցին բերանը, եւ գրաւուած է Իտալիոյ կողմէ 1921ին։

Կին զինուորներ Ռուսիոյ մէջ

Ռուսական վերջին ռազմափորձերուն մասնակցեցան կին զինուորներ։ Ռուսիոյ մէջ, այրեւկին բանակին փորձերը գոհունակութիւն պատճառած են։ Միեւնոյն ատեն, կը հաղորդուի թէ բարոյալքումը, գեղծումները եւ խարդախութիւնները համաճարակ դարձած են կարմիր բանակին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վուկունեան» խումբի ընդհանուր ժողովը 25 Օգոստ. Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտ. Եւրոպայի Շրջանային Պատգամաւորական Ժողովին գումարման առիթով յանձնախումբս կոչ կ'ուղղէ Հ. Մ. Ը. Մ.էն դուրս մնացած բոլոր հայ մարզական միութիւններուն, իրենց լիազօր ներկայացուցիչները ղրկելու Սեպտ. 16ի բացման ժողովին, ուր պիտի քննուին զիրենք Հ. Մ. Ը. Մ.էն հեռու պահող պատճառները եւ տարակարծութիւնները բառնալով մէկ դրօշակի տակ հաւաքուելու կարելիութիւնը։

Նոյնպէս կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի այն բոլոր նորակազմ մասնաճիւղերուն ներկայացուցիչները, որոնք երեք ամիսէ պակաս կեանք ունենալով, ուղղակի հրաւէր չեն ստացած, գալ խորհրդակցական ձայնով ներկայ գտնուելու համար ժողովի նիստերուն։

Ժողովները տեղի պիտի ունենան միութեանս Փարիզի մասնաճիւղի կեդրոնատեղին, 74 Rue Lafayette, եւ կը սկսին իրիկուան ժամը 9ին։

Շրջ. Պատգամ. Ժողովի
Յանձնախումբ

Մարսէյլի Եկեղեաց միութեան վարչութիւնը եւ բոլոր հայրենակիցները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկին Մաքրուհի Գարբիէլօֆի, Պ. Միհրդատ Գարբիէլօֆի եւ պարագաներուն իրենց սիրելի որդւոյն, եղբօր եւ ազգականին

Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՐԲԻԷԼՕՖԻ

տխուր մահուան առթիւ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՊԼԱ, Մ. Պ.— 20 ֆրանք։
ՆԻՍ, Թ. Կ.— 120, Կարգապրեցիներ։
ՀԱԼԷՊ, Մ. Յ.— 20։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը Փնտռեմ Արաբկիրցի Մարիցա, Մամաս եւ Սաթենիկ Կարապետ Աշըգեան, Պրուսացի Ամուսնացած եմ Մարիցա Տիրինեանին հետ 1927 Մարտ 26ին։ Լասիօթայի մէջ։ Մինչեւ երեք ամիս իր ծնողքին հետ միասին ապրեցանք։ Անգործութեան պատճառով, Փան գացի. մէկ շաբաթ աշխատելէ վերջ, երբ վերադարձայ, տունս գտայ պարապ։ Վասնզի կինս եւ իր ծնողքը ունեցածներս առած ու փախած են։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրեմ սրբազասիրաբար իմացնել հետեւեալ հասցէիս. Օհաննէս Քէլէշեան, 10 րիւ տէ Սօլ Մարսէյլ։ Լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր։

— Էրզրումցի Տիկ. Վերոնիքա Այվազեան, կը փնտռէ իր աղջիկը Տիկին Նուշան Քէշիշեանը, որ Զինադադարէն յետոյ Կովկասէն Պոլիս եկած էր իր ամուսնոյն Յարութիւն Քէշիշեանի եւ աղջկան Եպրաքսէի հետ։ Քէմալական դէպքերու առթիւ ամուսինը Պուլկարիա, իսկ ինքը Նախիջեւան (Կովկաս, մեկնած է։ Այժմ լուր առնուած է որ Լիոն գործարանի մը մէջ կ'աշխատի։ Տիկ. Նուշան Քէշիշեանի մասին ոեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկ. Վերոնիքա Այվազեանին, c/o M. Herartean, B. P. 280 Alep, Syrie.

— Կը փնտռեմ եղբայրս Դրիգոր Աւետիսեանը որուն մէկ տարիէ ի վեր Haute Loire նահանգը ըլլալը հաստատուած է։ Գրել փանոս Աւետիսեանի, 120 Rue Colombes Asnières (Seine.

— Օվաճրգ գիւղէն Տիկ. Սըրբուհի Չինօեան, որ իր Մկրտիչ զաւակով Սամին գիւղը կը գտնուի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակները վաճան, Ագրիպաս եւ Մաքսուտ Վարդերեսեան, իրենց մայրը տիկին Էլմոնիա Վարդերէսեանը եւ իրենց հայրը, որ Պրուսացի է եւ Պոլսոյ Թաշ խանէն եկած եւ փարիզ հաստատուած ըլլալը կը կարծուի։ Իմացնել՝ Sourpouhi Tchinoian, Société Cotonnière du Sud-Est, Savines (Hautes Alpes)

— Կը փնտռեմ եղբայրս Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Վահէ Բարոնակեան որ տարի մը առաջ Յունաստան կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարոնակեանի՝ 5 Rue Capitaine Fairbeer Issy - les - Moulineaux (Seine, France.

Կը խնդրուի Յունահայ Թերթերէն արտատպել։

ՅԱՌԱՋԻՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդգող ձեռնարկած է մեծ վիճակահանութեան մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի միութեան պաշտպանողական հրատարակութեան։ Դրուած են արժէքաւոր առարկաներ։ Տոմսերը ցրուած են բոլոր հայ գաղութներու մէջ։ Փափաքողները դիմեն իրենց տեղւոյն հայ թերթերուն, կամ կեդրոնը, Mlle. N. Kalpakian, 5 Ave. Quihou, St. Mandé: (Seine), France. գին 5 ֆր.

«ՄԱՀՈՒԱՆ ԿԱՌԱՒԱՆ» որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց ամէն տեղ կը պատմէ Տոմի ծագումը, այլափոխումը, հայ գիւղացիին նաւ, հայրենական կեանքը։ Արտաժամիկ մանրամասնութեամբ կը պատկերացնէ 1915ին Խարբերդի մէջ կատարուած Հայկ. զինահաւաքումը, տարագրութիւնները եւ կոտորածները։ Դիմեցէք՝ Փարիզ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ Պայենց գրատունը, Լիոն, Պ. Յ. Հացագործեանի 64 Rue Rabelais, Վալանս. Պ. Ղուկաս Մարտիրոսեանի 9, Rue Baltazar Baro: Նիս՝ Պ. Արա Տ. Վարդանեանի։ Մարսէյլ՝ հեղինակին G. Khraian Poste Restante.

«ԳԵՂՈՒՆԻ»

Ստացանք Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան հրատարակած գրական-գեղարուեստական պարբերականը՝ Գեղունի 79 մեծադիր էջերով, շքեղ տպագրութեամբ եւ ճոխ ու նկարազարդ բովանդակութեամբ։

Յօդուածներ, քերթուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ ունին ծանօթ գրողներ։ Կան բազմաթիւ եւ շքեղ նկարներ՝ յայտնի նկարիչներէ, ընդամէնը աւելի քան հարիւր հատ, մէկ մասը բնական գոյներով։

Կ'արժէ որ ամէն Հայ ունենայ իր գրադարանին կամ սրահ մէջ այս շքեղ ու ճաշակաւոր հրատարակութիւնը։

Դիմել՝ Վենետիկ, Մխիթարեան տպարան կամ Օթոն Չէքիմեանի, 74 Rue de Lourmel. Paris. (Մէթրօ Beaugrenelle).

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին.	L. St.	12[illegible] 02
Տոլար,	Dollar	2[illegible] 50
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Tq	[illegible] 74
Թրք. ոսկի	» or	10[illegible] 20
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]0
Լէվա 100 հատր	Leva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատր	Ley	15 70
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	128 —

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3370	—
»	II »	2009	—
»	III »	1660	—
Թրքական Վիճակ.	Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEURNIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.	

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

24 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 422 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՒՐ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎՏԱՆԳԸ

Թուրքիոյ խորհրդարանային ընտրութիւններու նախօրեակին կը գտնուինք եւ կ'արժէ այս առթիւ երկու խօսք ընել։

Թշնամիներ չենք, ու ատկէ չի բխիր մեր բսելիքը։ Քաղաքականութեան մէջ թշնամանքէ ու ատելութենէ բխած խօսքեր արժէքէ զուրկ են, որովհետեւ ատելութեան առջեւ առողջ դատողութիւնն ու տրամաբանութիւնը կը չքանան։

Անցեալ օր թերթ մը՝ «Սան Ֆիլ» կ'ըսէր թէ «պէտք չէ վստահիլ Թուրքիոյ երեւութական հանդարտութեան վրայ»։ Իբրեւ ապացոյց՝ ամփոփ կերպով կուտար կարգ մը լուրջ պատճառներ։

Եւրոպական մամուլի մէկ մասը — թերեւս բացարձակ անկեղծութեամբ հեռուէն դիտելով Թուրքիոյ քաղաքական կեանքը եւ հոն կատարուող բարենորոգչական ձեռնարկները,—առանց խոր թափանցելու երկրի ներքին կեանքին, ժողովուրդի քաղաքական պատրաստութեան եւ կրօնական ու ընկերային հոգեբանութեան, լաւատես վճիռներ կուտայ։

Կը թուի թէ Թուրքիոյ վարիչները, փոքրիկ մը անհեղ հոսանքներուն մէջ ըլլալով հանդերձ, որոշ չափով կ'ըմբռնեն այն վտանգները, որոնք դուրսէն ու մանաւորապէս ներսէն կը սպառնան իրենց։ Ընտրութիւններու ձեռնարկուած եղանակը աւելի եւս կը շեշտէ այս իրողութիւնը։

Էնկիւրիի ղեկավարները գիտակցելով ազատ ու անկաշկանդ ընտրութիւններէն բխելիք ահաւոր վտանգը, պիրկ ձեռքով մը կ'աշխատին ընտրութիւնները մտցնել իրենց ուզած հունին մէջ։ Խալք կուսակցութիւնն է միայն որ հրապարակի վրայ կ'երեւայ իբրեւ ընտրելի եւ ընտրող։ Ուրիշ կուսակցութիւններ չկան հրապարակի վրայ եւ չեն կրնար ըլլալ։

Իսկ Խալք կուսակցութիւն՝ բառին իրական ըմբռնումով, գոյութիւն չունի։ Խալք կուսակցութիւնը Մուսթաֆա Քէմալն է. ու եթէ այս վերջինը մէջտեղէն վերնայ կամ քաշուի, կուսակցութիւն չի մնար։ Այսօրուան կուսակցական զանգուածը հացկատակներէ ու մտրակի առջեւ պարողներէ կը բաղկանայ։

Ընտրութիւնը պարզ խեղկատակութիւն մըն է. անոր չեն մասնակցիր իսկական թուրք ժողովուրդը, երէկուան ազգային շարժման մասնակցող հոյլ մը ղեկավար դէմքեր եւ իրական ընդդիմադիրները։ Մասնակցութիւն չունին նաեւ փոքրամասնութիւնները — Հայ, Յոյն եւ Քիւրտ զանգուածները։ Այս վերջինները կը հարկադրուին, ինչպէս Համիտի օրերուն, տիրողի արեւշատութեան համար աղօթք ու մաղթանք կարդալ։

Այս է փափաքը Քէմալին եւ իր շրջապատին։ Պէտք է կազմուի «Ազգային Մեծ Ժողով» մը միայն հացկատակներէ, առանձնաշնորհեալ «էֆէնտիներէ (Քէլ Ալի, Քըլըճ Ալի եւայլն) ու մտրակի առջեւ պարողներէ, որոնց վրայ յենած Ըսմէթ փաշա կարենայ երկաթէ բռունցքով փշրել ամէն ընդդիմութիւն, «Էֆէ.նտի»ներէ կազմուած Ցեկայի մը միջոցով (Անկախութեան Դատարան)։

Այս ձեւով կատարուող ընտրութիւն մը — որ վտանգի գիտակցութենէն բխած՝ ծայրայեղ զգուշաւորութեան մը հետեւանք է , կ'ապացուցանէ ա՛յն՝ որ Թուրքիոյ վարիչները գիտեն թէ գոյութիւն ունեցող հանդարտութիւնը երեւութական է, որուն տակ ծածկուած է Թուրքիոյ տնտեսական, կրօնական եւ ընկերային ալեկոծուող հրաբուխը։

Անոնք որ Թուրք ժողովուրդը մօտէն կը ճանչնան, շատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ՝ այն բոլոր պարտադիր բարենորոգումները, որոնք շարժանկարի երիզի մը նման արագօրէն կ'անցնին Թուրքիոյ ընկերային եւ քաղաքական կեանքին մէջէն, բացարձակապէս անմարսելի են անպատրաստ ու անընդունակ այդ ցեղին։

Եթէ հիմա կախաղանի սարսափին տակ զանգուածները լռութեամբ եւ առերեւոյթս կը համակերպին, ատիկա չինշանակեր թէ անոնց մէջ չի կատարուիր գալոց մեծ փոթորիկը։

Այս աշխարհի վրայ հրաշք չի կատարուիր, մանաւորապէս Թուրքիոյ մէջ։ Իւրաքանչիւր ժողովուրդ աստիճանական զարգացումով մը միայն կրնայ իւրացնել ու մարսել արդիական գաղափարներն ու ձեւերը, եւ ոչ թէ բռնութեամբ, առաւելապէս Թուրք ժողովուրդը, որուն մշակութային մակարդակը մեզի ծանօթ է։

Գնդողներ կան թէ գաւառներու եւ նոյնիսկ «քաղաքակրթուած» Պոլսոյ մէջ խոշոր թիւ մը կը կազմեն անոնք, որ պարտադիր եւրոպական գլխարկը չգործածելու համար կամաւոր բանտարկութեան դատապարտուած են։

Քաղաքական գործօն կեանքէ դուրս շպրտուած բազմաթիւ ազդեցիկ զինուորականներ ու քաղաքական գործիչներ կան երկրին ներսն ու դուրսը, որոնք կախաղաններու անտառներուն շարքը չխտացնելու համար հրապարակ չեն ելլեր բաց պայքար մղելու համար։ Սակայն անոնք, անտարակոյս պիտի օգտագործեն ժողովուրդին մէջ գոյութիւն ունեցող դժգոհութիւնը ի նպաստ իրենց գաղտնի ձեռնարկներուն։

Որքան աւելի խիստ ըլլան այժմու վարիչները երկաթէ շրջանակի մը մէջ սեղմելու համար դժգոհութիւնը, այնքան աւելի մեծ չափով պիտի ուժեղնայ պատրաստուող հրաբուխը։ Իսկ այժմու հանդարտութիւնը պիտի ըլլայ երեւութական ու ժամանակաւոր։

Դեռ չվերջացուցինք։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Հայրենիք, խօսելով Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւններուն մասին, կը գրէ 10 Օգոստոս.

— «Ամերիկեան տեղեկատու բիւրօն, որուն կեդրոնը Ուաշինկթըն կը գտնուի եւ որ հարիւրաւոր թերթերու լուրեր կը հաղորդէ Միացեալ Նահանգներու ազգային կեանքի վերաբերեալ, վերջերս հրատարակած էր երկարաւուն խիստ ուշագրաւ յօդուած մը ա՛ն ներքին եւ արտաքին ամէնէն հրատապ խնդիրներու մասին, որոնք դրուած են ամերիկեան Ծերակոյտի օրակարգին մէջ, առաջիկայ (Դեկտեմբեր) նստաշրջանին համար։

«Թուրքիոյ մասին Ուաշինկթընի կիսապաշտօն թերթը կ'ըսէ.—

...«Թուրքիա փոքրիկ միւռոնն է Ծերակոյտի մէջ։ Վարչութեան ծրագիրը դեսպան ղրկելու այդ երկիրը եւ նոր ճիգեր թափելու՝ Լօզանի դաշնագրի վաւերացումը ապահովելու համար՝ առաջ բերաւ Հայերու բարեկամներուն ցասումը։»

«Այս առթիւ պէտք կը տեսնենք ըսելու, թէ Ուաշինկթընի ներկայ Հանրապետական վարչութիւնը, նշանակելով դեսպան մը Թուրքիա ղրկելու համար, իրականին մէջ ոտնակոխ ըրաւ ամերիկեան Սահմանադրութիւնը եւ այդպիսով ինկաւ Լօզանի դաշնագրի հակառակորդներու ծուղակը։

«Նկատի ունենալով ծերակուտական Սվանսընի յայտնած կարծիքը, ինչպէս նաեւ Լօզանի դաշնագրին դէմ պայքարող ամերիկեան կուսակցական յայտարարութիւնները, մենք կը խորհինք, թէ ամերիկեան Ծերակոյտը հազիւ թէ հաստատէ Գրիւի նշանակումը Թուրքիոյ ամերիկեան դեսպան։ Իսկ Լօզանի դաշնագրի վաւերացումը աւելի եւս անհաւանական եւ գրեթէ անկարելի դարձած է ներկայ պայմաններու մէջ։»

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ

Պոլսոյ «Լքեալ» գոյքերու տնօրէն Իսմայիլ Հագգը պէյ Միլլիյէթի մէկ խմբագրին ըսած է.

— Նախ պէտք է ճշդուի թէ Պոլիս ո՛րչափ գաղթական կայ ու յետոյ հոն ո՛րքան տրամադրելի լքեալ գոյք կը գտնուի։ Երկրորդ՝ եթէ մեր ունեցած կալուածները գաղթականներուն թիւին հետ բաղդատմամբ անբաւական գան, այն ատեն գաղթականները պէտք է ուրիշ նահանգներ երթան եւ իրենց իրաւունքը պաշտպանեն։ Այս մասին գաղթականներու տեղաւորման վարչութիւնը պէտք է մեզ գիտցնէ թէ ո՞ր շէնքերը ցարդ գաղթականներուն յանձնուած է։ Անկէ զատ կուսակալութիւնն ալ եթէ մեզ օժանդակէ, գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը կը լուծուի։

Լքեալ գոյքերու տնօրէնութիւնը այժմ կը պատրաստէ Հայերու եւ Յոյներու «լքեալ» գոյքերու մանրամասն ցուցակը։ Կալուածներէն շատերուն մասին դատավարութիւններ տեղի կ'ունենան, որով կարելի չէ այս շէնքերը գաղթականներուն յանձնել։

Կառավարութիւնը Պաքըր գիւղի շրջականները դրուած էր «Նաքքաշ»,«Մէնէքշէ» եւ ուրիշ չորս ագարակներ։ Ասոնց հայ տէրերը իրենց ագարակները վերստանալու համար լքեալ գոյքերու տնօրէնութեան դէմ դատ բացած էին։ Այս վերջինը դատարանին գրած է թէ յիշեալ ագարակները 6 Օգոստոս 1924 թուականէն առաջ գրաւուած ըլլալով, կարելի չէ իրենց տէրերուն վերադարձնել։ Այս ագարակներէն մէկ մասը գաղթականներուն տրամադրուած է։

ԵՐԵՔ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

X Քաղաքէն Օգոստոս 2ին կը գրեն Նոր Երկիրի.—

«Գօրիսում մօտ 8 ամիս առաջ գնդակահարեցին մեր իրկու լաւ ընկերներէն՝ Համբարձում Տէր-Յովհաննէսեանին եւ Թավաքալեանին, որոնք չէին կամեցել մատնել մեր մի երրորդ ընկերոջ Արմենակ Գարոնեանին, որուն նոյնպէս գնդակահարեցին մեղադրելով որպէս դաշնակցական։ Արմենակ Գարոնեանը Բագուի պաշարման օրերուն Հնչակեան սպաներէն մէկն էր եւ կռւում էր ցաճիկներու դէմ Համբարձում Տէր-Յովհաննէսեանը երկար ժամանակ Բալախանիի Հնչակեան Մասնաճիւղի վարչութեան անդամ, եղել եւ Գործիար կազմակերպողը։

Այս մասին նոր միայն կարողացանք յայտնել ձեզ։»

ԳԵՐԻ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Կարմիր Մահիկի ընկերութիւնը, ֆրանսական, անգլիական եւ ռուսական կարմիր խաչերու օժանդակութեամբ, Հնդկաստանի, Սիպերիոյ եւ Հարաւային Ռուսիոյ մէջ փնտռտուքներ կը կատարէր, պատերազմի ընթացքին կորսուած թուրքերը գտնելու համար։ Մինչեւ հիմա երկու հարիւր յիսուն Թուրք գերիներու մասին լիակատար տեղեկութիւններ ստացուած են։ Ասոնցմէ 120 հոգին Ռուսիոյ մէջ ամուսնացած եւ տուն տեղ եղած են, 50 հոգին Հնդկաստանի մէջ կը գտնուին եւ առեւտուրով կը զբաղին, 80 հոգի ալ հոս ու հոն անգործ կը թափառին կերպով մը ապրելով։

Կարմիր Մահիկը միջոցներ ձեռք առած է այս 80 թափառականները երկիր վերադարձնելու համար։

ՕԴԱՅԻՆ ԹՌԻՉՔՆԵՐԸ

Երկու ամերիկացի օդանաւորդներ, Էտուըրտ Շլօ եւ Ուիլեըմ Պրօք, Երկուշաբթի օր Տիթրոյթի օդային կայանէն մեկնեցան կատարելու համար աշխարհի շրջանը, 22 օրուան ընթացքին.

∴ Անգլիական առեւտրական օդանաւ մը, որ կը բանէր Ամսթէրտամ—Լոնտոն գիծին վրայ, Երկուշաբթի, Լոնտոնէն մեկնած պահուն, գահավիժեցաւ վար եւ ջախջախուեցաւ օդանաւը։ Սատիկ հով մը խլած էր ղեկը, այնպէս որ օդանաւորդը չյաջողեցաւ ուղղութիւնը գտնել եւ ջախջախուեցաւ գետնին վրայ։ Հոլանտացի եւ անգլիացի եօթը ճամբորդներ վիրաւորուեցան, իսկ օդանաւորդը մեռաւ.

∴ Սան-Ֆրանչիսքօ-Հօնօլուլու գիծին վրայ կորսուած երկու օդանաւերը չգտնուեցան տակաւին։ Օդանաւորդ Էրուին եւս, որ փնտռելու ելած էր, դեռ չէ վերադարձած։ Ամերիկեան ծովային իշխանութիւնները կը շարունակեն փնտռտուքները։ Երկու օդանաւերուն մէջ կային հինգ հոգի, որոնց մէկը Օր. Տօրըն։ Անկէ առաջ եօթը օդանաւորդներ եւս նոյն ճամբուն վրայ մեռան։ Այնպէս որ, եթէ չգտնուին վերջին օդանաւերը, զոհերուն թիւը կը հասնի 13ի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սաքքօ, Վանցէթթի եւ Մատէյրօս ելեկտրահար

Հակառակ Երկուշաբթի առաւօտեան լաւատես լուրերուն, իրիկուան դէմ հասած հեռագիրները այլեւս ոեւէ յոյս չէին թողուր երկու մահապարտներու ազատման համար։ Իրիկունը արդէն ամէն բան պատրաստ էր Սաքքօն եւ Վանցէթթին ելեկտրական աթոռին վրայ նստեցնելու համար։ Պաշտօնական դահիճը՝ Ռոպըրթ Էլիօթ Երկուշաբթի առաւօտ Չարլսթաունի բանտը եկաւ՝ քննելու համար թէ ելեկտրահարման գործիքը լաւ կը բանի՞։ Հրաւէր ղրկուեցաւ նաեւ վկաներուն, որ մինչեւ գիշերուան ժամը 11.30ը բանտը գան, ներկայ ըլլալու համար մահապատիժի գործադրութեան։

Այդ միջոցին պաշտպան փաստաբան Հիլ իր գերագոյն ջանքերը կը թափէր՝ իր պաշտպանեալները ազատելու համար։ Վերջին յոյսը դրած էր դատաւորներ Հարլան Սթոնի եւ Ուիլեըմ Թէֆթի վրայ, որոնք երկուքն ալ մերժեցին մահապատիժը յետաձգել։ Վերջինը, որ արձակուրդով Քանատա կը գտնուի, հեռագրով հաղորդեց իր մերժումը։ Մասաչուսէցի կառավարիչը Ֆուլլըր ալ յայտնեց թէ ինք բացարձակապէս համոզուած է Սաքքօի եւ Վանցէթթիի յանցապարտութեան, եւ բնաւ մտադիր չէ նոր յետաձգում մը շնորհելու։

Միւս կողմէ Նախագահ Քուլիճ, որմէ նոյնպէս շնորհ կը սպասուէր, իր ամառանոց Րէփիտ Սիթիէն Եէլլօսթոն Փարք գնաց, հրամայելով որ իրեն հաղորդեն միայն խիստ կարեւոր խնդիրները. այնպէս որ Սաքքօ-Վանցէթթիի համար եկած հեռագիրներով չէր ուզեր խանգարուիլ։

Մահապարտները այլ եւս ամէն յոյս կտրած էին։ Սաքքօ ցորեկին նամակ մը գրեց իր տղուն, որուն մէջ կ'ըսէ.

«Փոխանակ լալու, զօրաւոր եղիր։ Մխիթարէ՛ մայրդ։ Հանդարտ գիւղերը տար զայն՝ վայելէ ծաղիկ քաղելու։ Շուքի տակ հանգչեցէք, այցելեցէք մայր բնութեան խաղաղ ծոցին մէջէն հոսող գետերը։ Յիշէ՛ միշտ թէ պէտք է օգնել տկարներուն, որոնք օգնութեան կ'աղաղակեն...։ Օգնէ՛ հալածուածներուն, որովհետեւ անոնք մեր ընկերներն են, որոնք մեզի համար պայքարեցան...։ Դատէ թէ ի՛նչպէս հայրդ եւ Պարթոլէմէօ կռուեցան եւ ինկան բոլոր խեղճ բանուորներու յաղթանակին, ուրախութեան եւ ազատութեան համար ...Անոնք կրնան խաչել մեր մարմինը, բայց չեն կրնար մեռցնել մեր հոգիները։»

Ժամը 23. 40ին մեռելատուն հասան վկաները, որոնց մէկը լրագրող մըն էր։ Փաստաբան Մըսմոնօ ուզեց քանի մը վայրկեան խօսիլ մահապարտներուն հետ, սակայն բանտին տնօրէնը մերժեց։ Սաքքօ եւ Վանցէթթի մերժեցին ընդունիլ քահանան։

Կէս գիշերէն 2 վայրկեան վերջ ելեկտրական աթոռին վրայ դրուեցաւ փորթուկալցի ոճրագործ Մատէյրոսը, զոր քունէն նոր արթնցուցած էին։ Եօթ րոպէ վերջ մեռած էր։ Յետոյ մահուան խցիկը բերուեցաւ Սաքքօ, որ ելեկտրական աթոռին վրայ նստելէ առաջ «կեցցէ՛ անիշխանութիւնը» պոռաց, պահակներու ձեռքը սեղմեց. «Մնաք բարով, մայրս» ըսաւ, ու աչքերը գոցեց։ Դահիճը իր պաշտօնին ձեռնարկեց։ Ժամը 0.11ին ներս բերուած էր, մեռաւ 0.19ին։ Վայրկեան մը վերջ ներս բերուեցաւ Վանցէթթի, որ ըսաւ թէ ինք անմեղ է։ Ժամը 0.26ին պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ անոր ալ մահը։

Երեք դիակները քննուեցան բժիշկներուն կողմէ, որմէ վերջ դիահերձարան ղրկուեցան։

Փարիզի բանուորական շրջանակներուն մէջ մեծ գայրոյթ առաջ բերաւ այս լուրը։ Երէկ իրիկուան համար հսկայ ցոյց մը ծրագրուած էր մեծ պուլվարներուն վրայ,մասնակցութեամբ ընկերվարականներուն, համայնավարներուն եւ անիշխանականներուն։ Այս վերջինները ժողովուրդը կը հրաւիրէին ցոյց կատարել ամերիկեան դեսպանատան առջեւ։ Մանաւորապէս հրահանգուած է բանուորներուն քասքէթ եւ գէնք չկրել։ Ոստիկանութիւնը հրէկ առտուընէ սկսեալ խիստ միջոցներ ձեռք առաւ։ Եէնայի հրապարակը դեսպան Մայրըն Հէրրիքի բնակարանին եւ Րիւ Շայեօի դեսպանատան առջեւ հակողութիւնը քառապատկուեցաւ։ Շրջակայ բոլոր փողոցներուն մէջ ոստիկաններ կը սպասեն՝ շոգիի վրայ։ Ոստիկանական խոշոր ինքնաշարժներ կազմ ու պատրաստ կը սպասեն Սիթէի մէջ՝ առաջին առթիւ ճամբայ ելլելու ուզուած ուղղութեամբ։ Կառավարութիւնը պիտի արգիլէ ցոյցը։

Իտալիա գաղթավայր կը փնտռէ

Հռոմի թերթերը արձագանգ կուտան զրոյցի մը թէ Իտալիա համաձայնութիւն մը կնքած է Գերմանիոյ հետ գաղթային հարցերու շուրջ։

Երբ հոգատարութեանց նոր բաշխում կատարուի, Իտալիա պիտի պահանջէ իր առաջնութեան իրաւունքը։ Մեծ թիւ մը չեն կազմեր այն երկիրները, ուր կ'ուզէ ղրկել, ապագային, իտալացի բանուորները, եւ ուր պիտի ուզէ գործել։ Խօսք կայ Բրազիլիոյ մասին։ Սակայն կարելի չէ եղած ոեւէ համաձայնութեան գալ այդ երկրին հետ։ Միւս կողմէ Իտալիա յաջողութեան յոյսեր ունի Փոքր Ասիոյ, ու մանաւորաբար Եթովպիոյ մէջ։

Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ.

С.С.С.Р.

ՍԹԱԼԻՆ - ԹՐՈՑՔԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

ՍԹԱԼԻՆ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Բ.

Եթէ Ստալին եւ իր կուսակիցները լայն հնարաւորութիւն ունին խօսելու ու գրելու եւ բոլոր ամենայնի ազատ են իրենց կարծիքներն արտայայտելու եւ պաշտպանելու, ընդդիմադիրները զուրկ են բոլոր միջոցներէ։ Անոնց խօսածներն ու տուած գրութիւնները կը պահուին գաղտնի եւ մինչեւ որ «անհասանելի» միջոցներով չերեւան արտասահմանեան ազատ մամուլի մէջ, կը մնան անծանօթ հասարակութեան։ Ընդդիմադիրներու արծարծած գաղափարներու մասին ստիպուած ենք տեղեկութիւն քաղել բուն իսկ Ստալինեան աղբիւրներէ։

Կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վեր. յանձնախումբի ընդունած բանաձեւի մէջ հետեւեալ կերպով կը ներկայացուին ընդդիմադիրներու տեսակէտները.

1 — «Ընդդիմադիրները (ընկ. Թրոցքի, Զինովիէվ) իրենց հաստատամտօրէն կուրութեան մէջ կը գլորուին ճամբու մը վրայ, որ դէմ կը հանէ զիրենք Խորհրդային Միութեան անպայման եւ անառարկելի պաշտպանութեան գաղափարին, իմփերիալիստական միջամտութեան դէմ մղած պայքարի ընթացքին եւ իրենց այդ սխալ ուղղութիւնը կը փորձեն հիմնաւորել այն բանով, որ Կոմկուսի եւ Խորհրդային Միութեան արդի ղեկավար մարմինները, իբրեւ թէ, «թերմիտորական են» եւ այդ պատճառով, ընդդիմադիրներու կարծիքով, անհրաժեշտ է փոխել այդ մարմինները եւ յետոյ միայն կազմակերպել Խորհրդային Միութեան ինքնապաշտպանութիւնը (ը. Թրոցքիի թէզը Կլէմանսօի մասին)»,

Այս կէտէն կը հետեւի, որ Թրոցքին պաշտպանելով իր տեսակէտը Կոմկուսի կեդր. կոմիտէի եւ ինքնապաշտպանութեան մասին օրինակ բերած է Կլէմանսօն եւայլն, բայց ի՛նչ են իր եւ հակառակորդներու վէճի մանրամասնութիւնները — պարզ չէ։ Որոշ է միայն այն, որ ընդդիմադիրներու կարծիքով ներկայ Խորհրդային Միութիւնը պատերազմի պարագային, չի կրնար իրեն համար բաւարար չափով ապահովել արտասահմանեան բանուորութեան աջակցութիւնը, քանի որ խորհրդային իշխանութիւնը եւ Կոմկուսը բռնած են Թէրմիտորի ճամբան, այսինքն՝ դարձած են Ռուսաստանի ազգային կազմակերպութիւն, զատուած են համաշխարհային յեղափոխութենէն եւ սկսած կտրուիլ միջազգային բանուորական շարժումէն։ Առարկայօրէն դատելով, ի հարկէ, ընդդիմադիրներու ըսածը ճիշդ է։ Խորհրդային Միութիւնը շատոնց դադրած է միջազգային բանուորական շարժման յառաջապահը ըլլալէ։

2.— «Ընդդիմադիրները (Ը. Թրոցկի, Զինովիէվ) կը կանգնին կոմինտէրնի պառակտման ճամբուն վրայ՝ կազմակերպելով Գերմանիոյ մէջ երկրորդ կուսակցութիւն մը իբրեւ ղեկավար ունենալով Կոմինտէրնէն վտարուած Մասլովը եւ Ռութ Ֆիշէրը եւ այդ կուսակցութիւնը վերածելով կոմինտէրնի եւրոպական ուրիշ հատուածներու պառակտման գործիքի մը։»

3.— «Ընդդիմադիրները (Ընկ. Թրոցկի, Զինովիէվ) կը կանգնին հակասովետական կամ կուսակցութեան հանդէպ նոր կուսակցութեան մը կազմութեան բացայայտ պառակտումի ճամբուն վրայ՝ անշեղ կերպով խախտելով մեր կուսակցութեան որոշումները, քայքայելով կուսակցականութիւնն ու կուսակցական կարգապահութիւնը եւ ատով իսկ նպաստելով Խորհրդային Միութեան բանուորութեան զինաթափման վերահաս պատերազմական սպառնալիքի առջեւ։

«Իզվեստիա»յի (10 Օգոստ.) խմբագրականը կ'աւելցնէ նաեւ, որ «ընդդիմադիրները կը մերժեն մեր երկրի մէջ ընկերվարութիւն հաստատելու հնարաւորութիւնը»։ «Թրոցկին միշտ այն կարծիքէն է եղած, թէ յաջող բանուորական յեղափոխութիւնը, ինչպէս ընկերվարութեան յաջող կառուցումը՝ հնարաւոր է միայն այն պայմանով, որ բանուորական յեղափոխութիւն տեղի ունենայ իրենց տնտեսական զարգացումով վճռական արժէք ունեցող երկիրներու մէջ, այլապէս բանուորութիւնը չի կրնար իր ձեռքին մէջ պահել իշխանութիւնը։ Առանց այս պայմանին, բանուորական դիկտատուրան կը սպառնայ անխուսափելի այլասերում»։

Ընդդիմադիրները ամենախիստ կերպով քննադատած են Ստալին-Պուխարինի վարած արկածախնդրական քաղաքականութիւնը Չինաստանի մէջ։ Այդ «ճըրապարտ» քաղաքականութիւնն է պատճառ չինական յեղափոխութեան պարտութեան։

Ընդդիմադիրները բուռն կերպով քննադատած են նաեւ Կոմկուսի ներքին քաղաքականութիւնը, որու հետեւանքով երկրի մէջ կ'ուժովնայ քաղքենիական տարրերը, որ աւելի եւ աւելի իր ազդեցութեան տակ կ'առնէ պետական անտեսութիւնը։ Գիւղի մէջ—ընդդիմադիրներու կարծիքով— կը նկատուի սեփականատէր խաւերու զարգացում. միջին գիւղացիութիւնը կը հարստանայ, հարուստները ա՛լ աւելի կը մեծցնեն իրենց ստացուածքը։ Կը սաստկանայ ներհակութիւնը ունեւոր եւ աղքատ գիւղացիութեան միջեւ, գիւղը նորէն կը մտնէ դասակարգային պայքարի շրջապտոյտին մէջ։ Կը խորանայ վէճը նաեւ գիւղի եւ քաղաքի միջեւ։ Անհրաժեշտ է պայքարիլ ատոր դէմ եւ այդ նպատակով պէտք է բռնի փոխառութեան միջոցով գրաւել գիւղացիութեան մօտ ամբարուած մօտ երեք քառորդ միլիոն փութի հացահատիկը եւ յառաջացնել քաղաքային արդիւնաբերութեան ճոխացման։

Եւ, վերջապէս, Կոմկուսը ընդդիմադիրներու կողմէ կը ներկայացուի, իբրեւ հլու «անմիտ քուէարկող հօտ մը» («Փրավտա», 1209), որ կամակատարութեամբ կը կատարէ վերէն ստացած բոլոր հրամանները եւ զուրկ է յեղափոխական ազատ կամքէ։

Ընդդիմադիրներու այս բոլոր յանցանքներն ու մոլորութիւնները աչքի առաջ ունենալով, կեդր. վեր. յանձնախումբը առաջարկ բերած է Կոմկուսի կեդր. կոմիտէէն հեռացնել Զինովիէվը եւ Թրոցքին, թէեւ 10րդ համագումարի եւ կուսակցական կանոնագրութեան համաձայն բոլոր ընդդիմադիրները պէտք է վտարուէին կուսակցութեան շարքերէն։

Թէ ընդհանուր ժողովի մէջ ինչ է անցած-դարձած, յայտնի չէ, բայց «կեդր վեր. յանձնախումբի նախագահութիւնը եւ կեդր. կոմ.ի եւ կեդր. վեր. յանձնախումբի ընդհանուր ժողովը՝ ուզելով եւս ցոյց տալ իրենց զիրենք փակուղիի մէջ փակած ընդդիմադիր պետերուն եւ հեշտացնել խաղաղութեան գործը կուսակցութեան ներսը՝ վերջին փորձ մըն ալ ըրաւ պահելու համար ընկ. Թրոցքին եւ Զինովիէվը կեդր կոմ.ի մէջ՝ առաջարկելով անոնց կարգ մը տարրական պայմաններ, որոնք բացարձակօրէն պարտաւորեցուցիչ են ամէն կուսակցութեան անդամներու եւ կուսակցութեան մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար»։ Այդ պայմաններն են.

1. Հրաժարիլ Թրոցքիի կէս պարտուողական տեսութենէն պատերազմական վտանգի առջեւ, անպայմանօրէն կանգնիլ երկրի պաշտպանութեան տեսակէտի վրայ եւ «դատապարտել ընդդիմադիրներու զրպարտութիւնը մեր կուսակցական եւ խորհրդային ղեկավարներու թերմիտորական այլասերման մասին։

2. — Հրաժարիլ Կոմունիստական Միջազգայինը պառակտելու քաղաքականութենէն, դատապարտել գերման ընդդիմադիրներ Մասլովը եւ Ռութ Ֆիշէրը եւ առանց առարկութեան ենթարկուիլ Կոմինտէրնի բոլոր վճիռներուն։

3.— Հրաժարիլ Համամիութենական Կոմկուսը պառակտելու քաղաքականութենէն, դատապարտել երկրորդ կուսակցութիւն ստեղծելու փորձը, լուծել ընդդիմադիր հատուածը եւ անպայման ենթարկուիլ կոմկուսի բոլոր վճիռներուն։

Բայց, կ'ըսէ բանաձեւը, «ընդդիմադիրներու պետերը մերժեցին ընդունիլ այս պայմանները»։

Ատոր վրայ, ընդհանուր ժողովը հարկադրաբար որոշած է Զինովիէվը եւ Թրոցքին կեդր. կոմիտէէն վտարելու առաջարկը սկզբունքով ընդունիլ եւ այդ հիման վրայ բանաձեւ կազմել։ Եւ միայն այս որոշումէն ետք «ընդդիմադիրները անհրաժեշտ համարեցին նահանջել, հրաժարիլ իրենց սխալներու մէկ քանիէն եւ, թէկուզ որոշ վերապահութեամբ, համաձայնիլ կեդրոնական կոմիտէի եւ կեդր. վեր. յանձնախումբի ընդհանուր ժողովի առաջարկած հիմնական կէտերուն։

«Այս պատճառով կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վեր. յանձ.ի միացեալ ընդհանուր ժողովը որոշեց հանել քննութենէն ընկ. Զինովիէվը եւ Թրոցքին կեդր. կոմիտէէն արտաքսելու հարցը եւ յայտարարել անոնց խիստ յանդիմանութիւն եւ նախազգուշացում»

Յանդիմանութիւն եւ նախազգուշացում —ատիկա, ի հարկէ, պատիժ չէ համեմատած այն ծանր ամբաստանութիւններու հետ, որոնք կ'ուղղուէին ընդդիմադիրներու հասցէին։ Միանգամայն պարզ է, որ Ստալին զիջած է անփառունակ նահանջի։ Ինչո՞ւ այդպէս։ Ի՞նչ է Ստալինի պարտութեան պատճառը թէ, գուցէ, ընդդիմադիրները, իրո՞ք, զղջացած ու հրաժարած են իրենց մոլորութիւններէն ու հակակուսակցական գործունէութենէն։

Քննենք այս հարցն ալ։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՔԱՂՑԿԵՂԸ ԲՈՒԺԵԼԻ (*)

Անգլիական բժշկական թերթ մը, «Լանսէթ»,որ շատ կը զբաղի քաղցկեղի դարմանաբանական հարցերով, կը գրէ թէ երկու անգլիացի գիտնականներ, Թոմաս Լըմարըն եւ Ճօն Կուէբ Սթէֆըն, յաջողած են բուժել քաղցկեղը ... մուկերուն վրայ։

Բժիշկները 24 մուկ առին, եւ ջրախառն ատրէնալին ներարկեցին փոքրիկ հիւանդներուն վարակուած մասերուն եւ ժամանակ մը պահեցին (կատուներէ հեռու)։

Առին նոյնպէս 60 մուկեր, որոնց ներարկեցին ջրախառն ատրէնալին. յետոյ հակաքաղցկեղային շիճուկ։

Արդ. բժիշկները տեսան որ 60 մուկերէն 39ը. երկու ներարկում ստացած, ապրեցան, իսկ 24 մուկերէն, —որոնք մէկ ներարկում ստացած էին, — բուժուեցան միայն վեց մուկ։ Բայց բժշկուելէն, մուկերը ստացան ապախտաւորութեան (immunité) յատկութիւն, այսինքն այլեւս անգամ մըն ալ չեն բռնուիր քաղցկեղի։

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ԹՈՇԱԿ

Պերլին հրատարակուող ռուսերէն Ռուլ թերթին մէջ, գերման նախկին համայնավար մը կը գրէ թէ Մոսկուա. գերմանական համայնավար կուսակցութեան ամսական 200.000 տոլար (5 միլիոն ֆր.) կը վճարէ։

«ՆՈՐ ԱՐԱՔՍ»Ի ՇՈՒՐՋ

Վերջերս Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթին մէջ Ենովք Արմէն յօդուած մը հրատարակած էր Պարիի «Նոր Արաքս» հայկական գիւղի գաղութին եւ անոր հիմնադրին՝ Հրանտ Նազարեանցի դէմ։ Այս առթիւ Պարիի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Պարիի կառավարիչ, Էրանոխեան եւ ֆաշիստ վարիչներէն Արալտօ տի Քրոլլալանցա նամակով մը հրահանգած է Պոլսոյ իտալական ընդհ. հիւպատոսին, որպէսզի Ե. Արմէնի գրածները հերքուին պաշտօնապէս։

Ենովք Արմէնի յիշեալ յօդուածը բուռն կերպով պախարակուած է արդէն շատերու կողմէ եւ հայ մամուլէն. Գահիրէի «Արեւ»ը կը գրէ որ. այդ յօդուածով «Ենովք Արմէն ինքզինքն է որ խայտառակած է մեծապէս, բարոյապէս, վերջնականապէս». իսկ «Յուսաբեր» կ'ըսէ. «Գարշելի կ'ընենք թէ՛ նիւթէն, թէ՛ ձեւէն եւ թէ իրմէ՝ Ե. Արմէնէ, ու նաեւ, ինչո՞ւ չխոստովանիլ՝ այս ամէնը հիւրընկալող «Ժամանակ» թերթէն... ահաւո՛ր բարքեր...»։

Ահա կառավարիչին նամակէն կարգ մը մէջբերումներ.

«Յիշեալ Ենովք Արմէնը, ի մէջ այլոց, կը յայտարարէ որ «Պարիի հայերը շարունակ բարոյական եւ նիւթական խոշտանգումի ենթարկուած են» ու «կ'ապրին ողորմութեամբ»։ Պէտք է յստակօրէն ծանօթացուի, որ Պարիի հայ գաղութը կազմուած է Հրանտ Նազարեանցի նախաձեռնութեամբ եւ օժանդակութեամբ իտալական կառավարութեան, բոլոր տեղական իշխանութեանց եւ նշանաւոր իտալացի անձնաւորութեանց։

«Իր նախաձեռնութիւնը իրականացնելու համար, ֆաշիստ կառավարութիւնը ծախսեց աւելի քան մէկմիլիոնլիրէթ ամբողջ հայկական գիւղ մը կառուցանելու համար, բնակարաններու կահաւորման եւ մշակելի հողաբաժինի մը տրամադրելիութեան համար։

«Գիւղին մէջ առողջականութիւն գտած գաղթական հայեր, որոնք հասան Պարի ամէն բանէ զուրկ, ու գտան արժանաւոր օգնութիւն եւ աշխատանք. այնպէս որ ո՛չ մէկուն երբեք պակսած չէ ինչ որ հարկաւոր է ապրելու բարեկեցօրէն ու պարկեշտօրէն։

«Պարի քաղաքին կառավարութիւնը իր կողմէն հոգացած է գիւղի լուսաւորումն ու խմելի ջուրի ձրի հայթայթումը, ծախսելով աւելի քան հարիւր յիսուն հազար լիրէթ, շուտով գիւղը պիտի ունենայ իր եկեղեցին ու հիւանդանոցը։

«Վերայիշեալ պատկերացումէն կը յայտնուի, որ Պարիի մէջ ինչպէս Իտալիոյ ամէն կողմը, նուիրական է առողջականութեան զգացումը, որուն համար կառավարութիւնը, իշխանութիւնները եւ քաղաքացիները ամենայն փութկոտութեամբ եւ եռանդով կատարած են միշտ իրենց պարտականութիւնը։ Կը փափաքինք ուրեմն, որ Ձեր ազնուութեան պաշտօնական միջամտութեամբ Իտալիոյ եւ Պարի քաղաքին բարի անունը իր արդար պաշտպանութիւնը գտնէ»։

* *

ԽՄԲ.— Աւելցնենք որ այս առթիւ ստացած ենք նաեւ երկար հերքմնագիր մը Փոլայի գինուորական սպայից համալսարանի ռազմագիտութեան փրօֆէսէօր եւ հազարապետ Ֆրանչէսքօ Թուրքիարօլօյի կողմէ, որ մանրամասն փաստերով կը ջրէ Ենովք Արմէնի վերագրումները։

«Ժամանակ» իր Օգոստոս 13ի թիւին մէջ կը հրատարակէ Պ. Հրանտ Նազարեանցի մէկ նամակը, որուն մէջ կ'ըսուի

Խնդիրը յանձնած եմ իտալական իշխանութեան ու ժամանակին պիտի ստանաք Ե. Արմէնի ըրած զրպարտութեանց եւ ստութեանց փաստացի հերքումը։

Կ'ուզեմ որ գիտնաք հիմակուընէ որ մեր գաղութին վարչական գործերը իտալական բարձրագոյն իշխանութեանց կողմէ յանձնուած են մեծանուն հայասէր կոմս Ռամպէրթի Մանօթթի Պիանքուի, որ երեք տարիէ ի վեր կը վարէ զանոնք ու իր ձեռքով կատարուած են Պարիի հայ գաղութին եղած բոլոր օժանդակութիւնները եւ նպաստները, որոնց մանրամասն հաշիւները պիտի հրատարակուին քիչ ատենէն պաշտօնապէս իտալօհայ յանձնախումբի օրկանին մէջ։

Հետեւապէս Ենովք Արմէնի ինծի ըրած գիտումնաւոր զրպարտութիւնները ինքնին զօրութիւն ունենալէ կը դադրին եւ օր մը կ'իմանաք այդ զրպարտութեանց զարշելի նպատակները։

Աւելի զատ Պ. Նազարեանց Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակ Պալաքեան եպիսկոպոսի ուղղուած նամակով մը կը խնդրէ որ Համենամանրակրկիտ քննութիւն մը բանայ իր Պոլսէն հեռանալուն պատճառներուն եւ ձեւին վրայ, իր Պարիի եւ ամբողջ Իտալիոյ մէջ ինչպէս ամբողջ հայ գաղութին կատարած աշխատութեանց վրայ, գաղութին վիճակին եւ անոր վարչութեանը վրայ եւ ուրիշ ամէն խնդրի վրայ, որու մասին կ'ուզուի տեղեկացուիլ»։

ՋՈՒՐԻՆ ՏՕՆԸ

Կիրակի Անձրեւ մը ցուրտ մազերու պէս կը կախուի Փարիզի վրայ։

Այսօր պիտի կատարուի Ջուրին Տօնը Սէն գետին մէջ։ Ցերեկին լողորդներու մրցում, գիշերը լուսավառութիւն ջուրին ժապաւէնին վրայ։

Դուք որ հեռուն էիք ու չտեսաք հանդէսը, ձեզի՛ համար է այս շարժանկարը

Լողորդները հաւաքուած են Սէն-Միքոլա։ Երկինքը մութ է կուպրի պէս։ Սէն գետը կը ծածկէ անձրեւէն։ 25 լողորդ աղջիկներ մտած են նաւ մը, որ կը տատանի, ինչպէս մակոյկ թռչունները կը ծօծին ճիւղի մը վրայ։ Ցուրտէն կարմրած են անոնց երեսները, վարդի թուփ մըն է անոնց մերկ մարմինը։

Ուսորդի փողերը կը փչեն։ Լողորդները, մանչ ու աղջիկ, կը նետուին ջուրը։

Նաւակնե՜ր ու նաւակնե՜ր, գոյնզգոյն դրօշակներ, որ ջուրը կ'արիւնեն, ալիքներու նման վեր կը ցայտեն։ Ժապաւէննե՜ր, որ գուրս կը թափին գունաւոր տերեւներու պէս, թաղարաձեւ նաւակներէն

Ժողովուրդը կախուած է մեղուապարի մը նման Սէն գետին թումբերէն։ Կը ճչայ, կ'երգէ։ Երկինք տխուր երաժշտութեամբ մը կը շոյէ ականջները։

Սէն գետը կը քրքջայ ու ճերմակ ջուրի խուրձեր կը նետէ մարդկային ովկիանոսներուն վրայ, որոնք վար են կախուեր կամուրջներուն վրայ։ Հովանոցները սեւ պագարի պէս ջուրին վրայ լողորդ աղջիկներուն գլուխը, կարմիր գգակներով պաշտպանուած, ծաղիկի բաժակներու պէս Անոնց աղուոր բազուկները նման են փլոսկլիտայ սուրերու, որոնք ջուրը կը ճեղքեն։ Այրերը թուխ են, կարի նման։ Այժմ խառնուած են աղջիկներուն։ Սէն գետը կը շոյէ մութ ճամբու մը նման, վրան ծաղիկներու թափօրով մը

Բայց լողորդներ կան, որ կը լքեն մրցումը, եւ նաւակ մը, որուն վրայ կարմիր խաչեր կը թռչին, ներս կ'առնէ … Անոնց շրթները կապուտցած … շնչատ ու տժգոյն։

Մրցման վերջին պահե… Պորտոյի նշանաւոր լող… Ռէպէյրօլ որ ամէն տար… շահի մրցանակը. կը պա… իտալացի երիտասարդի մը … թոյլի հետ քօսթօլի հինգ… զորդ եղբայրներու մէջ … կրտսերը, անխոնջ կը ձեղքէ … գլխով ու թեւերով։

Այժմ սանդուղին վրա… նաւերը կը սուլեն փողեր… հնչեն, ծափերը կը ճողփան.

Տժգոյն արեւը մը կ'ե… Մետաքս կը բռէ երկն… զորդներուն աղուոր արձան…

Մրցման վճիռը քօսթ… ռաջի՛ն Ռէպէյրօլ երկ… Պափծափծափ։ Աղջիկներու առջի՛ն՝ Մուակթթիէ. ջուր… ուածի մը պէս անուշ ու … միսը կը սարսռայ վրան։

Հիմա իրիկուն է։

Կախարդակա՛ն տեսարա…

Երինները լոյսը բո… տայ Սէն գետին։

Երկինք անձրեւով … ուած, կը շողայ երկրային … դերուն ցոլարձակումէն։ Սէն, մետաքսէ ճամբայ մըն է, … վրայ կ'օրօրուին բոցէ թիթ… նիկներ ժողովուրդը կը … եզերքին վրայ լուսարձ… իրենց երկար ու մոգական … ները կ'երկարեն ու կը … գետին ջուրին ու աղուոր … բուն երեսը խոյլու նման … ման հանդիսաւորութեան … լուացուած է. եւ երեք արձ… սպիտակ հագած, ջուրի … ներու պէս, արծաթ փե… ներու փունջի մէջէն ցայտ…

Նաւի մը վրայ մարդիկ խաղեր կը կատարեն։ … խումբ մը երաժշտական … ձանքի մը մէջ կ'ընկղմէ … խումբին մեղեդին … ի վեր նետուած լոյսի շառ… ներէն հատիկ հատիկ … կաթկթին մակոյկներուն … որ կը սողան գետին ի վեր, … ի վար, վենետիկեան … լոյսէ պտուղներու ողկոյզ… կը նմանին։

Թափօ՛րը գետին վրայ … ւակներ, եղինդրանդ լուս… ներով. հոմէական գզակ… որոնց վրայ հոմէական … միկները սոզալուրտներ … կը շարժեն իրենց ոսկեզօծ … ները։ Չքեղ առագաստանաւ… ։ Թուլոնեան նաւ մը … տած են Պոնափարթի … ները իրենց երկնագոյն … եւ սպիտակ մորթէ տաբատ…

Յանկարծ գետէն վեր կը … նայ Ջուրին Պարիկը, … շրջապատեն լուսաւոր յաւ… հարսեր, պարելով շուրջանակ…

Նաւէ՛ն ընդծովեայ … լողացած մը, եռագոյն … նաւակներ. պատկերը պատ… մին։

Սոլֆէրինոյի կամուրջին … կէն, ծափերու եւ աղաղակ… մէջ, երկինք կը պայթի … վառ ջուրի ահագին խուրձ… կը ծեծէ երկինքը։

Հանդէսին աւարտած … այս

ՀԻՆԳ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ ՈՒԹ Ձ…

Իրլանտայի մէջ ագար… պանի մը կինը, յղութեան … ըը մօտեցած ըլլալով, հիւա… նոց մտաւ եւ աշխարհ բեր… րեք զաւակ, որոնք քանի … ժամ վերջ մեռան։ Նոյն կին… թը ամիս առաջ երկուոր… զաւակներ ալ ծնած էր … եակները ողջ են։ … տարեգրութեանց մէջ … դէպքն է, այս բնզաւո… թեան պարագան։

ԾԻԾԱՂ

ՕՐՕՐ

Արեւելքի մէջ նորածիններր յօրկաս կ'ըլլան, գոնէ ես այդ-յօրկաս պատրաստ փիճակագրու-թիւն մը ունիմ: Մեր ծաղիկ մէջ ծնած եր սխամներէն տասնէն ինը յօրկան էին: կինեըը, կը թուի թէ, կը սիրեն յօրկան տղաքը. «Լաւ տիրացու կ'ըլլայ», կ'ը-սէին իսկ հայրերը կ'ըսէին թէ յօրկաս տղան ըմբոստ ու ապա-ռասէր կ'ըլլայ:

Լ թ. լա՛ւ. ես յօրկան տղայ մըն էի: Մայրս կաթ կուտար ա-ռատ առատ, բայց ես գէլ ծայնս չէի կտրեր: Քանի սխալս բուրդի չէ կը լեցուէին, ծայնս ալ այն-քան կը զօրանար: Հայրս կը կատ-ղէր ու կը պոռար.

— Գի՛կ, մարէ՛ սա ծագին ծայնը

Մայրս, խեղճ հարս մը, նո-րէն կաթ կուտար:

Լա ամէն կը ճչայի: Այն ա-տեն մայրս կը գանգատէր.

— Մա րդ, մի՛ պոռար, ան-մեղ տղան ծայնիդ վախէն է որ կը ճչայ:

Յանկարծ կը միջամտէր մեծ մայրս

— Ի՛նչ է, փոքրկեկնս աղուն ծայնը յաւէտ չունի՞ք, անմեղս իր առողջութ յատաղբօր ծայնը կը լսէ ու մրցումի կ'ելլէ: Չգիտէք որ պոռայ. Չգո՛ւնդ ծիրամ, մանչուկս

Սակայն պառաւական ձայնս այդ բանը կը խլացնէր մեծ մօրս ակնոցը. որ խեղճ կինը կը սկսէր յաւէտ գիտցած բոլոր օրօրները

Քնացուցանեմ բարդա մանչուրս,
Որ ալ հանգչի իմ սիրտին՝

Ասիկ կ'ընէր ի միջի: Թաղը սորվ կը ծանէր, թէ մայրս կ'երինցնէր եղանակը. բոլոր սարերը օգնութեան կը կանչէր, յուսնկան խաղերներ կը բերէր, աղուոր ծաղրնցուներ կը խոստանար:

Օրօր ըսեմ, որ քնանաս,
Աչերդ գոցէ, սերդ... պալաւոր

Մինչեւ վերջին վանկին ծիւ, ես ալ կ'երկարէի ծայնս.

Ո՛ւռ, օ՛ւռ, օ՛ւռ.

— Վո՛ւյ. ծայնդ մարի՛. գըլ-խէն աղէ՛ կէս է, թո՛ւ.

Կը սկսէր յետացնելու նոր մե-թոտ. սարսափելի ճիւաղներ կը պատմէր: Գայլերը գիւղին վրայ յարձակեր են եղեր, բոլոր գառները եւ յօրկան երախաները տարեր են եղեր, մայրերը լացեր լացեր կուրացեր են եղեր,

Իսկ ես թէ, մոխիկ կ'ընէի եւ թէ կը չարունակէի.

Ո ւռ, օ՛ւռ, օ՛ւռ...

— Եկա՛ն, եկա՛ն, գայլերը ե-կան, քնացի՛ր, քնացի՛ր վա՛խ-վա՛խ. Տունենոյն արտով խածան չունն ալ եկաւ: Արա՛ս, ճիռա-ցիր. իմ սրտս քնացած է:

* * *

Այս օրերուս մեծ մօրս քա-ղած նեղութիւնները կը քաշէ թուսիով կարմիր մաման, Սթա-լինը: Ալստուած ուժ ու համբե-րութիւն տայ, Սթալին մամա:

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Սթալին կարմիր մամային երկ-ուորեակները, Թրոցքին ու Զի-նովիեվը, շատ յօրկան են եղեր.

Սթալին օրօր կ'երգէ, իսկ մանուկ Թրոցքին ու Զինովիեվը իրենց ծայնը ծգեր՝ կը ճչան ու հիմակ Սթալին, այս ըմբոստ ե-րախաները քնացնելու համար, սարսափելի հէքեաթներ սկսեր է պատմել:

— Քնացէ՛ք, քնացէ՛ք, Թուժիւ-նիրս, Ինկիլիզը հրասայլերով, դժոխային խնծոյմներով մեր տան վրայ պատերազմի կուգայ: Եկա՛ւ, եկա՛ւ, քնացէք, քնացէք. հիմա կուգայ կ'ուտէ ձեզ:

**

Ի՛նչ անգութ մայր, կ'ուզէ սարսափեցնել տղաքը իր համ-գստութեանը համար: Բայց ին-չո՞ւ զարմանալ: Յառաջի «Օր-ուան դէպքեր»ուն մէջ դուք յաճախ կը հանդիպիք մայրերու, որ իրենց տղաքը կը խեղդեն:

Մանուկ Թրոցքին աղաղակ-ները, սակայն, պիտի թողո՞ւն որ Սթալին կարմիր մաման խեղ-դելու փորձութիւնն ալ ունենայ: Չի գիտցուիր:

ԸՆԿԵՐ ՇԱՓԻԿ

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԽԻԹԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Օգոստոս 14 կիրակի կէս օրէ վերջ «Լը Պօն Թէաթրօ»ի մէջ տեղի ունեցաւ ցե-րեկոյթ-հանդէս մը, կազմա-կերպուած տեղւոյս Հ. Ց. Դաշ-նակցութեան «Վարդան» եւ «Հրայր» ենթակոմիտէներուն կողմէ: Արահը այս անգամ ալ լեցուն էր երեսուն բազմութեամբ: Լռութ մը կարդաց գործիչ ընկեր Արշաւան «Ֆրանսայի մեծ ու պզ-տիկ բոլոր քաղաքներուն մէջ, ը-սաւ, մենք կը տեսնենք հսկայ կոթողներ, կանգնուած հայրենի-քի համար նահատակուած հերոս-ներու յիշատակին իսկ մենք չունինք այդ հայրենիք, բայց ունինք աւելի մեծ եւ անհաղթ յի-շատակարաններ եւ այդ մեր սիրտն է, որուն խորը անջնջելի գիրերով քանդակած ենք անոնց յիշատակը եւ պիտի պահենք մինչեւ որ ազատ ու անկախ հայ-րենիքի մէջ կարենանք կանգնել Մուրատներու համար արժանա-վայել կոթողներ»: Պ. Միհրան Գաբրիէլեան արտասանեց Խ. Ա-բովեանի «Վաթանի երգը». քա-նի մը խմբերգներէ վերջ մե-ներգեց Թիկին Սէմէրճեան ծափեր խլելով: Օրուան բանախօսն էր ըն-կեր Վ. Համբարձումեան, որ ման-րամասնօրէն Սեբաստացի Մուրա-տի կենսագրականը ընելէ վերջ, կոչ ըրաւ հայ ժողովուրդին ամէն տարի այսպիսի գեղեցիկ հանդէս-ներով անմահացնել Մուրատներու յիշատակը: Փոքրիկն Միքայէլ Ճանիկեան արտասանեց Վարու-ժանի «Կարօտի նամակ»ը: Միջ-նարարին աճուրդի դրուեցաւ հե-րոս Մուրատի ձիու վրայ նստած գեղեցիկ մէկ նկարը որ բարձրա-ցաւ մինչեւ 550 ֆրանքի եւ 50 ֆրանք մէկէն աւելցնելով պաշ-կերին տիրացաւ Պ. Արապաճեան: Հանդէսի վերջին մասին մէջ ար-տասանեց ընկեր Ղահան Սարեան եղան կոմիկական պարեր տեղա-կան տարազներով հետաքրքրա-կան էին Օր. Գոհարիկի եւ Օր. Ալպինէ Ցրդատեանի հայկական պարերը*

Ս. Միլտոնեան

ԾՆՑՈՒՄ.— *«Խանասորի Ար-շաւանք»ը թղթակցութեան մէջ ընկեր Մ. Վարանդեան ըսած էր «գաղութահայութիւնը պէտք է ջանայ տատարել ազգահաւաք-ման գործին» եւ ոչ թէ ազգա-հալածման, ինչպէս գրուած էր սխալմամբ: Յետոյ, ընկ. Վարան-դեան պատուոյնախագահն էր այդ հանդէսին եւ ոչ թէ նախա-գահը:*

Ս. Մ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐ

Խուզարկու «Ցառաջ» երկու տարիէ ի վեր շարունակ պրպտում-ներ կը կատարէ երեւան հանելու համար քարահանքերու եւ լեռ-նալանջերու վրայ ցրուած հայ բեկորները, բայց տակաւին վերջ չգտաւ այս ցիրուցան Հայերու մարդահամարը. ամէն մէկ քարի, ամէն մէկ թուփի տակ Հայ մը կը պճլտայ:

Մարսիլիայէն քսան եւ ութ քիլոմէթր հեռաւորութեամբ գէպի հիւսիս արեւելեան կողմը Քասիս գիւղը լեռնաշղթայի մը մէջ կ'աշխատին 20—25 ընտա-նիքաւոր Հայեր Société du Ciment գործարանը: Նրեք տարիէ ի վեր միայն այդ լեռը կը ճանչ-նան: Գործարանատէրը ծրի յար-կարաժին նուիրած է անոնց դըպ-րոց չկայ, պզտիկները փողոցները կը թափառին, գիւղը մօտ չէ, որ գէթ տեղական դպրոց ղրկեն զա-նոնք

Մեր այս հայրենակիցները Պրովանսի, Նոյեմբեր եւ Դեկտեմ-բեր, յիշատակներէն են. Ընկերոջս կողմէ, ոչ ազգային կեանք ունին, ո՛չ լսարան, ո՛չ ալ թատրոն: Իրենց ականջներուն կը հնչեն միայն այդ լերան փառօրով պայ-թում իսկ արձագանգը եւ ծանր մուրճերու հարուածները:

Մ. Խոյեան

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Կիրակի առաւօտ Մարսիլիոյ Փրատօ մրցավայրին մէջ կա-տարուեցաւ Պաղտասարեանի եւ Փօլ Ֆրիշի մրցումը:

Հայ կռփամարտիկը առիթ-ունեցաւ խաղի եօթներորդ շըր-ջանին մրցումը ձգել, ձեռքէն վիրաւորուած ըլլալով:

Արդէն նախապէս գրած էինք թէ հայ կռփամարտիկէն յաղ-թանակ մը չէինք սպասեր: Գրեթէ մեր կռփամարտիկներու կատարած բոլոր մեծ մրցումնե-րը որոշուած ժամանակէն առաջ վերջացած են: Այսու հանդերձ Պաղտասարեան քաջալերելի է որ յաջողեցաւ եօթ շրջան դի-մանալ առաջին դասակարգի պատկանող կռփամարտիկի մը դէմ:

.·. Սեպտեմբեր 22ի մեծ մրցման համար, Տէմփի արդէն մեծ փարձերուն սկսած է Լոս Անճէլոսի մօտ գիւղի մը մէջ: Տէմփի այս առթիւ վարձած է Պիլ Թէյթ անուն նշանաւոր սեւամորթը, որուն օրական 100 տոլար կը վճարէ:

Այս մրցման կազմակերպիչը Թէքս Րիքըրտ ներկայիս ար-դէն 1.100.000 տոլարի տոմ-սակծախած է եւ կը յուսայ մինչեւ մրցման իրիկունը երեք միլիոնի տոմսակ ծախել:

ԱԹԼԷԹԻԶՄ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Կիրակի օր, հակառակ անձ-րեւին 15.000 հանդիսականներ եկած էին դիտելու երկրորդ Ֆրանքօ-գերման մրցումը, Քօ-լոմպի դաշտին վրայ: Արդէն նախատեսած էինք Գերմանացի-ներու յաղթանակը, եւ իսկապէս անոնք ապացուցին թէ կատար-եալ մարզիկներ են: Դաշտը թրջած ըլլալով, կարելի չեղաւ մրցանիշներ կոտրել:

Մրցումը կը բաղկանար 15 խաղերէ, որոնց 11ը շահեցան Գերմանները ու յաղթական ե-լան 27 կէտերու առաւելու-թեամբ: Ֆրանսացիները շահե-ցան 800 մեթր վազքը, ծողով ցատկելը, 110 մեթր արգելար-շաւը եւ 1500 մեթրը:

Անցեալ տարի Փալի մէջ Ջուիցերիա. 38 կէտերու տար-բերութեամբ է որ պարտուած էին:

.·. Օգոստոս 24էն Սեպտեմ-բեր 4 Հռոմի մէջ տեղի պիտի ունենան դպրոցականներու խա-ղերը: 40 ազգեր պիտի մասնակ-ցին այդ մրցումներուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացիները, որոնք ընտիր խումբ մը պիտի ղրկեն: Այս տօնին մէջ պիտի կատար-ուին մարզական բոլոր խաղերը:

Գ. Կարապետեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ընդարձակ գրացուցակ Գա-լէնց գրատան, 1927 Փարիզ. Տպ. Մասիս, 100 էջ: Հասցէ՝ 233 Fbg. St. Martin, Paris.

ընթերցո՛ղ.

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չե՞ս պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԴԱՐ ԴԱՏԱՐԱՆ ՄԸ. *Սերպիոյ մէջ Վարաստին քաղա-քը յարմար շէնք չունի դատա-րանի համար. կառավարութիւնը ստիպուած վարձեց կոմս Պերոլ-տինկէնի տունը եւ դատարանի վե-րածեց: Բնակարաններու օրէնքին համաձայն, կոմսը դատարանէն խնդրեց որ վարձքը քիչ մը աւել-ցնէ: Դատութիւնը մերժեց, այն ատեն կոմսը բողոքեց դատարանին դէմ .. դատարանին առջեւ կոմ-սը կը պահանջէր դատարանէն, որ իրեն իրաւունք տրուի տունը պար-պել տալու: Եւ դատը տեսնուեցաւ կոմսին տանը մէջ, այսինքն այն դատարանին մէջ, որուն դէմ բացուած է դատը: Դատարանը հաստատեց որ կոմսը իրաւունք ունի, իսկ դատարանը անիրաւ է եւ պէտք է պարպէ տունը: Եւ սա-կայն ուրիշ շէնք չկայ, եւ դա-տարանը չի պարպեր տունը: Դա-տարանը կը հրամայէ շուտով պարպել տունը, եւ նոյն դատա-րանը կը յամառի տունէն դուրս չելլել:*

«ՁԳՈՅՇ. ՆԵՐԿՈՒԱ՛Ծ Է».— *Պորինամի գաշտերուն մէջ (Պել-ճիքա) վերջերս ելեկտրական ըն-կերութիւն մը շէնք մը շինած ու սիւները ներկած էր: Շէնքին վրայ կախած էր թուղթ մը, ուր կ'ըս-ուէր. «Զգոյշ, ներկուած է»: Սա-կայն կովերու բազմութիւն մը, որ դաշտին վրայ կ'արածէր, կար-դալ չգիտնալով, մօտեցաւ շէնքին եւ լզեց ամբողջ ներկը: Նոյնիսկ քանի մը կաթիլներ, որ ինկած էին գետնի խոտերուն վրայ, լա-փեցին ու բան չթողուցին: Յաջորդ առտու իսկ մեռան խեղճ կովերը, բոլորն ալ:*

ԽԻԿԱՐ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ *Պլէյժաք փապուրիին մէջ, խումբ մը բանուորներ կ'աշխատէին եր-կաթուղիին գիծերը նորոգելու: Յանկարծ դիմացէն շոգեկառք մը հասաւ սուրալով: Բանուորները շուարած նետուեցան գիծին միւս կողմը: Սակայն մեծ եղաւ իրենց սարսափը երբ տեսան որ միւս կողմէն ալ կուգար ուրիշ շոգե-կառք մը: Բանուորները վախին վախ մէջտեղ ելան եւ տեսան որ երկու ընկերներ ջախջախուած ու ինկած են գետին: Երկու ուրիշ բանուորներ ալ ծանրօրէն վիրաւոր կը հանգային:*

ԴԱԳԱՂ ԵՒ ՕՐՕՐՈՑ.— *Րօ-ճըրսթընի մէջ (Անգլիա), Ուիլլիս որ արհեստով գագաղագործ էր, արհեստին հակառակ գործեր կը տեսնէր: Ծողովուրդ մը զաւակ ու-նէր, որոնք կը կազմէին բնակչու-թիւնը քանիովեց օրօրոցներու: Ուիլլիս ամուսնացած էր երկու անգամ: Եւ երկու կիներն ալ այն-քան բեղմնաւոր էին, որ շուտով տունը լեցաւ 26 զաւակներով: Այնպէս որ հայրը իրիկունները դժուարութիւն կը կրէր իմանա-լու համար թէ բոլոր զաւակներն ալ տո՞ւնն են: Ըրած էր 26 աթոռ եւ իրիկունները կը նայէր որ պա-րապ աթոռ կա՞յ: Այսպէս միայն կ'իմանար թէ մէկը բացակայ է:*

ԱՆՁՆՈՒԷՐ ԳՈՐԾԱՏԷՐԸ *Պրիւքսէլի մօտ Ալլոս բազմաթիւ գործաւորներ կը բանեցնէր հորե-րու մէջ: Յորեկ ատեն կը տեսնէ որ բանուոր մը հորին մէջ նուաղած ինկած է: Անմիջապէս կ'իջնէ վար, առանց շուրջէն օգնութիւն ուզե-լու: Սակայն հորին յատակը հա-սնէ հասած, հեղձուցիչ կազերէն կը նուաղի: Այդ պահուն բանուոր-ները կը հասնին եւ դուրս կը հա-նեն աղէտեալները. Գործատէրը Ալլոս մեռաւ, բայց բանւորը կա-րելի եղաւ ազատել:*

ԻՆՉՊԷՍ ԱՄԷՆ ՕՐ.— *Կի-բասան Լը Նօան ժամանակ մը բացակայեցաւ տունէն մասնակ-ցելու համար շարժանկարի ընկե-րութեան մը արշաւախումբին: Կինը անմիջապէս «բարեկամ» մը գտաւ: Երբ Լը Նօան վերա-դարձաւ, կինը ուրիշին կը պատ-կանէր այլեւս: Նամակով տուն հրաւիրեց, խոստանալով որ պիտի մոռնայ կնոջ անհաւատարմու-թիւնը: Կինը չի պատասխանեց:*

Լը Նօան, առջի իրիկուն, ա-տրճանակը ձեռքը կը ցատկէ հան-րակառքին դուռին վրայ եւ կը կրակէ:

Կնոջ բարեկամը փորէն վիրա-ւորուեցաւ, ուրիշ բանուոր մըն ալ ձեռքէն:

Կինը հրապարակութեան պա-հուն ուրացաւ եւ յայտնեց թէ ամուսինը անօթի կը ձգեր զինք, կը խաբէր եւ յետոյ պարծանքով կը պատմէր: Վրէժ լուծելու հա-մար, տիկին Լը Նօան կը գտնէ նոր ամուսին մը, որ իր կարգին ձգած էր իր կինը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 43

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

«ՄԵԾ ՀՆՆԱՒԻՆ» ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ

ՍՈՒԲՕՎԻ ՀԵՏ

Այս սենեակը, որուն դրան առջեւ երկու պահակներ կը հս-կէին, «ինքս»ն աղատ էր որ, ինքնիրենս կը հարցնէի թէ՝ մարդ-կային արարածներ ինչպէ՞ս կրնա-յին ապրիլ հոն:

Կա՛ց կարասին շատ նախնական էր եւ կը բաղկանար սեղանէ մը, աթոռէ մը եւ բազմաթիւ նստա-րաններէ:

Սեղանին եռեւը, աթոռի մը վրայ նստած էր, սեւ կաշիէ տե-րակ մը համազգեստ հագած մարդ մը:

Յայտնի էր թէ զինուոր էր անի. Ներս մտած պահուն, կը հար-ցուներ խեղճ ու կրակ մարդ մը, զարդարուած տաժանակ մը չե-կիստներէ, որոնք բոլորն ալ իրարմէ աղուոր էին. մարդը սարսափած Միացեալներով միայն կը պատաս-խանէր իրեն եղած հարցումներուն:

Սպասելով որ այս հարցաքննու-թիւնը վերջանայ, Նստարաններէն մէկուն վրայ տեղ գրաւեցի. մէկ քովս կար հրեայ կին մը որ եկած էր «Հայրենիքի դաւաճանութեան» արտօնա-գիր մը» խնդրելու, իսկ միւս քովս ալ քահանայ մը, որ պետու-թեան դէմ գաւաճանութեամբ ամբաստանուած էր

Ըսեմ թէ ի՛նչ բան մէջ կը կայանար այդ յաւակնութիւնը

Յեղափոխութենէն առաջ ժո-ղովրդական թաղերու մէջ գտ-նուող շատ մը շէնքերու ճակտին վրայ աչքեր բացուած էին, որոնց մէջ կը դնէին իկոններ կամ սուր-բի արձաններ:

Յեղափոխութենէն ի վեր, այս իկոնները եւ արձանները վերցուած էին եւ անոնց տեղ դրուած Լէ-նինի կիսարձաններ

Աւանդապահ այս պարզամիտ մարդերը որ վարժուած էին գլուխ բանալու եւ աղօթելու իկոններուն առջեւ, կը շարունակէին գլխաբաց աղօթել Լենինի արձաններուն առ-ջեւ.

Իսկ քահանան որ մերժած էր հետեւիլ անոնց օրինակին, չեկա-յի դատարանը քաշուած էր, դատ-ուելու համար:

Այդ էր ուրեմն դաւադրու-թիւնը

Բայց քահանան՝ ի զուր ջա-նաց չեկիստներուն բացատրել թէ՝ թէեւ սովետներու հրամանաւ, Լէ-նին աստուածացած էր, բայց դեռ օրթոտոքս դրախտին մէջ փառա-ցող սուրբերուն կարգը չէր անցած եւ այս իսկ պատճառով, ինքը՝ քահանայ մը, սրբապղծած չէր գլուխ բանալու եւ աղօթելու ա-նոր պատկերին առջեւ.

Ի՞նչ յանդգնութիւն:

Իմ աչքերուս առջեւ, խեղճ քահանան փառաւոր տփոցի մը արժանացաւ եւ նետուեցաւ բան-տին նկուղը...:

Կարգը եկաւ հրեայ կնոջ:

Չեկիստներուն բացատրեց թէ՝ նախորդ օրը իր ամուսինը ձերբա-կալուած եւ դատապարտուած էր մէկ ամիս բանտարկութեան, այն պատճառով որ, ան շուկային մէջ, առեւտուրի կանոնադրութեան դէմ շարժած էր. բայց որովհետեւ ամ-բողջ դրամը բանտարկուած ամու-սինին քով էր, ինքը մնացած էր առանց ապրուստի:

— Բայց ի՛նչ կ'ուզես որ ը-նեմ ես, հարցուց չեկիստը:

— Քենէ, ամուսինս տեսնե-նելու արտօնութիւն կը խնդրեմ, որպէսզի ինծի արտօնութիւն տայ վար դրուած գումարէն մաս մը առնելու, որ ապրիմ:

Արտօնութիւնը սակայն, մեր-ժուեցաւ կնոջ, որ լալով մեկնեցաւ:

Այս գործերը վերջացած ըլ-լալով վերջապէս չեկիստը ինծմով զբաղելու ժամանակ գտաւ:

Ամէնէն անպատկառ կերպով, գիս վերէն վար չափել չափելէ յետոյ, նշան ըրաւ որ իր մօտը երթամ:

Յետոյ, իր սեղանին վրայ գտնուող ցուցակ մը առաւ եւ զայն կարդալով, յանկարծ հար-ցուց ինծի

— Ի՛նչ պատճառով հոս եկած ես եւ ինչո՞ւ կուզես խօսիլ ընկեր Փեթերսին հետ:

Դարձայ իմ առաջնորդիս, որ այս հարցումէն ապշած մնացած էր եւ հրաւիրեցի զայն որ իմ տեղս պատասխանէ:

— Ընկեր Սարոտօֆ, ըսաւ ան, սեղանին մօտենալով, «ընկեր» իվան Քէտրօֆը երեք շնորհեց «ընկեր» Փեթերսին հետ խօսելու արտօնութիւն:

— Ուրե՞մ:

— Ես էի որ այս վերջինին հրամանին համաձայն Քէտրօֆը հոս բերի, զայն ներկայացնելու համար:

— Փեթերսը ի՞նչ ուզեց Քէտ-րօֆը տեսնել: Ցարօրինակ կ'երեւի այդ ինծի գոնէ վստա՞հ ես բա-ծիդ:

— Փեթերսը ինձմէ խնդրեց որ Քէտրօֆը իրեն ներկայացնեմ անձնապէս: Պարզապէս ինծի հրա-մայեց — եւ այս ընդհանուր պատուէր է— որ անմիջապէս ի-րեն մօտ բերեմ բոլոր անոնք որ Մարիա Կոստանդինովնայի ծառա-յութեան մէջ կը մտնեն:

— Ա՜հ լաւ. հասկցայ. տե-սածիս համեմատ, խնդիրը ներքին ծառայութեան մը շուրջ կը դառ-նայ:

— Ճիշդ այդպէս, ըսաւ իմ դալով իմ «առաջնորդ»ս, որ գիս ցոյց տալով աւելցուց.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Մուսոլինի փրանսական նոր օրէնքին դէմ

Իտալական մամուլը երկարօրէն կը գրադի Ֆրանսական հպատակութեան նոր օրէնքով, որ վերջերս հրատարակուեցաւ: Ֆրանսական վիճակագրութիւնները ցոյց կուտային թէ ամէնէն աւելի ձուլման ենթակայ տարրը Իտալացիներն են, ու այս պարագան կը սարսափեցնէ ֆաշիստները, որոնք կ՚ուզեն աճիլ ու բազմանալ:

Ֆրանսական նոր օրէնքը պատճառ պիտի ըլլայ որ Մուսոլինի աւելի մեծ զարկ տայ հողագործութեան զարգացման, որուն սկսած էր արդէն Իտալիոյ մէջ:

Նոր շրջաբերականով մը, ուղղուած բոլոր նահանգապետներուն եւ ոստիկանապետներուն, Իտալիոյ դիկտատորը կ՚արգիլէ անցագիր տալ գիւղացիներուն ու բանուորներուն, որոնք կ՚ուզեն գաղթել արտասահման, եթէ նոյնիսկ անոնք ունենան աշխատութեան պայմանագրութիւն մը արտասահմանի հետ:

Մուսոլինի չուզեր որ գաղթին պատճառով կորսուին հարիւր հազարներով քաղաքացիներ, որոնք կրնան օգտակար ըլլալ երկրին մէջ:

Ճիշտ է որ ներկայ անտեսական նեղութիւնները պատճառ կ՚ըլլան գործազրկութեան աճելուն, սակայն իտալական կառավարութիւնը գործազրկութիւնը կը նկատէ իբրեւ անտեսական կայունացման տարր մը: Նկատի ունի գործածել զանազան հաստատութիւններու փակման պատճառով տրամադրելի բանուորները, բանալով հսկայ աշխատանքներու ծրագիր մը, որով պիտի բարելաւուին պետական կալուածները եւ պիտի մշակուին Իտալիոյ ներկայ անմշակ հողերուն կէսէն աւելին: Թերեւս հրաւիրէ օտար, մասնաւորաբար ամերիկեան դրամագլուխը, դիւրացնելու համար այս ընդարձակ ծրագիրը:

Այսպէս կառավարութիւնը կը հաստատէ թէ բնակչութիւնը, ոչ թէ գերաճման մէջ է, այլ անբաւական է, եւ պէտք ունի 60 միլիոն բնակիչի:

Մամուլը կը շարունակէ խոշոր գիրերով արձանագրել ծնունդներուն նուազումը եւ մահերուն աճումը:

.˙. Այս առթիւ Թայմզի Հռոմի Թղթակիցն ալ հետեւեալը կը հեռագրէ.

Արտագաղթի համար նոր խստութիւններ պիտի գործադրուին Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ: Այդ թուականէն վերջ անցագիր պիտի տրուի միայն այն բանուորներուն, որոնք օտար գործատէրէ մը կանոնաւոր պայմանագրութիւն կը ներկայացնեն եւ կամ բանաւոր պատճառ ունին արտասահմանի մէջ մօտիկ ազգականներու մօտ երթալու համար:

Այս խստութիւններուն նպատակն է զարկ տալ ներգաղթին, համաձայն անցեալ Մայիսին Երեսփ. Ժողովին մէջ Մուսոլինիի ըրած այն յայտարարութեան թէ Իտալիա պիտի կրնայ գործ գտնել իր բոլոր զաւակներուն համար, եւ «ֆաշիստական կամքի մէկ ճիգով» դարմանել Միացեալ Նահանգներու եւ ուրիշ երկիրներու կողմէ իտալական գաղթականութեան դէմ ձեռք առնուած խստութիւնները: 1924ին Իտալիայէն դուրս ելան 408,000 գաղթականներ, այս թիւը երթալով զեղչուեցաւ եւ 1926ին 293,000 հոգի գաղթեցին: Ներկայ տարուան առաջին 6 ամիսներու ընթացքին մեկնողներու թիւն է միայն 54,378 հոգի:

Ի՞նչ կ՚ըսէ Մառաչալխս Ֆօշ

Մարաջախտ Ֆօշ անգլիական կիրակնօրեայ Րեֆըրի Թերթի խմբագիրին հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.

— Ես չեմ կարծեր որ Ռուսիա միշտ պոլշեւիկ մնայ: Կը կարծեմ սակայն որ սովետները երկար պիտի կրնան մնալ իշխանութեան գլուխը՝ այն պատճառով միայն, որ Ռուսերը միսմինակ անընդունակ են պայքարելու անոնց դէմ: Ռուսիա հոգեպէս ոչ բոլորովին արեւմտեան է, ոչ ալ բոլորովին արեւելեան, եւ իր գերաճող բնակչութիւնը թաթարական անգթութիւնը կը միացնէ յեղափոխութեան ցանկութեան: Փոքրամասնութիւն մը ստեղծած է բռնապետութիւն մը, որ կը կործանէ ամէն անհրաժեշտ հաստատութիւն եւ կը սպառնայ ընկղմել արեւմտեան աշխարհն ալ, եթէ մենք չգտնենք հասարակաց ճակատ մը կազմել դէմը: 1919 Փետրուարին, դեսպաններու ժողովին, յետոյ փորձագէտներու հաւաքոյթին մէջ առաջարկեցի զինել Ռուսիոյ սահմանակից երկիրները ռազմական ու զինուորական ամէն պահանջներով, ջախջախելու համար պոլշեւիկ Ռուսիան: Մտիկ չըրին, առարկելով թէ աշխարհ յոգնած է պատերազմէն: Այժմ, պոլշեւիկներուն սպառնալիքին դէմ, միակ միջոցը կը կայանայ անգլօ-ֆրանսական համաձայնութեան մը մէջ, միեւնոյն ատեն յուսալքելով այն միամիտ վաճառականները, որոնց աչքը միշտ դարձած է Սովետ Ռուսիոյ կողմը: Գերմանիա եւս, որ միշտ նենգամիտ աչքով մը նայեցաւ Ռուսիոյ, պէտք է Ֆրանսայի հետ ճակատ կազմէ Ռուսիոյ դէմ:

Գերմանական հարցին մէջ, դարձեալ անհրաժեշտ է անգլօ-ֆրանսական համաձայնութիւնը: Անգլիոյ համար, աշխարհագրական, քաղաքական եւ անտեսական պատճառներով, կարեւոր հարց է Ֆրանսայի ապահովութիւնը: Փափաքելի է տեսնել սիրալիր համաձայնութիւն մը Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, սակայն ցանկալի է նոյնպէս որ Գերմանիա լուծէ իր զինուորական ընկերակցութիւնները, ջնջէ զինարանները եւ քանդէ արգիլեալ ամրութիւնները:

Զինաթափութիւնը երազ է, որովհետեւ կարելի չէ համերաշխիլ այս հարցին շուրջ: Եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա միշտ միացած ըլլային, վերջին պատերազմը տեղի չէր ունենար: Համաշխարհային խաղաղութիւնը կ՚ապահովուի այնքան ատեն, որ միացած ըլլան Անգլիա եւ Ֆրանսա:

Մամուլի միջազգային համաժողով

Այսօր Ժընեւի մէջ կը բացուի մամուլի համաժողով մը, որ պիտի աշխատի բարելաւել հաղորդակցութեան միջոցները Ազգերու Դաշնակցութեան կեդրոնին եւ միջազգային մամուլին միջեւ:

Ժողովին պիտի նախագահէ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի տէր եւ տնօրէն Լորտ Պըրնէյմ. ֆրանսական մամուլը կը ներկայացնեն երեք թերթերու տնօրէններ ու երեք խմբագիրներ: Թուրքերու ներկայացուցիչներն են Անատոլու գործակալութեան տնօրէն Ալաէտտին պէյ եւ Մամուլի ընկերութեան տնօրէնը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԵՒ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Մարաշի Հայրենակցական միութեան կողմէ տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Grand Café des Sportsի մէջ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նաւագոյն խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Rue Charles Chéfson Bois Colombes, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կուկունեան» խումբի ընդհանուր ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Ներկայանալ անդամատետրներով:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտ. Եւրոպայի Շրջանային Պատգամաւորական Ժողովին գումարումին առիթով յանձնախումբս կոչ կ՚ուղղէ Հ. Մ. Ը. Մ.էն դուրս մնացած բոլոր հայ մարզական միութիւններուն, իրենց լիազօր ներկայացուցիչները ղրկելու Սեպտ. 16ի բացման ժողովին, ուր պիտի քննուին գիրենք Հ. Մ. Ը. Մ.էն հեռու պահող պատճառները եւ տարակարծութիւնները բառնալով մէկ դրօշակի տակ հաւաքուելու կարելիութիւնը:

Նոյնպէս կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի այն բոլոր նորակազմ մասնաճիւղերուն ներկայացուցիչները, որոնք երեք ամիսէ պակաս կեանք ունենալով, ուղղակի հրաւէր չեն ստացած, գալ խորհրդակցական ձայնով ներկայ գտնուելու համար ժողովի նիստերուն:

Ժողովները տեղի պիտի ունենան միութեանս Փարիզի մասնաճիւղի կեդրոնատեղին, 74 Rue Lafayette, եւ կը սկսին իրիկուան ժամը 9ին:

Շրջ. Պատգմ. Ժողովի
Յանձնախումբ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Նշան Հազարապետեանը որ Սուրիա կը գտնուի. յուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր եղբօր Գրիգորիկ Հազարապետեանի (Պարթենցի , Րիւ տը լա Ֆար Թիւ 13, Մարսէյլ:

Կը խնդրուի արտատպել տարիական թերթերէն:

— Էրզրումցի Տիկ. Վերոնիքա Այվազեան, կը փնտռէ իր աղջիկը Տիկին Շուշան Քէշիշեանը, որ Զինադադարէն յետոյ Կովկասէն Պոլիս եկած էր իր ամուսնոյն Յարութիւն Քէշիշեանի եւ աղջկան Նպրաքսէի հետ: Քէմալական դէպքերու առթիւ ամուսինը Պուլկարիա, իսկ ինքը Նախիջեւան (Կովկաս) մեկնած է: Այժմ լուր առնուած է որ Լիոն գործարանի մը մէջ կ՚աշխատի: Տիկ. Շուշան Քէշիշեանի մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Տիկ. Վերոնիքա Այվազեանին, c/o M. Herartean, B. P. 280 Alep, Syrie.

— Կը փնտռեմ եղբայրս Գրիգոր Աւետիսեանը որուն մէկ տարիէ ի վեր Haute Loire նահանգը ըլլալը հաստատուած է: Գրել Փանոս Աւետիսեանի, 120 Rue Colombes Asnieres Seine).

— Օվաճըգ գիւղէն Տիկ. Սըրբուհի Չինօեան, որ իր մեկրոիչ զաւակով Սավին գիւղը կը գտնուի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակները Վահան, Ագրիպաս եւ Մարտիրոս Վարդերեսեան, իրենց մայրը տիկին Եղիսաբէթ Վարդէրէսեանը եւ իրենց հայրը, որ Պոլսեցի է եւ Փոլսոյ Թաշխանէն եկած եւ Փարիզ հաստատուած ըլլալը կը կարծուի իմացնել՝ Sourpouhi Tchinoian, Société Cotonnière du Sud-Est, Savines Hautes Alpes)

Կը փնտռեմ եղբայրս Գրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Վահէ Բարունակեան որ տարի մը առաջ Յունաստան կը գտնուէր: Իմացնել՝ Մկրտիչ Բարունակեանի՝ 5 Rue Capitaine Faibeer Issy - les - Moulineaux (Seine France.

Կը խնդրուի Յունահայ Թերթերէն արտատպել:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 Ֆրանք, Ափրոդիտէ 12, Մանչաղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան ցալերուն Թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մալիսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Գէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բարբառ 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Տապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբուտին 20, Շէրլօք Հոլմսի երեք պատմուածքները Զական, Թօփալ Սման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, Մահացու Սէրը 3 Ֆրանք՝

Սերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Զարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Ջար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Գէպլէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50: Երգարան (Չայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Թերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Սրճի պտակը 12.50 Ֆրանք:

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը: Փօսթի ծախքը չառնուիր: Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

ԿԱՐԴԱՑԷՔ՝

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻԻ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ (1914 1918)

ԳԻՆ 15 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի խմբագրութեան

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ, ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ, ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ դատերու, ամէն տեսակ պաշտօնական գործերու օրինաւոր եւ ապահով ձեւակերպութեան համար դիմել ամէն օր 9—12 ՍՎԱՃԵԱՆի, 21, Rue Vivienne, Paris (2me) —Métro Bourse— Tél. Louvre 16-32.

ՎԱՐՁՈՒ սենեակներ կան յարմար գիներով դիմեցէք՝ պարոն Արսլանեանի, 36 Rue Damesmes, Paris 13me. Մէթրօ Իթալի:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ Արեւելեան նոր գորգ չինող գործաւորուհիներ: դիմել՝ I. PAPACHRISTO 44, Rue Fessart, Paris, 19 Métro Buttes-Chaumont.

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	124 02
Տոլար,	Dollar	2[illegible] 5[illegible]
Մարք «ոսկի» 100 Mark		[illegible] 25
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	12[illegible] 7[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	107 20
Մէճիտիէ	Médjidie	» 20
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible] 25
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible] 7[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	15|70
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	128|—

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ		
Եգ. Կր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3370| —
» II	»	2000| —
III	»	1660|
Օսմանեան Երկաթ.	Lots turcs	165| —

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԻՏԱԼԻԱ
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927
25 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 423 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵ՞Ն ՎՏԱՆԳԸ

Թուրք ընդդիմադիր պետերը միայն Թուրք ժողովուրդի ներքին ու թաքուն կուտակուած դժգոհութիւնը չէ որ պիտի շահագործեն իրենց գաղտնի նպատակներուն համար։ Կայ ուրիշ կարեւոր հարց մը, որ յենարան կը ծառայէ դժգոհներու, բայց այժմու ղեկավարները յաղթանակի գինովութեան մէջ կարեւորութենէ զուրկ կը համարեն։

Թուրքիոյ այժմու բնակչութեան մէջ — իրենց իսկ վիճակագրութեամբ — քիւրտ ժողովուրդը կը կազմէ 100ին 25ը։ Այս ժողովուրդը խառնուած չէ Թուրք ժողովուրդին հետ. կ'ապրի բոլորովին անջատ եւ աշխարհագրական նպաստաւոր պայմաններու մէջ։ Աւելին. այդ շրջաններու մէջ բնակող Թուրք ժողովուրդը թիւի եւ ուժի տեսակէտէն զանցառելի քանակ մը կը կազմէ։ Քիւրտ ժողովուրդն ալ ունի իր ուրոյն ազգային, կրօնական եւ քաղաքական ձգտումներն ու ցանկութիւնները։ Իբրեւ հաւաքականութիւն չի կրնար ու չուզեր մտնել Թրքական կաղապարին մէջ, կ'ըմբոստանայ եւ զէնք կը վերցնէ իր շահերը պաշտպանելու համար։

Ընտրութիւններու ընթացքին շարք մը Թուրք, կամ Թրքացած քիւրտ հացկատակներ երեսփոխան կը նշանակուին Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ ներկայացնելու համար Քիւրտերը։ Սակայն այս մարդիկը իրենք են, որ կը պահանջեն կառավարութենէն քրտական հարցը լուծել զէնքով ու տեղահանութիւններով։ Ո՛չ ոք այնքան մոլեռանդ կերպով քրտական ցանկութիւններուն դէմ նիզակ չէ ճօճած, որքան Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյը։

Այսպէսով Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ ապրող երկու միլիոնից քիւրտ բնակչութիւնը ոչ միայն զրկուած է ընտրութիւններու եւ առհասարակ կառավարութեան ազատօրէն մասնակցութիւն ունենալու իրաւունքէն, այլ դրուած է տեղահանութեան եւ ոչնչացման ճամբուն վրայ, որուն զէնքով դիմադրելու միջոցը միայն մնացած է։

Տարակոյս չկայ թէ այս ներքին ծանր տագնապը, վտանգաւոր խոց մըն է ներկայ Թուրքիոյ կողին վրայ բացուած, զոր անպայման պիտի փորձեն խառնշտկել ու բորբոքել ոչ միայն ընդդիմադիր ղեկավարները, այլ նաեւ շահագրգռուող օտար պետութիւնները։

Մեզի շատ լաւ ծանօթ է նաեւ թէ՝ Թուրքիոյ այժմու պետական պիւտճէն խոտոր կը համեմատի Թուրքիոյ քանի մը միլիոննոց ազգաբնակչութեան տնտեսական տարողութեան հետ եւ որուն ծանր բեռին տակ կը քամուի ամէն օր, սակայն անհնար կ'ըլլայ այդ անյատակ կարասը լեցնել։

Իրապէս Թուրքիոյ մէջ գիտական հիմունքներով կազմուած պիւտճէ գոյութիւն չէ ունեցած միլլի շարժումէն ի վեր, այլ պիւտճէի ծաղրանկար մը, որուն հասոյթի գլուխները կազմուած չեն իրական տուեալներու վրայ։

Պիւտճէի հասոյթներու խոշոր բացը միշտ լրացուած է պետական թալաններով— բռնի հանգանակութիւն, «լքեալ» գոյքեր, արտաքսուածներու շարժական եւ անշարժ հարստութեան յափշտակութիւն եւայլն։

Պիւտճէն կրճատել եւ համաձայնեցնել Թուրքիոյ ժողովուրդի տնտեսական տարողութեան, անհնարին բան է, առանց վտանգելու կառավարութեան ստանձնած խոշոր պարտաւորութիւնները։ Ան պարտաւոր է պիւտճէն յարմարցնել հսկայ երկրի մը վարչական ու զինուորական պաշտպանութեան անհրաժեշտ պահանջներուն։

Այս հակասութիւնը ահաւոր դժուարութիւն մըն է, որուն առջեւ Թուրքիոյ վարիչները շուարած պիտի մնան, երբ ցամքին թալանի աղբիւրները։

Այս բոլոր դժուարութիւնները յստակօրէն ցոյց կուտան թէ Թուրքիոյ այժմու վարիչները կը քալեն փակուղիի մը մէջ, ուրկէ դուրս գալ անհնար է առանց խոշոր ցնցումներու, եթէ շարունակեն ընթանալ ներկայ քաղաքական ճամբէն։

Այս ծանր վիճակին գլխաւոր պատճառներէն մէկն է անոնց տարամերժ ազգայնականութիւնը, ուրիշներու հողային իրաւունքներու յափշտակութիւնը։ Այնքան առատ եւ ընդարձակածաւալ հողեր, որոնց պէտք չունի փոքրաթիւ Թուրք ժողովուրդը, ոչ Թուրքիան ֆիզիքական ու նիւթական հնարաւորութիւն ունի զանոնք լեցնելու եւ ոչ ալ Թուրք ժողովուրդը կրնայ տեւականօրէն իր ճղճիմ ուժերով պաշտպանել զանոնք։

Միւս կողմէն զրկուած ազգերը աւելի պիտի բարդացնեն այս կնճիռը, որովհետեւ հաւանական չի թուիր որ իրաւազրկուած ազգերը հաշտուին կատարուած յափշտակութեան հետ եւ Թուրքիան չդնեն դժուարութեան առջեւ։

Այդ զոհերէն մէկն է հայ ժողովուրդը, որ այսօր ահաւոր տառապանքէ մը կ'անցնի իր հողերէն զրկուած ըլլալուն համար, եւ եթէ այսօր անիկա հանդարտ է, չի նշանակեր թէ հաշտուած է այս եղելութեան հետ։ Ընդհակառակը։

Քիւրտիստանը այսօր իսկ մահացու պայքարի մը լծուած է փրկելու համար իր հայրենի երկիրը։

Թուրքիոյ վարիչները շփացած երէկի աժան յաջողութիւններէն եւ երես առած այսօրուան քաղաքական դասաւորումէն, անտեղիտալիօրէն կը յամառին իրենց ձեռքին մէջ պահելու այժմու սահմանները։

Ահա այն պատճառներէն մէկ քանին, որ Թուրքիոյ երեւութական հանդարտութեան տակ կը պատրաստեն փոթորիկ մը, ուրկէ խուսափելու հնար չունի Էնկիւրի, եթէ հիմնովին չդարմանէ յիշեալ սխալները։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԿՈՐԾԱՆԻ...

Ֆիկարօ, քննադատելով հպատակութեան նոր օրէնքը, կը գրէ 23 օգոստոս․

— «Զինուորական ծառայութեան եւ ուրիշ շատ մը հանրային կամ մասնաւոր պաշտօններու համար, Ֆրանսացիները պէտք է անցնին քննիչ մարմիններու առջեւէն, բժշկական քննութեան ենթարկուին եւ ապացուցանեն թէ ժառանգական կամ անհատական ախտերէ զերծ են։ Ուրիշ երկիրներու մէջ, նման միջոցներ ձեռք կ'առնուին այն օտարականներուն դէմ, որոնք կ'ուզեն այդ երկրին մէջ հաստատուիլ կամ պարզապէս բնակիլ։ Միայն մեր նահանգները զանոնք բերող շոգենաւով են կը դրկեն կասկածելիները — ֆիզիքապէս, բարոյապէս եւ մտաւորապէս կասկածելիները։ Մեր մօտ, ոչինչ. ո՛չ մէկ պաշտպանութիւն, դուռը լայն բացուած է մարդկային սեռի թափթփուքներուն առջեւ. ինչ որ կը նետուի ուրիշ տեղ, կ'իյնայ «գեղեցիկ Ֆրանսայի» գլխուն։

«Երեք միլիոն առոյգ, առողջ, քաջ ու պարկեշտ Ֆրանսացիներ [illegible], որպէս զի անոնց տեղ փոխարինեն աշխարհի [illegible]։ Աշխարհ «կը պաշտէ Ֆրանսան», ինչպէս վիշապը կը սիրէ ճագարը։

«Մեր հայրենիքը միշտ հիւրընկալ, մայրական եղած է օտարներուն համար։ Կառավարութիւնը որոշած է Ֆրանսայի մէջ ֆրանս. ցեղին տեղ դնել նոր ցեղ մը։ Նախ իրական Ֆրանսացիներու բնաջնջումը կազմակերպեց. յետոյ ալ նոր Ֆրանսացիներու մուտքը կը կազմակերպէ. ու միջազգայնական ամբոխավարները իր հրամանները կը կատարեն։

«... Հպատակութեան նոր օրէնքը ֆրանս. ազգը մահուան վտանգին առջեւ կը դնէ։ Մինչ բոլոր պետութիւնները կ'աշխատին ազգայնականութիւնը զօրացնել իրենց մօտ եւ ցեղը պահպանել, մեր մօտ ո՛չ մէկ բանի առջեւ կանգ կ'առնեն, քանդելու համար աւանդութիւնները, ցեղին խիղճը եւ նոյնինքն ցեղը։ Եթէ Երկնային Արդարութիւնը հրաշք մը չգործէ փրկելու համար Ֆրանսան՝ դարերու ընթացքին մարդկութեան համար իր ըրած ճիգերուն եւ զոհողութիւններուն սիրոյն, մեր ազգը պիտի կորսուի։ Եւ կամ ժամանակին պիտի կրնա՞յ ինքզինքը գտնել՝ այս հրաշքը կատարելու համար։»

Ֆիկարօ թուելով նոր օրէնքին անպատեհութիւնները, կը յարձակի վարչապետ Փուանքարէի եւ դատական նախարար Պարթուի վրայ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Ընդհ. մարդահամարի պատրաստութիւնները կը շարունակուին։ Տուներու թուարկութեան գործը գրեթէ աւարտած է։ Մարդահամարին օրը, 28 հոկտեմբերին, իւրաքանչիւր պաշտօնեայ պիտի արձանագրէ 50-70 տուն։ Հաշուի եղած է որ մօտ 60.000 պաշտօնեայ պիտի աշխատին մարդահամարի համար։

Մարդահամարի գործողութիւնները ամէն կողմ պիտի սկսին նոյն օրը, նոյն ժամուն, արդիւնքը պիտի հաւաքուի կուսակալին մօտ եւ նոյեմբեր 2էն պիտի հաղորդուի կառավարութեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐ. ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ

ԳԵՐՄԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԷՍՔԻՇԵՀԻՐԻ ՄԷՋ

Յայտնի գերման հրապարակագիրներ Հանս Շվան եւ Քարլ Մէրթէնս խիստ լաւատեղեակ աղբիւրներէ քաղելով «Միլիթար ունտ Վիրթշաֆթսփոլիթիշէ Քորէսփոնտէնց»ի մէջ կը գրեն թէ գերման Եունքէրս եւ Ռորպախ ընկերութիւնները անցեալ Մարտ ամսուն Էսքիշէհիր փոխադրած են իրենց պատերազմական օդանաւերու շինութեան գործարանները, որոնք մինչեւ այն ատեն Թիֆլիս եւ Մոսկուա հաստատուած էին։ Իրենց պաշտօնէութեան մէջ կան Ռայխսվէրի 75 սպաներն ու ենթասպաները, որոնք մասնաւոր արձակուրդ ստացած են։

Այս տեղափոխութիւնը կատարուեցաւ համաձայն ռուսեւ թուրք զինուորական դաշնագրին։ Ըստ այդ դաշնագրին, սովետները յանձն առած են Թուրքիոյ հայթայթել 32 օդանաւային տորմիղներ, ամէն դասակարգէ, 9 հրասանդեր՝ եզերքներու պաշտպանութեան համար, 21 ընդծովեայ, 20.000 հրացան եւ 500 ամրաշէն սպաներ։

Այս բոլոր ռազմական հրանօթները պիտի յանձնուէին Տէսսաուի Եունքէրս եւ Էսսէնի Քրուփ տուներուն մասնաճիւղերուն կողմէ, մինչեւ այն ատեն հաստատուած Թիֆլիսի եւ Մոսկուայի մէջ։ Թուրքեւռուսեւգերման այս համաձայնութիւնը պատրաստած է գնդապետ Նիքոլայի, որ ծանօթ է Պալքաններու մէջ իր քաղաքական մեքենայութիւններով, իսկ վերջնական ձեւը տուին գերման պատերազմական նախարարութեան զինուորական կրթութեան ճիւղէն գնդապետ Հէն, դեր-գնդապետ Վիլպէրկ, բանակի զինուորական ճիւղէն, եւ հազարապետ Վ. Իսապէնաու։

Փարիզի աննախընթաց ցոյցերը

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Երեքշաբթի գիշեր աննախընթաց ցոյցեր կատարուեցան Փարիզի մէջ Սաքքօ-Վանցէթթիի համար։ Ժամը 6էն արդէն խլրտումներ կը տեսնուէին։ Պահակազօրքը, հրացանը ուսին, սաղաւարտակիր հեծելազօրքին գլխաւորութեամբ պաշարած էր Իէնայի հրապարակը։

Ժամը 9ին 1500 հոգինոց ցուցարարներու խումբ մը Կրանտ-Արմէ պողոտայէն վար իջաւ, սակայն հանդիպեցաւ ոստիկանական ուժեղ պատնէշի մը։ Բախումը թեթեւ էր, քանի մը հոգի ձերբակալուեցան, միւսները ցրուեցան։

Պուլվար Փուասոնիէրի եւ Ռուժմոն փողոցին անկիւնը ցուցարարները խռնուած էին։ Ոստիկանները ուզեցին ցրուել։ Ուժգին բախումէ վերջ ցուցարարներու բանակը երկու մասի բաժնուեցաւ։ Առաջին խումբը, իջնելով Մոնմարթր, հանդիպեցաւ ոստիկանական խումբի մը, որուն գլխուն թափեց սրճարաններուն առջեւէն վերցուած գաւաթները, շիշերը, պնակները։ Երկրորդ խումբը լուրջ դիմադրութիւն մը փորձեց Ֆօպուր Փուասոնիէրի փողոցին մէջ։ Քանի մը անգամ պահակազօրքը պատրաստուեցաւ կրակելու։ Կռուին ընթացքին հրացան մը պայթեցաւ, առանց վնաս պատճառելու։

Պուլվար Սէպասթոփոլը ամէնէն շատ վնասուեցաւ։ Ցուցարարները պատնէշներ շինեցին, արգիլելու համար ձիաւոր ոստիկաններուն անցքը։ Ասոր համար կառքերով լեցուցին, արմատախիլ ըրած ծառերով գոցեցին ճամբան։ Ծառերուն երկաթէ պահպանակները հանեցին եւ նետեցին ոստիկաններուն։ Կատարեալ պատերազմական տեսարան։ Ոստիկանները կրակի սպառնալիքին տակ ստիպեցին նահանջել ցուցարարները, որ իրենց անցքին վրայ ջարդուփշուր ըրին բոլոր հսկայ վաճառատուններուն ապակիները։ Հանրակառք մը գրաւեցին եւ կոտրեցին ապակիները։ Օպրի-լը-Պուշէ փողոցին մէջ կրակ բացին ոստիկաններուն վրայ։ 600 հոգինոց խումբ մը Պուլվար Բօնըլուարէն անցնելով քարկոծեց բոլոր վաճառատուները, ջարդեց ապակիները։ «Մա՛հ Ֆուլլէրի» աղաղակելով, հասան «Մուլէն-Ռուժ» եւ ջարդեցին փշրեցին ապակիները, կոտրեցին ինքնաշարժները։ Գրգռութիւնը մեծ էր մասնաւորապէս Մօնմարթրի մէջ, ուր կը յաճախեն հարուստ Ամերիկացիները։ Նոյն տեսարանը Շան զ'Էլիզէի վրայ։

Կէս գիշերին դադրած էր ցոյցը։ Ձերբակալուած ցուցարարներու թիւը կը հասնի 200ի։ Բազմաթիւ ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

Գաւառներու մէջ եւս առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ ցոյցեր կատարուեցան։ Ռուանի մէջ բուռն ցոյցեր եղան եւ ոստիկաններէն ու ցուցարարներէն վիրաւորներ կան։ Զանազան քաղաքապետարաններ կէս դրօշակ պարզած էին։ Մոնփէլիէի մէջ երկու ռումբեր նետուեցան, ոստիկան մը վիրաւորուեցաւ։

Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն մէջ եւս եղան ցոյցեր, զորս ոստիկանութիւնը ուզեց արգիլել։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։ Փէնսիլվանիոյ մէջ զինուոր մը սպաննուեցաւ, երբ կը ցրուէր ցուցարարները։ Սէնթ Ճօզէֆի վանքին մէջ (Քլիվլընտ) ուժանակներ պայթեցան, մեծ վնասներ պատճառելով։ Մասաչուսէցի քաղաքներէն մէկուն մէջ եւս ռումբեր նետուեցան։

Ժընեւի մէջ, հակառակ անձրեւին, ցուցարարները հաւաք-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Հ. Յ. Դ. ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՆԻՒԹԵՐԸ

Իզվեստիա կը գրէ թէ խորհ. իշխանութեանց ձեռքը անցած է Ա. Քէրէնսքիի արշիւը, որ մնացած էր Ռուսիոյ մէջ։ Այս թանկարժէք նիւթերը ամբողջութեամբ յանձնուած են Յեղափոխական թանգարանին։ Արշիւին մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դատավարութեան վերաբերեալ նիւթերը։

Ինչպէս յայտնի է, Ա. Քէրէնսքի Դաշնակցութեան մեծ դատավարութեան ատեն պաշտպան փաստաբաններէն էր։

ԹՈՒՐՔ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Կիլիկիոյ երկաթուղիի աշխատաւորներուն գործադուլը աւելի սաստկացած է։ Մէրսինի աշխատաւորներն ալ միացան Ատանայի բանթողներուն։ Միայն Տարսոնի կայարանապետն է որ կը շարունակէ պաշտօնը եւ երեք քրիստոնեայ պաշտօնեաներու հետ կը հսկէ շոգեկառքին երթեւեկին, որ շատ անկանոն է։ Արկածները անպակաս են եւ ժողովուրդը չի վստահիր ու ինքնաշարժով կը կատարէ իր ճամբորդութիւնը։

ՊՈԼՍՈՅ ԱՆՏԱՌՆԵՐՆ ԱԼ Կ'ԱՅՐԻՆ

Պոլիս, Պէյքոզի մօտ Զավուշ անտառին մէջ հրդեհ ծագեցաւ եւ ամբողջ անտառը մոխիր դարձաւ։ Գիւղացիները, որ փայտ կտրելու գացած էին, հազիւ կրցան փախչիլ։ Պօղ Պրունի կողմերն ալ հրդեհ ծագած է ուրիշ անտառի մը մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի թագուհին Նազլը, որ Աղեքսանդրիայէն «Մահրուսէ» զբօսանաւով Մարսիլիա եկած էր, Երեքշաբթի առաւօտ Փարիզ հասաւ։ Իրեն կ'ընկերանային հայրը Սապրի փաշա, եղբայրը Շէրիֆ Սապրի պէյ եւ Փարիզի դեսպան Ֆախրի փաշա։ Թագուհին հագուած էր եւրոպական ձեւով։ Լուսանկարիչներուն արգիլուեցաւ թագուհիին պատկերը առնել։ Ֆուատ թագաւորն ու թագուհին քանի մը օրէն Վիթէլ պիտի մեկնին օդափոխութեան։

ԱՒԵՏԻՍ ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Սէնթըր Սփորթինկ Քլըպի մէջ անցեալ գիշեր տեղի ունեցաւ կռփամարտի մրցում մը Աւետիս Ապլաղաթեանի (Պէչիր) եւ ֆրանսացի յայտնի կռփամարտիկ Պուվէի միջեւ։ Ութը շրջանի խաղէ մը վերջ, կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակուեցաւ մեր հայրենակիցը։

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ ԶՈՀԵՐԸ

Սան Ֆրանչիսքօ — Հօնօլուլու ճամբուն վրայ կորսուած երեք օդանաւերը գտնելու համար փնտռտուքներ կը կատարեն 58 ամերիկեան մարտանաւեր։ 15 Թորփիլաձիգներ եւ մէկ թեթեւ յածանաւ եւս հրաման ստացան միանալու անոնց։ Դրեթէ ամէն յոյս կորսուած է գտնելու համար զանոնք։

ՓԱՐԻԶԻ [illegible] դատախազութիւնը դատ բացած է Մաթէնի դէմ, որ իր Օգոստ. 19ի թիւին մէջ կարգ մը պոլշեւիկեան փաստաթուղթեր հրատարակած էր։ Դատախազութիւնը կ'ըսէ թէ այդ նամակները կեղծ են եւ վերջերս գտնուած էին կեղծարար Սոլովսքիի վրայէն։ Դեսպանատան փաստաբանն է Հանրի Թօրէս։

Ո՞Վ Է ՅԱՆՑԱՒՈՐԸ

Ժօղամի ախտաժետական դաշնակցի ստորագրութեան տակ հայ քաղաքական դատի կրած ծանր հարուածէն շշմած քաղաքական որոշ հոսանքներ, յանցաւոր անտարբերութեամբ մը հրաժարեցան ամէն տեսակի քաղաքական պահանջներէ, եւ սկսան մէկը միւսի ետեւէն վտանգաւոր սխալներով ալ աւելի ծանրացնել մեր կացութիւնը։

Կը յիշուի անշուշտ բարոյական այդ դառն օրերուն Ազգային Պատուիրակութեան բռնած անբացատրելի վերաբերումը մեր իրաւական միակ օրկանին՝ Հ. Հ. Պատուիրակութեան դէմ, զեռ [illegible] է յիշատակը անոր մղած պայքարին՝ մեր անցագրային եւ նման շարք մը առանձնաշնորհումներուն դէմ։ Չի մոռցուիր նոյնպէս, որ այդ նոյն Ազգային Պատուիրակութիւնը առաջինը եղաւ, որ հայկական դատը փոխեց «հայ գաղթականութեան» ողորմելի հարցին, մէջտեղ նետելով «Մարտարապետի առաջման» նշանաւոր ծրագիրը։

Այս աղէտաւոր ուղղութեան դէմ Դաշնակցութեան կողմէն եղած ամէն մէկ ձեռնարկ ժամանակին «ազգամիասս» եւ «վտանգաւոր» նկատուեցաւ Ազգային Պատուիրակութեան եւ անոր ետեւ կանգնող Ռամկավար կուսակցութեան կողմէ։

Եւ եկաւ ատեն մը, երբ Ռամկավարներու համաձայնութեամբ Ազգային Պատուիրակութիւնը փոխեց իր անունին հետ իր կազմն ալ, դառնալով «Գաղթականաց Կեդրոնական Ցանձնաժողով»։

Գաղտնիք չէ, որ առ հասարակ բոլոր ձեռնարկներն ու քայլերը կ'առնուէին Ռամկավարներու գիտութեամբն ու հաւանութեամբը, եւ հետեւաբար իրենք եւս պատասխանատու էին Ազգային Պատուիրակութեան քայլերուն համար։

Մինչեւ այսօր Դաշնակցութիւնը եւ անոր համակիր տարրերը միայն քննադատողի դերին մէջ էին։

Հիմա ո՞վ գիտէ ի՛նչ անցած դարձած է, ո՛ր Ռամկավարները սկսած են հրապարակով պայքարիլ իրենց պաշտպանեալ «Գաղթականաց Կեդրոնական Ցանձնաժողով»ին դէմ։ Այս կարգի արտայայտութիւններէն նմոյշ մը կը տեսնուի Ռամկավարներու Ամերիկայի օրկան Պայքարի մէջ, ստորագրուած Փարէզի իր սեփական թղթակցէն։ Այդ յօդուածը փաստաթուղթ մըն է Ռամկավար գործիչի մը ամենզուտ կեցուածքին։ Սակայն լսենք զինքը.

«Մարմին մը կայ որուն անունն է «Գաղթականաց կեդրոնական ցանձնաժողով»։ Այսպիսի ցանձնաժողով մը, այսօր, գոյութիւն չունի իրականին մէջ. բայց անոր անունով Գ. Լ. Բաշալեան կը խօսի, կը գործէ եւ կը ցումբորդէ՛։ Եւ այս անունով եղած դիմումները ժընեւ Ազգերու ընկերակցութեան մօտ եւ այլուր, ոչ միայն արդիւնք մը չեն տար — այլ մեզ կը դնեն արգահատելի դրութեան մը մէջ։»

Մէկէ աւելի ճշմարտութիւններ պարունակող այս տողերուն մէջ, «արգահատելի»ն «անօգուտ դիմումներ»ն են աղեկօք, թէ Ռամկավարները, որոնք ասկէ առաջ ոգի ի բոյն կը ներբողէին այդ նոյն Գ. Բաշալեանի ձեռնարկները ժընեւի մէջ։ Ի՞նչ եղաւ իրենց կամքին հակառակ. չէ՞ որ իրենց պահանջներն էին, որ կը ներկայացուէին։ Եւ եթէ վերջին հաշուով շատ արդիւնք ձեռք չէ բերուած, մի՞թէ" ատիկա պատճառ մըն է մահավճիռ կարդալու այդ մարմնին։ Ջատագովել ու խրախուսել որոշ ծրագիրներ ու ձեռնարկներ, զանոնք հակադրել հակառակորդ կուսակցութեան ձեռնարկներուն, եւ ի վերջոյ իրենց անկեղծութեան մէջ հիասթափուած, յետոյ ու հարուածել անոնց անյաջողութեան ժամանումները, ռամկավարական առաքինութիւն է միայն, եւ ի զուր կը փորձեն այդպէսով մեղմել իրենց պատասխանատուութեան ծանր բաժինը։

Բայց ռամկավարները, ոչ միայն չեն ուզեր խոստովանիլ իրենց քաղաքական ապիկարութիւնը, ոչ միայն չեն ուզեր ստանձնել պատասխանատուութեան իրենց բաժինը Ազգային Պատուիրակութեան կամ Գաղթականաց Կեդրոնական Ցանձնաժողովի ընդհանուր գործունէութենէն, այլ մեքենայութիւններով և ծամծմուած բառերով կ'ուզեն ազատել իրենք զիրենք, ուրիշի վիզին փաթթելով իրենց մեղքերը։ Ինչո՞ւ — որովհետեւ «չէզոքներէ կազմուած Գաղթականաց Կեդր. Ցանձնաժողովը, «ոչ մէկ հաստատ ուղեգիծ եւ գործունէութեան ծրագիր» է ունեցած, կը բարբանջէ ամենզուտ թղթակիցը։ Շնորհիւ ուրեմն միայն այս մարդոց ապիկարութեան, «Նանսէնի ծրագիրը, դժբախտաբար մեծ բան չշահեցուց հայ գաղթականներուն, որոնք մնացին անհայրենիք եւ անպաշտպան բազմութիւններ։ Լքեալ գոյքերու հարցը, կախուած Թուրք կառավարութեան բարեացակամութենէն, սկիզբէն դատապարտուած էր անյոյս մնալու»։ Եւ այսպէս ուրիշ անյաջողութիւններ ալ կ'արձանագրէ Գ. ռամկավարը այն բոլոր ձեռնարկներէն, որոնք ժամանակին ջատագովուած եւ պաշտպանուած իր կուսակցութեան կողմէ, յանձնուած էին անոր արտաքին քաղաքականութեան օրկանը հանդիսացող Գաղթականաց Ցանձնաժողովին։

Այսօր մարդիկ առանց կարմրելու կը խոստովանին թէ այդ բոլոր հարցերը ոչ միայն գրական լուծում չեն ստացած, այլ աւելի վատթարացած են, ի հարկէ շնորհիւ Բաշալեաններու նման «անուղեգիծ» չէզոքներուն։

Թղթակիցը գիտէ անշուշտ, որ ինք եւ իր կուսակցական բոլոր օրկանները ժամանակին որքան ուժեղ պայքար մղած են Դաշնակցութեան դէմ, միայն անոր համար, որ անոնք այն ատեն իսկ կը քննադատէին իրենց կողմէ դեռ այսօր քննադատուած ծրագիրները։

Անոնք այսօր ըմբոստանալով իրենց հովանաւորած «մարմին»ին դէմ, չեն կրնար համոզել ոեւէ մէկը թէ ուղղամտութիւնն է զիրենք առաջնորդողը։ Թող ըսեն շիտակ շիտակ իրենց անձնական ցաւը, եւ հեռու կենան խօսելու հանրութեան անունով։ Այլապէս անոնք քաջութիւնը պիտի ունենային «Գաղթականաց Կեդրոնական Ցանձնաժողով»ի անփառաւոր դրութիւնը շեշտելով, զծելու նոր ուղղութիւններ բնական ու անտառն գաղթական զանգուածին համար, փոխանակ ծամծմուած բառերով ծածկելու իրենց բուն ըսելիքները։

ՍԱ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԽՕՍՔԸ ՏՕՆԷՆ ԿԱՐՄԻՐ ԷՆ...

Գոնֆիլքէի արաբ՝ Թեթեբէն մէկը ծիծաղելի դէպքը կը պատմէ.—

«Փարիզի ոստիկանութիւնը մայրաքաղաքի արուարձաններէն մէկուն մէջ ձերբակալած է քաղաքացի մը զոր ճարպիկ լրտեսներ Լէօն Տօտէի նմանցուցած էին։ Ճիշտ միեւնոյն քալուածքը, միեւնոյն հասակը եւ միեւնոյն գիրութիւնը։ Վերջապէս բոլոր արտաքին նշանները նոյնն էին։

Ոստիկանները յաղթանակով ցոյց կուտան անոր իրենց թուղթերը եւ կը ձերբակալեն։

— Բայց ես Լէօն Տօտէն չեմ, կ'առարկէ մարդը։

— Ոչ, Տօտէն ես դուն եւ բանտ պիտի առաջնորդենք քեզ։

Ու ոստիկանութեան գործակալները մարիկ չեն ըներ, միայն կը հասնին տուն մը երթալ կալանաւորին հետ, ուր մեծ կ'ըլլայ ոստիկաններու ապշութիւնը, երբ կը հաստատեն որ ձերբակալուած էին... նախկին Խորհ. Ապացած Հէրմի փառչան, որուն ներկայ կը խնդրեն...

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Խորթ չէ այլեւս այս երկրի անունը հայութեան համար։ Պատերազմէն առաջ քարտէսներով միայն Հայերուն ծանօթ այս երկիրը, այսօր, արդէն իսկ ամէն գաղթական Հայու ծանօթ է «Հարաւային կամ Նոր Ամերիկա» անունով։

Մեծ պատերազմէն վերջ Սուրիա եւ Յունաստան ապաստանած թափառական եւ թշուառ գաղթական Հային աչքէն անկարելի էր, որ խուսափէր այս ծայրագոյն Ամերիկայի հիւրընկալ երկիրը՝ Արժանթին։

Գաղթը դէպի այդ կողմերը սկսելու առեն Հայերէն շատեր՝ Պրազիլիա, Ուրուկուայ եւ Արժանթին չէին կարող իրարմէ զանազանել ու կերթային հոն, ուր նաւային "բարեկամ"ք գործակալները զիրենք կը ղրկէին։ Բայց այս պարագան ալ շատերու համար շուտով սկսաւ պարզուիլ ու հետզհետէ սկսան հասկնալ այս երկիրները հանոր բարեկամներէն ու ծանօթներէն։

Հայութիւնը Հարաւային Ամերիկայի երկիրներու մէջ հետզհետէ կը ստուարանայ։ Եւ արդէն իսկ մեծ քաղաքներու մէջ եղող Հայեր, վերջապէս հաստատուելու եւ իրենց կրօնքն ու լեզուն չկորսնցնելու համար, սկսած են հիմնել եկեղեցիներ։ Օրինակ. Քորտովա, Արժանթին, արդէն ունին սեփական հող ու եկեղեցի։ Պուէնոս Այրէս նոյն նպատակին համար կազմած է վաթսուն եւ հինգ հազար փեսոյի նախահաշիւ մը եւ արդէն իսկ հանգանակել սկսած է։

Վերջին երկու տարիներուն մէջ Արժանթինի հայութիւնը մեծ թափով հող գնել սկսած է, ունենալու համար իր սեփական օջախը։ Եւ բացառութիւն է գրեթէ, որ հայ ախտառաւորը ամսավճարով հող մը գնած չըլլայ։

Հետեւաբար անհրաժեշտ եւս կը կազուինք այդ երկրին. հոն մնալու համար կը մտայ ունենալ մեր սեփական դպրոցները, մասաց սերունդը այլասերումէն փրկելու համար։ Եւ այս պարագան եւս արդէն սկսած է խորհրդակցութեան նիւթ դառնալ հայաշատ քաղաքներու մէջ։

* *

Արժանթին 1810 Մայիս 25ին ի վեր սպանիական տիրապետութենէն ազատագրուած եւ անկախ հանրապետութիւն մը դարձած է՝ 14 նահանգներու դաշնակցական կառավարութեամբ։ Իւրաքանչիւր նահանգ, սակայն, ազատ է Միացեալ Նահանգներու պէս կատարել իր կառավարութեան ընտրութիւնը, եւ ունենալ ինքնայատուկ օրէնքներ ու կանոններ։ Իսկ նախագահական ընտրութեանց կը մասնակցին բոլորը միասին եւ կ'ընտրեն իրենց ազգային նախագահը, Ծերակոյտը եւ Ներկայացուցչական տունը։ Ամէն նահանգ եւս ունի վերահսկող մարմինները իր մէջ։

Անկից առաջ տեղական քաղաքացի եղող Հայեր շատ քիչ էին, կամ բնաւ չկային։ Բայց այսօր, գործի բերումով արժանթինեան քաղաքացիութիւնը ընդունողներ եւս շատցան։

* *

Արժանթին հողային տեսակէտով մեծ տարածութիւն ունի, շուրջ 2,800,000 քառակուսի քիլոմեթր, գրեթէ ամբողջովին մշակելի։ Բայց այս երկրին մեծ մասը դեռ կը մնայ անմշակ ու անտառային, աշխատող ձեռքերու պակասին հետեւանքով։

Այս երկրի նշանաւոր արտադրութիւններն են՝ արմտիք, ցորեն, եգիպտացորեն, եւայլն. իսկ Թուքումանի նահանգը կ'արտադրէ մեծ քանակութեամբ շաքարեղէգ որմէ կը պատրաստուի շաքար։

Պարապ հողեր շատ կան, որոնք աշխատաւոր ձեռքերու մէջ կրնան արգիւնաւոր ըլլալ։ Սակայն մինչեւ այսօր դեռ մէկ Հայ չէ փորձած հողագործութեամբ զբաղիլ։ Ու այս՝ հակառակ անոր, որ հողագործութեամբ ապրող Սպանիացիները, մանաւանդ Իտալացիները մեծ հարստութեան տէր դարձած են։ Կը կարծեմ, որ ասիկա Հայերուն խմբովին ապրելու եւ իրարմէ ընդօրինակելու հոգեբանութենէն կը ծագի։ Բաւական է որ Հայ մը յաջողութեամբ բան մը սկսի, այն ատեն շատերը կը հետեւին անոր։

Սուրիացի Արաբներ աչքառու տեղ կը բռնեն այս երկրի վաճառականութեան մէջ։ Եւ չկայ կայարան մը կամ գիւղ մը, ուր առեւտրով զբաղող արաբ մը չգտնուի։ Վերջերս Հայեր եւս, Արաբներէն ընդօրինակելով առեւտուրի ձեռնարկեցին։

Այժմ այս երկիրը կրնան մտնել՝ 1) ամէն անոնք, որ 55 տարիքէն վեր եւ 18էն վար չեն, 2) յիշեալ տարիքներէն վեր եւ վար եղողները պէտք ունին արտօնագրի եւ երաշխաւորութեան, 3) Թրաքոմայի հիւանդութիւն ունենալու չէ, 4) պէտք է ունենան իրենց գաղթած երկրին՝ Արժանթինի հիւպատոսին վիզան։

(Հ.) ՅՈՎՀ. Ց. ՑԱՑՕՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վերջերս լոյս մամուլի մէ մասնուած են Հայաստանի կարմիր գրիչները։ Ժողովուրդը «գեղեցիկ գրականութիւն» կը պահանջէ կարմիր «պօէտներէն»։ Ջունին ու սան։ Ու կ'ամբաստանեն զիրար։

Եւ սակայն կան որ կը փորձեն արդարացնել տագնապը։ Մարտակոչի (6 օգոստոս) մէջ, բամպակ մարդ մը, Արշաւիր Մելիքեան, որ ոչինչ կը ծասկնայ գրական ծարցերէ, չի քաշուիր երբեմն գրական քննադատութիւններ մը ընել, եւ այս անգամ կ'աշխատի արդարացնել տագնապը։ Սակայն, անճարակ, նոր փաստեր կուտայ գրական անապատին մասին.—

Մենք չունինք գեղեցիկ գրականութիւն, կը գանգատին խորհրդային Հայաստանի մամուլին էջերէն եւ կ'առաջարկեն գրել «յիշատակներ, նկարագրութիւններ Հայաստանի քաղաքացիական կռիւներէն»։ Եթէ այդ «յիշատակները» գրուին համաձայն մեր ընկերներուն պատուէրին, կ'ըսեն, կ'ունենանք գեղեցիկ գրականութեան ոսկեդար մը։ Ինչպէս կը տեսնէք, բարդ հարցերը կը լուծուին այսպէս դիւրին, գրիչի թեթեւ հարուածով մը։

Չունինք գեղարուեստական գրականութիւն, չունինք բանաստեղծութիւն, չունինք վէպ, չունինք ինքնատիպ թատերգութիւններ։ Իսկ ունի՞նք քննադատութիւն, ունի՞նք հրապարակախօսներ, ո՞ւր են մեր երգիծաբանները։

Կատարելապէս անապատ է, կ'ըսենք։ Տասը տարին գրեթէ ամուլ անցաւ գրականութեան համար։

Նախ պէտք է խոստովանիլ որ, ո՛չ Ռուսիա, ո՛չ ալ Հայաստան ապրեցան քաղաքացիական կռուի 10 տարուան ժամանակաշրջան մը։ Պոլշեւիկեան վարչաձեւը Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունէր 1920 Նոյեմբերէն առաջ։ Սակայն պոլշեւիկեան վարչաձեւի դէմ՝ Դաշնակէր քաղաքացիական պատերազմ։ Գրականութեան զարգացման եւ բարգաւաճման համար նպաստաւոր պայմաններ ստեղծուեցան միայն վերջին հնգամեակին ընթացքին։ Ուրեմն, պէտք է ըսել ոչ թէ 10, այլ 5 տարի։

Ցեստոյ, կարելի չէ ըսել թէ գրական ասպարէզը մեաց բոլորովին խոպան։ Կարելի չէ ուրանալ որոշ «նուաճումներ»։ Փորձեցէք ջնջել Չարենցի անունը, մենք ալ նոյնը կ'ընենք Զօրեանի մասին։ Եթէ առարկուի որ պզտիկ բաներ են ասոնք, կը հարցնենք.— մե՞ծ է ժամանակամիջոցը, մե՞ծ է ժողովուրդը։

Չունինք ժամանակակից Րաֆֆիներ, չունինք Թումանեաններ, կ'ըսեն։ Միթէ այդքա՞ն։ Չունինք նաեւ, դեռ չունինք, ժամանակակից Սունդուկեաններ, չունինք Պարոնեաններ, չունինք Արծրունիներ։

Բայց, կը պատասխանենք, հարկ չկայ շտապելու։

Ռուսիոյ մէջ ալ, քանի մը տարի առաջ, անհամբեր քննադատները մեծ դժգոհութեամբ և ոչ ալ նուազ յոռետեսութեամբ, կ'արձանագրէին այն փաստը թէ չկան Թոլսթոյներ, չկան Օստրովսկիներ, չկան Դոբրոլիւբովներ։

Բայց ինչպէս Ռուսիոյ մէջ, շուտով մեր մէջ ալ տեղի կ'ունենայ բարեփոխում։

Ասկէ երկու տարի առաջ, մեզ կը կերակրէին գրական «սուրրոգատով»։ Ատիկա մասամբ կը շարունակուի մինչեւ այժմ։

Սակայն եւ այնպէս, ով որ ընդունակ է «մարքսիստօրէն» ըմբռնելու գրական երեւոյթները, կրնայ յոյս ունենալ ապագային մասին։

Այս պաշտպան քննադատը, ինչպէս կը տեսնուի, բոլորովին կը հաստատէ սակայն, թէ Հայաստան հիմա գրական անապատ մըն է։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻՆ ՎՐԱՅ

Ականատես մը Ծիածեայ կերպով կը պատմէ մահապարտի մը վերջին վայրկեանները, ամերիկեան ելեկտրական աթոռին վրայ.—

Վերջալոյսը կը մարէր Նիւ Եորքի բանտին՝ Սինկ-Սինկի վրայ։ Բարձր պաշտօնատարները հաւաքուած էին բանտի տնօրէնութեան սենեակը, հեռաձայնին բոլորտիքը։ Անոնք կը սպասէին կառավարիչին վերջին որոշման։ Ցանկարծ հնչեց զանգակը։ Կառավարիչին ժամանոր քարտուղարը չոր ձայնով մը, կը հաղորդէ թէ . . . մերժուած է շնորհը։

Երկար եւ բազմաթիւ նրբանցքներէ անցնելով, կ'երթանք մահուան վայրը, շէնք մը, որ ծածկուած է կարմիր կղմինտրով։ Ներս կը մտնենք, ընդարձակ սրահ մը, որ պարապ է եւ լուսաւորուած՝ չորս վիթխարի լամպերով։

Սրահին կեդրոնը սարսափելի աթոռը։ Շուրջը բազմաթիւ երկաթեայ թելեր ու պարաններ։ Մօտը չորս կարգ փայտէ նստարաններ, վկաներու համար։ Կը նստինք նստարաններուն վրայ։

Զարագուշակ աթոռ, հրէշի նման, թմրեցուցած է մեզ։ Պարանները կարծես հաղորդակցութեան մէջ են դժոխքին հետ։ Բնազդաբար փափաք կը զգամ փախուստ տալու այդ սարսափելի վայրէն, սակայն երկաթեայ դուռը ծանրօրէն փակած են մեր վրայ։ Այլեւս փախուստ ամէն փորձ անկարելի է։

— Ամէն բան կարգին է, բերէք մահապարտը, կը պոռայ պաշտօնեայ մը։

Հերքիւլէսի նման բանտապահ մը ոտքի կ'ելլէ, կ'ուղղուի դէպի դուռը, որ կը բացուի մահապարտներուն խցիկներուն կողմէն։ Բանտապահը մեկնած է, [illegible] քանի մը վայրկեաններ, [illegible] բուռ հինգ ոստիկաններ [illegible] մտնեն եւ կ[illegible]-շղթայակ[illegible] կազմեն մահուան [illegible] չեւ։

Նոյն վայրկեանին, [illegible] ջէն կ'երեւի մահապարտ[illegible] հասնի քսանամեայ ան[illegible] տասարդ մը, Էմիլէթթա[illegible] Հզայնոս, բարակ շէկահ[illegible]

Բանտապահները [illegible] բերին աթոռին առջե[illegible] սարդը տեսեւի պէս կը[illegible] կամա՞ց կը նստի։ Բանտապ[illegible] կը կապեն զայն։ Ես [illegible] ուղիղ դէմքին՝ նստած եմ[illegible] դէմը։ Կարծես կիսովին [illegible] վախէն եւ անձկութենէն, [illegible] մալուծուած՝ մահուան [illegible] կարելի չէ մոռնալ իր նայ[illegible]

Աթոռին ձախ կողմը [illegible] կաթոլիկ քահանայ մը [illegible] ու ներհար, որ կը կարդայ [illegible] կան աղօթքները։

Այդ պահուն, ելեկ[illegible] պարանները կը դրուին [illegible] պարտին մորթին վրայ [illegible] գոյն է եւ քրտինքով ծա[illegible] Ոտքերուն տակ, գեանի[illegible] կը սղոցկի ելեկտրական [illegible] որ, որուն ձախ անկիւ[illegible] կապուի ելեկտրական [illegible] բանալին։ Դէմքը կը ծածկ[illegible] դիմակով մը, որ կը հանի[illegible] շրթները։

Երբ այլեւս մահ[illegible] կապուած է, բժիշկը, որ կ[illegible] սեր դէմը, նշան մը կը[illegible] պաշտօնեան կը դարձնէ ելե[illegible] կան հոսանքին բանալին։

Հոսանքը կ'անցնի մահ[illegible] տին մարմինէն ներս։

Էմիլէթթայի ձեռքե[illegible] թոյլ ինկած էին, կը [illegible] ելեկտրական հոսանքէն, [illegible] լարուին մահամերձի [illegible] մով մը եւ յանկարծ կը [illegible] ծանկերը։ Սեւ իրանները [illegible] այնքան, որ կարծես [illegible] թին դիմակին տակ [illegible] երեւութական ժպիտը [illegible] Մարմինը կը դալարի[illegible] պրկուի։ Քրտինքը [illegible] հոսի։ Ելեկտրական [illegible] կ'այրէր մահապարտին [illegible] փելով մարմինը։

Ըմբոստութիւնն ու [illegible] պաշարեցին զիս։

Ամբողջ քան երկվա[illegible] երկա՞ր, յախտենապէս [illegible] Էմիլէթթայի մարմինէն [illegible] լով 2000 վոլթնոց հոսան[illegible] մունչէր, կը ճարճատէր, [illegible] ու կը ցնցէր։

Ետեւէս կը լսէի ձայն[illegible]

— Ցիսուս Քրիստոս[illegible] սափելի՜ է։

Վկայ մը նուաղեցաւ, [illegible] մը խեղդուքի նոպաներ [illegible]

Երկու ոստիկաններ [illegible] դան ելեկտրական աթոռ[illegible] քակեցին կապերը։ Մէկը [illegible] կով մը սրբեց գոյնէ [illegible] վրայէն քրտինքը եւ [illegible] հոսող փրփուրը։

Բժիշկը ականջը դր[illegible] կուրծքին, մաիկ բրաւ [illegible] սիրտը կը զարնէ՞ դեռ, [illegible] կայեցին։ Հոսանքը [illegible] մունչեց, դարձեալ ճռնչե[illegible] լատակի մը պէս արագ, [illegible] դոհը փորձեց կանգնիլ [illegible] գերմարդկային ուժով մը [illegible] լով փախուստ տալ, [illegible] այդ գործիքէն։

Աթոռը կը հեծկլ[illegible] կճրտար ու կը մռնչէր ամէն [illegible] որ դոհը կ'իյնար այս կող[illegible] այն կողմ։ Դուռն ու [illegible] բարձրանային, ծունկերը [illegible] պուտեային ու կը սեւնայ[illegible]

Քսան երկվայրկեան[illegible] գան, դարերու պէս երկար[illegible] նշանի բրաւ, հոսանքը [illegible] կուրծքը դարձեալ [illegible] կապերը քակուեցան։

Մեռած էր։

ԾԻԾԱՂ

ԱՐՇԱՒԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Ցախահաս Երկսեռ Որբերու միութիւնը արշաւներ կը կազմակերպէ աւանդութեան համաձայն երկու մեծ զօրապետներու՝ Նաթան Մալխասի եւ Համաս Կաբիւսի յաղթութիւն փառաւորելով ցիաուսի փիտասով։

Բայց զօրապետներէն չեն քաշեր միշտ բերնն,
Ուսերու համար ամէն օր եղբօր։

Այս արշաւները իրենց պարտականութիւնն ալ պիտի ունենան անխուսափելիօրէն։

Նախ կրնան երկու զօրապետները իրարու դէմ ելլել։ Նաթան Մալխասը կ՚ոնայ աւելորդ նկատել Համաս Կաբիւսը։ Համաս Կաբիւսն ալ կրնայ իրեն փառաւորելու համար Նաթան Մալխասի ներկայութիւնը։ Եւ յանկարծ, բարկութեան, ցասումի ու սրտմտութեան բուռն նոպայի մը մէջ, երկու զօրապետները, այդ գործէն կրնան քաշուիլ իրենց լեզուն... բիթերը

Կրնայ նաեւ ուրիշ մը քաշել այդ ճաշարանի զօրապետներուն բիթերը։ Օրինակ. ճնաւթեանց Թանգարանի մը պաշտօնեաները չատ խրատելի կրնան բռնել Նաթանին ու Համասին քիթերէն ու լռել։

— Ո՛ւր մեր ապրանքները ուր կը մանիք։ Նուէր տուէք Թանգարանին մեծարժէք ճնաւթիւններ, երկու մումիաներ։

Ու պատմագէտ եւ բանասէր պաշտօնեայ մը աչքերն ու քիթը անոնց քիթերուն դպցնելով կրնայ յարել.

Մէկը Իշխանցի Մաննայի Թագաւոր խալիֆին է, ծնած ֆրիատոս, ուեթուկէս դար առաջ, իսկ միւսը Երկրից Թագաւորութեան իշխաններէն... Այրասա դժբախտ է։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԳՈՑԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԻՍԵՐԸ

Սէն-Մալոյի եկեղեցիին երէցը ազդ փակցուցած է բակի պատերուն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուներով.

«Կը խնդրեմ բոլոր կիներէն եւ օրիորդներէն, որ եկեղեցի չմտնեն մերկ բազուկներով եւ գլուխը բաց։

Թէ, Աւանդը ակամբ պետք կախեն այս ազդին, ասիկա քիչ մը կատակերգի է։ Այդ պատճառաւ, ուրիշ կաթոլիկ վարդապետ մը, աւելի ինքնատիպ ու գործնական միջոց մը գտած է, որուն գործադրութիւնը քարոզով մը խնդրած է Աստուծմէ —

Ո՛վ Տէր, դուն որ ամենակարող ես, մեծցուր բանակ մը գրկէ.ուղղէ.ցի կոյսերու եւ կիներու մերկ կուրծքերն ու թեւերը խածնեն, անոնց արիւնը ծծեն, եւ «փրկեա մեզ ի փորձութենէ»։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՆ

«ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Նոր-Ջուղա, Օգոստ. 1927

Նոր-Ջուղայի երիտասարդութիւնը ոգեւորութեան շրջան մը կ՚ապրի։ Մտաւորական կեանքով ապրելը հոգեկան պահանջ է դարձած։ Իրանդով կ՚աշխատին հին միութիւնները նախանձախնդրութեամբ կը հիմնուին նորերը։ Նոր հիմնուած «Ուսումնասիրական» միութիւնը վերջերս գրական երեկոյ մը նուիրեց Ահարոնեանի քառասնամեայ գրական հանրային գործունէութեան։ Միութեան նախագահ Վ. Ցէր Խաչատրեան «Մեր Հայրենիքէն յետոյ յայտարարեց, որ թէեւ անցեալ տարի հայ ժողովուրդի մեծ զաւակը հրաժարեցաւ իր յոբելեանէն, առարկելով, որ Շիրակի ծանր աղէտի ժամանակ ինքը չի կրնար գաւիններու մասին մտածել, բայց մենք չենք կրնար մոռացութեան տալ բանաստեղծ մը, որ իր կեանքը նուիրած է հայ ժողովրդի ծով տառապանքն ու վիշտը աշխարհին ցուցադրելու, որ քառասուն տարի առանց դադարի երգած է ու պզտած գուլումի մէջ անքաղաք ցեղի ցաւն ու կսկիծը, որ կես դար դասդասափարական ու ըմբոստութեան ոգին վառած է հայ մատաղ սերունդին մէջ։

Ուստի Միութիւնը որոշած է այս գրական երեկոն նուիրելով անոր, իբրեւ յարգանքի ու գնահատութեան ցոյց մը Միութիւնը անուանել «Ահարոնեան Միութիւն»։

Օր. Լուիզ կարդաց Ահարոնեանի կենսագրութիւնը Պ. Ալոֆհաննէսեան խօսեցաւ անոր գրական աշխատանքներուն եւ արժէքին մասին։ Ահարոնեանի հեղինակութիւններէն արտասանութիւններ եղան եւ երգեր երգուեցան։

Ազգային գպրոցի այս տարուան շրջանաւարտներէն Մ. Գրիգորեան կարդաց շատ զգայուն ու ոգեւորուած ուղերձ մը։

Բոլէի ազգեցութեան տակ ներկաներէն ինքնաբերաբար խօսեցան Պ. Յ. Ցորդանանեանը եւ Պ. Յ. Սարգսեանը (Սասունցի)։ Պ. Ցորդանանեան շեշտեց Ահարոնեանի հանրային, քաղաքականպետական գործունէութեան մասին, թէ ինչպէս զարական հալածանքներու ժամանակ, երբ Մաքսիմ Կորքին ու Ահարոնեանը իբրեւ յեղափոխականներ ձերբակալուած էին, ռուսական գրողներն ու գործիչները բողոքեցին ու պահանջեցին արձակել, որովհետեւ անոնք ամբողջ մարդկութեան կը պատկանին։ Իսկ Պ. Սարգսեանը վեր հանեց Ահարոնեանի ազգեցութիւնը, թէ ինչպէս երբեմն վախկոտ եւ տարկութեան մէջ թաղուած Հայը որ մէկ քիւրտի կամ տաճիկի առջեւ կը խոնարհէր ու ամբողջ գիւղեր անձնատուր կ՚ըլլար, հայ գրողներու եւ յատկապէս Ահարոնեանի աւանդներուն ու ներշնչող քարոզներու ազգեցութեան տակ հերոսացած սերունդներ տուաւ եւ մէկը հազարի դէմ գուպս եկաւ կռուելու։

Հանդէսին գրական բաժինը փակեց Միութեան նախագահը՝ վերջացնելով բսաւ. բանաստեղծ Մարգարէն երեմիական իր քնարի լարերուն ուժգին կը զարնէ, երբ կրկին Արարատի գագաթին կը ծածանի եռագոյնը որուն շուրջը կը հաւաքուին Միջագետքի, Իրանի եւ աշխարհի չորս անկիւններուն մէջ ցրուած հայ զաւակներն ու որբուկները։

Ուրախ ժամանցէ յետոյ փակուեցաւ հանդէսը։

Թղթակից

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՐՏԱՆ— *«Նոր Երկիր»ի 14րդ թիւին մէջ թղթակցութիւն մը կար Կարտանէն, Կ. Քիւրէճեան ստորագրութեամբ, որուն մէջ պարոնը «Ինքնակոչ հոգաբարձութիւն» որակումը կը գործածէ։ Ցեղուըս նախկին հոգաբարձութիւնը ընտրուած էր Հայրենակցական միութիւններու մէկ-մէկ ներկայացուցիչներէ՝ իրենց կանոնաւոր ժողովներու մէջ. Պատասխանատու պարոնը ինքն ալ գաղտնի քուէարկութեամբ մասնակցած էր յիշեալ օրինաւոր ժողովին։ Այդ «ինքնակոչ» հոգաբարձութիւնն էր որ յղացաւ դպրոցի եւ մատուռի վեհ գաղափարը, հանգանակեց դրամը, մօտ ժամանակի մէջ փորեց շէնքին հիմերը, պատրաստեց քարը մեծ քանակութեամբ, որոնք կենդանի վկայ կը մնան աչքի առջեւ։ Իսկ թէ ինչո՞ւ գործը գլուխ ելած չէ, անոր պատճառը բուն իսկ եղած է Մամբրէ Վրդ. Գալֆայեանը օրոր կարգալով հոգաբարձութեան։ Իսկ ներկայիս հայ ժողովուրդի քուէով ընտրուած հոգաբարձութիւնն էր որ անյապաղ գտաւ ժողովուրդի դրամը պահել եւ ըրաւ այնպէս ինչպէս պէտք էր։*

Դո՛ւք, երեկուան հօհձնեւր, Շիրակի աղէտեալներուն ի նպաստ ներկայացուած սարքեցիք. ինչ եղաւ արդիւնքը։ Դուք չէի՞ք որ հոգաբարձութեան Շիրակի աղէտեալներուն ի նպաստ ազգօգուտ ձեռնարկը...

Նորէն խառնեցիք. դուք չէի՞ք որ կարտանի սինէմային մէջ բողոքի միթինկ սարքեցիք 24 անձով պահանջելու այդ դրամը եւ չկրցաք, դուք չէիք ազգային ընտրութիւնները խանգարողը կարտանցին գիտէ այս ամէնը։

Վիրապ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԵՂԱՆԱԿԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ֆութպոլի եղանակին սկզբնաւորութեան առիթով, վերակազմած է ֆութպոլի ցանձնախումբը հետեւեալ անդամներով. Դիրգոր Գասպարեան, Մինիկ Դարբինեան, Սարգիս Կարապետեան, Թուքէն Շահմիրեան եւ Հրանտ Սրապեան։

Նորակազմ ֆութպոլի ցանձնախումբը ճիշդ ժամանակին եւ կանոնաւորապէս վերսկսելու համար մրցումները, հիմակուց հրաւէրներ ուղղած է ֆրանսական արժէքաւոր խումբերու։

Ֆութպոլի եղանակին բացման Թուական որոշուած է օգոստոս 28ի կիրակին. այդ օրուընէ սկսեալ ֆութպոլի խումբերը պիտի սկսին կանոնաւորապէս մրցումներ կատարել. անոնց կազմակերպութեան եւ յառաջդիմութեան համար ցանձնախումբը կարելին պիտի ընէ գոհացում տալով անոնց բոլոր պէտքերուն։

(Կնիք)

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յոյներն ալ իրենց կարգին կը պատրաստուին ժամանակեալ 1928ի Համաշխարհային Ողիմպիականին։ Անոնք լաւ մարզիկներ չունին, մեծ արդիւնքներ ձեռք բերելու համար, բայց փոքրիկ ճիգով մը կրնան իրենց կարողութիւնները արժեցնել։ Մասնաւորապէս զօրաւոր են ֆութպոլի մէջ։ Այժմէն նախապատրաստութիւններ կ՚ընեն լաւ խումբ մը տանելու համար Ամսթէրտամ։ Ֆրանսայի մէջ գտնուող բոլոր Յոյն լաւ խաղացողները կանչուած են, նոյնպէս Պոլսէն հրաւիրուած են քանի մը հոգի։ Եթէ մինչեւ յառաջիկայ գարուն լաւ պատրաստուին, կրնան արդիւնքի մը յանգիլ։ Յոյները այս կազմակերպութիւններ կ՚ընեն շնորհիւ իրենց հարուստ պաշտօնակարգին, որ լայնօրէն դրամ կը տրամադրէ.

Փ. Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՒԼԻՆ ՄԷՋ.— *Երկու երիտասարդներ նաւ նստած Սէն-Լուի մը Մոնփելիէի եւ շրջան մը ըրին ջուրին վրայ։ Երբ զամաքին կը մօտենային, նաւամատոյցին չկրցնած՝ մէկը ցատկեց, բայց ջուրին մէջ ինկաւ. Ցատակ ինչու ընկերը օգնութեան հասնելու համար, ցատկեց ետեւէն, սակայն արիւնախառնումի մը հետեւանքով, նուաղեցաւ։ Երիտասարդ մը հասաւ օգնութեան եւ ազատեց զայն, իսկ միւսին դիակն անգամ կարելի չեղաւ գտնել։*

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԽՈՒԼԻՆ ՎՐԱՅ.— *Ձկնորս մը, Իվ Լըվէ, աղջիկն ու եղբօրորդին առաւ, առագաստանաւը բացաւ եւ ձկնորսութեան գնաց։ Ճամբան, փարոսին մօտէն, նաւ նստեցուց իր քենին ալ, որ պահապանն էր փարոսին։ Վերադարձին, Ուշեզ կղզին մօտ, զօրաւոր ալիք մը ապտակեց առագաստանաւը, որ խրեցաւ։ Նոյն ժամուն, ծովը սկսեր էր բարձրանալ։ Կացութիւնը շատ վտանգաւոր էր, նաւը կիսովին լեցուած էր ջուրով, ծովն ալ բարձրանալով, շուտով պիտի ընկղմէր բոլորովին։ Լըվէէ եղբօրորդին, տեսնելով վտանգը ցատկեց ջուրը, լողալով հասնելու համար ցամաքին, որ 10 մեթր հեռու էր։ Սակայն ուժասպառ եղաւ եւ օգնութիւն պոռաց։ Լըվէ օգնութեան գնաց։ Ալիք մը զանոնք սուզեց ծովին տակ։ Ընդհին նաւակին մէջ ջուրը լեցուած էր եւ կը հասնէր կնոջ կուրծքին։ Աղջիկը բարձրացուցած էր թիակին վրայ, չխեղդուելու համար։*

Ծովը հետզհետէ կը բարձրանար։

Վերջապէս թաշկինակ շարժելով, Բարեբախտաբար հեռուէն ձկնորսները տեսան, օգնութեան հասան եւ ազատեցին։ Իսկ Լըվէ եւ եղբօրորդին խեղդուած էին։

ՎԱԳՐԱԳ ՈՃԻՐ ՄԸ.— *Անժէի ագարակներէն մէկուն մէջ, ծառայ մը, Վիէմոն Թուֆի մը տակ կը պահուըտի, յարձակելու համար աղջկան մը վրայ, որ գիտէր թէ շուտով պիտի վերադառնար եկեղեցիէն եւ պիտի անցնէր այդ ճամբէն։ Իրաւ, ալ, աղջիկը կը վերադառնայ։ Վիէմոն կը յարձակի վրան։ Կատաղի պայքար մը յետոյ, աղջիկը, որուն զգեստները բզիկ բզիկ եղած էին, նուաղած՝ կ՚իյնայ գետին։*

Վիէմոն կը բռնաբարէ զայն, յետոյ կը կողոպտէ եւ կոշիկով կը կոխէ գանկը։ Երբ անցորդները գտան դիակը, աղջկան դէմքը անճանաչելի դարձած էր, աչքերը դուրս էին թափած։ Մարդասպանը հեռացած էր ու իրիկունը քաղաքին մէջ պարապ գացած՝ աղջիկ կը դառնէր։ Կէս գիշերին վերադարձաւ ագարակ։

Երբ ոստիկանները առտուն գացին ձերբակալելու, Վիէմոն փախաւ, բայց շուտով ձերբակալուեցաւ։

Հարցաքննութեան միջոցին, խոստովանեցաւ իր ոճիրը եւ յայտնեց թէ սպաննած էր զայն, վրէժ լուծելու համար, որովհետեւ օր մը առաջարկած էր պարել եւ օրիորդը մերժած էր։

ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— *Զբօսաշրջիկ մը, խումբի մը հետ Արգեան լեռներուն գագաթը բարձրացած պահուն, զառիվարէ մը կը գահավիժի. Նոյն վայրկեանին խումբին առաջնորդը, կատարեալ պաղարիւնութեամբ, շուանը մէջքին կը նետուի վար, կը ցատկէ արկածեալին առջեւ, արգիլելով գահավիժումը 300 մեթրի չափ երկու քը միասին սուզալէ յետոյ, առաջնորդը կը յաջողի վեր բարձրացնել եւ ազատել զբօսաշրջիկը։*

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ — *Թուլի մօտ, ագարակի մը մէջ խմոն կէս գիշերին տուն դարձաւ. գետ լոյս մը կը պլպլար մօրը սենեակին մէջ։ Սակայն երբ պարտէզէն ներս մտաւ, յանկարծ մօրեղայր լոյսը խմոն, կասկածելով արագօրէն վեր ելաւ։*

Տան ետեւի կողմէն աղմուկ մը թափեցաւ պարտէզին մէջ։ Բացաւ սենեակը, մայրը փռուած էր անկողինին տակ, կիսովին մերկ եւ արիւնթաթախ։

Անմիջապէս լուր տուաւ գրասենեակներուն. քիչ վերջ հասան ոստիկանները, որ գտան պարտէզին մէջ արիւնաներկ գաւազան մը եւ անկողինին մօտ նոյն գաւազանին կտորը։ Մարդասպանները գանձանակը խուզելով սպաննած էին խեղճ կինը։

ԱՌԱՒՕՓՈՒԽԱՆ.— *Պարոն Շափալ, Շարալ ու Պիրակի, տարին ամէն օր կ՚ապրէր առաւփախառութեամբ, իբրեւ փայտավաճառ եւ փանթէնի անզոյ գործարանի մը տէրը, յայտարարութիւններ ցրուեց ամէն կողմ, ապսպրելով մեծաքանակ առաղձ։*

Վակոններով փայտ հասաւ իր հասցէին։ Շուտով նամակներ որ կը պահանջէին փոխարժէքը։ Շափալ գանձած առարկութիւններ եւ համբերութիւն կը վճարէր իր պարեմիտ վաճառականներուն։

Երբ այդ միջոցը չյաջողեցաւ, զրկեց խոշոր չէքեր զանազան դրամատուններու վրայ, ուր դրամ չէր պահեցուցած։ Օր մըն ալ փորձեց կեղծել դրամատէր բարեկամներու ստորագրութիւնը եւ բռնուեցաւ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԹՄԲԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀՐԱՏԱՆԱԿԱՐ

ՍՈՒԽՈՖԻ ՀԵՏ

— Քանի որ ընկեր Քէտրոֆը դեռ չի գիտեր որը հրահանգը, թերեւս աւելի լաւ է զինքը փեթերսին ներկայացնել, Սուխոֆին քով տանիլ։

Այս առաջարկը կ՚երեւի, մասնաւորաբար փափաքելի ըլլալու էր, որովհետեւ ընդհանուր խնդութեամբ մը ընդունուեցաւ։

Զգիտնալով թէ ինչ կը նշանակէր, հանդարտ կը մնայի. եթէ գիտնայի, հաւանական է որ ամէն բան ընէի այդ առաջարկին դէմ, յետոյ կ՚ըսեմ թէ ի նչու։

Երբ ինքզինքս դադրեցաւ, Սեմիոնովի յայտարարեց.

— Կ՚արժէ առաջարկին վրայ մտածել բայց նախ, տեսնենք փեթերսը ի՞նչ կ՚ըսէ։

Եւ ոտքի ելլելով հոգիմարդուն մը եռաւ ծածկուած դանէ մը դուրս ելաւ։

Ընոր բացակայութիւնը կարճ տեւեց եւ երբ վերադարձաւ, հոն գտնուող չեկիստներէն մէկուն ըսաւ.

— Ընկեր Քէտրոֆը Սուխոֆին քով պիտի տանիս բայց զայն անոր յանձնելէ առաջ, հասկցուր անոր թէ կասկածելի կամ վտանգաւոր մէկը չէ, եթէ ո՛չ կրնայ շատ գէշ կերպով ընդունիլ զայն, այսինքն իբր իր սովորական յանձնորդներէն մէկը։

— Լա՛ւ, պէտք, ըսաւ չեկիստը, որ նշանով մը հրաւիրեց զիս իրեն հետեւելու։

Բակը ելանք եւ աջ դառնալէ յետոյ, ներքին սանդուխէ մը բարձրանալով, ելանք գլխաւոր շէնքին հինգերորդ յարկը. ծածուկ ընթացքին, բազմաթիւ պահնորդներու կողմէ արգիլուելէ յետոյ, բայց չեկիստը որ ինծի կ՚ընկերանար, անոնց կը յայտնէր կարգախօսը եւ կ՚անցնէինք...

Վերջապէս հասանք դրան մը առջեւ, որուն վրայ կարմիր ներկով գրուած էր թիւ 33։ Չեկիստը դրան զարկաւ, դուռը կանակի վրայ բացուեցաւ եւ մտանք սենակ մը նախասենեակէ ներս, ուր վերէն վար գինուած չեկիստներ լեցուած էին.

Ընծայմէ մէկը որ կ՚երեւի պետ մը ըլլալու էր, մօտեցաւ «ընկերնիս մեր Զայցելութեան» պատճառը հասկնալու։

Երկար փոխատուութենէ մը յետոյ, երկու մարդիկը վերջապէս համաձայնեցան եւ զիս մտցուցին սրահ մը, ընդարձակ եւ օդաւոր, որուն ինչ բանի ծառայելը հասկցայ մէկ ակնարկով։

Մարդաչափական սրահն էր։

— Այս անգամ, ըսի, եթէ չեկիստները քիչ մը գիտնան իրենց արհեստը, գործս լմնցած է։

Եւ իրօք, անշուշտ չէք մոռցած թէ, Լոնտոնի սովետ գեսպանատան կողմէ ինծի տրուած անցագրին վրայ, մատներուս նշանները կային։

Արդ՝ ամբողջ աշխարհի մէջ, չկան երկու անձեր որոնք նոյն մատնագրոշմները ունենան փաստ էր թէ անմիջապէս ինքնութիւնս երեւան պիտի ելլէր, եթէ Չեկան քննութեան մը ձեռնարկէր։

Եւ այդ պարագան էր որ ինծի համար մահ էր, անմիջական եւ առանց այլեւայլի։

Դրութիւնս այնքան ալ հաճելի չէր։

· Բայց ի՞նչ ընել։

Ցեղը նկատի առնելով, ինչպէս նաեւ շուրջս պատող չեկիստներուն թիւը, ամէն գիմադրութիւն աւելորդ էր։

Երկար մտածելէ, թերեւ գէմ կշռելէ յետոյ, ամէն ինչ բախտին ձգեցի։

Երկրորդ սրահի մը դուռը, որուն առջեւ հսկայ Չինացի մը կը հսկէր, բացուեցաւ եւ չեկիստը որ մեզ ընդունած էր նախասենեակին մէջ, հարցուց.

— Կրնա՞մ խօսիլ ընկեր Սուխոֆին հետ։

— Որո՞ւ կողմէն, հարցուց Չինացին.

— Փեթերսի եւ Սեմիոնովի կողմէ։

— Լաւ. նայիմ կրնա՞յ ընդունիլ։

Չայնատար գործիքի մը հակեցաւ եւ Սուխոֆի հետ հաղորդակցութիւն հաստատելէ յետոյ, քանի մը բառ փոխանակեց լեզուով մը որ ինծի անծանօթ էր։

Ընկալուչը տեղը կախեց, եկաւ քովս եւ հրամայեց.

— Հանուէ՛...

Վեր ցատկեցի.

— Ո՛հ, շուտ ըրէ, մերկացի՛ր։

Բայց, բողոքեցի, ես զատապարտեալ չեմ։

Չինացին անբացատրելի ժպիտ մը ունեցաւ։

— Թերեւս, ըսաւ. բայց որ մը կրնաս ըլլալ. ասա թէ ինչո՞ւ պէտք է որ քու չափդ առնենք։

Անօգուտ էր ընդդիմանալ տիպուեցայ համակերպիլ մարդաչափական ձեւակերպութիւններուն, թէեւ ջանացի թիւրել կազապարը եւ յաջողեցայ։

Երբ վերջացաւ, Չինացին ըսաւ.

— Հիմա, եկուր այս կողմէն.

— Մե՞րկ։

— Այո՛ մերկ. Սուխոֆը քեզի պէտ շատեր տեսած է. ասկից զատ, անոր առաքինութիւնը ամէն կասկածէ վեր է...

Եւ դուռ մը բանալով.

— Մտի՛ր, «Ընկեր Սուխոֆը՝ Մահանաուն հրամանատար՝ կը յօժարի քեզ ընդունիլ»

Թարգմ. Մ. ԽՐԻՑԵԱՆ

(Շար.)

ուեցան ամերիկեան դեսպանատան մօտ, ուզեցին անցնիլ պատնէշը։ Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, վիրաւորուեցան 25 հոգի, որոնց 6ը ոստիկան։ Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան շէնքն ալ մեծ վնասներ կրեց։ Ամսթէրտամի մէջ քարեր նետեցին ամերիկեան դեսպանատան վրայ։

Զանազան երկիրներու մէջ պօյքօթ հռչակուեցաւ ամերիկեան ապրանքներուն դէմ։

Լոնտոն, Հայտ Փարքի մէջ միթինկի մը ընթացքին վիրաւորուեցան չորս կիներ. 10.000 հեծեալ ոստիկաններ կը հսկէին կարգապահութեան, Օքսֆորտ Սթրիթի մէջ ոստիկանութիւնը միջամտեց ցոյցերուն, եւ խառնաճաղանճին մէջ քանի հոգի մը վիրաւորուեցան։

Սաքքօ եւ Վանցէթթի մարմինները յանձնուեցան իրենց պարագաներուն։ Վանցէթթիի մարմինը Իտալիա պիտի փոխադրուի իր քրոջ կողմէ։ Սաքքօ-Վանցէթթիի Պաշտպան Կոմիտէն ծրագրած էր երկու անիշխանականներուն մարմինները պտտցնել ամբողջ Ամերիկայի մէջ, սակայն ոստիկանութիւնը արգիլեց։

Մահ Զաղլուլ փաշայի

Գահիրէէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ մահը ազգայնականներու պետ եւ նախկին վարչապետ Սաատ Զաղլուլ փաշայի, որ 15 օրէ ի վեր հիւանդ պառկած էր գիւղի իր բնակարանին մէջ։ Մահուան լուրը լսուելուն պէս, ֆէլլահ կիներ ու աղջիկներ անոր տան շուրջ հաւաքուած եղերամայրերու պէս ողբ ու կոծ արձակեցին, իրենց հագուստները պատռելով։

Զաղլուլ փաշա ծնած էր 1860ին ֆէլլահ ծնողքէ։ Գահիրէի Էլ-Ազհար համալսարանը աւարտելէ վերջ պաշտօնեայ դարձաւ։ 1882ին Արաբիներու ապստամբական շարժումին մասնակցած ըլլալով, բանտարկուեցաւ երբ Անգլիացիները Եգիպտոսը գրաւեցին։ Յետոյ փաստաբանութիւն ըրաւ։ 1906ին կրթական նախարար եղաւ։ Մեծ պատերազմի ատեն խորհրդարանի փոխ նախագահ էր։ Զինադադարէն վերջ շատ մեծ համբաւ շահեցաւ, անցնելով Եգիպտոսի կատարեալ անկախութիւնը պահանջող վաֆտ կուսակցութեան գլուխը։ Առաջարկեց որ Եգիպտ.պատուիրակութիւն մը, երկուքի Լոնտոն՝ այս մասին բանակցելու համար։ Անգլ. կառավարութիւնը հակառակեցաւ եւ զինքն ու երեք ընկերները Մալթա աքսորեց։ Ասիկա ազդանշանը եղաւ Եգիպտոսի 1919-20ի ըմբոստական շարժումին։ Անգլիացի պաշտօնեաներ ու զօրականներ սպաննուեցան. Գահիրէի հայ գաղութն ալ անմասն չմնաց. քանի մը Հայեր տուներու վերի յարկէն փողոց նետուեցան եւ բազմաթիւ հայ տուներ ու խանութներ թալանուեցան, Հէլիոպոլիսի մէջ հայկական գաղթակայան մը կազմուեցաւ։

Զաղլուլ փաշա յետոյ վարչապետ Ադլի փաշայի հետ Լոնտոն գնաց, 1921ին Եգիպտոս դառնալով նոր պայքարի սկսաւ։ Դարձեալ խռովութիւններ ծագեցան, այս անգամ Սէյշէլ աքսորուեցաւ, յետոյ ալ Ջիպրալթար։

1923ին ազատուելով Ֆրանսա եկաւ. յետոյ Եգիպտոս դառնալով երեսփոխան ընտրուեցաւ եւ վարչապետ դարձաւ։ Անգլիոյ այն ատենի վարչապետ Մաքտօնըլտէն պահանջեց Եգիպտոսի եւ Սուտանի կատարեալ անկախութիւնը։ Մաքտօնըլտ մերժեց. Զաղլուլ հրաժարեցաւ. Թագաւորը չընդունեց։ Քանի չանցած ուսանող մը մահափորձ կատարեց իր վրայ, վայն շատ չափաւոր գտնելով 1924ի Նոյեմբերին անգլիացի Սէրտարի Ս.Թ.Լի սպանութեան հետեւանքով վարչապետութենէ հրաժարեցաւ։ Նոր խորհրդարանին մէջ նախագահ եղաւ։ Ցարդ մը ի վեր իր առողջական վիճակը զինքը հեռու կը պահէր քաղաքական գործօն կեանքէ։

Հոլլէնտ նոր դահլիճը

Զայիմիսի նոր դահլիճը խորհրդարանին առջեւ ներկայանալով կարդաց նախարարական յայտարարութիւնը։ Դահլիճը պիտի շարունակէ միացեալ կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը։ Յայտարարութիւնը կ՚ըսէ. «Սակայն մեր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ելմտական վերականգնումը։ Մեր ծրագրին էական կէտերն են ելմտացոյցին տեւական հաւասարակշռութիւնը, երերուն պարտքին ջնջումը, գաղթականներու տեղաւորումը եւ հանրային վարկի ամրապնդումը։ Այս ծրագիրը իրականացնելու համար օգտակար նկատուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան բարոյական աջակցութիւնը։ Արդէն Յունիսի նստաշրջանին խիստ կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերուեցան։ Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ անմիջական միջոցներ ձեռք առնել դրամ շրջաբերութեան հանող կեդրոնական դրամատուն մը հաստատելու եւ դրամը ամրապնդելու համար։

∴ Նկատելով որ Ազգերու Դաշնակցութեան Սեպտեմբերի նստաշրջանին մէջ Յունաստանի մասին կարեւոր որոշումներ պիտի տրուին, նոր կառավարութիւնը ժընեւ պիտի ղրկէ զօրաւոր պատուիրակութիւն մը։ Այս առթիւ խնդրած է Վէնիզէլոսէն, որ պատուիրակութեան նախագահութիւնը ստանձնէ. միւս անդամները պիտի ըլլան արտաքին նախարար Միխալաքօփուլօս, Փարիզի դեսպան Փոլիթիս եւ Լոնտոնի դեսպան Քաքլամանոս։

Անգլիա դէմ կը մնայ բոլշեւիկներու

Անգլիոյ ներքին նախարարը ազդարարեց ռուսական քարիւղի ընկերութեան մը (Russian Oil Products) երկու տնօրէններուն, որ անմիջապէս Անգլիոյ սահմաններէն դուրս ելլեն։ Յիշեալ ընկերութիւնը ռուսական քարիւղ կը ծախէր Անգլիոյ մէջ։ Ներքին նախարարը իր հրատարակած զեկոյցին մէջ կ՚ըսէ թէ այս վտարումին նպատակը ռուսական քարիւղի վաճառումին վնասել չէ, այլ պարզապէս գործադրութիւնը կառավարութեան նախապէս տուած որոշումին։ Ընկերութիւնը կը յայտարարէ թէ քարիւղի վաճառումը պիտի շարունակէ։

Օդանաւի գործարան մը օդը նետուած

Պերլինէն կը հեռագրեն 23 Օգոստոս թուականով.—

Կեդրոնական Ռուսիոյ քաղաքներէն Ճարճուիի մէջ երէկ գիշեր եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ օդանաւի ընկերութեան մէկ մեծ գործարանին դէմ։ Իրարմէ տասը վայրկեան միջոցով երկու ահռելի պայթիւններ տեղի ունեցան։ Բոլոր աշխատանոցները ինչպէս նաեւ գրասենեակները քանդուեցան։ Եօթ բանուորներ մեռան, վիրաւորուեցան 20 հոգի, որոնց մէջ նաեւ գործարանին տնօրէնը։ Շինութիւնը վերջացած չորս օդանաւեր փճացան։ Կորուստ կը հաշուուի երկու միլիոն րուբլի։

Պատրաստուեցէ՛ք

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ

կիր. 18 Սեպտ. Բ. Մ. Ը.ի մարզադաշտը, Porte Dorée

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Մարաշի Հայրենակցական միութեան կողմէ տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Grand Café des Sportsի մէջ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ"

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ կը գտնուի Յառաջի խմբագրատունը, Գալենց գրատունը՝ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins, Paris եւ Գ. Ճաղլամեանի վաճառատունը 15 Rue Longue des Capucins, Marseille.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քաշանի, Ժանթիյեի, Մօն Ռուժի, Առքէօյի, Գանեէօի, Պուրկ լա Ռէնի եւ Անթօնիի շրջանի արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ընկերներ Սեդրակ Կարակէօզեանի եւ Մինաս Ալթունեանի բնակարանը 17—19 Rue Ampère, Chalet Mira, Cachan։ Փօրթ տ՚Օռլէանէն առնել 88 թիւ թրամվէյը եւ իջնել Arrêt Bagneux.

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը վաղը Ուր. երեկոյ ժամը 8ին. 80 Rue Charles Chéfson Bois Colombes, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս Կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Արշալոյս ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օդեմայի Կոբրին ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի 28 Օգոստ. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ընկեր Մանուկի բնակարանը կարեւոր օրակարգ. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհանուր ընկերական ժողովը 29 Օգոստ. Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի նորակազմ մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ եւ համակիր բոլոր հայրենակիցները, այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին Գ. Նիկողոսեանին սրճարանը 121 Ave. de l'Union, Arnouville les.Gonesse.

Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ Stade Colombesի յարակից դաշտը տեղի ունենալիք փորձերուն։

ՀՐԵՇՏԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութեան վարչութեան կողմէ, իր ակումբին մէջ. 28 Օգոստ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

«ԳԵՂՈՒՆԻ»

Ստացանք Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան հրատարակած գրական-գեղարուեստական պարբերականը՝ Գեղունի 79 մեծադիր էջերով, շքեղ տպագրութեամբ եւ ձեւի ու նկարազարդ բովանդակութեամբ։

Յօդուածներ, քերթուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ ունին ծանօթ գրողներ։ Կան բազմաթիւ եւ շքեղ նկարներ՝ յայտնի նկարիչներէ, ընդամէնը աւելի քան հարիւր հատ, մէկ մասը բնական գոյներով։

Կ՚արժէ որ ամէն Հայ ունենայ իր գրադարանին կամ տան մէջ այս շքեղ ու ճաշակաւոր հրատարակութիւնը։

Դիմել՝ Վենետիկ, Մխիթարեան տպարան կամ Օթոն Հէքիմեանի, 74 Rue de Lourmel, Paris. (մէթրօ Beaugrenelle).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Էրզրումցի Տիկ. Վերոնիքա Այվազեան, կը փնտռէ իր աղջիկը Տիկին Շուշան Քէշիշեանը, որ Զինադադարէն յետոյ Կովկասէն Պոլիս եկած էր իր ամուսնոյն Յարութիւն Քէշիշեանի եւ աղջկան Եպրաքսէի հետ։ Քէմալական զէպքերու առթիւ ամուսինը Պուլկարիա, իսկ ինքը Նախիջեւան (Կովկաս) մեկնած է։ Այժմ լուր առնուած է որ Լիոն գործարանի մը մէջ կ՚աշխատի։ Տիկ. Շուշան Քէշիշեանի մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկ. Վերոնիքա Այվազեանին, c/o M. Herartean, B. P. 280 Alep, Syrie.

— Օվաճըգ գիւղէն տիկ. Սըրբուհի Չինօեան, որ իր Մկրտիչ զաւակով Սավին գիւղը կը գտնուի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակները Վահան, Ագրիպաս եւ Մարտուտ Վարդերեսեան, իրենց մայրը տիկին Ելմոնիա Վարդերեսեանը եւ իրենց հայրը, որ Պրուսացի է եւ Պոլսոյ Թաշխանէն եկած եւ Փարիզ հաստատուած ըլլալը կը կարծուի։ Իմացնել՝ Sourpouhi Tchinoian, Société Cotonnière du Sud-Est, Savines Hautes Alpes)

ՍԱԿԱՐԱՆ

24 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.
Սթերլին.	L. St.	[illegible] 02
Տոլար,	Dollar	25 [illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	12 [illegible]
Թրք. ոսկի	» »	10 20
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible] 20
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. Ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	128 —

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg	3370	—
»	II »	2009	—
»	III »	1660	—
Թուրքիոյ վիճակ.	Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant · H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 Ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire . SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
26
ՕԳՈՍՏՈՍ
1927

26 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 424 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՕՍՔԷՆ ԳՈՐԾԻ ԱՆՑՆԻՆՔ

Կը մօտենանք նոր տարեշրջանի դպրոցական վերամուտին: Բնականաբար գաղութային մեր կրթական գործը պիտի սկսի այն վիճակով, որով փակուեցաւ անցեալ տարեշրջանը:

Արձակուրդի քանի մը ամսուան շրջանին նոր փոփոխութիւն մը, կամ հանրային կազդուրիչ երեւոյթ մը չարձանագրուեցաւ տակաւին: Փարիզի կրթական կեդրոնական Խորհուրդը Ֆրանսայի կրթական գործին շուրջ հաւաքական աշխատակցութեան անյաջող փորձէ մը յետոյ, այլ եւս լուռ մնաց. կը սպասէինք նոր ձեռնարկի մը, որ տակաւին հրապարակ չեկաւ:

Տնտեսապէս աւելի տկար գաղութները, տակաւին անցեալի բացերը չփակած, նիւթական ծանր մտահոգութիւններով բեռնաւորուած՝ իրենք զիրենք պիտի գտնեն նոր տարեշրջանին առջեւ:

Այլ եւս բացայայտ է թէ՝ գաղութներու նորահաստատ գանգուածները իրենց բոլոր բարի կամեցողութիւններովը, հնարաւորութիւն չպիտի ունենան փակելու իրենց դպրոցական ծախքերը: Եթէ այս վիճակը շարունակուի, ստիպողաբար լաւագոյն ուսուցիչները չկարենալով տոկալ նիւթական խեղճութեան, իրենց բախտը պիտի փնտռեն ուրիշ ասպարէզներու մէջ, թողլով դպրոցները միայն անճարակ եւ ապիկար ուսուցիչներու:

Գաղութահայ կրթական գործի այս տխուր պատկերը պարտադիր կը դարձնէ կազմութիւնը կրթական Միութեան մը, որու մասին գրած ենք անկէ առաջ:

Գաղութային գանգուածները պիտի ընեն իրենց կարելին, հոգալու համար ծախքերու մեծագոյն մասը, իսկ մնացածը պիտի լրացնէ Միութիւնը: Այն շրջանները, ուր անհնար է տեղական ուժերով հոգալ դպրոցը, Միութիւնը ամբողջապէս իր վրայ պիտի վերցնէ ծախքերը:

Ուրիշ առթիւ բսած էինք թէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը ամէն յարմարութիւն ունի այս նախաձեռնութիւնը ստանձնելու:

Այս համոզումը ցարդ լուռ մնաց: Միւս կողմէն, հաւանաբար իր ներշնչումներով, կը խօսուի այդ գործը ամբողջապէս Բարեգործականին յանձնելու մասին, քանի որ իր կանոնագրին մէջ այդ տրամադրութիւնը ունեցող յօդուած մը կայ եղեր:

Շա՜տ բարի: Ո՞վ է հակառակ: Փոխանակ նոր միութիւն մը ստեղծելու դժուարութիւնը քաշելու, պիտի ունենանք պատրաստ, կազմակերպուած, ուժեղ ու հարուստ Միութիւն մը:

Սակայն անհրաժեշտ է որ Բարեգործական Միութիւնը հրապարակով յայտարարէ, եւ կամ գործով ապացուցանէ թէ ինք ստանձնած է այդ պարտաւորութիւնը:

Կանոնագրի այդ յօդուածը միշտ գոյութիւն ունեցած է, սակայն զայն իրականացնելու ճիգը՝ չըսելու համար ոչինչ, շատ քիչ եղած է:

Կեանքն ու գործը պէտք է տան ապացոյցը, իսկ մենք դժբախտաբար այդ կողմէն ժխտական պատասխան ունինք:

Յունահայ գաղութի դպրոցներուն մէջ հաւաքուած են քանի մը հազար աշակերտներ, տեղական ուժերը անբաւարար են, Բարեգործականը հազիւ ամսական քանի մը ոսկերէն յատկացուցած է իբրեւ օգնութիւն: Տարեշրջանի փակման առթիւ գոյացած խոշոր բացը փակելու համար տուած է միայն 50 ոսկերէնի չնչին գումար մը: Նոյնը նաեւ ուրիշ գաղութներու համար: Այսինքն կը տրուի այնքան գումար, որ յաճախ հաւասար է ո եւ է մէկու մը տեղի կամ անտեղի առաջքելութեան համար իբրեւ ամսական տրուած գումարին...:

Կրթական մեծ Միութենէ մը պահանջուածը այս չէ, այլ շատ աւելին: Այս տեսակէտէն Միացեալ Ընկերութեան պատմութիւնը շատ հրահանգիչ է:

Եթէ Բարեգործական Միութիւնը կ'ուզէ իր վրայ վերցնել այս պարտաւորութիւնը, պէտք է համապատասխան աշխատանքներով ցոյց տայ թէ ինք ընդունակ է բաւարարութիւն տալու: Անգամ մը որ արդիւնքը տեսնուի, մեր ժողովուրդին խոշոր գանգուածը օժանդակ պիտի հանդիսանայ անոր՝ լայն բանալով իր քսակը:

Այսպիսի ժողովրդական միութիւն մը դառնալու համար, Բարեգործականը պէտք է որ մինչայժմեան իր կազմակերպական հինցած մեթոտները մէկդի նետէ եւ արդիացնէ զայն, որպէսզի կազմակերպութիւնը դառնայ լայն գանգուածներու սեփականութիւնը, եւ անոր մէջ մտնեն թարմ եւ ձեռներէց ուժեր: Այդ պարագային կը հաւատանք թէ Բարեգործականը ոչ միայն կը դառնայ պատկառելի համազգային մեծ միութիւն մը, այլ նաեւ վերջ կը գտնեն աւելորդ մախումները:

Սակայն եթէ Բարեգործականը հնարաւորութիւն կամ կամք չունի այս գործը իր վրայ առնելու, լաւ պիտի ըլլայ որ հրապարակաւ բսէ եւ նախաձեռնարկ ըլլայ նման միութեան մը կազմութեան. այդ պարագային գոնէ անոր շուրջ ըլլալիք վէճերն ալ պիտի նուազին:

Պէտք է աճապարենք որովհետեւ ժամանակը չի սպասեր:

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

Ո՞ՒՐ ԵՆ ՈՐԲԵՐԸ

Պէյրութի Ազդակը, խօսելով որբերու տխուր վիճակին վրայ, կը գրէ 17 օգոստոս.

— «Ո՞ւր են մեր բազմահազար ծնողազուրկ դժբախտ որբերը, որոնք Լօզանի ամօթապարտ դաշնագրի ձախորդ կնքումէն յետոյ, Կիլիկիայէն, Կեսարիայէն, Խարբերդէն եւ Թուրքիոյ զանազան կողմերէն փոխադրուեցան Սուրիա: Ժամանակ մը Սուրիոյ մէջ 20.000 երկսեռ որբեր կը հաշուուէին՝ այժմ հազարը չանցնիր անոնց թիւը: Ո՞ւր մնացին մեր հազարաւոր որբահասակները, որոնք մեզի ժառանգուած են մեր մեծ մարտիրոսներուն կողմէ:

«Շատեր անչափահաս տարիքի մէջ, չարիքացած արհեստի մը նախնական գաղափարներուն, դուրս հանուեցան որբանոցներէ եւ քանի մը ամիս Ամերիկեան Նպաստամատոյցի հոգածութեան արժանանալէ վերջ, մոռցուեցան:

«Աւելի դժբախտ մաս մը ագարակներու մէջ գործելու համար Ֆրանսա տարուեցաւ, եւ ի՜նչ խոստումներ: Դեռ շատ թարմ են մեր յուշերը: Այդ ժամանակուան տնօրէնը՝ Փ. Ֆասլ, բաժէն հրապարակաւ կը յայտարարէր համոզելու համար որբերը, որոնք կը դժկամակէին Ֆրանսա երթալու. «իւրաքանչիւր ագարակի մէջ 5 -էն հոգի միատեղ պիտի մնան, կանոնաւոր հայերէն թերթեր եւ գիրքեր պիտի ստանան եւ հայ պաշտօնեաներ միշտ պիտի այցելեն անոնց. այս նպատակներուն համար Նպաստամատոյցը առանձին պիւրօ մը յատկացուցած է»:

«Հարիւրաւոր «համաձայնութիւններ» կարուեցան ու կարուեցան փոխադրուեցան Ֆրանսա, բաժնուեցան ագարակներու մէջ, բայց շռայլուած խոստումներէն ոչ մէկը գործադրուեցաւ: Անոնք ցրուեցան գիւղերու եւ ագարակներու մէջ. զրկուած հայ միրէն ու եկեղեցիէն, շատեր այլասերեցան, իսկ շատեր ալ մոռցան իրենց լեզուն ու ազգութիւնը: Եւ ի՜նչ կեանք: Ոմանք տէրերու մաքրութեամբ կը զբաղին եւ հաստարակ ծառայի պէս չոր հացի մը համար. օրն ի բուն կ'աշխատին, ուրիշներ անգործութենէ կը տառապին. մէկ խօսքով բոլորն ալ դժբախտ: Բայց այդ բոլորէն անհաւոր այլասերումն եւ անհետացումն սպառնալիքն է, որուն ենթարկուած են մեր որբերը:

«Ո՜վ կրնայ հաշիւ տալ մեզ մեր կորսուող որբերու մասին:

«Իսկ մեր որբանոցները. դժբախտ քայլեր: Հարիւրաւորներ յափշտակուեցան օտար ընտանիքներու կողմէ, սպասուհիութեան համար: Հայկական պաշտօնեաներ նքաշուեցան ամենամօթալի ձեւով վաճառքի հանելու զանոնք: Քանի մը «անուանեալ» մայրիկներու ախտագործութեանց պատմութիւնները դեռ կը խօսուին բերաններու մէջ: Համմանայի թոքախտաւորներու հիւանդանոցին մէջ տասնեակներով որբուհիներ կը պառկին, որոնք ոչ այցելողներ ունին եւ ոչ ալ մխիթարողներ:

«Կա՞յ աւելի վիճակով հետաքրքրուող մարմին մը. եթէ կայ, ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած են այս անհաճոյ դրութեան վերջ տալու համար»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անհուն հրդեհ Սկիւտարի մէջ

Պոլիսէն կը հեռագրեն օգոստոս 24 թուականով.

Առջի օրուընէ ի վեր ահռելի հրդեհ մը կը լափէ Սկիւտարի մէկ թաղը: Թեթեւ հովին պատճառաւ հրդեհը արագօրէն կը ծաւալի: Մինչեւ հիմա այրեցան 600 փայտաշէն տուներ: Հիւանդանոց փոխադրուեցան ութ անձեր, որոնց երեքը մահամերձ վիճակի մէջ: Հրդեհը կարելի չեղաւ մարել դեռ: Երկու հազար հոգի առանց ապաստանի կը մնան:

∴ Վերջին հեռագիր մը կ'ըսէ թէ կարելի եղած է հրդեհը մարել:

Վանի հանքերը

Գրած էինք թէ Թուրք համալսարանի ուսուցիչներէն երկրաբան Ահմէտ Մալիք եւ Համիտ Նաֆիզ, Սորպոնի ուսուցիչներէն փրոֆ. Պէրթրանի ընկերակցութեամբ կ'ուսումնասիրեն Վանի շրջանի քարիւղի հանքերը: Ֆրանսացի փրոֆէսէօրը արդէն Պոլիս դարձած է: Թուրք երկրաբանները հետեւեալ յայտարարութիւնները կ'ընեն Թուրք թերթերուն.—

Մեր ճամբորդութիւնը երկու նպատակ ունէր, մասնաւոր եւ ընդհանուր:

Մասնաւոր կերպով, մեր նպատակն էր ուսումնասիրել Արեւելեան նահանգներուն, մանաւանդ Վանի եւ Հասան-Քալէի քարիւղի հանքերը: Ընդհանուր կերպով, քննել արեւելեան նահանգներուն երկրաբանական կազմութիւնը: Արեւելեան նահանգները աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ ու դրախտային տեղերն են: Վան կը յիշեցնէ Զուիցերիոյ Ալպեան լեռնային շրջանը: Նահանգին մէջ, ամէն կողմ շինարարական աշխատանքներ սկսած են: Իբրեւ արդիւնք մեր քննութեանց, Վանի մօտ ցոյց տրուած տեղերու վրայ այժմ սկսած են պեղել քարիւղի համար հորեր:

Գալով արեւելեան նահանգներուն երկրաբանական ուսումնասիրութեան, պէտք է ըսել որ մեր երկրին արեւմտեան երկրամասին շուրջ բաւական գիրքեր եւ աշխատութիւններ կան, մինչդեռ արեւելեան նահանգներուն մասին շատ քիչ բան գիտենք: Այդ տեղերուն վրայ երկրաբանական ուսումնասիրութիւն մը տնտեսական, երկրագործական, գինուորական, հանրօգուտ շինութեանց ու կրթական ասպարէզներուն մեծ օգտակարութիւն կրնայ տալ: Մեր այս ուսումնասիրութեամբ պիտի աշխատինք նաեւ այդ նահանգները սիրցնել մեր երիտասարդներուն:

Թուրքիոյ ընտրութիւնները

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը Օգոստ. 23 թուականով կը հեռագրէ.—

Պաշտօնաթերթ «Հաքիմիյէթի Միլլիյէ» կը հրատարակէ զեկոյց մը թէ ընդհանուր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Սեպտեմբերի սկիզբը: Վերջին Ազգային Մեծ Ժողովի անդամներուն վերընտրութիւնը կախուած է Մուսթաֆա Քէմալի, Ըսմէթ փաշայի եւ քէմալական խալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Սաֆվէթ պէյի կամքէն: Յիշեալ զեկոյցին մէջ կ'ըսուի նաեւ.

«Յառաջիկայ տարիներուն փոփոխութիւններ պիտի ըլլան պետական բոլոր պաշտօնատուններու մէջ, հետեւաբար հակակշռողներ եւ կազմակերպիչներ անհրաժեշտ են: Ապագայ Ազգային Մեծ Ժողովը պէտք է բաղկանայ զօրաւոր եւ մտացի մարդերէ, որոնք ամբողջովին տոգորուած պէտք է ըլլան հանրապետական սկզբունքներով: Այսպէս է Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի փափաքը»:

Կ'ըսուի թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա չի փափաքիր որ նոր երեսփոխանները առեւտրական եւ ելմտական գործերու խառնուին, ու կը նախընտրէ որ անոնք իրենց բոլոր ժամանակը յատկացնեն վարչական եւ քաղաքական պարտականութեանց: Ասիկա կը նշանակէ թէ շատ մը երեսփոխաններ— մէջն ըլլալով խիստ ուշագրաւ դէմքեր— ստիպուած պիտի ըլլան ընտրութիւն կատարել երեսփոխանութեան եւ տնօրէնութեանց միջեւ. ընտրութիւնը դիւրին չպիտի ըլլայ, որովհետեւ երկու պաշտօններն ալ շահաւոր են:

Նոր ցոյցեր Սաքքօ-Վանզէթթիի համար

Չորեքշաբթի երեկոյ, դարձեալ կռիւներ պատահեցան Պուլվար Սէպաստոփոլի վրայ ցուցարարներու եւ ոստիկաններու միջեւ: Սէն Տընիի մէջ, միթինկ մը գումարուելէ յետոյ, ցուցարարները ուշատեն դարձան Փարիզ եւ հաւաքուեցան Պուլվար Սէպաստոփոլի վրայ, ուր արդէն բազմութիւն մը կը դիտէր կոտրած ապակիները, տախտակով փակուած խանութները: Ոստիկանները հանելով ուղեցին ցրուել: Պզտիկ կռիւ մը սկսաւ: Երեք անգամ ատրճանակի ձայներ լսուեցան:

Ցոյցերու առթիւ, երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի, ձերբակալուեցան 211 հոգի. 35ը կը գտնուին ծանր ամբաստանութեան տակ: Հարցաքննութիւնները սկսած են, եւ սովորականէն աւելի պատիժներ կը տրուին: Վիրաւորուած ոստիկաններուն թիւը կը հասնի 121ի: Ցոյցերուն ընթացքին, Ոստիկանական Տեսուչ՝ Քիւփի վրայ եւս ատրճանակ պարպուած բայց վրիպած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՐԱԳԱԾԻ ՎՐԱՅ

Լէնինկրատի երկրաբնագիտական կայաններու վարիչ Պ. ... պով եւ խումբ մը գիտուններ Լ... բեւանէն գացին Աշտարակ, բարձրանալու համար Արագած գագաթը:

Պողովի յայտարարութեան համաձայն, արշաւախումբը պիտի ուսումնասիրէ Արագածի վրայ այն վայրը, ուր երկրաբնագիտական կայան մը պիտի հաստատուի: Այդ կայանը հետզհետէ պիտի վերածուի դիտարանի, որ իր բարձրութեամբ պիտի ըլլայ առաջինը ամբողջ Ռուսիոյ մէջ: Ներկայիս Ռուսիոյ ամենաբարձր դիտարանը կը գտնուի Ղրիմ, Այ-Պետրի լերան վրայ (1700 մեդր բարձր), մինչդեռ Արագած ունի 4,100 մեդր բարձրութիւն: Դիտարանին հաստատման համար զրկուած արշաւախումբը պիտի ուսումնասիրէ նաեւ Արագածի ջրային վիճակը:

Արշաւախումբը 10 օրուան մէջ կը յուսայ աւարտել իր աշխատանքը:

Արշաւախումբին կը միանայ Փրոֆ. Լէբէդինսկի խումբը, որ երկրաբանական ուսումնասիրութիւններ կը կատարէ, և երկրաբան Լէվինսըն-Լէսինկը:

Խումբերը յետոյ պիտի մեկնին Սեւան, քննելու համար տեղական կայանները:

Արշաւախումբը ղրկուած է Աշխատանքի եւ Պաշտպանութեան Անդրկովկասեան Ցանձնախումբին կողմէ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՆ ՄԷՋ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ֆրանսական անդրանտլանտեան ընկերութեան Ֆրանս նաւը, որ Չորեքշաբթի Ամերիկա հասաւ, ճամբան գիշեր ատեն Ֆայր Այլէնտ կղզիին մօտերը սոսկալի ցնցում մը կրած է: Բոլոր ճամբորդները իրենց մահիճներէն դուրս ինկած են եւ շատեր վիրաւորուած են: Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղած է առաջքն առնել խուճապի մը: Կէս ժամ վերջ ովկիանոսը խաղաղած եւ շոգենաւը ճամբան շարունակած է:

ԿԵՂԾ ՔԻՒՐՏ ԻՇԽԱՆԸ

Պէլկրատի մէջ ձերբակալուեցաւ Եգիպտացի մը, որ իբրեւ Քիւրտիստանի իշխան շատ մարդիկ խաբած ու դրամ շորթած է:

Կեղծ իշխանը եգիպտացի դերձակ մըն է՝ Սայիտ Մուհամմէտ Քատէլօ, որ սակայն կը յաճախէր բարձր դասին ու ազնուականներուն: Պերլինի ոստիկանութիւնը գգուշացնելու համար յայտարարութիւն մը ղրկած էր գլխաւոր մայրաքաղաքները եւ այս յայտարարութեան վրայ անմիջապէս ճանչցուեցաւ ու ձերբակալուեցաւ:

Կ'ըսուի թէ Քիւրտիստանի իշխանը Ամերիկայի մէջ յաջողած է ունկնդրութեան ընդունուիլ Նախագահին կողմէ: Ներկայացած է զանազան դեսպաններու, շրջած է Անգլիա, Գերմանիա, Աւստրիա՝ խաբելով բազմաթիւ մարդիկ: Քանի մը անգամ ալ՝ բանտարկուած:

«ԴԻԼԻՋԱՆԸ ԿԵՂՏՈՏ Է».— Խորհրդ. Հայաստանի մէջ (10 Օգոստոս) կը կարդանք.— Դիլիջանի փողոցները կեղտոտ են ու փոշոտ, մեծ փողոցներն իսկ լոյս չունին, աղբը օրերով կը մնայ փողոցներուն մէջ եւ պարշանատութիւն կը պատճառէ: Կալինին փողոցէն չես կրնար անցնիլ, առանց քիթդ ու բերանդ խփելու:

Ս.Ս.Ս.Հ.

ՍԹԱԼԻՆ-ԹՐՈՑՔԻ ԿՌՒՓԱՄԱՐՏԸ

Գ.

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ԿԸ ՄՆԱՅ

Ընդհանուր ժողովի սկզբունքով ընդունած արտաքսումի բանաձեւին վրայ՝ ընդդիմադիրները երկպառակչական ստորագրուած նամակ մը, որուն համաձայն Սթալինի կուսակիցները որոշած են արտաքսումի հարցը բանկարգէն հանել եւ սահմանափակուիլ միայն յանդիմանութեամբ ու նախազգուշացումով։ Այդ թուղթը Սթալինականներու յայտարարեցին իբրեւ անկեղծ յետադարձ թրոցքի-Զինովիեւի կողմէ։ Սակայն, ուշադիր ընթերցողը հեշտութեամբ կը նկատէ, որ ընդդիմադիրները չեն հրաժարած իրենց հիմնական սխալներէն մէկէն, եւ կը շարունակեն նոյն իրենց պաշտպանած գետնին վրայ։ Ահա՛ թէ ի՛նչ կ՚ըսեն ընդդիմադիրները այդ թուղթին մէջ.

1. «Մենք անպայման եւ առանց առարկութեան կանգնած ենք մեր ընկերվարական հայրենիքի պաշտպանութեան տեսակէտին վրայ։ Մենք, ի հարկէ, անպայման եւ առանց առարկութեան կողմնակից ենք Խորհրդային Միութեան պաշտպանութեան՝ առեւալ կեդր. կոմիտէի եւ առեւալ Կոմ. Միջազգայինի նախագահի Կոմիտէի ղեկավարութեան տակ։ Բայց… «միաժամանակ մենք կը պահենք մեր տեսակէտները այն մասին, որ պատերազմի ժամանակ ալ կուսակցութիւնը չի կրնար հրաժարիլ կեդր. կոմիտէի ուղղութիւնը քննադատելէ եւ շտկելէ, եթէ սխալ ըլլայ անոր»

2. Խմբակութեան հարցի մասին մենք կ՚ըսենք հետեւեալը. երկրի մէջ կ՚աճին թերմիտորութեան տարրերը, որոնք ունին բաւական լուրջ ընկերային հիմեր։ Մենք չենք տարակուսիր, որ բանուորութիւնն ու կուսակցութիւնը կը յաղթեն այդ ուժերուն՝ բանեցնելով լէնինեան ուղեգիծն ու ներկուսակցական ժողովրդավարութիւնը։ Մեր պահանջը այն է միայն, որ կուսակցութեան ղեկավարները այդ թեւերուն կուսակցական ուղղութիւնները վրայ անոնց տուած ազդեցութեան տեսակէտը… Մենք կը մերժենք այն միտքը, թէ մեր պայքարը կուսակցութիւնը, կեդր. կոմիտէն եւ կեդր. յանձնախումբը դարձած են թերմիտորականներ։

2. «Մենք կ՚ընդունինք, որ միջազգային կոմունիստական շարժման կը սպառնայ ուղղակի վտանգ ու երկու կուսակցութեան կազմութեան վտանգը։ Անթարգելելով Կոմինտէրնի ոչ-կոմունիստ տարրերու, թէ՛ անթոյլատրելի է յարաբերութիւն կապ ունենալ Մասլովի ու Ռութ Ֆիշերի խմբակի հետ, մենք միաժամանակ կ՚առաջարկենք ուժգնօրէն եւ պէտք է աշխատինք Կոմինտէրնի մէջ վերացնելու արտաքսումի վճիռը, որովհետեւ արտաքսուածներու մէջ կան բազմաթիւ հին յեղափոխական բանուորներ, որոնք անոնց հետ կապերով կապուած են. բանուոր զանգուածի հետ, ուղղուած են Լէնինի գործին եւ պատրաստ են անկեղծօրէն մինչեւ վերջ պաշտպանել Խորհրդային Միութիւնը… Մենք կ՚առաջարկենք, պայմանով, որ Ուրպանսի խմբի անդամները փակուին եւ Ուրպանսի խումբը ենթարկուի Կոմինտէրնի համագումարներու բոլոր վճիռներուն՝ իրաւունք տալ վերադառնալու Կոմինտէրնի մէջ բոլոր անոնց, որոնք կ՚ընդունին այս պայմանները եւ ապահովել անոնց համար ճիշդ փոխյարաբերութիւն պաշտպանելու կարծիքները ընդհանուր կուսակցական մամուլի եւ կուսակցութեան ու կոմինտէրնի շարքերու մէջ»։

3. — «Մենք վճռականօրէն կը դատապարտենք երկրորդ կուսակցութիւն ստեղծելու ոեւէ փորձ։ Երկրորդ կուսակցութեան ուղին Խորհրդային Միութեան մէջ կը համարենք անպայման կործանարար յեղափոխութեան համար… Վճռական կերպով կը դատապարտենք պառակտումի քաղաքականութիւնը… Մենք պատրաստ ենք ընել կատարելապէս ամէն բան ոչնչացնելու համար համուածներու բոլոր տարրերը, որոնք ստեղծուած են իբրեւ հետեւանք այն բանի, որ ներկուսակցական ռէժիմի այլասերման պատճառով մենք ստիպուած էինք պայքարիլ, որպէսզի կարողանանք կուսակցութեան լսելի դարձնել մեր իսկական հայեացքները, որոնք բոլորովին սխալ են ներկայացուած ամբողջ երկրի կողմէն կարդացուող մամուլի մէջ»։

Ստորագրած են՝ Աւդէյեւ, Պաքայեւ, Եւտոքիմով, Զինովիեւ, Քամենեւ, Լիզդին, Մուրալով, Փեթերսոն, Փիաթաքով, Ռաքովսքի, Սմիլկա, Սոլովիեւ, Թրոցքի — բոլորն ալ հին ու ականաւոր կոմունիստ գործիչներ, որոնց խումբ կեցած են անհայրին բազմութիւններ։

Ուշադրութիւն դարձուցէք մեր կողմէ ընդգծուած տողերուն, որոնք բոլորովին անառարկելի կերպով ցոյց կուտան որ ընդդիմադիրները բնաւ չեն հրաժարած իրենց էական տեսակէտներէն։ Ընդհակառակն կը շարունակեն մնալ իրենց դաւանանքներուն վրայ ու պահանջներ ներկայացնել կեդր. կոմիտէին։ Եւ Սթալին սուտ-խնդիր ձեւանալով ընդդիմադիրներու յարձակողականը կը ջանայ ցոյց տալ որպէս նահանջ՝ շտապելով միաժամանակ ետ առնել արտաքսումի առաջարկը։ Անկասկած, Սթալին լուրջ պատճառներ ունեցած է այդպէս վարուելու։ Եւ այդ պատճառներէն գլխաւորն այն է, որ Կովկասի շարքերը — Համմիտ քուէարկող հօտը — սկսած են աւելի և աւելի հակիլ ընդդիմադիրներու կողմը։ Ապացոյց այն 1500 համակիրներու ստորագրութիւնները, որոնք դրուած են Թրոցքի Զինովիեւի ընդհանուր ժողովին ուղղած դիմումին տակ։

Ու Սթալին չի հաւատար ընդդիմադիրներու զղջումին եւ արտաքին ճնշման տակ հրաժարած է արտաքսման ծրագրէն, պարզ ցոյց կուտան ընդունուած բանաձեւն ու իզվէստիայի եւ փրավտայի խմբագրականները։

Բանաձեւը կ՚ըսէ. «Կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վեր. յանձ.ի միացեալ ընդհանուր ժողովը հիմքեր չունի հրաշխաւորելու, որ ընդդիմադիրներու նահանջը եւ կարգ մը սխալներէ հրաժարիլը ըստ ամենայնի լուրջ է»։ 1926 Հոկտ. 16ի ընդդիմադիրներու նման «յայտարարութեան» փորձը ցոյց կուտայ, որ ընդդիմադիրները ոչ միշտ տրամադիր են իրագործել կուսակցութեան տուած խոստումը։ Վերապահումները… կը վկայեն, որ ընդդիմադիրները չեն հրաժարիր կուսակցութեան եւ կոմինտէրնի դէմ պայքարելէ»։

Փրավտա (11 Օգոստ.) կը հաստատէ, որ «ընդդիմադիրները չեն նահանջած լիովին, ոչ ալ խոստովանած են իրենց բոլոր սխալները։ Բնա՛ւ ոչ։ Ամբողջ կուսակցութիւնն, անկասկած, կը վկայէ, թէ բոլորովին անբաւարար է այդ յայտարարութիւնը, որ ընդդիմադիրներու առջեւ բոլոր հարցերու համար բաց դուռ կը թողու նորոգելու պայքարը ընդդէմ կուսակցութեան »

Իսկ իզվէստիան «անկեղծութենէ զուրկ» կ՚որակէ ընդդիմադիրներու յայտարարութիւնը։

Միւս կողմէն «վերջին ամիսներու Թրոցքիի եւ Զինովիեւի խումբը այնպիսի թափով կը գլորուէր, կը հեռանար կուսակցութենէն, այնչափ սուր հակակուսակցական դիրք էր բռնած, որ շատերը բնական կերպով կը սպասէին կեդր. կոմիտէի վերջին ընդհանուր ժողովէն, որ ընկ. Թրոցքին եւ Զինովիեւը անմուտ կը հեռացուին Կ. Կ ի կազմէն («Փրավտա», 12 Օգոս.)»։

Մեւա՛յ ընդդիմադիրներու հատուածական գործունէութիւնը վերջին ամիսներու ընթացքին ստացաւ աննախընթաց թափ։ Ան կը ձգտէր ստեղծել, Կովկասի ծոցին մէջ, նոր կուսակցութեան տարրեր։ Միացեալ ընդհանուր ժողովի նախօրեակին տեղի ունեցան բացայայտ, ամենագռեհիկ խախտումներ կուսակցական կանոնադրութեան… լէնինեան կուսակցական շինարարութեան սկզբունքներու պարզ ոտնահարում. . բոլոր կուսակցական որոշումներու եւ սեփական խոստումներու խախտում» («Իզվեստիա», 10 Օգոստ.)։

Ուրեմն, ինչպէ՞ս բացատրել. ընդդիմադիրները իրենց հիմնական գաղափարներէն չեն հրաժարած և իրենց հերթին կարգ մը պահանջներ ներկայացուցած են կեդր. կոմիտէի վարիչներուն։ Ընդդիմադիրներու բրած յայտարարութիւնը կը նկատուի «անբաւարար», «անկեղծութենէ զուրկ»։ «Ընդդիմադիրները չեն հրաժարած կուսակցութեան եւ կոմինտէրնի դէմ պայքարելէ»։ Անոնց անցեալ գործունէութիւնը վրդովեցուցիչ է ու դատապարտելի, բայց եւ այնպէս այդքան ներողամտութիւն։ Ինչ է ատոր պատճառը։

Պատճառը աւելի քան պարզ է.— Սթալինի ձեռքերը կարճ են, չեն հասնիր Թրոցքիին, Զինովիեւին, Քամենէֆին եւ միւս ականաւոր ընդդիմադիրներուն։ Ահա ներողամտութեան միակ բացատրութիւնը։ Սթալին կը զգայ, որ իր ոտքի տակէն հողը հետզհետէ կը խուսափի, որ ընդդիմադիրներու խումբը ձիւնագունդի պէս արագօրէն կը մեծնայ ու սպառնական կը դառնայ, եւ ստիպուած է նահանջի դիմել։

Այսպիսով, կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վեր. յանձնաժողովի ընդհանուր ժողովը, որու հետ այնքա՜ն յոյսեր էին կապուած եւ որ արմատապէս պիտի լուծէր ընդդիմադիրներու հարցը, ո՛չ միայն ոեւէ լուծում չբերաւ, այլ աւելի սրեց կիրքերը եւ ցոյց տուաւ, որ կովկասեան ներս ուժերու փոխյարաբերութիւնը այլեւս հիմնովին կերպարանափոխուած է. ո՞րն է մեծամասնութիւնը, ո՞րն է փոքրամասնութիւնը — պարզ չէ։ Սթալինի խումբ կեցած ուժե՞րը աւելի ազդեցիկ են, թէ Թրոցքի-Զինովիեւի. կը մնայ վճռել։

Ընդհանուր ժողովը նոյնիսկ ժամանակաւոր կերպով վերջ չտուաւ կուսակցական ներքին զգուշութեան։ Ապացոյց՝ ընդհանուր ժողովի յաջորդ օրն իսկ պատահած դէպքերը, որոնց մասին կը խօսինք յաջորդով։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ
ՆԿԱՐԱԳՐԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆԸ

Հողը՝ ազգային իրական ժառանգ մըն է։ Երկրագործութիւնը ոչ միայն ազգի մը ծաղառութեան, այլ նկարագրին ալ պահապանն է։ Բարեբեր արտերը իրական ոսկեհանքեր են։

ՃԱՑԱՏ ՀԻԼ

Ներկայ տարուան ընթացքին, Աղեքսանդրիոյ մէջ կազմուեցաւ «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբ» անունով մարմին մը, նպատակ ունենալով օգնել Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպայի երկրագործական վարժարաններուն հետեւող բազմաթիւ կարօտ ուսանողներու, հասցնել զանոնք եւ անոնցմէ դէպի հայրենիք գիւղատնտես մասնագէտներու արշաւ մը կազմակերպել, արդիացնել երկրին երկրագործութիւնը՝ գիտական նորագոյն հիմերու վրայ։ Յանձնախումբը իր նամակի թուղթերը զարդարած է տասը նշանաւոր խօսքերով, որոնք Հայկական Աւետարանի իբր նոր Տասնաբանեայ պատուիրանք՝ կ՚ուղղուին բոլոր հայութեան, ցորենի որպէս մը գրուած Հայ անմեղունակ գեղջկուհիի մը կողմէն։ Այսօր ցառագի մէջ պիտի խօսինք, այդ խօսքերէն մէկուն վրայ, որ դրուած է յօդուածիս ճակատը։

Աշխատասէր, չարքաշ եւ պարկեշտ ժողովուրդ մըն ենք։ Յարատեւութեան գմայլելի ոգիով մը գինուած՝ առաւելութիւններ կ՚ունենանք ամէն դժուարութիւն։ Մեր կարգը ունի հրաշագեղ թափիչներ՝ արժանացած նոյնիսկ մեր թշնամիներու ներբողին։ Մեր առաքինութիւններուն կապոցը շալկած՝ սփռամարզիներու նման զօրաց եւ ունայնամիտ կեցուածք մը չունինք, այլ կ՚անդրադառնանք շարունակ մեր թերութիւններուն վրայ, զանոնք չափէն աւելի կը խոշորցնենք եւ հզօր ճիգեր կը թափենք, սրբագրելու համար զանոնք։ Նուիրում, գոհողութիւն եւ անձնուիրութիւն մեր չգնաց յատկութիւններն են։ Նուիրական է մեր ընտանեկան կեանքը եւ ականակիտ արաբէր՝ բարոյականնիս։ Օրինակելի նկարագիր մը ունինք պողպատուած տառապանքի հնոցին մէջ։ Իբրեւ անհատ, իբրեւ ընտանիք եւ իբրեւ ազգ, պատուաւոր տեղը ունինք ժողովուրդներու եւ ազգերու շարքին մէջ։

Ուրկէ՞ ժառանգած ենք սակայն այս առաքինութիւնները եւ մանաւանդ, դարերու ընթացքին, երբ այնքան ահարկու փոթորիկներ անցած են մեր գլխէն, ինչպէ՞ս կարողացած ենք անվթար պահել զանոնք։ Չափազանցութիւն մի նկատէք, երբ ըսեմ թէ՝ մենք այդ առաքինութիւնները ժառանգած ենք մեր հողագործ նախնիքներէն և կրցած ենք պահել զանոնք, մեր ճակատագիրը կապելով հողին եւ հողագործութեան։ Հողագործութիւնը եղած է եւ է մեր ազգային ջինջ նկարագրին պահապան հրեշտակը։ Այսպէս, բարեբեր եւ մշակուած արտերը ոչ միայն ոսկեհանքեր են՝ մեր ազգային տնտեսութեան համար, ոչ միայն անառիկ բերդեր են՝ մեր ազգային պաշտպանութեան համար, այլ նաեւ արթուն պահապաններն են մեր ազգային նկարագրին։

Իրաւունք ունի բանաստեղծը, երբ կ՚ըսէ թէ՝ դաշտերէն առաքինութիւն կը բուրէ եւ Տէ Լիլ, երբ կ՚ըսէ թէ՝ հողէն ոչ միայն ցորեն կը բուսնի, այլ ամբողջ քաղաքակրթութիւն մը։ Կը քալենք այն ճամբէն, որ ամէնէնուղիղը նկատուած է, այն ճամբէն, որ Բարիի, Գեղեցիկի եւ Ճշմարիտի մշտավառ փարոսներովը լուսաւորուած է եւ վերջապէս այն ճամբէն, որ սալայատակուած է մեր երանելի նախնիքներուն օրհնաբերապրեալ բուն բիւրեղ հետքերովը։ Ակօսներու հրաշափառ ճամբան է անիկա՝ գծուած աժենօրհեալ գործիքի՝ արօրին կողմէ։ Որչա՜փ իրաւունք ունէր Մեծն Աղեքսանդր, երբ կ՚ըսէր թէ՝ արօրով կը սկսի քաղաքակրթութիւնը եւ արօրով կը վերջանայ։ Հայկական քաղաքակրթութիւնը, հակառակ քաղաքական բազմապիսի աննպաստ պայմաններուն, եղած է յարատեւ եւ օրէ օր աճած ու ծաղկած է յարաճուն կերպով, պարզ այն պատճառով, որ անիկա միշտ կռթնած է արօրին եւ Ցեղին ու Ազգին փրկութիւնը՝ արօրին հետ մշտակայ դաշնակցութեան մէջ գտած է։ Այսօր ալ մեր հայրենիքին իրական փրկութիւնը դարձեալ կապուած է արօրին։ Այս ճշմարտութեան խոր գիտակցութիւնն՝ է որ մէկ կողմէն կը մղէ երկրին վարիչները երկրագործութիւնը նոյնակել մեր ազգային տնտեսական քաղաքականութեան հիմ եւ միւս կողմէն կը խրախուսէ գաղութահայ ազգ. մարմինները զուրգուրոտ վերաբերմունք մը ցոյց տալ հանդէպ այն ուսանողներուն որոնք յարած են արհեստներու ազնուագոյնին՝ երկրագործութեան, միակ նպատակ ունենալով. արդիական պայմաններով վերանորոգել հայ գիւղը եւ վերակենդանացնել հայկական երկրագործութիւնը։

Մեր ազգային լաւ ըմբռնուած շահերը կը պարտադրեն մեզի անհրաժեշտ կարեւորութիւն ընծայել երկրագործութեան, որուն տնտեսական առաւելութիւնները սանկ մէկդի, մեր ազգ. նկարագրին անաղարտ պահպանութեան առթիւ ունեցած ազդեցութիւնը, առանձին կերպով առնելով, ունի չափազանց մեծ արժէք։

Ազգովին նկարագրի տէր, անոր եզրակացութիւնը մեր այս յօդուածին։

ՍԵԴՐԱԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Աղեքսանդրիա

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 15 Օգոստոս

Ս. Նշան վանքի վարժարանը

Ցուլիս 10ին 6րդ տարին լրացուց Պէյրութի Ազգային երկսեռ վարժարանը որ հիմնուած է 1921ին կիլիկեան գաղթէն անմիջապէս վերջ։

Դպրոցներու վերաբացումի նախօրեակին կ՚ուզենք քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ տալ այս վարժարանի մասին։

Երկու տարի առաջ ծնողական ժողովի մը կողմէ ընտրուեցաւ հոգաբարձութիւն մը՝ նախագահութեամբ Ցօքթ Գ. Վարդապետեանի, որ վաւերացուելէ ետք Երուսաղէմէն, անցաւ գործի եւ վարեց դպրոցի ճակատագիրը ամբողջ երկու տարի։

Վարժարանը ունի մանկապարտէզ եւ նախակրթարան՝ վեց դասարանով, աշակերտներու ընդհ. թիւն է 450, տնօրէնն է Գ. Վարդան Գէորգեան, ունի 6 այցելու ուսուցիչ եւ 15 երկսեռ ուսուցչութիւն։ Ցարեկան պիւտճէն է 1000 օսմանեան հնչուն ոսկի կը հայթայթուի հետեւեալ ձեւով

Աշակերտներու թոշակներ

Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ նպաստ՝ տարեկան 400 սուրիական ոսկի։

Երուսաղէմէն նպաստ՝ տարեկան 30 սթեռլին. իսկ մնացեալ մասը կը հոգացուի զանազան աղբիւրներէ։

Անցնող տարուան մէջ հոգաբարձութեան ամենամեծ գործը եղած է աղ.կանց բաժնի նոր շէնքի կառուցումը եւ պիւտճէի հաւասարակշռումը։ Միւս կողմէ ունեցած է կարգ մը թերութիւններ ալ՝ ուսուցիչներու ընտրութեան եւ կրթական ուղղութեան մէջ։ Ամէն հոգաբարձութիւն, որ գործի կ՚անցնի, առաջին եւ միակ մտահոգութիւնը կ՚ըլլայ «վարձել աժան ուսուցիչներ»։ Այդ է պատճառը, որ դպրոցը կը լեցուի անգործ եւ անփորձ մարդիկով։

Անցնող տարուան ընթացքին մեր վարժարանը շատ քիչ բացառութեամբ լեցուած էր այս կարգի ուսուցիչներով։ Տնօրէնը մէկը փնտռուած մըն է զանազան դպրոցներէ, խաչագող մը։ Անոնք որոնք ներկայ էին հանգուցեալ Վարդապետեանի դասաւանդութեան, կը տեսնէին այս մարդուկը, որ տակաւին հոգին անցած՝ կ՚աշխատէր ուղղութիւն տալ անոնց ամբողջական տրամադրութեան։

Վարժարանի կրթական ուղղութեան, հոգաբարձութեան եւ տնօրէնութեան փոխյարաբերութիւնները ամբողջական շրջանէն մնացած հիւանդութիւն մըն է, որ պարզապէս կործանարար է։

Հոգաբարձուները մեր մէջ կը կարծեն թէ ամէն ինչ են, կը միջամտեն տնօրէնութեան իրաւունքներուն եւ կը մտնեն զուտ մանկավարժական գործերու մէջ։

Այս սխալները աչքի առջեւ

ունենալով եւ նոր վարժարանի գործը կը… առաջարկենք՝

1. Մ… գործել… ճակատ կամ… գործը… փորձ եւ… մարզիկ…

2. Ուսուցիչներու… թիւը յանձնել… կամ ընտրել… ուսումնական խորհուրդին…

3.— Ուսուցիչներու… թեան մէջ… բացառել եւ յարգուած…

4. Հոգաբարձութիւնը… նական խորհուրդի գծած…

5.— Վերջապէս զանազան գաղափարութիւնը տնօրէնութեան… առաջինին յանձնել… մէկ հոգի… կան եւ կրթական գործերը… դաստիարակության դպրոցը

Այս դպրոցը ունի հայ… կու տարուան կեանք… Ձարբի… կեդրոնէն… յին բաժիններ… կ՚ենթարկուին… թեան։ Ունի մանկապարտէզ… նախակրթարան՝ հինգ դաս… ներով, յառաջիկայ 1927–… տարեշրջանին կ՚ունենայ… դասարանը առաջին… ները։

Ուսուցչական կազմը կը… կանայ 27 հոգիէ, որոնցմէ… կը պաշտօնավարեն… նախակրթարանի եւ… տեղի մէջ, իսկ մնացեալը… յին դպրոցներու մէջ։

Աշակերտներու թիւն է հազար երկու… յատկապէս… թիւր հազար հինգ հարիւր… բացներու դպրոցի… օր հոգը ստանձնած է… ցոհմանին տարեկան… հինգ հազար սուրիական… կը հայթայթուի հետեւեալ…

Աշակերտներու թոշակներ… Ֆրանսական կառավարութեան… կողմէ նպաստ տարեկան… ոսկի, Ամերիկեան նպաստ… տարեկան նպաստ 400… ոսկի։

Կաթողիկոսարանէն… տարեկան 100 եգիպտական… իսկ մնացեալ մասը կը հոգացուի… զանազան աղբիւրներէ։

Նախանցեալ տարի… ները իբր թոշակ կը վճարէին… բեկան 1 սուրիական ոսկի… տարի այս գումարը բարձրացուցին… 3ի, իսկ այս տարի պիտի բարձրանայ… ցուի 5ի… դպրոցը գիտցած է ինքզինքը… ցնել։

Այս դպրոցը ունի հաստատ… տարար աւելի խաղաղ… որով հետեւ… գործը եւ ուսուցիչներու… թիւնը յանձնուած է… թեան հոգաբարձութեան… եւ այլն, երբեք չեն միջամտեր… կրթական գործին։ Բայց… ալ ուսուցչական կազմը… բաւական… ներ… նաւանդ հիմա, որովհետեւ… ջորդ տարի դպրոցը… նենայ բարձրագոյն… բանի։

Դպրոցը ունի… ծրագիր մը, որով… ունի նաեւ մանկավարժ… դով։ Ցառաջիկայ տարի… ուսուցչական կազմը պիտի… նոր ուսումնական… րէնին հետ միասին… բար դպրոցը… եւ բարձրագոյն կրթ… ցող ուսուցիչներ կը պակսին…

Կեր… տարին… բը, տարեկան… կը դառնայ… հաստատութիւն մը։

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

...Յիսուսի փառքը երկրորդ բողո[illegible] բարեկամ մը ունենա[illegible] որ հանդիպեցանք իրա[illegible]. Սկսանք քալել ու խօսիլ [illegible] ժամանակ խօսակիցին [illegible] նայելու [illegible] չունի բարեկամս։ Գեսին [illegible] նայիր, քու լեցի, երկնա[illegible] է կը խօսի միշտ ու [illegible] խօսեցայ ու ըսի իրեն.

— Եղբայր Ղազարոս, Մէյ ացը [illegible] մեջ դաշ[illegible] միլիոնաւորներ [illegible] ապրողները [illegible] Գերմանիոյ մէջ [illegible] օգնելով ա[illegible] ի՞նչ են ասոնց [illegible]

— [illegible] փառքը, պատաս[illegible] ինքնագոհ [illegible]

Եղբայր Ղազարոս, կրօնա[illegible] ու օգա[illegible] մէջ ինչպէս կը գտնես [illegible]

— [illegible] յաղթանակը, երկ[illegible] բարեկամս։

Բայց [illegible] ու լուսա[illegible]

— Այս այ Յիսուսի փառքն է [illegible] յաղթանակը։

— Ո՞րը...

— [illegible]

«Յիսուսն է, Յիսուսն
Համբան փառքի եւ Յոյսի
Անմահական [illegible]
Որ մը կուգայ Յիսուսի»

Բայց [illegible] պատասխանը կրկնեցի աղջամ:

— Ո՛հ, [illegible] եղբայր: [illegible] մաքէն վերջ [illegible] քրիստոնէութիւնը շատերուն մէջ [illegible] Յիսուսի փառքը եր[illegible] գեհենական [illegible], [illegible] մէջ կը կատարէին իրենց [illegible] քրիստոնէու[illegible] թիւնը [illegible], յանցաւ: [illegible] տարին [illegible], որդերու, անապատ[illegible] մէջ [illegible] ու [illegible] քրիստո[illegible] մանկերու [illegible] ու [illegible] մէջ [illegible] քրիստոնէութիւնը [illegible] վրայ, ջրվէժներու մէջ, [illegible] տակը, դաշտե[illegible] վրայ ու օդերուն մէջ. Աճա[illegible] քրիստոնէութիւնը տա[illegible], եղաւ իջաւ, խո[illegible], բարձրացաւ, ընդար[illegible] ծակուեցաւ, անիծուեցաւ, եւ դեռ Ծաւալելու նուէր է... Ահա Յիսուսի փառքը եւ ցիրոջ յաղթանակը:

— Գէշ վախճանի կը դիմէ սակայն քրիստոնէութիւնը, ա[illegible]

Կեցաւ ու աչքերը երկինք [illegible]

— Այո, գէշ վախճանի մը կը դիմէ քրիստոնէութիւնը: Քանի որ այդ քան կը սարսռի, կը [illegible], այդ քան կը բարձրա[illegible], շատ բնականաբար ֆետ[illegible] պիտի բարակնայ, պիտի [illegible], պիտի չքանայ, անյայտա[illegible] ու չքանայ:

Եղբայր Ղազար փախաւ քո[illegible] երգելով.

«Յիսուսն է, Յիսուսն...»

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱՋՐԻԿ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՌՈՒՍԻԱՅ ՄԷՋ

Ինչպէս կը յիշուի, պոլշեւիկները Մայիսի սկիզբը ձերբակալած էին մետրապոլիտ Սէրկիուսը եւ 50 ուրիշ բարձրաստիճան եկեղեցականներ: Իսկ Յուլիսի վերջերը «Թայմզ» կը հրատարակէր հեռագիր մը թէ 117 կրօնականներ բանտարկուած կամ աքսորուած են Սիպերիա, Թուրքիստան եւ Կովկաս: Վերջին լուրերու համաձայն, պոլշեւիկները ազատ արձակած են մետրապոլիտ Սէրկիուսը եւ կարգ մը եպիսկոպոսներ, պայմանաւ որ ա) ռուսական եկեղեցին իր հաւատարմութիւնը յայտնէ խորհրդային կառավարութեան, բ) արգանէ [illegible] հակապոլշեւիկ կղերականները, գ) հրաւիրէ Ռուսիոյ բնակչութիւնը բոլորուիլ խորհրդային կառավարութեան շուրջ ընդդէմ իր արտաքին թշնամիներուն, հրաժարիլ հրձիգութենէ, ռումբ նետելէ եւ ուրիշ ահաբեկչական ձեռնարկներէ:

Այս պայմանները ընդունուած ըլլալով, կառավարութիւնը արտօնեց կազմակերպել կեդրոնական եկեղեցական իշխանութիւն մը՝ նոր հիման մը վրայ: Այս նպատակով համառուսական եկեղեցական մամնաւոր համագումար մը պիտի հրաւիրուի: Մետրապոլիտ Սէրկիուս կազմած է արդէն «ժամանակաւոր Սինոդ» մը, որուն կ'անդամակցին ինք, մետրապոլիտներ Սիլվեսթր եւ Արսէնիոս, եւ ուրիշ վեց արքեպիսկոպոսներ:

Ժամանակաւոր Սինոդը արդէն հրատարակեց իր խմբագրած կոչը, ուղղուած բոլոր ռուս հաւատացեալներուն, որով կը հրաւիրէ արտասահմանեան օրթոտոքս կղերականները դադրեցնել հակասովետական պայքարը եւ հաւատարիմ մնալ սովետական վարչաձեւին: Կոչը կ'աւելցնէ նաեւ որ «խորհրդային Ռուսիոյ օրթոտոքս եկեղեցին երբեք [illegible] չէ սեղմումներու եւ խստութեան» եւ կը խնդրէ օրթոտոքս եկեղեցականներէն գրաւոր յայտնել իրենց օրինական հաւատարմութիւնը հանդէպ սովետ կառավարութեան:

ԿԵԱՆՔԸ ԿՐԱՑՆՈՂԱՐԻ ՄԷՋ

«Մուրճ-Մանգաղ»ի մէջ (18 Օգոստ.) Թղթակից մը կը գրէ.—

Կրթական տարրէկին մէջ գործադրութիւնը զգալի չափերու հասած է, այնպէս որ կրասնոդարի շրջանային վարչութիւնը որոշեց թերթերուն մէջ յայտարարել, գտուշացնելու համար քուպանի շրջանը եկող միութենական գործադուրկները թէ տեղական վարչութիւնը ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կը վերցնէ իր վրայ:

Չենք գիտեր թէ ինչու համար շատեր կ'ուգեն Քուպան գալ, մանաւորաբար Հայերը, որոնք «Կառատօրէն» կուգան այս տարի: Թէեւ գործ չի պակսիր, սակայն հայ գործադուրկները կ'ուզեն մնալ կրասնոդարի մէջ, իսկ չեն ուզեր երթալ գիւղերը:

Ուսուցիչի պաշտօն ստանալու համար խնդրագիր կը տեղայ դպրոցի հոգաբարձութեան, կուսակցական կազմակերպութեան եւ լուսաւորութեան ներկայացուցիչին վրայ: Եւ շատերը կ'ուզեն ռուսերէն լեզուի դասեր ստանձնել: Ամէն Հոկտեմբերի, որ ժամանակ մը ռուսական դպրոց մտած է կը փափաքի կրասնոդարի Հայոց վարժարանին մէջ ուսուցիչ ըլլալ: Լուսաւորութեան ժողովրդաբաժիններուն մէջ կան թերուսարհեստաւորներ, տուրքերէ ճնշուած վաճառականներ, զանազան դպրոցներէ իրբեւ անյաջողելի վտարուածներ: Կան որ մասնագէտներ են, որ նպաստաւոր պայմաններ կը փնտռեն:

Եւ այս թեկնածուները կը ներկայանան այն ժամանակ, երբ կրասնոդարի եւ շրջանի դպրոցները կ'աշխատին ազատուիլ իրենց նախկին անարժան մշակներէն:

Ցեղական լուսաւորութեան ներկայացուցիչը բոլորովին անծանօթ ըլլալով Հայոց մէջ վիճակին, [illegible] ուսուցիչներու կոչումին ու դաստիարակութեան, գործադրութիւնը թեթեւցնելու փափաքով, գործի կը դնէ զանոնք, եւ այս պատճառով կը տուժէ դպրոցը եւ արժանաւորները մեքենայութեամբ կը վտարուին ուսուցչութենէ:

ՆԻՒԹԵՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Հնախօսական [illegible] մէջ պահուած կը մնայ անագապաղմեայ զարդի կտոր մը, որով կը կարծուէր թէ, եգիպտացիները կը զարդարէին իրենց գլուխները: Այս հնարժէք զարդը գտնուած է Նիգվիկովայի գիւղաքաղաքին մէջ. դոնի շրջանակուրկը կարծուի թէ գոյութիւն ունէր եգիպտական թագաւորութեան քաղաքը...

փրոֆ. Զախարով եւ եգիպտագէտ Ոտրուվէյ քննելով այդ զարդը, կը կարծեն թէ անկապ մաս մըն է միայն այն սաղաւարտներէն, որոնք կը գտնուէին Օսիրիսի արձաններուն գլուխը:

Այդ հնարժէք առարկան ադիւսի եւ դեղնականանչի խառնուրդ գոյն մը ունի: Այն սաղաւարտ, որուն մէկ մասն է գտնուած առարկան, կը կոչուէր «վերին Եգիպտոսի սաղաւարտ»: Կը պատկանի Քրիստոսէ 650—340 տարի առաջուան Թուականներուն, եգիպտական 26—30րդ Թագաւորութեանց շրջանին:

Նման սաղաւարտներ շատ գտնուած են Եգիպտոսի մէջ, իսկ դոնի շրջանին մէջ՝ առաջին անգամ է որ կը գտնուի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ — Հայ կոփամարտիկ Գառօ Պաղտասարեանի մրցումը, որուն մասին գրած էր Յառաջ, Չֆրատոծի մրցավայրին մէջ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ երեկոյ վերջ: Այս անգամ աւելի մեծ էր հետաքրքրութիւնը մարզասէրներուն եւ մօտ 1000ը հաշուող երկսեռ բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր մրցումներուն սկզբնաւորութեան: Հայ կոփամարտիկը քաջալերելու համար օտարազգի հանդիսականներուն մէջ կ'երեւային նաեւ 400է աւելի Հայեր: Քանի մը պզտիկ մրցումներէ վերջ, Պաղտասարեան եւ Թօլ Ֆրիշ իրարու ձեռք սեղմելով սկսան կռուիլ: Մրցումը պիտի տեւէր 10 շրջան, իւրաքանչիւրը 3 վայրկեան:

Պաղտասարեան սկսաւ յար[illegible] հակառակորդին առաջին շրջանէն ու արիւն լուայ դարձաւ Թօլ Ֆրիշի դէմքը:

Երրորդ շրջանին սարսափելիէին մեր հայրենակցին հարուածները եւ Թօլ Ֆրիշ գրեթէ յուսահատ կը տատանէր բեմին վրայ: Սակայն Պաղտասարեանի վերջին մէկ հարուածը կործանարար եղաւ իրեն համար: Ձախ ձեռքին երկու մատերը խախտած էին իրենց տեղէն եւ բժշկական քննութեամբ դադրեցուցին խաղը:

Պաղտասարեանի առաջարկին վրայ, երկրորդ մրցում մը տեղի պիտի ունենայ մօտ ատենէն, որուն ամբողջ հասոյթը պիտի տրուի յաղթողին:

Մարսիլիա Ս. Մ.

Շաբաթ երեկոյ Փարիզ Սէնթրըլի մէջ հայ կոփամարտիկ Ճէն Մաք (Ճերմակեան) կէտերով յաղթեց Fred Boyleի: Հաւը կը պատկանի միջին ծանրութեան: Ինչպէս երէկ գրեցինք, Երեքշաբթի իրիկուն ալ նոյն տեղը Ակսոիս յաղթեց ֆրանսացի Դուվէի կէտերով:

Վաղը՝ Շաբաթ իրիկուն դարձեալ Սէնթրըլի մէջ Խաննեան անունով ուրիշ հայ կոփամարտիկ մը (ճանճ ծանրութեան պատկանող) պիտի մրցի Milletի հետ:

Իսկ Կիրակի Ճէն Մաք պիտի մրցի Desgeorgesի հետ:

Ցաւալի է որ այդ երկու Հայերը Ակսոիս (որ կ'անուանուի Պէշիր օտար շրջանակի մէջ) և Ճէն Մաք չեն մրցիր իրենց իսկական հայ անունով:

[illegible]

ԱՍԼԱՆԿԻՒԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Հայ նշանաւոր թէնիսմէնը այս օրերուս Գերմանիա կը գտնուի, մասնակցելու շատ մը մեծ մրցումներու: Ասլանկիւլ՝ ժամանակ մը Ֆրանսայի լաւագոյն խաղացողներէն էր եւ Ֆրանսական թերթերը մեծ գովեստով խօսած են անոր մասին: Եղած է Լաքոսթի եւ Պօրոթրայի վտանգաւոր հակառակորդներէն մէկը, բայց վերջերս ժամանակէ մը ի վեր քաշուած էր հրապարակէն:

Ասլանկիւլ անցեալ շաբաթ Պերլինի մէջ շահեցաւ գոլֆ այրերու l'Engladineի ախոյեանութեան մրցումը:

Իր մրցակիցն էր Մարթինոս: Մեր հայրենակիցը կը մասնակցի նաեւ Ֆրանքֆորթի մօտ Պատ Հոմպուրկի միջազգային մրցումներուն, որոնք սկսան Օգոստոս 25ին եւ պիտի տեւեն չորս օր:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՈՃԻՐ.— Պոլսոյ մէջ Թուրք փաշայի մը որդին Օսման, չափազանց կը սիրահարի հրեայ աղջկան մը, Ալզա Նիէկոյի: Սակայն ոչ աղջիկը եւ ոչ ալ ծնողքը համաձայնութիւն կը յայտնեն Թուրքին ամուսնութեան առաջարկին: Օսման կ'ուզէ կրօնափոխ ըլլալ բայց դարձեալ կը մերժեն: Նոյն օրերուն կը լսէ թէ հրեայ երիտասարդի մը հետ նշանուած է իր սիրականը: Կատաղութեամբ լեցուած, կ'ուզէ սպաննել հրեայ երիտասարդը: Լուր կը տրուի ոստիկանութեան, որ կը բանտարկէ քանի մը շաբաթ: Բանտէն ելլելէ յետոյ, Օսման վճռական առաջարկ մը կ'ընէ: Երբ դարձեալ կը մերժուի, կ'ուզէ վրէժ լուծել: Ու երբ Նիէկօ տուն կը դառնար իր քրոջ ու ընկերուհիին հետ, Օսման կը յարձակի աղջկան վրայ, կը կտրէ քիթը, բերանը եւ վիզը: Աղջիկը արիւն պոռթկալով կ'իյնայ գետին ու կը մեռնի: Քոյրն ալ ծանր վէրքեր ստացած ըլլալով, քանի մը օր վերջ կը մեռնի:

Ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ Օսմանը: Խնդիրը մեծցած է եւ ծանր դոյզեր տեղի ունեցած են:

ԳՆԴԻԿԻ ԽԱՂ. — Ցիկին Թիւլյօ չնիկ մը ունէր, որ այլեւս կը ձանձրացնէր զինք: Որոշեց մը պատուիրեց որ սպաննէ զայն: Մարդը դաշտ մը տարաւ եւ հրացանը տնկեց ու կրակեց: Գնդակը անցաւ շանը մարմինէն, քարի մը զարնուեցաւ եւ մտաւ տիկին Թիւլյոյի վիզը:

Տիկին Թիւլյօ յուսահատական վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

ՀԱՑԲԱՑՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Էլիզէ Մայեար, որ կը բնակէր Ռուանի արուարձանին մէջ, սարսափելի խման մըն էր իրիկուն մը, գործարանէն դարձին, գինովցած տուն եկաւ եւ սկսաւ հարուածել կինը, աղջիկն ու տղան:

Վերջապէս կինն ու զաւակները փախան: Էլիզէ գամերով գամեց դուռը, որպէսզի այլեւս չդառնան: Քիչ վերջ, գործարանէն ելլելով տուն կը դառնար նաեւ մեծ տղան, 16 տարեկան, որ ճամբան մօրը հանդիպելով, իմացաւ պատմութիւնը: Բայց, հակառակ մօրը թախանձանքին, տղան, Ժիւլ վազեց տուն, առնելու համար հեծելանիւը: Երբ պարտէզէն ներս մտաւ, հայրը պատուհանէն պոռաց որ տանը եռեւի գրան քով գայ, վայրկեան մը խօսելու համար: Ժիւլ գնաց տան եռեւի կողմը: Հայրը նկուղին դուռէն դուրս ելաւ: Ժիւլ ուզեց որ հեծելանիւը իրեն յանձնէ:

— Գնա, մօրդ ըսէ որ ինք գայ առնելու հեծելանիւը:

— Ոչ, հեծելանիւը ես պիտի առնեմ:

— Ճամբադ գնա, կ'ըսեմ քեզի:

— Եթէ հայրս չըլլայիր, լաւ մը պիտի ապտակէի քեզ:

Էլիզէ բարկութեամբ գետնէն կը վերցնէ երկաթէ ձող մը, ծեծելու համար տղան: Ժիւլ, առանց ժամանակ կորսնցնելու, կը հանէ զմելին եւ կը յարձակի հօրը վրայ: Առաջին հարուածը սուտ կուրծքին վար ծակեց երբ հայրը գիմացրեց: Նոյն զմելին քանի մը անգամ բարձրացուց եւ իջեցուց: Հայրը փռուեցաւ գետին: Ժիւլ ուղղակի գնաց ոստիկանատուն:

Խման հայրը ստացած էր 22 հարուած, թոքերը ծակ ծակ եղած էին:

Ժիւլ, հարցաքննութեան ընթացքին յայտարարեց.

— Պէտք էր որ մեր բնտանիքին մէջ մէկը զոհուէր: Ես զոհուեցայ, ազատելու համար ծնողքս:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԵՐԺԱՆՈՒԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԵՆԷՆ ՅՈՎՍԷՓ ՀԵՑ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

"ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ԴԱՐՈՆՔԸ"

Ու երբ ակամայ, այս յայտութեան առջեւ կ'ընկրկէի եւ կ'ըսէ քայլ մը կ'առնէի

— Ո՛չ, բսաւ Զինացին սպառնօքին կը վախնա՞ս ընկեր Սուխոֆին: Բայց անշուշտ ազատ [illegible] մըն է [illegible]

Եւ հրմշտուքով մը գիս նետեց տուքերուն առջեւ մարդու մը, — Ի՞նչ կ'ըսեմ,— մարդակերի մը, մարդադէմ հրէշի մը, որ ինչեւ մէջքը մերկ, ձեռքը բոպզպայ տանար մը, արիւնոտ բազուկներով կ'աշխատէր գեղանի դրանելած դիակի մը վրայ:

Այս մարդը Սուխոֆն էր:

Եւ յանձին Սուխոֆի, ենթ էի տեսնալու Չեկայի դահիճը:

Բայց իրօք դի՞նչ մըն էր որ հոն, առջեւս կը գտնուէր:

Ոչ անշուշտ, քանի որ զգայիք ցնցումներ դեռ կը շարժէին այս չարչարուած, պատառուած միսը...

Չեռքերը մէջքին, չոր ժպիտ մը շրթունքին, մարդը վերէն վար զիս կը դիտէր

Զարհուրանք էր այդ ժպիտը, նոյնիսկ աւելի չորհուրանք քան ցնցեցնողաւեարանը, որ կազմուած էր այս զզուելի ամբողջութենէն:

Թէեւ ջիղերս ոտքի ելած էին, բայց պաղարիւնս կը պահէի եւ իմ կարգիս Սուխոֆը դիտելով, աչքս անոր աչքին յառած սպասեցի:

Շատ չանցած ան ակնարկը վար առաւ կոշ մը թքաւ գետնին վրայ եւ իր կզակով ցոյց տուաւ գեղարանին վրայ երկնցած մարդը, որ հոգեվարքի ցնցումներու ենթարկուած էր եւ պաղ կերպով յայտարարեց,

— Մատնիչները այսպէս կը կորսուին:

— Կայ ի՞նչ ընեմ բսի, այնքան անտարբերութեամբ որ կ'երեւի կարծ ացուց զինքը

— Գիտե՞ս թէ այս մարդը որ հիմա հոս հոգին կը փչէ, գեռ երէկ Չեկայի պետերէն մէկն էր:

Ուսերս թօթուելով պատասխանեցի

— Նորէն կ'ըսեմ, ի՞նչ ընեմ:

Թշնամական ակնարկ մը նետեց վրաս եւ յետոյ, քառերը շեշտելով

— Մտածէ ասոր վրայ, այս առտուն ուժէն ի վեր,— եւ արդէն կէսօր է— այս մարդը հազար տեսակ մահ կրեց. մտածէ՛ր եւ դիտէ՛: Անոր սխալները կը տեսնե՞ս, անհետացեր են. որովհետեւ այս մկրատին եւ մուրճին օգնութեամբ մէկիկ մէկիկ զանոնք ջախջախեցի... Ցե՞ս, եղունգ անգամ չունի այս աքցանով խլեցի... Ցետոյ, այս աւելով ա[illegible] նոր աչքերը պայթեցուցի:

Անոր մորթէն փոքր հանեցի:

— Ցեստիս նայելով մարդուն կաշին հասա է եղեր:

— Կ'երեւի. եւ որովհետեւ կը յամառէր չմեռնիլ, ստիպուեցայ ողջ ողջ պայն քերթել, ողջ ողջ, կ'իմանա՞ս, սա պողպատեայ սանտրով: Կը տեսնե՞ս:

— Կը տեսնեմ բայց չեմ հասկնար:

Այս անգամ քիչ մնաց որ Սուխոֆ նեղանար:

— Ի՞նչ կայ որ չհասկնաս, ըսաւ խոպառ ձայնով:

— Չեմ հասկնար թէ ես հոս ի՞նչ ընելու եկած եմ:

— Պա՞հ:

— Ճիշդ ինչպէս պատիւը ունիմ քեզի ըսելու. որովհետեւ, եւ այս պէտք է որ քու կարգիդ գիտնաս— քու պզտիկ ցուցահանդէս թէեւ սովորականէն դուրս է, բայց չի կրնար զիս հանգստացնել:

Եւ մինչեւ հայհոյութիւն մը կուլ կ'ուտար.

— Զիս կնկան տե՞ղ կը դնեն արդեօք. եւ անգիրնները կարծեցին որ զիս պիտի սարսափեցնե՞ն հոս բերելով. կրնաս անոնց ըսել թէ զիս շատ գէշ ճանչցեր են:

Պահ մը զարմացած զիս կը դիտէր:

— Գիտե՞ս, ըսաւ վերջապէս, հազարաւ մէկը չես երեւիր

— Խնդիրը հոս չէ:

— Ո՞ւր է հապա:

— Հիմա կ'ըսեմ: Զիս չեմ գիտեր ինչ փորձի ենթարկելու համար փոխանակ հոս քու առջեւդ դրկելու, եթէ մեղեկութիւններ հարցնէին իմ մասիս խմայիլօֆէն, ընկերքներն անմիջապէս պիտի գիտնային... եւ

— Ներողութիւն, ընդմիջեց եթէ լաւ հասկցայ, կ'ըսես թէ խմայիլօֆին բարեկամն ես

— Այսինքն՝ խմայիլօֆը իմ լաւագոյն բարեկամս է։

— Եթէ այդպէս է, անգին կրնան պարծենալ թէ՝ լաւ աշխատանք կատարած են: Ի՞նչ պիտի քաշեն երբ խմայիլօֆ իմանայ թէ՝ քեզ հոս են ղրկեր:

— Սորոտգքի՞ն էրոր այս հանձարեղ [illegible]

— Սորոտաքի չէր կրնար գուշակել թէ՝ ինչ յարաբերութիւններ ունիմ խմայիլօֆի հետ. ճակատս չէ գրուած:

— Այն ատեն ինչի՞ կը ծառայէին իր ոստիկանները:

— Այդ մէկը չեմ գիտեր: Բայց ինչ որ գիտեմ. օրինակի համար այն է թէ ինծի խաղցած խաղը կինքը գրախտ չպիտի տանի:

(Տար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Օրաթերթերու լրաբերներն ալ, ցոյցերուն ընթացքին, ենթարկուեցան ոստիկանական խստութիւններու։

Ներքին Նախարար Սարօ, որ հրաման տուած էր խիստ շարժիլ, թէեւ գոհ ոստիկաններուն ցոյց տուած աշխուժութենէն. կը խորհի աւելի զօրացնել ոստիկանական կազմը։ Նոյն պահանջը Ներկայացուց Բիաւի։

Իսկ ո՞վ պիտի վճարէ վնասները, որոնք կը հասնին մէկ միլիոնի։ Քաղաքապետական Օրէնքին համաձայն (յօդ. 106), երբ փողոցներուն մէջ պատահած կռիւներուն ընթացքին վնասներ հասնին, պետութիւնը եւ քաղաքապետութիւնը պարտաւոր են նորոգել կամ վճարել, առաջինը աւելի մեծ համեմատութեամբ։ Իսկ քաղաքապետութիւնը իրաւունք ունի դատի կանչելու պատասխանատուները։

Սաքքօի եւ Վանցէթթիի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Կիրակի օր Պոսթընի մէջ։ Հակառակ ոստիկանական արգելքին, մեծ թափօր մը պիտի հետեւի դագաղներուն։ Յուղարկաւորութենէն վերջ երկու Իտալացիներուն մարմինները պիտի այրուին։ Վանցէթթիի քոյրը իր եղբօր աճիւնները պիտի տանի Իտալիա, սակայն անկէ առաջ պիտի ցուցադրէ Եւրոպայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Իսկ Սաքքօի կինը աճիւնը պարունակող տուփը պիտի պահէ իր տան մէջ։

․՚․Սաքքօ-Վանցէթթի Պաշտպանութեան կոմիտէն կը ծրագրէ «Սուգի Օր» հռչակել Սեպտեմբեր 19ը։

Պրիւքսէլի մէջ հսկայ միթինկ մը գումարուեցաւ։ Ցեռոյ ցուցարարները 2000 հոգի. գլխաւոր փողոցներուն մէջ բախեցան ոստիկաններուն, որոնք յաջողեցան ցրուել զանոնք։ Ցուցարարները կոտրեցին թափեցին սրճարաններու ապակիները։

Պերլինի մէջ 20,000 հոգինոց միթինկ մը գումարուեցաւ։ Ճառախօսները բողոքեցին ու դատապարտեցին ամերիկեան արդարութիւնը եւ պահանջեցին կառավարութենէն, որ արձակուին քաղաքական բանտարկեալները։ Միջադէպ տեղի չունեցաւ։ Համպուրկի մէջ ցուցարարները երբ կ՚երթային ամերիկ. հիւպատոսարանին առջեւ, բախեցան ոստիկաններուն, որոնք յաջողեցան ցրուել զանոնք։

․՚․ Պոսթընէն կը հեռագրեն թէ զանազան կազմակերպութիւններ Նիւ-Եորքի մէջ ժողով մը պիտի գումարեն, հաստատելու համար Սաքքօ-Վանցէթթիի անմեղութիւնը, յետոյ քննութիւն կատարել տալու համար դատական կազմին մասին։ Օգնութիւն մը, պիտի կազմակերպուի նաեւ Սաքքօի եւ Վանցէթթիի ընտանիքին եւ զաւակներուն համար։

Թուրքիա փոխառութիւն չի կնքեր

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն Օգոստոս 24 Թուով.— Պոլիս հրատարակուող «Վաքըթ» թերթը գրած էր թէ նշմտական գործավար Ապտիւլ Խալիք պէյ 15 միլիոն ոսկիլինի փոխառութիւն մը կնքած է շուէտական դրամատուններէն։ Անատոլուի Գործակալութիւնը ձեռնհաս շրջանակներու մօտ քննութիւն կատարելով հաստատած է թէ Թուրք կառավարութիւնը ոչ մէկ ձեռնարկ կատարած է՝ փոխառութիւն մը կնքելու համար։

Զաղլուլ փաշայի յուղարկաւորութիւնը

Ֆուատ Թագաւոր անմիջապէս որ իմացաւ Զաղլուլ փաշայի մահը, Փարիզէն ստիպողաբար հրահանգ ղրկեց որ պետական ծախքով կատարուի յուղարկաւորութիւնը։ Եգիպտոսի զանազան կողմերէն 1000է աւելի ցաւակցական հեռագիրներ հասան հանգուցեալի ընտանիքին։ Մասնաւոր կառախումբեր Եգիպտոսի զանազան քաղաքներէն Գահիրէ բերին յուղարկաւորներու ահագին բազմութիւններ։ Մօտ 250.000 կը հաշուուի յուղարկաւորութեան մասնակցողներու թիւը։ Թափօրի անցքը երկու ժամ տեւեց։ Ճամբուն երկայնքը ժողովուրդը տանիքներն ու պատուհանները լեցուած էր։ Ծանրաբեռնուած պատշգամ մը փլաւ. 12 հոգի փողոց ինկան. 3 հոգի մեռան վայրկենական։ Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ մինչեւ հիմա այսքան փառաւոր յուղարկաւորութիւն երբեք չէ տեսնուած փարաւոններու երկրին մէջ։ Մասնաւորաբար աչքի կը զարնէին ուսանողներու եւ աշխատաւորներու պատուիրակութիւնները։

Դագաղը տունէն դուրս հանուելէ առաջ եզ մը մորթուեցաւ դրան սեմին վրայ, ըստ աւանդական սովորութեան։ Զինուորական պատիւներ եղան հետեւակազօրքի չորս վաշտերու, հեծելազօրքի երկու գունդերու եւ թնդանօթաձիգներու մէկ ջոկատի կողմէ, որ մեռելակառքին առջեւէն կ՚երթային։ Կառավարութեան հրամանով բոլոր պաշտօնատուները, նոյնպէս շատ մը վաճառատուններ փակուած էին եւ իրիկունը ոչ մէկ զուարճութեան վայր բաց էր ժողովուրդին առջեւ։

Մարմինը թաղուեցաւ իմամ էլ Շաֆիի գերեզմանատունը։

Ռուս կին մը գնդակահարուած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կեդր. Գործադիր Կոմիտէն հաստատեց Տիկին Քլէփիքովայի մահավճիռը, մերժելով անոր ի նպաստ կատարուած դիմումները։ Կինը գնդակահարուեցաւ։ Տիկին Քլէփիքովա մահուան դատապարտուած էր պալթիկեան նաւատորմին յեղափոխական դատարանին կողմէ, ամբաստանուած ըլլալով որ, օտար պետութեան մը հաղորդած է կարեւոր վաւերագրեր։ Ինչպէս կը յիշուի, անկէ առաջ ալ նոյն ամբաստանութեամբ գնդակահարուած էր այս կնոջ ամուսինը։

Միջխորհրդարանային համաժողովը

Երէկ Լիւքսէմպուրկի պալատին մէջ բացուեցաւ Միջխորհրդարանային Համաժողովին առաջին նիստը, նախագահութեամբ ծերակոյտի Նախագահ փօլ Տումէրի։ Փուանքարէ, որ ներկայ էր, ճառ մը խօսեցաւ։

Համաժողովին հրաւիրուած են 50 խորհրդարաններ։ Անգլիա ղրկած է 28 ներկայացուցիչ. Միացեալ Նահանգները՝ 20, Գերմանիա՝ 46, Թուրքիա՝ 40, Ռումանիա՝ 40, Պելճիքա՝ 40։

Ի պատիւ օտար պատուիրակներուն, Փարիզի մէջ ընդունելութիւններ պիտի կատարուին։ Շաբաթ օրուան նիստը յատկացուած է օրակարգի մաքսային հարցին։ Երկուշաբթի օրուանը՝ զինաթափութեանց հարցին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Քանատայի ճամբորդութենէն Լոնտոն վերադարձաւ։ Պըլտուին կտրած է 11.000 մղոն ճամբայ եւ 19 օրուան մէջ 26 ճառ խօսած է. իրեն կ՚ընկերանային Անգլիոյ գահաժառանգն ու անոր եղբայրը։

ՍԵՐԲԻՈՅ թագաւորին մեծ եղբայրը իշխան Եորկիոս, որ խելագարութեան պատճառաւ գահէն հրաժարած էր, մահամերձ է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քաշանի, Ժանթիյիի, Մօն Ռուժի, Առքէօյի, Գանեէօյի, Պուրկ լա Ռէնի եւ Անթօնիի շրջանի արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ընկերներ Սեդրակ Դարակէօզեանի եւ Մինաս Ալթունեանի բնակարանը 17—19 Rue Ampère, Chalet Mira, Cachan։ Փօռթ տ՚Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամվէյը եւ իջնել Arrêt Bagneux.

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այսօր Ուր. երեկոյ ժամը 8ին, 80 Rue Charles Chéfson Bois Colombes, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ընդհ. ժողովը տեղի կունենայ այս Կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Արդութեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օպնայի Կօրիւն ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի 28 Օգոստ. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ընկեր Մանուկի բնակարանը. կարեւոր օրակարգ. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհանուր ընկերական ժողովը 29 Օգոստ. Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Երջանային կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին հայ ժողովրդային յաւրանը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւն պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ-Էթիէնի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 1.30ին Քաֆէ տը Փալէի սրահը։ կարեւոր օրակարգ. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Գատանեան միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 63 բիւ տը լա Րէփիւպլիք սրահին մէջ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Գ. Ն. Ռ. Միութեան Դ. Գասմագիտական արշաւը այս կիրակի ժամը 2.30ին Լնվալիտի զինուորական թանգարանին, առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մարկոս Նաթանեանի եւ Կ. Բասմաջեանի, դասախօսութիւն Նավոլէոնի մասին։

Ժամադրավայր մէթրօ Invalides ժամը 2ին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի նորակազմ մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կօսանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ եւ համակիր բոլոր հայրենակիցները, այս Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին Գ. Նիկողոսեանին սրճարանը 121 Ave. de l'Union. Arnouville les Gonesse.

Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ բոլոր արուարձաններու մասնաճիւղերու մարզիկներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ամէն կիրակի առաւօտ Montrougeի մարզադաշտը տեղի ունենալիք ընդհ. փորձերուն. ժամադրավայր Métro Porte d'Orléans ժամը 9ին, փորձերը կը սկսին ժամը ճիշդ 10ին։ Այն բոլոր մարզիկները՝ որոնք փորձերու չեն մասնակցիր իրաւունք չպիտի ունենան ոգիմպիականին մասնակցելու։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ վաղը Շբ. կէսօրէ վերջ Stade Colombesի յարակից դաշտը տեղի ունենալիք փորձերուն։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Քաֆէ օ Ֆլէռ տը Լիւս, մէթրօ Իթալի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԻԹՐՈՅԹ, Գ. Ա.— 150 ֆր.։
ՔԼՕՄԱՌ, Մ. Ա.— 35 ֆր.։
Սկսանք ղրկել։
ԼԸ ՓԻՒԻ, Շ. Թ.— 37,
ՊԷԼՖՕՌ, Վ. Հ.— 35,
ԱՆԻԷՌ, Ա. Ա.— 20,
ԼԱ ԼՕՏ ԼԷ ՄՕՌ, Օ.Մ. 70,
ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ.— 870,
ԻՒՍԷԼ, Ղ. Ք.— 35,
ՓԱՐԻԶ, Ճէզ.— 20,
ՔԱՆ, Ա. Ա.— 38 ֆր.։ Երկրորդ համարը հրապարակ չելաւ Ձեր ուզած հասցէն, Mlle. S. Agopian 5 Rue des Gobelins. Paris (13me):

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ալֆօռվիլի Երիտ. Միութեան վարչութեան կողմէ. իր ակումբին մէջ. 28 Օգոստ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆօռվիլի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ գիւղին մատրան կից դաշտին մէջ (կամ մատուռին մէջ, եթէ օդը թոյլատու չըլլայ, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին. ներկայութեամբ կրթական խորհուրդի անդամներուն։

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Ստերլին,	L. St.	124 62
Տոլար,	Dollar	25 51
Մարք (ոսկի) 100 Mark		607,50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12 63
Թրք. ոսկի	» or	106 70
Մէճիտիէ	Médjidié	9 20
Լէվա 100 հատը	Leva	15 80
Դրախմի »	Drachme	33 20
Լիր »	» Lire	139 —
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491,75
Լէյ 100 հատը	Ley	15 70
Ցերվոնեց	(10 Roubles or)	124

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1 Cr. Fonc. Eg.	3390.	—
» II »	1995	—
» III »	1660	—
Ռումելի երկաթ. Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - [illegible]
208bis, Rue Lafayette Par[illegible]

Le Gérant: H. TEUR[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՖՐԱՆՍԱ [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ [illegible]
ԻՏԱԼԻԱ [illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ [illegible]

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57 82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
1927
27 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 425
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

"ԱՐՔԱՅՑ ԶԲՕՍՆՈՒ,,

Արդիական Հանրապետութեան Նախագա՞հ մըն է, թէ միջնադարեան կայսր մը, որ այս միջոցիս կը զբօսնու պատմական Բիւզանդիոնի գեղածիծաղ ապարանքներուն մէջ։

Քանի մը ամիս առաջ Պոլսոյ «Միլլիյէթ»ին մէջ Սզերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ կ'ըսէր թէ՝ Թուրքիոյ հանրապետական օրէնքները, ո՛չ միայն ետ չեն մնար եւրոպական յառաջդէմ օրէնքներէն, այլ նոյնիսկ անոնցմէ շատ աւելի յառաջդիմական են։

Վիճելու պէտք չունինք. շատ հաւանական է, որ դիւանատուններու կամ արխիւներու մէջ հանգիստ քուն կը քաշեն աւելի արդիական օրէնքներու կապոցներ։ Սակայն այլ բան է օրէնքներ ունենալ, այլ բան զանոնք կեանքի մէջ կիրարկել։ Աւելի լաւ բան է, ունենալ ժողովուրդ մը, որ կը հասկնայ օրէնքները, կ'իւրացնէ զանոնք եւ տէր կը դառնայ այդ օրէնքներով սահմանուած իր իրաւունքներուն։ Մուսթաֆա Քէմալի ընթացքը Պոլսոյ մէջ եւ Թուրք ժողովուրդի ստրկական ծառայականութիւնը յարգանքի պատրուակին տակ, տխուր ապացոյցներ են, պարզելու համար թէ՝ Թուրքիոյ երկինքին տակ ոչինչ կայ փոխուած, բացի անձնաւորութիւններէն ու դերակատարներէն։

Պոլսէն նոր հասած օտարական մը կը պատմէր թէ՝ Պոլսոյ Քաղաքապետութիւնը իր ունեցած նիւթական բոլոր միջոցները սպառած է եւ դիմած է ելեւմտական ճիւղին դրամ խնդրելու, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենայ հանելու Մ. Քէմալի կատարած յարաճուն ծախքերուն։

Պոլսական թերթերու ամէնօրեայ տեղեկութիւնները կ'ապացուցանեն այս ճշմարտութիւնը։ Քաղաքապետութիւնը կը գնէ նախկին պալատներ եւ կը նուիրէ Կազի փաշային։ Կը կատարուին արքայական խրախճանքներ ու պտոյտներ, մեծածախս խնճոյքներ եւայլն։

Ի՞նչ է տարբերութիւնը նախկին ինքնակալ Սուլթաններուն եւ այժմու Հանրապետական Նախագահին միջեւ։

Աշխարհի վրայ բազմաթիւ Հանրապետական Նախագահներ կան, որոնց կեանքին ու գործունէութեան տեղեակ ենք. կա՞յ մէկը անոնց մէջ, որ հնարաւորութիւն ունենայ օրէնքի սահմաններէն դուրս գալով ինքնակալական հովեր առնելու, կամ պետական ու հանրային գանձին հետ կամայականօրէն վարուելու։ Չկայ ու չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ հոն ժողովուրդը իր իրաւունքներուն տէրն է եւ թոյլ չի տար, որ օրէնքը ոտնակոխուի։

Այստեղ ի հարկէ Հանրապետութեան Նախագահը չէ մեղաւորը, այլ ժողովուրդը, որ դարերէ ի վեր վարժուած է գլուխ ծռել ամէն տեսակի ինքնակալներու։ Իրեն համար երկրին պետը նոյնն է, ինչ անունով ալ ներկայանայ անիկա, Սուլթան թէ Հանրապետութեան Նախագահ։

Մեզի համար հետաքրքիր չէ թէ ի՛նչպէս «զբօսնու արքայն», ո՛չ ալ թէ ո՞վ կը հոգայ այդ հսկայ ծախքերը կամ քանի՞ պալատներ կը նուիրուին անոր. կ'ուզէինք միայն պարզել թէ հանրապետական վարչաձեւի մը պատրուակին տակ անփոփոխելիօրէն նոյն բռնակալութիւնը կը շարունակուի Թուրքիոյ մէջ։

Իսկ այս կեղծիքը օտար քաղաքական շրջանակներու մէջ կը մեկնաբանուի իբրեւ արդիականութիւն եւ համակրութեան կ'արժանանայ։ Պրոպագանդ մըն է ասիկա, որ մեծապէս կը վնասէ ոչ միայն այն տարրերուն, որ վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին զոհը եղած են աննախընթաց բռնութիւններու, այլ նաեւ թուրք ժողովուրդին, որ գինովութեան ենթարկուած գետնամած ստրուկը կը դառնայ նորաձեւ բռնապետութեան մը ու կը դադրի իր ազգային վերածնունդի մեծ գործը։

Մէկդի ձգելով արտաքին ձեւերն ու բառերը 1908 - 1914 իթթիհատական պատմութիւնն է որ կը կրկնուի այսօր։ Առաջինը Թուրք ժողովուրդին շատ սուղի նստաւ, այս վերջինն ալ ուրիշ հետեւանք չի կրնար ունենալ։

Մորալի աղջեւ գլուխ ծռող Թուրք մտաւորականութիւնը փոխանակ գիտակից ինքնախաբէութեամբ մը, ներկայ խաբեւսիկ երեւոյթները թմբկահարելով սնքալու, աւելի լաւ պիտի ընէր, որ աշխատէր պատրաստելու Թուրք ժողովուրդը հանրապետական եւ ռամկավարական տարրական հասկացողութեան, որպէսզի անիկա գոնէ կարենար զանազանել Հանրապետութեան Նախագահը եւ ինքնակալը։ Իր ազգային արժանապատուութիւնը աւելի բարձր համարէր քան անհատը, որքան ալ մեծ ծառայութիւն մատուցած ըլլար այս վերջինը եւ ըմբռնէր թէ անհատները հաւաքականութեան համար են եւ ոչ թէ հակառակը։

Ապահովաբար այդքան հասունութեան հասած ժողովուրդ մը պիտի բռնէր իր ազգային ճիշդ շաւիղը եւ պիտի դադրէր շուքի ետեւէ վազելէ։

Այդ պարագային մենք ալ պիտի ազատուէինք զանազան ինքնակալներու յարուցած դաժան ու տեւական մղձաւանջէն։

Այլապէս, մեզի համար հետաքրքիր չէ. թո՛ղ «Արքայն զբօսնու»։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՉ-ԻՍԼԱՄ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն զբաղիլ ոչ իսլամներու երեսփոխան ընտրուելու հարցով։ Աքշամէն վերջ այս անգամ ալ Ճիւմհուրիյէթ կը գրէ (21 Օգոստոս).

— «Նախ դիտել կուտանք թէ ընտրութիւնները չեն կատարուիր այս կամ այն տարրին համար։ Օսմ. կայսրութեան առեն նկատի կ'առնուէին ոչ-իսլամ զանազան համայնքութեանց դերքը, մինչ այսօր օսմ. կայսրութեան յաջորդած է թուրք ազգային պետութիւնը։ Ժողովը չի կայանար այժմ այս կամ այն տարրէն քաղաքացիներ ընտրելու, այլ լոկ այնպիսիներ որ ամէնէն աւելի կարող են, արժանիք ունին եւ ամէնէն աւելի հաւատարիմ են հայրենիքին ու ազգին։ Չկա՞ն միթէ այնպիսիներ Յոյներուն, Հրեաներուն եւ Հայերուն մէջ։ Անշուշտ կան եւ մենք պատրաստ ենք ամէն ազատական թուրքի նման տեսնելու ծագիլը այն օրուան ուր պիտի ունենանք ոչ-իսլամներէն ալ երեսփոխաններ։

«... Բայց եթէ չենք տեսներ դեռ ոչ-իսլամ թեկնածուներ, պատճառը այլուր պէտք է փնտռել. նկցցէ՛ վ.Ենիզէլոս աղաւոտները դեռ կը հնչեն մեր ականջներուն։ Հիմա իւրաքանչիւր ոք իր անկիւնը պէտք է մնայ մինչեւ որ ժամանակը ամէն ինչ մոռցնէ։

«Յայտնի է թէ Հայերը եւս հրամարելով իրենց փոքրամասնութեան իրաւունքներէն Հրեաներուն նման, բայց դեռ երէկ էր որ կատարուած էին եղերական դէպքերը որ չեն մոռցուած։ Ցետոյ համգուցեալ օսմ. կայսրութեան հաշուեյարդարութիւնը ամբողջովին աւարտած չէ երկրին կարգ մը մասերուն մէջ. ուր շահագրգռուած են զանազան տարրեր։

«... Անշուշտ մեղադրելի չենք եթէ կը զգանք կեանքին վրայ այս հայրենիքին զոր փրկեցինք անգունդէն։ Մինչ այս մինչ այն, կը բաղձանք որ, ամէն հայրենակից մեզի իրարու հետ՝ ապացուցանելու համար իր սէրը հայրենիքին եւ ազգին»։

ՁԻՒՆ ՈՒ ՓՈԹՈՐԻԿ

Միջերկրականի եզերքներուն վրայ սարսափելի ուրական մը կ'առնայ։ Բազմաթիւ ձկնորսանաւեր աղէկծութեան բռնուեցան։

Պիրենեան լեռներուն վրայ ձիւն տեղաց։

Նըվէրի շրջանին մէջ փոթորիկ մը կը տիրէ։ Քառորդ ժամ անընդհատ փայլատակներով ճեղքուեցաւ երկինքը, յետոյ տեղատարափ անձրեւ մը իջաւ։ Բազմաթիւ կայծակներ ինկան եւ սպաննեցին դաշտերու մէջ անասունները։

Սոն գետին շրջանակին մէջ երեք օր կանոնաւոր տեղատարափ մը տեղաց եւ գետը յորդեցաւ սարսափի մատնելով հողագործներն ու այգեգործները։

ԱՆՏԱՌԻ ՆՈՐ ՀՐԴԵՀՆԵՐ

Վառի շրջանին մէջ, Քօմ լեռան կողերուն վրայ դարձեալ հրդեհ ծագեցաւ։ Հովը տարածեց կրակը, որ նոր վախեր կը պատճառէ անզգոյշներուն։ Ցուխի հսկայ սիւներ փաթթուած են լերան։ Հրդեհ ծագած է Սէնթ-Պօմի անտառներուն մէջ, Փալիվէօթրի օդային կայանին վրայ եւ Հիէրի եզերքը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա կը պայքարի արտագաղթին դէմ

Գրեցինք թէ վերջին օրերս, մասնաւորապէս ֆրանսական հպատակութեան նոր օրէնքին հետեւանքով, շարժում մը սկսած է Իտալիոյ մէջ, արգիլելու համար իտալացի բանուորներու եւ երկրագործներու արտագաղթը։ Իտալական մամուլը ահազանգը հնչեցուցած է եւ բուռն պայքար մը կը մղուի այս ուղղութեամբ։

Արհեստակցական Միութեանց կեդրոնական պաշտօնաթերթ «Լավօրօ տ'Իթալիա» կ'ըսէ թէ եկած է ժամանակը ուժնօրէն հաստատելու թէ սահմաններէն դուրս աշխատելու գացող հարիւր հազարաւոր քաղաքացիները երկրին տնտեսական, գինուորական եւ՛ քաղաքական պետէ՞ին համար շահ մը չեն, այլ կորուստ մը։ Կը յիշէ Մուսոլինիի վերջին շրջաբերականը, որուն մէջ նահանգապետներուն կ'ըսուէր թէ այն նահանգները, որոնք պիտի կրնան երկրին մէջ պահել իրենց բոլոր գաւակներուն բազուկները՝ անոր պաշտպանութեան եւ բալգաւաճումին նուիրուելու համար, հայրենիքին արժանի գործ մը տեսած պիտի ըլլան։ «Բոլոր արտագրողները իրենք գիրենք բարոյապէս եւ նիւթապէս զօրաշարժի ենթարկուած պէտք է նկատեն։ Դժբախտաբար Իտալիոյ շատ մը շրջաններուն մէջ լայն միջոցներ ունեցող մարդիկը ներկայ դժուարութեանց պատրուակին տակ յանցաւոր անգործութեան մը ետին ապաստանած են։ Պէտք է արթնցնել այս թմրած կորովները, պէտք է որ բախտին առանձնաշնորհեալները վճռեն օգտակար ձեռնարկներ ընել ազգին բարօրութեան համար։ Հռոմի վրայ ֆաշիստական արշաւէն մինչեւ այսօր աշխատաւորները իրենց դիրքին վրայ են եւ կ'երազեն իրենց քրտինքը թափել այն հողին վրայ, որ տեսաւ իրենց ծնիլը եւ որ կը ծածկէ իրենց մեռելները։»

Կիսապաշտօն շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ արտագաղթը բոլորովին արգիլուած չէ. միայն թէ երկրէն դուրս ելլելու պիտի արտօնուին միայն անոնք, որոնք ապրելու միջոցներ ունին եւ երաշխաւորութիւններ պիտի տան թէ անխախտօրէն հաւատարիմ են մայր հայրենիքին։

Անգլօ-Ճափոնական նաւային գաղտնի դաշինք մը

«Ուաշինկթըն Փօսթ» կը գրէ թէ Անգլիա եւ Ճափոն, տեսնելով որ Ամերիկա չուզեր ընդունիլ Ժընեւի Զինաթափութեան Խորհրդաժողովին ներկայացուած անգլիական վերջին նաւային ծրագիրը, կնքեցին համաձայնութիւն մը, որ գոհ կը ձգէ երկու կողմերն ալ նաւային ապագայ տիրապետութեան հարցին մէջ։ Թերթը կ'աւելցնէ թէ «այս գաղտնի համաձայնագրին գլխաւոր գիծերը յայտնի չեն, են հաւանական չէ որ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները որոշ բան մը գիտնան բովանդակութեան մասին։ Կառավարական շրջանակներու մէջ վիճաբանութեան նիւթ դարձած է համաձայնագիրը եւ հաւանական հետեւանքները։ Ճափոնական եւ անգլիական ներկայացուցիչները կը շարունակեն վիճաբանութիւնները, վերաքննելու համար 1911ի անգլեւ-ճափոնական դաշինքը, որ վերջ գտած էր 1921ի Ուաշինկթընի նաւային համաժողովին։

Միացեալ Նահանգներու արտաքին փոխ-նախարարը կը հերքէ այս լուրը։

Ցոյցերը կը շարունակուին

Հինգշաբթի գիշեր եւս մեծ պուլվարներուն եւ պուլվար Սէպաստոփոլի անկիւնը բախում մը տեղի ունեցաւ ոստիկաններու եւ ցուցարարներու միջեւ։ Ոստիկանները ցրուեցին զանոնք եւ ձերբակալեցին 48 հոգի, 22ը օտարական։ Յետոյ, մինչեւ ուշ ատեն, կը կեցնէին ամէն կասկածելի անցորդ եւ ինքնութեան թուղթ կը պահանջէին։

Վալանսիէնի մէջ համայնավարական գրքոյկներ ցրուեցին, իսկ ուրիշներ քարկոծեցին Տրնէնի երեսփոխան-քաղաքապետին տունը։

Ժընեւի մէջ ալ ցոյցերը կրկնուեցան։ Բազմաթիւ նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Օտարականներ ալ կան, ։։րոնց մասին Դաշնակցային Խորհուրդը առանձին կարգադրութիւններ պիտի ընէ։

Ընկերվարական երեսփոխան Փօլ Ֆօր հարցապնդում պիտի ուղղէ երեսփոխանական ժողովին մէջ, «հասկնալու եւ սահմանելու համար ցոյց կատարելու իրաւունքն ու ոստիկաններուն դերը»։

Համպուրկի մէջ, Սաքքօ-Վանցէթթիի ցոյցերուն առթիւ, սպաննուեցաւ ոստիկան մը։ Ուրիշ ոստիկան մըն ալ, որ ծանրօրէն վիրաւորուած էր, մեռաւ հիւանդանոցին մէջ։

Ուրիշ փողոց մը, տունէ մը զէնք արձակեցին ոստիկաններուն վրայ։ Ոստիկան մը եւ ցուցարար մը վիրաւորուեցան։ Այս դէպքերուն վրայ, ոստիկանութիւնը արգիլեց ամէն ցոյց։

Միջխորհրդարանային համաժողով

Ինչպէս երէկ գրեցինք, Միջխորհրդարանային Համաժողովը գումարուեցաւ Հինգշաբթի առտու։ Միութեան Վարչական Խորհուրդին նախագահը, Շուէտացի պարոն Ատէլսուարտ կատարեց բացումը։ Նախագահ ընտրուեցաւ Փօլ Տումէր, որ պատմականը ըրաւ Միութեան, եւ բաղդատութիւնը ըրաւ զոյգ միութեան՝ Ազգերու Դաշնակցութեան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԵԾ ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՑԱՄԱՔԻ ԵՒ ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

Հինգշաբթի առտու, Սէյնօքսի կայարանին մօտ, անգլիական ճեպընթացը գիծէն ելաւ այն պահուն երբ կ'անցնէր կամուրջի մը տակէն։ Վագոնները զարնուեցան կամուրջին ոտքին։ Երբ փարատեցաւ թանձր ծուխը, որ ծածկած էր աղէտը, տեսնուեցաւ որ վագոնները երկու կտոր եղած են։ 14 հոգի մեռան եւ 20 հոգի վիրաւորուեցան։ Վեց ճամբորդներու դիակները անճանաչելի են։

∴ Հինգշաբթի իրիկուն Շամոնիքս — Մէր տը Կլաս գիծին վրայ երկաթուղի մը գիծէն դուրս ելաւ։ Վայրաշարժն ու առաջին վագոնը ձորի մը մէջ ինկան։ Վայրկենական մեռան 15 հոգի, որոնց 10ը կին. վիրաւորներու թիւն է 28, որոնց մեծ մասը ծանրապէս։ Կառախումբը կը փոխադրէր մօտ 50 ճամբորդներ։ Քաղաքապետը ճարտարագէտի մը հետ արկածին վայրը գնաց օգնութեան գործը կազմակերպելու եւ քննութիւն բանալու համար։

∴ Ճափոնական յածանաւ մը բախեցաւ թորփիլահալածի մը, որ Մայցուրուի բացերը գիշերային ռազմափորձեր կը կատարէր։ Թորփիլահալածը 15 վայրկեանէն ընկղմեցաւ։ 90 նաւաստիներ եւ 12 սպաներ խեղդուեցան։ Ազատուեցան միայն 22 հոգի։

Նոյն պահուն, երկու ուրիշ պատերազմական նաւեր, ռազմափորձին վայրը, բախեցան իրարու եւ մեռան 27 հոգի։

∴ Սաստիկ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ Ֆօրմօզա կղզիին մէջ, 200 տուներ փլատակ դարձան, 40 մեռեալ եւ հարիւրներով վիրաւորներ կան։ Ապահովաբար երկիրը ծերացած է եւ հիւանդ։

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ՎՐԱՅ

Օգոստոս 23ին Սաքքօ-Վանցէթթիի համար կատարուած ցոյցերու ընթացքին կարգ մը ծայրայեղներ անարգած էին Անծանօթ Զինուորի գերեզմանը։ Անիկա դարմանելու համար երէկ իրիկուն համակրական ցոյց մը տեղի ունեցաւ յաղթական կամարին առջեւ, մասնակցութեամբ նախկին զինուորներու։

ԱՌԱՆՑ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԻ ԹՌԻՉՔՆԵՐ

Ամերիկացի օդանաւորդ Փօլ Ռէտֆըրն առջի օր կէս օրին Միացեալ Նահանգներու Ճորճիա նահանգէն ճամբայ ելաւ մէկ թռիչքով Պրազիլիոյ մայրաքաղաքը Ռիօ տը Ժանէյրօ երթալու համար (4600 մղոն)։ Մեկնած ատեն կինը, որ ներկայ էր, մարեցաւ։ Պիտի հետեւի հետեւեալ ճամբուն.— Պահամա կղզիները, Փորթօ-Ռիքօ, Կարայիպեան ծով, Թրինիտատ, Թոպակօ կղզիները, հոլանտական Կինէա։ Ասկէ վերջ ցամաքի վրայէն պիտի ճամբորդէ։ Երէկ կէս օրին դեռ ոեւէ լուր չկար իրմէ։

∴ Ուրիշ երկու Ամերիկացիներ՝ Էտուըրտ Շլի եւ Ուիլեըմս Պրօքս հինգշաբթի օր ճամբայ ելան՝ աշխարհի շրջանը կատարելու համար։ Նիւֆաունտլէնտի մէջ քիչ մը հանգչելէ վերջ հետզհետէ պիտի այցելեն Ֆրանսա, Պարսկաստան, Հնդկաստան, Չինաստան, Ճափոն, ու խաղաղականի ճամբով պիտի դառնան Քալիֆորնիա։

∴ Ասոնցմէ քանի մը ժամ վերջ հարիւրապետ Լօրէնս Թըլլի եւ տեղակալ Թըլլի, իրենց հետ ունենալով ուրիշ երկու ճամբորդներ, Օնթարիօ նահանգին Լոնտոն քաղաքը գացին, անկէ ալ Անգլիոյ մայրաքաղաքը Լոնտոն պիտի երթան, եթէ օդը նպաստաւոր ըլլայ։

CCCP.

ՍԹԱԼԻՆ-ԹՐՈՑՔԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

Դ.
ԻՐԵՐՈՒ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ոմանք կարծեցին, թէ «խիստ յանդիմանութեան եւ նախազգուշացումի» վճիռ Թրոցքի-Զինովիէվի կուսակիցներու մասին, պարզ միջոց մըն է ժամանակաւոր զինադադարի, մինչեւ որ կուսակցութեան համագումարը, Դեկտ. 1ին, իր վերջնական դատավճիռը արձակէ։ Բայց այս յոյսն ալ խաբուսիկ դուրս եկաւ։

Կեդր. Կոմ.ի եւ Կեդր. Վեր. Յանձնաժողովի միացեալ ընդհանուր ժողովէն անմիջապէս յետոյ, Մոսկուայի ու Լէնինկրատի մէջ, տեղի ունեցան կուսակտիւի» բազմամարդ ժողովներ, ուր Պուխարին եւ Ռիքով զեկուցումներ տուին ընդհանուր ժողովի որոշումներու եւ կուսակցական քաղաքականութեան մասին։ Եւ ընդդիմադիրները դուրս եկան այդ ժողովներու մէջ՝ բուռն յարձակումներով Կեդր. Կոմիտէի ուղեգիծին դէմ, պաշտպանելով իրենց սեփական տեսակէտները։

«Փրավտա», «Իզվեստիա» իրար ետեւէ ցասկոտ խմբագրականներ կը նուիրեն ընդդիմադիրներուն եւ յատկապէս Թրոցքիին, որու գործունէութիւնը կը դատապարտուի ամենախիստ բառերով։

Եւ զաւեշտներէն. Սթալինի դրօշակիրը հօրը բանաձեւեր է, որ կը տեղացնէ կեդրոն մեզ ու անբաւարար գտնելով ընդհանուր ժողովի վճիռը եւ պահանջելով ընդդիմադիր պետերը արտաքսել կուսակցական շարքերէն։

Ըսել է, կիրքերու հանդարտեցման եւ կուսակցութեան ամբողջութիւնը պահպանելու տեսակէտով ընդհանուր ժողովի արդիւնքը եղաւ զէրօ։

Եւ զէրոյէն ալ վար։ Որովհետեւ եթէ մինչեւ ընդհանուր ժողով տարակարծութիւնները կը ջանային սահմանափակել ներքին շրջանակներու մէջ, ծածկել արտաքին աչքերէ, այժմ արդէն այդ ալ դարձած է անհնար։ Կռիւը ելած է փողոց, տարուած է հրապարակային բեմին։ Չէզոք զանգուածներն ալ սկսած են մասնակից դառնալ կռուին եւ այս կամ այն ազդեցութիւնը ունենալ կռուող կողմերու վրայ։

Եւ ասիկա բնական է ու անխուսափելի։

Յստակ է, որովհետեւ վէճի ու կռուի առարկան պատահական ու երկրորդական կէտերով սահմանուած բան չէ, այլ խորհրդային կարգերէն առարկայօրէն բխած բնական դրութիւն։

Կռուի պատճառը ո՛չ միայն Թրոցքի-Զինովիէվ ու Սթալին-Պուխարին թայֆաներու իշխանատենչ ձգտումներն են, այլ, նախ եւ առաջ ու ամէնէն առաջ, այն քաղաքականութիւնը, որ կը ջատագովեն այդ երկու կողմերը։

Սթալին-Պուխարին կ՚ըսեն, թէ՝ քանի որ համաշխարհային յեղափոխութիւնը յետաձգուած է եւ քաղքենի աշխարհը, պատերազմէն ստացած հարուածներէն ետքը, սկսած է ապաքինուիլ ու ամրանալ, խորհրդային իշխանութիւնը պէտք է զբաղի ինքնաշինութեամբ, ներքին կազմակերպութեան գործով եւ նուիրուի համայնավարութեան կառուցումին։ Համայնավարօրէն կազմակերպուած Խորհրդային Միութիւնը կը հանդիսանայ վարակիչ օրինակ ուրիշ երկիրներու համար եւ կ՚արագացնէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը։

Ասոնք բոլոր սխալմար ցնորաբանութիւններ են — կը պատասխանէ Թրոցքի-Զինովիէվ խմբակը։ Ցիմարութիւն է մտածել, թէ Ռուսիոյ պէս յետամնաց երկրի մը մէջ, ուր ամ մը բանւորներ պզտիկ կղզի մըն են գիւղացիական խաւարակուռ ծովին մէջ, հնարաւոր է գլուխ բերել համայնավարութեան կառուցումը սեփական ուժերով։ Սթալին-Պուխարինի վարած քաղաքականութիւնը Խորհրդային Միութիւնը կը տանի մեկուսացման, ազգայնացման ու քաղքենիացման ճամբէն, մահացու հարուած կուտան միջազգային բանւորական շարժման եւ կը վիժեցնեն համաշխարհային յեղափոխութիւնը։ Այդ քաղաքականութեան փոխանակ կ՚ըլլայ բանւորական դիկտատորութեան ու խորհրդային իշխանութեան այլասերումը։

Այս երկու, տրամագծօրէն ներհակ ու հակամարտ ուղղութիւնները անկարելի է հաշտեցնել, ինչպէս կարելի չէ հաշտեցնել ջուրն ու կրակը. կա՛մ ջուրը պիտի մարէ կրակը, կա՛մ կրակը պէտք է գոլորշիացնէ ջուրը. երրորդ ելք չկայ ու չի կրնար ըլլալ։

Այս բնական դրութենէն անխուսափելի կերպով կը ծնի կռիւը, որ ծովը նետուած քարէն գոյացած օղակներու պէս, աւելի ու աւելի կը լայննայ ու կը գրաւէ նորանոր շրջաններ։ Եւ պէտք է մարդ շատ միամիտ ըլլայ կամ չափէն աւելի կորանցնէ գլուխը՝ մտածելու համար թէ կարելի է գտնել միջոց մը միացնելու այդ երկու անմիաբանելի հոսանքները։

Կարելի է երեւակայել, որ, օրինակի համար ընդդիմադիրներու այսօրուան ներկայացուցիչներն անհատապէս դադրեցնեն կռիւը եւ կամ յօժար կամքով կամ բռնութեամբ քաշուին ասպարէզէն, բայց երեւոյթը առով չի կրնար վերնալ, դրուած կնճիռը չի լուծուիր։ Թրոցքի կամ Զինովիէվ պատահական երեւոյթներ չեն. անոնք արտայայտիչ են որոշ ընկերային դրութեան, որ ստեղծուած է իբրեւ հետեւանք խորհրդային իշխանութեան։ Թրոցքին կրնայ մէջտեղէն վերնալ. բայց դրութիւնը չի վերնար, քանի չէ վերցուած խորհրդային իշխանութիւնը։

Հետեւաբար, Թրոցքի-Սթալին կռիւամարտին աղբիւրը պէտք է որոնել բուն իսկ խորհրդային իշխանութեան էութեան մէջ։ Համաշխարհային յեղափոխութեան հաւանականութեան վերացումով՝ ան յանգած է կէտի մը, ուրկէ անդին կը սկսի ինքնահարոյց, վերադարձը դէպի քաղքենիական կարգեր, կամ անկումը։

Սթալին-Պուխարինի ուղին կ՚առաջնորդէ դէպի առաջին ելքը — այլասերում եւ, հետեւաբար, անկում։

Թրոցքի-Զինովիէվի ճամբան, աւելի ուղղաձիգ, կը տանի նոյն տեղը — անկում։

Երկու պարագային ալ ելքը անկումն է։ Որովհետեւ, վերջին հաշուով, իրերու տրամաբանութիւնը աւելի զօրաւոր է, քան առանձին երազատեսներու կամքը. ինչ որ ալ ըլլան անոր դրդապատճառները։ Միայն բարի ցանկութիւններով կարելի չէ կառուցանել ընկերվարական կարգ, քանի անոր նախապայմանները գոյութիւն չունին։ Կարելի չէ ընկերվարական համամակեցութիւն՝ միջավայրի մը մէջ, ուր բնակչութեան 100էն 75ը անգրագէտ է, ուր տնտեսութիւնը յետամնաց վիճակ մը ունի, ուր բանւորութիւնը հազիւ ընդհանուր բնակչութեան մէկ քսաներորդ մասը կը կազմէ, ուր վերջապէս, կը բացակային քաղաքական ու քաղաքացիական տարրական ազատութիւնները, որու հետեւանքով ժողովուրդը վերածուած է ստրուկներու իրաւազուրկ հօտի մը։ Ընկերվարութիւնը ամէնէն առաջ կը պահանջէ անհատի ազատագրում։ Ճորտատիրական կարգերու մէջ ընկերվարութիւն չի շինուիր։

Ահա ողբերգութիւնը կոմիկական տագնապին։ Սթալին թէ Թրոցքի՝ երկուքն ալ զոհեր են միեւնոյն վարչաձեւի — բռնակալութեան։ Եւ տագնապը կը լուծուի այդ բռնակալութեան փլուզումով միայն։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՎԻԵՆ.

ԻՆՉՊԷ՛Ս ՈՐԱԿԵԼ

Ամբողջ ամիսներ բոլոր երկիրներու մէջ ցոյցեր, թափօրներ կազմուեցան, բողոքի հեռագիրներ ու բանաձեւեր խմբագրուեցան Սաքքօ ու Վանցէթթիի, երկու անիշխանականներուն համար, որոնք այլեւս չեն ընչեր։ Միեւնոյն ատեն եղեռնափորձեր ալ անպակաս եղան։ Ու այս վերիվայրումը, որ ամբոխներուն մէկ մասը վարակեց, անշուշտ պիտի տեւէ ատեն մըն ալ ու վերջապէս պիտի հանդչի, ինչպէս բոլոր մեծ կամ պզտիկ վերիվայրումները։

Հոս պիտի չփորձեմ ընել վերլուծումը, պատմականը կամ դատումը այս հարցին, մանաւանդ որ անիկա դադրեցաւ մեր օրուանը ըլլալէ, ու անցաւ պատմութեան, կէս սերունդ վերջ մոռցուող պատմութեան։

Արդէն հա՛յ անհատի իմ դիրքս այս խնդրին հանդէպ, չանցաւ, չանցնիր ու արդէն պէտք չէ անցնի մարդկայնական, եթէ կ՚ուզէք բրիստոնէական կարեկցութենէ մը անդին։

Որովհետեւ ոճիր մը գործուած է օտար երկրի մը մէջ, ու երբ հեղինակները այդ ոճիրին մահուան կը դատապարտուին երկու մարդեր։ Կա՛մ անոնք իրապէս ոճրագործներ են, ու այդ պարագային պէտք է դատապարտուին, կա՛մ չեն, ու հետեւաբար լաւ է որ չդատապարտուին, որովհետեւ անոնք մարդ են, ես ալ մարդ եմ, ու ինծի կ՚իյնայ գութը, բայց միայն գութս ու խղճմտանքի ձայնս իմացնել, եւ ոչ ուրիշ բան։ Մարդ չակի պարտականութիւնն է ատիկա։ Նկատի առնելով սակայն որ Սաքքօ եւ Վանցէթթի եօթը տարի բանտային չարչարանք մը կրեցին ու մեռնիլէ աւելի բան մը եղան, ես կը փափաքէի որ յանցապարտութեան պարագային իսկ անոնք ազատ արձակուէին։ Սակայն նորէն ամերիկեան պետական իշխանութիւնները իրենք գիտեն։ Ես, օտար, չէ որ պիտի անոնց օրէնք շինեմ ու հրամցնեմ։ Ոչ ալ արտաքին ճնշումով, ուժով ու գլուխ պատռելով է որ պիտի յաջողիմ զանոնք չեղեցնել իրենց տալիք վճիռէն։ Ընդհակառակը։ Անձնս գիտենք թէ մարդկային յամառութիւնը մինչեւ ուր կրնայ երթալ, ու սպառնալիքի տակ երբեք գրական արդիւնք ձեռք չի բերուիր։

Կ՚ըսեմ այս բոլորը, որպէսզի ամէնքս ալ գիտնանք թէ շատ հասարակ ու ամենօրեայ դէպք մըն է եղածը, չերեւակայենք անմարդկային, պատմութեան մէջ աննախընթաց եղելութիւն մը, ու չտարուինք ամբոխային տրամադրութեամբ։

Որովհետեւ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսացողները նորէ՛ն մէջտեղ ինկան շահագործելու առիթը, ու քանդումի, խռովութեան իրենց նպատակի գործադրելու համայնավարները, իրենց մասնայատուկ աճպարարութեամբ դատական այս պարզ խնդիրը փոխադրեցին քաղաքական գետնի վրայ ու ամբոխին կիրքերը հրահրելու ելան։ Տարակոյս չկայ որ եթէ խաղաղ ցոյցեր, ու գութի, կարեկցութեան արտայայտութիւններ միայն տեղի ունենային, կարելի պիտի ըլլար ակնկալել տարբեր արդիւնք։ Բայց եղան մարդիկ, որոնք առանց նկատի առնելու որ երկու մարդու կեանքն է խնդրոյ առարկայ, զանոնք փրկելու պատրուակին տակ, փորձեցին հասարակաց տրամադրութիւնը գործածել իրենց ուզած ձեւով եւ ուզած նպատակին համար։

Հայախօս կարմիրներն ալ իրենց Փարիզեան սեկտը ուզեցին մեր մէջ այս տրամադրութիւնը ստեղծել ու ամբոխը լարել։ Կարծես մենք, հայ գաղթականներս, չունէինք մեր հողն ու ցաւը. կամ կարծես մեզի՛ միացած ըլլար ամերիկեան օրէնսդրութիւնը մեր կամքին ենթարկել։ Անոնք սակայն բարձրացուցին ամէն կարելի աղմուկ, ժխոր, ճառեցին արդարութեան ու ազատութեան անունով, ու փա՛ռք պիտի տային իրենց ատողին՝ եթէ քաղաքացիական կռիւ ծագէր երկու քաղաքային դատապարտեալներու համար։ Արի՛ն հեղեղէր։ Արցո՛ւնք հոսէր ու ընտանիքներու օճախը մարէր։

Բայց, մտի՛կ ըրէք, երբ տարուէ տարի մենք կը հաւաքուինք, երկիւղածօրէն ու ըմբոստ, ոգեկոչելու տարագիր մեր միլիոն մը նահատակներուն, երբ կ՚ուզենք յարգել անոնց մաքրամաքուր յիշատակը, երբ կ՚ուզենք մեր ցասումն ու անէծքը արտայայտել բարբարոս ժողովուրդի մը հանդէպ, ու մտածումով, հոգիով գուրգուրալ մեր հանճարներէն մինչեւ ամենախոնարհ մշակին, միամիտ գիւղացիին վրայ, անո՛նք, հայախօս կարմիրները, նորէ՛ն ասպարէզ կ՚իջնեն, նորէ՛ն կը խօսին իրենց արդարութեան ու սկզբունքներուն անունով, բայց այս անգամ չեն ուզեր որ տօնենք այդ օրը, կը կատղին, կը հայհոյեն ու կը պոռան. այդ-լա՛ւ է այդպէս եղաւ։

Ու հիմա ես կանգ կ՚առնեմ, կը զգուշանամ անոնց մասին բառ մը արտասանելէ, այլ կը հարցնեմ ձեզի, հա՛յ տղաք ու հա՛յ հոգիներ, ի՛նչ անուն տալ այս մարդոց ու իրենց արդարութեան, ինչպէ՛ս որակել։

Փ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

ԴԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ԾՈՎԻ ԼՈԳԱՆՔ

Ծովին օդը եւ ծովին ջուրը մարդուս առողջութեան համար շատ օգտակար են։ Ընդունուած է թէ ծովային դարմանումներուն բարերար ազդեցութիւնը արդիւնք է ծովի օդին մաքրութեան եւ ծովի ջուրին մէջ գտնուած քիմիական տարրերու ներգործութեան, ինչպէս աղին, իոտին, օզոնին եւլն. սակայն այսօր կարգ մը բժիշկներ այդ ազդեցութիւնը կը վերագրեն ծովի ջուրին ելեկտրական յատկութիւններուն։

Ամէն պարագայի մէջ, անուրանալի է թէ բազմաթիւ հիւանդութիւններ կը բժշկուին ծովային դարմանումներով, որոնց տեւողութիւնը կախում ունի իւրաքանչիւր հիւանդութեան տեսակէն։ Ըստ այսմ, կրիփէն նոր ապաքինողի մը համար 8 օրուան ծովային դարմանում մը կը բաւէ, ընդհակառակը, թեթեւ ոսկրախտէ թութենէ տառապողները 8 ամսուան, իսկ ոսկորի հիւանդութիւն ունեցողները 18 ամսուան ծովադարմանումի կը կարօտին։

Ուսանողներու կամ մտքի աշխատաւորներու համար ծովային դարմանումները առողջապահական տեսակէտով մեծ օգտակարութիւն ունին. անոնք մտքի մեծ յոգնութիւն պատճառելով, սովորաբար անարիւնութեան ենթակայ են. 3—4 շաբաթուան ծովեզերեայ օդափոխութիւն մը կը բազմացնէ անոնց արեան կարմիր գնդիկները, այնպէս որ արեան մէջ 4 միլիոն կարմիր գնդիկ ունեցող ուսանող մը՝ 5 միլիոն կարմիր գնդիկներով լեցուած՝ քաղաք կը վերադառնայ, ինչ որ 1 միլիոնի յաւելում մը կը նշանակէ։

Ծովի լոգանքը բազմակողմանի առաւելութիւններ կը ներկայացնէ բաղդատմամբ միւս լոգանքներուն, ուստի եւ այս պատճառաւ կ՚արժէ քանի մը խօսք ըսել անոր մասին։ Ծովի լոգանքին կը նպաստեն ծովեզերեայ երկիրներու օդին մէջ տարածուած աղի շոգիները, ծովին գովութիւնը, եւ այն մեծ շարժումները զորս ծովու ալիքները կը ներգործեն մեր մարմնին վրայ։

Ծովի լոգանքը օգտակար է ամէն տարիքի մարդոց համար, բացի մանուկներէն եւ ծերերէն, ամէն կազմուածքի եւ խառնուածքի տէր անձերուն, ջղային կամ գործարանային զանազան հիւանդութիւններէ տառապողներուն։ Սրտի տկարութեան եւ թոքախտի տրամադիր կամ ենթակայ անհատներ պէտք է բացարձակապէս զգուշանան ծով մտնելէ։

Մէկ խօսքով, ծովի լոգանքը կրնայ հիմնովին բարեփոխել մարդուն կազմը, կանոնաւորել արեան շրջանը, ցրուել արեան համախռնումները եւ լրացնել ջղային ու մկանային հիւսուածները։

Որպէսզի ծովի լոգանքը սպասուած արդիւնքը առաջ բերէ, պէտք է հետեւիլ առողջապահական կարգ մը օրէնքներու, որոնք քիչ թէ շատ ծանօթ են ամէնուն։

Ամէն անգամ ծով մտնելէ առաջ, պէտք է նկատողութեան առնել օդին եւ ջուրին բարեխառնութեան աստիճանը. եթէ յոգնած կամ քրտնած էք, պէտք է հանգչիլ, եւ բաց օդին մնալ արեւին տակ կամ շուքին մէջ, աչքի առջեւ ունենալով օդին բարեխառնութիւնը եւ արեւի ճառագայթներուն սաստկութիւնը, միշտ զգուշանալով արեւահարութենէ։ Անգամ մը որ օդի այս լոգանքը իր անգոյական դերը կատարած է, այն ատեն առանց երկիւղի կարելի է ջուրը մտնել։ Մարմնին որեւէ մասը նախապէս ջուրով թրջելու սովորութիւնը գլխացաւերուն եւ ջղայիններուն միայն յանձնարարելի է։ Ջուրին մէջ պէտք չէ անշարժ մնալ, այլ զօրաւոր շարժումներ կատարել, որպէսզի մկանային մարզանքները զօրեղապէս նպաստեն լոգանքի բարերար ազդեցութեան։

Ջուրը մտած պահուն մարդ իսկզբան պաղ սարսուռ մը կը զգայ, սակայն մկաններու շարժման հետեւանքով, այդ սարսուռը շուտով կ՚անհետանայ. այդ հակազդեցութիւնը կը շարունակուի մինչեւ որ պաղութիւնն ու սարսուռը կրկին երեւան գան, սակայն պէտք չէ սպասել այդ վայրկեանին, այլ անմիջապէս ջուրէն ելլելով լաւ մը չորցնելու է մարմինը։ Առողջ մարդու համար քառորդ ժամուան մը լոգանքը բաւարար է։

Երբ ծովի լոգանքը յաճախ կրկնուի, առաջ կուգայ զգալի նիհարութիւն մը, որուն կը յաջորդէ քիչ օրէն ուժի եւ գիրութեան նշանակելի յաւելում մը։

Ծով մտնելու յարմարագոյն ժամը իրիկունն է, որովհետեւ այդ միջոցին օրուան աշխատութիւնները լրացած ըլլալով, ստամոքսը պարապ վիճակի մը մէջ կը գտնուի, եւ օդին ու ջուրին բարեխառնութեան աստիճանը չափաւոր է. ասկէ զատ, լոգանքին պատճառով, ախորժակն ալ աւելի կը գրգռուի, եւ առով նախապատրաստուած ստամոքս մը կ՚ունենանք իրիկուան ընթրիքին համար, որմէ վերջ գիշերուան քունն ալ կուգայ լրացնել սպառած ուժերու նորոգութեան պէտքը։

Հ. ՏԵՐՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Լէնինկրատի երաժշտանոցին փրոֆէսէօրներէն Ս. Կուշնարեան Երեւան գնաց, գիրի առնելու համար հայ ժողովրդական երգերը Շիրակի, Նոր-Բայազետի, Ներքին Ախտայի շրջանին մէջ։

Փրոֆէսէօրը նպատակ ունի նաեւ կապ հաստատելու Երեւանի եւ Լէնինկրատի երաժշտական ուժերուն միջեւ։ Անցեալ տարի ալ զբաղեցաւ հիւսիսային ժողովուրդներու երգերը գիրի առնելով։

ՂՈՒՐԱՆԸ
ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Բովանդակ խորհրդա
թեան սահմաններու
կրօնքը — քրիստոնէութի
մեատականութիւն եւայլն
բինները ի վեր ծագէ
եւ հալածանքի կ՚ենթար
նոյնիսկ Սիպերիոյ խորքե
չեւ Արաքսի հովիտ
յետնեալ գիւղերու մէջ.
«Անաստուածական Միութի
կազմուած են, հակակր
քարոզութիւններ կատար
մար։ Պոլշեւիկները ա
գործեն իրենց երկիր մէջ ե
պէս կը թելադրեն
Բայց վերջերս, Պարսկա
մէջ, պոլշեւիկեան դեսպ
հիւպատոսները, առանց ի
դիմեր են Պարսից կառա
թեան՝ խնդրելով որ Պա
տանի խորհրդային դպրո
մէջ թոյլատրուի Ղուրա
սուցումը։ Այս ձեռնարկ
գտնուած է կառավար
կողմէ եւ յառաջիկայ
28 ուսումն. տարեշրջանի
բանը պիտի աւանդուի Պա
տանի մէջ գտնուած պոլշե
դպրոցներու մէջ, ուր ամ
աշակերտներ են ուսուցիչ
գտնուին Ընթացիկ այդ
ներու ուսուցիչները, բայ
պնակալէզներ, ոգէտ եւ
մէտ մարդեր են, ամէն
նութենէ զուրկ. իսկ
ներն ալ պոլշեւիկ ծնողնե
ւակներ են կամ
նուկներ, որոնք այդ
դպրոցներու մէջ կը
«լէնինիսմով» եւ
մով»։ Ղուրանի դասաւ
ոչ թէ գիտական եւ
այլ պոլշեւիկեան
կեդրոն քաղաքական
ներու պիտի ծառայէ։

Յայտնի է, որ պարսկ
ռոսականները կառավ
ներ են պոլշեւիսմին,
կայեց նիւթայնացուցիչներ
սիկ չէ յիշերու եւ
գիր գալու համար Ղ
դասաւանդումը
դպրոցներուն մէջ։ Ցիրա
բնորոշ է Մուհամմէտ
նինը կողք կողքի դասաւ
սերունդներ կրթել։
մալի կառավարութիւնը
դասաւանդումը կը ջնջէ
րէն. «աւագ դաշնակից»
գային Միութիւնը Ղուրա
սաւանդումը սիրով կ՚ը
միւս կողմէ հալածելով
տոն ու Աւետարանը։

Այս քաղաքական
թեան տակ թաքնուած
նասիրութիւնը» նոր փաս
աշխարհի առջեւ
բարոյազուրկ դեկավարներ
րոնք իրենց նպատակին հա
համար. երբ լէնինիսմը
«համաշխարհային յեղափո
թիւնն ու դիկտատուրան
տել» ... այժմ կը ձեւ
նոյն գինարանութիւն՝ Ղ
փորձել։

Մահմետական կրօնն
բանի այժմ, խայտառակ
հալածանքի կ՚ենթարկուի
կաւ մէջ առաւ եւ
չեւիկներուն կողմէ, իսկ
այն պոլշեւիկները Պարսկա
մէջ Ղուրանի եւ Մահմէ
նութեան պաշտպաններ
գիտնան, գտնելով որ
«գիտական հակայ
է» պոլշեւիկները կը
Պարսից Մահմէտ
թիւնները գլուխ ճգել
բայց միւս կողմէ ալ
կ՚ընդունին

Ս. ՍԱՐԳԻՍԵ

ԴՈՒԽԱՂ

ՆՈՐ ՆԱՄԱԿ ՌՈՍՏՈՎ ՄԿՕՆ

Շատոնց է որ Ռոստով Մկօն կորած էր։ Աւետի՛ս Նոր նամակ, նոր խաբերիկներ։

Վարդիկ ջան,

Մի քիչ հիւանդ էի ու չկարողացայ գրել։ Սափրիչ ու տոխտուր Մանօն ասում է թէ ալեքսոր նրա տկարացել են, թէ սա մի մեծ հիւանդութիւն, մի վնասակար բան չի, ամէնաշատը կարող է մաշուել եւ ուրիշ ոչինչ։

Գիտեմ, կեարա Վարդիկ, որ քեզ համար իմ հիւանդութիւնը հաճելի չի, որ դու ցանկանում ես լսել հասարակական հիւանդութեան մասին որ կոչւում է *կարմրախտ*։

Այս, հաւատա, որ մեր ժողովուրդ առողջ է, որ էդ միքրոբները քոյն չեն դնում մեր մէջ. միայն ինչ արած որ երբեմն բանի ներարկումներ են անում։

Վարդիկ ջան,

Ամբողջ Ռուսաստանում հալածում են—եւ ինչի՞ց չեն հալածում.— քրիստոնէութիւնը։ Տօ՛, կեանքս, վուրյէ քո քէֆը կուգայ երբ այսպիսի խաբար եմ տալիս քեզ Ա՛յ քեզ. անաստուած յանգա։ Իմէ հնազէ՛ս է, եւ Հայաստանում, Վարդիկ ջան, քրիստոնէութիւնը չէ որ հալածում են, այլ նրա ամէնից ՛լոյս դաւանանքը միայն՝ Լուսաւորչականութիւնը, չեմ իմանում թէ այս աւելի վատ է թէ աւելի լաւ։ Միայն իմացիր թէ սա հաստատ ու փաստ ա։

Էս ամիսը լաւ են շարժագործում կանէ ու լուլիկ վարդապետների ու բարու մրոտ պատուհելների մի հսկայական փոխանք։ Նրանք մէջքածանական ու մայրանալական զուկլի զէնքերով ու գործիքներով խուժում ու թափում են քաղաքների, գիւղերի, ճամբաների, գործարանների, հիւղերի ու խղերի մէջ ու քարոզութիւններ են անում։ Դով բերոյը ասում են օձին էլ կը փախեցնի. Մեր ժողովուրդից էլ կան օձին փախեցնողներ։ Էդ քոյ ողնինիլէ վարդապետի ուստա ծխնոյնները ուզում են հայ քրիստոնեայ չինել։ Աշխ, նրանք չեն իմանում որ մեր ժողովուրդը Հայ է ու աւելորդ տղայ է, որ հայ ժողովուրդը Աբգարի ու Տրդատի օրից քրիստոնեայ է։ Ինչու նրանք չեն գնում Չինների չեչէնների, թուրքերի ու թաթարների մօտ որ լաւ շանսաճեր բանեն իրանց ուրկանների մէջ։ Աշխ, խեղճ, Աստուծոց վախ ու մոլեկանցից ամեկոմների էդ անմիտութիւնը։ Այն տեղ սարքում են մեծ խայտառակութիւններ դեռ չեմ խօսում «*Աստուածաշունչ լեկեղեցական*» գանգատների մասին։ Էդ բարեկամների էլ միւս կողմից յօշոտում են էս անճար ժողովրդի որոնութիւնները։

Վաղը նորից գրելու եմ այս մասին։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԹԱՒՐԻԶ, 8 Օգոստ. 927

Հ. Յ. Դ. «Վրէժ» կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Օգոստոսի 7ին, Կիրակի օրը, Թաւրիզի Հայոց Մայր եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ եւ ապա Արամեան թատրոնին մէջ ազահանդէս, Խանասորի պատմական արշաւանքի երեսնամեակին առթիւ։

Բեմի ճակատը, կարմիր կտորի վրայ մակագրուած էր.

«Հայեր, յիշէ՛ք. նուիրական այս օրը» (*) 1897—Խանասորի երեսնամեակը— 1927. Ցաւգանք մեր նախասակներուն»։

Տակը կախուած էր մեծադիր նկարը Խանասորի արշաւանքին նահատակուած Աբիսողէս Զօրհանի (Կարօ)։

Գ. Շահէն Դիլանեանի քառաձայն երգիչ խումբը երգեց «Մեր Հայրենիք»ը, որմէ վերջ Գ. Աւ. Յովհաննէսեան ըրաւ բացման խօսքը, բացատրելով օրուան տօնին նշանակութիւնը։

Վերջացնելով, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը Խանասորի նահատակներուն։ Ժողովուրդը լուռ ոտքի ելաւ, մինչ քառաձայն խումբը կ'երգէր «Դուք գոհ գնացիք կռուի մէջ յաւահաւ...»։

Ապա Գ. Վահէ Արծրունին մանրամասն կերպով ներկայացուց Խանասորի արշաւանքի ծագման հանգամանքներն ու կռիւները. նկարագրութիւնը, յուզիչ կերպով. Սիամանթօյի կարմակերպիչներու տարբեր էին հրաւիրել Խանասորի արշաւանքին գործօն կերպով մասնակցող եւ իբր կենդանի ու ականատես վկայ Թաւրիզի մէջ ապրող քանի մը ծերունազարդ դէմքեր,— Գաւաշցի Հաճի Մուրատ, Սալմաստեցի Սարգիս Սարուխանեան, Աղբակեցի Պետրոս Շահինեան եւ Թաւրիզեցի Գալուստ Աղազարեան, որոնք բոլորն ալ շատ թիւիք եւ բրական ու գեղեցիկ յուշեր գիտեն Խանասորի արշաւանքի մասին։

Գ. Յակոբ Տէր Յակոբեան 45 րոպէի իր ընդարձակ դասախօսութեամբ բացատրեց Խանասորի արշաւանքի բարոյական արժէքն ու դաստիարակիչ նշանակութիւնը։

Երգուեցան «Բամ Փորոտան»ը եւ «Կարկուտ տեղացը», եղան նաեւ քանի մը արտասանութիւններ։ Ամէնէն վերջ երգուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ը։ Հանդէսը տեւեց երկու ժամ։

ՄԱՍԻՍ

(*) Յոդ մը «կարկուտ ցեղացէն», որուն հեղինակն էր յայտնի Թորոսը (Դալուստ Ալոեան երեւանցին) եւ որ 1914ի աշնան երբ վանէն կ'երթար կովկաս, վանի կուսակալ Թահսին փաշայի դաւադրութեամբ սպանուեցաւ Շին Բալաղ իտի մօտերը եւ դիակն ալ անյայտացուցեր էին։

ՍԵՒԱՆԻ ԼԻՃԻՆ ՎՐԱՅ

Սեւանի լիճին նաւագնացութիւնը հետզհետէ կը կանոնաւորուի, սակայն անկանոնութիւնները դեռ շատ են։ «Համբարձումեան» նաւին շարժանիւը յաճախ կը խանգարուի, նաւերը չեն կրնար մօտենալ ափերուն, որովհետեւ պատրաստ նաւահանգիստ չկայ։ Մակոյկները այնքան խարխուլ են, որ վստահութիւն չեն ներշնչեր։ Ճամբորդները ժամերով կը սպասեն նաւամատոյցներուն վրայ, որովհետեւ ժամանակացոյցները ճշգիւ չեն գործադրուիր։ Երբեմն ալ ճամբորդները չեն հանուիր այն նաւահանգիստը, ուր երթալ կ'ուզէին, եւ ուր նաեւ չի հանդիպիր (Խորհրդային Հայաստան, 10 Օգոստոս)։

ՏԻՊԱՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նոր Զելանտի գերմանիա քաղաքապետութիւնը տուրք դրաւ այն կիներուն վրայ, որ կարճ մազեր ունին, գուլպաները մետաքսէ են, եւ այն երիտասարդներուն վրայ, որ գաւազան կը կրեն եւ փայլուն կօշիկներ կը հագնին։

ՄԷԿ ՏՈԼԱՐԻՆ 500 ՏԱՐՈՒԱՆ ՏՈԿՈՍԸ

Շիքակոյի մէջ ամէրիկացի մը դրամատուն տարաւ ՄԷԿ տոլար։ Այս տոլարին հարիւրին 3 բաղադրեալ տոկոսը բանելով 500 տարի վերջ, երբ գումարը հասնի 2 900.000 տոլարի, պիտի բաժնուի իր մանչ թոռներգիներուն։

ՁԵՑՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՎԱՅՐԵՐ

ՓԷՐԻԷՐ.— Կը գտնուի Ֆրանսայի հիւսիս-արեւմտեան կողմը Orne նահանգին մէջ։ Փարիզէն 450 քիլոմեդր հեռաւորութեամբ օդասուն եւ համեստ գիւղակ մըն է, ունի երկաթի հանք մը, ուր կ'աշխատին 6 հայրենակիցներ։ Աշխատանքը ծանր է, եւ վարձատրութիւնը անբաւարար։ Օրական կը ստանան 21—23 ֆրանք։ Բնակարանները գործատիրոջ կողմէ տրամադրուած են բանուորներուն, որոնք կը վճարեն ամիսը 5 ֆր.։

Ապրուստը շատ սուղ է, այս գրեթէ անմարդաբնակ գիւղակին մէջ։ Բայց բաւարարելէն, միւս ուտեստեղէններն ու հագուստեղէնները երկու անգամ աւելի սուղ են Փարիզէն։

Փարիզ տիրող անգործութեան չկարենալով հանդուրժել, չորս երիտասարդներ, պարտաւորուեցան գաւառները որոնել իրենց բախտը։ Այսպէս նորեկ չորս հայրենակիցներուն վրայ երկու եւս աւելցան տեղացիներէն եւ վեցը համաձայնելով Մոսէֆին գիւղէն եկած գործատիրոջ մը հետ, մեկնեցան յիշեալ քաղաքը, որ կը գտնուի Ֆրանսայի արեւելեան հիւսիսային կողմը, եւ գեղեցիկ ու հարուստ քաղաք մըն է։ Ունի քարահանք մը։

Մեր վեց երիտասարդները գժբախտաբար գոհ գացին գործատիրոջ խոստումներէն. Երկու օրուան աշխատութենէ վերջ երեւան եկաւ որ խաբուած են, ու վերադարձան կրկին Փէրիէր, ուր կը շարունակեն իրենց նախկին գործը։ Մօտ ատենէն մասնաճիւղ կայ Հ. Յ. Դ. խումբ մը կազմելու։

ԹԷՔԹԷՔեան

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ըռժամեան, Թամքավոր եւ բժիշ պլոք կազմած են գաղութիս մէջ ընտրութիւնները վիժեցնելու համար եւ ամէն սրբութիւն ու նուիրականութիւն ոտքի տակ կ'առնեն ազգային գործերը քաոսի մէջ պահելու, գաղութը կազմակերպելու աշխատանքը վիժեցնելու համար։

Վերջին անգամ Ըռժամեան հրաւէր ուղղուած էր երեք քաղաքական կուսակցութեանց՝ որպէսզի ընտրական յանձնախումբին ներկայացուցիչներ ղրկեն, ընտրական գործը վարելու համար։ Առաջարկեցան քանաձեւներ եւ համաձայնագիր մը, սպասելով որ գործի ձեռնարկուի համերաշխութեամբ, առանց այս խաղաղ գաղութին կեանքը վրդովելու եւ աճա առանց այդ յանձնախումբին լուր տալու. Ըռժամեան անցեալ օր պատէն կախուած ազգով մը սրճարան մը կը հրաւիրէր իր համակիրները՝ իրենց քուէները տալու։ Այս մարդիկը գաղութին պատուոյն հետ կը խաղան, սանձելով անտանելի վիճակ մը։ Իսկ Լիոնի հրամանատարները աջ ու ձախ հրամաններ կ'արձակեն առանց հետեւանքին մասին մտածելու եւ առանց բացատրութիւններ տալու։

Լժոէճեար

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները միջազգային մրցումի մը մէջ ձեռք բերին փայլուն արդիւնքներ, որ մեզի համար կը կազմեն փառաւոր յաղթանակ մը։

Կիրակի օգոստոս 21ին տեղի ունեցաւ 15 քիլոմեդր քալքի մրցում մը, կազմակերպուած տեղւոյս ֆրանսական ցէտէլըասիօնի կողմէ։ Կը մասնակցէին զանազան ազգէ, 30 մարզիկներ, որոնց մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռեք մարզիկները՝ նարնջագոյն շապիկներով։ Մրցումը սկսաւ ժամը ճիշդ 2.50ին խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ. կ'ընկերանար երկու օթօ. բոլոր ներկաները ոգեւորութեամբ կը սպասէին մարզիկներուն գալուստին։

Առաջին հանդիսացաւ պելճիքացի Վանիք, երկրորդ ֆրանսացի Մարսէլ, երրորդ Խ. Ջօպօեան, չորրորդ Վ. Մաթոս-

եան եւ ութերորդ Գ. Գաճիկեան, ստանալով զանազան նուէրներ։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի ապագայ խոստացող մարզիկներ թէ աթլէթիք եւ թէ ֆութպոլիստ. բոլորն ալ մարզանքի սիրահար. զօրս պէտք է քաջալերել. նգանակի սկզբնաւորութեան առթիւ ֆութպոլիստները սկսան իրենց փորձերուն. ամէն շաբաթ փորձի կ'երթան։ Վաղը կիրակի առաւօտ տեղի պիտի ունենայ դասախօսական ժողով մը ծանօթ լսարանին մէջ,

Մարտիկ Փափազեան

ընծիւրո՞ց.

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Ցունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները.

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները՝

․․․ Փարիզէն Գ. ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ (Մէզփիւս լուսանկարչատուն) Յառաջ կը նուիրէ Լաթաքիոյ (Սուրիա) կրթասիրաց միութեան եւ Գէյբուռթի երիտասարդաց միութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂԱՊԵՏ ՄԸ.— *Սթրասպուրկի մէջ ձերբակալուեցաւ գող մը. Ռիշար Պուայէ, որ Գերմանիոյ մէջ բազմաթիւ գողութիւններ կատարած է։*

Ժամանակին դրամատան մը մէջ պաշտօնեայ ըլլալով, գիտէր արհեստին նրբութիւնները։

Ծանօթանալով սպարանատէրի մը հետ, սկսաւ տալ տալ գանազան արժէթուղթեր։ Սերպեւպէրլինեան պանքայէ մը գանձեց 7.200.000 ֆր. Մինչեւ այժմ քաշած դրամը կը հասնի 18 միլիոնի։

ԲՌՆՏԱԳՈՐԾԱԿԸ.— *Զոննէպերկի մէջ (Գերմանիա) երիտասարդ աղջիկ մը կանչեց բախտագուշակ կին մը եւ «Թուղթ բանալ» տուաւ. Բախտագուշակը տխուր եւ սարսափելի բաներ ըսաւ. Աղջիկը վախցած այդ աճ չելի ճակատագիրէն, վայրկենական խենթեցաւ։*

Հարկ եղաւ յիմարանոց մը փոխադրել։

ՍՈՒՆԿ ԿԵՐԱՆ ՈՒ ՄԵՌԱՆ — *Վոտէյ, կինը եւ սպասուհին առաւ, գիւղ մը օդափոխութեան գնաց Սոտակայ անտառէ մը սունկ հաւաքեցին ու կերան։ Թունաւորման նշանները շուտով տագնապի մատնեցին գիւղացիները, բժիշկը եկաւ եւ սակայն տիկին Վոտէյ ու սպասուհին մեռան։ Վոտէի վիճակն ալ ծանր է։*

ՋԳՂԱՑՈՒՆ ԾԵՐՈՒՆԻՆ.— *Թէմէրմէնի մէջ, աղջիկ մը չափեց իր ծերունի հայրը, որ 73 տարեկան էր եւ գործարանի մը մէջ բանւոր։*

Ցզայուն ծերունին գնաց նետուեցաւ գործարանին ջրանցքին մէջ։ Բանուոր ընկերները տեսնելով զայն, ցատկեցին ջուրը եւ դուրս հանեցին դիակը, որ պիտի ջախջախուէր գործարանին ջրաղացքանիւին վրայ։

ԱՀՌԵԼԻ ՄԱՀ.— *Թուրմիի մէջ տիկին Ցէմուսթէ երեք զաւակները տունը ձգեց ու դուրս ելաւ։ Վառարանին վրայ կ'եռար ապուրին սանը։*

Փոքրիկներէն մէկը կրակ մը խառնած պահուն, կը զարնուի սանին եւ կը թափէ երկու փոքրիկ եղբայրներուն վրայ։ Մէկը անմիջապէս մեռաւ, իսկ միւսը, կիսովին այրած, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

ԿԱՌԱՂԱՆ.— *Հիւքըլիէրի մէջ նպարավաճառի մը կինը, տիկին Պէրթէն առտուն սպասուհիին գիրկը դրաւ աղջնակը եւ պտոյտի ղրկեց։ Ցեռոյ սենեակ մտաւ, փակեց վրայէն, եւ ձեղունէն կախեց իր նորածին երախան։ Ցետոյ ուրիշ չուանով մըն ալ ինք կախուեցաւ։ Ամուսինը, իրիկունը դարձին կոտրեց դուռը եւ ներս մտաւ. Երկու դիակները կախուած էին ձեղունէն։*

Կինը ժամանակէ մը ի վեր մտային խանգարման նշաններ ցոյց կուտար։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԴՈՂ ՄԸ.— *Սպաղէնի հրապարակին վրայ ինքնաշարժ մը ցատկեց ուրիշ ինքնաշարժի մը վրայ, ցնծելով որ ոստիկանները կը վազեն քննութեան համար յարձակող ինքնաշարժին վարիչը կեցուց կառքը, վար իջաւ, կարկինները բացաւ եւ կծիկը դրաւ։ Ոստիկանական կարկինները սակայն երկար էին եւ շուտով բանուեցաւ։*

Ոստիկանատան մէջ խոստովանեցաւ որ ունի չունի անուն մը ունի, Լալանու գործ, տուն տեղ տեղ չունէր։ Կառքն ալ գողցած էր փողոցին մէջէն։

ՕՐ ՑՈՐԵՆԱԼ.— *Մարսէյլի մէջ կէս օրին, երբ հանրակառք մը կ'անցնէր Պուլվար Մարիթիմէն, խիտ առ խիտ լեցուած ճամբորդներու մէջէն հինգ հոգի, յանկարծ հանեցին իրենց ատրճանակները ճամբորդները բարեւ կեցան։ Գողերէն մէկը առաւ հարուստի մը լեցուն կէկ քսակը։ Ցետոյ չորսը մէկ ցատկեցին դուրս, մօտն ինքնաշարժ մը, որ կը հետեւէր հանրակառքին։ Ու կորսուեցան։*

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՑՍԸ

ՁԼԿԱՑԻ

"ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԻՔԸ„

Դահիճը արդէն իրար կ'անցնէր։

Իր Զինացի պահապանը կանչելով բսաւ։

— Զինկ-Լօ, անմիջապէս բեր ընկեր Քէտրոֆի հագուստները եւ շուտով ինծի դրկէ այն որ անոր մարմինն չափերը առաւ։

Վայրկեան մը յետոյ, զգեստները, որոնց գրպանները խնամքով խուզարկուած էին, ինծի տրուեցան եւ դեռ հագուիլը չէի վերջացուցած, երբ գիշերային պաշտօնեան Սոլխոֆի ներկայացաւ։

— Ծէշսաւաջեան, դո՞ւն չափեցի՛ր Քէտրոֆը։

Իսկ ան՝ դողդողուն կը պատասխանէր

— Այո ընկե՛ր, ես ինծի տրուած հրամանները կատարեցի։

— Որո՞ւ հրամանները, ո՞վ է որ հօս կը հրամայէ։

— Բայց...

— Լռէ՛, աւազա՛կ։

Եւ անոր ցոյց տալով դիակը որ հօն կը հանգչէր.

— Կը տեսնե՞ս ապիկա՛յ. եթէ մէկ րոպէի մէջ, մէկ րոպէ, չբերես ընկեր Քէտրոֆի մարդաբանական չափերը, քեզի ատոր վիճակին կը բերեմ. ողջ ողջ կը քերթեմ քեզ։

Խեղճը աւելի շփոթեց։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, պաշտօնեան կը վերադառնար իր հետ բերելով ինծի վերաբերեալ թուղթերն ու լուսանկարները։

— Այդ բոլորը կրակը նետէ, ընկեր Սոլխոֆ. լա՛ւ, հիմա կորսուէ՛, եւ անգամ մըն ալ այս գործին մասին բան չլսեմ, հէ՞...

Ցետոյ ինծի դառնալով

— Կը տեսնե՞ս թէ՝ ձեռքէս եկածը ըրի վարիններուն գործած սխալը դարմանելու համար. կը յուսամ թէ՝ պէտք եղած ատեն պիտի վկայես, որովհետեւ երբեք չեմ ուզեր թշնամանալ Խամայիլի հետ։

Այս մասին հանդարտեցուցի զինքը եւ յետոյ աւելցուցի.

— Կրնա՞ս հիմա ինծի ըսել թէ՝ ինչ մտածելով Սորուտքի գիս հօս ղրկեց։

Հարցումս կարծես թէ զինքը նեղեց քիչ մը։

Եւ մինչդեռ կը պնդէի.

— Լաւ ուրեմն, ահա՛. Ամէն անգամ որ Չեկայի նոր համախոհ մը կը ներկայանայ զայն ընդունելէ առաջ, կանոնները անոր կը սորվեցնեն եւ զայն կարգ մը փորձերու կ'ենթարկեն. Այդ փորձերը անխուսափելի են, երբ թեկնածուին շատ մօտէն չենք ճանչնար։

— Կ'ընդունիմ թէ նոյն պարագային մէջ կը գտնուիմ

— Իսկ եւ Սորուտքին, ինչ որ ալ մտածես, շատ լաւ ըրաւ քեզ հօս ղրկելով Զրդ պատուէրը եւ թիւ I հրամանը գործադրած եղաւ։

— Ի՞նչ են ատոնք։

— Թիւ I հրամանին համաձայն, Չեկայի այն գործակալները որ տրամադրուած են քաղաքական ենթարաժնին, պէտք է որ չափուին

— Լաւ, կը սկսիմ հասկնալ. հա՞պա Զրդ. պատուէրը։

— Զրդ. պատուէրին համաձայն, Չեկայի ամէն գործակալ որ դաւաճանութեամբ ամբաստանուած է, պէտք է անմիջապէս մահապատիժի ենթարկուի. եւ այն պարագային որ դաւաճանը խոստովանի իր ոճիրը, կախուելով կը պատժուի. Այն պարագային որ ուրանայ, պէտք է զայն խոստովանեցնել ամէն կարելի միջոցներով։ Եւ որպէսզի Չեկայի թեկնածուները գիտնան թէ՝ մատնիչները ի՞նչ կերպով կը պատժուին, անգամ մը հօս կը ղրկուին, երբ ես գործի վրայ ըլլամ։

— Գէ, չէ այդ Զ թիւ պատուէրը. բայց արդեօ՞ք ամէն օր առիթը ունիս քու տաղանդդ կիրարկելու։

— Ամէն օ՛ր. շատ է. շիտակը ըսելու համար, յաճախ կը պատահի։

— Եւ բոլոր անոնք որ կը դաւաճանեն, այս գժբախտին վիճակին կ'ենթարկուին։

Դարշելի ժպիտ մը ունեցաւ։

— Ոչ բոլորը պէտք է որ շատ ծանր յանցանք մը գործած ըլլան։

— Այս մարդը ի՞նչ ըրած էր ուրեմն։

Դահիճը ակնարկ մը նետեց իր զոհին վրայ, ուսերը թօթուեց, յետոյ պատասխանեց

— Ա՛հ, մեծ բան մը չէր. շիտակը ըսելով, չեմ կարծեր նոյն իսկ թէ դաւաճանած ըլլար։ Աւելի անխոհեմ եղաւ ան քան թէ յանցապարտ. Անոր յանցանքը այն եղաւ որ վստահութեան երկու հակայեղափոխականներու, թոյլ տուաւ որ փախին Կիկայի նշանաւոր Սպիտակ կազմակերպութենէն՝ երկու գործակալներ...

Այս յայտնութիւնը լսուելու անշուշտ խուլ չէր։

— Պա՞ Հըսէ. ինչպէ՞ս կ'ըլլայ։

— Այս մարդը 50 քիլոմեդրնոց շրջանակի մը պետն էր եւ իրեն իմաց տրուած էր որ երկու խռովարարներ Ռիկայէն պիտի գային եւ իր հսկողութեան շրջանակին մէջ պիտի իջնէին. Ամէն նախազգուշական միջոց ձեռք առած էր, բայց խռովարարներէն մէկը ինքզինքը ներկայացուց իբր քաղաքական ենթաբաժնի պետերէն մէկը, զայն խաբեց, այնքան որ, իր ինքնաշարժն իսկ տրամադրեց միւս խռովարարին, որ կրցաւ կծիկը դնել...

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

«Ազգերու Դաշնակցութիւնը կ'ապրի, կ'աշխատի եւ կը լուծէ կարելի ծանր հարցեր, այնքան փափկութեամբ եւ խոհեմութեամբ։ Միջխորհրդարանային Միութիւնը նոյնպէս կը լուծէ ծանր հարցեր, կը թելադրէ ծրագիրներ աւելի մեծ ազատութեամբ եւ անուղղակի ու նուազ ծանր պատասխանատուութեամբ։»

Փուանքարէ բեմ բարձրանալով գովաբանեց Ազգերու Դաշնակցութիւնը, ժողովուրդներու համերաշխութիւնը եւ խաղաղութիւնը։ «Ու սակայն անսպասելի պարագաներ, հակամարտ շահեր, պատեհախնդրական մրցակցութիւններ, նոյնիսկ յետին մտածումներ պատճառ կը դառնան որ խանգարուի խաղաղութիւնը։ Յանուն մեր ժողովուրդին ու կառավարութեան, կը վստահեցնեմ ձեզ, որ դուք պիտի գտնէք ամէն օժանդակութիւն, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը։»

Ռայխսթակի նախագահը, ընկերվարական Լէօպէ բեմ բարձրանալով գերմաներէն ճառ մը խօսեցաւ։ Հաւատքը յայտնելէ յետոյ խաղաղութեան եւ Ազգերու Դաշնակցութեան վրայ, ցաւ յայտնեց որ Ժընեւի Զինաթափութեան Համաժողովը արդիւնք չտուաւ, իսկ Ազգերու Դաշնակցութիւնը չափազանց դանդաղ կ'աշխատի։ «Անհրաժեշտ է խօսքէն գործի անցնիլ։ Եթէ Ֆրանսա յայտարարէ թէ, Յունուար 1928էն սկսեալ, գերման հողերուն վրայ մէկ զինուոր չպիտի մնայ, ծառայած պիտի ըլլայ մարդկութեան դատին։

Կէս օրէն յետոյ խօսք առաւ Հանրի տը Ժուվընէլ։ «Խաղաղութեան համար երեք պայմաններ կան։ Առաջինը կը կայանայ անցեալին մոռացութեան մէջ, ինչպէս ըսաւ Լէօպէ։ Մենք մեր միտքը պիտի պահենք միայն անցեալին դասերը, մոռնալով ամէն բան։ Երկրորդ պայմանն է այն, որ պետութիւնները պէտք չէ հիմնեն իրենց քաղաքական անկախութիւնը իրենց տնտեսական անկախութեան վրայ։ Երրորդ՝ գիտնալ թէ խաղաղութիւնը ամբողջութիւն մըն, եւ մէկ մասնիկ մը փրցնելով կը փլի ամբողջը։

«Լոքարնոյի դաշնագիրէն ի վեր տեսակ մը վարանում կը տեսնուի խաղաղութեան համար։ Որովհետեւ եթէ Լոքարնօ ատեանութիւնը ունեցաւ ամրապնդելու եւրոպական արեւմուտքը, տուաւ նաեւ այն անպատեհութիւնը, որ ստեղծեց երկու Եւրոպաներ, արեւմտեան եւ արեւելեան։ Եւ այս երկուութիւնը աւելի վտանգաւոր է քան այն, որ ստեղծեց Գերմանիա, 1926ին, համաձայնելով Ռուսիոյ հետ։ Այսպէս, անհամաձայնութեան մը պարագային, Ազգերու Դաշնակցութիւնը այլեւս չպիտի կրնայ գործել։

«Լէօպէ կ'առաջարկէ պարպել Գերմանիան։ Պարպելէ յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր կացութիւնը, եթէ Գերմանիա չճարէ և արեւելեան հիւանդութիւնը աճի։»

Գերման պատուիրակները տեղեկացուցին թէ պիտի պատասխանեն Ժուվընէլի։

Ձեխոսլավաք ծերակուտական Հէյլէր յայտարարեց անմիջապէս թէ Ռուրի գրաւումը երաշխիք մը չէ խաղաղութեան համար։ Իսկ Գերմանները յայտնապէս դժգոհ Ժուվընէլի ճառէն, բողոքի աղաղակներ բարձրացուցին եւ ոմանք իրենց ձեռքը սեղանին կը զարնէին։ Նիստը յետաձգուեցաւ։

Նոր գնդակահարութիւններ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Կեդր. Գործադիր Կոմիտէն մերժեց մահապարտ երկու զօրավարներու՝ Անէնքովի եւ Տէնիզովի ներում շնորհելու համար կատարուած խնդրանքները։ Վերջերս երկու անգամ գրոյց շրջեցաւ որ պիտի ներուին, սակայն առջի օր գնդակահարուեցան առանց այլեւայլի։

Ասոնցմէ զատ գնդակահարուեցան նաեւ երեք մաքսային պաշտօնեաներ՝ Հիքով, Փէթէրլայթէր եւ Պորիսովսքի, ինչպէս նաեւ Բիլման անուն քահանայ մը, դրդումի համար։

Պոքանովսքի Քանատայի մէջ

Ֆրանսական առեւտրական Նախարար Պոքանովսքի, որ Նիւ-Եորքէն Պայրտի օդանաւով ճամբայ ելած էր դէպի Քանատա, սաստիկ հովին պատճառաւ ստիպուեցաւ գիշեր ատեն իջնել Պիւֆֆալօ։ Առաւօտուն դարձեալ օդանաւը բարձրացաւ եւ հասաւ Թորոնթօ։

Պոքանովսքի ներկայ գտնուեցաւ Գանատայի փաստաբաններու ընկերակցութեան տարեկան ժողովին եւ ընդունուեցաւ պատուակալ անդամ։

Սոֆիայի ոստիկանապետը առեւանգուած

Սոֆիայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ երեք ամիս առաջ անծանօթներ խորհրդաւոր կերպով յարձակած էին ընդհանուր ապահովութեան տնօրէն Աթանասօֆի վրայ եւ ատրճանակով ծանրապէս վիրաւորած զայն։ Այդ թուականէն ի վեր հիւանդանոցին մէջ կը դարմանուէր։ Նոյն անծանօթները այս անգամ ալ հիւանդանոցին վրայ յարձակելով առեւանգեցին Աթանասօֆն ու կինը։ Առաջինը կրկին վիրաւորուեցաւ։ Կը կարծուի թէ յարձակողները Մակեդոնացիներ են, որոնք զայն կ'ամբաստանէին թէ լրտեսութիւն կ'ընէ ի հաշիւ Սերպերուն։

Շիիները Միջագետքի մէջ

Պասրայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Իրաքի Շիի իսլամները հիմնած են շաբաթը երեք անգամ հրատարակուող թերթ մը «Էն Նահտաթ իւլ Իրաքիյէ»՝ պայքարելու համար կառավարական կուսակցութեան դէմ։

Պայքարը սաստիկ է Սիւննի եւ Շիի իսլամներուն միջեւ։ Այս վերջինները պաշտօնի կառավարութեան մէջ միայն մէկ նախարար ունին, կը պահանջեն հինգ։ Ֆէյսալ թագաւորը հաւանեցաւ երկու նախարար տալ, սակայն անոնք մերժեցին գործակցիլ դահլիճի մը, որուն մէջ մեծամասնութիւնը Սիւննիները կը կազմեն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ 125 միլիոն մարք ոսկի վճարեց դաշնակիցներու Յանձնաժողովին ներկայացուցիչին, ի հաշիւ երրորդ տարուան երկրորդ վճարումին։

ՄԼ. ՊՕԼՔՈՒՐ մերժեց Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ Ճելլէն պատուիրակութեան նախագահի պաշտօնը։

ՀՈԼԼԷՆ կառավարութիւնը որոշեց գրաւել կոյլին աքսորել փ մօնկայութեան կուսակցութենէն 150 անդամներ եւ Յիկ- փոնկայոսը։

ՍՈՒՐԻՈՅ մարզպանին հրամանով լուծուեցաւ Դամասկոսի քաղաքապետութիւնը եւ փոխարէն վեց երեւելիներէ առժամեայ խորհուրդ մը նշանակուեցաւ։

ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ ժող. Լսարանի կողմէ 4 Սեպտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին փոնթէվէքի սինէմայի սրահը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ եւայլն

ՄՈՒՏՔ՝ 5, 3, ԵՒ 2 ՖՐԱՆՔ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ՝ Երջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. խառն ժողովի կը հրաւիրէ Վարուժան, Քրիստափոր, Իշխան, Վահան, Ռոստոմ, Քրիս, Վարդգէս, Զաւարեան, Հրայր, Ակնունի ենթակոմիտէները իրենց բոլոր ընկերներով անխտիր վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 4 Rue Saint Jacques, սալօն Օէն ժաքի վերի սրահը։ Օրակարգ. Երջ. ժողովի եւ ընդհ. ժողովի օրակարգերու որոշ կէտերու շուրջ զեկուցում եւ վիճաբանութիւն։

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քաշանի, Ժանթիլիի, Մոն Ռուժի, Առքէօյի, Պանեէօի, Պուրկ լա Ռէնի եւ Անթօնիի շրջանի արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ընկերներ Սեդրակ Գարակէօզեանի եւ Մինաս Ալթունեանի բնակարանը 17—19 Rue Ampère, Chalet Mira, Cachan. Փոնթ տ'Օռլէանէն առնել 88 թիւ թրամվէյը եւ իջնել Arrêt Bagneux.

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեբոյնց խումբի ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Քաֆէ մէթրօ Սոլէօ։

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ընդհ. ժողովը տեղի կունենայ վաղը Կիր. ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Արդուինեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ'Օպնայի Կոբիւն ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ընկեր Մանուկի բնակարանը. կարեւոր օրակարգ. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին (նախկին գաղթակայանի, Քան Օտտօյի քովի սրճարանը)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհանուր ընկերական ժողովը 29 Օգոստ. Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Երջանային կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը կիր. առաւօտ ժամը 9.30ին հայ ժողովրդային սրահը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւն պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ-Էթիէնի ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 1.30ին Քաֆէ տը Փալէի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 63 րիւ տը լա րէփիւպլիք սրահին մէջ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի. ներկայանալ անդամատետրերով

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան վարչութիւնը կը յայտնէ թէ Ընկ. Յ. Չէրչեան մեկնած ըլլալով Կարտանէն կը խնդրէ Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. մարմիններէն որ իրենց ղրկուած քաղթերուն փոխարժէքը հաճին ղրկել Ընկեր Տիգրան Սահակեանի՝ Puits Biver N. 56-A Gardanne (B. D. R).

Գ. Ե. Ո. Միութեան Գ. Պատմագիտական արշաւը վաղը կիրակի ժամը 2.30ին Էնվալիտի զինուորական թանգարանին, առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մարիոս Նաթանեանի եւ Կ. Բասմաջեանի։ Դասախօսութիւն Նափոլէոնի մասին։

Ժամադրավայր մէթրօ Invalides ժամը 2ին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ եւ համակիր բոլոր հայրենակիցները, վաղը կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին Գ. Նիկողոսեանին սրճարանը 121 Ave. de l'Union, Arnouville les-Gonesse.

Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի եւ բոլոր արուարձաններու մասնաճիւղերու մարզիկներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ամէն կիրակի առաւօտ Montrougeի մարզադաշտը տեղի ունենալիք ընդհ. փորձերուն. ժամադրավայր Metro Porte d'Orléans ժամը 9ին, փորձերը կը սկսին ժամը ճիշտ 10ին։ Այն բոլոր մարզիկները՝ որոնք փորձերու չեն մասնակցիր իրաւունք չպիտի ունենան ողիմպիականին մասնակցելու։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այսօր Եր. կէսօրէ վերջ Stade Colombesի յարակից դաշտը տեղի ունենալիք փորձերուն։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաֆէ օ ֆլէռ տը Լիլա, մէթրօ Իթալի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Խնուսի Հայրենակցութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին, բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է. օրակարգ զեկոյց վարչութեան վերջամեայ գործունէութեան եւ նոր ընտրութիւն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութեան վարչութեան կողմէ, իր ակումբին մէջ, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆօրվիլի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ գիւղին մայրաւ կից դաշտին մէջ, կամ մատուռին մէջ, եթէ օդը թոյլատու չըլլայ վաղը կիր. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին. ներկայութեամբ կրթական խորհուրդի անդամներուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մարաշցի Սամուէլ Կիւլիւզեան, 20—21 տարեկան, մօր անունը Յուստու, հօրը անունը Եփրեմ, որ քանի մը տարի առաջ Սուրիոյ Ճիպէյլի որբանոցէն փոխադրուած է Մարսիլիա եւ կը կարծուի թէ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Chahinian frères, Côte du Fumel, (Lot et Garonne). France.

— Սմբատ Բալաեան, 25 տարեկան ծնած Գարսկատտան, հօր անուն Օհաննէս, մօրը՝ Նինա, որ երկար ժամանակ Կովկաս մնացած է, 1919ին հեռացած է Թիֆլիզէն, Ֆրանսա գտնուիլը կ'ենթադրուի։ Տեղեկացնել՝ B. Bagdassarian. P. R. Terreaux, Lyon.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ
ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Կը խնդրուի Պուա Քոլոմպի, Անիէռի, Արժանթէօյի եւ Քոլոմպի հայրենակիցներէն օժանդակել նորակազմ գրադարանին որ միակ ազգակը պիտի ըլլայ այս շրջանի ցրուած հայութեան մտաւոր զարգացման։

Ուէէ գիրք կամ նուէր ղրկել միմիայն Hagop Hissayanի 87 Rue de la Renaissance, Bois Colombes, Seine. Կը խնդրուի հայ հեղինակներէն որ բարեհաճին իրենց երկերէն մէկ մէկ օրինակ արամադրել նորաբաց գրադարանին։

ԱՅՍՕՐ հրապարակ ելաւ «Լուսաբաց Խորհրդածութիւններ» Դիմել Vahram Sevouni 5 Ave. Quihou, Saint Mande (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

26 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Ոսկի,	L. St
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի 100 Mark	
Թրքական թղթ.	L. Tq
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Lêva
Տրամխմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr Fonc Eg
» II	»
» III	»
Ոսմանի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927
28 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 426 ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ՈՂՋԱ՛Մ ՔԵԶ ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀ,,

Շատ տարիներ առաջ այս ողբը երգող բանաստեղծը եթէ ողջ ըլլար, հազար անգամ աւելի իրաւունք պիտի ունենար կրկնելու «Ողբա՜մ զքեզ Հայոց աշխարհ».

Այս գեղեցիկ նախադասութիւնը ստեղծող հայ միտքը իր երեւակայութեան առջեւ կը պատկերացնէր այն անաւոր չարիքները, որոնք կը տեղային հայ ժողովուրդին գլխուն, անոր մտքի եւ մշակոյթի թշնամի օտար տիրապետող տարրերու կողմէն. բայց օր մը օրանց մտքէն չէր կրնար անցնիլ թէ աւելի վատթար վանտալութիւն մը պիտի կատարուի իր մտքին, լեզուին ու մշակոյթին դէմ հայանուն մարդոց կողմէն։

Այս տմարդի ազանդամոլները եւ անոնց ընկերացող կարմիր ինքնավաճառ վարձկաններու փոհմակ մը, օտար սուիններու անտառով շրջապատելով փոքր, իկ Հայաստանի սահմաններ, ժողովուրդը անմիջապէս կտրած են դրսի աշխարհի հայկական հատուածներէն։

Մեր լեզուն, գիրը, գրականութիւնը, գեղարուեստը («հակայեղափոխական.»), բացարձակապէս անաթեմայի ենթարկուած են եւ անոնց մուտքը խստիւ արգիլուած է։ Ժողովրդային զանգուածներուն հրամցուած է անճոռնի, աղճատ եւ անհասկնալի «հայերէն» լեզու մը, որ նմանութիւն չունի մարդկային լեզուի։

Ահա այս լեզուով. միակողմանի, հրամանի վրայ պատրուած անճոռնի գրականութիւն մը պարտադրած են մեր թշուառ ժողովուրդին, որ կրաւորական եւ յամառ դոյլքօթի մը կ'ենթարկէ զանոնք։

Մեր գիրն ու գրականութիւնը ստեղծուելէն ի վեր, պատմութիւնը արձանագրած չէ այսպիսի բարբարոսութիւն մը։

Այս մութ անապատին մէջ ապսպրանքի վրայ ստեղծուած անգրագէտ գրողներու հոյլի մը կողմէ հրապարակը ողողած են, համայնավարական կաղապարի եւ խորհրդային լեզուի յարմարցուած գրքոյկներու դէզերով, որոնք մեր ժողովուրդի սրտին, մտքին ու հոգիին բան մը չեն խօսիր. ընդհակառակն զզուանք կը պատճառեն։

Գիւղացին, խանութպանը, արհեստաւորը, նոյնիսկ մտաւորականը կ'առնէ թերթն ու գիրքը, կը նայի անոնց վրայ. Ս. Մեսրոպի տառերով շարուած են. կը փորձէ կարդալ, չ'իմարէնի պէս կը հնչէ. խորշանքով կը նետէ մէկդի, փոշիներու տակ թաղուելու համար։

Բթացած մտքերով, քարացած խիղճերով վարձկաններն անգամ կը հասկնան, կ'ըմբռնեն թէ վերջին տասը տարիներու ընթացքին գրականութիւն չէ ստեղծուած Հայաստանի սահմաններէն ներս։ Պետական Հրատարակչական միլիոնները ծախսուած են տպագրութիւններու համար, որոնք նպարավաճառներուն կշիռքով ծախելու ալ յարմար չեն։ Կը փորձեն այդ գրական անապատային վիճակը արդարացնել իրենցմէ դուրս ուրիշ պատճառներով, չեն մտածեր թէ «կկուին բոյնը հոտած է»։

Թողունք կաղապարի տակ դրուած անմիտ ու ապուշ պրոլետ. գրականութեան միակողմանի ու միօրինակ բովանդակութիւնը, լեզո՜ւն… Սրբազան, անուշ, քաղցր եւ քնարական հայերէն լեզուն դարձուցած են կոպիտ, անտաշ, խորթ և դժուարահնչիւն լաբիւրինթոս մը, այնպէս որ ոեւէ պատուաւոր մարդ առանց հայհոյելու չի կրնար աչք պտտցնել թերթին կամ գրքին վրայ։

Վերցուցէք պատահական գիրք մը կամ թերթ մը, բացէք ծալքը եւ կարդացէք հանդիպած տողերը։ Այսպէս.

…«Առաջին պատճառը, վոր տարիներից ի վեր ալգիւլը և ճանաչվում պրոլետ գրականության զարգացմանը, դա վ.արդինավչչինան է, որ մինչեւ այժմ էլ գոյություն ունի…

…ՀԴԻ Ասոցիացիան, 1925 թվի վերջերին պատասխանելով ՀԴԻ «Նոյեմբեր» Միության դեկլարացիային ու պլատֆորմին, գրել էր «Խորհրդային Հայաստան»ում, վոր կուսակցութեան ու ՎԱՊԻ բանաձեւերի մեջ, վոչ մի տարբերություն չկա…»

«Մեր մոտ «պերեվալ» չկա, «կրուգ» չկա։ «Պերեվալ»ցիները եւ «կրուգ»ցիները դառնալու համար պրոլետպոէտները մ|ովթ|ունք թէ անուամներ չունին (Խորհրդ. Հայաստան 7 Օգոստոս)։

Ահա՛ ուրիշ գլուխ գործոց մըն ալ.

«Սկսած տարրական ճանրահաշվի կոմբինատորիկայից եւ դենը՝ ամբողջ կոտորակներ ֆունկսիոններ տեսակավորումը, հարակից հարցեր կարիք ունեն վորոշակի, հատուկ տերմինոլոգիայի։»

Գիւղացին եւ աշխատաւորին չեմ գիտեր, այլ գրագէտին ու մտաւորականին, թո՛ղ կարդան ու հասկնան այս հայերէն տառերով գրուած լեզուն։

Մեր բարեկամներէն մէկը, սրամտութեամբ մեզի կ'ըսէ թէ՝ «Ի՞նչ կը մտատանջուիք. աւելի լաւ, որ այդպիսի անհասկնալի լեզուով մը կը հրատարակուին թերթերն ու գիրք, երբ, այսպէսով մեր ժողովուրդը չի կրնար հասկնալ եւ անհաղորդ կը մնայ հրամցուած թոյնին»։

Կը մոռնան սակայն, որ այսօր մեր ժողովուրդը բարոյապէս ու հոգեպէս կը տուայտի մեր մաքուր լեզուի եւ գրականութեան պակասէն։ Կանգ կ'առնէ անոր յառաջդիմութիւնը։ Չի կրնար քալել ժամանակակից մարդկութեան հետ։

Աւելի սարսափելին։ Մորակի շաչիւնով այս անմարսելի յիմարութիւնները կը մտցնեն հայ դպրոցի սեմէն ներս եւ նոր սերունդի գլուխը կը լեցուի ցնդաբանութիւններով, կ'աղճատուի լեզուն կը փճանայ ամբողջապէս եկող սերունդը։

Ահա՛ թէ ուր կը հասնի հայանուն անամէջ, անմիտ ու ամբարտաւան ցնդաբաններուն հասցուցած անդարմանելի վնասը։

«Ողբա՛մ զքեզ Հայոց աշխարհ»։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ԸՍԱՄԻՆ ԵԿԱՆ

Պայքար, Ամերիկայի դաշնակ-վարներուն բերանը, որ մինչեւ այսօր լռութիւն կը փառաբանէր Հայաստանի վարիչները, յանդգնի՛ր է կարգ մը «դաշնակցական» դիտողութիւններ ընել անոնց հասցէին, արտասահմանեան կաակներու Հայաստան փոխադրութեան խնդրին առթիւ (13 Օգոստոս).

— «Բայց, եթէ գաղութները պարտաւոր են իրենց ուժերն ու միջոցները անվերապահ նուիրել հայրենաշինութեան գործին, նոյնքան պարզ ու յայտնի իրողութիւն է որ անոնց աջակցութիւնը, ի՛նչ չափերով որ ալ ըլլայ, չի կրնար, մեծ դեր մը կատարել ու թաւել երկրի պէտքերու։ Արտասահման գտնուող ազգային հաստատութիւններու ամբողջական գումարը, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնական ու մասնաւոր դրամագլուխը, Մելգոնեան նուիրատուութիւնը, Սանասարեանը, բոլոր կտակներն ու Հայրենակցական Միութիւններու պահեստի դրամներն ի միասին, 3—4 միլիոն տոլարէն անդին չեն անցնիր. իսկ բոլոր գաղութներ, որքան ալ յօժարակամ ըլլան, տարեկան քանի մը հարիւր հազար տոլարէ աւելի չեն կրնար գոյացնել օժանդակելու համար երկրի վերաշինութեան։

«Անշուշտ փափաքելի է որ Հայաստանի տնտեսական զարգացումը շուտով հասնի այնպիսի աստիճանի մը, որ արտաքին օժանդակութեան պէտք չմնայ։ Բայց, մինչեւ այդ ժամանակ, Հայաստան իրաւունք ունի Խորհրդային Միութեան ընդհանուր ելեւմտացոյցին Անդրկովկասի յատկացուած տարեկան գումարէն, ոչ թէ Վրաստանի ու Ատրպէյճանի հետ իր բնակչութեան համեմատութեամբ, այլ իր պէտքերուն չափով բաժին ստանալու։ Վրաստանի ու Ատրպէյճանի կողմէ տոսր դէմ առարկութիւնը ոչ հիմնաւոր եւ ոչ բանաւոր կրնայ ըլլալ։ Այդ երկու երկիրներ ալ շատ բան կը պարտին Կովկասի հայութեան։

«Թիֆլիսի ու Բագուի տնտեսական բարգաւաճումը մեծ մասամբ արդիւնք է Հայոց ձեռներէցութեան ու տարիներու աշխատութեան. եւ այդ երկու քաղաքներու մէջ միայն Հայերու պետականացուած հարստութիւնն ու ստացուածքը բազում միլիոններու կը հասնի եւ կրնայ քանի մը անգամ շինել Հայաստանը։ Հայաստանի վարիչները, եթէ զանազան նկատումներով յարմար չեն տեսներ այս մասին խնդիր յուզել, ինչո՞ւ գոնէ Հայաստանի պէտքերուն մասին չեն պնդեր, ու չեն ստիպեր որ թէ Մոսկուա եւ թէ Անդրկովկասեան Հանրապետութեան կեդր. Իշխանութիւնը նկատի ունենան զանոնք, տարեկան ելեւմտացոյցի պատրաստութեան եւ իւրաքանչիւր հանրապետութեան բաշխման պահուն։ Յետոյ, եթէ արտասահմանի մէջ կան ազգային հաստատութիւններ, նոյնքան կարեւոր ազգային գումարներ ու ստացուածք կան թէ Անդրկովկասի եւ թէ Ռուսիոյ մէջ, որոնք պետականացուած են։

«Ինչո՞ւ Հայաստանի մամուլն ու վարիչները ասոնց մասին օր մը չեն արտայայտուիր»։

Նո՞ր խելքի եկաք, կամ ուր կայի՞ք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՊԻՏԻ ԲԱԺՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՄԻՋԵՒ ?

Լոնտոնէն Օգոստ. 26 Թուականով կը հեռագրեն Շիքակօ Թրիպիւնի.—

Կը տեղեկանամ թէ իտալական կառավարութիւնը կատարելապէս տեղեակ էր եւ իր հաւանութիւնը տուած է այն կարգադրութիւններուն, զորս Գերմանները ըրին երկաթուղիներ շինելու համար Թուրքիոյ մէջ։ Իտալիա այդ գիծերը օգտակար կը գտնէ իրեն համար, երբ կատարէ իր ծրագրած յարձակումը Թուրքիոյ դէմ։

Կ'ըսուի թէ այս գործողութիւնը երկու ազգերուն միջեւ կնքուած գաղտնի համաձայնութեան մը մաս կը կազմէ։ Ասոր փոխարէն, Գերմանիա կ'ակնկալէ որ Իտալիա աջակցի իրեն, երբ քաղթային հոգատարութեան պահանջներ ներկայացնէ Թուրքիոյ հողերէն դուրս (արդեօք նե՞րս ըսել կ'ուզէ, խմբ.), եթէ Թուրքիա պիտի անհետանայ քարտէսէն։

Շատ նշանակալից կը նկատուի այն պարագան թէ իտալական բանակի երկաթուղիի ճարտարագէտներէն մեծ մաս մը գեռ նոր Իտալիա դարձաւ Գերմանիայէն, ուր գացած էր տեսնելու երկաթուղիի կազմած ծախող գերման գլխաւոր տուները։ Հոն մանրամասնօրէն անոնց ցոյց տրուած են Թուրքիա ղրկուած կազմածներու նմոյշները, անոնց գործածութեան լիակատար բացատրութիւններով։

Համայնավարները կը ձերբակալուին

Նախարարական խորհուրդը իր Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ Սաքքօ-Վանզէթթիի հարցին Ֆրանսայի համայնավարներուն կողմէ շահագործուելուն խնդրով։ Ներքին Նախարար Ալպէռ Սառոյի առաջարկով, որոշուեցաւ հետապնդել «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետ եւ երեսփոխան Վայեան-Քութիւրիէն, որ բուռն պայքար մը սկսած է Ամերիկեան Լեգէոնին դէմ։ Ինչպէս յայտնի է, ֆրանսական ճակատին վրայ կռուող ամերիկացի զինուորներու միութեան կողմէ արդէն պատուիրակութիւն մը եկած է եւ ուրիշներ ալ պիտի գան մեծ թիւով Սեպտեմբերի երկրորդ կիսուն։ Պաշտօնական հանդիսութեանց օր նշանակուած է Սեպտեմբեր 19-24։ Համայնավարները կը պատրաստուին խանգարել այդ հանդէսները, իբրեւ պատրուակ ցոյց տալով հեռագիր մը, որ կ'ըսէր թէ Ամերիկեան Լեգէոնէն պատուիրակութիւն մը կառավարիչ Ֆուլլըրի մօտ գացած է մահապատիժին գիշերը, թելադրելով չներելու։

Օտար ցուցարարները պիտի վտարուին

Նախարարական խորհուրդը զբաղեցաւ նաեւ օտար ցուցարարներու խնդրով։

Ներքին Նախարարը տեղեկութիւններ տուաւ թէ Փարիզի վերջին ցոյցերուն ընթացքին ձերբակալուածներուն մէջ բազմաթիւ օտարականներ կան։

Կառավարութիւնը որոշեց ի հարկին խմբովին արտաքսել խռովարար օտարականները։ Միւս կողմէ Սավուայի երեսփոխանը, Ֆալքոզ, որ յայտնի է օտարներու դէմ իր անցած տարուան պայքարով, մտադիր է խորհրդարանի վերամուտին հարցապնդել կառավարութիւնը այն միջոցներուն մասին, զորս անհրաժեշտ կը նկատէ «արգիլելու համար ասկէ վերջ փողոցներու ցոյցերը եւ մաքրելու համար երկիրը օտար անբաղձալի եւ հիւրընկալութեան անարժան տարրերէն»։

Նախարար Ալպէր Սարօ Նախարարական խորհուրդին մէջ յայտարարեց թէ պիտի աւելցուին ոստիկանական ուժերը, պիտի ստեղծուին հաղորդակցութեան նոր միջոցներ, աւելի արագօրէն ոստիկան հասցնելու համար անհրաժեշտ պարագաներուն։ Որոշուեցաւ վերջին ցոյցերուն մասնակցող օտարականները վտարել երկրէն, իբրեւ անբաղձալիներ։

Ցարձակում ամերիկ. ձիւպատոսարանի վրայ

Սաքքօ-Վանզէթթիի ցոյցերը կը շարունակուին դեռ աշխարհի զանազան կողմերը։ Փարիզի մէջ ձեռք առնուած խիստ միջոցներու շնորհիւ երկու օրէ ի վեր նոր դէպք չպատահեցաւ։ Շէրպուրկի մէջ 2000 բանուորներ Ուրբաթ իրիկուն միթինկ մը գումարեցին, քաղաքապետութեան արտօնութիւնով։ Միթինկէն վերջ «Էնթէրնասիօնալ»ը երգելով ուղղուեցան դէպի ամերիկեան հիւպատոսարանը։ Ճամբան ոստիկանները քարկոծեցին։ Հրշէջ զինուորներ եւ ժնդարմօթաձիգներ օգնութեան փութացին։ Ցուցարարները իրենց յարձակումները կրկնեցին մինչեւ գիշերուան ժամը 11։ Զոհ չկայ։

450 գաղթականներ ծովը թափուած ?

Հավանայի (Քուպա) ոստիկանութիւնը տեղեկագիր մը կը հրատարակէ խարդախ միջոցներով Միացեալ Նահանգները մտնող օտարականներու մասին։ Տեղեկագրին մէկ էջին վրայ կը պատմուի թէ Քուպայէն գաղտնի Ամերիկա մեկնած 800 օտարականներէն, մեծ մասամբ Ցոյներ եւ Լեհեր, կորսուած են 450 հոգի։

Քուպայի ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ այս դժբախտները պարզապէս ծով թափուած են շոգենաւերու նաւազներուն կողմէ, որոնք կը զբաղին այս տեսակ մաքսանենգութեամբ, առանելով հսկայ գումարներ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀԸ

Գրած էինք թէ Պոլսոյ կուսակալութիւնը հաստատած է Հայ Հոռմէականներու աշխարհական պատրիարք Յովհաննէս պէյի ընտրութիւնը։ Անցած կիրակի օր Պատրիարքարանին մէջ կարդացուեցաւ այս մասին եկած պաշտօնագիրը, Սիւլէյման Սամի պէյի ստորագրութեամբ եւ ուղղուած Ալիքսանեան պէյի։ Պաշտօնագիրը կ'ըսէ.

«Կառավարութիւնը տեղեկացած է թէ դուք կանոնական քուէարկութեամբ Հայ Կաթոլիկներու Պատրիարքական Տեղապահ ընտրուած էք»։

Պաշտօնագրին ընթերցումէն յետոյ, աշխարհական Պատրիարքը ոտքի ելլելով շնորհակալութիւն յայտնեց։ Յետոյ խօսք առաւ վարչութեան ատենապետ Պ. Մանուկ Մարիկեան, եւ Թուրքերէն ճառով մը յայտնեց թէ այս փաստաթուղթը յաղթանակն է լուսաւորեալ դասին մղած պայքարին։ «Մեր այս վճռական յաջողութիւնը կը պարտինք հանրապետական վարչաձեւին եւ անոր հիմնադիր մեր ազատարար նագի փաշային (բուռն ծափեր)։ Մեր համայնքը, որ միշտ հաստատած է իր կապը Թուրքին եւ Թուրք հայրենիքին հետ, այսուհետեւ աւելի սիրով պիտի փարի կառավարութեան։»

Յետոյ յոյս յայտնեց որ իրենց պիտի գործակցին բոլոր անոնք, որ տարակոյս ունէին իրենց յաջողութեան վրայ։

ԱՆՏԱՌԻ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վառի շրջանին անտառի հրդեհները կը շարունակուին։ Ճիլալոնի բանակատեղիին մօտ քիւժի անտառները իւղի պէս կ'այրին։ Լէ Միլնեսի, Փիւժ-Սա՛Լինեան… բոցերու մէջ են։ Սաստիկ հովէն՝ բոցեր կը թռչին ու կը յափին։ Շիլալոնի շրջանը մոխիրի դաշտի մը վերածուած է։ Նիսէն ճամբայ ելաւ ժնդարմօթաձիգներու զօրախումբը, օգնութեան համար. սակայն ոչինչ կրցաւ ընել։ Արդէն, կը կասկածին որ հրդեհը արդիւնք է հրայանաձգութեան կամ ժնդարմօթաձգութեան փորձերու։

Միւս կողմէ կը թուի թէ անուշադրութեան հետեւանք են.

Հրդեհին այն թեւը, որ կը խաղայ դէպի Թուլոն, դժոխային մոլեգնութեամբ կը բոցավառի Քասթէլլէի, Քիւժի, Սէյրէսթի. Սինեի շրջաններուն վրայ։ Թուլոն-Մարսէյլ գիծը փակուած է բոցերով։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱԾԸ

Շամոնիքս—Մոնթէնվէր երկաթուղիի գիծին արկածին ընթացքին սպաննուողներու ընդհ. թիւը կը հասնի 22ի, վիրաւորներունը՝ 40ի։ Արկածէն քիչ վերջ կը հասնէր երկրորդ շոգեկառքը, որ ապահովաբար պիտի ենթարկուէր նման ծանր արկածի մը, եթէ կին մը, հակառակ մառախուղին եւ թանձր ձիւնին որ կը տեղար, չհասնէր գիծին վրայ ու նշան չտար։

100 ՀՈԳԻՆՈՑ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ամերիկացիները ձեռնարկած են շինել հսկայ օդանաւ մը, որ 100 ճամբորդ պիտի կրնայ փոխադրել։ Պիտի կշռէ 100,000 լիպրա եւ 100 ոտք երկայնութիւն պիտի ունենայ. Թեւերուն երկայնքը պիտի ըլլայ 200 ոտք։ Վեց օդանաւորդներ պիտի վարեն զայն եւ ժամը 105 մղոն պիտի կրնայ կտրել։ Ճամբորդները երկու կէտի վրայ պիտի բաժնուին եւ ճամբորդութեան ընթացքին պիտի կրնան ճաշել, շարժական սեղաններու վրայ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Աշխատաւորական կուսակցութեան 27րդ տարեկան համաժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 3ին Պլէքփուլի մէջ։ Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ շահեկան բանաձեւեր կը պարունակէ օրակարգը։ Պահպանողական շրջանակները որոնց համար գրեթէ երգիծանքի նիւթ են ընկերվարականներու ծայրայեղ պահանջները — որովհետեւ գաղտնիք չէ իրենց համար անոնց քաղաքական ուժն ու հմայքը - դիտել կուտան որ ժամանակի վատնում է յեղափոխական «վարդագոյն» ծրագիրներ որոճալ՝ փրկելու համար ճակատագիրը ժողովուրդի մը, որուն դրօշը կը ծածանի ծովերուն ու ցամաքներուն վրայ շնորհիւ քաղքենի դրամատիրական այն պայմաններուն, զորս ինքն իր համար ստեղծեր է դարերու ընթացքին։ Անգլիոյ քաղաքական ու ընկերային պայմանները, կ'ըսէ լրագրող մը, չեն կրնար ազդուիլ յեղափոխական քարոզներով։

Ներկայ վարչական ու ելմտական կարգուսարքին մէջ արմատական բարենորոգումներ կ'առաջարկեն օրակարգին քանի մը բանաձեւերը, որոնք շատ զգոյշ եւ դիւանագիտական ոճով խմբագրուած են, անշուշտ չխրտչեցնելու համար աջակողմեան տարրերը։ «Դրամագլուխի տուրքը» որուն մասին կը սաստկին ընկերվարականները 1918էն ի վեր, կրած է շարք մը սրբագրութիւններ, որովհետեւ վերջին քանի մը տարիներու փորձառութիւնը ցուցուց, որ հնարաւորութիւն չկայ տակաւին իրագործելու այդ ծրագիրը իր սկզբնական ձեւին մէջ։ Այնպէս որ փոխանակ դրամագլուխը տուրքի ենթարկելու, կ'առաջարկուի հետզհետէ սակ մը գանձել (իւրաքանչիւր ոսկիէն 2 շիլին) անոնցմէ, որոնք իրենց օրուան աշխատանքի փոխարէնէն զատ ունին տարեկան 500 սթերլինէն աւելի յաւելուածական եկամուտ մը, օրինակ կալուածներէ, արժեթուղթերէ եւլն։ Յիշեմ անմիջապէս որ այս նոր տուրքը կապ չունի այն եկամուտի տուրքին, (Income Tax), հետ, որ գործադրութեան մէջ է Անգլիոյ։ Այսպիսով Աշխատաւորականները կը հաշուեն որ տարեկան մօտ 85 միլիոն սթերլինի գումար մը կ'ապահովուի պետական գանձին համար. այս գումարը կրնայ հասնիլ, կ'ըսեն անոնք, 100 միլիոնի, եթէ հաշուի առնեն նաեւ մահատուրքը (Death duty)։ Ի՞նչ պիտի ընեն այս գումարով. մէկ մասը պիտի յատկացնեն պետութեան պարտքերու վճարման, ուրիշ պիտի թեթեւցնեն բեռը աշխատաւոր դասակարգին որ կքած է տուրքերու ծանրութեան տակ, իսկ միւս մասը պիտի յատկացնեն հանրային պէտքերուն, այսինքն նոյն ճնշուած բազմութիւններու ընկերային պայմաններու բարելաւման։

Պահպանողական ծանօթ անձնաւորութիւն մը կը բացատրէ որ «յաւելուածական» եկամուտները տուրքի ենթարկել կը նշանակէ մեղմել խնայելու ձգտումը միջակ դասակարգին մօտ։ Անգլիոյ բնակչութեան մէկ երրորդը կը պատկանի 40 միլիոն ժողովուրդի, իսկ մնացեալ երկու երրորդին տէրն է բնակչութեան միւս մասը։ Ուրիշ օրկան մը կը յիշէ որ տասնեակ միլիոններու կը հասնի գումարը այն խնայողութիւններուն, զորս միջակ դասակարգը կրցած է «մէկ կողմ դնել» շնորհիւ երկրին նպաստաւոր պայմաններուն։ Աւելի շահեկան թիւեր կը հաղորդեն դրամատուները։ Անգլիոյ հինգ խոշոր դրամատուններուն մօտ (The Big Five) (*) 1907 թուականին պահ գրուած էին միայն 647,890 միլիոն սթերլին, մինչդեռ ներկայ տարուան մէջ այս գումարը բարձրացած է 1,848,174,000ի։ 1920ին այդ «Հինգ Մեծեր»ը ունէին 6158 մասնաճիւղ, իսկ այսօր ունին 7735։ Բնականաբար դրամատուններու մօտ պահ դրուած գումարները միայն խնայողութեան արդիւնք չեն, սակայն դիտել կը տրուի որ պատկառելի թիւի մը կը հասնի խնայուած ոսկիներու համրանքը։ Այս երեւոյթը, կ'ըսեն կարգ մը թերթեր, բաւական պերճախօս է՝ գաղափար կազմել տալու համար որ հասարակ աշխատաւորը՝ բանուոր, արհեստաւոր կամ խանութպան, կը վայելէ դրամատիրական կարգուսարքի մը բարիքները եւ երկրին արդիւնաբերութիւնը վտանգուած չէ այն իմաստով ինչպէս ընկերվարականները կ'ըմբռնեն։

Ինչ կը վերաբերի առաջարկուած նոր տուրքին շնորհիւ պարտքերը վճարելու կամ հանրային պէտքերը գոհացնելու հարցին, պահպանողականները կը յիշեն որ առնուազն 200 միլիոն սթերլին անհրաժեշտ է իրականացնելու համար այն ընկերային բարենորոգումները, որոնց մասին կը խօսին աշխատաւորականները հայցա պարտքերը։ Տարեկան 304 միլիոն յատկացուած է ներկայ ելմտացոյցին մէջ (1927-1928) ներքին եւ արտաքին պարտքերու վճարումին համար. օրական 100,000 սթերլին կը վճարուի միայն Ամերիկայի իբրեւ պատերազմական պարտք։

Մէկ խօսքով, համաձայն ծանօթ տնտեսագէտներու հաշիւներուն, Աշխատաւորականներու ելմտական ծրագիրները տրամաբանական հիմ չունին։ Ժողովուրդին բարօրութեան առաջին պայմանն է արդիւնաբերութեան միջոցներու զարգացումը այն ձեւով որով յառաջ տարուած է ան մինչեւ հիմա. իսկ այդ զարգացումը իր բնականոն ընթացքին ձգելու համար պէտք է հրաժարիլ անիրագործելի ծրագիրներէ, որովհետեւ անհնար է իմաստակ քարոզներով կառավարել միլիոններու հանդոյց հարստութիւնները։

Օրակարգի միւս բանաձեւերը աւելի ընկերվարական են իրենց ոգիով։ Բանաձեւ մը,— զոր ստորագրած է նաեւ Լոնտոնի համայնքապետը,— կ'առաջարկէ «անմիջապէս եւ ամբողջովին ջնջել բրիտանական տիրապետութիւնը օտար գաղթավայրերու վրայ, որովհետեւ ընկերվարութիւնը չպիտի կարենայ յաղթանակել դրամատիրական իրաւակարգին, որքան ատեն որ քաղքենի - դրամատէրերը ի վիճակի են շահագործելու կայսրութեան բովանդակ աշխատաւորութիւնը»։ Աւելի որոշ ըսելով փոխարինել ներկայ միապետական վարչաձեւը հանրապետական վարչաձեւով եւ իրականացնել ազգերու ինքնորոշման սկզբունքը։ Հարցը չափազանց կարեւոր ըլլալով, բանաձեւը կ'առաջարկէ մասնաւոր տեղեկագիր մը պատրաստել յաջորդ տարուան համաժողովին համար։

Ուրիշ բանաձեւ մը կ'առաջարկէ չտօնել Զինադադարի տարեդարձը, որովհետեւ Նոյեմբեր 11ի օրը ատելութիւն եւ կիրք կ'արթնցնէ ժողովուրդներու մօտ եւ անոր վերյիշումը բարիք մը չէ աշխատաւոր բազմութիւններուն համար։

Համաժողովը պիտի զբաղի նաեւ շարք մը կազմակերպական խնդիրներով. պիտի որոշուի, օրինակ, կուսակցութենէն վտարել բոլոր այն Աշխատաւորականները, որոնք կ'աշխատակցին քաղքենի թերթերուն։ Գալով երեսփոխանական թեկնածութեան եւ պետական պաշտօնավարութեան համաժողովին պիտի առաջարկուի որոշել «որ ապագայ ընկերվարական դահլիճին մասնակցելու իրաւունք ունենան միայն անոնք, որ կուսակցութեան շարքերուն մէջ եղած են առնուազն հինգ տարի։ Կուսակցութիւնը պիտի աշխատի ապահովել իւրաքանչիւր աշխատաւորական թեկնածուի 150 սթերլինի կանխավճարը, առանց որու կարելի չէ, համաձայն ընտրական օրէնքին, ցանկին մէջ արձանագրել թեկնածուի մը անունը։

Այս բոլորէն յետոյ, համաժողովը խորհրդակցութեան նիւթ պիտի դարձնէ Աշխատաւորական կուսակցութեան և Անկախ Աշխատաւորականներու միացման հարցը։ Երկու խմբակցութիւններու միութիւնը կենսական նշանակութիւն ունի անգլիական ընկերվարութեան համար։ Խորհրդարանէն ներս առաջին անգամ մուտք գործած են Անկախները, և Մաքտոնըլտ ու Սնօտըն այդ հատուածին ներկայացուցիչներն էին, թէեւ հիմա գործօն մասնակցութիւն չունին անոնց հետ։ Անկախները որոնց նշանախօսքն է «Ընկերվարութիւն մեր օրերուն», անջատ մէկ հատուածն է Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութեան. ունի 30,000 անդամ եւ նիւթական պատկառելի հասոյթներ։ Գլխաւոր տարբերութիւնը այս երկու խմբակցութիւններու միջեւ հոն է, որ Մաքտոնըլտի ներկայ հետեւորդները աւելի չափաւոր են եւ աւելի «պուրժուա», ինչպէս կը կոչեն իր գաղափարական հակառակորդները։

Հետաքրքիր է տեսնել թէ ինչ վերաբերում ցոյց պիտի տայ համաժողովը այս առաջարկներուն հանդէպ. ժողովին արդիւնքը պիտի պարզէ աշխատաւորականներու իրական կացութիւնը։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) Midland Bank, Lloyd Bank, Barclays Bank, National Provincial Bank, Westminster Bank

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի [illegible]

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

Վ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ

Չորս գեղատիպ տետրակներ.— ա) «Հայկական պարեր», բ) «Նոր երգեր», գ) «Հոգիի յօյսեր» եւ դ) «Գեղջկական երգեր»։

Հեղինակը՝ երիտասարդ արուեստագէտ մը, սանը Կոմիտաս վարդապետին։

*

Գործ — երկու ժողովուրդ, որոնք, երկիւղած ու բանաստեղծ, կ'երգեն իրենց սիրտէն։ Մէկը մեծ ժողովուրդը, պատմութեան կոչած «Հայոց ժողովուրդը», հաւատն ու հարուստ ցորենի ծով դաշտի մը նման, ուր աչքդ կը գլորի ու չի՛ կենար. միւսը՝ փոքրիկ ժողովուրդը, պատկերին անդին փոփոխ անհատուորուած ու «չոկուած», ուր աչքդ կը գտնէ մարդիկը եւ կը կենայ։

Չորս տետրակները կը պարունակեն, ուրեմն, բուն հայ ժողովուրդը եւ անոր ոգիին վրայ կանգնած հայ քերթողներուն տաղերը։

Նախ. մեր ժողովուրդը, մեծ երգիչը, երգը ժառանգած է իր պատմութենէն։ Կոմիտաս վարդապետ, ծանօթ՝ այդ հարուստ հունձքին, որբազան բուրմն եղաւ ցեղային երաժշտութեան։ Թէ որքա՛ն նուիրական էր Կոմիտասի կատարած պաշտօնը, տակաւ կը հաստատեն տարիներն ալ։ [illegible] երաժշտագէտ փրոֆեսորը, Հարտման, մեր ժողովրդական երաժիշտին նուիրած դասախօսութեան ընթացքին, կը յայտարարէ. «Հայ ժողովրդական երգը Կոմիտաս վարդապետի մէջ ճանչցաւ ու գտաւ իր ամէնէն մեծ վարպետը։ Ան որ նախանձախնդիր է հայ երաժշտութեան զարգացման, ան պէտք է նախ լրջօրէն ուսումնասիրէ ու հասկնայ Կոմիտասը, յետոյ ստեղծագործէ»։ Կարելի է ըսել որ մեր ժողովուրդը եւ Կոմիտաս միացած են, մէկ արձան մը կը կազմեն։

Կոմիտասի ճամբէն, ուխտաւորութեան մը համար դէպի հայ ժողովուրդը, այսօր շատե՛ր սկսած են թափօրներ կազմել Կովկասի մէջ Ս. Կուշնարեան, Սպենդիարեան եւ ուրիշներ իրենց կը հաւաքեն ժողովուրդէն։ Հայաստանի մէջ երաժշտական տաղանդաւոր ուժեր ունինք, որոնք կ'ըմբռնեն թէ ի՛նչ մեծ դեր ունի մեր երաժշտութիւնը Արեւելքի դուռներուն վրայ, երաժշտութիւն մը, որ ամբողջովին չէ ուսումնասիրուած։ Ու, թէեւ ուշ, խանդավառ աշխատանք մը կայ հայ ժողովուրդին երգը հաւաքելու, ուսումնասիրելու եւ զարգացնելու։

Արգին Թրքահայաստանի իր բունէն հալածուած հսկայ ժողովուրդ մը կայ, ցա՛ն ու ցիր աշխարհի չորս կողմը։ Այդ ժողովուրդը ի՛նչ երգեր ունի, որոնք պիտի կորսուին շուտով։ Ո՞վ պիտի հաւաքէ պարերգներն ու սիրերգները, թանկագին եղանակները, որ կը մեռնին դժբախտ չքմներու վրայ։ «Յառաջ», այս երիտասարդ օրաթերթը, որ գործով կը նայի հայ երգին ու տաղին, վերջերս փորձ մը կ'ընէ հաւաքելու խօսքերը ժողովրդական երգերուն Հայոց եղանակներ։ Այս ցաւին մէջ, ի՜նչ սփոփիչ է, ի՜նչ մխիթարական է աշխատանքը, զոր կը կատարէ երիտասարդ արուեստագէտը Վ. Սրուանձտեանց։

Եւ սակայն, հայ երգին կորուստին վախէն զատ, կայ նաեւ ուրիշ ցաւ մը։ Օտար ափերու վրայ, օտար հայրենիքներու մէջ, մեր ականջները հետզհետէ պիտի ամուսնանան օտար ձայներու հետ, եւ, դժբախտութեամբ, միայն օտար երգեր պիտի գտնեն մեր շրթներուն վրայ։ Մեր ժողովուրդը հետզհետէ այլեւս չպիտի ստեղծագործէ, այլ պիտի երգէ այն երգը, որ կը տրուի։ Ժամանակէ մը ի վեր գաղթուած մեր ժողովուրդը համր է, ու չերգեր, վա՛յ այն ժողովուրդին, որ չերգեր։

Մեծ է աշխատանքը երգահան Վ. Սրուանձտեանցի, որ հայկական երգեր կը բերէ հայ օբորոքին դաշնակին համար։ Նշմարուած եմ որ, աշխարհագրական հայրենիքէն զատ, կայ նաեւ հոգիի հայրենիքը։ Պարուրեցէք ձեր հոգին իր հարազատ երգովը ու արուեստովը, եւ նետեցէք որ ափերուն վրայ, որ կ'ուզէք։ Հոգին կը մնայ հարազատ։ Ուրեմն, թող չյանք որ մեր հոգին մեռնի վանդի, երբ հոգին մեռաւ, ի՛նչ փոյթ պատմական հայրենիքը։

Ու ես կը բանաձեւեմ իմ պահանջը որ փափաքն է երգահան Սրուանձտեանցի, —հաւաքել հայ երգերը, դաշնաւորել եւ տարածել զայն թափառական ժողովուրդին մէջ։ Երգահան Սրուանձտեանց հասկցած է իր վարպետին Կոմիտասի կտակը եւ կուտայ գործ մը, որ սփոփիչ է։

Երկրորդ գիծը՝ այդ գործին մէջ — երգի վերածել ու ժողովուրդին մէջ զրուցել տաղերը մեր քերթողներուն։ Դժբախտ է այն ժողովուրդը, որ կապը կը կտրէ իր բանաստեղծէն ու արուեստագէտէն։ Եթէ ժողովուրդը չի կարդար, պէտք է երգէ այն քաղձանքները, որ իր հարազատները ձեւաւորեր են։ Սովորաբար հին բանաստեղծներն են միայն, որ երգի վերածուած են։ Երգահան Վ. Սրուանձտեանց ձեռնարկած է երգի վերածել նորերն ալ։ Պէտք է ժողովուրդը ճանչնայ ու սիրէ իր նոր բանաստեղծները, ուրեմն պէտք է անոր շրթներուն տալ. Նոր համերը, նոր օրերու մեղրին քաղցրութիւնը։ Երէկուան երգերը երէկուան քաղձանքներն էին, այսօրուան երգը ուրիշ քաղձանքներ ունի։

Ու վա՜յ այն հայ աղջկան, որ չի գիտեր հայկական պար մը դաշնակահարել, ու վա՜յ այն հայ երիտասարդին, որ չի գիտեր հայկական երգ մը կանչել։

* *

Ես ցոյց տուի Վ. Սրուանձտեանցի ձեռնարկած գործին կարեւորութիւնը։ Մասնագէտներուն կը մնայ խօսիլ տետրակներուն բովանդակութեան եւ հեղինակին արուեստին մասին։ Հայ պարերը տետրակը կը պարունակէ վեց պարեր, գրուած դաշնակի համար. Հոն աչքի կը զարնեն Ցրէնկի պարը, Շուրջպարը, Փափուրին։ Նոր երգեր տետրակին մէջ «Ուշ գիշերին» (Ա. Իսահակեան), «Հայրենի գարուն» (Հայրապետեան), «Ալ Հայաստան» (Մ. Պէշիկթաշլեան)։ Հոգիի ձայներ տետրակին մէջ Հ. Շէմսի տաղերէն «Ընդարձ երջանկութիւն», «Վշտի ծիծաղ», «Գարուն», «Հսկում» (Ամբերդ), «Ռոմանս» եւ «Վարդեր»։ Գեղջուկ երգեր տետրակին մէջ «Շողեր», «Երեւան բաղ եմ արել», «Սարէն եկաւ» եւ «Գինի լից»։

. .

Վ. Սրուանձտեանց Կոմիտասի շունչին տակ բացուելէ յետոյ աշակերտած է Փարիզի Մէզ Լը Նորմանի եւ Պերլինի Ազգային Երաժշտանոցին մէջ Վ. Իւնէկէ Քլաթէի եւ Արթուր Վ. Իլէերի։ Մեծ վարպետներուն շունչովը հասունցած, այժմ նուիրուած է compositionի։ Ասոնք նօթեր են, որ կը պահեն մեր հաւատքը իր տաղանդին մասին։ Պետ երիտասարդ, իրմէ շատ բան կարելի է սպասել։ Երբ մանաւանդ դաշտ մը կայ լայն ու ընդարձակ, որ մշակին կը սպասէ։ Ուսուցիչս կը պատմէր թէ գերման ուսանող ընկերները ցաւելով կը գանգատէին իրեն որ գերման հայրենիքին մէջ ամէն բան կատարուած է, եւ ոչինչ կայ ընելիք նոր սերունդին համար, մինչդեռ հայ մշակոյթին համար ինչե՛ր կան իբրեւ աշխատութեան անմշակ նիւթ։

Իսկապէս, թէեւ տխուր ժամերու մէջ հասանք ու ժամեցանք, սակայն, երիտասարդնե՛ր, դաշտը շատ լայն է մեր առջեւ։ Աշխատանքի՛։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳԻՇԵՐԸ

Երկնքի սփռոցը, գինով շաղաղւած,
Փռւել է մթին ծառերի վրայ։
Անտակ գաւաթը սպիտակ լուսնի
Վառւում է, այրւում շրթերիս վրայ։
Դիտում եմ գինեթաւծ, հարբած եմ, հարբած —
Կանաչ անտառի սեւ ուրւագծով,
Եղող ծովերի կրքոտ փարումով.
Հարբած եմ հոգուս հազար ծալքերով։
Կանգնած եմ մենակ ու լսում եմ լուռ,
Իմ գարուն կեանքի զարկը համաչափ։
Ա՜խ, ինչպէս խորն է երկինքը այսօր,
Ու որքան լի է սիրտս լուսնաշող։
Ցսպել եմ հոգուս ծփանքներն խելառ,
Սանձել եմ ձիուս,—
Մատերս խառնել ոսկեծամ բաշին,
Գլուխս փարել հրեղէն գլխին,
Քշում եմ հեռո՜ւ — դաշտերը խաղաղ,
Թողնելով հոգուս՝ անտառի եզրին։

Շավիլ ԼԱՍ

ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Թիֆլիսի նկարչական տան ուսուցչապետ Մոսէ Ցոյիզէ այս ամառ Պիզաւ գիւղին մէջ կազմակերպած էր շարժուն նկարչական ցուցահանդէս մը որ պիտի փոխադրուի գիւղէ գիւղ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳ

ՊԱՐԵՐԳ

ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՇՐՋԱՆԷՆ

Էջայ պաղչան ըմմէն մ[illegible]
հաւ[illegible]
Վ.ալըդը բացուեր ըռահմ[illegible]
[illegible]
Էրնէկ ան աչերուն նազ[illegible]
[illegible]
Ջեւքը ձեռքին տուեր [illegible]
հաւ[illegible]
Պաղչայիս բոլոր վարդ [illegible]
[illegible]
Ապառաժ եմ կըլըեր [illegible]
վ[illegible]
Ես ալ իմ սիրական նազ[illegible]
[illegible]
Անոր համար կը պտտիմ [illegible]
ու [illegible]
Դիշեր ցորեկ ցիւ չե[illegible]
[illegible]
Գլուխս բարձ դնեմ ու գ[illegible]
[illegible]
Հիրամ ըլլի իմ կերամս [illegible]
Ուրիշին չեմ, չեմ [illegible]
[illegible]
Ջորեպան, Թող Թափի [illegible]
[illegible]
Ըմմէնուն եարն ուգայ [illegible]
[illegible]
Էջեր եմ կարմունջը նայ[illegible]
[illegible]
Խփեմ ու աչերս Թափեմ [illegible]
[illegible]
Պիլպիլն ալ կու կանչէ [illegible]
պտղի[illegible]
Մէյմ'ալ չի գար խապար [illegible]
նամ [illegible]
Անու'նկ իմ կարօտցեր [illegible]
նարի [illegible]

Հաւաքեց՝ Մ. Տէր Փ[illegible]

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱ[illegible]

1828—1928

Թատրոնը Հայոց մէջ [illegible] թիւն ունէր հին եւ միջին [illegible] րերուն, ինչպէս կը վկա[illegible] տարիները։ 17 18րդ. դար[illegible] հնաւոր գաղութներու մէ[illegible] յիրը տուած են Ներկայ[illegible] ներ։ Բայց ժամանակակից թատրոնը կը սկսի անցեա[illegible] րու առաջին կէսին, երբ 18[illegible] Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած կական ներկայացումներ [illegible] Իզմիր, Տրապիզոն։

Այդ տարի, Պոլ.-Փամփու[illegible] ճեան վարժարանին մէջ. ձրագոյն դասարաններու կերտութեան կողմէ եւ [illegible] նի ուսուցիչ Գրիգոր. Փէշ[illegible] ճեանի ղեկավարութեամբ կայացումներ տրուեցան։

Ուրեմն, 1928ին կը [illegible] Թրքահայ Թատրոնին [illegible] ամեակը։ Նոյն ատեն կը [illegible] նայ նաեւ ռուսահայ [illegible] նին 70ամեակը, [illegible] կովկասահայ թատրոնը կը [illegible] 1858ին, Թիֆլիսի [illegible] կուսայի մէջ տրուած ներկ[illegible] ցումներով։ Ալեքսանդր[illegible] մէջ՝ 1862ին, Երեւանի [illegible] 1865ին։

Այս առթիւ, «Գեղարուե[illegible] խմբագիր Գ. Լեւոնեան [illegible] Հայաստանի մէջ յոդուա[illegible] գրելով կ'առաջարկէ զայ[illegible] մեծ շուքով տօնել հայ[illegible] թատրոնին հարիւրամեակ[illegible]

ՔՐԴԱՂ.

ԴԻՒԱՆԱԿԱՆ

Դարձեալ Մկօն է, լուսնկր-
...ամբերկ ջան,
...Այսօրուայ օր մեռաւ Պրոլետ
...Լորու ջոջուր Օհանը։
...տ մեզ թէ ինչ պատահեցաւ
...ջահանկ յեղկեղական ...
...Տ. Ցոլյան ... է ...
...ու ուզում է մեռնել ինք
...աւելով թէ նա պաշտպա-
...ման է իրանց ազանդին։
...երեկոյ, բայց անց՝ ներս է վա-
...Սէնի Բոլշատեանը եւ
... մեռեալի դիակը,
... թէ նա կաթոլիկ է եղել։
...ինչ լոյսը, անց՝ ճամփում է
... Աբրահամը եւ ուզում
... ինք վերցնել տանիլ,
... թէ նա վաղուց բողոքա-
... է եղել։
... ժամ վերջ, դրան առջեւ
... մի ցէր Զաքարը, ա-
... թէ նա լուսաւորչական
... դար զաւակ է եղել։
... վէճ ու շամաթա։
... ժամ վերջ սոուգւեց
... ջոջուր Օհանը ծնուել
... 1882ին լուսաւորչական, 1921ին
... է բողոքական, 1925ին մեր-
... է կաթոլիկ, 1926ին էլ
... է «Այստ Թեկե-
...» նոյն ժամանակ յան-
... աղօթս էջը գումբոյ։
... խօսեց ու ասաց.
— ... մեռեալը իմ եղբայրը
1927ին էլ չինեց Պրոլետար
... էր պաշտում։ Ասում են
... չէր ...ում։
... պրոլետար էր եւ
... է։
... վերջ թողեցին ... չուաքներից։
Չիմի, վարդիկ ջան, Տ. Զաքար
... վաղուց մեռած
ջոջուրի դիակից՝ իսկ Տ. Ցոլյան,
... պատուելի Աբրահամը
... պրոլետար էշը, դիմում են օ-
... որ բոլորի վրայ նայում
... ամբոխի աչքով »

ԸՆԿԵՐ ՎԱՂՐԻԿ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՍԵՂՄՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԿԱՐԿԱՆԴԱԿԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

Անգլօ-խորհրդային յարաբերութիւններու խզումը արդէն սկսած է ազդել խորհրդային անտեսութեան զարգացման վրայ։ Հակառակ պաշտօնական յառաջադիմութեան, խոշոր սեղմումներ ու կրճատումներ կը կատարուին պետական. եւլն. մասերուն մէջ՝ հարուածելով, ամէնէն առաջ, պետական արդիւնաբերութիւնն ու անտեսութիւնը։

Նմոյշի համար առնենք Անդրկովկասեան հանրապետութեան կազմած նախահաշիւը 1927—28 տարուան ,անտեսութեան հիմնական ծախքերուն մասին։

Սկիզբէն այդ նպատակով որոշուած էր յատկացնել 198 միլիոն 204 հազար րուբլի։ Սակայն, արտաքին բարդութիւնները եւ «պատերազմի սպառնալիքը» հարկադրեցին այդ գումարը իջեցնել 172 միլիոն 500 հազար րուբլիի։ 26 միլիոն րուբլիի խոշոր գումարի մը կրճատումը, անկասկած, զգալի հարուած մըն է, որ կը հասցուի Անդրկովկասի ժողովրդական անտեսութեան առանց այն ալ փոքր մարմինին։

Այս կրճատումներուն առթիւ Անդրկովկասեան Էլեկտրական գործավար Հուշկինովը յայտարարած է, թէ «Խորհրդ. Միութեան պիւտճէի աճումը 1927—28ի ընթացքին պիտի ըլլայ անհամեմատ աւելի քիչ, քան 1926—27ին, արդիւնաբերութեան համար եկող տարի պիտի յատկացուի աւելի պակաս միջոց, քան ներկայ տարուան մէջ... Անդրկովկասեան պիւտճէի աճումը նախատեսուած է անհամեմատ աւելի քիչ, քան անցեալ տարի։ Անդրկովկասեան պիւտճէի աճման թափը յետ կը մնայ դաշնակից հանրապետութիւններու պիւտճէներու ընդհանուր աճումէն»։ («Զ. Վոստոկ», 28. Յուլիս)։

Սակայն, Անդրկովկասին յատկացուած այս կրճատուած գումարներն ալ կը բաժնուին անարդար կերպով. մէկին կը տրուի շատ, միւսին քիչ, չես հասկնար ինչ սկզբունքով։

Այսպէս, վերոյիշեալ 172 միլիոն 500.000 րուբլին Անդրկովկասեան հանրապետութիւններու միջեւ բաժնուած է հետեւեալ ձեւով.

Ելեկտրականացման յատկացուած է Ռիոնի կայանին (Վրաստան), 4.2 միլիոն րուբլի, Ձորագէսին (Հայաստան) 2 միլիոն, Թարթառին (Ազրբէջան) 5 միլիոն։ Տեղական բնոյթ կրող կայաններուն — Ազրբէջանին 1.377.000, Հայաստանին 1 միլիոն 585.000, Վրաստանին՝ 2.740.000։ Գիւղական կայաններու —Ազրբէջանին 400.000, Հայաստանին՝ 100.000, Վրաստանին՝ 200.000 րուբլի։

Երկաթուղային շինարարութեան յատկացուած է — Բաքու-Ջուլֆա գծին (Ազրբէջան) 6 միլիոն րուբլի, Սեւ ծովեան՝ 6 միլիոն, Դաշմար. Աղստաֆա-Դիլիջան եւ Եւլախ-Ստեփանակերտ (Ազրբէջան եւ Հայաստան միասին)՝ 2 միլիոն։ Հասարակ ճամբաներուն յատկացուած է 6 միլիոն 234.000 րուբլի, նաւահանգիստներուն (մեծ մասը Վրաստանին)՝ 2.143.000։

Արդիւնաբերութեան յատկացումները — Վրաստանին՝ 8.035.000 րուբլի, Ազրբէջանին՝ 7.895.000, Հայաստանին՝ 5,000.000։

Այս թիւերը տակաւին վերջնական չեն եւ կրնան փոփոխուիլ այս կամ այն ուղղութեամբ։ Ամէն պարագայի տակ, անոնք միանգամայն պերճախօս կերպով բացը կուտան, թէ ո՛վ ի՛նչ համեմատութեամբ կը ստանայ։ Ամէն տեղ ամէնէն շատ ստացողը Վրաստանն է, թէեւ Անդրկովկասեան երեք հանրապետութիւններէն ամէնէն բարեհաջողն ու հարուստն ալ Վրաստանն է։ Մինչ փոքրիկ, աղքատ, կիսաւեր ու սակաւահող Հայաստանին կը հասնին փշրանքներ։

Թէ վրացի համայնավարները ի՛նչ ճարպիկութեամբ ինչպիսի բիզնէս պատառներ կը փրցնեն խորհրդային կարկանդակէն, ցոյց կուտան նաեւ հետեւեալ պաշտօնական թիւերը։

1927 28 տնտեսական տարուան ընթացքին, բստ Վրաստանի Ժող. Տնտես. Խորհուրդի դիւանի անդամ Սահակեանի յայտարարութեան, Վրաստանի արդիւնաբերութեան զարգացման համար եղած են հետեւեալ յատկացումները. Սիմանի գործարանին՝ 1 միլիոն րուբլի, Թիֆլիսի մահուդի գործարանի ատարածման՝ 1,700,000, նոյն գործարանին բանուորներ պատրաստելու համար՝ 150,000, Գարիթի գործարանի ատարածման՝ 190.000, Գլրայ գետի աղօրաբաններ՝ 370.000, կաշեգործարաններուն՝ 100.000, մետաքսագործարաններու մէջ 168 նոր լուացարաններ գնելու՝ 400 հազար, մասգործարաններու՝ 700.000, առաջքի Թբքատին՝ 1.100.000, լեռնա-քիմիական արդիւնաբերութեան՝ 141,000, Թիֆլիսպոլիի ամրացումներուն՝ 500.000, Թքվարչելիի քարածուխի հետախուզութեան՝ 200 հազար, Մռաազիրբարի շրջանաու դրամագլխի աճման՝ 175 հազար, երկրաբանական հետազօտութիւններու՝ 106.000, Կոբիի մէջ պահածոյի հիմնարկութեան՝ 664,000, աղիւսի գործարաններու՝ 190,000 րուբլի եւայլն

«ՑԱՐԴԳՈՂ»Ի ՏԱՐԻՆ

Ցարդգող փակեց իր Ա. տարին եւ վարչութիւնը, տարեկան զեկուցում մը տալէ յետոյ, հրաժարեցաւ։ Ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը, որ անմիջապէս ընդհ. ժողովին բերաւ առաջիկայ տարուան համար իր ծրագիրը։ Ցրուած այդ զեկուցագիրներէն քաղելով, կուտամ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Ցարդգողի հինգշաբթիները ծանօթ է «Յառաջ»ի։ Այդ դասախօսութեանց նիւթերը համառօտ ներկայացուած ենք այս սիւնակներուն մէջ։

Այս անգամ թիւով խօսելու համար, ըսեմ որ անցեալ տարուան ընթացքին տուաւ 34 երեկոյթ, որոնց մասնակցած են 20 անդամներ։ Նիւթերու բովանդակութեան համաձայն, 4 երեկոյթ յատկացուած էին ինքնագրութիւններու, 13 երեկոյթ՝ գրախօսականի, 5 երեկոյթ՝ փիլիսոփայութեան, 9 երեկոյթ՝ զեկուցումի։

Աւելի քան, «Ցարդգող» տուաւ յարգանքի 3 երեկոյթ իր երեք գրագէտներուն համար, Ա. Ահարոնեան, Լ. Շանթ եւ Վ. Թէքէեան։

Ապրիլեան նահատակ մատաղակամները տօնեց անմոռանալի սէրով մը։ Թանգարանի մասնակցութիւն մը ունեցաւ Մայիս 28ին մէջ։ Առաջին տարին նուիրուած ըլլալով կազմակերպչական աշխատանքներու, անշուշտ կատարած գործերը քիչ մը այնքան ալ ճաբուստ չպիտի ըլլային.

Նոր վարչութիւնը, առաջիկայ տարի աւելի ճաբուստ գործունէութիւն մը ունենալու համար, այժմէն պատրաստած է նոր ծրագիր մը։

Նախ, վարչութիւնը, հեռանալով միութիւններու սովորական աշխատանքի ձեւերէն, որոնք ամէն բան կը նետեն վարչական անդամներուն ուսին, գործերու բաժանում մը կատարեց միութեան բոլոր անդամներուն վրայ։

Միութեան անդամները զօրաշարժի ենթարկուած են։ Ամէն անդամ մտած է յանձնախումբի մը մէջ, եւ բոլոր յանձնախումբերը պիտի վարէ վարչութիւնը, ընդունելով ընդհ. ժողովին առջեւ ամէն պատասխանատուութիւն, եւ ուղղութիւն տալով անոնց։

«Հինգշաբթիներու համար ընտրուած է յանձնախումբ մը, որ կոչ պիտի ընէ անդամներուն եւ ծանօթ դէմքերու, որպէսզի նիւթեր պատրաստեն։ Գալբերաբար պիտի տրուին գրական դատեր եւ հրապարակային հանդէսներ։

Ուրիշ յանձնախումբ մը կ'աշխատի կազմակերպել ժողովրդական լսարան մը ուր շաբաթական կանոնաւոր դասախօսութիւններ տեղի պիտի ունենան 5 նիւթերու շուրջ.— ա) Հայ պատմութիւն, բ) Ցեղագիտութեան պատմութիւն. գ) Քաղաքական տնտեսութիւն, դ) Առողջապահութիւն եւ առանին բժշկութիւն, ե) Հայ գրականութեան պատմութիւն։ Ուսուցիչներուն համար, որոնց պիտի վճարուի, դիմում կատարուած է Ա. Ահարոնեանի, Ս. Վրացեանի, Ա. Խոնկարեանի, փրոֆ. Ադոնցի եւ Բժշկ. [illegible]։

«Ցարդգող» այս ձեռնարկին համար կ'աշխատի ստանալ օժանդակութիւնը Հայրենակցական, Բժշկական եւ Որբերու Միութիւններուն։

Այս ծրագրէն դուրս, «Ցարդգող» ձեռնարկած է հրատարակչական գործունէութեան մը։ Պիտի ունենայ պարբերական մեծ հրատարակութիւն մը։ Ասոր համար նախ պիտի աշխատի նիւթական միջոցները ապահովել։ Երջանկութեան հանած է վիճակահանութեան 1000 տոմս։ Պիտի հրատարակէ Նայեան Նովայի գիրքը, եւ այդ գիրքին հասոյթը պիտի յատկացնէ իր պարբերականին։ Հոկտեմբեր 1ին, պիտի բանայ իր երկրորդ տարին մեծ հանդէսով մը, նուիրուած Նայեան Նովային, ուր պիտի խօսի Ա. Ահարոնեան։ Հասոյթը պիտի յատկացուի դարձեալ իր պարբերականին։ Եւ այս հանդէսէն վերջ պիտի սկսին իր «Հինգշաբթիները, որ այնքան յաջողութիւն գտան գաղութին մէջ.

«Ցարդգող» իր մէջ ունի գրողներ, նկարիչներ եւ երաժշտասէրներ։ Այդ ճիւղերը ճետագիծէ պիտի ներկայացուին իր երեկոներուն մէջ։

«Ցարդգող» հայ գրագէտները ծանօթացնելու համար ֆրանսական գրական շրջանակներուն, պիտի աշխատի թարգմանութիւններ ընել եւ հրատարակել փարիզի ֆրանսական հանդէսներուն մէջ։

«Ցարդգող» ունի այժմ 35 անդամ։

ՍԻՐԱՆԻՆ

ՉԸՑՆԵՐ ԳԵՒԼԹԱՆԵՐԷՆ

«ՕԹԷԼԼՕ»

Ցաւանդուօր գերասանուհի Զարիֆեան Օգոստոս 20ին Շաբաթ գիշեր Մարսէյլի մէջ տուաւ իր առաջին ներկայացումը՝ «Օթէլլօ»։

Կարօտն փարքի ամառնային թատրոնը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը։ Զարիֆեան խոհական սեւամորթ Օթէլլօն էր, որ խաղարկութեան ընթացքին յուրախոչի դէմքով մը կ'արտայայտէր նախանձն ու սէրը, կասկածն ու ցասումը։

Երիտասարդ դերասան Մուրաթեան յաջող էր Եակոյի դերին մէջ, երբ իմաստալից ժպիտներով ... հնարամտութեամբ քարշեց Օթէլլօյի սիրտն ու զգացումները։ Սարեան, Կասիօյի դերին մէջ, կրցաւ վարպետօրէն կեղծել միամտութիւնն ու անմեղութիւնը։ Դերասանուհի Օր. Ա-ւագեան յաջողութեամբ տարաւ Տեզտէմօնայի դերը իր բնական յուզումներով։ Ազարեան նշանակալից էր իր տիրական ու ցեղուորական քալուածքով Օր. Էմիլին. Ցրդատեան հակառակ որ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէր, յաջող էր Եակոյի կնոջ դերին մէջ։

Զարիֆեան Մարսէյլի մէջ պիտի ներկայացնէ նաեւ «Համլէթ»ը։

Ս. Միլտոնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այսօր ֆութպոլի կարեւոր մրցում մը տեղի պիտի ունենայ Villemomble Sports-ի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն միջեւ, հրաւէրովը ֆրանսական խումբին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մասնակցի խառն բայց զօրաւոր կազմով մը։ Ֆրանսական Ա. խումբը կը պատկանի Փարիզի Ա. դասակարգին եւ անցեալ եղանակին վերջաւորութեան կարեւոր յաղթանակներ տարած է իր դասակարգի խումբերուն դէմ։

Մրցումը տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսացիներուն մարզադաշտին մէջ։

Եղանակի այս առաջին մրցման կը յուսանք որ մեր ֆութպոլիստները կարենան պիտի ընեն իրենց նուրբ եւ կոկիկ խաղարկութեամբ յաղթող հանդիսանալու։

Ժամադրավայր որոշուած է Sortie Métro Gare de l'Est *ժամը 1.45ին։ Այս մրցման կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին բոլոր ֆութպոլիստները եւ բոլոր համակիրները։*

Մեկնում 2.15ի շոգեկառքով, իջնել Raincy-Villemomble

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՅՐԵՆԻ ՄԸ.— Տիկին Աուբրէն կը ծառայէր Պրանսիոն փողոցը ճաշարանի մը մէջ։ Իրիկուն մը երբ մինակ մնացած էր, ներս մտաւ անծանօթ մը, որ ժամէ մը ի վեր կը պտըտէր մայթին վրայ։ Ձեռքը բռնած էր դանակ մը։

— Եթէ ձայն հանես, դանակը կը խոթեմ կողերուդ եւ կը սպաննեմ։

Տիկին Աուբրէն, սարսափահար, լռեց ու տուաւ. անծանօթը գրկեց զայն ու գետին ձգեց։ Տիկինը նուաղեցաւ։ Անծանօթը զայն բանարարել յետոյ մեկնեցաւ։ Երբ տիկին Աուբրէն արթնցաւ, վազեց դրամարկղին մօտ։ Անծանօթը ոչինչ վերցուցած էր։

ՀԱՐՍՆԻՔԻՆ ՏՈՒՐՔԸ. — Պատանի մը, Տիւլյուր, հրաշալի խնճոյք մը ըրաւ հարստանալու։ Կ'երթար եկեղեցի, դրան վրայ կը կարդար հարսնիքի ծանուցումները, հասցէները կ'առնէր եւ կը ներկայանար հարսնիքին տունը։ — Եկեղեցիին քահանային կողմէ կուգամ։

Ու կը գանձէր եկեղեցական տուրքերը, ստացագիր մըն ալ կուտար ու կը հեռանար։ Հարսնեւորին հարստութենէն եւ ազնուականութենէն կախում ունէր տուրքին չափը, բայց տուրքեր կան, որ 350 ֆրանք են։

Արդ, մինչեւ հիմա, հարիւրէ աւելի հարսնիքի գացած է մեր պատանին։ Հազիւ քանի մը հազար ֆր. շինած էր, երբ ձերբակալուեցաւ, հակառակ որ 200 ֆր.ի նուէր մը խոստացաւ ոստիկանին։

ԱՌԻՒԾԸ ԽԱՆԱՐ.— Տօվիլի կրկէսին մէջ գազանազուսպ Թիրոյրա հանդիսատեսներուն առջեւ հանել էր տասը առիւծ, երկու վագր, չորս արջ։ Առիւծներէն մէկը, յանկարծ, ոստում մը կատարեց եւ նետուեցաւ գազանազուսպին գլխուն, խածաւ մազերէն եւ գլխուն մորթը պատռեց հանեց։

Հանդիսատեսները սարսափահար կը պատրաստուէին փախչիլ, երբ վիրաւոր մարդը խաղաղեցուց զանոնք։ Առաջին անգամ չէր, որ նման վէրքեր կը ստանար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՉԼԿՑԻ

...ՆՆԵՆԼՅԻ ԳՈՐԾԻՔԸ

Խորապէս յուզուած էի, որովհետեւ ինքզինքս պատասխանատու կը նկատէի այս դժբախտին մահուան. մօտեցայ դիակին փորձելու համար թէ կրնա՞մ զայն ճանչնալ։

Բայց չյաջողեցայ, որովհետեւ այլեւս մարդու կերպարանք չէր մնացած վրան։

Առանց գիտնալու թէ ինչ նպատակով մօտեցեր էի դիակին, Յուսուփ զուարճանալով ըսաւ.

— Ո՛հ, ուզածիդ չափ նայէ. աշխատանքը լաւ կատարուած է. գործիս մէջ մարդէ վախ չունիմ։

— Իրա՞ւ, ըսի զզուանքով։

— Այո ուրեմն, Թեկնածուներ որ հոս կ'ուգան եւ կը տեսնեն մէկը որ ճիշդ առար պէս կարգի կանոնի մտած է, անոնց մասին ալ հոգ չեմ ըներ. մատնելէ առաջ, քանի մը անգամ կը յիշեն։

Բայց այս դիակը ինչ պիտի ըլլայ

Նորէն մօտեցաւ, յետոյ պատուհանի մը մօտենալով. բացաւ զայն եւ ըսաւ.

— Մօտեցի՛ր ու նայէ՛։

Ծռեցայ վար պատուհանէն որ հորի նման բակի մը վրայ կը բացուէր ու վար նայելիս ... մերկ, արիւնոտ դիակներ կը դիզէին

Զգացի որ մազերս կը ցցուէին գլխուս վրայ

— Ի՞նչ է այս, ըսի սարսափած։

— Ա՛յս բոլոր Յուսուփ զուարթ ... թագին բայց չարճաւ մը ալ. աշխատանքս է. եւ ես որ մաքրեցի զանոնք։ Գործս լմնցնելէ յետոյ, կը բռնեմ անոնց մէկ ոտքէն, յետոյ պատուհանէն վար կը նետեմ. երբ հաշիւը լեցուի, տղաքը զանոնք իրարու վրայ կը դիզեն, քարիւղով կը թրջեն, եւ յետոյ «կը մրկեն». այնպէս որ ոչ կը տեսնուին, ոչ ալ կը ճանչցուին. Թող անոնց ընտանիքները՝ եթէ գործ չունին փնտռեն. մարդ չի կրնար գիտնալ թէ ի՞նչ եղան։

Պահ մը լռեց յետոյ շարունակեց

— Եթէ կ'ուզէք գիտնալ թէ՝ աշխատանքը ինչպէ՞ս կը կատարուի, քիչ մըն ալ կեցիր. հոս մը եւս կայ կարգի դնելիք. երկար չի տեւեր

— Ա՛հ. Ո՛չ պատացի կը նախընտրեմ չտեսնել. տեսածս բաւական է։

Կ'ամաչնցի սակայն որ զարմացած զիս կը դիտէր, եւ իր տպաւորութիւնը չեզոքացնելու համար ըսի

— Փեթերսը ինծի կը սպասէ. կրնայ յապաղումս իրեն կասկածներ ներշնչել։

— Ա՛հ, լաւ. եթէ այդ է, կը հասկնամ. որովհետեւ ընկերը դիւրահաճոյ չէ ամէն օր, կը բաւէ որ անոր քիթը քիչ մը ... ... անհամբեր, ...

— Ցաճախ կը պատահի՞։

Քաղ քաղ խնդաց։

— Շատ. որովհետեւ ան խղճի խայթեր կ'ունենայ. կ'երեւի, գիշերը դիակներ կը տեսնէ. կը վախնայ անոնցմէ։

— Կո՞ղ. զուարճալի բան մը ըլլալու չէ այդ։ Հապա՞ դուն. խղճի խայթեր չե՞ս ունենար։

Զարմացած զիս դիտեց։

— Ե՞ս, խղճի խայթե՞ր. ինչո՞ւ կ'ուզես որ այդ տեսակ բաներ ունենամ. ես չեմ դատապարտեր, կը գործադրեմ։

Եւ դէպի դուռ ինծի ընկերակցելով, զուարթագին, ճշդեց իր դերը

— Ես «Արդարութեան գործիքն եմ։

Ցետոյ, ինծի հրաժեշտ տալով. լսեցի որ դուռը պահակ կեցող չինացիին կը հրամայէր.

— Դեռ հաց մը եւս կայ, չէ՞

— Այո, պետ։

— Լաւ ուրեմն, ինծի ղրկէ։

«ՍԵՄԸ ՄԱՀ»

Ցեսակցութիւնը որ ունեցեր էի Չեկայի դահճապետին Յուսուփի հետ, այդ մարդակերպ հրէշը, աչքերս տեսարանները որոնք պարզուեր էին աչքերուս առջեւ, վայրագ կամ խորհրդաւոր նայուածքները որոնք իմ վրայ ուղղուեր էին, կատաղի խօսքերը որ լսեր էի անցքիս վրայ, մէկ խօսքով շրջապատը զիս այնքան գրգռեր էին, որ այս յիմարանոցէն ժամ առաջ փախչելու փափաքը կը զգայի

Չինացին երբ զիս առաջնորդին յանձնեց. այս վերջինին հրամայեց որ զիս անմիջապէս Փեթերսին քով առաջնորդէ։ Խորտուբորտ կերպով պատասխանեց ան.

— Ընկեր Փեթերսը լաւ գիտեր է որ ստիպուած ըլլալով բացակայիլ. չպիտի կրնայ այսօր ընդունիլ քեզ։ Կը խնդրէ որ ներես իրեն

— Ցաւալի է չիտակը։

— Ո՛հ, ապահով եղիր քու մասիդ պէտք եղածը պիտի կարգադրուի. ընկեր Կունսիլիխին խնդրեց որ քեզմով զբաղի։

— Ա՛հ լաւ. երթանք ուրեմն ընկեր Կունսիլիխին քով։ Ան կամ ուրիշ մը, ով կ'ուզէ ըլլայ. կը բաւէ որ գործս շուտ լմնցնեմ

— Հեռու չէ. անոր գրասենեակը գետնայարկին վրայ է։

Նոյն դարձանք նոյն ճամբէն որ նախապէս կոխեր էինք եւ շատ մը գրասենեակներէ անցնելէ յետոյ, հասանք դրան մը առջեւ որուն վրայ գրուած էր.

«Չեկայի գաղտնի ենթաբաժին»

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

Ցարձակումներ Գերմանիոյ դէմ

Միջխորհրդարանային համաժողովը կը շարունակէ իր նիստերը: Ֆրանքեւգերման բանավէճը, որ սկսած էր առաջին օրէն, շարունակուեցաւ յաջորդ օրն ալ. առանելով աւելի լայն ծաւալ, որովհետեւ Պելճիքացիներն ալ մասնակցեցան վէճին Գերմանիան հարուածելու համար: Պելճիքացի ծերակուտական Շառլ Մանեքէթ երկար ճառ մը խօսելէ վերջ, ներկայացուց բանաձեւ մը, որով կը դատապարտուի 1914ին Պելճիքայի վրայ կատարուած յարձակումը:

Անգլիացի երեսփոխան Ռէննի Սմիթ ցաւ յայտնեց որ ժողովին մէջ յանօրէն խնդրոյ առարկայ կը դառնան ազգային հարցերը: «Գալով պատերազմի պատասխանատուութեան, ըսաւ, բոլոր արժանահաւատ պատմագիրները կը հաստատեն թէ անիկա կարելի չէ վերագրել միայն մէկ երկրի»:

Գերման պատուիրակութեան նախագահ Շուքինկ պատասխանելով Հանրի տը Ժուվընէլի ճառին, ըսաւ թէ ինք եւ ընկերները կը զարմանան թէ Հռէնոսեան հողամասերու գրաւումը կը ներկայացուի իբրեւ միակ ազդու երաշխաւորութիւնը Եւրոպայի խաղաղութեան:

«Մենք այն կարծիքէն ենք թէ՝ ըստ դաշնագրի իրաւունք ունինք պահանջելու Հռէնոսի պարպումը: Ասկէ զատ Լոքառնոյով եւ Գերմանիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելով ստեղծուած նոր կացութիւնը միւս ազգերուն վրայ պարտաւորութիւն կը դնէ Գերմանիան ազատել գինուորական գրաւման բեռէն, որ ինը տարիէ ի վեր կը շարունակուի»:

Շուքինկ, որ գերմաներէն կը խօսէր, ծափահարուեցաւ մասնաւոր եւ անգլիացի երեսփոխաններուն կողմէ:

Սուրիոյ նախկին մարզպանը յանդուգն պատասխանով մը ապշեցուց ժողովականները. «Գերման պատուիրակութեան աչքին, ըսաւ, Լոքառնօն բաւական է. մեր աչքին՝ ոչ»: Վերջացնելով շեշտեց որ միջխորհրդարանային միութեան գործը պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը իրականութիւններու վրայ հիմնելու աշխատիլ:

Նիստերը կը շարունակուին:

Գրաւման բանակը պիտի զեղչուի

Հռէնոսեան գրաւման բանակի քանակը զեղչելու մասին ֆրանսական ծանուցագրին պատասխանը անգլիական դեսպանը առջի օր յանձնեց արտաքին նախարար Պրիանի: Երկու կողմերն ալ կ'ընդունին որ 1925ին Գերմանիոյ խոստացած են զեղչել դաշնակից զինուորներու թիւը. համաձայն ոչ թէ Գերմաններու փափաքին, այլ Անգլիացիներու, Ֆրանսացիներու եւ Պելճիքացիներու կողմէ հաւաքաբար տրուած որոշման մը: Տեսակէտի տարբերութիւն կայ միայն 56.000ի եւ 60.000ի քանակին մասին:

Անգլիացիները թէքնիք պատճառներով եւ զինուորական արժանապատուութեան համար կ'ուզեն որ Հռէնոսի անգլիական ու ֆրանսական զինուորները համապատասխան թիւով ըլլան:

Չէմպըրլէյն ժընեւ երթալու առթիւ երեքշաբթի օր Փարիզի մէջ պիտի տեսակցի Պրիանի հետ, այս խնդրին մասին վերջնական կարգադրութեան մը գալու համար:

«Մօրնինկ Փոսթ»ի համաձայն, Ֆրանսացիները իրենց զինուորներուն թիւէն 8000 պիտի զեղչեն, իսկ Պելճիքացիներն ու Անգլիացիները 2000ական:

Պոլշեւիկներու դէմ հալածանք

Գրեցինք թէ անգլիական կառավարութիւնը սահմանէն դուրս ելլելու հրաման տուած է Լոնտոնի ռուս քարիւղի ընկերութեան երկու ներկայացուցիչներուն: Ջանոնք ազատելու համար դիմում կատարուած ըլլալով, Անգլիոյ Ներքին Նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնը կը հրատարակէ.—

«Կառավարութիւնը չուզեր ոեւէ արգելք յարուցանել Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ վաճառականութեան համար, այնքան ատեն որ ռուս վաճառականները համայնավարական քարոզութիւններ չընեն եւ դէմ չերթան պետութեան շահերուն: Իւրաքանչիւր ռուս պաշտօնեայի պարագաները քննուած են եւ անոնցմէ ոչ ոք պիտի վտարուի, եթէ Ներքին Նախարարութիւնը յանուն հանրային շահերուն յարմար չտեսնէ վտարումը: Ռուսական քարիւղի ընկերութեան երկու ներկայացուցիչներուն հրաման տրուած է հեռանալ Անգլիայէն, համաձայն այս որոշման»:

Նոր ձախաւ պոլշեւիկներուն դէմ

Ռէվալի սովետական շրջանակներուն մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ քաղաք զօրագունդերու պետ Սէմէնօֆ Փէքին այցելելով կ'ուզէ չինական կառավարութեան օժանդակութիւնը ապահովել Ռուսիոյ դէմ կատարուելիք ըմբոստութեան մը պահուն:

Սէմէնօֆ ստանձնած է ճերմակ Ռուսերու հրամանատարութիւնը: Շանկայի եւ Հոնկ-Քոնկի դրամատուններուն մէջ ունի 100 միլիոն եէնի վարկ մը:

Հսկայ զեղծումներ Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ ռումանական պաշտօնաթերթին տնօրէնը, Թօրէսքու, որ անձնասպան եղաւ, նամակով մը ծանր յայտնութիւններ կ'ընէր հսկայ զեղծումներու մասին, որոնք կատարուած են Ազգային տպարանին մէջ:

Տպարանին տնօրէնը, Սալէվիանու, գլխաւոր հեղինակն է զեղծումներուն, մեղսակցութեամբ՝ կարգ մը պաշտօնեաներու, որոնց սպառնացած է: Ընդհ. տնօրէնը եւ իր քարտուղարը անմիջապէս ձերբակալուեցան: Սալէվիանու խոստովանեցաւ որ քանի մը տարիէ ի վեր գողցած է 92 միլիոն լէյ: Իսկ գողութեան ընդհանուր գումարը կը հասնի 100 միլիոն լէյի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑԻՆ գինը 5 սանթիմ պիտի սղէ Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ. քիլօն պիտի ծախուի 2 ֆրանք 30ի:

ՊՈՒԱՆԳԱՐԷՕՑ Թագաւորը, ընկերակցութեամբ պուլկար դեսպանին, այցելեց Պրիանի: Զօրիս Թագաւորը անծանօթ զինուորին վրայ ալ ծաղկեպսակ մը դրաւ:

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ գրաւեցին ռուս յայտնի երգիչ Շալիափինի բոլոր կալուածները եւ անկէ առին «ռուս ազգային երգիչ» տիտղոսը: Պատճառը այն է որ Շալիափին արտասահմանի մէջ նիւթապէս օգնած է բազմաթիւ «հակայեղափոխական» հայրենակիցներու:

Պատրաստուեցէ՛ք

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ

որ 18 Սեպտ. Բ. Լ. Ը. ի մարզադաշտը Porte Dorée

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւրունց խումբի ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Քաֆէ մէթրօ Օտէօն:

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ընդհ. ժողովը տեղի կունենայ այսօր Կիր. ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընդհանուր ընկերական ժողովը վաղը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Գ. Գաւառագիտական արշաւը այսօր կիր. ժամը 2.30ին էնվալիտի զինուորական թանգարանին, առաջնորդութեամբ Գ. Գ. Մարկոս Նաթանեանի եւ Կ. Բասմաջեանի: Դասախօսութիւն Նափոլէոնի մասին:

Ժամադրավայր մէթրօ Invalides ժամը 2ին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ եւ համակիր բոլոր հայրենակիցները, այսօր Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին Պ. Նիկողոսեանին սրճարանը 121 Ave. de l'Union, Arnouville les-Gonesse.

Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ բոլոր արուարձաններու մասնաճիւղերու մարզիկներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ամէն կիրակի առաւօտ Montrougeի մարզադաշտը տեղի ունենալիք ընդհ. փորձերուն: Ժամադրավայր Métro Porte d'Orléans ժամը 9ին, փորձերը կը սկսին ժամը ճիշդ 10ին: Այն բոլոր մարզիկները՝ որոնք փորձերու չեն մասնակցիր իրաւունք չպիտի ունենան Ողիմպիականին մասնակցելու:

ԱՐՄԷՆԻԱ ֆութպոլ-քլիւպը այսօր Կիրակի ժամը 2.30ին պիտի մրցի 1ère divisionի խումբերէն C. A. d'Enghien —S. O. Ermont միացած խումբերուն դէմ. Ժամադրավայր Gare-du-Nord ժամը 13.50ին:

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այսօր կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաֆէ օ Թլէռ տը Լիէռ, մէթրօ իթալի: Կարեւոր օրակարգ եւ զեկուցում: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտ. Միութեան վարչութեան կողմէ, իր ակումբին մէջ, այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ գիւղին մայրան կից դաշտին մէջ, կամ մատուռին մէջ, եթէ օդը թոյլատու չըլլայ այսօր կիր. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ներկայութեամբ կրթական խորհուրդի անդամներուն:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10,

Le Gérant · H TEURNIER

«ՖԷՊՈՒՍ» ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Պ. Յակոբ Սէմէրճեան Ժընեւէն վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յաճախորդները, 37 Rue de Poissonnière, մաթէնի չէնքին դէմ:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

Arnouvilleի կայարանէն 3 վայրկեան, (20 վայրկեան Gare du Nordէն): Գիներ՝ 130, 160, 190 ֆրանք:

Դիմել՝ Mr. Boudakianի, 5 Rue Bonnet, Arnouville les Gonesse. (S. et O.,

ԱԶԴ

Վէնսէնի՝ եւ Սարսէլի առեղնագործութեան արհեստանոցներու համար պէտք ունիմ աշակերտի եւ աշխատաւորի: Կ'ընդունուին 14էն վեր աղջիկներ, ինչպէս նաեւ մինչեւ 40 տարեկան կիներ, որոնց յարմարող աժուր եւ նման դիւրին գործեր ունիմ: Վէնսէն կը յարմարի քաղաքին մէջ եւ արեւելեան պանդիօնի մէջ բնակողներուն. իսկ Սարսէլ՝ կար տիւ Նորէն մեկնող պանդիօնին համար: Նաեւ պէտք ունիմ քաղաքի թէ պանդիօնի մէջ իրենց տունը աշխատող գործաւորուհիներու:

Դիմել ամէն օր

1. Mme. Vartanoucheի, 7 Rue Raymond du Temple à Vincennes

2. Mme. Kerkbechian, Rue du Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.).

3. ժամը 8—9.30 կամ 1.30-2.30ին Mr. Keukdjianի, 31 Rue Basfroi, XI (մէթրօ Պասթիյ):

ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ Ֆր

Սթէրլին,	L. St.	124 02
Տոլար,	Dollar	2[illegible] 51
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	12 63
Թրք. ոսկի	» or	106 70
Մէճիտիէ	Médjidié	9 20
Լէվա 100 հատը	Léva	15 80
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	Lire	138 75
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	15 90
Չերվոնից	(10 Roubles or)	124 —

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	33[illegible]	—
	II »	[illegible]	
»	III ·	[illegible]	-
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	[illegible]	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

[illegible]

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. [illegible]	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

30 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 427

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲԱԲԵԼՈՆ...

Կը խուի թէ Բաբելոնի աշտարակաշինութեան առասպելէն մինչեւ հիմա չէ եղած ժամանակաշրջան մը, ուր միջազգային անհասկացողութիւնն ու փոխադարձ անվստահութիւնը այնքան արտառոց եւ վտանգաւոր կերպարանք մը ստանար, որքան այժմ։

Այս միջոցիս Փարիզի մէջ կը գումարուի միջպետական (միջազգային չէ) խորհրդարանի համաժողովը։ Ներկայ են Եւրոպայի մեծ ու պզտիկ բոլոր երկիրներու խորհրդարաններէն պատուիրակութիւններ։ Ուշագիր հետեւող մը պիտի տեսնէ թէ, այս պատուիրակութիւնները եկած են ոչ թէ ճանապարհ հարթելու դէպի միջազգային համերաշխութիւն եւ համակերութիւն, այլ ընդհակառակն։

Ֆրանսական Ներկայացուցիչը —թերեւս իրաւամբ— պէտք կը տեսնէ, ճառով մը յայտարարելու թէ ո՛չ Գերմանիոյ մուտքը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, ո՛չ ալ Լոքառնոյի դաշինքները, կրնան վստահութիւն ներշնչել Ֆրանսայի ապահովութեան ու գանձանակներուն։

Փելճիքայի Ներկայացուցիչը հրապարակ կը բերէ Պելճիքայի չէզոքութեան խախտումը եւ զօրաւոր գրաւականի մը պէտքը կը ցուցնէ՝ Գերմանիոյ կողմէն նման արարքի մը կրկնութեան առջեւն առնելու համար։

Գերման ներկայացուցիչը զարմանքով կը հարցնէ թէ ի՞նչ կը նշանակէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնել, ի՞նչ իմաստ ունի Լոքառնոյի դաշինք կնքել, երբ առանց արժէքէ զուրկ պիտի ըլլան եւ միակ վստահելի երաշխաւորութիւնը պիտի համարուի Հռենոսի 60 հազարնոց դաշնակից գրաւման բանակը։ «Գասդրավոյի պատասխանատուութիւնը ծշդելու տեղը չէ հոս, բայց չ'. որ նախորդ կառավարութիւնը չկայ ու նոր մը յաջորդած եւ մտած է Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ու կնքած է Լոքառնոյի դաշինքը»:

-«Գերմանիոյ համար վստահութիւն ներշնչող պայմանները կրնան ըլլալ առոնք, բայց ոչ Ֆրանսայի», կ'ըսէ Պ. Ժուվընէլ:

Միւս կողմէն Ռումանիոյ Ներկայացուցիչը կը խօսի ազգերու ինքնորոշման իրաւունքներու, ուրիշներ բոլորովին այլ հարցերու մասին։ Հետաքրական կրկէս մը, ուր կը խօսին առանց իրար հասկնալու եւ մանաւանդ առանց իրարու վստահելու։ Միջխորհրդարանային այս խորհրդաժողովը քիչ մը աւելի կիրքերը կը յարէ, փոխանակ մեղմելու, քիչ մը աւելի անվստահութիւն կը սերմանէ, փոխանակ՝ փոխադարձ կասկածները փարատելու։

Ու Ազգերու Դաշնակցութիւն, պառաւած ու թուլցած՝ Ժընեւի չորս պատերուն մէջ կը նիրհէ։

Իր քունէն արթնցնելու եւ զայն իր միջազգային իրաւունքներուն տէր դարձնելու հնարաւորութիւն չկայ, կ'ըսէ Պ. Ժուվընէլ եւ կը հրաժարի իր պաշտօնէն։

Լորտ Սէսիլ եւս կը հրաժարի բրիտանական Ներկայացուցիչի պաշտօնէն, որովհետեւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան նկատմամբ ջլատիչ է։

Գաղտնի դաշնագիրները —նզովեալ ըլլան, որ պատերազմ կը բուծանեն – ճեպընթացօրէն կը կնքուին մութին մէջ, այս կամ այն պետութիւններու միջեւ, իսկ Ազգերու Դաշնակցութեան կը զրկուին միայն անվնաս ու անմեղ յօդուածները... արձանագրուելու համար ի գիտութիւն։

Վերջ տրուած է գաղտնի դիւանագիտութեան...։

Իտալիա Ալպանիոյ հետ ապահովութեան դաշինք մը կը կնքէ։ Ամբողջ Եւրոպա խուճապի կ'ենթարկուի։ Նզովեալ Պալքանները... ո՞վ մոռցած է 1914ի բռնկումը Պալքաններէն...։

Այս օրերս ալ կը կնքուի Ֆրանքօ-Սերպ ապահովութեան դաշինքը։ Ի՞նչ գեղեցիկ գիւտ է այս «ապահովութիւն»ը։

Ժընեւի ծովային ուժերու գումարումին մէջ կարելի չըլլար արձանագրել պարտուողն ու յաղթողը։ Կը թողուն, կը հեռանան առանց քննարկելու։ Վտանգաւոր բան է քէն ընել, որովհետեւ հակառակորդը կասկածանքի մէջ կը ձգես...

Ծովային ուժերու գերակայութեան դաշինք մը կը ստորագրուի Անգլիոյ եւ Ճափոնի միջեւ։ Կը հերքուի սակայն, գիտենք թէ «կրակ չեղած տեղը ծուխ չելլեր»։

Կան պետութիւններ ալ, որոնք պէտք չեն տեսներ այս կամ այն միջպետական համաձայնութիւնները ոտք կոխելու։ Անկեղծօրէն կը դաւեն, առանց ծածկելու։ Այդպէս կ'ըմբռնեն իրենց քաղաքական շահը։

Միւս կողմէն Խորհուրդներու հանրապետութիւնը հրձիգի դեր մը ձեռքը բռնած՝ ամէն տեղ կրակ կը տարածէ, քաղաքատարական եւ կենցաղագիտական բոլոր ձեւերէն դուրս։ Իրեն համար ընդունելի համարուած մեթոտով մը կը դաւէ՛ եւ՛ բարեկամին եւ՛ թշնամիին առանց խտրութեան, ուր որ յարմար տեսնէ։ Եթէ արգելք չես իր դաւերու տարածման, բարեկամ է քեզի, երբ փորձես արգելք հանդիսանալ, թշնամի է քեզի։

Այս բոլորին հանդէպ ի հարկէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ ժամանակ ունենայ քունէն արթննալու եւ աչքերը բանալու, պարտաւոր է բոլորին ալ ժպիտ ցոյց տալու, անոնց բարեկութիւնը չխռովելու համար։

Իսկական Բաբելոն...

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ

Էնթրանսիժան, քննադատելով անցած շաբթուան ցոյցերը, կը գրէ (29 Օգոստոս)։

— «Անցած Երեքշաբթի օրուանին պէս ցոյց մը կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ։ Մեր պետական ճարտարարուեստը կրնայ մասնակի դադարի ենթարկուիլ, ու կը ծնի գործազրկութիւնը։ Կրնայ ապրուստի սղութիւն պատճառել, որմէ կը վնասուին բանուորները, պաշտօնեաները ինչպէս նաեւ հասարակ ժողովուրդը, որոնց ապակիները ջարդեցին։

«Ինչ ալ ըսենք ու ընենք, բոլորս իրարու կապուած ենք։ Ընտանիք մըն ենք, ուր մէկ կործանումը միւսներուն կործանումը կրնայ առաջ բերել։ Զբօսաշրջիկներուն երեսէն կ'ապրին մեծ ինքնաշարժերու վարիչները, պանդոկատէրն ու գործատէրը։

«Առնենք ազգայնականները կ'ամբաստանէին իբր օտարատեաց։ Ի՛նչ արտառոց յեղաշրջումով մը այսօր միջազգային կուսակցութիւնն է որ օտարատեացութեան ձեռնարկած է եւ կը քարոզէ պոյքոթի ենթարկել բարեկամ ազգ մը, որուն զինուորները մերիններուն կողքին կռուեցան։ Զենք հասկնար։ Զենք կրնար ընդունիլ, որ աւելի տրամաբանական ըլլայ»։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ոստիկանութիւնը անցած գիշեր յանկարծական խուզարկութիւն մը կատարեց այն պանդոկներուն մէջ, որոնք մօտ կը գտնուին Սեպաստոփոլի պուլվարին, որուն վրայ տեղի ունեցան վերջին ցոյցերը: Ժամը գիշերուան 11էն մինչեւ առաւօտեան 3ը, ոստիկանները պանդոկներու մէջ հարցաքննեցին 300 հոգի, 34ը օտարական. եւ ձերբակալուեցին 11 հոգի: Իսկ Գոն-Նուվէլ թաղին մէջ ձերբակալուեցան տասնեակ մը օտարականներ, որոնք օրինական թուղթեր չէին կրցած ցոյց տալ: Լուվրի թաղամասին մէջէն ձերբակալուեցան 9 հոգի, որոնք բնակութեան արտօնութիւն չունէին: Ուրիշ թաղերու մէջ կատարուած խուզարկութիւնները արդիւնք մը չտուին: Գաղտնի ոստիկաններու խումբ մըն ալ փողոցներէն հաւաքեց 89 հոգի, որոնց 17ը օտարական: Երեք հոգի, որոնց մասին նախապէս վտարման որոշում տրուած էր, անմիջապէս պիտի ղրկուին սահմանագլուխ: Իսկ 10 հոգի հասանաբար վտարուին, եւ 12 հոգի գաւառները դրկուին:

Այս առթիւ, կը յիշեցուի որ սահմանագլուխներու մօտակայ քաղաքներու ոստիկանապետները իրաւունք ունին վտարելու օտարականները, առանց ներքին գործոց նախարարին դիմելու: Փարիզի ոստիկանութիւնը թէեւ ստիպուած է այդ մասին արտօնութիւն խնդրելու, սակայն ներկայիս կ'աշխատին աւելի արագութիւն տալ ոստիկանութեան:

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հալէպի քաղաքապետութիւնը հրամայած է քանդել հայ գաղթականներու տաղաւարներուն մէկ մասը, տեղ բանալու համար շինուելիք ճամբու մը։

Առաջնորդը գրաւոր եւ բերանացի դիմումներ կատարած է կուսակալին, խնդրելով որ փլուզումը յետաձգուի։ Յետոյ, արտօնուած է որ այդ տաղաւարները պետական գետիններու վրայ նորէն հաստատուին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սաքքօ-Վանցէթթիի յուղարկաւորութիւնը

Շաբաթ օր Պոսթընի մէջ 50.000 մարդ հաւաքուած էր Սաքքօ-Վանցէթթի մարմիններուն առջեւ։ Իսկ հարիւրներով հետաքրքիրներ, անձրեւին տակ, դուրսը, պոչ բռնած էին։ Ոստիկանութիւնը հրաման տուաւ որ յուղարկաւորութեան հանդէսը տեղի ունենայ չափազանց կարճ։ Կառավարութիւնը արգիլեց դիակներուն ցուցադրութիւնը միւս քաղաքներուն մէջ։ Տրուած հրահանգներուն համաձայն, Պոսթընի պանդոկները չուզեցին ընդունիլ դագաղները եւ փակուեցաւ մահասրահն ալ։ Սաքքօ-Վանցէթթի կոմիտէին բնակած պանդոկը հակայ գերաններով փակեց իր դուռը։ Կոմիտէն ճարտարապետի մը յանձնարարեց շինել փոքրիկ սրահ մը, ուր ցուցադրուեցաւ դիակը։

Կիրակի օր, չորս հարիւր հազար մարդ կը հետեւէր դագաղներուն, մինչեւ գերեզման։ Ոստիկանութիւնը ճամբան կիսեց ցուցարարներուն բազմութիւնը, սակայն անոնք դարձեալ միացան։ Հինգ հարիւր ոստիկաններ կը հետեւէին բազմութեան եւ զէն պահեստի ուժեր պատրաստ կը սպասէին։ Գերեզման մտնել յաջողեցան միայն 200 հոգի։ Կոմիտէին կողմէ անդամ մը կարճ ճառով մը ներկայացուց «մարտիրոս»ներուն կեանքը։ Յետոյ դիակները դրուեցան փուռին մէջ, ուր շուտով մոխիր դարձան։ Տիկին Սաքքօ, Վանցէթթի կրտսեր քոյրը եւ Սաքքօի տղան ինքնաշարժով կը հետեւէին դագաղներուն։

∴ Լոնտոն, Թրաֆալկար Սքուէրի մէջ համայնավարները դարձեալ ցոյց մը կատարեցին։ Ալլան Ֆինալէյ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ։ Յետոյ բոլորը երգեցին «Կարմիր Դրօշ»ին երգը, որուն չափ կուտար Թուք, շարժելով կարմիր դրօշակը։ Այսպէս, ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, ուր կ'ըսուէր թէ «երբեք չպիտի ներենք»։ Ցոյցին վերջաւորութեան, բազմութիւնը պատռեց ամերիկեան դրօշակ մը եւ կտորները բաժնեց ամէնուն։

Նման ցոյցեր տեղի ունեցան Անգլիոյ բազմաթիւ կարեւոր քաղաքներուն մէջ։

Ամսթէրտամի մէջ ցոյցերը այնքան վրդովիչ հանգամանք մը առին, որ կառավարութիւնը պատերազմական վիճակ յայտարարեց։

Կոմունիստ Միջազգայինը նոր յայտարարութիւն մը տալով անհրաժեշտ կը գտնէ շարունակել Սաքքօ-Վանցէթթիի ցոյցերը, ամէն գինով։

Միւս կողմէ Ամերիկեան Լէգէոնականները պաշտօնապէս կը հերքեն այն զրոյցը թէ իրենց կողմէ պատուիրակութիւն մը թելադրած է կառավարիչ Ֆուլլըրի, որ անպայման ելեկտրական աթոռի վրայ նստեցնէ Սաքքօն եւ Վանցէթթին։

Սաքքօ-Վանցէթթիի աճիւնները Մոսկուա

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ լրագիրներ խնդրագիր մը ներկայացուցած են ամերիկեան կոմունիստ կուսակցութեան, խնդրելով որ կատարէ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները, որպէսզի Սաքքօ-Վանցէթթիի աճիւնները փոխադրուին Մոսկուա եւ ցուցադրուին Քրէմլինի պալատին մէջ։

Նոյն թերթերը կ'աւելցնեն թէ ռուս կառավարութիւնը մտադիր է Տիկին Սաքքօն հրաւիրել Ռուսիա, «ուր պիտի գտնէ ռուս ժողովուրդին ցաւակցութիւնը»։

Այրածը Սկիւտարի թրքական թաղն է

Պոլիսէն հասած լրացուցիչ լուրերու համաձայն, Սկիւտարի հրդեհը սկսած է Օգոստոս 23ին ժամը 2.15ին Թօփթաշըի մօտակայ Վալիտէ Ճամի թաղէն, Էմինէ հանըմի տունէն, զոր վարձած էր Զիա պէյ։ Ոստիկանական պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հրդեհի ծորակներուն մէջ ջուր չգտնուելուն պատճառով կրակը տարածուեցաւ եւ ամբողջութեամբ այրեցան 300 տուն, վեց խանութ, մզկիթ մը, մէկ «քափու աղասը», ոստիկանատուն մը եւ փակուած «թէքքէ» մը։

Հրդեհին տարածման նպաստած են ոչ միայն հիւսիսային քամին, այլ մանաւանդ ջուրի նուազութիւնը։ Հրշէջները հասնելնուն բոլորովին շուարուն վիճակ մը ստացած են, ծորակները պարապ գտնելով։ Ամէն կողմ «ջո՛ւր, ջո՛ւր» կը պոռային, մինչ կրակը շուրջանակի կը տարածուէր զարհուրելի արագութեամբ։ Հրշէջներն ու զինուորներ կրակին մէջ նետուած էին եւ կեռերով ու տապարներով կ'աշխատէին բռնկած տուները փլցնել, բոցերուն ճամբան խափանելու մտադրութեամբ։

Հրշէջները անձնուրաց արիութեամբ բոցերուն մէջ կը նետուէին, իրենց կարելին ընելու համար, մինչ ծերեր ու մանուկներ աղեկտուր կուլային բոցերուն դէմ, իրենց ընտանիքի անդամները կանչելով։ Մարդկային կորուստ չկայ, կորուսածները հետզհետէ մէջտեղ ելան, ոմանք թեթեւակի վիրաւորուած եւ խանձած։

Մուսթաֆա Քէմալ, որ Տօլմա Պաղչէի պալատէն տեսած էր հրդեհը, աղէտին վայրը ղրկեց իր թիկնապահը՝ Ռուսուխի պէյ, որ կազիէն հրամանները հաղորդեց, ամէն ճիգ ի գործ դնելու աղէտը սահմանափակելու համար։

Այրած տուները բոլորն ալ Իսլամներու կը պատկանին, հրկիզեալ թաղերը թրքաբնակ ըլլալով։ Հրկիզեալներէն մեծ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Ամերիկացիները անգամ մըն ալ յաջողեցան օդանաւով կտրել Ատլանտեան ովկիանոսը։ Երկու օդանաւորդներ, Ուիլեըմ Պրոք եւ Էտուըրտ Շլի, որոնք ծրագրած են կատարել աշխարհի շրջանը, Նիւ-Ֆաունտլէնտէն ճամբայ ելան եւ 23 ժամ 19 վայրկեան յետոյ իջան Անգլիա,

Կիրակի առաւօտ կանուխ, ժողովուրդը խռնուած ու դիրք բռնած էր օդային կայանին շուրջը։ Արեւը ծագեցաւ եւ դեռ օդանաւ չէր երեւար։

Յանկարծ գեղին օդանաւ մը որ արեւէն կը պսպղար, ուղիղ գիծով մը կտրեց հորիզոնը եւ գետին իջաւ։ Ամբոխը թափեցաւ օդանաւին վրայ, սակայն փոխանակ երկու հոգիի, երեք օդանաւորդներ կային, որոնք անգլիերէն չէին գիտեր։ Հասկցուեցաւ որ իտալացի օդանաւորդներ են, որոնք ճամբան կորսնցուցած ըլլալով, ստիպուեր են վար իջնել։ Անհրաժեշտ տեղեկութիւնները ստանալէ յետոյ, Իտալացիները հազիւ ճամբայ ելած, հեռուէն կ'երեւի «Փրայտ ավ Տիթրոյթ» օդանաւը։

Ժողովուրդը, առանց մտիկ ընելու ոստիկաններուն, դարձեալ կը թափի օդանաւին վրայ։ Օդանաւորդները «սիկա՛ր, սիկա՛ր տուէք» կը պոռան։

Օդանաւորդները աղուոր օդով ճամբայ ելլելէ յետոյ, ովկիանոսին վրայ 15 ժամ անընդհատ կը ճախրեն մառախուղին եւ անձրեւին մէջէն։ Միայն կողմնացոյցն է որ ուղղութիւն կուտայ իրենց։ Երբ անգլիական ցամաքին վրայ կը հասնին, չեն կրնար ճշտել թէ ո՞ր երկրին վրայ կը գտնուին։ Ծովեզերքին վրայ կը տեսնեն ծովապահներ, վար կը նետեն խաւաքարտներ, որոնց վրայ գրած էին. «Ծովեզերքի աւազին վրայ խոշոր գիրերով գրեցէք ձեր քաղաքին եւ երկրին անունները»։ Այսպէս հասկնալէ յետոյ իրենց գտնուած տեղը, քանի մը շրջան ընելէ յետոյ, կը հասնին օդանաւային կայանին վրայ։

Երկու օդանաւորդները աշխարհի շրջանը պիտի կատարեն անցնելով հետեւեալ հանգրուաններէն.— Միւնիխ, Պելկրատ, Պոլիս, Հալէպ, Պաղտատ, Պէնտէր-Ապպաս, Քարաչի, Ալլահապատ, Կալկաթա, Ռանկուն, Հանէ, Մանիլլա, Թոքիօ, Միտուէյի կղզիները, Հօնոլուլու, Սան-Ֆրանչիսքօ, Շէյէն, Շիքակօ, Տիթրոյթ և Հարպըր Կրէյս, ուրկէ մեկնած էին։ Ամբողջ շրջանը կը բաղկանայ 35,535 քիլոմեթրէ։

∴ Փարիզի օդային կայանին մէջ յոյս չկայ որ Ֆրանսացիները ճամբայ ելլեն։ Հովը սաստիկ է դեռ։

Միւս կողմէ Մարմիէ եւ Ֆավրօ, շաբաթ օր Վիլլըքուպլէի կայանէն ճամբայ ելան, կոտրելու համար հեռաւորութեան աշխարհի մրցանիշը ուղիղ գիծով։ Ոմանք կ'ըսեն թէ օդանաւին ուղղութիւնն է Սիպերիա։

Հ. Մ. Ը. Մ. ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Հ. Ը. Մ. Մ. ֆութպոլի եղանակը սկսաւ նոր յաղթանակով մը: Կիրակի օր Villemomble-Sportի հետ ֆութպոլի մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ջախջախիչ յաղթանակով՝ 2ի դէմ 7 նշանակէտով: Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը յատկացուց 60.000 ֆրանքի վարկ մը Փրանս. բնակուածական տան համար, ի պատիւ Մ. Պէրթըլոյի

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Հայերու զբաղումն ու թիւը. Հայ կազմակերպութիւններ — Կայ Բրը պատկ. — Պ. Ա. Ն. Մ մասնաճիւղի կազմութիւնը. Երկու բանախօսութիւն.— Խանասորի տարեդարձը:

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ, 5 Օգոստոս

Անկէ 15 20 տարի առաջ Արժանթինի մէջ շատ քիչ թիւով Հայեր են եղած. սակայն վերջին 5-6 տարուան ընթացքին Սուրիայէն, Յունաստանէն, Պոլիսէն, Ֆրանսայէն եկող Հայերու թիւը այսօր կը հասնի մօտաւորապէս 12.000ի, որոնց 6—7 հազարը կ'ապրին Պուէնոս-Այրէս քաղաքին մէջ. իսկ մնացեալ մասը շրջանի գիւղերն ու քաղաքները: Մեր հայրենակիցներուն մեծ մասը գործաւոր ըլլալով կ'աշխատին մեծ գործարանները: Կան նաեւ դերձակ, կօշկակար, նկարիչ Հայեր եւ առեւտուրով զբաղողներ: Տեղացիները հակաժութքը ըլլալով. մեզ ալ կը կոչէին «Թուրքօ»: Սակայն շնորհիւ «Գաղութային Միութեան» եւ հայ անխոնջ գործաւորին յաղթանդամ բազուկին, կրցան գործաւորներուն մէջ առաջին հանդիսանալ ու իրենք զիրենք կոչել տալ Արմենիօ, ոչ թէ կրել իրենց զա[illegible] բանի որ գործարաններուն մէջ անպակաս են մասերը: Անգնահատելի գժգոհութիւնը ունենալով հողին յանձնելու քանի մը երիտասարդներ: Յաճախայլ են նաեւ ձեռք, եւ ուրիշ մասնագէտներ: Ամառուան եղանակին պատճառաւ Եւրոպա շատ մեծ չարաճճիներ, որով գործերը նուազած են, օրական 4էն 5—6 ժամ աշխատելով հազիւ կարելի կ'ըլլայ օրապահիկ մը շահիլ:

Տեղւոյս մէջ կայ «Գաղութային Միութիւն» մը որ ամէն ինչ է: Ունի սրահ մը, որ բաց է հանրութեան առջեւ ամէն օր: Պարմնը կը տրուի ժողովներու, հանդէսներու եւ հարսնիքներու: Ամէն Կիրակի նոյն սրահին մէջ կը կատարուի պատարագի արարողութիւն: Կայ քահանայ մը որ ի հարկին ժամանակ հրաւէրի վրայ կ'երթայ թէ Մօնթէվիտէօ եւ թէ ալ Արժանթինի հայաբնակ քաղաքները՝ հարսնիքի, նշանտուքի եւ մկրտութեան: Ուրիշ քահանայի մը պէտքը զգալի ըլլալով, կը սպասուի Պոլիսէն: Սփական եկեղեցիի եւ դպրոցի մը շինութեան համար «Գաղութային Միութիւնը» հրապարակ նետած է ընկալագրեր, վստահ ենք թէ ժողովուրդը անտարբեր չպիտի մնայ՝ բերելով իր համեստ բաժինը: Այս հեռաւոր երկրին մէջ, ուր այլասերման վտանգը Դամոկլեան սուրի նման կախուած է հայ մանուկներու ու չափահաս երիտասարդութեան գլխուն, շատ զգալի են եկեղեցին ու դպրոցը:

Բացի հայ քաղաքական կուսակցութիւն գոյութիւն ունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական Կոմիտէ մը: Փարիզէն վերջերս իբր զործիչ եկաւ ընկ. Թադէոս Մեծատուրեանը, որ կ'աշխատի թէ Մօնթէվիտէօի եւ թէ տեղւոյս ազգային գործերը համերաշխութեան ճամբուն մէջ դնել, առանց յարանուանական խտրութեան, որպէսզի մեր մայր հայրենիքէն մեծ ծովերով ու ովկիանոսով բաժնուած այս հեռաւոր երկրին մէջ կարողանանք հայութիւնը պահպանել, եւ անոնց սիրտերուն մէջ անշէջ պահել հայրենիքի սէրը: Մօտ ժամանակէն պիտի ունենանք ժողովրդական չաբաթաթերթ մը Հորիզոն անունով: Թէեւ շատոնց լոյս պիտի տեսնէր, սակայն դրամաշար չգտնուելուն պատճառաւ ուշացաւ:

Հոս կայ նաեւ Հօկ մը եւ «Արժանթինի Հայ Կանանց Համաւաժողովը»: Առաջինը ինքզինքը չէզոք կը յայտարարէ, սակայն, ինչպէս ուրիշ շատ մը տեղեր, հոս եւս չէ կարողացած իր կեղծ դիմակին տակ երկար մնալ եւ մասնակցած է պոլշեւիկեան բոլոր շարժումներուն: Հօկի անդամներ տուները կ'երթան ներկայանալով համոզած են թէ իրենք ոչ եւ է կուսակցութեան հետ կապ չունին եւ իրենց միակ նպատակն է Հայաստանի օգնել: Այսպէսով խաբած եւ արձանագրած են կիները: Ժամանակ մը վերջ այս միամիտ կիները հասկնալով անոնց բուն նպատակը, հրաժարած են: Այսօր ունին 10-15 անդամ միայն: Երկրորդը արդէն յայտնի է իր անունով. ոչ ոք կ'ուզէ անդամագրուիլ բացի քանի մը նորելուկ կարմիր կուուցներէ: Նոյն իսկ չեն վարանիր երկուքքմիամնաբարաբարքելու կարմիր հարսնիք եւ մկրտութիւն: Մարդիկ պոլշեւիկեան մոլուցքէն այնքան են տարուած, որ մոռցած են եկեղեցին, կրօնքը ու քահանան: Մինչեւ այսօր եղած է երկու հարսնիք եւ մէկ մկրտութիւն: Հետաքրքիր է յառաջիկ ընթերցողներուն բացատրել կարմիր պսակն ու մկրտութիւնը. Հարսին բոլորովին կարմիր կը հագցնեն: Իսկ փեսին գուլպան, փողկապը և թաշկինակը միայն կարմիր կ'ըլլան: Հարսնեւորներուն ալ կարմիր զարդանիշեր կը բաժնեն: Կնքահայրը կ'ելլէ բեմը եւ կը յայտարարէ թէ նամոյները նախապէս իրար ընտրած, վարկած ու ապրած, այսօր կուգան յայտարարելու յանուն Լէնինի, յանուն Միասնիկեանի թէ կ'ուզեն ամուսնանալ իրարու հետ: Յետ այսու այսպէս պէտք է գոյերը ընտրեն զիրար եւ ոչ թէ նախահայրերու նման առանց իրար տեսնելու կուրօրէն հետեւին, հօր եւ մօր ընտրածին»: Նմանապէս հարս ու փեսան ալ կ'ելլեն նոյնը կրկնելու. փոխան խաչի կը կրեն մանգաղ: Մկրտութիւնն ալ կ'ըլլայ նոյն ձեւով: Կարմիր հագուած, մանգաղով եւ մուրճով, յանուն Լէնինի կ'օծեն երախան, որուն անունը չեն վարանիր Լէնին դնելու: Ահա ասոնք են Արժանթինի կոմունիստներուն յաջողութիւնները, որոնց ժողովուրդին զզուանք միայն կը պատճառեն:

Խումբ մը չափահաս որբեր, նկատի ունենալով Պուէնոս-Այրէսի եւ շրջականներու մէջ սփռուած օրէ աւելցող որբերու թիւը ու անոնց սպառնացող թշուառութիւնն ու այլասերման վտանգը, գաղափար յղացան կազմելու «Զ. Երկսեռ Որբերու Միութեան» մասնաճիւղ մը եւ ենթարկուիլ Փարիզի «Չափահաս Որբերու Միութեան» կեդրոնին: Յուլիս 7ին 20—25 որբեր հաւաքուելով կազմեցին Պուէնոս-Այրէսի մասնաճիւղ մը, ընտրելով առժամեայ վարչութիւն մը. ծրագրի եւ կանոնագրի մասին ալ գրած են Փարիզի կեդրոնին: Յուլիս 24ին ունեցան ընդհանուր ժողով մը եւ կոչ ըրին հայ երիտասարդութեան, որ անդամագրուին առանց սեռի, դաւանանքի ու կուսակցական խտրութեան: Թիւերնին բարձրացաւ 40ի, նոր անդամագրուողներով: Մինչեւ Փարիզէն ծրագրին գալը միութիւնը կը կառավարուի առժամեայ ծրագրով մը բաղկացած քանի մը յօդուածներէ, մանաւանդ անդամակցութեան մասին: Այսպէս, որոշ անդամավճար տուողները կ'ըլլան օժանդակ եւ պատուոյ անդամ, իսկ բարերար կը կոչուին առնուազն 100 փէսօ (ֆրանսական 1000 ֆրանք) վճարողները: Մօտերս պիտի ունենան երկրորդ ընդհանուր ժողով մը, առպահոված են իրենց թիւը 45էն բարձրացնել 70ի: Այդ ժողովին պիտի ընտրուի մնայուն վարչութիւն:

Գաղութային Միութիւնը որոշած է 15 օրը մէկ անգամ յատուկ սարքել եկեղեցական արարողութենէն վերջ: Յուլիս 17ին բանախօսելու հրաւիրուած էր ընկեր Թ. Մեծատուրեանը: Նիւթն էր, «Գաղութներու կազմակերպութիւնը եւ անոնց պարտականութիւնը դէպի մայր հայրենիք»: Ընկեր բանախօսը մանրամասնօրէն պարզեց թէ ի՛նչպէս պէտք է կազմակերպել գաղութները համերաշխաբար ու գործակցաբար, ժողովուրդի ուշադրութեան յանձնեց թէ ինչ են անոնց պարտականութիւնները հայրենիքին հանդէպ, եւ կոչ ըրաւ որ չյուսահատին ու համբերութեամբ եւ հայ սրտով սպասեն վերադառնալու համար հայրենիք: Դարձեալ Գաղութային Միութեան հրաւէրով Կիրակի, Յուլիս 31ին բանախօսեց բողոքականաց պատուելի Հրանտ Ասլանեանը. նիւթն էր «Հայկական առաքինութիւններու պահպանումը»: Պատուելին երկարօրէն թուեց մեր օգտակարութիւնները եւ եւրոպացիներուն գնահատանքը մեր մաքուր առաքինութիւններուն համար: Շեշտեց թէ պէտք է ըլլալ կրօնասէր, որպէսզի չկորսնցնենք մեր մայրենի լեզուն: Կը յուսանք թէ «Գաղութ. Միութիւնը» շարունակ այսպիսի լսարաններ եւ բանախօսութիւններ պիտի սարքէ: Գնահատելի են «Գաղութային Միութեան» աշխատանքները:

Կիրակի, Յուլիս 31ին, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն սարքած էր ընկերա-համակրական երեկոյթ մը, ի յիշատակ Խանասորի արշաւանքի 31երորդ տարեդարձին: Հանդէսը սկսաւ ժամը 10ին, նախագահութեամբ գործիչ ընկեր Թ. Մեծատուրեանի: Յաւանկալս երգուած «Մեր Հայրենիքը»էն յետոյ կարգ մը ընկերներու կողմէ եղան յաւուր պատշաճի բանախօսութիւններ: Մէջ ընդ մէջ երգուեցան «Կարկուտ տեղացը», «Դանք Օթոմանը» եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր: Ընկերներու եւ համակիրներու կողմէ եղան արտասանութիւններ ու բաժակաճառեր. եղան նուէրներ եւ անակնկալներ:

Կեթուխումէ վերջ Խանասորի արշաւանքի նկարներէն «Դէպի Ազատութիւն» նկարը ամերիկեան աճուրդի դրուեցաւ եւ գոյացաւ 157 փէսօ, իսկ հաւաքոյն զարդանիշերէ 21 փէսօ: Ունեցանք երկու նոր ընկերներ: Սահեցուած էր տաքուկ մթնոլորտ մը որ շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ ժամը 6: Փակուեցաւ «Մշակ Բանւոր» քայլերգով:

ԱՐՍԷՆ ՊԱԼԻԿԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Արդէն Պատգ. Ժողովին առթիւ)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Մասնաճիւղի վարիչները ժամանց Հ. Մ. Ը. Մ.ի այժմեան դրութենէն, կը փորձեն բարեկարգութեան եւ վերականգնումի ջանքեր եւ պատշաճ են ամենակարճ ժամանակի մէջ գումարել Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտեան Եւրոպայի Պատգամաւորական ժողովը. որմէ պատահովաբար կը սպասէ մեծ բարիք:

Ըստանց տեղեկութիւնները գալով ունենալու այդ ժողովի օրակարգէն կը կարծենք որ Պատգ. ժողովը պիտի զբաղի ու լայն նիւթեր նուիրէ անհրաժեշտ ու անյետաձգելի հարցերու:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը մասնաւորապէս նուիրուած է հայ պատանի սերունդի բարոյական ու ֆիզիքական զարգացման. ու կարճ ժամանակ մըն ալ ցոյց տուած է սքանչելի գործունէութիւն, արժանանալով միջազգային գնահատականներու: Ընդր այսօրուան ի՞նչ սերտ գործունէութիւնը խորտակուի կը պատճառէ այն բոլոր լաւ Հայերուն, որոնք կ'ըմբռնեն իսկական Հ. Մ. Ը. Մ.ի մը բնական մանուանց գոյութեան մէջ, ուր ամէն օր այլասերում կը հոլովենք:

Այս պայծառ իրականութիւնը մեզի չափ ու աւելի մասնագիտօրէն կ'ըմբռնեն անշուշտ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաւոր նախկին վարիչները, որոնք տեսնելէ եւ վայելելէ յետոյ հին օրերու փառքը շատ փոքր ու անշուք պիտի գտնեն այսօրուան գործունէութիւնը Եւրոպայի դժուար բազդատութեան եզր մը կամ կապ մը գտնել 1920—21ի հետ:

Պէտք է վերջին պատգամաւորական ժողովի գաղափարը՝ պիտի ուզէինք, որ անիկա չըլլար ցուցադրական բան մը, այլ ընդհանուրին պատգամաւորներէն բոլորն ալ իրենց մատը դնէին բուն վէրքին վրայ, աշխատելով դարման տանիլ անոր: Պէտք է խպառ սրբագրուին բոլոր սխալներն ու օրէնքի կարգ անցած մտայնութիւններ:

Պատգ. ժողովի առաջին գործը պէտք է ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ անունը կրող բոլոր կազմակերպութիւններու հետ սերտ յարաբերութիւն եւ գործակցութիւն ստեղծել:

Ընկէ ծնունդ առնող մարմինը պէտք է նախաձեռնութիւնը ստանձնէ հրապարակային կոչով մը հրաւիրելու բոլոր երկիրներու Հ. Մ. Ը. Մ.ները, որպէսզի ունենան իրենց շրջանի Շրջ. Պատգ. ժողովները: Ու եթէ հնարաւորութիւն չըլլայ Ընդհ. Պատգ. Ժողով մը գումարելու, այդ Շրջանային ժողովներու լիազօրները պէտք է թղթակցական յարաբերութիւններով եւ բանակցութիւններով ստեղծեն կեդրոնական գոյութիւն մը. որ 1923էն ի վեր: Ահա այն ատեն է միայն որ մենք «Մասնաճիւղերը կ'ապահովենք իրենց չափերուն մէջ ու գանձուող կը կոչենք իրենց իսկական անուններով:

Պոլսոյ կեդրոնին ցրուելէն յետոյ, արտասահմանի մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին անդամներու կողմէն կազմուած մարզական խմբակցութիւնները կնքուեցան Հ. Մ. Ը. Մ անունով:

Բայց անոնք ունին տեղական ինքնավարութիւն. եւ նոյնիսկ տեղ տեղ միաձեւան իշխանութիւններ: Շատ անգամ նոյն երկրին մէջ քանի մը ժամ հեռաւորութիւն ունեցող մասնաճիւղեր պարզ թղթակցական յարաբերութիւն չունենալէ զատ, երբեմն նոյն իսկ խորթ աչքով կը նային իրարու: Ես գիտեմ որ եթէ տնտեսական թելյառաւ մրցումներ ունենան, բոլոր մասնաճիւղերն ալ պիտի ստեղծեն իրենց մարզական մամուլը պայքարելու համար միւսին դէմ: Եւ այս բոլորին մէջ մենք կը տեսնենք հին անդամներ ալ եւ ճիշդ գաւառի կէտն ալ այդ է: Նորերը ստիպուած են իրենց տեսածը ընել: Վստահօրէն կը յայտարարեմ որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի «Մասնաճիւղերու անդամներուն հարիւրին 80ը ոչ մէկ բառ գիտեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծրագրէն:

Եւ այնքան անկարեւոր կը նկատուի Ծրագիր-կանոնագիրը որ ամբողջ Փարիզի մէջ պէտք է օրերով վազել որպէսզի կարելի ըլլայ գտնել քրքրուած եւ բզիկ— բզիկ եղած կանոնագիր մը, ու այդ միակն է Փարիզի եւ շրջաններուն համար:

Միւս կողմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը կարծես միայն աւանդութիւն մը յարգելու համար ամէն տարի կուտայ իր ողիմպիականը: Եւ մենք հինգ տարիէ ի վեր դաշտին վրայ կը տեսնենք նոյն անուններն ու նոյն յաղթականները:

Միշտ խտիկեան մըն է գունդ նետողը, Թամբիկեանն է՝ ցատկելու եւ վազելու յաղթականը: Անոնք ալ իրենց անունը առած են նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.էն: Կը տեսնուի ուրեմն որ Հ. Մ. Ը. Մ կոչուած այս կազմակերպութիւնը չի գրաւեր բոլոր ճիւղերով եւ ուժը կուտայ միայն գնդախաղին հաւանակ որ ծրագրին մէջ նախատեսուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի պէս կազմակերպութիւն մը հինգ տարուան մէջ պէտք էր 5է աւելի «ատողջ»եր տար մանուանց որ մեր ժողովուրդը պատրաստ է հնարաւոր պայմաններու. մէջ օգնելու եւ քաջալերելու Հ.Մ.Ը.Մը:

Ահա թռուցիկ կերպով այն ինչ որ գիտած ենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեանքէն, եւ զայս ուշադրութիւնը կը յանձնենք Պատգ. Ժողովին:

ՎԱՀԷ ՊԵՐՃ

ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐ ՆՈՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐ

ԿՈՒՅԼԻԷԼՄՕ ՖԵՌԷՌՕ ԵՒ ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԻ

«Մարգարէն իր գաւառին մէջ պատիւ չունի»: Ժամանակ մը այս առածը ճշմարտութեան լայն մաս մը կը պարունակէր՝ երբ դեռ գաղափարները չէին կրնար յաղթանակել իրենց ապրած շրջանակին մէջ գոյութիւն ունեցող հակառակ հոսանքներուն, որոնք կը խորհրդանշէին պահպանողականութիւնը: Բայց այլ եւս սահման չկայ մտքի ու գաղափարի տարածման մասին: Անոնք կ'ողողեն բոլոր երկիրները՝ երկար շառաւիղի մը մէջ:

Խորհողը, պատմաբանը, փիլիսոփան այսօր աւելի քան երբեք կը տիրանան ուրեմն ընդհանրական հասարակ: Անոնց կարգին կարելի է դասել Կուլիէլմօ Ֆէռէռօն, քաղաքական փիլիսոփայ եւ գրագէտ:

∴

Ներկայ բոլոր մտածողներուն՝ Եւրոպայի քառսային վիճակը կը ծառայէ իբր հիմնաքար, որուն վրայ կը կառուցանեն այլազան վարդապետութիւններ:

Սկեպտիկը ազատ է հանդարտօրէն հետեւելու թէր ու դէմ վիճաբանութիւններու ծաւալման, վստահ ըլլալով որ՝ յիմարութիւն պիտի ըլլար ժողովուրդներու գանգատներէն սպասել աւելի քան ինչ որ անոնք կ'իրագործեն:

Կուլիէլմօ Ֆէռէռօի բոլոր աշխատասիրութիւնները կը խտանան սա տարազին մէջ. — «Պէտք է ուզել, ուզէս զի ունենաս»

Եւ կամքին վրայ խօսելով, ան կ'ըսէ.

— «Մարդը չի կրնար հաւատալ ճշմարիտին, բարիին, գեղեցիկին, եթէ ան չի գիտեր զանոնք զանազանել եւ որոշել՝ դիմելով հանդիպադրութեան, այսինքն բաղդատելով սխալը, չարը, տգեղը: Կամքն է որ մեզի թոյլ կուտայ գծել անոնց սահմանները՝ որոնք եթէ ըլլան չփոթ ու անճանաչելի, բարին ու չարը, ճշմարիտն ու սխալը, գեղեցիկն ու տգեղը իրենց կարգին կը գլտորին խառնակ դրութեան մը մէջ: Եւ ուրեմն ինչպէ՞ս կամքը կրնայ զանոնք բաղձալ կամ զանոնք վանել, երբ անկարող է անոնց մէջ ոեւէ է զանազանութիւն դնել: Ամէն տեղ դէպի անսահմանելը՝ ստիպուած է վերջանալ վարդապետութիւններու անիշխանութեան ու կամքերու մոլորումի մէջ:»

Եւ Ֆէռէռօ իր թէզը լուսաբանելու համար կ'ուզէ իբր օրինակ առնել ռուսական յեղափոխութիւնը, զոր կը նկատէ վերջաբանը շրջանի մը, որուն գեղեցիկ սկիզբը Ֆրանսական յեղափոխութենէն կը մեկնի:

Ըստ իրեն՝ ռուսական յեղափոխութիւնը չպիտի յաջողի, քանի որ ան ուզեց օրինակել ֆրանսականը, առանց նկատի առնելու թէ այս վերջինը ինչ պայքարներու մէջ իրականացած է ինչ ստիպումներու գոհացում տալով մասնաւորապէս ամբողջութիւն մըն է. ուրիշ բացատրութեամբ Լէնին չէր գիտեր ինչ որ կ'ուզէր:

Ահա ճարպիկ բացատրութիւն մը, իր քննադատելի կողմերով: Միթէ՞ Ֆէռէռօ ինքզինքը չի՞ մխիթեր այս ենթադրութեամբ,

ինչպէս նաեւ սա [illegible] մտածումով.

Ընկերվարութիւնը, համայնավարութիւնը հաւաքականութիւնները [illegible] հովել անհիմնական [illegible] ներ՝ անհիմնական [illegible] թիւններու մէջ: Կերուխումութեան համար պէտք [illegible] կապիտալիզմի (ձառ [illegible]

Յիրաւի կամքին գործ[illegible] թիւնը շատնելով սահմաններ[illegible] նեւել կը նշանակէ այս մտածելը, մինչ մեծ պատ[illegible] մէն առաջ, Ֆէռէռօ իր աշխատութիւններ մինչեւ [illegible] մէջ կը գրէր.

— «Կը ծծաղիմ երբ [illegible] վարականները կը յայտար[illegible] թէ կ'ուզեն զրամագլուխ[illegible] րութիւնը տապալել [illegible] Մարքսի վարդապետութ[illegible] րով: Անոնք որոնք ժողով[illegible] կը քարոզեն իր շահեր[illegible] պէտքերը բազմապատ[illegible] պարտքը...»

Դրամագլուխը պիտի [illegible] գերիշխել այն օրը որ [illegible] վարդները նողկանքով [illegible] հեռանան [illegible] վաստակներէ. հաճոյքներ[illegible] ամէն տեսակ մոլութիւն[illegible] Սիրա և հակառակ զգայ[illegible] ներ: Միթէ ընկերվարա[illegible] չէ որ կ'ուսուցանէ կամ [illegible] է ուսուցանէ այդ մոլութիւն[illegible] աւելի: Այդ մոլութիւններ[illegible] տելու կամքը.

∴

Կուլիէլմօ Ֆէռէռօ[illegible] ծերը՝ իրենց բնագաւառի[illegible] րէն դուրս կը ներկայացնեն[illegible] ու յատուկ փառքի կրած [illegible] «Բարձրացում ու Անկում[illegible] մայ», «Երկու աշխարհներ[illegible] ջեւ», «Հնագարեան՝ Մ[illegible] վերջը» եւ այլն [illegible] սոցեան ու գիրքամտաչեր[illegible] անձնայատուկ պատկերներ[illegible] կը դիւրացնեն իր գաղափ[illegible] րուն մարսողութիւնը [illegible] Շփինկլէրի խորքին ու մա[illegible] տասմութիւնը կամ [illegible] լինկի յաճախ անհասկնալի[illegible] բայց եւ այնպէս հետա[illegible] այս վերջիններէն, որոնք [illegible] դառնէ վերջ որոշ [illegible] կ'առաջարկեն.

* *

Խոյրական գաղափար[illegible] տութեան շատ մօտ է [illegible] ախտաճանաչում մը եւ մեզ [illegible] չցնէ ֆրանսացի քննադատ[illegible] դաքագէտ՝ Հանրի Մասի[illegible] գործը «Արեւմուտքի պաշտպանութիւն[illegible] մասին»

Այս գիրքին ընթերց[illegible] առջին էջերը թղթատ[illegible] կոյն կրնայ գաղափար [illegible] հեղինակին բռնած դիրքի[illegible]

Հանրի Մասիի այս [illegible] տութիւնը կը բաժնուի [illegible] մասի եւ երեւոյթը [illegible] բաստանագրի մը՝ ուղղ[illegible] Արեւմուտքի գերմանիոյ [illegible] սփառել Ռուսիոյ, [illegible] Հնդկաստանի:

Արեւմտեան[illegible] կուն յենակէտ կը պարուն[illegible] եւ մեծ մասամբ [illegible] է ուրիշ հեղինակներու [illegible] թիւներով

Բաղդատական շարժա[illegible] տել Արեւմուտքը քանդ[illegible] ջին փորձ, քանի, [illegible] գիտել, պէտրարէֆ, [illegible] լոմէոյ, Ժաքօպ պէօհմ, [illegible] պէյք եւ Ռւիթմէնը [illegible] արեւմտեան խաղաղ[illegible] պականման ծառայող [illegible] քանի՛ր դատապարտել[illegible] Ռուսիան կը կարգած[illegible] յեղափոխական օրէն [illegible] Թագորը ու [illegible] քննադատել՝ երբ [illegible] ու Ռւբրատուբրիմը կը [illegible] նեն... անշուշտ Մասի [illegible] սակ դատողութիւններով [illegible] մեծ համբուռ [illegible] ազատամիտը Թէ՜ֆուայ [illegible]

ԾԻԾԱՂ

ՍԱՔՔՕ ԵՒ ՎԱՆՑԷԹԹԻ

...երեկոյ էր ... բոցավառ ...
... Ամերիկացիները նահատակ ...
էին՝
Սա՛քքօ
եւ
Վանցէթթին...
Երկու աքեւաները...
...նահատակած էին՝ ելեքտրա-
...ճաշարագին ու զաճանդա-
...մահով. Միթէ ելեքտրակա-
...նութիւնը կրնա՞յ սպաննել ա-
...իւր։
...գործատունէն դուրս կ'ել-
...ելէիր բանւորները՝ դողալով մեր
...ճակատագրին։
...նութիւնը յուզումներուն անիշ-
...աւորված է։
...ֆրանսացի ընկեր մը մտահ-
...ցաւ իմին եւ ալ իմ կարգիս
...մտնեցայ գինետան մը։ Երկու
...ամուրէթներ ալ իրենց կարգին
...նստելով մօտիկ գինետան մէջ
...նուլեւ կար։ Ամէն բանւոր
...մը հաղորդուէր գինիով, ի մի
...մալ խմեցինք բաժակին։ Ընկերս
...փորձեց բուռնցքը սեղանին ու
...աղաղակեց.
— Եւս երկու ամուրէթ
...ուրոս նայեցանք
— Այսպէս. խեղճ ո՛ւտոնիս...
փաչուեթիւն, ճերմակ
...ամբողջ սրճարանին մէջ կար
...դ մեզի։
— Սա քքօ-Վանցէ՛թթի...
Բայց ի՛նչու. բայց ի՛նչպէ՞ս
...րայ այս...
Համարձակեցան...
— Բաղաքակիրթ չէին, քրիս-
տոնեայ չէին... Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ...
...իւս նկարագրութիւն քաղաքացի...
այնպէս չէ ... նկարը կը բարձ-
րանայ, այնպէս չէ ... բայց ար-
դէն ի՞նչ ծարկ նկարագրութեան.
...կատար էին...
— Երկու ամուրէթ
Ծերունին ու գինով բանւոր մը
ներս մտաւ ու գոչեց
— Ճերմակ գինի մը...
Նստաւ մեր քով ու սկսաւ
խօսիլ։ Իր նիւթն էր.
— Սաքքօ-Վանցէթթի... ըն-
կերս կը կրկնէր անդադար.
— Բայց ի՛նչպէս, բայց ի՛նչ-
պէս համարձակեցան... Օ՛, մեր
խեղճ ծերուկները, Սաքքօ եւ
Վանցէթթի..
Ծերունին նայեցաւ մեզի ու
մեր գաւաթներուն եւ խօսեցաւ
ու բռաւ.
— Ի՞նչպէս... Որովհետեւ Ա-
մերիկայի մէջ ոչ սիրել կայ, ոչ
խմել կայ, ո՛չ երգել, այլ միայն
աշխատիլ... Այնտեղ արգիլուեցէն ի
վեր ջղայնացան, խենթեցան,
անզգայացան... Եթէ դատաւոր
ֆուլլեր ծեր պէս ծակատաբաց
գաւաթ մը ամուրէթ խմէր, իր
սիրականին շրթները համբուրէր
ու երգ մը լսէր՝ պիտի ըլլար
ազնիւ, նուրբ ու մարդկային եւ
պիտի չսպաննէր՝
Սա՛քքօն
եւ
Վանցէթթին.
.
Միւսկի ընթերցողը,
...մի, ...ուրեմն, պարէ՛ ուրեմն,
սիրէ՛ ուրեմն, ծխէ՛ ուրեմն եւ
ծիծաղէ բոլոր կեղծ կրօնքներուն
ու բոլոր սեւ ու կարմիր կառա-
վարութիւններուն վրայ։
Ինչ քեզի այսօր աւելի աւե-
տիս՝ քան թէ ծիծաղ...
— Աշխարհի խղճմտանքը
...
Ծիծաղէ՛ անոնց վրայ որոնք
վեհանձն կը կարծեն։
— Սաքքօները եւ Վանցէթ-
թիները...
Անոնք ամէն ժամանակէ ա-
ւելի ողջ են ու առողջ։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

...պիտի նկատէ հոգանին ներողական
...պաշտպանութեան
Լամինակառութեան մէջ ...
...ներուն անէծք կարդալէ ու Երու-
...պայի վէրքերը անոնց վերագրելէ
վերջ, Ռուսի մեզի խորհուրդ կու-
տայ միացեալ ապրիլ հայ հա-
կան դիրքին տակ համախմբուած,
փորձելով փաստել թէ Հռոմ ե-
ղած է մեզի պաշտպանը. բոլո-
րտաքին պառաւանները ու գաղա-
փարներու ծագկումին, որոնք
երկարատեւ խաղաղութեան ջը-
ջանները...
Հոս սկիզբները դարձեալ ա-
ղաւ է ... Գալիլէն, Ելեիէն
Ցոյէն հաւատարիմութիւն ...
Ընդունեան կրնայ նաեւ մեզի
... թէ՝ Դարվինեանը, Պղա-
տոնի հանճարեղ գրութիւնները
... են առանց Հռոմի հովանա-
... առանց քրիստոնէա-
կան ... Ինչպէս նաեւ՝
մինչեւ առաջին դարուն սկիզբը
... Մատեանը, գիրք
մը գոր շատեր կը համարեն Ա-
... ալ աւելի բարձր։

ԽԴ ՃԱՀԻՃԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԸ

Թիֆլիսի Հայ Արուեստի Տան
երաժշտանոցին վարիչ Ռ. Մելիք-
եան Ռիսկեւեալ յայտարարու-
թիւնները ըրած է «Խորհրդային
Հայաստանի» խմբագրին։
1926-1927 տարեշրջանին մեր
երաժշտանոցը ունէր 253 աշա-
կերտ, 195ը բանւոր կամ ծառայ։
Դաշնամուրի դասարանին կը յա-
ճախէին 192 աշակերտ, ձայնակա-
նին 22, ջութակին 19։ Ուսուցիչ-
ներու թիւն էր 29, որոնց 4ը սե,
սաքսանութեան ուսուցիչներ։
Երաժշտանոցը նոր տարեշր-
ջանին պիտի կրէ նոր փոփոխու-
թիւններ. իրագործելու համար
... ... երաժշտութեան
պատմութեան մասին նոր որո-
նումներ։ Երբեւ գործնական ար-
հեստանոց, պիտի բացուին նոր
դասարաններ։
Երաժշտանոցը ազատ դպրոց
մըն է, մուտքը բաց է բոլոր ա-
նոնց, որոնք կը փափաքին հե-
տեւիլ երաժշտական արուեստին
առանց տարիքի, երաժշտական
եւ կրթական պայմաններու խտ-
րութեան։

ՓԱԹՐԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԸ

ՓԱԹՐԱՍ (Յուն.) Թղթ. — Յունաստանի գաղթականներուն մէջ ամէնէն ինկածն ու աղքատը փաթրասի հայութիւնն է, 610 հոգի են, որոնց 500էն աւելին գաղթականներու մէջ Հայ-կաթողիկէ կ'ըննն։ Գ. Ցիրան Գասապեանի անձնական ջանքերով երկու տարիէ ի վեր բացուած է հայ դպրոց մը, որ բոլորովին ձրի է։ Ունի 70-80 երկսեռ աշակերտներ։ Ասոնք սկսած էին մոռնալ իրենց մայրենի լեզուն եւ օտարանալու վտանգին ենթակայ էին։ Այսօր շնորհիւ երկու անխոնջ եւ հայրենասէր վարժուհիներու, պզտիկ Հայաստանի փոխարկուած է գաղթակայանը։

Դպրոցը կը կրէ անունը փաբրիկ Հայ. Ցիկնանց Միութեան, որ նիւթական մեծօժանդակութիւն ցոյց կու տայ։ Ցաւաշխիմութեան տեսակէտով կը գլէ կ'անցնի միւս յունահայ դպրոցները։ Շնորհիւ Ցիկնանց Միութեան, ունի իր մասնաւոր շէնքը բարձրադիր եւ օդասուն, շրջապատուած գեղեցիկ պարտէզով, ուր աշակերտները ամէն տեսակ մարզանք կ'ընեն եւ ֆութպոլ կը խաղան, յաղթելով հարեւան յոյն դպրոցականներուն։

Բացի հայերէնէ եւ յունարէնէ, աշակերտները բաւական յառաջդիմած են նաեւ ֆրանսերէնի մէջ։ Աշակերտներ կան, որ անսխալ հայերէն կը գրեն։ Գրաւոր քննութեանց արդիւնքները մաս մը ղրկուած է փարիզ՝ Տիկնանց Միութեան։

Ահա՛ դպրոցին այս տարուան նիւթական հաշուեկշիռը

ՄՈՒՏՔ. — Հայ Տիկնանց Միութեան կողմէ՝ 12 ամսուան մէջ ղրկուածը՝ 15,000 ֆրանք, 42564 50 դրախմի։ Բարեգործական միութեան տարեկանը՝ 20 ոսկւոյն — 7349 դրախմի. գումար 49913 50 դրախմի. բաց՝ 388.50, գումար 50,302

ԵԼՔ. — Ցարեկան վարձք՝ 10,800 դրախմի, 3 վարժուհիներու տարեկանը 32,400, ծառայուհիին 11 ամսականը 4400, եկած գրքերու մաքսի ծախքեր 475, փոխադրութիւն, նորոգութիւն եւ մաքրութիւն 685, ցանածառ, նուէրներ եւ ֆութպոլ 933, մանր մունր ծախքեր 609 դրախմի։ Գումար 50,302 դրախմի։

ՓՈՔՐԻԿ ՄՕՎՍԷՍԸ. — Երբ աղբահաւաքը վերցուց Պոն. Ալէն փողոցին աղբիւսի անօթը եւ պարպեց իր կառքին մէջ, կապոցէ մը ձայն մը ելաւ։ Բացաւ կապոցը եւ տեսաւ որ փոքրիկ Մովսէս մը կու լար մէջը։ Երախան հազիւ վեց ամսուան կայ, վրան ոեւէ նշան չունի։ Ցանձնուեցաւ ազգային խնամատարութեան։

ՉԱՅՆԵՐ ՓԱՐԻՍՈՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԷԹԻԻՒԻ ՄԷՋ

Էթիեւ կը գտնուի Փարիզի հիւսիսային կայարանէն մէկ ու կէս ժամ հեռու, շրջապատուած է դալարագեղ եւ ընդարձակ անտառով մը, ուր համախմբուած են տասնեւումէ հայ կալատու եբիտաաարդներ եւ երկու հայ ընտանիքներ։ Կիներէն զատ բոլորն ալ կ'աշխատին խաւաքարտի գործարանի մը մէջ, օրական 9 ժամ աշխատանքի փոխարէն կը ստանանք 18—20 ֆրանք։

Այս հաշուէն դուրս, գործարանատիրոջ կողմէ կը տրուին սենեակ, առանձինն մարդ գլուխ, վառարան, ածուխ, անկողին եւ խոհանոցի համար անհրաժեշտ կազմածներ՝ ամենակարեւորներէն։ Եթէ ոչ ճոխ, գէթ բարեկեցիկ կեանք մը կ'ապրինք։ Գործադրկութեան սկիզբները գործարանը քիչ մը ազդուած էր տագնապէն, բայց այժմ իր կանոնաւոր աշխատանքին սկսած է։ Բոլորս ալ կ'ապրինք համերաշխաբար, յաճախ իրարու սենեակ երթալով ու երգեր երգելով։

Անցեալ շաբթու ընկերոջ մը նշանախօսութեան առթիւ բոլորս ալ հաւաքուեցանք ընկերական սեղանին շուրջը։

Պէյրութէն եկած օրիորդ մը մեներգեց Արտաշէս Բ. Թագաւորի երգերէն «Սաթենիկ»ը, յետ ու ցան բեկորներու սրտին մէջ արթնցնելով յիշատակը փայլուն անցեալի մը։

ՆԱԶԱՐԷԹ ՍԻՄԱՒՈՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հակառակ թափուած մեծ աշխատանքներուն, Ֆրանսայի մէջ մարզական գործը յառաջ չի տարուիր պէտք եղած կերպով։ Մարզական բոլոր ճիւղերուն նուիրուածներուն ընդհանուր թիւը Զուկէս 3 միլիոն կը հաշուուի։

Ասոնց մէջ իրենց ազգին պատիւ բերող ափ մը մարզիկներ հազիւ կարելի է գտնել։ Պատճառը այն է որ թէ աշխատանքը լաւ չեն կատարեր եւ թէ մասնաւորապէս կը պակսին վարպետներ։

Ֆրանսացիները հիմակուց մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն համաշխարհային ողիմպիականին համար։ Այս նպատակաւ անոնք սկսած են կազմակերպել մեծ մրցումներ, որոնց պիտի մասնակցին շատ մը անուանի օտար մարզիկներ։ Ցնոր կարծեր որ Ֆրանսացիները 1928ի ողիմպիականին կարենան աւելի լաւ արդիւնքներ ձեռք բերել քան 1924ին։ Անոնք այս անգամ 1924էն աւելի տկար պիտի ըլլան։

Մասնաւորապէս ֆութպոլի ճիւղին մասին ոչ մէկ լուրջ աշխատանք կը թափուի։ 1924էն ի վեր անոնք չկրցան մեծ ֆութպոլիստներ հասցնել։ Նոյնը միւս ճիւղերուն համար։

ԹԷՆԻՍ

Ֆրանսացիները Ամերիկացիներուն հետ պիտի խաղան Տէյվիս բաժակին ֆինալը։ Այս մրցումը կը կատարուի ամէն տարի 1900էն ի վեր, եւ այս ճիւղին մէջ որոշ ուժ ներկայացնող բոլոր ազգերը կը մասնակցին անոր։ Մինչեւ հիմա Ամերիկացիները շահած են տասը անգամ, Աւստրալիացիները վեց անգամ, եւ հինգ անգամ ալ Անգլիացիները։

Ֆրանսացիները երկու տարիէ ի վեր ֆինալիսթ մնացին այս մրցումին, բայց երկու անգամուն ալ յաղթուեցան Ամերիկացիներուն կողմէ։ Ներկայիս մրցումը դարձեալ այդ երկու ազգերուն միջեւ է։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՂ ՄԸ. — Ալճէրիացի մը Աչուր որկրպատկան Միջազգային գողերու խմբակի մը, ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ, ուր անցած էր կեղծ անցագիրով։

Աչուր, Պորտոյի մէջ թռցուցած էր անգլիացի հարուստի մը գրպանէն դրամապանակ մը որ կը պարունակէր մօտ հազար ֆրանք պետական պաշտօնեայի մը գրպանէն 6,000 ֆրանքնոց չէք մը եւ 4,000 Ֆր. Թղթադրամ։ Արքաշոնի մէջ պանդոկէ մը վերցուած է 350,000 Ֆր. ֆրանսական ճեպընթացներու մէջ, թեթեւցուցած է զանազան հարուստներու գրպանը։

ՆՈՒԱՅԱՆ ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ. — Փէփինեանի ջերմուկներէն մէկուն մէջ, ջերմուկին տնօրէնը, Լավի, բժիշկներուն ցոյց կու տար ծծմբային եռացեալ ջուրերուն աւազանները, երբ յանկարծ ինկաւ մէջը։ Սարսափելի այրուածքներ արձակելով, տնօրէնը կիսովին խաշեցաւ։

Ծառաները հանեցին դուրս եւ յուսահատական վիճակի մէջ փոխադրեցին հիւանդանոց։

ԹՈՒՆԱՒՈՐ ՍՈՒՆԿ. — Լօտ անձրեւներէն յետոյ սունկերը սկսան բուսնիլ դաշտերուն վրայ։ Գիւղացիները դաշտ ելած են սունկ ժողվելու։

Ֆլօրիան, արտէն տուն դարձին, յանի մը սունկ հաւաքեց եւ կնոջ տուաւ որ եփէ։

Տիկինը եւ փոքրիկ աղջիկը անմիջապէս ձաչակեցին։ Աղջիկը մեռաւ իսկ տիկինը, թունաւորուած, հոգեվարքի մէջ է։

ԾՈՎՈՒՆ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ. — Ցիսուս անունով երիտասարդ մը երկու ֆրանսացի աղջնակներ գողցաւ եւ պահեց տանը մէջ։ Նպատակ ունէր զանոնք տանիլ Ամերիկա ծախելու։ Սակայն ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ գտնել թաքստոցը։ Եւ Ցիսուս, առանց աւանակի վրայ հեծնալու, մտաւ ... բանտ իսկ տուն ղրկուեցան փոքրիկ աշակերտները Ցիսուսի։

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՐԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ — Նիսի մէջ, Նէփթիւն պարասրահը հատատուած է հովանաւոր ծառերու տակ, երկաթուղիի գիծին մօտ։ Այդ օր, սովորական բազմութիւնը պար կը դառնար գինովի պէս։ Ցանկարծ ծառերուն մէջէն վար ինկաւ լուսաւոր գունդ մը, որ անմիջապէս պայթեցաւ։ Վիրաւորուեցան քանի մը պարուհիներ։ Ռումբը նետուած էր երկաթուղիին գիծին վրայէն։

ԽՄԱՆԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. — Նիսի մօտ Ֆալրոն գիւղին մէջ Հէլման խման մըն էր։ Շարունակ կը ծեծէր իր կինը, որ, ձանձրացած հեռացաւ գնաց ուրիշ գիւղ մը։ Հէլման ծախեց տունն ու տեղը եւ գնաց գտաւ իր կինը։ Գինովութեան մէջ, կատղած, առաւ մը յարձակեցաւ կնոջ վրայ եւ պիտի խեղդէր, եթէ քիչ մըն ալ ուշանար միջամտելէ իր խորթ տղան, Շարլ։

Այս վերջինը ատրճանակը ուղղեց հօրը դէմ եւ երեք անգամ կրակեց։ Հէլման, թեւէն, ուսէն եւ լեարդէն վիրաւոր, ինկաւ գետին։ Քիչ վերջ հոգին փչեց հիւանդանոցին մէջ։

ԾՈՎԻՆ ՄԷՋ. — Սապլը-տ'Օլոնի մէջ, ծովեզերքին վրայ կը լողային գպրոցական աղջնակներու խումբ մը։ Ցանկարծ ալիքը քշեց տարաւ երեք աղջնակներ։ Երկուքին դիակները գտնուեցան, սակայն միւսը կարելի չեղաւ գտնել։

1,200,000 ՖՐԱՆՔ. — Փարիզի մէջ խումբ մը գոհարավաճառներ կը պայմանագրուէին Զվստահելի Զ ռուս միջնորդի մը հետ, որ Ֆրանսայի մէջ պիտի ծախէր մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար Ֆրի ադամանդներ։

Լեհ մը, Քոշվիչ, կը հրաւիրէ միջնորդը ցանցիկ, որ կ'ըսէր թէ լաւ յաճախորդներ կան։ Երբ ցանցիկ կը հասնի, ադամանդներն ալ միասին, Քոշվիչ կը շահի վստահութիւնը միջնորդին, կ'առնէ ադամանդները եւ կը մեկնի Վարշաւա, ուր հարուստ Ամերիկացի մը պիտի գնէր թանկագին քարերը։ Եւ կորսուեցաւ։

Անմիջապէս գաղտնի ոստիկաններ ղրկուեցան Վարշաւա, ուր շուտով ձերբակալուեցաւ մարդը, որ, այս անգամ, ուրիշ անուն մը առած էր վրան։ Գրաւեցին նաեւ 1,100,000 Ֆր.ի ադամանդ, 100,000 Ֆրը կերած էր շաբաթուան մը մէջ։ Այժմ ծակն է։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 48

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

"ՑԱՄՐ ՄԱՀ"
Ներս մտանք
Սենեակը բնաւ չէր գանազանուեր այն միւսներէն, որ մինչեւ անցեր էինք։ Թերեւս, քիչ մը աւելի ընդարձակ էր, աւելի լուսաւոր, բայց նոյնքան աղտոտ։

Մէջտեղը գրասեղան մը, որուն շուրջ շարուեր էին Չեկայի շատ մը պետեր։ Ասոնց մէջ էր Կունալիխին։

Սղամ լանջաբաց գինով, որ ամբողջ վոտքա կը հոտէր. այդ էր Կունալիխին կոչուածը գաղտնի ենթաբաժնին պետը (*) որուն անունն իսկ կը բաւէր ահաբեկելու ամբողջ ժողովուրդ մը։

Փնթիրս՝ կարմիր դահիճը, վայրագ եւ արիւնարբու խենթը, այդ անխիղճ արարածը, որ միամինակ աւելի գոհեր տուաւ քան թէ Չեկայի մնացեալ բոլոր անդամները միացած, փնթիրս՝ այն մարդը որուն մէջ կը մարմնանայ գարշելի բռնակալ մը որմէ կը մեռնի Ռուսիան իրօք բազակայ էր։

Ալ գեղ բ Նաւագ ահարկու էր Կունալիխինը որ հոն էր, իմ առջեւս իբր նախագահ վեցեակ մը անձերու, բոլորը նոյնքան զգուելի, նոյնքան գինով որքան ինքը։

Ցիմարութիւն էր այդպէս կարծել։

Շնորհիւ Կունալիխինի մէկ շարժումին մօտեցանք գրասեղանին, որուն վրայ պաշտօնական անթիւ կնիքներու եւ տպագրուած գոյնզգոյն թուղթերու միջեւ նշմարեցի փառահեղ ատրճանակ մը։

Սուր ակնարկ մը նետելէ յետոյ իմ վրայ, Կունալիխին խօսքը ուղղեց այն չեկիստին որուն կը պարտէի այս տեսակցութիւնը եւ գիս ցոյց տալով հարցուց

— Ի՞նչ է այս մարդը։
Ջինուորական բարեւի ձեւին մէջ քարացած, միւսը պատասխանեց
— Նորագիր մը, պե՛տ.
— Նորագի՞ր մը։
— Այո՛ պե՛տ եւ ջերմօրէն յանձնարարուած
— Ո՞վ, ո՞վ. որո՞ւ կողմէ։
— Պուտրէնինի եւ Լըպէտէ-վի կողմէ
— Երկու լաւ կոմունիստներ ուրեմն.
Եւ ինծի դառնալով.
Ի՞նչ կուզես, հարցուց։
Այն ատեն աչքերս անոր աչքերուն ուղղելով.
— Ես. անձնապէս ոչինչ բայց կ'երեւի թէ ընկերուհի Կոստանդինովայի պաշտօնէութեան մաս կազմելու համար պէտք է եղեր որ Չեկային մէջ ընդունուիմ...
— Ուրեմն։
— Ուրեմն կուգամ արձանագրուիլ
— Ընձնագիր եւ քաղաքացիի թուղթեր ունի՞ս
Թղթապանակէս հանեցի ուզածները եւ իրեն տուի։
Առաւ, քննեց զանոնք եւ իբր հաւանութիւն գլուխը շարժելով ետ դարձուց։
— Պակաս բան չկայ. ամէն ինչ կարգին է։ Եթէ ջերմօրէն յանձնարարուած չըլլայիր, պիտի ըսէի նոյն իսկ թէ՝ թուղթերդ պէտք եղածէն շատ աւելի կանոնաւոր են։
— Սակայն ընկեր
— Լռութիւն, ռանաց։ Երբ ես խօսիմ, պէտք է լռել. հոս ես եմ որ կը հրամայեմ։
Այդ խամաճիկլըմականյան ինծի վախ չէր պատճառեր, այնպէս որ յանդգնեցայ ըսելու.
— Կարելի է. բայց ոչ ոքի, ո՛չ քեզի, ո՛չ ալ ուրիշին, թոյլ չեմ տար որ կասկածին քաղաքացիութեանս վրայ
Կունալիխին որկ'երեւի թէ պատասխանէս ինքզինքէն դուրս էր ելեր ուժգին հարուած մը իջեցուց սեղանին եւ պոռաց
— Պիտի լռե՞ս, անպիտան շատախօս, պէտք է գիտնայիր որ մարդ չի կրնար անպատիժ իմ գլուխս տանիլ ուրիշներ այդ բանը փորձեցին եւ գլուխնին վրայ տուին։
Այս մռայլ անբանը դասի մը արժանի էր. այնպէս որ առանց կենալու պատասխանեցի.
— Քու գլո՞ւխդ ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ քու գլուխդ շատ շատ կառքիս անիւները կեցնելու կուգայ։ Գալով իմ ինծի, փորձէ անոր դպիլ որ տեսնես. Երբ ազատ քաղաքացի, իրաւունք ունիմ, նաեւ պարտականութիւն՝ ազատօրէն խօսելու։ Անոր համար հոս եկած եմ ։ Ու ոչ ոք, ոչ դուն ոչ ալ ուրիշը կրնան զիս լռեցնել։
Աչքերը դուրս ինկած, կատաղի, Կունալիխին ոտքի ելած էր. կ'երեւէր դեռ ոեւէ մէկը այդ կերպով չէր պատասխաներ իրեն. անոր ձեռքը որ կը դողդղար, կ'երկարէր իր ատրճանակին կոթին վրայ... Հասկցայ որ կեանքս թելէ մը կախուած էր սակայն ամէնը ունենալու համար, ուզեցի ամէն ունեցածս վտանգել եւ ըսի.
— Կը կարծես թէ կը վախցնե՞ս զիս։ Մէկդի ձգէ այդ թաչուններու խամաճիկը. Նստէ եւ խօսինք
Կունալիխին եւ իր շուրջիններն ապշած զիս կը դիտէին.
Աթոռ մը առնելով, անցայ ճիշդ անոնց դիմացը եւ նստայ
Հիրծինսքիի խորհրդաւոր մահէն յետոյ, Կունալիխինն է որ անցած է անոր տեղը, իբր Չեկայի պետ ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆԻԻՑԱՆՑ

մաս մը ազգական չունենալով եւ ամէն բան կորսնցուցած, գիշերը անցուցին մգկիթներու բակին մէջ։ Այս առթիւ անոնք բողոքած են, ըսելով թէ հակառակ իրենց աղաչանքներուն թոյլ չեն տուած որ մզկիթին մէջ գիշերեն, առարկելով թէ մզկիթները կ'աղտոտին։

Հելլէնասերպ վէճ մը

Երբ դեռ Փանկալոս իշխանութեան գլուխն էր, 1926 Օգոստոս 17ին Աթէնքի մէջ կնքուեցաւ հելլէնասերպ դաշինք մը, որով Սելանիկ-Կէվկէլի գիծին վրայ թրանզիթի դիւրութիւններ կը տրուէին Սերպիոյ, որ նոյնպէս ազատ գօտի մը կ'ունենար Սելանիկի նաւահանգիստին մէջ։ Դաշնագրի ստորագրութենէն հինգ օր վերջ Փանկալոս տապալեցաւ, որով կարելի չեղաւ այն ատեն խորհրդարանին ներկայացնել զայն, վաւերացուելու համար։ Քանի մը օր առաջ այս հարցը դրուեցաւ հելլէն Երեսփ. Ժողովի օրակարգին մէջ եւ Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց ջնջել զայն։

Սերպիոյ արտաքին նախարար Մարինքովիչ այս առթիւ յայտարարեց.

«Այս դաշինքը կնքուեցաւ երկու երկիրներու շահերը նկատի առնելով եւ երկար բանակցութիւններէ վերջ։ Ետքը Յունաստան առաջարկեց վերաքննել զայն։ Սպասեցինք որ հելլէն կառավարութիւնը որոշ առաջարկ ներկայացնէ։ Յունաստան թելադրեց նոր բանակցութեանց սկսիլ։ Այս առաջարկը կարելի չէր նկատի առնել, նախ՝ ուրիշ երկիրներու հետ մեր յարաբերութեանց փափուկ վիճակին պատճառաւ, յետոյ նոր բանակցութիւնները աւելի պիտի դժուարացնէին Նախկին-դիկտատորին կացութիւնը, քանի որ այդ դաշինքը իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց մաս կը կազմէ։ Մեր կողմէ ընդունելի չ'ըլլար ոեւէ զիջում կամ փոփոխութիւն դատարանի մը առջեւ իբրեւ փաստ կրնար ծառայել թէ Աթէնքի դաշնագրով հելլէն գերիշխանութիւնը վնասած էր։ Չէինք կրնար ընդունիլ այսպիսի հաւանականութիւն մը։

Սերպ մամուլը դժգոհութիւն կը յայտնէ հելլէն խորհուրդարանի որոշումին համար։

∴ Հելլէն Երեսփ. Ժողովը գիշեր ցորեկ նիստ կը գումարէ քուէարկելու համար կարգ մը ստիպողական օրէնքներ։

Թրոցքի պատասխանը Ամերիկացիներուն

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ քանի մը օր առաջ Մոսկուայի մէջ Թրոցքի ընդունեց 26 ամերիկացի բանուորական եւ քաղքենի պատուիրակներ, որոնք անոր ուղղեցին գրաւոր 20 հարցումներ, մեծ մասը բաւական վտանգաւոր։ Թրոցքի պատասխանեց անոնց մեծ մասին, եւ կարգ մը հարցումներու պատասխանը գրելէ խուսափեցաւ։ Դրսեցիներու համար Թրոցքիի պատասխանները կրնան նկատուիլ իսկական պոլշեւիկեան տեսակէտներու պաշտպանութիւն, քանի որ Թրոցքի կը գովէ խորհրդային կարգերը, շատ կը պգտիկցնէ կուսակցական պայքարը եւ պոլշեւիսմի համաշխարհային առաքելութեան մասին իր հաւատքը կը հռչակէ։ Մինչդեռ «Փրավտա» մասնաւոր «պաշտօնական յօդուած»ի մը մէջ խստիւ կը քննադատէ Թրոցքին, ըսելով որ անիկա դարձեալ կուսակցութիւնը վար կը զարնէ եւ կը հասկցնէ թէ ժողովուրդին մէջ դժգոհութիւն կը տիրէ։

Ամերիկացիները հարցուցած էին թէ Խորհրդային Միութեան մէջ ժողովրդավարութիւն կա՞յ, ինչո՞ւ խորհրդային երկրին մէջ մամուլի եւ խօսքի ազատութիւն չկայ եւ թէ ժողովուրդը դժգո՞հ չէ ասոր համար։ Թրոցքի պատասխանեց խուսափողական ձեւերով։ Ըսաւ թէ ամերիկեան ժողովրդավարութիւնը կեղծիք մըն է՝ ծածկելու համար դրամատիրական դիկտատորութիւնը, մինչ Խորհրդային Միութեան մէջ դիկտատորութիւնը առանց քօղի է, որովհետեւ պէտք չկայ խաբելու այնտեղի աշխատաւոր դասակարգը։ Ամերիկայի եւ ուրիշ քաղքենի երկիրներու մէջ մամուլի եւ խօսքի ազատութիւնը նոյնպէս կեղծիքներ են, որովհետեւ բոլոր տպարանները ու թուղթի մթերքները պուրժուաներու սեփականութիւնն է, նոյնպէս բանուորները չեն կրնար ազատ խօսքի համար սրահներ ունենալ, քանի որ անոնց տէրերն ալ «պուրժուա»ներն են։ Գալով թէ ինչու Խորհրդային Միութեան մէջ մամուլի ազատութիւն չկայ, Թրոցքի ըսաւ. «Երբ մարդու մը կեանքը վտանգի մէջ է, անիկա կը գործածէ իր բռունցքները, ծունկերը, ոտքերը եւ ակռաները՝ առանց յարգելու կոփամարտի օրէնքները։ Մեր թշնամիները այսպէս կոչուած ժողովրդավարական ազատութիւն կ'ուզեն մեզի դէմ պայքարելու համար, անիկա չպիտի ունենան։

«Փրավտա» կը քննադատէ Թրոցքին, որ կ'ընդունի թէ Խորհրդային Միութեան մէջ ժողովուրդը դժգոհ է։ «Թրոցքի պէտք է ըսեր Ամերիկացիներուն թէ ժողովրդավարութեան լաւագոյնը Խորհրդային Միութիւնն է, թէ քաղաքացիները կարծիքի ազատութիւն կը վայելեն հոն։ Ընդհակառակն իր պատասխանները այժմ պիտի շահագործուին ամերիկեան պատուիրակներուն կողմէ ի վնաս Խորհրդային Ռուսիոյ»

Զաղլուլ փաշայի յաջորդը

Եգիպտական ազգայնական կուսակցութեան անդամները ժողով գումարեցին, քննելու համար քաղաքական կացութիւնը, որ ստեղծուեցաւ իրենց պետին՝ Զաղլուլ փաշայի մահով։ Եւ որոշեցին ստիպողաբար Գահիրէ կանչել արտասահմանի իրենց կուսակիցներն ալ, նշանակելու համար Զաղլուլ փաշայի յաջորդը բոլորին ներկայութեամբ։

Համայնավար բանտարկեալներ

Համայնավար երեսփոխան Անտրէ Մարթի, որ զինուորները անհնազանդութեան հրաւիրող յօդուածներու համար բանտարկուած է երկու շաբաթէ ի վեր, քանի մը օր առաջ Սանթէի բանտին քաղաքական բանտարկեալներու բաժնէն փոխադրուեցաւ հասարակ գողերու եւ ոճրագործներու բաժինը։ Պատճառը «Իւմանիթէ»ի Օգոստոս 26ի թիւին մէջ Մարթիի ստորագրութեամբ հրատարակուած յօդուած մըն է՝ իբրեւ պատասխան մարաջախտ Ֆօշի ծանօթ յայտարարութեանց։

Միւս համայնավար բանտարկեալները դատական Նախարարին ուղղուած նամակով մը բողոքեցին իրենց ընկերոջ դէմ եղած այս անիրաւութեան համար, ու եթէ գոհացում չգտնեն, հաւանաբար հացադուլ ընեն։ Համայնավար երեսփոխանները այս առթիւ հարցաքննութիւն պիտի ուղղեն կառավարութեան։

Պատրաստուեցէ՛ք

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ

Կիր. 18 Սեպտ. Բ. Ս. Շ.ի մարզադաշտը, Porte Dorée

ՕՐ. ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԵՒ

ՌՈՒԲԷՆ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Անիէռ 28 Օգոստ. 927

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փոն տը Նէրիի հրնգերորդ դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 7ին Դաշնակցութեան գրադարանը, դասախօսն է Ընկ. Գ. Քիլարճեան։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Գայծակ» խումբի դասախօսական ժողովը Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները. դասախօս Ընկ. Զ.։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շաւն, Ա. Գ.— 35 ֆրանք.
Շավիլ, Ս. Մ.— 35,
Մարթիկ, Ե. Գ.— 20,
Գրէօզօ, Հ. Յ.— 25,
Լթիւի, Ն. Շ.— 35,
Լէգթուռ, Գ. Խ.— 20 Ֆր.։

Դրկեցինք.

Լիոն, Գ. Գ.— 5,
Մարսէյլ, Գ. Օ.— 35,
Քոմէյ, Ե. Օ.— 50,
Փոն տ'Օպրնա, Գարծ.— 50,
Ցէսին, Ս. Ն.— 20 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մարաշցի Սամուէլ Կիւլիւդեան, 20—21 տարեկան, մօր անունը Ցուռու, քրոջ անունը Էլիզքի, որ քանի մը տարի առաջ Սուրիոյ Ճիպէյլի որբանոցէն փոխադրուած է Մարսիլիա եւ կը կարծուի թէ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Chahinian frères, Côte du Fumel, (Lot et Garonne), France.

— Էրզրումցի Տիկ. Վերոնիքա Այվազեան, կը փնտռէ իր աղջիկը Տիկին Շուշան Քէշիշեանը, որ Չինադաղարէն յետոյ Կովկասէն Պոլիս եկած էր իր ամուսնոյն Յարութիւն Քէշիշեանի եւ աղջկան Նպրաքսէի հետ։ Քեմալական զէպքերու առթիւ ամուսինը Գալկարիա, իսկ ինքը Նախիջեւան Կովկաս մնկնած է։ Այժմ լուր առնուած է որ Լիոն գործարանի մը մէջ կ'աշխատի։ Տիկ. Շուշան Քէշիշեանի մասին ոեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Տիկ. Վերոնիքա Այվազեանին, c/o M. Herartean, B. P. 280 Alep, Syrie.

— Օվաճըգ գիւղէն Տիկ. Սըրբուհի Չինօեան, որ իր մկրտիչ զաւակով Սավին գիւղը կը գտնուի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակները Վահան, Ագրիպաս եւ Մարգուն Վարդերեսեան, իրենց մայրը տիկին Հռիփսիմէ Վարդերեսեանը եւ իրենց հայրը, որ Պրուսացի է եւ Պոլսոյ Թաշխանէն եկած եւ Քարթալ բնակութիւն հաստատուած ըլլալը կը կարծուի։ Իմացնել՝ Sourpouhi Tchinoian, Societe Colonnière du Sud-Est, Savines Hautes Alpes)

— Սմբատ Բալաեան, 25 տարեկան ծնած Փարսխաստան, հօր անունը Օհաննէս, մօրը՝ Նինա, որ երկար ժամանակ Կովկաս մնացած է, 1919ին հեռացած է Թիֆլիզէն, Ֆրանսա գտնուիլը կ'ենթադրուի։ Տեղեկացնել՝ B. Bagdassarian, P. R. Terreaux, Lyon.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցսամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան ցարերուն թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խադամոլ Տը. Մասպիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Գէյլի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բարեկամ 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջիկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Պալլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլոք Հոլմսի երեք պատմուածքները Չակտն, Թօփալ Օսման 5, Տը. Մօրի մրէժը 5, Մահացու Սէրը 3 ֆրանք։

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Ջարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Գէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ձայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԱՆԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փոստի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e).

ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	25.5[illegible]
Մարք ոսկի 100 Mark		[illegible]
Թրքական Ոսկ. L. Trq.		12.[illegible]
Թրք. ոսկի	» «	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը Léva		[illegible]
Տրախմի »	Drachme	33.20
Լիր	Lire	13[illegible]
Պելճ. ֆրանք	Frc. Belge	[illegible]
Զուից.	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124—

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	4390	—
II	»	1995	
III	»	1060	—
Թուրքիոյ Վիճ.	Lots turcs	185	

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 7.50, 10.25, Թուղթի ֆալ, Տղու հոգիներ 6, Դարձը 8, Կինը 6, Դերասանուհին 8, Անձկութեան ... 2, Վերջին բաժակը 10, Ազգ. բարեկամ 4, Տօքթ. Վարդան 6, Լաւ ... Անհետացած սերունդ մը 8, Խեմտանքի ձայներ 8, Կեանքը ինչպէս որ ... Կոյսի մը օրագիրը 5, Նոթը պատմուածքներ 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 12.50, Թաշրա պէյ 5, Գ. Մուսթաֆայի զուարճալիքները ... Շուան 25, Ժիւաէքս 30, Ժիւաէքսի նոր առաքելութիւնը 30, Արտաքոյ Քէօր օղլու 2.50, Աֆրոդիտէ 10, Ռասփութին 15, Տօքթ. Մօրի վրէժը, Մայրաքաղաքներու մէջ (2 հատ.) 25, Արսէն Լիւբէն 18, Շարլի Շապլին, Թիւրքմէններուն կախը 8, Ռաֆայէլ 18, Մոբասանի վիպակներ 2, Ազգային պատմուածքներ 25, Կարմիր ժամուց 10, Հայուհին 10, Աշուղ Ղարիպ, Աւաղականութեան 30, Արձակ էջեր 12.50, Մեր խուլը 8, Աստուածները ծարաւի են 20, Աղւոր եղբայր 6, Նամուս 10, Չար Ոգի 10, Պատուի համար, Կայսրը 10, Ջարշըլը Արթին 5, Գէպէքս 10, Ցիմար կոյսը 10, Մերկ կինը 10, Ուշ լինի 3, Քսան կարապաններ 10, Ցակոբ-Յաբէթ 10, Անուշ 5, Ալէլուիա Աշխարհ 5.20, Քերթ. Գ. Դուրեան 5, Աղքիւր անմահութեան, Լոյս զուարթ 3, Ծակոտագրի փուշին վրայ 5, Հայաստանի նկարիչներ, Միասք Մեծարենց 15, Ինքնուսոցիչ պուլղարութիւն 10, Ալպօմ Հերոսներու 3, Հարուածը 3, Հէքիմարան 50, Մատեան Մանկանց 50, Թութակ փուլող 2.50, Վենետկեան սիրտեր 2, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր, խիստ ԱԺԱՆ։ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ։ Կարդացէ՛ք նաեւ «Լուսաբաց»ի ... թական պատկերը Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Ave. Quihou St. Mandé (Seine).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

31 AOUT 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 428

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆԵՐԿԱՅ ԽՕՍՔ

ՏԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԲԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ահա՛ ինչ որ կը ցուցադրուի խորհրդային հայատառ մամուլին մէջ, կամ բեմերու վրայ հայանուն համայնավարներու կողմէն, ամէն անգամ, երբ, տեղի կամ անտեղի, պէտք կը տեսնեն յարձակելու նախկին քաղաքական գործիչներու կամ յեղափոխական կուսակցութիւններու վրայ։

Մասնաւորապէս անգլեւխորհրդային խզումէն յետոյ, աւելի յաճախ կը հոլովուի տաղտկալի եւ միօրինակ ծամծմոց մը.

— Հայ ժողովուրդը, քաղաքական ու յեղափոխական գործիչներն ու կուսակցութիւնները, գործիք եղած են օտար, մասնաւորապէս անգլիական աշխարհակալութեան, որուն հետեւանքով հայ ժողովուրդը կոտորածներու ենթարկուած է։

Հայ ժողովուրդի դարաւոր ոչնչացումին ու պարբերական կոտորածներուն ուրիշ պատճառ չկայ, ուրիշ բացատրութիւն չունին։

Ճիշդ ու ճիշդ Թուրք գիշատիչ մամուլի մէկ խեղկատակ արձագանգն է, որ կը լսենք համայնավար ղեկավարներու բանակեողէն։

Թողունք այն պարագան թէ ինչպէս այդ պատճառո՞վ էր, որ հայ ժողովուրդը կը կոտորուէր ոչ թէ վերջին քանի մը տասնամեակներու, այլ հարիւրաւոր տարիներու ընթացքին։ Միայն առնենք այս ամբաստանութիւնը՝ տեսնելու համար թէ որքա՞ն հիմք ունի։

Տարակոյս չկայ, որ հայ ժողովուրդը դարերով յոյսը դրած էր քրիստոնեայ պետութիւններու վրայ, բայց անիկա շատ բնական զգացում մըն էր ֆիզիքապէս տկար եւ տիրապետող «հեթանոս»ի կողմէն ահաւոր հալածանքի ենթարկուած փոքր ժողովուրդի մը համար։ Սակայն սխալ է այն կարծիքը թէ անիկա իր յոյսը դրած էր Անգլիոյ վրայ, որովհետեւ բնազդօրէն կը զգար թէ Ալպիոնը նենգաւոր է. ապացոյցներ շատ կային. ընդհակառակն, գլխաւորապէս իր յոյսը կեդրոնացուցած էր «խաչապաշտ» Ռուսին վրայ։ Նախընթացներ շատ կային եւ պատճառներ ունէր յուսալու։

Իսկ յեղափոխական կուսակցութիւններուն ու գործիչներուն վերագրել նման մեղք մը, կը նշանակէ ոչ միայն անծանօթութիւն մեր երէկի կեանքին, այլ նաեւ արգահատելի տգիտութիւն մեր յեղափոխական շարժումներու մասին։

Դպրոցի երախաներն անգամ գիտեն թէ՝ յեղափոխական կուսակցութեանց սկզբնական գոյութեան իրաւունքը կը կայանայ դիւանագիտութեան ու անոր խոստումներուն չհաւատալուն մէջ։

Պերլինի 78ի վեհաժողովէն յետոյ Խրիմեանի «թուղթէ եւ երկաթէ շերեփ»ի պատմութիւնը մարտական նոր սերունդի հաւատոյ հանգանակն էր։

Բրքրեցէք երեսուն տարուան պատմութիւնը։ Կարդացէք յեղափոխական ամբողջ գրականութիւնը, ծանօթացէք նաեւ բանաւոր քարոզի նիւթերուն ու պիտի տեսնէք թէ՝ օտար դիւանագիտութեան վրայ յոյս դնելու բացարձակ մխտումն է անիկա։

Հայ մարտնչող սերունդը իր զէնքին ու բազուկին վրայ դրած էր իր յոյսը ամէն բանէ առաջ։ Բայց անիկա չէր նշանակեր թէ՝ իր շահերը պէտք չէր հաշտեցներ իրեն ամէնէն մօտ կանգնած պետութեան, կամ պետութիւններու շահերուն հետ։

Շօշափելի դարձնելու համար, ըսենք թէ՝ 1914ի Մեծ Պատերազմին, իր աշխարհագրական դիրքով եւ քաղաքական վիճակով անիկա պարտաւորուած էր իր պայքարը կապելու մէկ կամ միւս կողմին, ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ։ Այդ պարագային անիկա պարտաւորուած էր միանալու իր յայտնի թշնամիի հակառակորդներուն, իբրեւ փոքրագոյն չարիք։ Ոչ մէկ Հայ գտնուած է իր առճնին, որ ասոր հակառակը պնդէր։

Ժողովրդական առածը կ՚ըսէ «քու աչքիդ գերանը թողուցած, ուրիշին աչքին շիւղը կ՚ուզես հանել»։ Ու անիկա կատարելապէս ճիշդ կը յարմարի իրենց բերանը աւրող «Խորհրդ. Հայաստան»ի համբակներուն։

Եթէ հայ քաղաքական կուսակցութիւններն ու գործիչները մեղք գործած են, իրենց պայքարի ընթացքին օ եւ է աջակցութիւն սպասելով շահագրգռուող օտար պետութիւններէ, ո՞րքան աւելի մեծ մեղք պէտք է համարել, երբ իրենք, այսքան փորձերէ յետոյ, ամբողջ ազգին ճակատագիրը կապած են օտար պետութեան մը, որուն արտաքին անունը Ռուսէ, բայց ներքինը, ոչ ոք գիտէ թէ ի՛նչ է. օտար պետութեան մը, որ ոչ թէ քաղքենի պետութիւններու նման խաբած է, այլ թշնամիին ձեռքէն բռնած ու առաջնորդած է Հայաստան։ Այս արարքը լրիւ կ՚ապացուցանեն բոլոր այն դաշնագրերը, որոնք ստորագրուած են Էնկիւրիի եւ Խորհուրդներու կառավարութեան միջեւ։

Մեր հայանուն համայնավարները հետեւողական ըլլալու համար պէտք էր անմիջապէս դուրս հանէին իրենց աչքին գերանը, որպէսզի իրաւունք ունենային ուրիշի աչքին մէջ եղած շիւղին մասին խօսելու։

Այսօր ալ հայ մարտական սերունդը իր ճակատագիրը չուզեր կապել այս կամ այն օտար պետութեան պաշտպանութեան, իր յոյսը կը դնէ ամէն բանէ առաջ իր բայ։ Ու այդ մարզին մէջ պէտք չունի դաս առնելու այն համբակներէն, որոնք թերեւս առանց գիտակցելու, հայ ժողովուրդին մէջ կը մեռցնեն քաղաքական ձեռներէցութիւնը եւ զայն կը կապեն օտարի խաբուսիկ պաշտպանութեան։

Խօսելէ առաջ գոնէ թող երէկի մեր պատմութեան ծանօթանան։

Ա.

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՄԵԾ ՑՈՅՑԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Անցած շաբաթ գրեցինք թէ Պոլսոյ մէջ փաշայի մը սղան՝ Թամա Րաթըլ գազանաբար սպաննած է Հրեայ գեղանի աղջիկ մը՝ Էլզա Նիէկօ, որ չէր ուզեր ամուսնանալ իրեն հետ։ Այս սպանութիւնը մեծ գրգռութիւն առաջ բերաւ Պոլսոյ Հրեաներուն մէջ, որոնք բուռն ցոյցեր կատարեցին աղջկան յուղարկաւորութեան օրը։ Այս առթիւ բազմաթիւ Հրեաներ ձերբակալուեցան եւ դատարան յանձնուեցան։ Թուրք թերթերը բուռն յարձակում մը սկսան Թուրքիոյ Հրեաներուն դէմ։ Պոլիսէն վերջ ահա՛ Իզմիրի Թուրքերն ալ ասպարէզ կուգան։ Թուրք թերթերէն քաղելով, կուտանք հետեւեալ մանրամասնութիւնները։

Սօն Սաաթ կը գրէ.—

«Էլզա Նիէկոյի յուղարկաւորութեան առթիւ Պոլսոյ Հրեաներուն կատարած ցոյցը խոր տպաւորութիւն առաջ բերած է Իզմիրի մէջ։ Իզմիրի Թուրք երիտասարդները քաղաքին հրապարակներն ու փողոցները պտտելով վար առած են հրեայ հաստատութիւններու վրայ գտնուող եբրայեցերէն նշանատախտակները եւ բողոքագիրներ ու յայտարարութիւններ պատրաստելով թերթերուն յանձնած են։ Միւս կողմէ Թիւրք Օճաղըներն ալ առանձին յայտարարութիւններ հրատարակած են մամուլին մէջ։ 600 ուսուցիչներ ժողով մը գումարելով բողոքագիր մը պատրաստած եւ յանձնած են Իզմիրի կուսակալութեան։»

Իզմիրի Անատոլու Թերթը կը գրէ.—

«Քանի մը երիտասարդներ Քապալթաշի հրեայ հիւանդանոցը երթալով տնօրէնէն պահանջեցին վար առնել հիւանդանոցին դուռին վրայ գտնուող նշանատախտակը, որ եբրայեցերէն վերտառութիւններ կը պարունակէր։ Հիւանդանոցի տնօրէնը պատասխանեց թէ վարչական ժողովին որոշումով միայն կարելի է նշանատախտակը վար առնել։ Ասոր վրայ քառորդ ժամ յետոյ քանի չափ երիտասարդներ հիւանդանոցին դուռին վրայ գտնուող նշանատախտակը վար առնելով, ուղղակի գացին Խախամապետարան, որու պատին վրայ փակցուած եբրայեցերէն մէկ յայտարարութիւնն ալ պատռեցին։ Այս ազդը ցոյց կուտար Խախամապետարանի բացման եւ փակման ժամերը։

«Նոյն երիտասարդները յետոյ Բըկատ փողոցին երթալով, սինեմայի մը տնօրէնէն պահանջեցին ջնջել ծանուցումներուն մէջ գտնուող եբրայեցերէն բառերը։ Սինէմայի տնօրէնը իսկոյն վերցուց խնդրոյ առարկայ ծանուցումները։ Երիտասարդները ճամբան հանդիպեցան «Լալէ» սինէմայի ցրուիչին, որ մէկ կողմէ թուրքերէն եւ միւս կողմէ եբրայեցերէն գրուած սինէմայի ծանուցումներ կը բաշխէր. երիտասարդները ցրուիչին հրամայեցին եբրայեցերէն ծանուցումները չցրուել։

«Գիշերը հօթանասուն չափ երիտասարդներ Թիւրք Օճաղըի պաշտօնատունը գացած են, սակայն չեն կրցած գտնել նախագահը։ Այս երիտասարդները բողոքագիր մը պատրաստած են, որու գլխաւոր մասերը հետեւեալներն են.

«Երիտասարդութիւնը զզուանք կը յայտնէ պարզ ոճիրի մը առթիւ Պոլսոյ Հրեաներուն կատարած լիրբ ցոյցերուն եւ յարձակումներուն առթիւ եւ կը խնդրէ որ հանրապետական կառավարութիւնն ու ազգային հաստատութիւնները հետեւեալ կէտերը գործադրեն. 1. Թուրքիոյ մէջ հրէական հրատարակութիւնները արգիլել։ 2. Հրեայ դպրոցները ջնջել։ 3. Խախամական կազմակերպութիւնը ջնջել, կրօնական արարողութիւններու համար անհրաժեշտ խախամները բացառութիւն ըլլալով բոլոր խախամները երկրէն վտարել։ 4. Երկրէն վտարել այն բոլոր Հրեաները, որոնք չեն կատարած իրենց զինուորական պարտաւորիչ ծառայութիւնը։ 5. Թուրքիա մուտքը արգիլել այն բոլոր հրէական հրատարակութիւններուն, որոնք արտասահմանի մէջ լոյս կը տեսնեն։

«Հայրենակիցնե՛ր, Ա. Թուրք հայրենիքին մէջ թուրքերէնէ տարբեր լեզու խօսիլը կը նշանակէ Թուրքը անարգել. Բ. Այս երկրին մէջ տեղ չունին անոնք որ Թուրքերուն պէս չեն մտածեր, Թուրքերուն պէս չեն զգար. Գ. Այս երկրին մէջ միակ իտէալ մը կայ, այն է Թիւրքճիւութիւնը, Դ. Ամէն Թուրք պարտաւոր է իր լեզուն պաշտպանել։

Եէնի Ասըր կը գրէ.— Երէկ գիշեր (23 Օգոստոս) խումբ մը երիտասարդներ խմբագրատուն այցելելով հետեւեալ յայտարարութիւնը յանձնեցին մեզի՝ հրատարակութեան խնդրանքով.

«Ո՛վ սուրբ եւ նուիրական հայրենիք, որու ծոցը կը հանգչին մեր հերոսներուն սառած արիւնը։ Ո՛վ սուրբ հայրենիքին ազնիւ պահապանը, ո՛վ ազնուական Թուրք, դարձեալ դաւաճանեցին քեզի, դարձեալ անարգեցին քեզ, անցեալին չարագուշակ պոռչտուքները դարձեալ ականջներդ վիրաւորեցին. հայրենակիցնե՛ր, հայրենիքին համար իրենց հոգին ու արիւնը նուիրող հերոսները ձեր հայրերն ու եղբայրները չէ՞ն։ Մենք պատրաստ ենք ապացուցանելու թէ մեր երակներուն արիւնը մաս կը կազմէ հերոսներու սուրբ արիւնին։

«Հայրենակից, անարգանքներու առջեւ աչքերդ ու ականջներդ մի գոցեր. անոնք թշնամի են քեզի եւ քու իտէալներուդ։ Այս երկրին մէջ իտէալդ միայն գոյութիւն պէտք է ունենայ. հայրենիքը քուկդ է. մի կենա՛ր, աշխատէ՛, պոռա՛։»

Միւս կողմէ Գուրնովայի (Իզմիրի արուարձաններէն) Թիւրք Օճաղըի վարչական ժողովը հետեւեալ յայտարարութիւնը կը հրատարակէ Հավատիսի մէջ.

«Դարերէ ի վեր Հրեաները չեն կրցած դիրք բռնել ազգերու կողքին. ընդհակառակն ամէն տեղ գոյութեան իրաւունքը գլացուած է այս ազգին, ազնիւ Թուրք ազգը միայն գթալով իր գիրկը ընդունած է Հրեաները, որոնք հաւասար իրաւունքներ կը վայելեն հանրապետական Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ։ Հակառակ այս բոլորին, ապերախտ Հրեաները վերջերս Պոլսոյ դատարանին առջեւ յանդգնած են Թրքութեան արժանապատուութիւնը վիրաւորել։ Այս պարագան բոլոր Թիւրք Օճաղըներու մէջ բուռն գրգռութիւն առաջ բերած ըլլալով, անհամբերութեամբ կը սպասենք որ արժանի պատիժը կրեն այս թշուառականները, որոնք Թուրք ազգին կողին վրայ հաստատուած վտանգաւոր փուշեր են»

Իզմիրի երիտասարդները հետեւեալը յայտարարած են Ահէնկի խմբագրին.—

«Հրեաներու վերջին ընթացքը ցոյց տուաւ թէ հրէական կազմակերպութիւնը քաղաքական բնոյթ մը ունի. մինչդեռ մենք Հրեաները Թուրք կը կարծէինք, վերջին միջադէպին առթիւ հասկցանք որ անոնք բաժնուած են մեզմէ, եւ առիթի կը սպասեն իրենց բաժանումը արտայայտելու համար։ Թուրքիոյ մէջ Թուրք Հրեաներու գոյութեան միայն կրնանք հաշտ աչքով նայիլ. այլապէս ոչ ոք կրնայ համակերպիլ որ անոնք համայնքային կազմակերպութիւն ստեղծեն եւ առիթը ներկայացածին պէս իրենց գոյնը երեւան հանեն։

«Քանի որ Թուրք ենք կ՚ըսեն, պէտք է իրենց դպրոցները փակեն եւ իրենց զաւակները մեր վարժարանները ղրկեն, առանձին վարժարանի, հրէական դաստիարակութեան ի՛նչ պէտք կայ։ Թուրքիոյ մէջ մէկ ազգութիւն միայն գոյութիւն ունի, համայնքային կեանքը ի՛նչ պիտի ըլլայ եղեր. եթէ մեզմէ են, պէտք չէ առանձին կազմակերպութիւն ունենան։ Բազմաթիւ խախամներ ունին, որոնք բացարձակապէս անպէտք են։ Թուրք ենք կ՚ըսեն, բայց եբրայեցերէն կը խօսին, հրէական կեանք կ՚ապրին, եբրայեցերէն հրատարակութիւններ կ՚ընեն։ Մէկ խօսքով հրէութիւն չենք ուզեր. մեզի հետ եւ մեզի պէս թող ապրին, մեզի թող խառնուին. այլապէս քաղաքական նպատակներ հետապնդող կազմակերպութիւնները տեղ չունին մեր հայրենիքին մէջ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞նչպէս կը խաբեն Հայերը

Մոնփելիէէն կը գրեն Օգոստոս 29 թուականով—

Մարսէյլի մէջ գործակալութիւն մը այգեկութքի համար կ՚արձանագրէ 152 Հայեր, իւրաքանչիւրէն գանձելով 40 ֆրանք. շոգեկառքի տոմսակը (գինը 36 ֆր. 80 ս.) կը յանձնէ իրենց եւ կը ղրկէ Մոնփելիէ։ Երբ Հայերը Մոնփելիէ հասան, տեսան որ իրենց խոստացուած գործը... սուտ է։

Քաղաքապետութիւնը զանոնք բնակեցուց անդամահատեալներու դպրոցին տաղաւարներէն մէկուն մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու հոգի, որոնք անոնց կ՚ընկերանային։ Նոյնպէս հետապնդումի պիտի ենթարկուին Մարսէյլի գործակալութեան վարիչները, իբրեւ դրամաշորթ եւ տեղաւորման գրասենեակներու յատուկ օրէնքներուն հակառակ գործելու ամբաստանութեամբ։

Մասեհեան խան Լոնտոն մեկնած

Գրած էինք թէ պարսիկ Խորհրդարանի հայ անդամներէն Յովհաննէս խան Մասեհեան հրաժարած է երեսփոխանութենէ, ստանձնելու համար Լոնտոնի դեսպանութիւնը։ Մեր առած լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, պարսիկ կառավարութիւնը մեծ դեսպանի տիտղոսը տուած է հայ դիւանագէտին, անուանելով զայն Յովհաննէս խան Մասեհ էլ Սալթանա։ Դեսպանը արդէն մեկնած է Թէհրանէն, ձեռնարկելու համար իր նոր պաշտօնին։

Պոլիս մայրաքաղա՞ք կը դառնայ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ արդէն գործավարներէն շատեր Էնկիւրիէն Պոլիս հասած են եւ Մուսթաֆա Քէմալի նախագահութեան տակ Տօլմա Պաղչէի պալատին մէջ ժողով պիտի գումարեն։ Գործավարներու խորհուրդը պիտի զբաղի վարչապետ Ըսմէթ փաշայի Էնկիւրիէն մեկնելէն ի վեր կուտակուած կարեւոր բոլոր խնդիրներով։ Մասնաւորաբար խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ ընտրական հարցը եւ պիտի պատրաստուի Նոր Ազգային Ժողովին ներկայացուելիք դահլիճի ծրագիրը։

Քանի՞ տուն այրեցաւ Սկիւտարի մէջ

Սկիւտարի հրդեհին մասին քաղաքապետութեան գիտական բաժնի տնօրէնութիւնը քննութիւններ կատարած եւ հրկիզեալ վայրին յատակագիծը պատրաստած է։ Այս քննութեան համաձայն այրած տուներու ընդհ. թիւն է 183, մինչդեռ ոստիկանական տեղեկագիրը 300 տուն ցոյց կուտար։

Կազի փաշան 5000 ոսկի նուիրած է հրկիզեալներուն։ Կարմիր Մահիկը վրաններ բացած է, ուր պատսպարուած են հրկիզեալները եւ ամէն օր հաց ու տաք կերակուր կը ստանան։

Ռոպէրթ Սէսիլի հրաժարականը

Հակառակ վարչապետ Պօլտուինի միջամտութեան, լորտ Ռոպըրթ Սէսիլ առջի իրիկուն պաշտօնապէս հաղորդեց իր հրաժարականը անգլիական դահլիճի անդամակցութենէն եւ Ժընեւ չպիտի երթայ իբրեւ պատուիրակ Ազգերու Դաշնակցութեան։ Նամակով մը կը յայտնէ իր որոշումին պատճառները, որոնցմէ գլխաւորն է զինաթափութեան խնդրին մասին իր անհամաձայնութիւնը դահլիճի անդամներուն հետ։ Իր կարծիքով սպառազինման ընդհանուր սահմանափակում մը անհրաժեշտ է համաշխարհային խաղաղութեան համար։

Ռուսիա եւ Աֆղանիստան

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Աֆղանիստանի կառավարութիւնը ազդարարած է խորհրդային զինուորական մարզիչներուն եւ խորհրդային ճարտարագէտներուն՝ երկրէն մեկնիլ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աւելի մօտիկ պատկեր մը տալու համար Հայաստանի գրական տագնապին մասին, այս անգամ ալ *Խորհրդային Հայաստան*էն առնելով (7 Օգոստ.) կուտանք հետեւեալ յօդուածը՝ Հայաստանի ներկայ դափնեզարդ պոէտիկները, պրոլետգրողները, շատ պգտորուած կը թուին, քանի կը խօսուի «գրական անապատ»ի մը մասին: Ու կ՚աշխատին վարդ թափել իրենց պոէմաներուն վրայ: Ներկայ յօդուածով անոնց կը պատասխանէ երիտասարդ գրող մը, Մկրտիչ Արմէն.—

— Ուրախ ենք, որ մեր մամուլը լայն վիճաբանութիւն մը բացաւ պրոլետարական գրականութեան մասին, ու ուրախ ենք, որովհետեւ մինչեւ այժմ գոյութիւն ունեցող զանազան կարծիքները կը ստորագրուին եւ կը ներկայացուին հանրութեան:

Սակայն, «չկայ բարիք, առանց չարիքի»: Եւ, Ալազանն ու Վշտունին, իրենց յօդուածներով ցոյց տուին վիճաբանութեան սխալ ընթացք մը տալու ձգտում մը: Փոխանակ քննելու պրոլետարական գրականութեան ամլութեան իսկական ու ներքին պատճառները, հարցին ծանրութեան կեդրոնը կը փոխադրեն դուրս եւ կը քննեն արտաքին պատճառները:

Ո՞րքան իրական են անոնց պատճառաբանութիւնները: Քննենք.

1.— Նախ, պրոլետ գրողները չունին նիւթական ու անտեսական միջոցներ, ահա բուն պատճառը, կ՚ըսեն, պրոլետարական գրականութեան: Սակայն պատճառ մը չէ այս: Որովհետեւ պրոլետ գրողները նիւթական-տնտեսական այնքան ալ ծանր վիճակի մէջ չեն: Յետոյ, մեր հին գրողները մի՞թէ նիւթական աւելի գէշ դրութեան մէջ չէին երբեք, երբ ստեղծագործեցին իրենց գլուխ-գործոցները: Վշտունին կը գրէ թէ «ուղեկից»ները այժմ աւելի լայն միջոցներ ունին, սակայն պէտք է գիտնալ որ ուղեկիցները ոչ թէ աղուոր պանդոկներու մէջ, այլ գիւղական վարժարաններու անկիւններու մէջ գրեցին իրենց գլուխ-գործոցները:

2.— Ալազան եւ Վշտունի կը պնդեն թէ պրոլետ գրողները շատ ծանրաբեռնուած են կուսակցական պաշտօններով: Պրոլետ գրողները օրը 12—14 ժամ զբաղուած են կուսակցական գործերով, կ՚ըսեն: Ո՛չ, այս «փաստը» իրականութեան չի համապատասխաներ:

3.— Ալազան կը գանգատի թէ պետական Հրատարակչականը կարեւորութիւն չի տար պրոլետ գրողներուն, իսկ Վշտունի կ՚աւելցնէ թէ Պետական Հրատարակչականը չապահովեր պրոլետարական գրականութեան սպառման գործը:

Ճի՞շդ է: Երբեք: Պետական Հրատարակչականը, մասնաւորապէս վերջերս, պրոլետ գրողներուն կարեւոր տեղ մը տուած է: Իսկ ո՞վ պիտի ապահովէ գիրքին սպառման հարցը: Հրատարակչականը թէ՛ գիրքը, ինք իր արժէքով: Պետական Հրատարակչականը տպած է պրոլետ գրողներուն կարգ մը գիրքերը, որոնք չարդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսը: Ո՞վ է յանցաւորը:

4.— Ալազան կը գրէ թէ պրոլետ գրողները ստիպուած են յաճախ կռիւ մղել քննադատական սխալ մեթոտներու եւ տարբեր հայեացքներու ազդեցութեանց դէմ: Յետոյ կ՚աւելցնէ թէ տարբեր երանգներու հետեւող գրողները իրենց դէմքը կ՚ուզեն ծածկել պրոլետարական գրականութեան կազմակերպութեան վահանով: Միայն վերջին պատճառաբանութիւնը ճիշդ է: Վշտունի իր լուման կ՚աւելցնէ Ալազանի փաստերուն վրայ, ակնարկելով «հատ ու կենտ ապագայապաշտներուն եւ անոնց հետեւէն գեղերող գաճաճ խաւձնիկներուն»:

Զուր փաստաբանութիւն:

Նախ, միթէ՞ պրոլետ գրողը բեմերէն ու ամպիոններէն պիտի պայքարի. թէ պիտի կռուի իր ստեղծագործութիւններով և գիրքերով: Առիկա քննադատին գործն է: Միւս կողմէ, խոստովանինք որ չունինք պրոլետ գրող քննադատ, եւ կը շարունակենք «ձախ» քննադատութիւններ կատարել. օրինակ Գ. Վանանդեցին, որուն տեղը արշին է, իսկ որո՞նք են «հատ ու կենտ ապագայապաշտները»:

* *

Մեր կարգին, մենք ալ քննենք պրոլետարական գրականութեան ամլութեան իսկական պատճառները:

Առաջին պատճառը, որ տարիներէ ի վեր արգելք հանդիսացած է պրոլետարական գրականութեան զարգացման, վարդինականութիւնն է, որ տակաւին գոյութիւն ունի: Ի զուր Վշտունի կ՚աշխատի ցոյց տալ թէ՝ վարդինականութիւն գոյութիւն չունի հիմա: Սակայն փաստերը հակառակը կը հաստատեն:

Վանանդեցի հրապարակային արտայայտութիւններու ընթացքին շարունակ կ՚երդուէր Վարդինի անունով. Նախքան Վարդինի վտարումէն յետոյ, Վանանդեցի կը յայտարարէր թէ «գրական եւ քաղաքական ընդդիմադրութիւններու մէջ հասարակաց ոչինչ կայ»: Իսկ 1920ին, Վշտունի «Խորհրդ. Հայաստանի» մէջ կը հրաւիրէր որ պրոլետ գրողներու միութիւնը ճշդէ իր գիծը. կա՛մ Սուրէն Երզնկեանի հետ, կա՛մ «զօրաւոր Նա Պաստօ»ի հետ: (Այս անհեթի անունը, որ վարդինականներուն կը տրուի, ստեղծուեցաւ այդ օրերուն):

Պրոլետարական գրականութեան ամլութեան երկրորդ պատճառը ապանիչ կոմունիստական մնապարծութիւնն է: Վանանդեցի կը գրէր թէ Անուշ «լուսագոյն իրապաշտ գրողն է», նոյն գովասքը՝ Արագսի, Զարեանի, Ալազանի համար: Ահա երկսայրի հարուած մը, կրկնակի փաստակար: Նախ, գրողները կը շփանան, կը գոռոզանան, եւ կը միան մնալ կէտի մը վրայ: Ալազանը ձեզի օրինակ: Երկրորդ հարուածը կը հասնի պրոլետարական գրականութեան սպառումին, որովհետեւ Անուշները ու Զարեանները գովելով կ՚իջնայ պրոլետարական գրականութեան վարկը: Երրորդ պատճառն է բռնադատութիւնը: Բոլոր գրողները հաւաքուած են պրոլետարական գրականութեան դրօշին տակ, հաւաքուած են ձեւականօրէն: Այնպէս որ խեցգետինը հետ հետ կ՚երթայ, ձուկը՝ դէպի ջուրը, կարապը կ՚ուզէ թռչիլ երկինք: Եւ «ֆուրգոնը տեղէն չի շարժիր»: Իւրաքանչիւրը կ՚ուզէ իր կուրծքին յարիլ «պրոլետգրող» զարդանիշը: Եւ զարդանիշի բաշխիչն է Վանանդեցի:

Չորրորդ պատճառը կազմակերպչական է: Կը պակսին նոր ուժեր: Եթէ համրենք «Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ ծանուցուած մասնաճիւղերը միայն, կը ստանանք անհելի թիւ մը: Սակայն ոչ մէկ ուժ կը պակսի ուղղութիւն տալու: Վշտունի կը յայտարարէ թէ 17 պրոլետգրողներ կան: Իսկ Անտր կ՚ըսէ 400: Մինչդեռ «Խորհրդ. Հայաստան»ի, «Զարիա Վոստոկա»ի և պրոլետ գրողներու միութեան համաժողովին մէջ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ որ պրոլետ գրողներու թիւն է 154: Ինչ տարբերութիւն է այս: Ինչ ձեւով մտան, քայքայուեցա՞ն, մնացի՞ն:

Չգենք «նոյն» տարբերութիւնը եւ հարցումին պատասխանը: Պրոլետգրողները կրցի՞ն կուռ կազմակերպութիւն մը ստեղծել: Ո՛չ: Ո՞վ է պատճառը: Կազմակերպչական անթերի բեկ կարգադրութիւններ, որոնց հետեւանքով միութենէն հեռու կը մնան լաւագոյն ուժեր:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(Եւրոպ. Պատգ. ժողովին առթիւ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս յայտնի է, Հ. Մ. Ը. միութիւնը բացարձակապէս ընդօրինակութիւնն է անգլիական Boy-Scout-ական մեծ ընկերութեան: Անգլիոյ մէջ, հարուստ թէ աղքատ, ազնուական թէ բանւոր, ջերմօրէն կը հետաքրքրուին մարզական շարժումով: Անոնց զաւակները, 12էն մինչեւ 18 տարեկան, կը յաճախեն երկու դպրոց, որոնցմէ մէկն է Boy Scoutisme-ի դպրոցը, ուր պատանին կը ստանայ ֆիզիքական եւ բարոյական կրթութիւն: Հոն է նաեւ որ անոնք կ՚ուսանին անտեսագիտութիւն, կենդանագիտութիւն, քաղաքացիական գիտութիւններ, հաւատարմութիւն եւ ուղղամտութիւն.

Հայ ժողովուրդը նուազ ընդունակ չէ ըմբռնելու այս բաները եւ զանոնք սորվեցնելու իր պատանիներուն: Վկայ՝ 1918-1922ի շրջանը: Ինչո՞ւ ուրեմն չշարունակել փորձը, քանի որ ատոնք գաղութներու մէջ կրկնակի անհրաժեշտութիւն ներկայացնող պահանջներ են:

1918ին կազմուած ՀՄԸՄը 1920ին Պոլսոյ մէջ միջազգային տողանցքի մը ընթացքին գնահատուեցաւ համաձայնական պետութեանց մեծ զօրավարներէն: Այս բոլոր քաջալերականները եւ րեւի մենք արձանագրեցինք ու անզանք առանց զանոնք իրրիւթան գործածելու: Ազգային ընդհանուր թերութիւն է կարծես, միշտ լաւ գաղափարներէ կը խանդավառուինք ու կ՚ընենք մէկ տարուան ընթացքին այն ինչ որ ուրիշները պիտի ընէին հինգ տարիէն:

Բայց արդէն երկրորդ շրջանին կը հիասթափուինք եւ գործը կը ձգենք երեսի վրայ:

Գաղութներու մէջ հայ ժողովուրդը ստորադաս խարոյքին մէջ կը խանձուի: Արտաքս եւ հայրենասէր ծնողներ շատ կան, որոնք օրուան հացէն աւելի կը մտածեն իրենց անչափահաս զաւակներուն ազգային կրթութիւն մը տալ: Հ. Մ. Ը. Մը պատանիներու նուիրուած կազմակերպութիւն մըն է, եւ հոն պէտք է թրծուին 13—19 տարու պատանիները:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 19էն վեր անդամները կը նմանին համալսարանի մը ազատ ուսանողներուն: Իսկական անդամները սկաուտները են: Իսկ հիմա, ի՞նչ է պատկերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփականատէր զարմեր են արդէն 30ոտուները, որոնք այլեւս ոչ բարոյական եւ ոչ ալ ֆիզիքական օգուտներ ունին սպասելիք անկէ:

Հետաքրքիր էր գիտնալ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի անդամներուն քանի՞ հատը մինչեւ 18 տարու են, եւ քանին անկէ վեր: Ըստ անց պատասխանին սպասելու, փոխահօրէն կրնանք յայտարարել որ առաջինները շատ չնչին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն: Ես նոյնքան կը սիրեմ ֆութպոլը եւ առանձնապէս հաճոյք կը զգամ, երբ մերինները յաճախ յաղթական դուրս կուգան: Բայց պէտք է ուժ տալ գետատի Արիներու կազմակերպութեան, նորահաս սերունդի փրկութեան համար:

Ֆութպոլին վերադառնալով, լաւ կազմուած խումբ մը կարելի է զանազան բարիքներ սպասել. եւ առնք կ՚ըլլայ միայն երբ մեր առաջարկած կեդրոնը ստեղծուի: Մենք մեծ հաւատք ունինք մեր մարզիկներու մասին, որոնք նշանակելի յաղթանակներ ունեցած են: Այսօրուան խումբին մէջ կան կարող ուժեր, բայց անոնք նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ի զաւակներ են: Նորահաս չկայ գրեթէ: Յետոյ անոնք մարզիկի պէս չեն մտածեր, ու դաշտ կ՚երթան միայն «յաղթելու» համար:

Նաեւ անոնք շատ կ՚արհամարհեն հակառակորդին արժանիքը: Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ փարիզեան ուրիշ հայ խումբի մը վերջին մրցումին արդիւնքը հետեւանքն էր այդ պատճառին: Դժբախտաբար ինքնավստահութիւնը չէ համապատասխանող իսկական մարզիկի մը մտայնութեան:

Պատգամաւորական ժողովին կ՚իյնայ քննել այս գաւառ խնդիրները ու փութացնել կեդրոնի մը ստեղծումը, որ վերջ տայ այս անիմաստ ծիրաղանութիւններուն:

Բոլոր երկիրներու Հ. Մ. Ը. Մ.ները պէտք է զգան իրենց պատասխանատուութիւնը այս վարչական անկանոնութեանց մէջ:

Մաղթենք որ պատգամաւորական ժողովը դարմանէ անցեալի բոլոր սխալները եւ Նոր գործունէութեան համար աշխատանքի լծէ բոլոր երիտասարդ տարրերը:

ՎԱՀԷ ՊԵՐՃ

Զ. Ե. Ռ. Մ. ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

ԷՆՎԱԼԻՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Զափահաս Երկսեռ Որբերու Միութեան Դ. Պատմա-գիտական արշաւը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր դէպի Էնվալիտի զինուորական թանգարանը, ընկերակցութեամբ Զ. Ե. Ռ. Միութեան անբաժան դասախօսներ՝ Գ. Գ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Յ. Բասմաջեանի:

Հետաքրքիրներու խմբակ մը թանգարանին ներքին դրան առջեւ ժամանակէն առաջ դիրք բռնած էր: Դասախօսները դուրսէն իսկ սկսան բացատրել մեզ շէնքին հիմնարկութեան պատճառները: Շէնքը հաստատուած է անկար զինուորներու համար Լուդովիկոս ԺԴ.ի կողմէ: Այսօր այդ զինուորներու թիւը քիչ է, եւ շէնքը վերածուած է թանգարանի, ազգագրական եւ զինուորականի: Ներս կը մտնենք ու ձախ կողմը կը տեսնենք թշնամիներէ գրաւուած անհամար դրօշներ: Երբ Դաշնակիցները պաշարած էին Փարիզը, Ֆրանսացիները այս դրօշներէն մաս մը այրեցին, մէկ օր վերջ գրաւուեցաւ քաղաքը:

Սանդուխին առջեւ կ՚երեւայ Սահարան առաջին անգամ անցնող ինքնաշարժը: Անոր քով Hoche-ի հագուած սրտով հանրապետական, որ եթէ չմեռնէր Նափոլէոն կայսր չէր կրնար ըլլալ:

Սանդուխին վրայ երկու մեծադիր պատկերներ, ցոյց կուտան պարտուած եւ յաղթական Ֆրանսան: Առաջինին մէջ գերման զինուորը կոխկռտելով դիակներն ու ֆրանսա. դրօշը, շղթայած գերի կը վարէ Ալզասն ու Լօրէնը խորհրդանշող Ֆրանսուհին, որուն ականատես են Ֆրանսայի ներկայացուցիչները: Երկրորդը կը ներկայացնէ յաղթական Ֆրանսան, ուր կ՚երեւան Ֆոշ եւ Փէթէն մարաջախտները, Կլէմանսօ եւլն.: Հոս չկան Կամպէթթան եւ ուրիշներ, բայց «ծեր վագրը» տեսաւ երկու պարտութիւն եւ յաղթանակ (1871 եւ 1918):

Երկար պիտի ըլլար մանրամասնօրէն նկարագրել թանգարանը: Բոլորս ալ կ՚ուզէինք տեսնել այնպիսի բաներ, որոնք քիչ մը մօտէն մեր հոգիին խօսին: Աճապարանքով կը կտրենք զրահներու սրահը, հարեւանցի կը դիտենք Փէքաֆօնի դղեակին մանրանկարը, կ՚ուղղուինք ուրիշ սանդուխէ մը վեր: Բակի մը քայլ եւ ահա մեր հոգւոյ արշաւախումբը ամփոփուած գլխարկները վար առած է, աչքերը սեւեռած մէկ կէտի վրայ, ջերմեռանդ ուխտաւորներու պէս: Հայկական եռագոյնն է որ կ՚ողջունէին:

Ազգերու ազատութեան խորհրդանիշերը հոն՝ իրարու քով շարուած էին. ամէնէն գլուխը հայկականը, յետոյ զուիցերիական, չուէտական եւն.: Ֆրանսացի զինուորին կողքին իբրեւ կամաւոր կռուող ազգերու դրօշակներն էին անոնք:

Այս դրօշներուն քով պատին վրայ զետեղուած է մարմարէ տախտակ մը, որուն վրայ գրուած է հետեւեալը. «Les hommes libres de toutes les nations du monde s'enrolèrent ici pour la France et le droit. 24 Սեպտեմբեր 1919»:

Մեր բազմութիւնը երբ կը հեռանար այս դրօշներուն առջեւէն, այն տպաւորութիւնը ունէինք բոլորս ալ որ կարծես պահանջ մը ունէինք առկէ եւ չյաջողեցանք ստանալ:

Տեսանք դրօշը ու տխրեցանք: Օտար թանգարանի մէջ հայ փառայեղ դրօշը, իսկ մայր հայրենիքին մէ՞ջ...: Անէ՜ծք: Ո՛վ ինծի հետ չպիտի փղձկէր, երբ տեսնէր հայ աղջիկ մը, որ գաղտագողի կը համբուրէ հայկ. դրօշակը...:

Կը յառաջանանք. դարձեալ մարմարէ տախտակ մը, երկու քովերը կանգնած երկու զինուոր, մէկը ֆրանսացի, միւսը պելժ, իրենց դրօշներով: Տախտակին վրայ գրուած է L'Union fait la force: Աւելի առաջ քարտէսին առջեւ կախուած է այն փողը, որ 10 Նոյեմբեր 1918ին ժամը 21ին, հնչեց պատմական «կրակը դադրեցուցէք»ը:

Բազմաթիւ են 1914ին Գերմաններէն գրաւուած դրօշները: Վար կ՚իջնենք: Պտոյտ մը Կալըրի Ժօֆրի մէջ, ուր կան բազմատեսակ խրամներ, զրահապատ երկաթուղիներ եւլն., կ՚երթանք Նափոլէոնի գերեզմանը տեսնելու:

Հսկայ եկեղեցի մը, որուն ճիշդ մէջտեղը մօտ 10 մեթր վար դամբանի մը մէջ ամփոփուած են Նափոլէոնի աճիւնները: Իր շուրջը գետինը գրուած են իր յաղթանակները, Բուրգերը, Մառէնկօ, Օսթէռլից, Ռիվօլի, Վակրամ, Մոսկուա եւն.: Հոն են նաեւ դամբանները ամբաշխնութեանց հռչակաւոր ճարտարապետ Վօպանի եւ Լուդովիկոս ԺԴ.ի նշանաւոր զօրավարներէն Թիւրէնի:

Սեղանին վրայ Քրիստոս խաչուած, եռեւը գրուած Նափոլէոնին կտակը, «Կը փափաքիմ որ իմ աճիւններս հանգչին Սէնի եզերքը, ֆրանսացի այն ժողովուրդին մէջ, զոր այնքան սիրեցի:»

Ժամանակը անցած էր: Բակին մէջ քիչ մը հանգստանալէ վերջ, Պ. Նաթանեան 1 ժամէն աւելի խօսեցաւ Նափոլէոնի մասին: Բաղդատեց աշխարհի ամէնամեծ ռազմավարները՝ Աղեքսանդր Մակեդոնացին, Աննիբալն ու Նափոլէոնը: Դասախօսները պատասխանեցին զանազան հարցումներու:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան այս Դ. պատմագիտական արշաւին մասնակցող բազմութիւնը փաստ էր որ ձեռնարկը հետզհետէ քաջալերութեան կ՚արժանանայ:

Ներկաներէն երեք օրիորդներ մօտեցան միութեան ներկայացուցիչին եւ անդամ արձանագրուելու փափաք յայտնեցին:

Ինչ գեղեցիկ բան է լաւ աշխատանքը: Եւ այդ Զ. Ե. Ռ. Միութեան աշխատանքն է:

ՏԻՄՍԵՌՆԱԿ

Յ. Գ. Փարիզի արուարձաններէն Առնուվիլ-Լէ-Կոնէսի մէջ ևս կազմուեցաւ Զ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղ մը:

* *

Զ. Ռ. Ե. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը իր ընթերցասրահին մէջ թէյասեղան մը տուաւ ի պատիւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Նիւ Եորքի կեդրոնին անդամուհիներէն Mrs. Mayer-ի, որ յատկապէս եկած է մասնակցելու համար Ազգերու Դաշնակցութեան Սեպտեմբերի ժողովին եւ Ռուսերէն Կանոնի հացկերոյթին՝ Ժընեւի մէջ:

Տիկինը, Փարիզէն անցնելու առթիւ փափաք յայտնած էր ծանօթանալ Զ. Ռ. Միութեան՝ որուն գործունէութեան մա[սին] լսած էր արդէն: Վարչութ[եան] տասնեակ մը անդամներ … կինը ընդունեցին հիւրընկ… երեկոյ:

Մտերմական պահէ մը ետք Mrs. Mayer ուզեց լսել … կաներու իւրաքանչիւրին կ[եան]քէն հետաքրքիր դրուա[գներ], որոնք շատ գոհ թողուցին զին[ք]: Հետաքրքրութեամբ լսել[է ետք], տիկինը քաջալերա[կան] խօսքեր ըրաւ ու շատ … մեծ գոհ Զ. Ե. Ռ. Միութ[եան], որուն իր եւ իր բարեկամներ[ու] աջակցութիւնը խոստաց[աւ] հարկին:

Տիկինը հրաժեշտ տալէ առաջ խոստացաւ երկրորդ այցելութիւն մը տալ իր Ժընեւ[էն] վերադարձին եւ այս ան[գամ] տիկին Վիքրիի հետ:

ՋՕՐԱ ԽԱՆ ՍԱԳԻՆԵԱՆԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Մեր սեփական թղթակից…)

ԹԱՒՐԻԶ, 15 …

Ատրպատականի հայ … սարի բնակչութեան Պար[սկաստանի] խորհրդարանի (Մէջլիս) պ[ատ]գամաւոր Ջօրա Խան Սա[գին]եանը Օգոստոս 7ի Կիրակի Թաւրիզ եկաւ Թէհրանէն: … չեւ Վասմինջ գիւղը դիմաւո[րե]լու գացեր էին Հ. Յ. Դ. … պատասխանի կեդր. կոմիտէ … թեմական խորհուրդի ներկա[յա]ցուցիչները, եւ բազմաթիւ … դաւացիներ, ինքնաշարժներ[ով] կառքերով:

Ատրպատականի հայոց առաջնորդարանը, թեմական … բակի պարտէզին մէջ, կազմակերպած էր ընդունելութիւնը. … արհները պաշտօնական … նով ընդունեցին հայ պատ[գա]մաւորը:

Պարսից կառավարութ[եան] կողմէ բարի գալուստի … լութեան եկան ոստիկանո[ւթեան] բարձրաստիճան պաշտօնեա[ներ]:

Ժամը 9ին երբ պատ… լեցուած էր խուռներամ … հասարակութեամբ, Ջօրա Խ[ան] ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ … միշտ ցանկացած էր գինք … բող ժողովուրդին այցելել:

«Ատրպատականի հայ … սին բնակչութիւնը գա… արին է նուիրաբերած … կական սահմանադրութեան … մար, այնքան, որ անոնց … կը հաւասարի բովանդակ Պար[ս]կաստանի պարսիկ զոհերու … ւոյն: Այժմ Պարսկաստան, … բաժնունդի եւ յառաջդիմութ[եան] կարեւոր շրջանը կ՚ապրի … ուրական, անտեսական, … կան եւ շինարարական … կէտերով: Եկած եմ … ուսումնասիրելու գիս ընդ… ժողովուրդի ներկայ վիճակը … տրպատական պիտի մնամ … մէկ ամիս, եւ պիտի այցե[լեմ] Ղարադաղ, Սալմաստ, Ուր[միա], Միանտաբ, Սովուջբուլաղ, Մարաղա»:

Ջօրա Խան Սագինեան … է Թաւրիզի մէջ 1882ին…

Սագինեան գերդաստանը Թաւրիզի հնագոյն … մէկն է, պարսից կառավա[րու]թեան տուած է շատ կար… դէմքեր, որոնց մէջ նշանաւ[որ] զինուորական հրամանատ[ար] Դաւիթ Խան Սագինեանը … 100 տարի առաջ Ֆաթալի … հի օրով բազմաթիւ քաջա[գոր]ծութիւններ ըրած է Թէհրան… Սպահանի մէջ, զսպելով … պետական շարժումները … ձեռքի տակ ունենալով 3.4… պարսիկ զինուորներ:

Ջօրա Խան 1909ին կ՚եր[թայ] Զուիցերիա և Ժընեւի համալ[սա]րանը երեք տարի անընդ[հատ] ուսանելէ վերջ … դառնայ Պարսկաստան եւ … գործէ իբրեւ պետական պաշ[տօ]նեայ: Վերջին քանի մը … րիներու ընթացքին Ջօրա … երկու անգամ Մէջլիսի … ընտրուեցաւ:

Ամսոյս 9ին, Ատրպատակ[անի] ընդհ. նահանգապետը, … տիւ Ջօրա Խանի ընթրի[ք] տուաւ բարձր հիւրեր…

ՄԱՍ…

ԾԻԾԱՂ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՀԱՅՈՑ

Իբրեւ անկրօն ու կղերատեաց իշխան թող նշանաւոր եղած եմ: Բայց այս ունեցած եմ երկու երեք բարեկամներ կղերական:

Անցեալները՝ ցիտուսի պէս նորով դուրսով գեղեցիկ մէկ վարդապետ բարեկամիս հետ ներկայացանք կառավարական բարձր պաշտօնեայի մը գրասենեակը, հայ գաղթականներու համար խնդրանք մը ընելու:

Խնդրին շուրջ կարճ տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ՝ ֆրանսացին ըսաւ.

— Գիտէ՞ք, շատ լաւ կը ճանչնամ ձեզ Հայերդ: Դուք ազնիւ, աշխատասէր ու նահատակ ազգ մըն էք: Ձեր պատմութիւնն ալ կարդացած եմ: Մէկ թերութիւն մը ունիք սակայն.— *[սոսախօս]* էք: Պաշտօնիս բերումով մինչեւ հիմակ հազարաւոր Հայեր ներկայացած են ինծի: Ամէնուն ալ սուտը բռնած եմ: Գիտեմ նաեւ թէ ձեր տառապանքը մեծ դեր կատարած է ձեր այս թերութեան մէջ եւ սակայն պէտք չէ չափազանցել: Ձեզի պզտիկ դէպք մը միայն պատմեմ, մտիկ ըրէք: Գիտէք թէ հայ գաղթականներու պատսպարան մը հաստատած ենք: Իւրաքանչիւր սենեակի մէջ քանի մը հոգի կը գիշերեն ընդամէնը վճարելով քանի մը ֆրանք միայն: Անցեալները յայտարարեր են թէ ի վիճակի չեն այդ քանի մը ֆրանքը վճարելու...: Այս բանը պաշտօնեաներս եկան ու ինծի տեղեկացուցին: Ազդարարեցի որ հանգիստ ձգեն զիրենք ու այդպէս ալ եղաւ անշուշտ: Երեք վերջը պաշտօնեաներս կրկին ներկայացան ու յայտնեցին թէ զօրաւոր կասկածներ ունին գաղթականներու չքաւորութեան չհաւատալու, թէ անոնք... *կը ստեն:*

«Միտակը շատ բարկացայ: Հագուեցայ, վար իջայ, ինքնաշարժս դառկեցի ու շուտ առ ի պատսպարանին մէջ: Հրամայեցի պաշարել սենեակները ու վրայ գտայ, մտայ, սենեակ լաւ մը խուզարկել: Ի՞նչ կը կարծէք որ գտանք... Ոսկի՛...: Հազա՞ր ոսկի...: Մէջքերնին շարուած գօտիի նման: Օ՛, ո՛չ, ասիկա չափազանց էր...

Վարդապետը իր բերանը, իր խորանը բացաւ ու երգեց.

— Պարո՛ն, Թուրքերը մեզ ջարդեցին, Քիւրտերը մեզ մորթեցին, Գերմանները մեզ անապատ թափեցին, Ռուսերը մեզ լափեցին, իսկ եւրոպացիները ալ խաբեցին ու խաբեցին, մեր դատը չ'ըրին ու Աստուած իսկ մեզ լքեց... Հայը ազգը մնաց առանց բարեկամի ու առանց Աստուծոյ ու փարեցաւ մամոնային... Հիմա Հայուն Աստուածը դրամն է... Հայը չուզեր բաժնուիլ իր նոր Աստուծմէն... կ'ըսէք թէ այդ գաղթականները ոսկի ունէին ու քանի մը ֆրանք չէին ուզեր տալ: Շատ բնական է ասս: Ո՛ր միամիտը կ'ուզէ իր Աստուծոյն մէկ-մասը կտրել եւ ուրիշին տալ... Եթէ անոնք քանի մը ֆրանքը վճարէին, իրենց Աստուծմէն բան մը պակսած պիտի ըլլար, եւ յետոյ Հայը աստուածասպան չէ որ կտոր մը կտրէ ու ծեգի տալով ծեղ ալ մեղքի մէջ խոթէ...

— Ա՛, այո՛... դուք նման էք Թափառական Հրեաներուն՝ օտար հողերու վրայ ու անապատներու մէջ... դուք անոնց նման կը պաշտէք Ոսկի Հորթը: կը մաղթեմ որ Մովսէս մը ունենաք: կը մաղթեմ որ Աւետեաց Երկիրը հասնիք ու ա՛լ... չստէք:

Դուրս ելանք: Վարդապետս ըսաւ ինծի.

— Ա՛խ, այո՛, Մովսէսի մը պէտք ունինք: Ո՞վ պիտի ըլլայ մեր Մովսէսը:

— Դաւիթ Ց. Մովսէսեանը Թեհրանա, ըսի:

— Ի սէր Ոսկի Հորթին թող կատակներդ, ըսաւ վարդապետս:

Ու բաժնուեցանք իրարմէ՝ իրիկուան համար ժամադրութեամբ:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՄԻԼԱՆԻ ՀԱՅԿ. ՈՐԲԱՆՈՑԸ

Միլանի Մխիթարեան վարժարանի որբերը, թիւով 45, ներկայիս գիւղագնացութեան համար կը գտնուին Լուինօ քաղաքը: Քաղաքապետ Պեարօլօ, որ ծանօթ է Հայերուն, այցելած ըլլալով Հայաստանը, որբանոցի տրամադրութեան տակ դրած է քաղաքապետական վարժարանը իբր բնակարան: Օգոստոս 11ին քաղաքապետը առաջին պաշտօնական այցելութիւնը կատարեց որբանոցին: Իրեն կ'ընկերանար Միլանի Գալթ. Կազմ. Մարմնի քարտուղարը Պ. Սարեան: Քաղաքապետը ընդունուեցաւ որբանոցի տեսչութեան կողմէ, որուն միացած էր նաեւ Պ. Ռիծօթ, որբերու ուրիշ բարեկամ մը, որ ամէն ջանք կը թափէ որպէս զի մեր որբերուն գիւղագնացութիւնը հաճոյալի դառնայ:

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Տարօն-Տուրուբերան» Հայրենակցական Միութեան փարիզի կեդրոնը մեզի կը հաղորդէ հետեւեալը.—

Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսայի շրջանի Տարօնցիներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացած էր խորհրդային դեսպանատուն, խնդրելու համար որ Հայաստանի դռները բաց ըլլան Տարօնցիներուն առջեւ: Այդ խնդիրը Հայաստանի կառավարութեան մօտ ընդունելութիւն գտած ըլլալով, արտօնութիւն եկած է Փարիզի խորհրդային դեսպանատուն, որմէ պաշտօնական նամակով մը տեղեկացուած է յիշեալ պատուիրակութեան և յանձնարարուած է ցանկեր պատրաստել:

Ուրեմն, Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կը խնդրէ Ֆրանսաբնակ իրենց բոլոր մասնաճիւղերէն, որ հայրենիք երթալ ուզողներու ցանկերը կանոնաւոր պատրաստելով ղրկեն հետեւեալ հասցէներուն. — Mr. Mkitar Chekhiguian, 3 Rue Madame Curie, Bagneux (Seine), *եւ կամ* Mr. Artin Djndoian, 4, Place d'Aix, Marseille:

(կնիք)

ԿՈՉ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՉԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցնե՛ր,

Մարսէյլ եւ արուարձանարնակ Չարսանճագցիներս, նկատի առնելով Հայրենակցական Միութեան մը անհրաժեշտութիւնը. քանի մը գիտակից հայրենակիցներ կոչով մը հրաւիրեցին թէ տեղւոյս եւ թէ արուարձանաբնակ բոլոր Չարսանճագցիները եւ լուրջ խորհրդակցութենէ յետոյ համաձայնաբար կազմեցին Միութեան վարչական մարմին մը, անդամներ ընտրելով հետեւեալները.— Գ. Կոփոեան, Մ. Պօյաճեան, Մ. Թաշճեան, Ա. Գրիգորեան, Ա. Նալպանտեան, Մ. Փոլէճեան, Ց. Ջաքօեան:

Վարչութեան ծրագիր կանոնագիրն է ջանալ փրկել նոր սերունդը, որ մատնուած է արդէն ապազգայնացման վտանգին, եւ իր կարողութեան սահմաններուն մէջ պիտի աջակցի իր կարօտ հայրենակիցներուն ուր որ ալ ըլլան անոնք:

Նորակազմ Վարչութիւնս այս կոչը կ'ուղղէ իր սրտցաւ հայրենակիցներուն, որպէսզի անոնք կատարեն իրենց պարտականութիւնը հանդէպ ընդհանուր Չար. Հայրկ. Միութեան: Կ'ակնկալենք որ արտասահմանի բոլոր Չարսանճագցիները Հայր. Միութեան պիտի օժանդակեն թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս, գէթ մասամբ ամոքելու համար կարօտ հայրենակիցներու խոր ցաւերը:

Նամակ, նուէր եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէին՝

Tashjian Mardiros, 37, Rue Francis de Pressensé, Marseille:

Մարսէյլ (կնիք)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՅԱՂԹԱԿԱՆ 2-7

Ինչպէս յայտնած գրած էր երէկի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Villemoble-Sportի ֆութպօլի առաջին խումբերուն միջեւ մրցումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր ֆրանսացիներուն դաշտը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմւած էր հետեւեալ կազմով.— Ցէվէճեան, Ջաֆեան, Հրայր, Դաւիթ, Նուպարեան, Գալուստ, Աշոտ, Միհրան, Ս. կարապետեան, Լեւոն եւ Պարոյր: Բանաւոր պատճառներով կը բացակայէին Ա. խումբի կարող խաղացողներէն մէկ քանին: Խաղը սկսաւ ժամը ճիշդ 3.30ին: Առաջին կիսախաղին արագ խաղարկութենէ մը վերջ Պարոյր նշանակեց առաջին կոլը, տասը վայրկեան վերջ Ս. Կարապետեան զօրաւոր «շիւթ»ով մը ըրաւ երկրորդը, որմէ քիչ յետոյ ֆրանսացիները խառնաշփոթութենէ մը օգտուելով ըրին իրենց առաջին կոլը:

Բ. կիսախաղին մեր տղաքը իրենց կարճ ու ճարպիկ փասերով սկսան յառաջանալ. Պարոյր ըրաւ երրորդ նշանակէտը, որմէ վերջ Ս. Կարապետեան շարունակաբար նշանակեց չորրորդ, հինգերորդ եւ վեցերորդ նշանակէտերը. ֆրանսացիները եւս իրենց կարգին բուռն ջանքերով յաջողեցան ընել իրենց երկրորդ նշանակէտը: Խաղը վերջանալու չորս վայրկեան մնացած, Լեւոն նշանակեց եօթներորդ եւ վերջին նշանակէտը:

Իսկապէս գնահատելի էր երանդը Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղայոց, որոնք եղանակի այս առաջին մրցման իսկ ցոյց տուին իրենց արժանիքն ու կարողութիւնը, յաղթելով Ա. դասակարգի պատկանող խումբի մը: Ֆրանսական խումբը թէեւ մարմնապէս զօրաւոր էր՝ բայց ատոր փոխարէն մերինները ունէին իրենց արագ շարժումներն ու կոկիկ փասսարկութիւնը:

Կը յուսանք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը իրենց այս առաջին յաջողութենէն քաջալերուած, շարունակական մրցումներով պիտի տանին ուրիշ նոր եւ գեղեցիկ յաղթանակներ:

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉՈ՞Ի ԿՆԻԿԸ ԳՈՂՑԱՐ.— *Փիեռ Ժիլ խորթիկ կին մը ունէր, բայց պահել չէր գիտեր: Ու կինը թռչունի պէս փախաւ: Ժիլ կասկածեցաւ Պարլոյի վրայ, որ կը կարծէր թէ փախցուցած է կինը:*

Առջի իրիկուն Ժիլ ու Պարլօ հանդիպեցան իրարու:

— Ինչո՞ւ կնիկս գողցար:

— Ո՞վ կը գրազի եղեր կնոջդ մասին:

Հարկ չմնաց երկրորդ անգամ մըն ալ կնիկը ուզելու կամ տալու, Պարլօ հանեց զօպանակաւոր դանակ մը, Ժիլ քաշեց ատրճանակը: Դանակը ճեղքեց Ժիլի կուրծքը, գնդակը մտաւ Պարլոյի փորը: Ժիլ մեռաւ, Պարլօ հոգեւարք է:

ԿՌԻՒ.— *Ութը մարդ Օրնանօ պուլվարին վրայ սրճարան մը մտան, նստան ու խմեցին: Երկու ենթասպաներ, նոյնպէս ներս մտան ու սկսան խմել: Մէկ սեղանէն միւս սեղանը անարգանքը կ'երթար, հայհոյութիւնը կը դառնար: Ութը մարդիկ փողոցային գոյնզգոյն հայհոյութիւններ կ'երկնէին մինչեւ ենթասպաներն ալ զինուորական բառարանը կը պարպէին: Ցանկարծ գաւաթները յառեցին սեղանէ սեղան, պայթեցան ու պայթեցուցին գլուխները: Ցետոյ մարդիկը փաթթուեցան իրարու: Ինկան ելան, քրտինք թափեցին, արիւն հոսեցուցին, մինչեւ որ ոստիկանները եկան եւ հիւանդանոց տարին վիրաւորները:*

Ութը մարդիկը կծիկը դրին:

ԱՀՌԵԼԻ ՄԱՀ.— *Պէրքփլաժի վրայ, անմիջապէս ծովեզերքը, կը գտնուի բուժակայան մը, ուր կը բնակին բազմաթիւ տկարակազմ երախաներ:*

Չորս պզտիկներ չէնքին եռեւը, աւազը փորելով, կը բանան խոշոր փապուղի մը: Մէջը մտնելով կը խաղային զով խցիկին մէջ: Ցանկարծ աւազէ պատերը փլելով, երախաները թաղուեցան:

Բուժակայանին տնօրէնուհին բակ իջաւ փնտռելու համար երախաները, որոնք չէին երեւար: Ցանկարծ տեսաւ որ աւազին մէջէն վեր ցցուած է փոքրիկ ձեռք մը: Անմիջապէս կանչեց խումբ մը բանւորներ, որոնք կ'աշխատէին յարակից շէնքի մը մէջ: Պեղելով աւազը, դուրս հանեցին երախաները: Սակայն միայն մէկը կարելի եղաւ փրկել: Միւսները խեղդուած էին արդէն:

ԴՐԱՑԻՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ.— *Սէն-Ռաֆայէլի մէջ ֆորմիքա չափազանց մեծ վիշտի մը մատնուած էր դուկին անձնապանութենէն ի վեր: Ու շարունակ կը մտածէր անձնասպանութեան պատճառներուն մասին: Այնպէս կը կարծէր որ իր դուսակը սպաննուած էր դրացի Ֆուժըրուի կողմէ, որովհետեւ անոր կինը գաղտնի յարաբերութիւններ ունէր իր դուկին հետ: Այս պատճառով չափազանց կ'ատէր Ֆուժըրուն եւ կը սպառնար սպաննել Ֆուժըրու ինքնապաշտպանութեան համար ատրճանակով միայն դուրս կ'ելլէր տունէն:*

Իրիկուն մը իրարու հանդիպեցան սակայն: Ֆորմիքա հայհոյութիւն պոռթկալով, մօտեցաւ Ֆուժըրուի եւ դանակը խոթեց սիրտին մէջ: Հակառակ իր ստացած ծանր վէրքին, Ֆուժըրու կրակեց եւ գնդակը փռեց գայն: Ցետոյ վազեց օգնութիւն պոռալով: Արիւնը բաւական պարպուած էր եւ նուաղած ինկաւ գետին: Ցուսահատական վիճակի մէջ փոխադրեցին հիւանդանոց:

ԳԻՆԻ ԼԻՑ.— *Երկու պեխեր, Թուլոնի մէջ, գինետուն մը մտան եւ ըսին տիկին գինեվաճառին, որ տակառի կը նմանէր*

— Գինի լից:

Լեցուցին ու խմեցին, խմեցին ու երգեցին, յետոյ իրենց երկար պեխերը սրբելով ու քաշելով, կարմիր ժպիտ մը նետեցին կնոջ վրայ ու դուրս ելան:

— Դրա՛մ լից:

Պոռաց տակառի նման՝ բամբ ձայնը տիկինին:

Պեխերը երերացին:

— Ի՞նչ, դրամ կը վճարուի գինիին: Այս երկրին մէջ գինին ու համբոյրը ձրի են, խմողաց անուշ:

— Դրա՛մ:

Պոռաց հաստկեկ տիկինը:

Գինովը ձեռքը քաշեց պեխերէն, բռնեց շիշը եւ նետեց տիկնոջ գլխուն: Նոյն պահուն հաստ տիկնոջ փեսան, ատրճանակը ձեռքին: Զէնքը որոտաց եւ գինովին մէկը ինկաւ գետին, միւսը վիրաւորուեցաւ ճակատէն: Սակայն առանց նկատի ունենալու իր վէրքը, երկրորդ գինովը շիշ մը փշրեց գինեվաճառին ճակատին վրայ ու փախաւ: Սակայն բռնուեցաւ:

ԽԵՆԹ ՄԸ.— *Սէն-Թ'Ըթիէնի մէջ, Սապօ տուն դարձաւ այն բուժարանէն, ուր կը գտնուէր 3 ամիսէ ի վեր: Նոյն գիշերն իսկ, Սապօ խենթեցաւ եւ յարձակեցաւ կնոջ վրայ խեղդելու համար: Ցետոյ կարծելով որ կինը մեռաւ, առաւ ածելին եւ վիրաւորեց ինքզինք: Նոյն պահուն, կինը ոտքի ելլելով կը փորձէր փախչիլ: Սապօ հասաւ ետեւէն եւ ածելիով կարմիր գիծ մը բացաւ կնոջ ծոծրակին վրայ:*

Ցետոյ մոլեգնութիւնով առնելին դարձուց իրեն եւ կտրեց կուրծքը, բազուկները, սրունքները: Արիւնը առատ առատ կը հոսէր, երբ գնաց նստաւ օդային կազի ծորակին առջեւ ու ծորակը դրաւ բերնին մէջ:

Կնոջը աղաղակները լսելով օգնութեան հասան եւ տեսան որ Սապօ ուշաթափ է, գեռ բերանը ծորակին:

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ.— *Թապանոյի մէջ տիկին Ֆրէս թշնամացած էր Տիկին Մէգոնատի հետ, որովհետեւ իր էրիկը խենթ կը դառնար երբ գայն կը տեսնէր: Ի՜նչ անուշ խօսքեր, ի՜նչ անուշ ժպիտներ, ծայր ու վերջ չունէին: Ու տիկին Ֆրէս նախանձէն ինքզինք կ'ուտէր:*

Իրիկուն մը տիկին Ֆրէս գնաց տիկին Մէգոնատի տունը, հայհոյեց, սպառնաց եւ դեռ արհամարհանքներ: Մէգոնատ կատղեցաւ, ատրճանակը վերցուց եւ կրակեց: Տիկին Ֆրէս, դէմքէն ծանրապէս վիրաւոր, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

«ՑԱՄՐ ՄԱՀ»

Կունոլիխի ինկաւ իր թիկնաթոռին վրայ, ձգեց իր ատրճանակին կոթը եւ ըսաւ.

— Ընդառաջ մեկուն հետ ձրուի մտած ըլլալու ես:

— Ոչ. պարզապէս իմ իրաւունքներս կը հաստատեմ. եւ ժպտային աւելցուցի

— Ի՛նչ կ'ուզես. մենք ինքնաշարժիչներու սովետին պատկանողներս, այսպէս ենք. բարի բայց տաքգլուխ:

Կունոլիխի, հեռաքրքրութեամբ մը գիս կը դիտէր այլեւս. Նուաճուած ըլլալ կը թուէր. յանկարծ, խոժոռելով, ըսաւ.

— Ցաճախ, ինծի պատահած է որ այլանդակ մարդերու հետ գործ ունենամ. բայց կը խոստովանիմ թէ քիչիկէններու շատ քիչ հանդիպած:

Օկտայ խնդալ ըսելով.

— Այլանդա՞կ, ի՞ս, ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ, սովորաբար, անոնք որ հոս կը մտնեն, այսքան յանդգնութիւն չեն ունենար:

Պատասխանը չուշացուցի.

— Որովհետեւ, կ'երեւի խիղճերնին հանգիստ չէ:

Կ'երեւի թէ պատասխանս տեղին էր:

Պահ մը մտածեց. յետոյ.

— Անշո՛ւշտ. հաւանեցաւ:

Պահ մը լռութենէ յետոյ շարունակեց.

— Ուրեմն, եթէ լաւ հասկցայ, կ'ուզես մեզմէ ըլլալ: Բայց գիտե՞ս թէ ամէն մարդ չի կրնար Չեկա մտնել: Կրնաս,— եւ այդ մասին կասկած չունիմ,— լաւ համայնավար մը ըլլալ. բայց գէշ ոստիկան մը. ի՞նչ տիտղոսներ ունիս:

Պահ մը զինքը դիտեցի. յետոյ, բառերս չեշտելով պատասխանեցի.

— Իմ գործիս չիգար որ խօսքը փոխես: Որեւէ տիտղոս չունիմ, եւ երբեք չէ եղած որ ուզած ըլլամ ձերիններուն մօտ կազմել քիչ առաջ այս,ընկերը (եւ ցոյց տուի այն որ գիս այս գզուելի աղտեղութեան մէջ ձգած էր) ըսած էր որ Չեկայի մէջ մտնելով, կրնայի թերեւս նոր ծառայութիւններ մատուցանել մեր գատին: Վարանիլ չէր ըլլար ուրեմն: Կամ համայնավար եմ կամ չեմ. Ահա թէ ինչո՛ւ եկայ քեզ տեսնելու:

— Եւ լաւ ըրիր. ըսաւ, ձեռքը ինծի երկարելով: Քեզի պէս մարդերը հազուագիւտ են. վախկոտներէն կը զարշիմ: Ընկեր յետոյ դու մեզմէ ես:

Որովհետեւ որեւէ վարանում կրնար կասկածի տեղի տալ, ձեռքս դրի իր ձեռքին մէջ:

Այն ատեն կունոլիխի՝ դառնալով փեթրոֆի ըսաւ.

— Անմիջապէս քէտրոֆը երրորդ ենթաբաժնին կցէ. դուն անոր քարթը պատրաստելու վրայ եղիր, ես ալ նոյն միջոցին հետը պիտի խօսիմ իր գործին մասին որ պէտք է կատարէ կոմսանդինովնայի մօտ:

Երբ փեթրոֆ իր գործին եգաւ, կունոլիխի դէպի ինծի գալով հարցուց.

— Կոստանդինովնան ի՞նչ տպաւորութիւն գործեց վրադ:

— Ի՞նչ տեսակէտով:

— Քաղաքական տեսակէտով. միայն այդ է որ գիս կը հետաքրքրէ:

— Կը կարծեմ թէ անկեղծ է:

— Գիտե՞ս անոր անցեալը:

— Բան չեմ գիտեր այդ մասին:

— Եթէ դատաճանէր եւ եթէ դուն ալ զգայիր այդ բանը, ի՞նչ կ'ընէիր:

— Պարտականութիւնս:

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն, անմիջապէս քեզի լուր կու տայի:

— Լաւ բայց չի բաւեր: Իրաւամբ թէ յանիրաւի, իրմէ կը կասկածինք թէ՝ ոչ թէ կը մատնէ,— այդ բանը չի համարձակիր ընել, որովհետեւ օձիքը ձեռքերնիս է,— այլ կարգ մը գործեր թոյլ կերպով կը կատարէ: Հակառակ իմ կամքիս, անոր յանձնեցին երկու դաւադիրներ ձերբակալելու գործը. երկու անգամ է արդէն կը ձախողի նոյն գործին մէջ. անպատճառ բան մը կայ:

— Կը կարծե՞ս:

— Այո՛. այն տեսակ կին մըն է որ, միայն ուզած ատենը կը խաբուի: Եւ եթէ քիչ առաջ քեզի հարցուցի թէ՝ կը ճանչնա՞ս անոր անցեալը, պատճառը այն էր որ, մեզի անծանօթ մնացած «ծակեր» կան:

— Ծակեր որ կ'ուզէիր խծկե՞լ:

— Ճիշդ այդպէս, ըսաւ խնդալով:

— Ինչպէ՞ս ընելու է:

— Հիմա կ'ըսեմ: Եթէ պէտք է հաւատալ կարգ մը տեղեկութիւններու, կոմսանդինովնա՝ իր ձեռքին մէջ ունի մեր դէմ կարգ մը գաղտնի թուղթեր, որովհետեւ, ատենին, Օքրանայի կոմսին հաշւոյն աշխատած է: Եթէ այդ թուղթերը Ռուսիայէն դուրս ելլեն, սարսափելի է:

— Կը կարծե՞ս թէ այդ թուղթերը անոր ձեռքն ըլլան:

— Այդ բանն է որ պէտք է ջանաս գիտնալ: Նաեւ պէտք է որ ամէն կարելի միջոցով, ի հարկին նոյնիսկ անոր սիրահարը դառնալով, *թափանցես անոր թաքուն մտածումներուն: Կ'ուզենք վերջնականապէս գիտնալ թէ՝ մեզի գէ՞մ է թէ՝ մեզի հետ:*

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

1928 Յունուար 1էն առաջ։ Կ'ըսուի թէ Աֆղանիստանի կառավարութիւնը դժգոհ է՝ իրենց երկրին մէջ հետզհետէ շատցող պոլշեւիկեան պրոպագանդէն։

Մահափորձ պուլկար վարչապետին դէմ

Սօֆիայէն 29 Օգոստոս թուականով կը հեռագրեն թէ վարչապետ Լիափչէֆի ինքնաշարժին վրայ ատրճանակի հարուածներ պարպուած են։ Վարչապետը այդ միջոցին կառքին մէջ չէր գտնուեր։ Վարիչը առանց պզտրիկը կորսնցնելու, արագացուց քալուածքը եւ կառատուն հասաւ առանց ո եւ է հարուած ստանալու։

Պոլշեւիկ թղթակից մը վտարուած

Ներքին Նախարարը վտարման հրամանագիր մը ստորագրեց «Թաս» Գործակալութեան Փարիզի թղթակից Ժիւլ Պրունի դէմ։ Այս վերջինը Օգոստոս 23ի եւ 24ի աղմկալից ցոյցերուն մասին չափազանցուած եւ խեղաթիւրուած լուրեր հաղորդած էր։ Խորհրդային դեսպանատունը միջամտած է որպէսզի յիշեալը չվտարուի, սակայն ապարդիւն։

Պիտի վտարուին նաեւ այն բոլոր օտարականները, որոնք դիտումնաւոր եւ սուտ լուրեր կը հրատարակեն կամ կը տարածեն Ֆրանսայի կացութեան մասին։

Ատրպատականի մէջ ըմբոստութիւն?

Լոնտոնէն Օգոստ. 24 թիւով կը հեռագրեն Անատոլուի գործակալութեան.—

Թէհրանէն ստացուած հեռագիրներու համաձայն, ապստամբութիւն մը ծագած է պարսկական Ատրպատականի մէջ։ Կառավարական ուժերը յաջողած են զսպել ըմբոստական շարժումը, եւ գնդակահարած են ազգայնականներու պարագլուխներէն չորս հոգի։ Ըմբոստներուն նպատակն էր վերոյիշեալ շրջաններուն մէջ անկախ հանրապետութիւն մը հաստատել։

Սաքքօ–Վանցէթթիի աճիւնները գրաւուած?

Պոսթընէն կը հեռագրեն թէ Սաքքօ Վանցէթթիի յուղարկաւորութեան համար ծախք եղած է 700 տոլար։ Այս գումարը վճարուած չըլլալով, թաղման յանձնառուն Լակօն գրաւի տակ առած է երկու անիշխանականներու աճիւնները եւ չպիտի վերադարձնէ զանոնք՝ մինչեւ որ դրամը չվճարուի։

Լէվին փախաւ իր օդանաւով

Չարլս Լէվին, որ Չէմպըլինի հետ մէկ թռիչքով Ամերիկա-Գերմանիա գիծը կտրելէ յետոյ Ֆրանսա անցած էր, ամէն օր իր վրայ խօսեցնել կուտար։ Այս միլիոնատէր Հրեան կը թուի թէ նոր զգայնութիւններու ծարաւն ունի. ձգած իր միլիոնները, զանազան վտանգներու կը դիմէ։

Երկուշաբթի օր, սակայն, ապշեցուց ամէն մարդ։ Ֆրանսացի օդանաւորդ Տրուհէնի հետ պայմանագրութիւն մը կնքելէ յետոյ, հսկողութեան տակ առնուած էր իր օդանաւը, վախնալով որ Ամերիկացին յանկարծ միտքը կը փոխէ, կը փախչի կամ կը խանգարէ օդանաւը։ Վախերը ստոյգ էին։

Լէվին երկուշաբթի առաւօտ այցելեց Պուրժէ, տեսնելու համար օդանաւը։ «Միս Քոլոմպիա»ն դուրս հանել տուաւ։ Լէվին դարձաւ շուրջը, աչք մը պտտցուց, յետոյ վերարկուն անփութութեամբ նետեց խցիկէն ներս, ելաւ նստաւ օդանաւորդին տեղը։ Քանի մը ձախլիկ ու վտանգաւոր փորձերէ յետոյ, յանկարծ օդանաւը երկինք բարձրացաւ։ Ամէն մարդ կը զարմանար, որովհետեւ կը կարծուէր թէ Լէվին վարել չի գիտեր։ Օդանաւը շտկեց քիթը՝ դէպի Անգլիա։ Քանի մը ժամ վերջ թառեցաւ Քրոյտընի կայանը, չորս անգամ իջնել փորձելէ յետոյ։

Թէ անգլիացի եւ թէ ֆրանսացի օդանաւորդները զարմացած են որ առանց քարտէսի, առանց փորձառութեան Լէվին ի՛նչպէս յաջողեցաւ օդանաւը հասցնել Լոնտոն։ Կը կարծուի թէ, առանց Ֆրանսա դառնալու, Անգլիա ի միականի օդանաւորդ Հինքլիֆի հետ Ամերիկա պիտի երթայ։ Տրուհէն շուարած է եւ չի գիտեր թէ ի՛նչ պիտի ընէ։

Լէվին այժմ կը գտնուի զանազան ամբաստանութեանց տակ։ Նախ, հակառակ միջազգային օրէնքներու, առանց անցագիրը վիզէ ընելու, մեկնեցաւ Ֆրանսայէն։ Երկրորդ, չէ վճարած վարձքը, զոր կը պարտի Պուրժէի կայանին։ Երրորդ, օդանաւորդի վկայական չունի։ Այս պատճառներով, հեռագիր ղրկուած է Լոնտոն, գրաւելու համար օդանաւը եւ պատժելու համար զինք։

∴ Ամերիկացի օդանաւորդներ՝ Պրօք եւ Շլի, որոնք աշխարհի շրջանը կը կատարեն Լոնտոնէն մեկնելէ վերջ կորսնցուցին իրենց ճամբան եւ իջան Միւնիխ։ Անմիջապէս պահանջեցին Միւնիխի նշանաւոր գարեջուրը։ Օդանաւորդները երէկ առաւօտ մեկնեցան՝ Պելկրատ եւ Պուքրէշի ճամբով երթալու համար ուղղակի Պոլիս, անկէ ալ Հալէպ ու Պաղտատ։

∴ Լոնտոնէն (Ամերիկա) Լոնտոն (Անգլիա) թռիչքը ձախողեցաւ։ Օդանաւորդները ամերիկեան Լոնտոնէն մեկնելէ երկու ժամ յետոյ թանձր մառախուղի մը եւ ջրհեղեղեան անձրեւի մը հանդիպելով, ստիպուեցան ետ դառնալ։

∴ Երկուշաբթի օր, ֆրանսացի օդանաւորդ Քալիզօ, որ երկու անգամ շահած էր բարձրութեան մրցանիշը, այս անգամ կոտրեց իր մրցանիշը հասնելով 13.000 մեթր բարձրութեան մը։ Սակայն այնքան ակարացած էր, որ ցամաք իջած պահուն, կիսովին նուաղած ըլլալով՝ ուժգին էջք մը կատարեց, անիւները կոտրեցան եւ շարժանիւր մխուեցաւ հողին մէջ։

∴ 13 օդանաւորդներ, 7ը սերպ, 3ը լեհ, 3ը չեխ, Երկուշաբթի Փրակայէն թռան դէպի Վարշաւա, յետոյ Պելկրատ հասնելու համար։ Այս մրցումը սկսաւ հոյերական արկածով մը։

Սերպ օդանաւորդ ենթասպայ մը, մեքենայի խանգարման պատճառով, անկարգելով ուզեց վար իջնել 600 մեդր բարձրութենէ մը։ Սակայն անկարգելը չբացուեցաւ եւ օդանաւորդը ջարդուփշուր եղաւ։

Անտառի հրդեհները կը շարունակուին

Դարձեալ հրդեհ ծագեցաւ Կորսիկայի, Ռօքպրինի, Քափ Մարթէնի եղեւնեաց անտառներուն մէջ։ Երիտասարդ մը, որ կ'աշխատէր հրշէջներուն հետ, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ ու մեռաւ։ Խոշոր քար մը ինկած էր գլխուն վրայ։ Հրդեհին պատճառ կը նկատեն որսորդ մը, որ սիկարը նետած էր չոր ցարասիներուն մէջ։ Այժմ ձերբակալուած է։

Պատրաստուեցէ՛ք

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ

Կիր. 18 Սեպտ. P. U. C.ի մարզադաշտը, Porte Dorée

ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ ժող. Լսարանի կողմէ 4 Սեպտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Փոնթէվէքի սինէմայի սրահը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ եւայլն

ՄՈՒՏՔ՝ 5, 3, ԵՒ 2 ՖՐԱՆՔ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Rue Charles-Chefson Bois-Colombes։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Փոն տը Նէրիէի հինգերորդ դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին Դաշնակցութեան գրադարանը. դասախօսն է Ընկ. Գ. Քիլարճեան։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Պէլվիլ, Մէնիլմոնթանի, Վիլէթի եւ Շափէլի շրջաններուն բոլոր անդամներն ու համակիրները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին նոր մասնաճիւղ մը կազմելու համար, այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին. 14 Rue Clovis Hugueo Մէթրօ Jaurès կամ Bolivar։

ԱԶԴ

Վէնսէնի եւ Սարսէլի ասեղնագործութեան աթէլիէներուս համար պէտք ունիմ աշակերտի եւ աշխատաւորքի։ Կ'ընդունուին 14էն վեր աղջիկներ, ինչպէս նաեւ մինչեւ 40 տարեկան կիներ, որոնց յարմարող աժուռ եւ նման դիւրին գործեր ունիմ։ Վէնսէն կը յարմարի քաղաքին մէջ եւ արեւելեան պանլիէօյի մէջ բնակողներուն. իսկ Սարսէլ կար տեւ Նորէն մեկնող պանլիէօյին համար։ Նաեւ պէտք ունիմ քաղաքի թէ պալիէօյի մէջ իրենց տունը աշխատող գործաւորուհիներու։

Դիմել ամէն օր

1. Mme. Vartanoucheի, 7 Rue Raymond du Temple à Vincennes.

2. Mme. Kerkbechian, Rue du Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.).

3. ժամը 8–9.30 կամ 1.30-2.30ին Mr. Keukdjianի, 31 Rue Basfroi, XI (Մէթրօ Պասթիյ)։

ՆՈՒԷՐԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վ. Ալանա, Գ. Գ.— 20 ֆրանք։
Ղրկեցին.
Վինէօվ-տր-Պէռը. Գ. Մ.— 20.
Լիոն. Ա. Գ.— 35.
Վէնսէն. Գ. Հ.— 35.
Գնըլին. Հ. Ե.— 100 ֆրանք։
Սկսանք ղրկել.
Թուլօն. Տէր Ա.— 70.
Թաւրիզ. Յ. Ա.— 50.

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Օգոստոս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	51
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	63
Թրք. ոսկի	» or	106	70
Մէճիտիէ	Medjidie	9	20
Լէվա 100 հատր	Léva	15	75
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	139	—
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	492	—
Լէյ 100 հատր	Ley	15	80
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3390	—
» II	»	1995	—
» III	»	1660	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	165	—

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մարաշցի Սամուէլ Կիւլիւզեան, 20–21 տարեկան, մօր անունը Ցուտու, հօրը անունը Շիւքրի, որ քանի մը տարի առաջ Սուրիոյ ձիպէյլի որբանոցէն փոխադրուած է Մարսիլիա եւ կը կարծուի թէ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Chabinian frères, Côte du Fumel, (Lot et Garonne), France.

— Ըմբասո Բալաեան, 25 տարեկան ծնած Գարսկաստան, հօր անունը Ըհաննէս, մօրը՝ Նինա, որ երկար ժամանակ կովկաս մնացած է, 1919ին հեռացած է Թիֆլիզէն, Ֆրանսա գտնուիլը կ'ենթադրուի։ Տեղեկացնել՝ B. Bagdassarian. P. R. Terreaux, Lyon.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)
Le Gérant : H. TEURNIER